

การศึกษาการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมชาติ
และวัฒนธรรมเกาะยอ จังหวัดสงขลา

โดย
นางสาวจิรนนท์ แป้นชาติตรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
มหาดบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาดบัณฑิต แผน ก แบบ ก 2

ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การศึกษาการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อม
ธรรมชาติและวัฒนธรรมเกาะยอ จังหวัดสงขลา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
มหาบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาบัณฑิต แผน ก แบบ ก 2

ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

A STUDY ON THE PERCEPTION IN IMPACT OF RURAL SETTLEMENTS AND
URBANIZATION TO THE NATURAL AND CULTURAL ENVIRONMENTS OF KO
YO, SONG KHLA PROVINCE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Urban and Environmental Planning (MASTER OF URBAN AND
ENVIRONMENTAL PLANNING)

Department of Urban Design and Planning
Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2018

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ การศึกษาการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของ
ชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมเกาะยอ จังหวัด
สงขลา

โดย จีรนนท์ แป้นชาติตรี

สาขาวิชา หลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาดำเนินการ
แผน ก แบบ ก 2

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ สิทธิพร ภิรมย์รัตน์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาดำเนินการ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุพักตรา สุทนต์สุภา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ สิทธิพร ภิรมย์รัตน์)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ชัย ศิริรินทร์ภาณุ)

57058302 : หลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหัพัตติต แผน ก แบบ ก 2

คำสำคัญ : การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนชนบท, การรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม, ชุมชนชนบทเกาะยอ, การอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนชนบท

นางสาว จีรนันท์ แป้นชาติตรี: การศึกษาการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมเกาะยอ จังหวัดสงขลา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รองศาสตราจารย์ สิทธิพร ภิรมย์รัตน์

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และประเมินการรับรู้ของประชากรถึงผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการพัฒนาต่อโครงสร้างและองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมของเกาะยอ และเพื่อเสนอแนะแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาเกาะยอ วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแหล่งเอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ การสำรวจภาคสนาม และการสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 150 คน ดำเนินการในเดือนมกราคม พ.ศ. 2562 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยสถิติพรรณนา ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลสรุปจากการวิจัยพบว่า สิ่งแวดล้อมธรรมชาติเกิดเองตามธรรมชาติ ได้รับผลกระทบระดับมากที่สุด คือ ทะเลสาบสงขลา พื้นที่ชายฝั่งทะเล ป่าชายเลน สหรัยผมนาง เวียงอ่าวคังน้ำ ระดับมาก คือ ภูเขาและป่าไม้ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น ได้รับผลกระทบระดับมาก คือ พื้นที่เกษตรกรรมที่เป็นสวนผลไม้ทุกชนิด สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นประเภทอาคารในชุมชน ได้รับผลกระทบระดับมากที่สุด คือ กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย และกลุ่มที่พักโฮมสเตย์ ระดับมาก คือ กลุ่มร้านค้าอาคารพาณิชย์กรรมและกลุ่มร้านอาหาร ร้านกาแฟ โครงสร้างพื้นฐานได้รับผลกระทบระดับปานกลาง คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา นอกนั้นระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด ศาสนสถานทุกแห่ง ได้รับผลกระทบระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด สถานที่สำคัญได้รับผลกระทบระดับมากที่สุด คือ เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ ระดับมาก คือ โบราณสถานวัดท้ายยอ และโบราณสถานวัดแหลมพ้อ สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมประเพณีได้รับผลกระทบระดับน้อย คือ งานบุญประเพณีทั้ง 3 งาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้รับผลกระทบระดับมากที่สุด คือ กระเบื้องเกาะยอ การเลี้ยงปลาในกระชัง การใช้โพงพาง และการทำโคระ ระดับมาก คือ ผ้าทอเกาะยอ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมได้รับผลกระทบระดับมาก คือ เขาภู ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้จัดทำแผนและผังอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นน้ำโดยรอบเกาะยอในระยะห่าง 500 เมตร จากชายฝั่ง พื้นที่ภูเขา ป่าไม้ และสวนผลไม้ทุกชนิด มีคุณค่าทางสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ กำหนดให้เป็น “พื้นที่เขียว”ที่จะสงวนรักษาและอนุรักษ์ไว้ไม่พัฒนา ดำเนินการวางและจัดทำผังเมืองรวมชุมชนเกาะยอโดยเฉพาะ เพื่อจะได้จัดทำผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงสร้างพื้นฐาน และมาตรการควบคุมที่ละเอียดยิ่งขึ้น รวมทั้งกำหนดเขตกันชนโดยรอบโบราณสถาน ศาสนสถาน และอาคารอนุรักษ์ หรือออกข้อบัญญัติท้องถิ่นควบคุมความสูง เพื่อรักษาภูมิทัศน์และเส้นขอบฟ้า สร้างมุมมองและเปิดให้เห็นสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของเกาะยอ

57058302 : Major (MASTER OF URBAN AND ENVIRONMENTAL PLANNING)

Keyword : RURAL SETTLEMENTS AND URBANIZATION, PERCEPTION IN IMPACT ON THE NATURAL AND CULTURAL ENVIRONMENTS, KO YO RURAL COMMUNITY, CONSERVATION AND DEVELOPMENT OF RURAL TOWN

MISS JIRANUN PANCHATREE : A STUDY ON THE PERCEPTION IN IMPACT OF RURAL SETTLEMENTS AND URBANIZATION TO THE NATURAL AND CULTURAL ENVIRONMENTS OF KO YO, SONG KHLA PROVINCE THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR SITTHIPORN PIROMRUEN

The objectives of this study are to investigate, analyze, and evaluate people's perception regarding physical impact from rural settlement and urbanization on the natural and cultural environments of Ko Yo for conservation and development planning proposal of rural community in Songkhla. In conducting the research, employed methods included collecting information from printed documents, electronic sources, and field survey. Environmental impact perception evaluations were gathered from 150 samples by means of questionnaires during January 2019 and performed a statistical analysis using means and standard deviation. Findings from research are as follow. In the natural environment, impacts on environments that being rated highest significance are Songkhla Lake, beaches, shorelines, mangrove forest and native seaweed, high significance are all mountains, hilly areas, woodlands and plantation sites. In the tangible cultural environment, highest significance are residential compounds and homestay cottages, high significance are commercial clusters, restaurants and coffee shops. Most infra-structure facilities and public services are rated low and least significance except Taksin Kadee Suksa Institute. All religious compounds are also rated low and least significance. Traditional vernacular houses are rated highest significance, while all historic buildings are rated high significant. In the intangible cultural environment, all religious events are rated low significance. Local wisdom that being rated highest significance are Ko Yo roof tile, confined fishery pond in the lake, and "Kora" insect protection device, high significance is Ko Yo textile. And in the natural and cultural environment, high significance is Khoa Kuti Monastery at hilltop. For conserving and controlling development within Ko Yo, the researcher recommended concerned authorities to set up an environmental protection plan and boundary to cover highly significance rated environment sites within 500-meter distance from shoreline. All Ko Yo mountains, hilly areas, woodlands and plantation sites should be designated as "GreenPrint" for conservation, no and restricted growth purposes. Furthermore, comprehensive and urban design plans for urbanization, conservation and development of all Ko Yo rural communities should be formulated. Buffer zones of setback and building structure height control should be established to protect landmark, historic structures, and natural features, in order to preserve rural townscape character and skyline, and to create vista for people to enjoy natural environment attractions.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชน ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมเกาะยอ จังหวัดสงขลา” สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จ ลุล่วงไปได้ก็เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจากหลาย ๆ ท่าน อาทิ รองศาสตราจารย์ สิทธิพร ภิรมย์ รื่น อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งทุ่มเทและเสียสละเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ ข้อคิดเห็น และ เสนอแนะแนวทางต่าง ๆ เพื่อช่วยปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องมาโดยตลอด คณะกรรมการตรวจสอบ วิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพักตรา สุทธสุภา ประธานกรรมการ และ รอง ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย ศิริจันทร์ภาณุ ผู้ทรงคุณวุฒิและกรรมการ ที่กรุณาสละเวลามาเป็น คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้คำแนะนำ เสนอข้อคิดเห็นต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อ การปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในระหว่างการศึกษา ณ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้วิจัยได้รับองค์ ความรู้ด้านวิชาการ วิชาชีพ และประสบการณ์ในการเรียนรู้ ค้นคว้า วิจัย จากอาจารย์ประจำภาควิชา ออกแบบและวางผังชุมชนเมืองทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาใน หลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาดินชาติ

อนึ่ง ในการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากหน่วยงานและ บุคคลจำนวนมากในพื้นที่วิจัย ดังเช่น องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัด สงขลา ที่ให้คำปรึกษาและจัดหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเกาะยอที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างมาก สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสงขลา คณะอาจารย์จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรี วิชัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สาขาการผังเมืองรวมทั้งกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ได้ใช้เวลาตอบ แบบสอบถามจนครบถ้วน และนายเขตต์ศักดิ์ พลอดทอง ผู้ช่วยวิจัย ที่ร่วมการเดินทางในช่วงที่ทำการ สัมภาษณ์ภาคสนาม และช่วยแจกแบบสอบถาม ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงในเวลาอัน คว

ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงอีกครั้งหนึ่งมา ณ โอกาสนี้

จิรนนท์ แป้นชาติศรี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ด
สารบัญภาพ.....	น
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ที่มาและความสำคัญของการวิจัย.....	1
2. ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
2.1. ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
2.2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
3. คำถามเพื่อการวิจัย.....	3
4. ขอบเขตของการวิจัย.....	3
4.1 ขอบเขตทางด้านพื้นที่ (scope of the research area).....	3
4.2 ขอบเขตทางด้านเนื้อหา (scope of the content).....	4
5. กระบวนการวิจัย.....	6
6. วิธีการวิจัย.....	6
6.1 วิธีการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น.....	6
6.2 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	7
6.3 วิธีการวิเคราะห์.....	7
7. ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย.....	8

8. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	8
9. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	10
10. การนำเสนอผลการวิจัย.....	10
บทที่ 2 การศึกษาทฤษฎี แนวคิด และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	11
1. ทฤษฎีด้านการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชน.....	11
1.1 การตั้งถิ่นฐานชุมชน.....	11
1.2 ทฤษฎีแหล่งกลาง (Central Place Theory).....	17
1.3 การขยายตัวของเมือง.....	19
2. ทฤษฎีด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน.....	24
3. ทฤษฎีด้านจิตวิทยา.....	27
3.1 จิตวิทยาเกสตัลท์	27
3.2 ความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์.....	27
4. ทฤษฎีด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ.....	32
4.1 ระบบนิเวศ / นิเวศวิทยาของเมือง.....	32
5. ทฤษฎีด้านสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม.....	37
5.1 สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม.....	37
5.2 ภูมิทัศน์วัฒนธรรม.....	39
6. ทฤษฎีด้านองค์ความรู้ในการวางผังและออกแบบกรอบเค้าโครงและเนื้อหาของเมือง	40
6.1 จินตภาพของเมือง	41
6.2 การฟื้นฟูพื้นที่สูญเปล่า (Finding Lost Space).....	42
6.3 เมืองกระชับ (Compact City).....	44
6.4 การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development).....	46
6.5 การเติบโตอย่างชาญฉลาด (Smart Growth)	47
7. ทฤษฎีด้านการปฏิบัติการวางผังและออกแบบเมืองและสิ่งแวดล้อม	51

7.1	กระบวนการวางผังและออกแบบชุมชนเมือง.....	51
7.2	การวางผังและออกแบบตามลักษณะการเปลี่ยนแปลงสภาพกายภาพ จากชนบทไปสู่ ชุมชนเมือง	54
7.3	การจัดลำดับความสำคัญของการเติบโต (Growth Priorities)	55
7.4	กระบวนการค้นหา “พื้นที่เขียว” (Greenprint) ที่มีความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ	56
7.5	การจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนา (Development Priorities).....	58
8.	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการวางผังเมืองและสิ่งแวดล้อม	59
8.1	พระราชบัญญัติด้านการผังเมือง.....	59
8.2	พระราชบัญญัติด้านสิ่งแวดล้อม.....	61
8.3	พระราชบัญญัติด้านการอนุรักษ์โบราณสถานและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์	63
8.4	พระราชบัญญัติด้านการควบคุมอาคาร กฎกระทรวง และ เทศบัญญัติ	65
8.5	พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ.2547	68
9.	การศึกษาเอกสาร งานวิจัยและกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง	70
9.1	การศึกษาผลกระทบของสะพานดินสุลาลัย ที่มีต่อการใช้ที่ดินบนถนนเกาะยอและ บริเวณพื้นที่เกี่ยวเนื่อง จังหวัดสงขลา.....	70
9.2	การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมกับรูปแบบการพัฒนาที่ดินกรณีศึกษาอำเภอ เมืองสงขลา	72
9.3	การศึกษาสภาพและผลกระทบจากการประกอบการร้านอาหารในตำบลเกาะยอ อำเภอ เมืองสงขลา จังหวัดสงขลา	76
9.4	รายงานวิจัย: การศึกษาสภาพและผลกระทบจากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์: กรณีศึกษา ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา.....	78
10.	สรุป	80
บทที่ 3	การออกแบบการวิจัย.....	83
1.	การออกแบบกระบวนการวิจัย	83

2. การกำหนดกรอบทฤษฎีและแนวคิดในการวิจัย	87
2.1 ทฤษฎีด้านสิ่งแวดล้อม	87
2.2 ทฤษฎีการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชน	88
2.3 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน.....	88
2.4 ทฤษฎีองค์ความรู้ในการวางผังและออกแบบเค้าโครงและเนื้อหาของชุมชน	89
2.5 ทฤษฎีการปฏิบัติการวางผังและออกแบบชุมชน.....	89
2.6 ทฤษฎีด้านการค้นหา“พื้นที่เขียว” (Greenprint) เพื่อคุ้มครองและสงวนรักษา	90
2.7 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการวางและจัดทำผังเมืองและสิ่งแวดล้อม.....	90
3. การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีต่อ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมเกาะยอ.....	91
4. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย	92
4.1 การกำหนดประชากรในการวิจัย.....	92
4.2 การกำหนดจำนวนตัวอย่าง	92
5. การออกแบบและสร้างเครื่องมือสำหรับใช้ในการวิจัย.....	93
6. การกำหนดวิธีการประเมินผลกระทบและวิเคราะห์ความคิดเห็น.....	94
7. การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	96
8. แผนการดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม.....	96
9. สรุป.....	97
บทที่ 4 การศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่และชุมชนเกาะยอ	99
1. ที่ตั้ง อาณาเขต และสภาพทั่วไปของเกาะยอ.....	99
1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต.....	99
1.2 การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน.....	101
1.3 ที่ตั้งและสภาพทั่วไปของชุมชนหมู่บ้านบนเกาะยอ	101
1.4 ลักษณะภูมิประเทศ	105

1.5 การปกครองและประชากร	108
1.6 เศรษฐกิจ	109
1.7 สังคมและวัฒนธรรม	112
1.8 สถาบันการศึกษา.....	115
2. การตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของชุมชนเกาะยอ	116
2.1 การตั้งถิ่นฐานของผู้คนบนเกาะยอระยะแรก	116
2.2 การพัฒนาและขยายตัวของชุมชนเกาะยอ	118
2.3 การปรับเปลี่ยนและพัฒนาการของชุมชนเกาะยอสมัยใหม่.....	119
3. สภาพปัจจุบันของพื้นที่และชุมชนเกาะยอ.....	121
3.1 การใช้ประโยชน์ที่ดิน	121
3.2 การคมนาคมและขนส่ง	122
3.3 สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ.....	124
4. สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม.....	127
4.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ (natural environment).....	127
4.2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น (man-made cultural environment)	133
4.3 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม (intangible cultural environment)	146
4.4 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม (natural and cultural environment).....	150
5. การท่องเที่ยวเกาะยอและบริเวณใกล้เคียง	151
5.1 ลักษณะการท่องเที่ยวเกาะยอ	151
5.2 เส้นทางท่องเที่ยว.....	152
5.3 แหล่งท่องเที่ยวและที่พักแรม	154
6. กฎหมายด้านการผังเมืองและสิ่งแวดล้อมที่ใช้บังคับในพื้นที่เกาะยอ	168
6.1 ผังเมืองรวมชุมชนท่าเรือน้ำลึกสงขลา จังหวัดสงขลา	168

6.2	ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	169
6.3	ข้อบัญญัติท้องถิ่น.....	170
7.	ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนต่อสิ่งแวดล้อม ในชุมชนเกาะยอ	170
7.1	ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ (natural environment).....	170
7.2	ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น (man-made cultural environment).....	180
7.3.	ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม (intangible cultural environment)	195
7.4	ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม (natural and cultural environment).....	198
8.	สรุป.....	199
บทที่ 5	การดำเนินการวิจัย	201
1.	การดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม.....	201
1.1	การสำรวจพื้นที่วิจัยเบื้องต้น	201
1.2	เค้าโครงแบบสอบถาม.....	201
1.3	การดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม	206
1.4	ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ	206
1.5	เกณฑ์การประเมินและวิเคราะห์ผล.....	207
2.	การประมวลผลและวิเคราะห์ผลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ 1 บุคคลทั่วไป.....	207
2.1	ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ 1	208
2.2	ส่วนที่ 2 การประเมินการรับรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมแต่ละประเภท	210
2.2.1	สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ.....	210
2.2.2	สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น	215
2.2.3	สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม	222

2.2.4	สิ่งแวดลอมธรรมชาติและวัฒนธรรม.....	224
2.3	ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นและเสนอแนะจากกลุ่มบุคคลทั่วไป.....	225
3.	การประมวลผลและการวิเคราะห์ผลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น	226
3.1	ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้นำชุมชนในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย	226
3.2	ส่วนที่ 2 การประเมินการรับรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดลอมธรรมชาติและสิ่งแวดลอม วัฒนธรรมแต่ละประเภท	228
3.2.1	สิ่งแวดลอมธรรมชาติ.....	229
3.2.2	สิ่งแวดลอมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น	234
3.2.3	สิ่งแวดลอมวัฒนธรรมนามธรรม	241
3.2.4	สิ่งแวดลอมธรรมชาติและวัฒนธรรม.....	243
3.3	ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นและเสนอแนะจากกลุ่มผู้นำชุมชนในท้องถิ่น	244
4.	การประมวลผลและวิเคราะห์ผลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ	245
4.1	ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ 3.....	245
4.2	ส่วนที่ 2 การประเมินการรับรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดลอมธรรมชาติและสิ่งแวดลอม วัฒนธรรมแต่ละประเภท.....	247
4.2.1	สิ่งแวดลอมธรรมชาติ.....	247
4.2.2	สิ่งแวดลอมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น	253
4.2.3	สิ่งแวดลอมวัฒนธรรมนามธรรม	259
4.2.4	สิ่งแวดลอมธรรมชาติและวัฒนธรรม.....	262
4.3	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะจากกลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ.....	262
5.	ข้อสังเกตด้านการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดลอมของผู้วิจัย	263
5.1	ข้อสังเกตด้านการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดลอมของเกาะยอโดยทั่วไป	263
5.2	ข้อสังเกตด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดลอมแต่ละประเภท	264
5.2.1	สิ่งแวดลอมธรรมชาติ.....	265

5.2.2	สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น	268
5.2.3	สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม	272
5.2.4	สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม	273
6.	สรุป.....	280
บทที่ 6	สรุปผลการวิเคราะห์ อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	282
1.	สรุปผลการวิเคราะห์การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	282
1.1	สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ.....	283
1.2	สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น	290
1.3	สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม.....	300
1.4	สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม	303
2.	สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง	308
2.1	สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ	308
2.2	สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น	308
2.3	สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม.....	309
2.4	สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม.....	310
3.	สรุปสิ่งที่ค้นพบจากการวิเคราะห์	310
3.1	สิ่งแวดล้อมที่ได้รับการประเมินผลกระทบรุนแรงระดับมากที่สุด	310
3.2	สิ่งแวดล้อมที่ได้รับการประเมินผลกระทบรุนแรงระดับมาก	310
3.3	สิ่งแวดล้อมที่ได้รับการประเมินผลกระทบรุนแรงระดับปานกลาง.....	311
3.4	สิ่งแวดล้อมที่ได้รับการประเมินผลกระทบรุนแรงระดับน้อย	312
3.5	สิ่งแวดล้อมที่ได้รับการประเมินผลกระทบรุนแรงระดับน้อยที่สุด.....	312
4.	การอภิปรายผลที่ได้จากการวิเคราะห์.....	312
4.1	สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ	312
4.2	สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น	315

4.3	สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม.....	318
4.4	สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม	320
5.	การอภิปรายการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของเกาะยอในภาพรวม.....	320
6.	ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้	321
6.1	สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ	322
6.2	สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น	323
6.3	สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม.....	325
6.4	สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม	327
7.	สรุป.....	329
บทที่ 7	บทสรุป.....	332
1.	สรุปสาระสำคัญของการวิจัย	332
1.1	องค์ความรู้ด้านการตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตเป็นชุมชน การวางผังออกแบบชุมชน การวางแผนพัฒนาอย่างยั่งยืน มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและ การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม	332
1.2	การตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตของชุมชนเกาะยอ	337
1.2.1	การตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตของชุมชนเกาะยอ	337
1.2.2	สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมของเกาะยอ	339
1.2.3	ระดับความรุนแรงของผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมของเกาะยอ	340
1.3	ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้วางแผนคุ้มครองป้องกันสิ่งแวดล้อมและพัฒนาชุมชน เกาะยอ	342
1.3.1	สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ.....	343
1.3.2	สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น	344
1.3.3	สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม	345
1.3.4	สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม	346

2. ข้อจำกัดในการวิจัย	346
3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยขั้นต่อไป	347
รายการอ้างอิง	349
ภาคผนวก.....	356
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	357
ภาคผนวก ข ตารางแสดง จำนวน ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน.....	368
ประวัติผู้เขียน	384

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ลักษณะแตกต่างกันของชุมชนชนบท (ชุมชนเล็ก) และชุมชนเมือง (ชุมชนใหญ่).....	26
ตารางที่ 2 การจำแนกองค์ประกอบสิ่งแวดล้อม	35
ตารางที่ 3 จำนวนหมู่บ้าน และขนาดพื้นที่ จำแนกตามรายตำบล	108
ตารางที่ 4 กลุ่มอาชีพในตำบลเกาะยอ	110
ตารางที่ 5 ข้อมูลด้านประมง	111
ตารางที่ 6 จำนวนร้อยละของสถานประกอบการจำแนกตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจในองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา พ.ศ.2555	111
ตารางที่ 7 ประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทราย	156
ตารางที่ 8 ประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 2 บ้านดิน	159
ตารางที่ 9 ประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 3 บ้านนอก.....	160
ตารางที่ 10 ประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	161
ตารางที่ 11 ประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร.....	162
ตารางที่ 12 ประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 6 บ้านนาถิน.....	163
ตารางที่ 13 ประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด.....	164
ตารางที่ 14 ประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ.....	165
ตารางที่ 15 ประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่.....	166
ตารางที่ 16 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มที่ 1	208
ตารางที่ 17 การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ	211
ตารางที่ 18 การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น ด้านพื้นที่เกษตรกรรม โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ	213
ตารางที่ 19 การประเมินผลการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชน โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ	218

ตารางที่ 20 การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านโครงสร้างพื้นฐานฯ โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ	219
ตารางที่ 21 การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านศาสนสถานโดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ	220
ตารางที่ 22 การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านสถานที่สำคัญ ฯ โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ	221
ตารางที่ 23 การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านวัฒนธรรม ประเพณี โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ	223
ตารางที่ 24 การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านภูมิปัญญา ท้องถิ่น โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ	223
ตารางที่ 25 การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม	224
ตารางที่ 26 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น.....	227
ตารางที่ 27 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยกลุ่ม ตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น	230
ตารางที่ 28 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น ด้านพื้นที่เกษตรกรรม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น	232
ตารางที่ 29 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคาร ในชุมชน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น.....	237
ตารางที่ 30 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ฯ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น	238
ตารางที่ 31 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น ด้านศาสนสถาน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น.....	239
ตารางที่ 32 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น ด้านสถานที่สำคัญ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น	240
ตารางที่ 33 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านวัฒนธรรมประเพณี ท้องถิ่น โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น	242

ตารางที่ 34 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น.....	242
ตารางที่ 35 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น.....	244
ตารางที่ 36 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ.....	245
ตารางที่ 37 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยกลุ่ม ตัวอย่างที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ.....	248
ตารางที่ 38 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น ด้านพื้นที่ เกษตรกรรม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ.....	251
ตารางที่ 39 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ.....	255
ตารางที่ 40 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านโครงสร้าง พื้นฐานฯ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ.....	257
ตารางที่ 41 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านศาสน สถาน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ.....	258
ตารางที่ 42 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านสถานที่ สำคัญ.....	259
ตารางที่ 43 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านวัฒนธรรมประเพณี ท้องถิ่น โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ.....	260
ตารางที่ 44 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น	261
ตารางที่ 45 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ.....	262
ตารางที่ 46 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติโดย ผู้วิจัย.....	273
ตารางที่ 47 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย.....	274

ตารางที่ 48 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านอาคารในชุมชน โดยผู้วิจัย.....	275
ตารางที่ 49 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านโครงสร้างพื้นฐานฯ โดยผู้วิจัย.....	276
ตารางที่ 50 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านศาสนสถาน โดยผู้วิจัย	277
ตารางที่ 51 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรมด้านสถานที่สำคัญฯ โดยผู้วิจัย	277
ตารางที่ 52 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรมด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น โดยผู้วิจัย	278
ตารางที่ 53 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยผู้วิจัย	279
ตารางที่ 54 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยผู้วิจัย	279
ตารางที่ 55 สรุปการวิเคราะห์การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติของทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง.....	285
ตารางที่ 56 สรุปการวิเคราะห์การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้นด้านพื้นที่เกษตรกรรมของทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง	287
ตารางที่ 57 สรุปการวิเคราะห์การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์	293
ตารางที่ 58 สรุปการวิเคราะห์การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรม..	295
ตารางที่ 59 สรุปการวิเคราะห์การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรม ...	297
ตารางที่ 60 สรุปการวิเคราะห์การประเมินการรับรู้ผลกระทบสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านสถานที่สำคัญฯ ของทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง	298
ตารางที่ 61 สรุปการวิเคราะห์การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรมด้านวัฒนธรรมด้านประเพณีท้องถิ่นของทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง.....	301
ตารางที่ 62 สรุปการวิเคราะห์การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม.	302

ตารางที่ 63 สรุปการวิเคราะห์การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ของทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง.....	303
---	-----

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณพื้นที่โครงการวิจัยเกาะยอ.....	5
ภาพที่ 2 องค์ประกอบพื้นฐานของการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ตาม Ekistics Model.....	13
ภาพที่ 3 การตั้งถิ่นฐานชุมชนแบบแนวยาวตามแม่น้ำลำคลอง (river linear settlement).....	14
ภาพที่ 4 การตั้งถิ่นฐานชุมชนแบบแนวยาวตามสองฝั่งถนน (road linear settlement).....	14
ภาพที่ 5 การตั้งถิ่นฐานชุมชนรูปแบบใหม่ต่าง ๆ ที่ต่อเนื่องกัน.....	15
ภาพที่ 6 การตั้งถิ่นฐานชุมชนแบบรวมกลุ่มเป็นแนวยาว (cluster linear settlement).....	15
ภาพที่ 7 การตั้งถิ่นฐานชุมชนแบบเป็นระเบียบ (uniform settlement).....	16
ภาพที่ 8 การตั้งถิ่นฐานชุมชนแบบกระจายตัว (scatter settlement).....	16
ภาพที่ 9 ระบบแหล่งกลางของคริสตลเลอร์จากอันดับเล็กไปหาใหญ่.....	18
ภาพที่ 10 ลำดับชั้นของพื้นที่	19
ภาพที่ 11 ทฤษฎีหรือแบบจำลองการใช้ประโยชน์ที่ดินของเมือง.....	24
ภาพที่ 12 ทฤษฎีจิตวิทยา ความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์.....	28
ภาพที่ 13 การใช้ประโยชน์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติโดยมนุษย์.....	35
ภาพที่ 14 การเปรียบเทียบการเติบโตตามปกติและการพัฒนาให้เป็นเมืองกระชับ.....	46
ภาพที่ 15 การเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ลักษณะ ความหนาแน่น และสภาพทางกายภาพจากชนบท ไปสู่เมือง.....	54
ภาพที่ 16 เขตควบคุมมลพิษอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา	63
ภาพที่ 17 กระบวนการวิจัยภาคสนามการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชน ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมเกาะยอ จังหวัดสงขลา.....	86
ภาพที่ 18 โครงสร้างของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม	87
ภาพที่ 19 ขอบเขตการปกครอง พื้นที่วิจัยเกาะยอ	100
ภาพที่ 20 ภาพถ่ายมุมสูงบริเวณโดยรอบพื้นที่วิจัยเกาะยอ	100

ภาพที่ 21 การใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบัน พื้นที่วิจัยเกาะยอ	105
ภาพที่ 22 เส้นชั้นความสูงของพื้นที่เกาะยอ	106
ภาพที่ 23 ความลาดชันของพื้นที่เกาะยอ	107
ภาพที่ 24 ตำแหน่งที่ตั้งสถาบันศาสนา.....	113
ภาพที่ 25 ตำแหน่งที่ตั้งสถานศึกษา	116
ภาพที่ 26 การตั้งถิ่นฐานและการขยายชุมชนเกาะยอ	117
ภาพที่ 27 ลักษณะของสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่เกาะยอ บริเวณริมทะเลสาบ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 9.....	120
ภาพที่ 28 การใช้ประโยชน์ที่ดินเกาะยอ พ.ศ. 2555	122
ภาพที่ 29 เส้นทางสัญจรภายในพื้นที่เกาะยอ	123
ภาพที่ 30 ตำแหน่งที่ตั้งสถานพยาบาล	126
ภาพที่ 31 ตำแหน่งที่ตั้งสิ่งแวดลอมธรรมชาติและแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ	130
ภาพที่ 32 ตำแหน่งที่ตั้งสิ่งแวดลอมธรรมชาติประเภทพื้นที่เกษตรกรรม.....	132
ภาพที่ 33 ตำแหน่งที่ตั้งอาคารในชุมชน	133
ภาพที่ 34 สถาบันทักษิณคดีศึกษา.....	134
ภาพที่ 35 วัดท้ายยอ.....	136
ภาพที่ 36 วัดโคกเปี้ยว.....	136
ภาพที่ 37 พระนอนวัดแหลมพ้อ	137
ภาพที่ 38 วัดเขาบ่อ	137
ภาพที่ 39 สำนักสงฆ์เขากุฎิ.....	138
ภาพที่ 40 ศาลเจ้าไต่ก้ง.....	139
ภาพที่ 41 ตำแหน่งที่ตั้งโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ	139
ภาพที่ 42 เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอหมู่ที่ 4.....	140
ภาพที่ 43 เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 6.....	141
ภาพที่ 44 ตำแหน่งที่ตั้งเรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ.....	142

ภาพที่ 45	แผนผังโบราณสถานวัดท้ายยอ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา.....	143
ภาพที่ 46	แผนผังโบราณสถานวัดแหลมพ้อ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา.....	144
ภาพที่ 47	ตำแหน่งที่ตั้งสถานที่ประวัติศาสตร์ สถานที่สำคัญ โบราณสถาน และอาคารอนุรักษ์	145
ภาพที่ 48	สำนักสงฆ์เขาภู.....	150
ภาพที่ 49	ตำแหน่งที่ตั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมสำนักสงฆ์เขาภู.....	151
ภาพที่ 50	เส้นทางท่องเที่ยวในตำบลเกาะยอ	153
ภาพที่ 51	ตำแหน่งที่ตั้งประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทราย	158
ภาพที่ 52	ตำแหน่งที่ตั้งประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 2 บ้านดิน..	159
ภาพที่ 53	ตำแหน่งที่ตั้งประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 3 บ้านนอก	160
ภาพที่ 54	ตำแหน่งที่ตั้งประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	161
ภาพที่ 55	ตำแหน่งที่ตั้งประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	162
ภาพที่ 56	ตำแหน่งที่ตั้งประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 6 บ้านนาถิน	163
ภาพที่ 57	ตำแหน่งที่ตั้งประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	164
ภาพที่ 58	ตำแหน่งที่ตั้งประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา.....	165
ภาพที่ 59	ตำแหน่งที่ตั้งประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	166
ภาพที่ 60	ตำแหน่งที่ตั้งที่พักแรมและร้านอาหารบนเกาะยอ	167
ภาพที่ 61	ผังเมืองรวมชุมชนท่าเรือน้ำลึกสงขลา และภาพขยายบริเวณเกาะยอ.....	168
ภาพที่ 62	เขตควบคุมมลพิษอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา	169
ภาพที่ 63	ตำแหน่งที่ตั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ.....	172

ภาพที่ 64 ตำแหน่งที่ตั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติบริเวณหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2	173
ภาพที่ 65 ตำแหน่งที่ตั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติบริเวณหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4	174
ภาพที่ 66 ตำแหน่งที่ตั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติบริเวณหมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 6	175
ภาพที่ 67 ตำแหน่งที่ตั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติบริเวณหมู่ที่ 7 และหมู่ที่ 8	176
ภาพที่ 68 ตำแหน่งที่ตั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติบริเวณหมู่ที่ 9.....	177
ภาพที่ 69 ตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่เกษตรกรรม	179
ภาพที่ 70 ลักษณะการตั้งถิ่นฐานบริเวณหมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทราย.....	181
ภาพที่ 71 ลักษณะการตั้งถิ่นฐานบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่.....	181
ภาพที่ 72 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทที่พักโฮมสเตย์และร้านอาหารในชุมชนเกาะยอ.....	182
ภาพที่ 73 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทที่พักโฮมสเตย์และร้านอาหารหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	183
ภาพที่ 74 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทที่พักโฮมสเตย์และร้านอาหารหมู่ที่ 2 บ้านดิน	184
ภาพที่ 75 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทที่พักโฮมสเตย์และร้านอาหารหมู่ที่ 3 บ้านนอก.....	185
ภาพที่ 76 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทที่พักโฮมสเตย์และร้านอาหารหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน.....	186
ภาพที่ 77 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทที่พักโฮมสเตย์และร้านอาหารหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร.....	187
ภาพที่ 78 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทที่พักโฮมสเตย์และร้านอาหารหมู่ที่ 6 บ้านนาคิน.....	188
ภาพที่ 79 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทที่พักโฮมสเตย์และร้านอาหารหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	189
ภาพที่ 80 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทที่พักโฮมสเตย์และร้านอาหารหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ.....	190
ภาพที่ 81 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทที่พักโฮมสเตย์และร้านอาหารหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	191
ภาพที่ 82 ตำแหน่งที่ตั้งอาคารในชุมชนเกาะยอ	192
ภาพที่ 83 ตำแหน่งที่ตั้งสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน.....	196
ภาพที่ 84 สำนักสงฆ์เขาภู.....	198
ภาพที่ 85 ตำแหน่งสำนักสงฆ์เขาภู.....	198
ภาพที่ 86 รูปภาพสถานที่และเรื่องราวซึ่งทำการประเมินการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเกาะยอ.....	205

ภาพที่ 87 การประเมินการรับรู้ผลกระทบเปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ.....	287
ภาพที่ 88 การประเมินการรับรู้ผลกระทบเปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น ด้านพื้นที่เกษตรกรรม	290
ภาพที่ 89 การประเมินการรับรู้ผลกระทบเปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชน.....	295
ภาพที่ 90 การประเมินการรับรู้ผลกระทบเปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ	297
ภาพที่ 91 การประเมินการรับรู้ผลกระทบเปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น ด้านศาสนสถาน	298
ภาพที่ 92 การประเมินการรับรู้ผลกระทบเปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น ด้านสถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์.....	299
ภาพที่ 93 การประเมินการรับรู้ผลกระทบเปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม	301
ภาพที่ 94 การประเมินการรับรู้ผลกระทบเปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น	303
ภาพที่ 95 การประเมินการรับรู้ผลกระทบเปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม	304
ภาพที่ 96 แผนที่บริเวณต่างๆ ซึ่งได้รับการประเมินการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเกาะยอในระดับต่างๆ.....	305
ภาพที่ 97 แผนที่บริเวณต่างๆ ซึ่งได้รับการประเมินการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเกาะยอในระดับมากที่สุดและมาก	306
ภาพที่ 98 แผนที่บริเวณต่างๆ ซึ่งได้รับการประเมินการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเกาะยอในระดับปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด.....	307
ภาพที่ 99 พังแนวคิดและข้อเสนอแนะสำหรับการวางแผนและผังเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเกาะยอในอนาคต	328

ภาพที่ 100 โครงสร้างของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมของเกาะยอ 337

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

เกาะยอในยุคแรกเริ่มมีสภาพเป็นป่าเขา ยังไม่มีผู้คนอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐาน ต่อมาในสมัยตอนปลายสุโขทัยและสมัยอยุธยาจึงเริ่มพบหลักฐานเกาะยอในแผนที่ภาพกัลปนาวัตพะโคะ หอสมุดแห่งชาติจัดไว้ในหมู่ตำรา(ภาพ) ชื่อแผนที่เมืองนครศรีธรรมราช จ.ศ. 977 (พ.ศ. 2158) ที่เขียนขึ้นหลัง พ.ศ.2223 แต่ก่อน พ.ศ. 2242 (สุริวงค์ พงศ์ไพบุลย์, 2523) ซึ่งมีภาพเกาะยออยู่ตอนปลายสุดของแผนที่เขียนเป็นรูปภูเขา ระบุไว้ว่า “เขาก้อะญอ” (ชาญณรงค์ เทียงธรรม, 2544) นอกจากนี้เกาะยอยังปรากฏอยู่ในแผนที่เมืองสงขลา (ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร) เขียนขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2230 โดยนายมองเดียร์ เดอลามาร์ วิศวกรชาวฝรั่งเศส แผนที่ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามีชุมชนบนเกาะยอเกิดขึ้นแล้วอย่างน้อย 9 ชุมชน ชุมชนส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนที่ราบเชิงเขาริมฝั่งทะเลรอบ ๆ ภูเขาทางทิศใต้ ทิศตะวันออกและทิศตะวันตกของเกาะยอ ซึ่งปัจจุบันตรงกับบริเวณเขาหัวหลัง เขาสวนใหม่ และเขากุฎิ การตั้งถิ่นฐานของชุมชนเริ่มแรกบนเกาะยอน่าจะตรงกับบริเวณ หมู่ที่ 6 บ้านนาถิน หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด หมู่ที่ 8 บ้านท่ายสะ หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน และหมู่ที่ 2 บ้านนอก กลุ่มชนพวกแรกที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบนเกาะยอเริ่มตั้งแต่ในสมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ กลุ่มคนจีนที่อพยพจากเมืองจีน และชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเกาะยอ เป็นกลุ่มที่เข้ามาทำเครื่องปั้นดินเผาประเภท อีฐ กระเบื้อง หม้อ ไห โอ่ง อ่าง เพราะบริเวณเกาะยอมีดินดีเหมาะแก่การทำเครื่องปั้นดินเผา นอกจากนี้ยังมีกลุ่มคนไทยที่นับถือพุทธศาสนาจากท้องถิ่นเมืองสงขลาได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานส่วนหนึ่งด้วย ดังได้พบหลักฐานเจดีย์บรรจุอัฐิสมเด็จพระเจ้าเกาะยอบนยอดเขากุฎิที่มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา จากหลักฐานดังกล่าวพอสรุปได้ว่าชาวเกาะยอในรุ่นแรก ๆ ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นชาวไทยในท้องถิ่นและชาวจีนจากโพ้นทะเลซึ่งผู้คนกลุ่มนี้ได้ผสมกลมกลืนทางสังคมและวัฒนธรรมกับคนไทยพื้นถิ่นกลายเป็นตัวตนที่แท้จริงของชาวเกาะยอสืบทอดมาจนปัจจุบัน

การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนไทยเชื้อสายจีนและคนจีนจากโพ้นทะเลบนเกาะยอ เมื่อมีหลักแหล่งและอาชีพที่มั่นคง มีการติดต่อค้าขายกับชุมชนภายนอกมีมากขึ้น ทำให้มีการอพยพผู้คนจากแผ่นดินใหญ่เมืองสงขลาและบริเวณใกล้เคียง มีทั้งคนจีนและคนไทยเข้าไปตั้งถิ่นฐานมากขึ้นเกิดเป็นชุมชนใหม่ ๆ มีการขยายตัวของชุมชนไปรอบเกาะยอ ที่เป็นรูปแบบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยมีการสร้างอาคาร บ้านเรือน ถนน ที่อยู่อาศัย ตลอดจนมีการตัดแปลงที่ดินที่อยู่หรือทำเลที่ตั้งให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ โดยมีการนำเอาความรู้ทางด้านเทคโนโลยีเข้ามาช่วยจึงทำให้มีการเติบโตของชุมชนในพื้นที่ มีการตั้งถิ่นฐานทั้งแบบกระจาย การตั้งถิ่นฐานแบบรวมกลุ่ม และการตั้งถิ่นฐานแบบเส้นตรง ซึ่งการอยู่รวมกันของชุมชนตามทฤษฎีแล้วจะต้องมีองค์ประกอบในการตั้งถิ่นฐานที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันซึ่งได้แก่ มนุษย์ สังคม ระบบโครงข่ายสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งความสัมพันธ์เหล่านี้เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานในอดีตและปัจจุบัน

การเลือกที่ตั้งในการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์โดยทั่วไปจะตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้กับพื้นที่แหล่งน้ำและเนินเขา เนื่องจากน้ำเป็นปัจจัยสำคัญในการอุปโภคบริโภคและการดำรงชีพของมนุษย์ ส่วนพื้นที่เนินเขานั้นผู้อาศัยต้องการความปลอดภัยและเป็นที่สามารถป้องกันภัยจากสภาพแวดล้อมโดยรอบ ซึ่งเกาะยอเป็นเพียงเกาะเดียวในทะเลสาบสงขลาตอนล่าง อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอเมืองสงขลา พื้นที่ส่วนใหญ่ในเกาะยอเป็นภูเขาไม่สูงนัก มีที่ราบเชิงเขาติดทะเล และมีที่ราบกว้างทางตอนใต้ของเกาะยอ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นไหล่เขาและที่ราบตามเชิงเขา อีกทั้งเป็นแหล่งพื้นที่ดั้งเดิมของคนในท้องถิ่นที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ด้านประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์ต่อไป

เกาะยอในอดีตมีวิถีชีวิตที่อิงกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ การประมงพื้นถิ่น การผลิตเครื่องปั้นดินเผา การทอผ้าและการทำสวนผลไม้ ส่งเป็นสินค้าออกไปจำหน่ายตามหัวเมืองต่าง ๆ ทำให้มีการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์จนก่อให้เกิดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำมาใช้ประโยชน์เป็นแหล่งข้อมูลที่ให้ความรู้ ความคิด ปรัชญาชีวิต ที่แสดงออกในรูปวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชุมชนเกาะยอเริ่มมีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกมากขึ้นซึ่งนำมาสู่การปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิต การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมยิ่งรุนแรงขึ้น หลังจากมีการสร้างสะพานติณสูลานนท์ เชื่อมเกาะยอกับแผ่นดินใหญ่ อำเภอเมืองสงขลา และอำเภอสิงหนคร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา ทำให้การตั้งถิ่นฐานของคนในพื้นที่ได้มีการขยายตัวเข้าไปบุกเบิกครอบครองและตัดแปลงพื้นที่เพื่อตั้งถิ่นฐานเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพก่อให้เกิดผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมของเกาะยอ เนื่องจากจำนวนที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นจึงทำให้มีกลุ่มนักธุรกิจเข้ามาลงทุนในพื้นที่ ตัวอย่างเช่น เมื่อปี พ.ศ.2550 มีจำนวนโฮมสเตย์ทั้งหมดประมาณ 10 – 15 หลัง แต่ปัจจุบันมีจำนวนโฮมสเตย์เพิ่มขึ้นอีก 2 – 3 เท่าตัว อีกทั้งหมู่บ้านจัดสรรและร้านอาหาร ก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดเป็นชุมชนในพื้นที่เพิ่มขึ้น ชุมชนขยายตัว มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและวัฒนธรรมของเกาะยอ อย่างรุนแรง และมีแนวโน้มจะขยายตัวมากยิ่งขึ้น

การขยายตัวอย่างอิสระดังกล่าวส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพทางกายภาพ ภูมิประเทศ เศรษฐกิจและสังคมภายในเกาะยอ ในขณะเดียวกันก็ขาดการวางแผนรองรับการเปลี่ยนแปลง ทำให้ชุมชนเติบโตและขยายตัวอย่างไม่เป็นระเบียบและกระจัดกระจาย (sprawl) สภาพแวดล้อมทางกายภาพรอบเกาะถูกทำลายและลดคุณค่าของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติลง มีการจับจองที่ดินแก่งำไรเพื่อหาผลประโยชน์จากราคาที่ดิน ส่งผลกระทบไปถึงระบบสาธารณสุขปโภค ระบบสาธารณสุขการที่ไม่สามารถให้บริการอย่างเพียงพอรองรับความต้องการที่เพิ่มขึ้นได้ และการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่เกาะยอเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทุกทิศทางในบริเวณทั่วทั้งเกาะ

ดังนั้น การเข้าใจถึงผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของการการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม จึงมีความสำคัญมาก เนื่องจากการตั้งถิ่นฐานไม่เป็นระเบียบและกระจัดกระจาย (sprawl) จะก่อให้เกิดผลเสียในหลายด้านและอาจมีปัญหาด่าง ๆ อีกมากมายที่จะเกิดขึ้นตามมา

จากสาเหตุดังที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อที่จะให้การพัฒนาการตั้งถิ่นฐานที่มีรูปแบบเป็นระเบียบและไม่กระจัดกระจาย มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เกาะยอ จึงสมควรที่จะต้องทำการวิจัยอย่างเร่งด่วนให้ทราบถึงการรับรู้ของประชากรในเรื่องผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของ

การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีต่อโครงสร้างพื้นฐาน รวมไปถึงสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมของตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองจังหวัดสงขลา อันจะนำไปสู่การค้นหามาตรการในการวางแผนที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ พร้อมเสนอแนะกรอบแนวทางและมาตรการคุ้มครอง ป้องกัน และพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ของเกาะยอให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

2. ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1. ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาการรับรู้ของประชาชนในเรื่องการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา ที่สร้างผลกระทบต่อด้านกายภาพทางลบต่อชุมชน การวิเคราะห์ผลกระทบต่างๆ ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมของเกาะยอ เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางและมาตรการอนุรักษ์และดำรงรักษาสิ่งแวดล้อมรูปธรรม (tangible) และนามธรรม (intangible) อย่างยั่งยืน

2.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทฤษฎี แนวคิด การศึกษาและวิจัย การตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตเป็นชุมชนการพัฒนาอย่างยั่งยืน มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและมาตรการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาการรับรู้ของประชากรในเรื่องการตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตของชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวที่เกิดขึ้น ที่สร้างผลกระทบต่อด้านกายภาพทางลบต่อชุมชน และการวิเคราะห์ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมของเกาะยอ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางและมาตรการป้องกันและบรรเทาผลกระทบต่อด้านกายภาพทางลบที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชน รวมทั้งการอนุรักษ์และดำรงรักษาสิ่งแวดล้อมเกาะยอ

3. คำถามเพื่อการวิจัย

การรับรู้ของประชากรในเรื่องการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนของเกาะยอ จังหวัดสงขลา นั้น สร้างผลกระทบต่อด้านกายภาพในทางลบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมของเกาะยออย่างไร และมีความรุนแรงในระดับใด จะมีแนวทางในการอนุรักษ์และดำรงรักษาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างไร ให้ยังคงไว้อย่างยั่งยืน

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ขอบเขตทางด้านพื้นที่ (scope of the research area)

พื้นที่การวิจัย คือ พื้นที่ซึ่งจะทำการวิเคราะห์ผลกระทบด้านลบต่างๆ จากการรับรู้ของประชากร ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมของเกาะยอ ครอบคลุมพื้นที่เกาะยอทั้งเกาะ และพื้นที่น้ำทะเลในระยห่าง 500 เมตรโดยรอบเกาะยอ โดยมีขอบเขต ดังนี้

ทิศเหนือ จรด ทะเลสาบสงขลา เขตเทศบาลเมืองสิงหนคร อ.สิงหนคร จ.สงขลา
 ทิศใต้ จรด ทะเลสาบสงขลา เขตองค์การบริหารส่วนตำบลพะวง อ.เมืองสงขลา จ.สงขลา
 ทิศตะวันออก จรด ทะเลสาบสงขลา เขตองค์การบริหารส่วนตำบลพะวง อ.เมืองสงขลา จ.สงขลา
 ทิศตะวันตก จรด ทะเลสาบสงขลา เขตองค์การบริหารส่วนตำบลน่าน้อย อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
 พื้นที่ของเกาะยอและบริเวณโดยรอบเป็นเกาะที่ตั้งอยู่กลางทะเลสาบสงขลาตอนล่าง
 มีฐานะเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา มีเนื้อที่รวมทั้งพื้นน้ำ 17.95 ตารางกิโลเมตร
 หรือประมาณ 11,220 ไร่ และมีเนื้อที่เฉพาะพื้นดินเพียง 15 ตารางกิโลเมตร หรือ 9,375 ไร่

4.2 ขอบเขตทางด้านเนื้อหา (scope of the content)

ขอบเขตด้านเนื้อหาของการวิจัยประกอบด้วย

1. การศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการ ที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐาน และการเจริญเติบโต เป็นชุมชน การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม การสงวนรักษาสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม รวมไปถึงการศึกษาเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การศึกษาประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน และการเจริญเติบโตของชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม ประชากร นโยบาย ผังเมืองรวม แผนผังต่างๆ และรวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการวางผังเมืองและสิ่งแวดล้อมภายในบริเวณเกาะยอ
3. การศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบทางด้านกายภาพจากการเปลี่ยนแปลงการตั้งถิ่นฐาน ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมของเกาะยอ
4. การสำรวจและวิเคราะห์ความคิดเห็นจากการรับรู้ของประชาชนในเรื่องผลกระทบทางลบ จากการพัฒนาด้านกายภาพที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมของชุมชนเกาะยอ
5. การเสนอแนะแนวทางและมาตรการควบคุม ป้องกันและบรรเทาผลกระทบที่เกิดจากการตั้งถิ่นฐาน รวมทั้งการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม การสงวนรักษาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมชุมชนเกาะยอ

ภาพที่ 1 ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณพื้นที่โครงการวิจัยเกาะยอ

ที่มา : ปรับปรุงจาก Google Earth, 2559

5. กระบวนการวิจัย

กระบวนการวิจัยประกอบด้วยขั้นตอนการทำงาน 6 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การเสนอโครงการและร่างเค้าโครงของการวิจัย

การกำหนดหัวข้อเรื่องและชื่อเรื่องที่สนใจ การกำหนดปัญหาการวิจัย การร่างเค้าโครง และเสนอขออนุมัติโครงการ การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการ งานศึกษาและวิจัย

การศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการ งานศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ทฤษฎีและแนวคิด การตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตเป็นชุมชน มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม การสงวนรักษาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และการอนุรักษ์วัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบการวิจัย

การกำหนดกรอบแนวคิดด้านทฤษฎี กระบวนการวิจัย วิธีการวิจัย เครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ช่วงระยะเวลาดำเนินการ การกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง และรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยตามที่กำหนดในขั้นตอนที่ 3 ประกอบด้วย การศึกษาประวัติ และพัฒนาการของชุมชนเกาะยอ สภาพทั่วไปในปัจจุบันของเกาะยอ ลักษณะทางกายภาพ สภาพเศรษฐกิจ สังคม พัฒนาการของตั้งถิ่นฐานในเกาะยอ และทะเลสาบสงขลา การสำรวจความคิดเห็น กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการรับรู้ถึงผลกระทบทางด้านกายภาพจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมของเกาะยอ และการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็น

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปการวิเคราะห์ อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การสรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์ การอภิปรายผล และสิ่งที่ได้ค้นพบจากการวิจัย รวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในอนาคต

ขั้นตอนที่ 6 การสรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยและจัดทำรายงานรูปเล่มของรายงานตามรูปแบบของบัณฑิตวิทยาลัย รวมทั้งจัดทำเอกสารสำหรับเผยแพร่ในการประชุมวิชาการ หรือวารสารวิชาการ

6. วิธีการวิจัย

วิธีการวิจัยที่จะนำมาใช้ทำงานในขั้นตอนที่สำคัญ มีดังนี้

6.1 วิธีการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชนเกาะยอ จะใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลบริบทและสัณฐานชุมชนจากภาพถ่ายทางอากาศ เอกสารประวัติศาสตร์ และเอกสารการวิจัยจากห้องสมุดสถาบันทักษิณคดีศึกษา หน่วยงานราชการ หรือ หน่วยงานเอกชน รวมทั้งการสืบค้นจากสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์

2. การศึกษาทฤษฎี แนวคิด เอกสารการศึกษาและงานวิจัย จะใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือและตำราวิชาการ รายงานการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและพื้นที่เกาะยอ รวมทั้งการสืบค้นจากสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์

3. การศึกษาลักษณะภูมิประเทศและสภาพทั่วไปพื้นที่เกาะยอ สภาพปัจจุบันของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมเกาะยอ จะใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเบื้องต้น โดยการสังเกตการณ์ด้วยสายตา และการสำรวจอย่างย่อ (windshield survey) พร้อมทั้งจัดบันทึกและบันทึกภาพนิ่ง รวมทั้งการระบุตำแหน่งของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสถานที่ซึ่งมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ลงในแผนที่ เพื่อนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจและการวิเคราะห์ต่อไป

6.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การสำรวจความคิดเห็นของประชากรที่รับรู้ถึงผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตของชุมชนต่อสิ่งแวดล้อมเกาะยอ จะใช้วิธีการเก็บรวบรวมความคิดเห็นด้วยแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามจะประกอบด้วยคำถามแบบมีโครงสร้างและรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อประกอบความเข้าใจ

2. การทดสอบเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม จะใช้วิธีการทดสอบสำนวนภาษา การสื่อความหมายและความเข้าใจกับกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่ง และนำข้อบกพร่องที่ได้รับไปทำการปรับปรุง

3. การแจกแบบสอบถาม จะใช้วิธีสุ่มแจก ทำการสุ่มแจกทีละคนเพื่อให้ผู้ตอบตอบเอง หรือผู้สอบถามเป็นผู้กรอกให้ และจะใช้วิธีสุ่มแจกเป็นชุดไปตามกลุ่มตัวแทน นอกจากนี้ยังจะใช้วิธีแจกแบบเจาะจง และผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ตามลักษณะวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของแต่ละกลุ่ม

6.3 วิธีการวิเคราะห์

1. การวิเคราะห์เบื้องต้นโดยผู้วิจัย ในหัวข้อผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการพัฒนาด้านกายภาพ ในด้านบริเวณพื้นที่และตำแหน่งที่ตั้งของสิ่งแวดล้อมมนุษย์สร้างสรรค์ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมในเกาะยอ จะใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ (empirical analysis)

2. การประเมินผลกระทบ จะใช้วิธีการให้ค่าคะแนนตามระบบมาตราส่วนลิเคิร์ต (Likert scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นผลกระทบการตั้งถิ่นฐานต่อสิ่งแวดล้อมจะใช้วิธีวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา (descriptive statistics) ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (mean หรือ $\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation หรือ SD.)

4. การวิเคราะห์ความคิดเห็นการรับรู้ผลกระทบการตั้งถิ่นฐานต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถาม จะใช้วิธีวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา (descriptive statistical analysis) ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (means) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation – SD.)

5. การวิเคราะห์ข้อคิดเห็นและเสนอแนะที่ได้จากแบบสอบถาม จะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

7. ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย

ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ผังเมืองรวมชุมชนท่าเรือน้ำลึกสงขลา จังหวัดสงขลา เล่ม 122 ตอนที่ 124 ก ราชกิจจานุเบกษา 27 ธันวาคม 2548 ซึ่งอำนาจการบังคับใช้ผังฉบับนี้ครอบคลุมพื้นที่บริเวณตำบลเกาะยอ หมดอายุการใช้บังคับไปแล้ว ตั้งแต่วันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ.2555 ในปัจจุบันก็ยังไม่มีการประกาศใช้ ผังเมืองรวมฉบับใหม่แต่อย่างใด เพื่อให้การวิจัยนี้ดำเนินการต่อไปได้และจำเป็นต้องมีผังเมืองรวมเป็นพื้นฐาน (basis) ในการวิจัย ผู้วิจัยจึงจะถือว่า ผังเมืองรวมฉบับนี้ยังเป็นผังเมืองรวมที่ใช้บังคับตามกฎหมาย

2. ผังเมืองรวมจังหวัดสงขลา เล่ม 134 ตอนที่ 4 ก ราชกิจจานุเบกษา 13 มกราคม 2560 ซึ่งประกาศบังคับใช้ วันที่ 13 มกราคม พ.ศ.2560 และสิ้นสุดบังคับใช้วันที่ 12 มกราคม พ.ศ.2565 ผังเมืองรวมจังหวัดฉบับนี้ครอบคลุมพื้นที่บริเวณเกาะยอทั้งหมด ดังนั้น ในการวิจัยผู้วิจัยจึงจะใช้เป็นพื้นฐาน (basis) ของนโยบายด้านผังเมืองรวมระดับจังหวัด

3. ในการคัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการวางผังเมือง ผู้วิจัยจะใช้อาจารย์ นักศึกษา และผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาการผังเมืองและสถาปัตยกรรม จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา เท่านั้น เนื่องจากบุคคลกลุ่มนี้จะคุ้นเคยกับสภาพพื้นที่เกาะยอ มากกว่ากลุ่มบุคคลในพื้นที่อื่น ๆ

8. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

“เกาะยอ” หมายถึง เกาะที่มีชุมชนตั้งถิ่นฐานในทะเลสาบสงขลาตอนล่าง อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอเมืองสงขลา มีฐานะเป็นตำบลหนึ่งในเขตอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา แบ่งเขตการปกครองเป็น 9 หมู่บ้าน มีองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ เป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

“การรับรู้” (perception) หมายถึง กระบวนการประมวลและตีความข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการรู้สึก ซึ่งการรับรู้ของบุคคลจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ ได้แก่ การเรียนรู้ ประสบการณ์ แรงจูงใจ อารมณ์ ฯลฯ เป็นต้น

“ผลกระทบ” (impact) หมายถึง ผลของการกระทำที่คาดว่าจะก่อให้เกิดผลดี หรือผลเสียในระยะยาวอย่างไร หรือเป็นผลลัพธ์ที่ทำให้กระทบกระเทือนไปถึงผู้อื่นหรือเหตุการณ์อื่น ๆ ที่จะตามมา

“การตั้งถิ่นฐาน” (settlement) หมายถึง กระบวนการอย่างหนึ่งที่มนุษย์เข้าไปบุกเบิก ครอบครองและดัดแปลงพื้นที่เพื่อตั้งหลักแหล่งที่อยู่อาศัยและทำมาหากิน แหล่งที่ตั้งถิ่นฐานที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มักประกอบด้วยปัจจัยพื้นฐานของการตั้งถิ่นฐานที่เหมือนกัน คือ มีอาหาร น้ำและที่กำบังภัย การตั้งถิ่นฐานแต่ละแห่งจึงเปรียบเสมือนระบบๆ หนึ่งที่ค่อยๆ มีพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและมีความซับซ้อนมากขึ้นตามกาลเวลา โดยมีมนุษย์เป็นองค์ประกอบหลักของระบบที่เข้าไปอาศัยธรรมชาติ ดัดแปลงธรรมชาติ สร้างที่อยู่อาศัย ที่เพาะปลูก ถนน และจัดองค์กรสังคมให้เกิดขึ้น

“การตั้งถิ่นฐานของชุมชนเกาะยอ” หมายถึง การตั้งถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่เกาะยอที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างประชากรและชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม มีการ

ตั้งถิ่นฐานที่มองเห็นได้ชัดเจนจากลักษณะภูมิประเทศ มีความสัมพันธ์ของประชากรกับพื้นที่ในอดีตในด้านของการเชื่อมโยงระหว่างสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม

เกาะยอ

“ชุมชน” (community) หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยในพื้นที่เดียวกันที่ขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่มอยู่รวมกันเป็นระยะเวลายาวนาน มีความผูกพันต่อกันที่มีความคิดเห็นและความเชื่อไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีอัตลักษณ์เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน

“การเติบโตของชุมชน” หมายถึง การตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวจากบริเวณชุมชนเดิม ออกสู่บริเวณโดยรอบ ในพื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม ป่าไม้ หรือชายฝั่งทะเล มีจำนวนอาคารบ้านเรือนที่เพิ่มขึ้น มีรูปแบบลักษณะของอาคารที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น อาคารไม้ตัดแปลงเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก อาคารเดี่ยว และอาคารเรือนแถว เพิ่มความสูง และจำนวนชั้น เป็นต้น

“การเติบโตของชุมชนเกาะยอ” หมายถึง มีการเติบโตของชุมชนไปตามเส้นทางการคมนาคมทางบกหรือตามลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ตำบลเกาะยอ ซึ่งมีการขยายตัวไปลงสู่ทะเลและขึ้นสู่เนินเขา

“สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ” (natural environment) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติทั้งสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต เช่น แม่น้ำ ทะเลสาบ อากาศ ดิน หิน ภูเขา แร่ธาตุ สัตว์ต่าง ๆ ป่าไม้ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น (natural man-made environment) เพื่อใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต หรือประกอบอาชีพ สร้างรายได้ทางเศรษฐกิจ เป็นพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่เพาะปลูก เช่น สวนสั๊ก สวนปาล์ม น้ำมัน สวนยางพารา สวนมะพร้าว สวนทุเรียน ไร่ข้าวโพด นาข้าว เป็นต้น

“สิ่งแวดล้อมมนุษย์สร้างขึ้น” (man-made environment) หมายถึง สิ่งแวดล้อมด้านกายภาพที่ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวมนุษย์ ที่สร้างโดยมนุษย์และการนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ เพื่อตอบสนองความต้องการหรือเป็นเครื่องใช้สอยเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต เช่น อาคาร บ้านเรือน ชุมชนเมือง สิ่งก่อสร้างโบราณสถาน ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญา

“สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม” (cultural environment) หมายถึง บริเวณหรือพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่สะท้อนและบอกเล่าเรื่องราวอันเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์และการพัฒนาทางสังคมของมนุษย์ รวมไปถึงวิถีชีวิตของผู้คนในทุกระดับ ซึ่งมีคุณค่าทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยให้ความสำคัญกับคุณค่าของพื้นที่โดยรวมมากกว่าสถานที่จุดเดียว

“การอนุรักษ์” (conservation) หมายถึง การดูแล รักษา เพื่อให้คงคุณค่าไว้ และให้หมายรวมถึงการป้องกัน การรักษา การสงวน การปฏิสังขรณ์ และการบูรณะด้วย

“เอกลักษณ์” (uniqueness) หมายถึง ลักษณะที่เหมือนกันมีร่วมกัน หรือลักษณะเฉพาะที่มีหนึ่งเดียว หรือลักษณะที่แสดงความเป็นอย่างเดียวกันของสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสังคมนั้น ๆ ที่มีความแตกต่างไม่เหมือนลักษณะร่วมกันในสังคมอื่นๆ โดยเน้นลักษณะที่เป็นหนึ่งเดียวหรือลักษณะโดดเด่น ซึ่งแยกออกมาในเชิงเปรียบเทียบของประเด็นนั้นๆ อันเห็นได้ชัดเจนจากภายนอก และสามารถรับรู้ได้ว่าพิเศษ และไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้

“อัตลักษณ์” (identity) หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัว ที่บ่งบอกหรือมีความชัดชัดของชุมชนหรือพื้นที่นั้นๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่ไม่มีทั่วไปและเป็นสากลกับสังคมอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่ อัตลักษณ์จะใช้ในวงแคบๆ และสามารถเปลี่ยนแปลงได้

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ผลที่คาดว่าจะได้รับตามความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีดังนี้

1. องค์ความรู้ด้านการตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตเป็นชุมชน การวางผังออกแบบชุมชน และการวางแผนพัฒนาอย่างยั่งยืน มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม

2. ตำแหน่งของการตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตของชุมชนเกาะยอ การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวที่เกิดขึ้น ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ระดับความรุนแรงของผลกระทบทางกายภาพจากการรับรู้ของประชากร ที่มีต่อชุมชน สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมของเกาะยอ

3. แนวทางการควบคุม มาตรการป้องกันและบรรเทาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชน รวมทั้งการอนุรักษ์และดำรงรักษาสิ่งแวดล้อมเกาะยอให้ยั่งยืน

10. การนำเสนอผลการวิจัย

1. รายงานขนาด A4 ตามรูปแบบบัณฑิตวิทยาลัยกำหนด ซึ่งในรายงานจะประกอบด้วยเนื้อหา จำนวน 7 บท คือ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 การศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม การตั้งถิ่นฐาน การวางแผน ผังเมือง การออกแบบชุมชนและเมือง บทที่ 3 การออกแบบการวิจัย บทที่ 4 การศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่วิจัยเกาะยอ บทที่ 5 การดำเนินการวิจัย เก็บข้อมูลภาคสนาม ประมวลผล และวิเคราะห์ บทที่ 6 สรุปการวิเคราะห์ อภิปรายผลและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ บทที่ 7 บทสรุปการวิจัย พร้อมด้วยรูปภาพ แผนที่ตารางและแผนภูมิที่เกี่ยวข้องประกอบรายงาน

2. File ข้อมูล .pdf โดยจะจัดทำในรูปแบบ CD จำนวน 1 แผ่น

3. เอกสารเพื่อการเผยแพร่ในรูปแบบ Power Point และบทความวิชาการ เพื่อนำเสนอในการประชุมวิชาการ หรือวารสารวิชาการ

บทที่ 2

การศึกษาทฤษฎี แนวคิด และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง“การศึกษาผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมเกาะยอ จังหวัดสงขลา” ผู้ศึกษาได้รวบรวมองค์ความรู้ด้านทฤษฎี แนวคิด และกฎหมายที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และระบบสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต เพื่อจะนำมา กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย ทฤษฎีด้านการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชน ด้าน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน ด้านจิตวิทยา ด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ด้านองค์ความรู้การวางผังและออกแบบกรอบเค้าโครงของเมือง ด้านการปฏิบัติการวางผัง และออกแบบชุมชนเมืองและสิ่งแวดล้อม กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการวางผังเมืองและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเกาะยอ และสรุป

1. ทฤษฎีด้านการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชน

องค์ความรู้ด้านทฤษฎีและแนวคิดที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยในหัวข้อนี้ ประกอบด้วยทฤษฎีและแนวคิดด้านการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชน ทฤษฎีด้านภูมิศาสตร์ที่สำคัญและยอมรับ กันแพร่หลายในอดีต คือ ทฤษฎีแหล่งกลาง หรือ Central Place Theory และทฤษฎีหรือแบบจำลอง การขยายตัวของเมือง ได้แก่ แบบจำลองวงแหวนร่วม (Concentric Theory) แบบจำลองรูปเสี้ยว (Sector Theory) และแบบจำลองหลายศูนย์กลาง (Multiple Nuclei Theory)

1.1 การตั้งถิ่นฐานชุมชน

การตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนของมนุษย์ริเริ่มจากการครอบครองพื้นที่หรือเลือกทำเลที่ตั้งจาก ลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่นั้น ๆ ให้เหมาะสมกับความเป็นอยู่ โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ มีการปลูกสร้างที่อยู่อาศัยตามรูปแบบโครงสร้างต่าง ๆ ทำให้ชุมชนเติบโต ขึ้นตามลำดับ ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนก่อให้เกิดกิจกรรม ศิลปกรรม ประเพณีและวัฒนธรรมที่สะท้อน วิถีชีวิตและการดำรงชีพของประชากรในชุมชนนั้น ๆ

จากหลักฐานทางโบราณคดีได้พบว่ามนุษย์เมื่อแรกเริ่มอาศัยอยู่ตามถ้ำ ดังปรากฏ ภาพเขียนในถ้ำหลายแห่งในประเทศไทย เช่น ถ้ำเขาจันทร์งาม จังหวัดนครราชสีมา ผาแต้ม จังหวัด อุบลราชธานี อุทยานแห่งชาติภูพระบาท จังหวัดอุดรธานี เป็นต้น เนื่องจากมนุษย์สมัยนั้น เป็นพวกที่ ล่าสัตว์เป็นอาหาร ไม่จำเป็นที่จะต้องอาศัยรวมอยู่กันเป็นจำนวนมาก ต่อมามนุษย์ได้เริ่มรู้จักการ

เพาะปลูกต้องอาศัยที่ดินในการทำเกษตรกรรม จึงรวมกันตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชน มีวิวัฒนาการที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมของสังคมมนุษย์ เมื่อก้าวถึงการตั้งถิ่นฐาน อาจกล่าวได้ว่ามีผลมาจาก 3 ปัจจัยใหญ่ๆ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2550: 121-123) คือ

1. ธรรมชาติของสังคมมนุษย์ มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องการอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การอยู่ลำพังย่อมจะเป็นไปไม่ได้ จึงเกิดการตั้งถิ่นฐานขึ้น การตั้งถิ่นฐานอาจแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมธรรมชาติและสังคมมนุษย์ การตั้งถิ่นฐานบางแห่งเป็นชุมชนหรือหมู่บ้านประกอบด้วยคนเป็นจำนวนมาก บางแห่งอาจจะเป็นชุมชนที่มีกลุ่มคนเพียงเล็กน้อยอาศัยอยู่

2. การประกอบอาชีพของมนุษย์ การตั้งถิ่นฐานชุมชนของมนุษย์ที่เก็บอาหารและล่าสัตว์ จะมีลักษณะที่แตกต่างกับการตั้งถิ่นฐานชุมชนของมนุษย์ที่ทำการเพาะปลูก กล่าวคือ ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของสังคมเกษตรกรรมจะอยู่กันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการอยู่รวมกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านสังคมและวัฒนธรรม

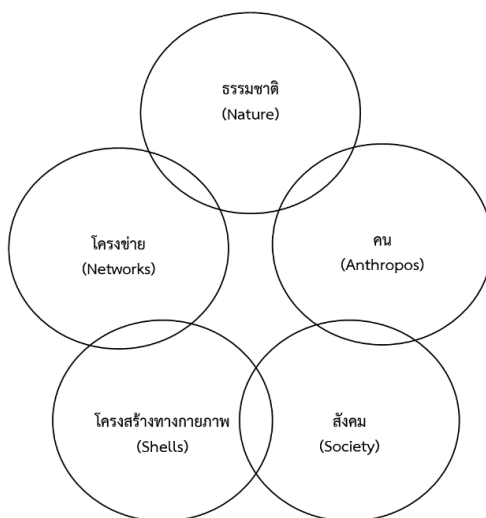
3. การย้ายถิ่นฐาน เนื่องจากมนุษย์ต้องการอาศัยอยู่ในภูมิประเทศหรือสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เมื่อการประกอบอาชีพเกิดฝืดเคืองไม่มีแหล่งทรัพยากรที่จะทำมาหากิน ทำให้ไม่มีอาหารเพียงพอกับการประทังชีวิต หรือมีความไม่ปลอดภัยจากสัตว์ร้ายหรือจากมนุษย์ด้วยกัน จึงได้มีการย้ายถิ่นไปอยู่ที่ที่เหมาะสมกว่าเดิม ทำให้มีการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนขึ้นมาใหม่ ผู้คนที่มาอยู่รวมกันจะมีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมคล้ายๆ กัน

จากทฤษฎีว่าด้วยการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ (Ekistics Model) ได้สรุปว่ากระบวนการเกิดเป็นเมือง (urbanization) มีความเกี่ยวข้องกับการตั้งหลักแหล่งหรือถิ่นฐานของมนุษย์ (human settlement) ซึ่งคอนสแตนตินอส เอ ด็อกซิเอดิส (Constantinos A. Doxiadis) ได้เสนอตัวแบบ Ekistics Model เข้ามาใช้วิเคราะห์การรวมตัวของมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคล ครอบครัวและสังคม เข้ากับปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีอยู่ตามธรรมชาติหรือเกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งองค์ประกอบพื้นฐานของการตั้งถิ่นฐานชุมชนของมนุษย์ (กลุซ เพิ่มทันจิตต์, 2536: 37-41) ได้แก่

- ธรรมชาติ (nature) เป็นรากฐานและขอบเขตที่ซึ่งชุมชนถูกสร้างขึ้น
- คน (man or anthropos)
- สังคม (society)
- โครงสร้างทางกายภาพ (shells)
- โครงข่าย (networks) เป็นระบบที่เกิดจากธรรมชาติและ การสร้างของมนุษย์

ซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกในการประกอบกิจกรรมอยู่อาศัยของคน เช่น ถนน น้ำประปา ไฟฟ้า เป็นต้น

ทั้งนี้ ในเป้าหมายของทฤษฎี Ekistics ก็คือการส่งเสริมให้คน (man) มีความเป็นอยู่อย่าง ผาสุกและปลอดภัยในชุมชน โดยการสร้างเสริมสภาวะสมดุล ระหว่างองค์ประกอบดังกล่าว 5 ประการ เพื่อให้คนสามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับข้อกำหนดของชุมชน และช่วยให้เขาสนองตอบ ต่อเจตนารมณ์ของตนเองได้โดยไม่ขัดต่อข้อกำหนดนั้นๆ และการศึกษาหรือการวิเคราะห์ดังกล่าว จำเป็นต้องพิจารณาในลักษณะที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ (systematic way) โดยการ เชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพราะหากพิจารณาวิเคราะห์องค์ประกอบแต่ละอย่างโดยไม่ นำมาพิจารณาร่วมกัน ย่อมทำให้ไม่เข้าใจเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่บังพวนได้

ภาพที่ 2 องค์ประกอบพื้นฐานของการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ตาม Ekistics Model

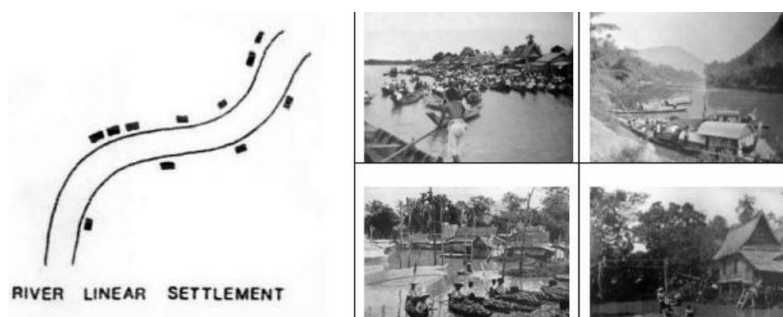
ที่มา : กฤษ เพิ่มทันจิตต์, **ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการเกิดเป็นเมือง** (กรุงเทพฯ: สุขุมวิทการพิมพ์, 2536), 38.

นอกจากนั้น ยังมีแนวความคิดเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน (กิตติศักดิ์ วิทยาโกมลเลิศ, 2545: 9-14) ที่เริ่มจากการรวมตัวของมนุษย์และเกิดการเติบโตกลายเป็นชุมชนและเมืองเช่นเดียวกัน แต่แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ ทรัพยากรธรรมชาติ และการเกิดกิจกรรมของชุมชน ซึ่งส่งผลทำให้เกิดรูปแบบการตั้งถิ่นฐานที่ต่างกัน ได้ 4 รูปแบบ คือ

1. การตั้งถิ่นฐานชุมชนแบบแนวยาว (linear settlement) เป็นการตั้งชุมชนและบ้านเรือนมีลักษณะเป็นแนวยาวตามเส้นทางคมนาคม เช่น แม่น้ำ ลำคลอง (river linear settlement) และอาจมีเป็นกลุ่มตามแหล่งการค้าหรือทางแยก การตั้งถิ่นฐานชุมชนนี้เป็นการตั้งถิ่นฐานแบบดั้งเดิมของคนไทยที่อาศัยแหล่งน้ำในการประกอบอาชีพ ใช้สอย และสัญจร โดยเฉพาะการตั้งถิ่นฐานชุมชนริมแม่น้ำที่ช่วยในการติดต่อกับแหล่งอารยธรรม เผยแพร่วัฒนธรรมต่าง ๆ ได้ ความ

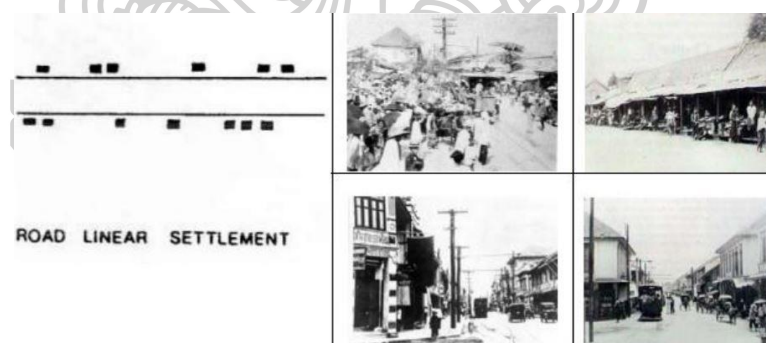

หนาแน่นของการตั้งถิ่นฐานชุมชนส่วนมากจะอยู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำตอนล่างหรือที่ราบลุ่มแม่น้ำท่วมถึงหรือที่ราบลุ่มปากแม่น้ำซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพของแม่น้ำ ระดับของแม่น้ำที่สูงขึ้นและความลาดเอียงน้อย จะมีความหนาแน่นมากยิ่งขึ้น ต่อมาได้เกิดการตั้งถิ่นฐานชุมชนตามแนวยาวของสองฝั่งถนน (road linear settlement) ที่มีอิทธิพลต่อการเคลื่อนย้ายของชุมชนเนื่องจากเป็นเส้นทางคมนาคมที่สะดวกและรวดเร็วกว่าทางน้ำ และเมื่อถนนมีอิทธิพลมากยิ่งขึ้นยิ่งทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐานชุมชนรูปแบบใหม่ต่าง ๆ ที่ต่อเนื่องกัน

ภาพที่ 3 การตั้งถิ่นฐานชุมชนแบบแนวยาวตามแม่น้ำลำคลอง (river linear settlement)

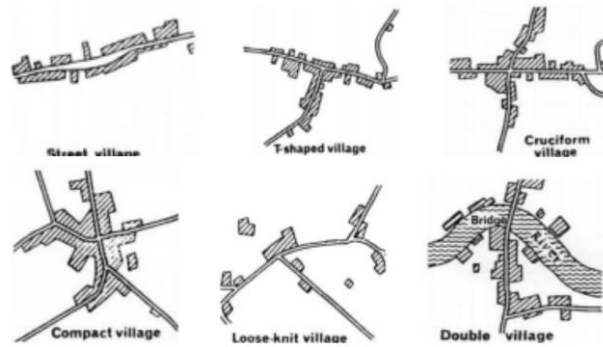
ที่มา: กิตติศักดิ์ วิทยาโกมลเลิศ, “การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานจากชุมชนน้ำสู่เมืองบกในพื้นที่เมืองฝั่งธนบุรี” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนภาค บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), 9-14.

ภาพที่ 4 การตั้งถิ่นฐานชุมชนแบบแนวยาวตามสองฝั่งถนน (road linear settlement)

ที่มา: กิตติศักดิ์ วิทยาโกมลเลิศ, “การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานจากชุมชนน้ำสู่เมืองบกในพื้นที่เมืองฝั่งธนบุรี” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนภาค บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), 9-14.

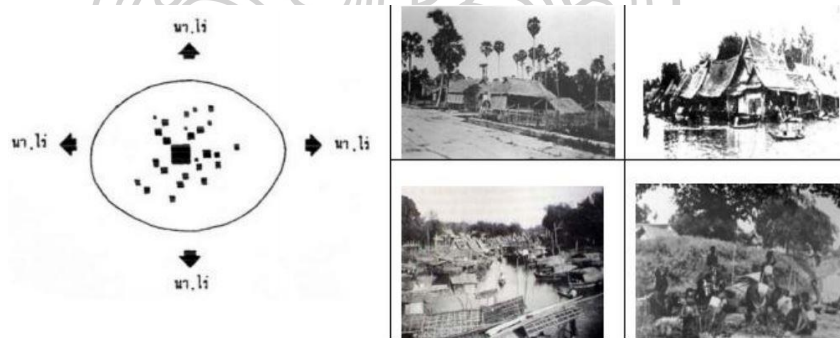

ภาพที่ 5 การตั้งถิ่นฐานชุมชนรูปแบบใหม่ต่าง ๆ ที่ต่อเนื่องกัน

ที่มา: กิตติศักดิ์ วิทยาโกมลเลิศ, “การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานจากชุมชนน้ำสู่เมืองบกในพื้นที่เมืองฝั่งธนบุรี” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป์ สาขาวิชาการวางแผนภาค บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), 9-14.

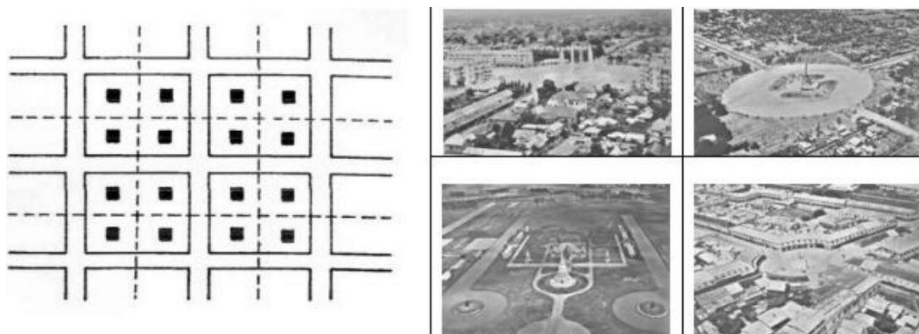
2. การตั้งถิ่นฐานชุมชนแบบรวมกลุ่ม (cluster settlement) เป็นการตั้งบ้านเรือนที่อยู่บริเวณจุดตัดของโครงข่ายเส้นทางคมนาคมโดยมีการรวมกลุ่มอย่างหนาแน่นรอบศูนย์กลางชุมชน เช่น วัด และการรวมกลุ่มนี้เกิดได้จากปัจจัยทางธรรมชาติที่จำกัดการขยายตัว และปัจจัยการประกอบอาชีพกสิกรรม

ภาพที่ 6 การตั้งถิ่นฐานชุมชนแบบรวมกลุ่มเป็นแนวยาว (cluster linear settlement)

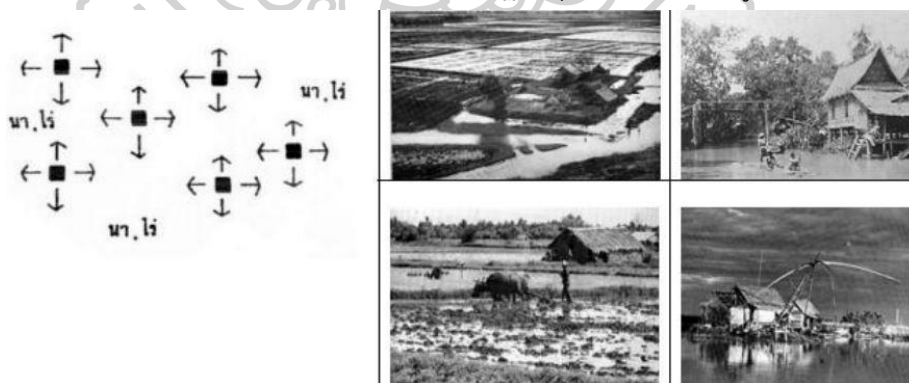
ที่มา: กิตติศักดิ์ วิทยาโกมลเลิศ, “การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานจากชุมชนน้ำสู่เมืองบกในพื้นที่เมืองฝั่งธนบุรี” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป์ สาขาวิชาการวางแผนภาค บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), 9-14.

3. การตั้งถิ่นฐานชุมชนแบบเป็นระเบียบ (uniform settlement) เป็นการตั้งบ้านเรือนที่มีความเป็นระเบียบมักเกิดขึ้นกับลักษณะพื้นที่ที่มีการกระจายตัวของทรัพยากรธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอทำให้มีความสะดวกในการสัญจรได้ไม่แตกต่างกันมาก สามารถวางแผนและผังการตั้งถิ่นฐานชุมชนไว้ล่วงหน้า

ภาพที่ 7 การตั้งถิ่นฐานชุมชนแบบเป็นระเบียบ (uniform settlement)
ที่มา: กิตติศักดิ์ วิทยาโกมลเลิศ, “การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานจากชุมชนน้ำสู่เมืองบกในพื้นที่เมืองฝั่งธนบุรี” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนภาค บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), 9-14.

4. การตั้งถิ่นฐานชุมชนแบบกระจายตัว (scatter settlement) เป็นการตั้งชุมชนที่มีบ้านเรือนที่อยู่ห่างกันตามพื้นที่ประกอบอาชีพของตนเอง เป็นการกระจายในลักษณะโดดเดี่ยวขึ้นอยู่กับขนาดของแปลงที่ดินนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม การตั้งถิ่นฐานชุมชนแบบนี้จะมีศูนย์กลางรวมร่วมกัน

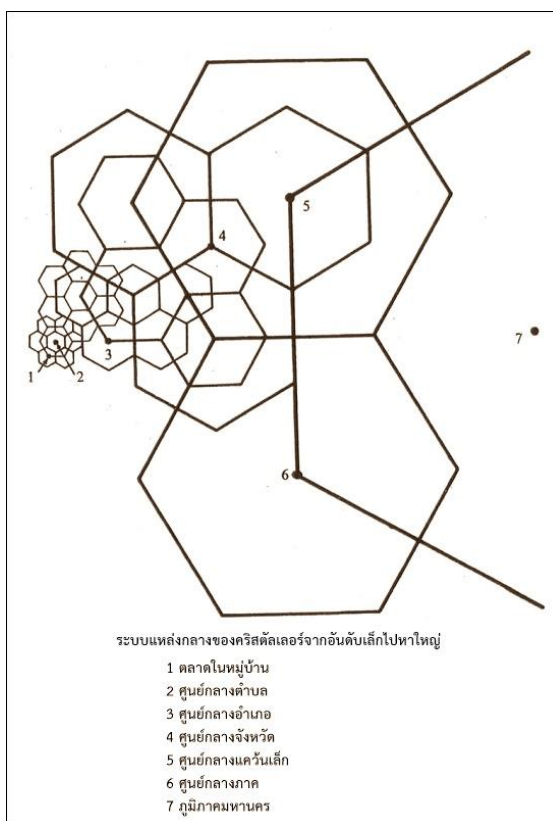
ภาพที่ 8 การตั้งถิ่นฐานชุมชนแบบกระจายตัว (scatter settlement)
ที่มา: กิตติศักดิ์ วิทยาโกมลเลิศ, “การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานจากชุมชนน้ำสู่เมืองบกในพื้นที่เมืองฝั่งธนบุรี” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนภาค บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), 9-14.

1.2 ทฤษฎีแหล่งกลาง (Central Place Theory)

ทฤษฎีแหล่งกลาง (Central Place Theory) มีสาระสำคัญของทฤษฎีนี้อยู่ที่การมองลักษณะการตั้งถิ่นฐานชุมชนในแนวราบ มีการขยายตัวออกไปตามแนวนอน (horizontal arrangement) และการแบ่งประเภทของการตั้งถิ่นฐานในแนวนอนโดยทั่วไปออกเป็น 3 แบบ (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร, 2527: 38-44) คือ

1. ลักษณะยาวรี (linear pattern) ลักษณะการตั้งถิ่นฐานชุมชนต่าง ๆ อาจตั้งอยู่ตามเส้นทางคมนาคมต่าง ๆ เช่น เส้นทางสัญจรทางน้ำ เช่น แม่น้ำ ลำธาร คลอง หรือ เส้นทางสัญจรทางบก เช่น ทางเดิน หรือ ถนน ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางสำหรับประกอบกิจกรรมต่าง ๆ
2. ลักษณะรวมกลุ่ม (cluster pattern) โดยมาก ได้แก่ สถานที่ประกอบกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ เช่น อุตสาหกรรมเหมืองแร่ การท่องเที่ยว กิจกรรมดังกล่าวเกิดจากความได้เปรียบทางธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ หรือขึ้นอยู่กับแหล่งทรัพยากรธรรมชาติเป็นสำคัญ
3. ลักษณะเป็นระเบียบ (uniform pattern) ลักษณะการตั้งถิ่นฐานชุมชนแบบนี้มักเป็นศูนย์กลางการบริการต่าง ๆ และโดยทั่วไปกระจายอยู่ในบริเวณกว้าง เพราะขึ้นอยู่กับบทบาทหน้าที่ของศูนย์กลางเหล่านั้นเอง

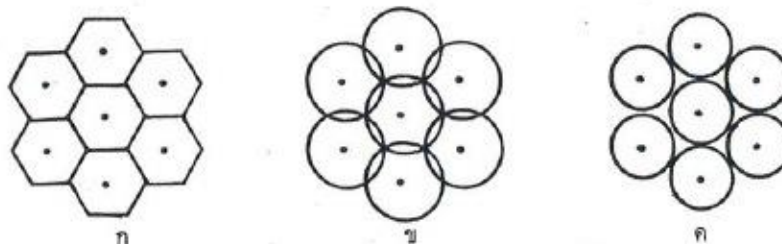
“แหล่งกลาง” คริสตัลเลอร์ได้นิยามไว้ว่า หมายถึง เมืองซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในด้านบริการสินค้าต่าง ๆ ต่อบริเวณรอบนอก ทฤษฎีแหล่งกลาง คือ หลักเกณฑ์ที่คิดขึ้นเพื่ออธิบายถึงลำดับความสำคัญของการตั้งถิ่นฐานชุมชนในแง่ทำเลที่ตั้งเปรียบเทียบกัน โดยยึดเอาจำนวน ขนาด บทบาท หน้าที่ และช่วงระยะห่างของแต่ละแห่งเป็นหลัก

ภาพที่ 9 ระบบแหล่งกลางของคริสตัลเลอร์จากอันดับเล็กไปหาใหญ่

ที่มา : ฉัตรชัย พงศ์ประยูร, **ภูมิศาสตร์เมือง** (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2527), 42.

คริสตัลเลอร์ชี้ให้เห็นถึงระบบความสัมพันธ์ด้านพื้นที่ (spatial relationship) ของการตั้งถิ่นฐานชุมชนซึ่งเกี่ยวพันกับลักษณะทางเศรษฐกิจ หรือบทบาทหน้าที่ของแหล่งกลางแต่ละแห่งซึ่งมีกฎเกณฑ์ระเบียบและสามารถอธิบายได้ ตัวอย่างเช่น ระบบแหล่งกลางสะท้อนให้เห็นบทบาทและโครงสร้างตลอดจนการติดต่อเคลื่อนไหวของลูกค้าสู่แหล่งกลางในอันดับต่าง ๆ กัน การเข้าถึงระบบแหล่งกลางจึงช่วยให้ประมาณลักษณะการตั้งถิ่นฐานชุมชนเป็นส่วนรวมทั้งหมดและสามารถทำนายล่วงหน้าถึงการขยายตัวเติบโตของเขตตั้งถิ่นฐานชุมชนแต่ละแห่งของแหล่งกลางที่มีขนาดลดหลั่นกันไป นอกจากนี้ทำให้เห็นบทบาทหน้าที่ทางด้านการค้าและบริการแต่ละแห่งของแหล่งกลางได้ชัดเจนขึ้น ความคิดเกี่ยวกับแหล่งกลางจึงสามารถนำมาดัดแปลงใช้ได้ในโลกของความเป็นจริง กล่าวคือ ช่วยให้เราสามารถทำความเข้าใจเรื่องอันดับความสำคัญของแหล่งการตั้งถิ่นฐานชุมชน ทั้งสามารถเปรียบเทียบกิจกรรมของแต่ละขนาดได้ด้วย

ก การใช้รูปหกเหลี่ยมแสดงขนาดของแหล่งกลางจะคลุมพื้นที่ได้ดี
 ข การใช้วงกลมจะมีพื้นที่ซ้อนกัน
 ค หรือมีที่ว่าง

ภาพที่ 10 ลำดับชั้นของพื้นที่

ที่มา : ฉัตรชัย พงศ์ประยูร, ภูมิศาสตร์เมือง (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2527), 43.

ข้อดีของทฤษฎีแหล่งกลาง คือ มักจะแปรเปลี่ยนไปตามลักษณะขนาดและการกระจายของประชากรในเขตหนึ่งๆ ตลอดจนระดับความก้าวหน้าทางสังคม เทคโนโลยี และวิทยาการของสถานที่นั้น เส้นทางการคมนาคมมีบทบาทสำคัญต่อระบบแหล่งกลางเป็นที่สุด สมัยนี้รถยนต์ส่วนตัวและรถบรรทุกมีประสิทธิภาพในการขนส่งมากขึ้น ในขณะที่โทรศัพท์เคลื่อนที่ วิทยุ และโทรทัศน์ก็ได้ขยายเขตการติดต่อออกไป แหล่งบริการเล็กๆ ไม่สามารถต่อสู้กับแหล่งที่ใหญ่ได้ เพราะสินค้าและบริการมีน้อยกว่า ประกอบกับผู้คนสามารถเคลื่อนที่ได้สะดวกขึ้น ความสัมพันธ์ของแหล่งการตั้งถิ่นฐานแบบเดิมจึงกำลังเปลี่ยนไป

1.3 การขยายตัวของเมือง

นักภูมิศาสตร์ชาวเยอรมันในศตวรรษที่ 19 เชื่อว่าเมืองเป็นสิ่งที่มีชีวิต ย่อมขยายตัวและเติบโตได้เหมือนสิ่งที่มีชีวิตอื่น ๆ การขยายตัวของเมืองอาจสังเกตได้จากการเพิ่มของประชากร และความซับซ้อนของการใช้ประโยชน์ที่ดิน ด้วยเหตุที่เชื่อว่าการขยายการเติบโตของเมือง มีหลักเกณฑ์ร่วมและสามารถอธิบายได้ นักสังคมศาสตร์จึงได้พยายามวางหลักเกณฑ์ศึกษาปรากฏการณ์ของเมืองดังกล่าว ซึ่งในอดีตแบบจำลองที่ได้รับความสนใจและเชื่อถือกันมากมีอยู่ 3 แบบ หรือจะเรียกว่าทฤษฎี หรือ 3 ข้อสังเกต ก็ได้ (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร, 2527: 45-53) ได้แก่

ทฤษฎีหรือแบบจำลองวงแหวนร่วม (Concentric Theory)

ทฤษฎีหรือแบบจำลองรูปเสี้ยว (Sector Theory)

ทฤษฎีหรือแบบจำลองหลายศูนย์กลาง (Multiple Nuclei Theory)

1. ทฤษฎีหรือแบบจำลองวงแหวนร่วม (Concentric Theory) ผู้ทำการสังเกตและเสนอทฤษฎีนี้ออกมา คือ เออร์เนสต์ เบอ์เจสส์ (Ernest W. Burgess) ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยชิคาโก ในช่วงปี ค.ศ.1920-1930 เขาได้สังเกตความเจริญและขยายตัวของนครชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา และในขณะเดียวกันก็เชื่อมั่นว่าหลักการนี้ก็สามารถนำไปใช้กับเมืองอื่น ๆ ได้ด้วย เขาอ้างว่าเมืองขยายตัวออกไปจากจุดศูนย์กลางเดียว ซึ่งเป็นศูนย์กลางของเขตต่าง ๆ ดังนี้

1.1 เขตใจกลางเมือง (central business district) โดยทั่วไปเรียกกันว่า CBD หรือ downtown อันนับเป็นศูนย์กลางของเมืองก็คือ ย่านค้าปลีก ซึ่งเป็นที่ตั้งของร้านค้า กิจกรรมและการบริการทางสังคม ศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง ใจกลางของเมืองจริงๆ ก็คือ ย่านค้าปลีก ซึ่งประกอบด้วยร้านค้า ห้างสรรพสินค้า ร้านจำหน่ายสินค้าฟุ่มเฟือยหรือราคาแพง สำนักงาน ธนาคาร โรงแรมชั้นหนึ่ง และที่ตั้งของสถาบันสำคัญๆ ของเมือง ตลอดจนเป็นย่านบันเทิง เริงรมย์ เช่น โรงหนัง โรงละคร ในกรณีที่มีเมืองขนาดเล็ก การใช้ประโยชน์ที่ดินต่าง ๆ เหล่านี้อาจจะมีปะปนกันไป ส่วนในกรณีที่มีเมืองขนาดใหญ่ กิจกรรมเหล่านี้จะปรากฏอยู่เป็นย่าน เช่น ย่านห้างสรรพสินค้า ย่านการเงิน การธนาคาร ย่านโรงหนัง โรงละคร และสถานบันเทิง เป็นต้น

1.2 เขตปรับเปลี่ยน (zone in transition) ถัดจากเขต downtown ออกไปก็ คือ เขตย่านขายส่ง (wholesale district) ซึ่งเป็นย่านโกดังเก็บของและคลังสินค้า บางตอนก็ปะปนอยู่กับย่านอุตสาหกรรมเบา (light industries) ซึ่งอยู่รอบ ๆ CBD โดยยึดเอาความได้เปรียบในเรื่องตลาดหรือบางแห่งเป็นเขตที่อยู่อาศัยที่ต่อคุณภาพและบริการ เป็นท้องไร่เช่า หรือแฟลตราคาถูก จึงมักจะเป็นที่พักพิงช่องสุ่มของคนไร้บ้าน คนว่างงานและผู้รั้ง และบริเวณนี้ตั้งอยู่ไม่ไกลจากการเดินทางไปทำธุระในเมือง ซึ่งอยู่ในเขตใจกลางเมือง

1.3 เขตที่อยู่อาศัยของคนงาน (zone of independent workingmen's home) นับเป็นเขตที่ 3 ซึ่งถัดจากใจกลางเมืองออกไปเป็นที่อยู่อาศัยของกรรมกรโรงงาน ซึ่งเป็นแรงงานสำคัญของอุตสาหกรรมต่าง ๆ เป็นเขตที่อยู่อาศัยที่ขยายตัวออกมาจากเขตที่ 2 กลุ่มเหล่านี้ยึดเอาความสะดวกในการไปทำงานซึ่งส่วนมากเป็นโรงงานอยู่ในโซนถัดออกไป และบริเวณนี้ไม่ไกลจากการเดินทางไปทำธุระในเมือง ซึ่งอยู่ในเขตใจกลางเมือง

1.4 เขตที่อยู่อาศัยชั้นดี (zone of better residences) อยู่ถัดจากเขตที่ 3 มักเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชนชั้นกลางของชาวอเมริกัน และเป็นผู้ที่เกิดในประเทศนี้เอง ไม่ได้อพยพมาจากไหน บุคคลเหล่านี้ส่วนมากเป็นนักธุรกิจ เป็นผู้มีอาชีพต่าง ๆ กัน เช่น เสมียน พนักงาน เซลส์แมน และอื่น ๆ ส่วนมากอาศัยอยู่ในลักษณะเป็นครอบครัวเดียว ต่อๆ มาก็มีแฟลต อพาร์ทเมนต์ และโรงแรม เป็นที่อยู่อาศัยซึ่งได้รับการพัฒนาขึ้นมาตามถนนสายสำคัญ ๆ พร้อมกับมีศูนย์กลางบริการเล็ก ๆ เกิดขึ้นด้วย

1.5 เขตที่อยู่ผู้เดินทางสัญจรเข้าเย็น (commuters' zone) โดยทั่วไปตั้งอยู่นอกเขตเมืองออกไป ตามเส้นทางสำคัญ ๆ โดยรวมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ หรือเป็นชุมชนย่านที่อยู่อาศัยขนาดย่อม ส่วนมากเป็นถิ่นอาศัยที่มีราคาแพง บุคคลเหล่านี้เดินทางเข้ามาทำงานในเขตใจกลางเมือง โดยอาศัยการขนส่งมวลชนบ้าง ใช้รถส่วนตัวบ้าง เขตทั้ง 5 ที่เบอร์เจสส์เสนอนี้มีได้หมายความว่าคงที่อยู่เช่นนี้ตลอด แต่จะแปรเปลี่ยนไปตามความเจริญของเมือง โดยเฉพาะเวลาเมืองขยายตัวออกโซนชั้นในจะถูกล้ำโซนชั้นนอกและชั้นถัด ๆ ไป จึงเกิดอาการกระเพื่อมคล้ายกับระลอกน้ำ เมื่อเราโยนก้อนหินลงไปเหนือผิวน้ำ

2. ทฤษฎีหรือแบบจำลองรูปเสี้ยวหรือลิ้ม ผู้เสนอทฤษฎีรูปเสี้ยวขึ้นมาคือ โฮเมอร์ ฮอยท์ (Homer Hoyt) สารสำคัญของทฤษฎีนี้ก็คือ เขตที่อยู่อาศัยจะจัดรูปแบบในลักษณะเป็นเสี้ยวหรือเป็นเสียง ๆ แบบรูปพัด แผ่ออกไปจากจุดศูนย์กลางของเมืองตามถนนสายสำคัญ ๆ ซึ่งจะตรงกันข้ามกับข้อสังเกตของเบอร์เจสส์ แบบจำลองของฮอยท์อ้างถึงเขตที่อยู่อาศัยเท่านั้น มิได้ให้รายละเอียดการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอื่น ๆ เลย

เนื่องจากฮอยท์เป็นเจ้าของที่สังกัดการเคหะของรัฐบาลกลาง (Federal Housing Administration) จึงสามารถรวบรวมข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินของเมืองต่าง ๆ ในสหรัฐ ฯ ไม่ต่ำกว่า 142 เมือง เป็นบล็อก ๆ ไป นอกจากนี้ยังทำการสำรวจเมืองใหญ่เพิ่มเข้ามาอีก เช่น นิวยอร์ก ดีทรอยต์ พิลาดิเฟีย และชิคาโก เป็นต้น แล้วเอาค่าข้อมูลต่าง ๆ กำหนดใส่ลงไปในแผนที่ร่างของแต่ละเมืองเป็นบล็อก ๆ ไป โดยเฉพาะข้อมูลค่าเฉลี่ย ทำให้ฮอยท์สังเกตเห็นรูปแบบซึ่งเขาได้เสนอออกมาเป็นทฤษฎีดังกล่าว

ฮอยท์แสดงให้เห็นว่า ค่าเช่าเป็นตัวแทนของคุณลักษณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยทั้งหมด ดังนั้น จึงชี้ให้เห็นถึงโครงสร้างของเขตที่อยู่อาศัยของแต่ละเมือง ฮอยท์ชี้ให้เห็นว่า เขตเช่าต่าง ๆ เหล่านี้มีได้คงที่ตายตัวแน่นอน แต่อาจเปลี่ยนหรือย้ายที่ได้โดยขยายออกไปสู่เขตรอบนอก การขยายเขตออกไปสู่บริเวณรอบนอกจึงเกิดขึ้นใหม่ในประชากรผู้ที่ร่ำรวย จึงเกิดย่านที่อยู่อาศัยของผู้มีฐานะดีขึ้นในบริเวณชานเมือง และอาจจะถูกชนาบข้างด้วยเขตที่มีคุณภาพรองลงมา

ในกรณีที่เมืองขยายตัวออกไป การเคลื่อนที่ของเขตที่อยู่อาศัยที่มีราคาแพงจึงเป็นแรงดึงดูดสำคัญ เพราะมีอิทธิพลดึงให้เมืองเจริญไปในทิศทางนั้นด้วย ฮอยท์กล่าวว่า เขตที่มีราคาแพงเริ่มต้นขึ้นใกล้เมืองการค้าหรือสำนักงานต่าง ๆ เพราะเป็นที่ซึ่งผู้มีรายได้สูงทำงาน นอกจากนี้ฮอยท์ได้ระบุปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งทำให้เขตที่อยู่อาศัยชั้นดีเกิดขึ้น คือ

2.1 เขตที่อยู่อาศัยราคาแพงจะเกิดขึ้นและขยายตัวออกไปตามเส้นทางคมนาคมขนส่งสายสำคัญ หรือไปสู่จุดที่มีศูนย์กลางการค้าและอาคารอื่น ๆ อยู่ก่อนแล้ว

2.2 เขตที่มีบ้านอยู่อาศัยราคาแพงจะมีแนวโน้มขยายไปสู่บริเวณที่มีระดับพื้นดินสูงพ้นจากอุทกภัย และมักต้องการอยู่ใกล้ ๆ ทะเลสาบ อ่าว ท่าเรือ หรือพื้นที่ริมน้ำ ที่ไม่มีกิจการอุตสาหกรรม

2.3 เขตที่อยู่อาศัยราคาแพง จะขยายตัวออกไปสู่บริเวณที่โล่งนอกเมืองซึ่งไม่ได้เป็นทางตัน (dead end) และขยายไม่ออกในอนาคต

2.4 เขตที่อยู่อาศัยราคาแพงมักจะมีแนวโน้มอยู่ใกล้บ้านของชนชั้นผู้นำในถิ่นนั้นละแวกนั้น

2.5 การเคลื่อนที่ของสำนักงาน ธนาคาร และร้านค้าจะดึงเอาเขตที่อยู่อาศัยราคาแพงออกไปในทิศทางเดียวกัน

2.6 เขตที่อยู่อาศัยราคาแพงจะเกิดขึ้นตามเส้นทางคมนาคมขนส่งสายสำคัญที่สะดวกที่สุด

2.7 เขตที่อยู่อาศัยราคาแพงจะปรากฏอยู่ในที่หนึ่ง ๆ เป็นเวลานานทีเดียว

2.8 อพาร์ทเมนต์หรือแฟลตให้เช่าราคาแพง ดูเหมือนจะสร้างอยู่ในเขตย่านการค้าเก่า

2.9 ผู้จัดสรรที่ดินอาจมีส่วนในการหันเหทิศทางของเขตที่อยู่อาศัยราคาแพงได้

2.10 เขตที่อยู่อาศัยราคาแพง จะไม่เจริญแบบก้าวกระโดด แต่จะขยายตัวไปในทิศทางที่แน่นอนเป็นเสี้ยวๆ หรือมากกว่าหนึ่งเสี้ยวก็ได้

3. ทฤษฎีหรือแบบจำลองหลายศูนย์กลาง ผู้เสนอแบบจำลองนี้ขึ้นมา คือ โชนซี แอร์ริส และเอ็ดเวิร์ด อัลลมัน ศาสตราจารย์ทางภูมิศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยชิคาโก ในขณะนั้น (ค.ศ. 1945) โดยการนำเอาข้อคิดของเบอร์เจสส์และของฮอยท์มาผนวกเข้าด้วยกัน แล้วผสมผสานกับความคิดของตนเองมาเป็นแนวคิดใหม่ที่เรียกว่า แบบจำลองศูนย์กลางหลายแห่งขึ้นมา เขาเสนอแนะว่าบ่อยทีเดียวที่การใช้ประโยชน์ที่ดินในเมืองหนึ่ง ๆ แสดงออกซึ่งจุดศูนย์กลางแยกๆ กันหลายแห่งแทนที่จะเป็นแหล่งเดียวดังที่เบอร์เจสส์เสนอแนะ คำว่านิวเคลียสที่เขาทั้งสองใช้หมายถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอำนาจดึงดูดทำให้เกิดย่านที่อยู่อาศัย ย่านธุรกิจ ย่านอุตสาหกรรม และอื่น ๆ ขึ้นมาภายในเมืองหนึ่งๆ ในบางเมือง จุดนิวเคลียสเหล่านี้คือต้นกำเนิดเดิมของเมืองทีเดียว และยืนยงอยู่ตลอดเวลา แม้ว่าเมืองนั้นขยายตัวออกก็ตาม

การที่เกิดศูนย์กลางต่าง ๆ ขึ้นมาเป็นเขตเฉพาะนั้น ก็เพราะอิทธิพลร่วมของปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

3.1 กิจกรรมบางอย่างต้องการอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกสบายเป็นพิเศษ เช่น ย่านการค้าย่อยต้องการบริเวณทำเลที่ตั้งซึ่งเข้าถึงสะดวกที่สุดจากสื่อการคมนาคม (mode of transportation) ทุกประเภท ส่วนท่าเรือต้องการชายฝั่งที่เหมาะสมสำหรับการรวบรวมและขนถ่ายสินค้า ย่านอุตสาหกรรมต้องการทำเลที่เหมาะสมในเรื่องขนาดของที่ดิน อยู่ใกล้แหล่งน้ำและเส้นทางคมนาคม เป็นต้น

3.2 กิจกรรมบางอย่างที่เหมือนกันมักจะตั้งรวมกลุ่มอยู่ใกล้กัน โดยยึดเอาความได้เปรียบร่วมกัน เขตร้านค้าย่อยอยู่ร่วมกันเพราะได้เปรียบจากการมีลูกค้าร่วมกัน ย่านการเงินและการธนาคารก็อยู่รวมกันในพื้นที่เดียวกัน เพราะความสะดวกในการติดต่อและทำธุรกรรมระหว่างกัน

3.3 กิจกรรมที่ต่างกันจะเป็นปฏิปักษ์ซึ่งกันและกัน เช่น เขตที่อยู่อาศัยชั้นดีก็ไม่คู่ควรกับแหล่งอุตสาหกรรม เขตย่านการค้าซึ่งเต็มไปด้วยคนเดินเท้า รถยนต์ และรถรางก็เป็นปฏิปักษ์กับเขตใช้ประโยชน์ที่ดินในด้านกิจการรถไฟ เป็นต้น

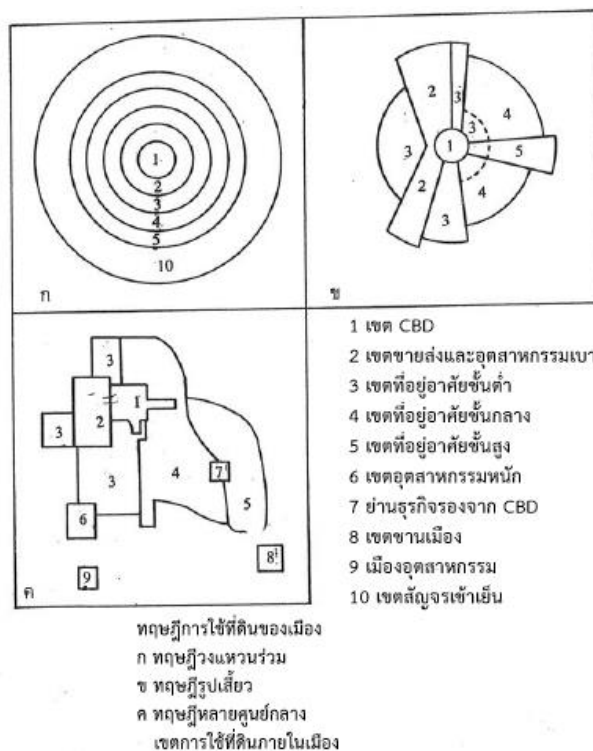
3.4 กิจกรรมบางอย่างไม่สามารถที่จะจัดซื้อหาทำเลที่ดินที่ต้องการได้ จึงต้องเลือกเอาทำเลที่รอง ๆ ลงไป เช่น เขตค้าส่งต้องการบริเวณกว้าง เพราะต้องใช้พื้นที่สำหรับขนถ่ายวัตถุดิบ เครื่องจักร และสินค้า แต่บางครั้งหาสถานที่ดังกล่าวไม่ได้ หรือย่านที่อยู่อาศัยแบบหนาแน่นไม่สามารถหาทำเลที่มีวิวทัศน์ที่สวยงาม ๆ เป็นต้น

ทั้งแฮร์ลิสและอัลลมันได้ชี้แจงให้เห็นถึงย่านต่าง ๆ ซึ่งเป็นศูนย์รวมของกิจการต่าง ๆ ในเมืองของสหรัฐอเมริกา โดยทั่วไป เขตย่านการค้าเป็นนิวเคลียร์ที่ใหญ่เพราะเป็นศูนย์รวมของการคมนาคมขนส่ง เขตย่านการเงิน ย่านโรงหนังโรงละคร หรือเขตที่ทำการของรัฐบาล เป็นต้น รวมทั้งย่านการขายรถยนต์ ซึ่งส่วนมากตั้งอยู่บนถนนสายสำคัญ ๆ ที่ออกไปสู่นอกเมือง เขตการขายส่งมักจะอยู่ใกล้ๆ กับเส้นทางรถไฟ เขตย่านอุตสาหกรรมหนักมักอยู่รอบนอกเมือง เพราะมีสถานที่กว้าง และมีถนนหนทางเข้าถึงสะดวก ส่วนเขตที่อยู่อาศัยก็ต้องการทำเลที่ตั้งเฉพาะของตัวเองด้วย เช่น อยู่บนที่สูง ไกลจากเสียงและสิ่งรบกวน เช่น เขตรถไฟ และย่านอุตสาหกรรม

3.5 การวิพากษ์ วิจัยทฤษฎีของแฮร์ลิสและอัลลมัน ทั้งแฮร์ลิสและอัลลมันได้วิจารณ์ทฤษฎีของตัวเองใหม่ โดยกล่าวว่าเขต CBD หรือดาวนทาวน์กำลังจะหมดความเป็นหนึ่งในแง่ปริมาณการขายและจะกลายเป็นเขตธรรมดาอย่างหนึ่งของเมืองไป ทั้งนี้เพราะเกิดศูนย์การค้าขึ้นมาแข่งรอบ ๆ เมือง และมีแนวโน้มว่าศูนย์ภูมิภาค (regional center) หรือแหล่งกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ จะเกิดขึ้น ซึ่งทั้งนี้ก็เท่ากับทำให้ทฤษฎีของเขาเด่นขึ้น เช่น เกิดศูนย์กลางหรือนิวเคลียสใหม่รอบ ๆ สนามบิน ย่านการค้าและโรงงาน แม้กระทั่งศูนย์รวมทางการศึกษาและวัฒนธรรมก็เกิดขึ้นด้วย (Ullman, 1962)

จะเห็นได้ว่าทฤษฎีเกี่ยวกับการขยายตัวของเมืองทั้งหมดนี้ เกิดจากนักคิดของชาวอเมริกันทั้งหมด ดังนั้น ความคิดพื้นฐานและแม้แต่วัฒนธรรมต่าง ๆ ก็เป็นแบบฉบับของสังคมอเมริกัน ซึ่งได้นำมาเป็นหลักอธิบายการขยายตัวของเมือง บางท่านเรียกนักคิดกลุ่มนี้ว่าเป็นกลุ่มวิเคราะห้โครงสร้างหรือสัณฐานเมือง (morphological school) ถ้าโครงสร้างที่ใช้สากลทั่วไปโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องวัฒนธรรมแล้ว ก็ควรอธิบายเกี่ยวกับการขยายตัวของเมืองในทวีปอื่นได้ด้วย ซึ่งในปัจจุบันนี้ข้อมูลต่าง ๆ จากเมืองเหล่านั้นมีให้ทดสอบได้แล้วด้วย

ทั้งนี้เมืองที่ไม่ใช่เมืองตะวันตก (non-western city) หรือที่ไม่ได้รับวัฒนธรรมจากประเทศตะวันตก อาจมีทั้งความแตกต่างหรือความคล้ายคลึงกันในแง่การขยายตัวของเมือง หรือหลักการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยทั่วไป รวมทั้งเมืองในประเทศไทย

ภาพที่ 11 ทฤษฎีหรือแบบจำลองการใช้ประโยชน์ที่ดินของเมือง

ที่มา : ฉัตรชัย พงศ์ประยูร, ภูมิศาสตร์เมือง (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2527), 48.

2. ทฤษฎีด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชนหมายถึง การเปลี่ยนแปลงการจัดการทางสังคมจากแบบหนึ่งไปเป็นอีกแบบหนึ่ง โดยที่ชุมชนยังมีเสถียรภาพอยู่ นักคิด 3 คน ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการสร้างแนวความคิดนี้ที่สำคัญ ได้แก่ Ferdinand Toennies, Robert Redfield และ Emile Durkheim (ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล, 2549: 29-31)

นักคิดคนแรก คือ Toennies ในปี ค.ศ.1957 ได้ใช้แนวความคิดเกี่ยวกับ “Gemeinschaft” และ “Gesellschaft” ในการแสดงและอธิบายถึงความแตกต่างระหว่างความสัมพันธ์ทางสังคมในสถานการณ์ที่ตรงกันข้าม คือ ชนบทกับเมือง ในชุมชนชนบทนั้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีลักษณะที่ช่วยเหลือร่วมมือกัน มีการพึ่งพาอาศัยระหว่างกันและกัน มีความผูกพันทางด้านจิตใจและมีข้อตกลงที่ไม่เป็นทางการ เมื่อชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะเปลี่ยนไปเป็นแบบ Gesellschaft ซึ่งมีลักษณะที่มีการติดต่อกันอย่างเป็นทางการ มีการแบ่งเฉพาะลงไปของหน้าที่ต่าง ๆ และมีการใช้ระบบเงินและสินเชื่อในการแลกเปลี่ยนสินค้า

นักคิดคนที่สอง คือ Redfield ในปี ค.ศ. 1941 ได้ใช้ความคิดเกี่ยวกับ Folk - Urban Continuum ในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชน ขณะที่มีการพัฒนาจากชุมชนชนบทไปสู่ชุมชนเมือง โดย Redfield ระบุว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานสามอย่าง ในขณะที่ชุมชนชนบทกลายเป็นเมือง อย่างแรก คือ cultural disorganization ซึ่งหมายถึงว่า กฎเกณฑ์และข้อบังคับซึ่งใช้เป็นเครื่องชี้นำการกระทำของคนในสังคมเริ่มมีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ มากขึ้นและเริ่มจะไม่คงเส้นคงวา การเปลี่ยนแปลงอย่างที่สอง คือ secularization ซึ่งหมายถึงกระบวนการที่มีการใช้เหตุและผลเป็นตัวนำในการจะกระทำสิ่งใดของคนในสังคมแทนที่ความเชื่อทางศาสนา การเปลี่ยนแปลงอย่างที่สอง คือ individualism ซึ่งเกี่ยวข้องกับระดับความเป็นตัวของตัวเองที่สูงขึ้นของคนในสังคมเมือง

ในขณะที่นักคิดคนที่ 3 คือ Durkheim ในปี ค.ศ. 1933 ได้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในชุมชนโดยเน้นความคิดเกี่ยวกับ mechanical solidarity และ organic solidarity โดยบ่งชี้ว่าการแบ่งงานกันทำหรือการแยกย่อยของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งเกิดขึ้นในขณะที่ชุมชนมีขนาดและความหนาแน่นเพิ่มขึ้น เป็นปัจจัยสำคัญที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบของการผสมผสานของส่วนต่าง ๆ ในสังคม (social integration) จาก mechanical ไปเป็น organic solidarity โดย mechanical solidarity เกิดจากค่านิยมและความสนใจที่เหมือนกันของคนในชุมชน เป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างบุคคลในชุมชนที่มีขนาดเล็ก และมีความคล้ายคลึงกันในหน้าที่และกิจกรรม ส่วน organic solidarity นั้น เกิดขึ้นจากความแตกต่างกันของบทบาทและหน้าที่อันเป็นผลมาจากการแบ่งงานกันทำ เป็นแรงที่ทำให้เกิดการผสมผสานกันของส่วนต่าง ๆ ในชุมชน ส่วนที่แตกต่างเหล่านี้ แม้ว่าจะมีความต้องการและหน้าที่ต่างกัน จะเป็นส่วนประกอบซึ่งกันและกัน และทำให้แต่ละส่วนต้องพึ่งส่วนอื่น ๆ มากขึ้น

จากแนวความคิดข้างต้น ทำให้ได้ข้อสรุปลักษณะแตกต่างกันของชุมชนชนบท (ชุมชนเล็ก) และชุมชนเมือง (ชุมชนใหญ่) ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ลักษณะแตกต่างกันของชุมชนชนบท (ชุมชนเล็ก) และชุมชนเมือง (ชุมชนใหญ่)

ชุมชนเล็ก	ชุมชนใหญ่
1. ความสัมพันธ์ทางสังคม (social relations) - การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน - การพึ่งพาขึ้นอยู่กับสถานะทางเศรษฐกิจ - ความรู้สึกผูกพันกันเป็นกลุ่ม - ข้อตกลงระหว่างบุคคลอย่างไม่เป็นทางการ	- ความผูกพันกันด้วยสัญญา หรือกฎข้อบังคับ - ความเฉพาะเจาะจงของหน้าที่ของแต่ละบุคคล - การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ โดยระบบเงินตรา
2. ข้อบังคับและบรรทัดฐานทางสังคม (rules & norms) - มีลักษณะง่าย ๆ ไม่เป็นทางการ	- มีความซับซ้อนเกี่ยวข้อกันหลายด้าน
3. การกระทำของบุคคล (human actions) - กระทำด้วยความเชื่อทางศาสนา	- กระทำด้วยความมีเหตุผล
4. ความเป็นตัวของตัวเอง (individualism) - มีน้อย อยู่ในระดับต่ำ	- อยู่ในระดับสูง
5. ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคม (social integration) - เกิดจากค่านิยมที่เหมือนกัน ความสนใจเหมือนกัน อันเนื่องมาจากมีหน้าที่และกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน - ไม่มีรูปแบบชัดเจน (informal)	- เกิดจากความแตกต่างในบทบาทและหน้าที่อันเนื่องมาจากการแบ่งงานกันทำ - มีรูปแบบเป็นทางการ (formal)

ที่มา : ดารณี ถวิลพิพัฒนกุล, กระบวนการเป็นเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนา (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ 4, 2549), 31.

แนวความคิดแบบระบบสังคม (Social System Approach) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในชุมชนคือการเคลื่อนไหวเข้าสู่สภาวะที่ซับซ้อน และการมีความสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น การเคลื่อนไหวนี้เกิดขึ้นโดยผ่านสองกระบวนการ คือ การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ (differentiation) และการผสมผสาน (integration) เมื่อชุมชนมีความเจริญขึ้น จะเกิดการแยกย่อยในหน้าที่ของชุมชน เช่น ในการผลิตสินค้าและบริการ การกระจายผลผลิตและการบริโภค การเรียนรู้ระเบียบสังคม การควบคุมทางสังคม การมีส่วนร่วมในสังคม และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระหว่างสมาชิกของชุมชน

เนื่องจากการแยกย่อยนี้ก่อให้เกิดความแตกต่างกันออกไปของระบบย่อย ๆ ในชุมชน ตลอดจนความสนใจและกิจกรรมของสมาชิกในชุมชน ดังนั้นการผสมผสานจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเชื่อมโยงส่วนที่แยกย่อยของชุมชนเข้าด้วยกัน

3. ทฤษฎีด้านจิตวิทยา

ทฤษฎีด้านจิตวิทยาที่มีส่วนเกี่ยวข้องและนำมาใช้กับการวางแผนและออกแบบชุมชนและสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีจิตวิทยาเกสตัลท์ และทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ ของอับราฮัม มาสโลว์ สารสำคัญของ 2 ทฤษฎี พอสรุปได้ ดังนี้

3.1 จิตวิทยาเกสตัลท์

ทฤษฎีจิตวิทยาเกสตัลท์ ซึ่งเน้นความสำคัญของส่วนรวมและความเป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับสภาพแวดล้อมในเมืองที่มีความสลับซับซ้อน ก็สามารถทำให้เราจดจำภาพรวมของเมือง ผ่านกระบวนการการรับรู้ ซึ่งเกิดจากสิ่งเร้า ทั้ง รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส โดยเฉพาะสิ่งเร้าทางสายตา (visual sensation) ผ่านรูปทรง สี สัน แสงสว่าง หรือความเคลื่อนไหวที่มีคุณภาพ สิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างการบันทึกจดจำผ่านกระบวนการทางปัญญา (cognitive process) อันเป็นจิตวิทยาที่ทำให้เกิดแผนที่ทางจิต (mental map) และในที่สุดก็ปรากฏเป็นจินตภาพ (image) ขึ้นในระบบมโนทัศน์ (กำธร กุลชล, 2545: 209-213)

3.2 ความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์

ทฤษฎีจิตวิทยา ความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งอับราฮัม มาสโลว์ นำมาเผยแพร่ในปี ค.ศ.1954 ได้แสดงให้เห็นว่ามนุษย์เราต้องการการตอบสนองความจำเป็นในด้านต่าง ๆ ไล่เรียงจากขั้นที่ 1 ขึ้นไปตามลำดับ ดังภาพที่ 10

การสร้างสภาพแวดล้อมที่ตอบสนองพฤติกรรมของมนุษย์และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการดำรงสถานะทางชีวภาพ คือ การศึกษาจิตวิทยาเกี่ยวกับธรรมชาติความต้องการที่มนุษย์ส่วนใหญ่มีเหมือนกัน จะประกอบด้วยสารสำคัญ 2 อย่างดังนี้ (กำธร กุลชล, 2545: 313-350)

3.2.1 การสร้างสภาพแวดล้อมที่ตอบสนองต่อพฤติกรรมของมนุษย์ (sociogenic environment) ทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ ได้ให้คำอธิบายว่า โดยปกติ มนุษย์เรามีความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต 7 ขั้น ตามลำดับ ซึ่ง 4 ขั้นแรก ได้แก่

1. ด้านสรีระ (physiological needs)

- ความอยู่รอด มนุษย์จำเป็นต้องบริโภค อาหาร น้ำ อากาศ และมีที่พักอาศัย ซึ่งคุ้มครองให้รอดพ้นจากภัยธรรมชาติ

- สุขภาพที่ดี มนุษย์จำเป็นต้องใช้น้ำสะอาด ต้องการแสงแดดและการระบายอากาศ แต่ไม่ต้องการน้ำเสียหรืออากาศที่เป็นพิษ
- การพัฒนาของร่างกาย มนุษย์ ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ จำเป็นต้องออกกำลังกาย และทดสอบสมรรถนะของตน โดยการเคลื่อนไหวอวัยวะส่วนต่าง ๆ อยู่เสมอ
- ความรู้สึกสบาย มนุษย์ต้องการอุณหภูมิ สด และความชื้น ที่พอเหมาะ

ภาพที่ 12 ทฤษฎีจิตวิทยา ความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์
ที่มา : กำธร กุลชล, การออกแบบชุมชนเมืองคืออะไร : การติดตามหาคำตอบในรอบ 40 ปี.
(กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545), 312.

2. ด้านความมั่นคงปลอดภัย (safety & security needs)

- ความปลอดภัยจากอันตรายและภัยพิบัติต่าง ๆ ที่อาจจะมีทางด้านร่างกาย เช่น สัตว์มีพิษ สารเคมีกัมมันตภาพรังสี โรคร้าย พายุ น้ำท่วม แผ่นดินไหว อุบัติเหตุต่าง ๆ ทั้งจากการจราจร และสิ่งก่อสร้าง ตลอดจน อาชญากรรม และพฤติกรรมต่อต้านสังคม

- ความเชื่อและความยึดมั่นทางจิตใจ เช่น ความเชื่อในระบบจักรวาล ตำราฮวงจุ้ย การนั่งสมาธิ รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่เป็นระเบียบ สิ่งเหล่านี้ช่วยทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น เพราะเมื่อรู้ว่าตนเองอยู่ ณ ที่แห่งใด รู้วัน รู้เวลา ไม่หลงทาง มนุษย์ก็จะเกิดความเชื่อมั่นและสามารถควบคุมสติได้

3. ด้านการยอมรับเป็นพวก (affiliation needs) เป็นเรื่องเกี่ยวกับการรวมกลุ่มย่อยของมนุษย์ซึ่งมีทั้ง กลุ่มที่จัดตั้งอย่างเป็นทางการ มีกฎระเบียบควบคุม และการรวมกลุ่มแบบสมัครใจ ซึ่งไม่จำเป็นต้องพึ่งกฎเกณฑ์ เช่น กลุ่มชนชาติ เผ่าพันธุ์ หรือศาสนา ดังนั้น จึงไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะ

สร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นพวกเดียวกันในกลุ่มบุคคลที่ไม่ได้เป็นเครือญาติหรือสืบเชื้อสายเดียวกัน แต่ต้องใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนเดียวกัน อนึ่ง ความเชื่อในเรื่องการสร้างโอกาสที่เท่าเทียมกันได้แพร่ขยาย กลายเป็นเรื่องที่สากลยอมรับ โดยถือว่าสังคมที่ดีคือสังคมที่รู้จักหน้าตากันมีขนาดไม่ใหญ่เกินไปจนเกิด พวกที่รู้สึกหลุดจากกลุ่ม แต่ก็ไม่เล็กเกินไปจนหมดโอกาสที่จะสร้างสรรค์ความหลากหลาย ดังนั้น นักสังคมวิทยาที่มีชื่อเสียง เช่น เฮอร์เบิร์ต แกนส์ (Herbert Gans) จึงแนะนำให้สร้างสังคมที่มีความ คล้ายคลึงกันในวงแคบ และสังคมที่หลากหลายในวงกว้าง

ในการวางผังและออกแบบชุมชนเมืองและสิ่งแวดล้อม จึงควรนำจิตวิทยา เกสตัลท์ที่ว่าด้วยการจัดระเบียบในการรับรู้ และ ทฤษฎีจินตภาพของเมือง ที่ว่าด้วยการสร้างเสริมขอบ ให้เด่นชัด ดังนี้

- แบ่งพื้นที่ในเขตชุมชนเมืองออกเป็น หน่วยชุมชนย่อย (neighborhood) ซึ่งประกอบด้วยศูนย์กลางและขอบที่ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นขอบธรรมชาติหรือขอบที่มนุษย์สร้างขึ้น
- ให้ผู้คนในหน่วยชุมชนเดียวกันใช้บริการของโรงเรียนอนุบาล ร้านค้าย่อย และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ร่วมกัน เพื่อทำความรู้จัก และสนิทสนมคุ้นเคยกัน โดยอาจใช้เด็ก ๆ เป็นสื่อกลางเชื่อมโยงความสัมพันธ์

4. ด้านการนับถือยกย่อง (esteem needs) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความนับถือตนเองและการให้ผู้อื่นยกย่อง หากขาดสิ่งเหล่านี้ มนุษย์จะเกิดความรู้สึกอ่อนแอและต่ำต้อย สำหรับ ความรู้สึกนับถือตนเองนั้น เกิดจากความรอบรู้หรือความสามารถที่ได้เป็นเจ้าของทรัพย์สินสมบัติต่าง ๆ และการควบคุมชีวิตได้ดี ส่วนการยกย่องจากผู้อื่น จะได้รับโดยคำชมเชย คำสรรเสริญ โลเกียรติดยศ และรางวัล รวมทั้งการเป็นที่พึ่งพาของบุคคลอื่น ๆ แต่ก็มีคนจำนวนไม่น้อยที่แสวงหาอย่างใดอย่างหนึ่ง จนเกินความพอดี ไม่ว่าจะเป็นชัยชนะจากการสู้รบ การแข่งขันกีฬา การทำธุรกิจ การประกอบอาชีพ การเรียนหนังสือ การส่งลูกไปเรียนในสถาบันที่มีชื่อเสียง การสร้างบ้านที่ใหญ่โตหรูหรา การดำรง สมาชิกภาพในสังคมระดับสูง ฯลฯ ขณะที่บางคนต้องการความนับถือตนเองเพียงอย่างเดียว

5. ด้านความรู้และสติปัญญา (cognitive needs) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการ แสวงหาประสบการณ์จากกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความอยากรู้อยากลองเพื่อพัฒนาความเชี่ยวชาญทั้งทาง ร่างกาย และทางสมอง เช่น การทดสอบความทรงจำ การเฝ้าสังเกตสิ่งรอบ ๆ ตัวแล้วลองทำตาม การเล่นเกม การใช้โทรศัพท์ การปีนต้นไม้ การวิ่งแข่ง ฯลฯ

6. ด้านสุนทรียภาพ (aesthetic needs) เป็นเรื่องเกี่ยวกับความพึงพอใจใน ความสวยงามอันเกิดจากการจัดระเบียบของสภาพแวดล้อม ทั้งสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ทิวทัศน์แม่น้ำลำธารที่งดงาม และสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ความเป็นเอกภาพ และความ เป็นระเบียบเรียบร้อยของอาคารสถานที่ และถนนหนทาง เป็นต้น โดยอาจแบ่งสุนทรียภาพเป็น 3 ประเภทคือ

1) สุนทรียภาพที่เกิดจากประสาทสัมผัส ได้แก่ ความประทับใจจากการสัมผัส พื้นผิว อุณหภูมิ ความเร้าอารมณ์จากโชนสี การได้ยินเสียง ความสัมผัสเย็น หรือการสูดกลิ่น ซึ่งทำให้รู้สึกพึงพอใจ ยกตัวอย่างเช่น ความรู้สึกจากเท้าเปล่าเมื่อสัมผัสพื้นหินอ่อนที่เรียบลื่น การอาบน้ำพอก สบู่หอมหลังจากการออกกำลังกาย การหรีม่านตาขณะขึ้นชมท้องฟ้า ท้องทะเลอันเจิดจ้าสดใส การได้อาหารโปรดยามหิว และการได้ยินเสียงหัวเราะของเด็ก ๆ ขณะที่เล่นกัน เป็นต้น

2) สุนทรียภาพที่เกิดจากรูปทรง ได้แก่ ความประทับใจจากการใช้รูปทรง เรขาคณิต และการสร้างระเบียบของมุมมอง องค์ประกอบของสุนทรียภาพที่เกิดจากรูปทรงได้แก่ สัดส่วน จังหวะ จุดสมดุล การเน้น การปรับสัดส่วนเพื่อแก้การหลอกสายตา รวมทั้งการสร้างแนวแกน เพื่อเน้นความสำคัญ ณ จุดปลายสุดโดยใช้มวลอาคารหรือต้นไม้สองฝั่งช่วยบิบบมมอง เป็นต้น อนึ่ง มีคนจำนวนไม่น้อยที่เข้าใจว่าการวางผังและออกแบบชุมชนเมืองและสิ่งแวดล้อมคือการสร้างสุนทรียภาพประเภทที่ 2 นี้แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

3) สุนทรียภาพที่เกิดจากสัญลักษณ์ ได้แก่ ความประทับใจจากการใช้รูปแบบที่สื่อความหมายได้อย่างเหมาะสม และถูกต้องตามความคําหมาย เช่น แถบแพรสีเหลือง ซึ่งสื่อความหมายถึงความยินดีต้อนรับกลับคืนสู่ที่เก่า ชุมประตู่ ซึ่งสื่อความหมายถึงอาณาบริเวณที่อาจสงวนสิทธิ์ในการผ่านเข้าออก เป็นต้น สุนทรียภาพประเภทนี้เกี่ยวข้องกับอย่างใกล้ชิดกับความจำเป็นด้านการยอมรับเป็นพวก และด้านการนับถือยกย่อง

7. ด้านการใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ (self-actualization needs) อับราฮัม มาสโลว์ พบว่าผู้ที่บรรลุถึงขั้นนี้มีจำนวนน้อยมาก เพราะคนส่วนใหญ่มุ่งแสวงหาเกียรติยศ ชื่อเสียงในระดับสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ ผู้ที่บรรลุถึงขั้นนี้มักมีความพึงพอใจในชีวิตของตน มีทัศนคติที่ดี มองโลกแห่งความเป็นจริง ยอมรับสภาพต่าง ๆ และใส่ใจในสังคมเพื่อนมนุษย์ อุบนิสียชอบความเป็นส่วนตัว รักความเป็นประชาธิปไตย คบเพื่อนสนิทจำนวนไม่มาก มุ่งแก้ปัญหามากกว่าแสวงหาความยกย่องให้ตนเอง และสามารถพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส และโดยที่ผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวให้ความสนใจเรื่องการตอบสนองความต้องการของผู้คนส่วนใหญ่ และยินดีเข้าร่วมในองค์กรของชุมชนเพื่อผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปในทางปฏิรูปสังคมให้ดีขึ้น จอน แลง (Jon Lang) จึงเห็นว่าบุคคลประเภทนี้สมควรได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนของสาธารณชนในการแสดงความคิดเห็น และร่วมมีบทบาทในกระบวนการออกแบบชุมชนเมือง

3.2.2 สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการดำรงสถานะทางชีวภาพ (biogenic environment) นอกเหนือจากการสร้างสภาพแวดล้อมที่ตอบสนองพฤติกรรมของมนุษย์แล้ว การวางผังและออกแบบชุมชนเมืองและสิ่งแวดล้อมยังจำเป็นต้องสร้างสภาพแวดล้อมด้านกายภาพที่เหมาะสมสำหรับการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนของมนุษย์ สัตว์ และพืช ซึ่งในปัจจุบัน การพัฒนาทางอุตสาหกรรมได้ก่อให้เกิดมลภาวะทั้งทางน้ำ และทางอากาศอย่างน่าเป็นห่วง โดยเฉพาะในย่านที่มีผู้คนอาศัยอย่าง

หนาแน่น จนกลายเป็นปัญหาระดับโลก และเป็นอันตรายต่อสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายทั้งปวง การออกแบบชุมชนเมืองโดยขาดองค์ความรู้ที่ลึกซึ้ง และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมย่อมนำมาซึ่งความเสียหายที่แก้ไขได้ยาก ดังนั้น ในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการดำรงสถานะทางชีวภาพ จึงต้องคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงรูปทรงของแผ่นดิน ปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ภูเขาไฟระเบิด น้ำท่วม แผ่นดินไหว ฯลฯ และการกระทำของมนุษย์ เช่น การสร้างเขื่อน การขุดตัดทางน้ำใหม่ การถมที่ลุ่ม การสร้างทางหลวง การระเบิดภูเขา การปรับที่ดินเพื่อก่อสร้าง การถากถางหน้าดินจนหมดปุ๋ย การตัดไม้ทำลายป่า การทำให้ทางระบายน้ำธรรมชาติอุดตัน ฯลฯ ล้วนส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวัฏจักรของพืช สัตว์ท้องถิ่น และลมฟ้าอากาศโดยรวม

2. การเปลี่ยนแปลงทางอุทกวิทยา เมื่อเริ่มสร้างชุมชนหรือเมือง พื้นดินตามสภาพธรรมชาติจะถูกปิดทับด้วยพื้นถนน และอาคารบ้านเรือน ทำให้ปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาไม่สามารถแทรกซึมลงดินหรือไหลไปตามร่องน้ำสู่แม่น้ำลำธารอย่างแต่ก่อน จึงกัดเซาะตลิ่ง และดินที่ขวางกั้นจนพังทลาย ระดับน้ำใต้ดินลดต่ำกว่าปกติ คราบน้ำมัน และสิ่งสกปรกบนพื้นถนนที่ไหลปนเปื้อนกับน้ำฝน ก็เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตในน้ำ พืช และสัตว์ที่เคยอาศัยอยู่ในท้องถิ่นพลอยถูกทำลายไปด้วย

3. การเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลจากมลภาวะ ทุกวันนี้ เรากำจัดขยะ และควันพิษที่เกิดขึ้นในชุมชนเมืองโดยปล่อยไปในน้ำ อากาศ และดิน จนเกินปริมาณที่ธรรมชาติจะบำบัดได้เองแล้ว และนับวัน ขยะ และควันพิษก็จะเพิ่มทวีขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง มลพิษในอากาศส่งผลกระทบต่อแสงแดด อุณหภูมิ และปริมาณโอโซน ที่สำคัญที่สุดคือ ทำให้เกิดปฏิกิริยาเรือนกระจกซึ่งเป็นอันตรายต่อมนุษย์ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ

4. การเปลี่ยนแปลงถิ่นที่อยู่ของนก และสัตว์อื่น ๆ การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ยิ่งขยายตัวมากขึ้นเท่าใด พืชและสัตว์ก็ถูกเบียดเบียนที่อยู่มากขึ้นเท่านั้น ผลกระทบดังกล่าวเกิดจากการปรับเปลี่ยนสภาพพื้นดินและคุณภาพของอากาศทั้งในเมืองและรอบ ๆ เมือง อนึ่ง เมื่อมนุษย์ไร้ที่อยู่หรือไปตั้งถิ่นฐานใหม่ ก็มักนำเอาสิ่งของต่าง ๆ รวมทั้ง พืชพันธุ์ สัตว์เลี้ยง จากที่เก่าติดตามไปด้วย นักท่องเที่ยวก็นิยมซื้อหาพืชและสัตว์พันธุ์แปลก ๆ จากถิ่นอื่นไปเลี้ยงในถิ่นของตน สิ่งเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดสิ่งเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายอย่างที่คาดไม่ถึง

5. การบริโภคทรัพยากรที่ทดแทนไม่ได้ การขยายตัวของชุมชนเมืองอย่างมากมาย ก่อให้เกิดการใช้เชื้อเพลิงเพื่อการก่อสร้างและปรับภูมิทัศน์ ทำให้วัสดุธรรมชาติที่หาทดแทนไม่ได้หมดไปอย่างรวดเร็ว เช่น ไม้เนื้อแข็งในป่าเขตร้อนที่โตช้า น้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้กำเนิดพลังงานเครื่องยนต์และไฟฟ้าในเมืองต่าง ๆ ทั่วโลก และแม้กระทั่งทรัพยากรที่ดินอันอุดมสมบูรณ์ซึ่งเหมาะสำหรับการเกษตรกรรม ฯลฯ

นอกเหนือจากเรื่องที่ควรคำนึงข้างต้นแล้ว ยังจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวการบริโภคที่ยั่งยืนแทนการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย เช่น การกำจัดขยะธรรมดา และขยะมีพิษอย่างถูกต้องเพื่อลดมลพิษ การใช้ที่ดินแบบผสมผสานเพื่อลดปริมาณการเดินทาง การเพิ่มพื้นที่เปิดโล่ง และการปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มก๊าซออกซิเจน และลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ การเกาะกลุ่มของอาคารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริโภคพลังงาน ฯลฯ การออกแบบที่เหมาะสมกับการดำรงสถานะทางชีวภาพ คือ

- 1) การใช้รูปทรง และวัสดุที่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศ
- 2) การสร้างทางเชื่อมต่อระหว่างอาคารสถานที่ต่าง ๆ เพื่อป้องกันแดด ฝน และภัยธรรมชาติที่รุนแรง

- 3) การสร้างแนวพื้นที่สีเขียวล้อมรอบเมืองเพื่อจำกัดขอบเขตการพัฒนา และสร้างบรรยากาศแบบชนบทที่ไม่ห่างไกลจากใจกลางเมือง หากไม่สามารถทำได้ ก็ควรจัดให้มีที่เปิดโล่งหรือริ้วพื้นที่สีเขียวแทรกกระจายไปให้ทั่วทั้งเมือง

ผลพลอยได้จากการวางผังและออกแบบให้เมืองมีสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่น่าอาศัย จะทำให้สัตว์ป่าบางชนิดเช่น นก กา กระจง หนู ลิง กวาง ฯลฯ ที่สูญหายไป กลับมาใช้ชีวิตร่วมกับมนุษย์ในเมืองอีกครั้งหนึ่ง การศึกษาความรู้ด้านนิเวศวิทยาจะช่วยขยายแนวความคิดนี้ให้กว้างขวางและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

หลังจากการศึกษาองค์ความรู้จากทฤษฎีที่เป็นพื้นฐาน (fundamental) ของแนวคิดด้านการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชน ด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน และด้านจิตวิทยาแล้ว ลำดับต่อไป ผู้วิจัยก็จะทำการศึกษาทฤษฎีพื้นฐาน (fundamental) ของแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและด้านสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม

4. ทฤษฎีด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

4.1 ระบบนิเวศ / นิเวศวิทยาของเมือง

นิยามของ ระบบนิเวศ หรือ นิเวศวิทยาของเมือง สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรมีผู้เรียบเรียงไว้หลากหลาย แต่ ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังเช่น

“นิเวศวิทยา” หมายถึง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่มีชีวิต รวมถึงปัจจัยด้านกายภาพ และชีวภาพที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของสิ่งที่มีชีวิต ตลอดจนการศึกษาอิทธิพลของสิ่งที่มีชีวิตต่อปัจจัยต่าง ๆ เหล่านั้น โดยการศึกษา นั้น จะให้ความสำคัญกับโครงสร้าง และหน้าที่ของสิ่งที่มีชีวิต และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิต และสิ่งแวดล้อมภายในขอบเขตพื้นที่ที่กำหนดขึ้น (วศิน อิงคพัฒนากุล, 2548)

“นิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อม” หมายถึง การศึกษาถึงความสัมพันธ์ที่มีต่อกันระหว่างสิ่งที่มีชีวิตกับสิ่งที่มีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่มีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆของสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการประยุกต์เพื่อการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การป้องกันแก้ไขมลพิษสิ่งแวดล้อม การวางแผน และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (วศิน อิงคพัฒนานกุล, 2548)

“สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ” คือ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และถ้าหากมนุษย์สามารถนำสิ่งแวดล้อมธรรมชาติชนิดใดมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ทั้งทางตรง และทางอ้อมเพื่อตอบสนองความต้องการในการดำรงชีวิตของมนุษย์แล้ว สิ่งแวดล้อมธรรมชาตินั้นจะถูกจัดให้เป็น ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า สิ่งแวดล้อมธรรมชาติทุกชนิดนั้น มนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ แต่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของเวลา และเทคโนโลยีเป็นสำคัญ กล่าวคือ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติบางชนิดในปัจจุบัน มนุษย์อาจจะไม่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ แต่หากมีการพัฒนาเทคโนโลยี หรือวิทยาการต่าง ๆ แล้ว มนุษย์จะสามารถนำสิ่งแวดล้อมธรรมชาตินั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ (วศิน อิงคพัฒนานกุล, 2548)

“ทรัพยากร” หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ สามารถจำแนกได้เป็น 2 ส่วน คือ ทรัพยากรทางวัตถุและวัฒนธรรม หมายถึง ทรัพยากรที่เกิดจากการสร้างสรรค์ เช่น โบราณวัตถุ โบราณสถาน ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น และทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งหมายถึง ทรัพยากรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีประโยชน์สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้ หรือมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น บรรยากาศ ดิน น้ำ ป่าไม้ ทุ่งหญ้า สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน รวมทั้งกำลังงานจากมนุษย์ เป็นต้น

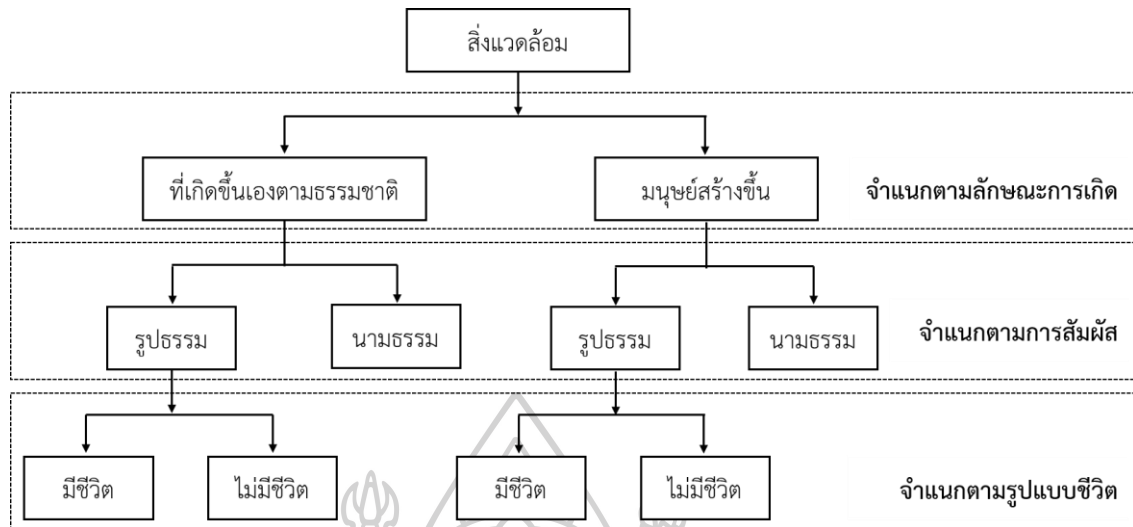
ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง วัตถุดิบที่ได้มาจากธรรมชาติเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ซึ่งสามารถเพิ่มเติมรายละเอียดของคำนิยามของทรัพยากรธรรมชาติได้ว่าทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อตอบสนองความต้องการทั้งทางตรง และทางอ้อมของมนุษย์ โดยครอบคลุมถึง วัตถุ ธาตุ สสาร และพลังงานในรูปแบบต่าง ๆ ที่อาจจะถูกดัดแปลง เคลื่อนย้าย เปลี่ยนแปลงรูปร่าง ขนาด และสถานะ เพื่อให้มนุษย์สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้ เช่น เพื่อการดำรงชีวิต ใช้อำนวยความสะดวก ความสะดวก ปลอดภัย การพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น โดยจะเห็นได้ว่า การนำทรัพยากรธรรมชาติไปใช้ประโยชน์เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์นั้น อาจจะมีคามจำเป็นที่ต้องมีการดัดแปลงเปลี่ยนแปลง หรือแปรรูปทรัพยากรนั้น ๆ ก่อนจึงจะนำไปใช้ประโยชน์ โดยอาจจะต้องมีกระบวนการหล่อ หลอม ถลุง แต่ง ฯลฯ เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาตินั้นๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงและพร้อม หรือเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ ในขณะที่เดียวกันทรัพยากรธรรมชาติบางชนิดจำเป็นอย่างยิ่งต้องใช้ประโยชน์ในลักษณะตามธรรมชาติของทรัพยากรธรรมชาตินั้นๆ หากเกิดการเปลี่ยนแปลงไปแล้ว จะทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อีกต่อไป

สิ่งแวดล้อม หมายความว่ารวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ และมีอิทธิพลต่อสิ่งมีชีวิต ตลอดช่วงอายุขัยของสิ่งมีชีวิตชนิดนั้นๆ นอกจากนี้ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดนิยาม และความหมายไว้ว่า “สิ่งแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต ทั้งที่เป็นรูปธรรม (จับต้อง และมองเห็นได้) และนามธรรม (วัฒนธรรม แบบแผน ประเพณี ความเชื่อ) มีอิทธิพลเกี่ยวข้องถึงกัน เป็นปัจจัยในการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ผลกระทบจากปัจจัยหนึ่ง จะมีส่วนเสริมสร้าง หรือทำลายอีกส่วนหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ สิ่งแวดล้อมเป็นวงจร และวัฏจักรที่เกี่ยวข้องไปทั้งระบบ”

นอกจากนี้แล้ว กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมยังได้ให้ความหมายของ “สิ่งแวดล้อม” หมายถึง ความสัมพันธ์ร่วมกันของสรรพสิ่งที่อยู่โดยรอบมนุษย์ และสังคมของมนุษย์ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการกำหนดรูปแบบ และเงื่อนไขของการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ทั้งในลักษณะของการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตใดชนิดหนึ่ง หรือการดำรงอยู่ในลักษณะสังคมของสิ่งมีชีวิต หมายความว่าสิ่งแวดล้อม สามารถกำหนดนิยาม และขอบเขตให้มีลักษณะกว้างขวางมากขึ้น โดยสิ่งแวดล้อมยังหมายความว่ารวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ที่เป็นสิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิต เห็นได้ด้วยตาเปล่า และไม่สามารถเห็นได้ด้วยตาเปล่า รวมทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ครอบคลุมถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น พืช สัตว์ มนุษย์ ดิน น้ำ อากาศ เมือง ชุมชน อาคาร และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เป็นต้น และสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น ศาสนา ความเชื่อ จารีต ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น

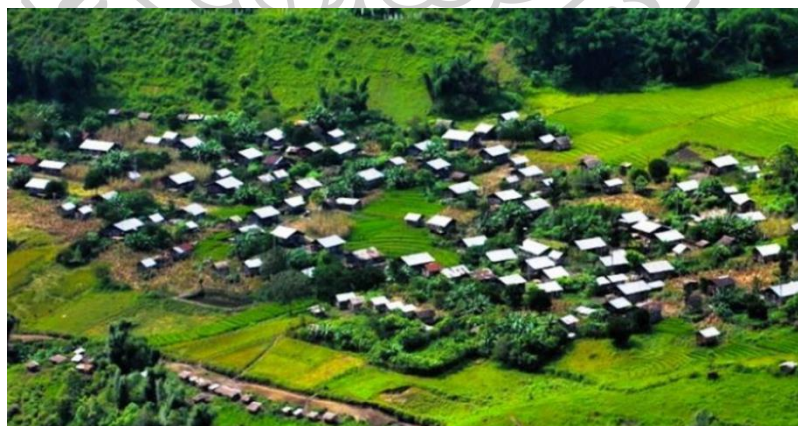
เมื่อนำนิยามของสิ่งแวดล้อมมาประมวลร่วมกัน จะพบว่า การกำหนดความหมายของสิ่งแวดล้อมสามารถบูรณาการแนวความคิดต่าง ๆ และจำแนกองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การจำแนกองค์ประกอบตามลักษณะการเกิด การสัมผัส และรูปแบบชีวิต ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การจำแนกองค์ประกอบสิ่งแวดล้อม

ที่มา: วศิณ อิงคพัฒนากุล, การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม, (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, 2548),

จากตารางที่ 2 หากจำแนกองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมตามลักษณะการเกิดขององค์ประกอบแล้ว จะสามารถจำแนกเป็นสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ (natural environment) และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (man-made environment) โดยสิ่งแวดล้อมธรรมชาติคือสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มนุษย์ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเกิดสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ แต่มนุษย์มีส่วนสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติในลักษณะของการใช้ประโยชน์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

ภาพที่ 13 การใช้ประโยชน์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติโดยมนุษย์

ที่มา : การใช้ประโยชน์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ, เข้าถึงเมื่อ 1 สิงหาคม 2560 เข้าถึงได้จาก,
<https://sites.google.com/site/patpolchanan403bank/hnwy-b/aa-2>

“สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น” จะครอบคลุมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์เป็นผู้สร้าง หรือกำหนดขึ้น โดยอาศัยสิ่งแวดล้อมธรรมชาติเป็นพื้นฐานสำคัญ (ดังแสดงภาพที่ 13) กล่าวคือ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้น เป็นผลของการประยุกต์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในการดำรงชีวิตที่สะดวก ปลอดภัย ทำให้เกิดลักษณะขององค์ประกอบที่แตกต่างไปจากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติดั้งเดิม อย่างไรก็ตาม สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นสามารถจำแนกเป็นสิ่งแวดล้อมนามธรรม และสิ่งแวดล้อมรูปธรรม โดยพิจารณาจากความสามารถในการสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัส โดยสิ่งแวดล้อมนามธรรม หมายถึงสิ่งแวดล้อมที่ไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัส และเป็นสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากความเชื่อ ความศรัทธา สัญชาติญาณ พฤติกรรม ความสัมพันธ์ตามธรรมชาติ ส่วนสิ่งแวดล้อมรูปธรรมนั้น ครอบคลุมถึงสิ่งแวดล้อมที่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัส และยังสามารถจำแนกได้เป็นสิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต และสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต (วศิน อิงคพัฒนากุล, 2548)

สิ่งแวดล้อม อาจจำแนกประเภทออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (natural environment) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต (biotic environment) และสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต (abiotic environment)
2. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (man-made environment) หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ทำขึ้นทั้งโดยความตั้งใจ และไม่ตั้งใจ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง โดยสามารถจำแนกออกเป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (physical environment) และสิ่งแวดล้อมทางสังคม (social environment or abstract environment)

การจำแนกประเภทของสิ่งแวดล้อมตามข้างต้น มีความสอดคล้องกับการจำแนกประเภทของสิ่งแวดล้อมของปรีญญา นุตาลัย กล่าวคือ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (natural environment) และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (man-made environment) ทั้งนี้ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติประกอบด้วย ecosphere และ biosphere โดย ecosphere นี้ยังจำแนกเป็นบรรยากาศ (atmosphere) น้ำ (hydrosphere) ดินหิน (lithosphere) และพลังงานในรูปแบบต่าง ๆ ส่วน biosphere ครอบคลุมถึงสิ่งมีชีวิตทุกชนิด ในส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ประกอบด้วย ประดิษฐ์กรรม (technosphere) และระบบเศรษฐกิจ สังคม (socio-sphere) (ปรีญญา นุตาลัย, 2549)

โครงสร้างขององค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อมจำแนกออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมนุษย์สามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้

2. สิ่งแวดล้อมมนุษย์สร้างขึ้น หมายถึง กลุ่มโครงสร้างความรู้ทางสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อตอบสนองความต้องการการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยจำแนกเป็นสิ่งแวดล้อมรูปธรรม หรือสิ่งแวดล้อมทางวัตถุ เช่น สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ อาหารที่ผ่านการปรุงแต่ง อาคารสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น และสิ่งแวดล้อมนามธรรม หรือสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น ระบบสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม เป็นต้น ทั้งนี้ สิ่งแวดล้อมทางสังคมนี้มีส่วนสำคัญในการควบคุม ผลักดันให้องค์ประกอบทางสังคม และกระบวนการบริหารจัดการ สิ่งแวดล้อมมีระบบ ระเบียบ มีความเป็นไปได้ และต่อเนื่องตลอดไป

3. เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม เป็นกลุ่มของโครงสร้างความรู้ทางสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์ แผนงาน งบประมาณ การบริหารองค์กร ฯลฯ มีบทบาทสำคัญในการเป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อดำเนินการ และปฏิบัติการทางสิ่งแวดล้อม

4. มลพิษสิ่งแวดล้อม ครอบคลุมเฉพาะผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือความเสียหายขององค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อม

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กำหนดความหมายไว้ว่า หมายถึง การใช้ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมด้วยความชาญฉลาด และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษย์ให้มากที่สุด และมีระยะเวลาในการใช้งานยาวนานที่สุด ซึ่งนอกจากจะให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแล้ว ยังคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นอีกด้วย ทั้งนี้ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติครอบคลุมถึง ธรรมชาติที่มีคุณค่าทางวิชาการ และสุนทรียภาพที่เกี่ยวข้องเป็นสัณฐานที่สำคัญทางธรณีวิทยา และภูมิศาสตร์ อันเป็นเอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ ส่วนสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้น ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และระบบสังคมต่าง ๆ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2539)

5. ทฤษฎีด้านสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม

5.1 สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม

สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม (cultural environment) โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมได้อธิบายไว้ว่า เป็นพื้นที่หรือบริเวณทางภูมิศาสตร์ที่สะท้อนและบอกเล่าเรื่องราวอันเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์และพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์ อันมีคุณค่าทั้งในอดีตและปัจจุบัน

โดยให้ความสำคัญกับคุณค่าของพื้นที่โดยรวมมากกว่าสถานที่จุดเดียว จึงสามารถสะท้อนวิถีชีวิตของคนโดยทั่วไป

สิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้ให้คำนิยามของสิ่งแวดล้อมที่หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น (ชุตินา สุรเชษฐพงษ์, 2554: 29)

1. สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (natural environment)

- 1.1 สิ่งแวดล้อมในกลุ่มของสิ่งมีชีวิต (biotic environment) เช่น พืช สัตว์ ต่าง ๆ
- 1.2 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (physical environment) เช่น สิ่งแวดล้อมในกลุ่มของสิ่งไม่มีชีวิต เช่น ดิน น้ำ อากาศ แร่ธาตุ เป็นต้น

2. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (man-made environment)

2.1 สิ่งแวดล้อมที่เป็นวัตถุ (matter environment) หรือสภาพแวดล้อมที่เป็นรูปธรรม (tangible environment) ได้แก่ วัตถุต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อการอำนวยความสะดวกและใช้สอย เช่น อาคาร บ้านเรือน ศาสนสถาน เป็นต้น

2.2 สิ่งแวดล้อมทางสังคม (social environment) หรือสภาพแวดล้อมที่เป็นนามธรรม (intangible environment) ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวกำหนดให้คนในสังคมปฏิบัติตาม ได้แก่ ศิลปกรรม วัฒนธรรม วิถีประชาและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งมีคุณค่าและความภูมิใจของคนในชุมชนและท้องถิ่นและสามารถใช้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่า

โดยแนวคิดเหล่านี้มีความสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมเมืองที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ คือ (สุรัสสา นิปริยาย, 2543: 7)

1. องค์ประกอบทางกายภาพ เพื่อการดำรงชีวิตและรองรับกิจกรรมเมือง เช่น ลักษณะภูมิประเทศ อาคารบ้านเรือน ที่โล่งว่าง สภาพแวดล้อม การตั้งถิ่นฐาน การใช้ประโยชน์ที่ดิน เส้นทางการคมนาคม ฯลฯ

2. องค์ประกอบทางด้านกิจกรรม เพื่อช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข เช่น ประชากร การประกอบอาชีพ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม ฯลฯ

นอกจากนั้น ยังมีแนวคิดที่อ้างอิงจากการนำระบบเพื่อการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของเดนมาร์ก โดยเน้นการดูคุณค่ารวม (collective value) และพิจารณาร่วมกันอย่างมีขั้นตอน ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นที่ที่ยังมีชีวิตอยู่ (living environment) หรือ ระบบนิเวศท้องถิ่น โดยพิจารณาจากคุณค่าทางวัฒนธรรม (cultural value) และคุณค่าทางเศรษฐกิจสังคมร่วมสมัย (contemporary socio-economic value) โดยกำหนดนิยามว่า “สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม” หรือ “cultural environment” หมายถึง ขอบเขตพื้นที่หรือบริเวณทางภูมิศาสตร์ที่สะท้อนเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และพัฒนาการทางสังคมในทุกกระดับที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้และการให้คุณค่าของสังคม โดยชุมชนเป็นผู้บอกเล่าถึง

เรื่องราวของมนุษย์กับธรรมชาติผ่านช่วงเวลาทั้งในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับคุณค่าโดยรวมในการสะท้อนวิถีชีวิตของคนซึ่งสรุปเป็นกลุ่มสาระสำคัญ (theme) แต่ละประเด็นได้ ดังนี้ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2548: 2)

1. กลุ่มสาระสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (natural environment) ประกอบด้วย สภาพทางกายภาพหรือรูปธรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำ ป่าไม้ ฯลฯ นอกจากนี้แล้ว ยังมีสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น พื้นที่เพาะปลูก หรือพื้นที่เกษตรกรรม ตัวอย่าง เช่น นาข้าว สวนผลไม้ สวนยางพารา สวนป่าไม่มีค่าทางเศรษฐกิจ สวนสัก สวนปาล์มน้ำมัน เป็นต้น

2. กลุ่มสาระสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (built environment) ประกอบด้วย สภาพทางกายภาพหรือรูปธรรมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ได้แก่ สถาปัตยกรรม สิ่งก่อสร้าง ชุมชน โครงสร้างเมือง ฯลฯ

3. กลุ่มสาระสำคัญด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และมรดกวัฒนธรรมทางนามธรรม (intangible heritage) ประกอบด้วย สภาพที่ไม่ใช่ลักษณะทางกายภาพหรือรูปธรรม เช่น ประวัติศาสตร์สำคัญ วิถีชีวิตท้องถิ่น ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มชน การประกอบอาชีพในท้องถิ่น ฯลฯ

5.2 ภูมิทัศน์วัฒนธรรม

ยังมีอีกหนึ่งคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม คือ ภูมิทัศน์วัฒนธรรม ซึ่ง “ภูมิทัศน์วัฒนธรรม” หรือ “cultural landscape” หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่อยู่ในสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมถือร่วมกัน (ค่านิยม) และได้กระทำต่อธรรมชาติเพื่อสร้างความเจริญและการพัฒนาสังคม แต่ผลที่ได้จะแสดงออกมาในรูปของภูมิทัศน์ธรรมชาติที่สะท้อนวัฒนธรรมนั้นๆ เป็นผู้กระทำ โดยมีธรรมชาติเป็นสื่อกลาง ทำให้เกิดการผสมผสานกับองค์ประกอบอื่น ๆ ได้อย่างกลมกลืนและต่อเนื่องเกิดการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง โดยการเปลี่ยนแปลงนั้นจะขึ้นอยู่กับการกระทำที่มีขีดจำกัดเพื่อนำไปสู่การรักษาสมดุล และมีความเกี่ยวข้องกับวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ทำให้เกิดคุณค่าความงามและเห็นถึงการพัฒนาการของสังคมผ่านทางพื้นที่และการใช้งาน เห็นได้ว่า สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมมีความแตกต่างกับภูมิทัศน์วัฒนธรรมตรงที่การให้ความสำคัญกับคุณค่าของพื้นที่โดยรวมมากกว่าสถานที่จุดใดจุดเดียวหรือแห่งเดียว ซึ่งพื้นที่โดยรวมต้องสัมพันธ์ในทุกระดับที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับองค์ความรู้และการให้คุณค่าของสังคม เนื่องจากการศึกษาองค์รวมจะสามารถสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนโดยทั่วไปได้ โดยมีชุมชนเป็นผู้บอกเล่าเรื่องราวความสัมพันธ์ต่าง ๆ ผ่านช่วงเวลาที่มีคุณค่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในขณะที่ภูมิทัศน์

วัฒนธรรม มุ่งเน้นถึงการกระทำต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่แสดงออกมาให้รูปของภูมิทัศน์ ธรรมชาติที่สะท้อนความเจริญ การพัฒนาสังคม ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมนั้น ๆ เป็นผู้กระทำและ เกิดคุณค่าทางความงามและการใช้สอยพื้นที่เพื่อกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้น โดยมีธรรมชาติเป็นสื่อกลางใน การผสมผสานองค์ประกอบของภูมิทัศน์วัฒนธรรมเท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม แห่งชาติและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549)

ภูมิทัศน์วัฒนธรรม ก็คือทุกสิ่งทุกอย่างทั้งทางรูปธรรมและนามธรรมอันเป็นสิ่งที่ผู้คนใน กลุ่มถือร่วมกัน (ค่านิยม) และได้กระทำต่อสภาพแวดล้อมภูมิประเทศ เพื่อสร้างความเจริญงอกงาม และพัฒนาสังคมของมนุษย์

ภูมิทัศน์วัฒนธรรม (cultural landscape) สภาพแวดล้อมสรรค์สร้างที่เกิดขึ้นจากการ จัดการของมนุษย์เพื่อหมายให้เกิดการดำรงชีวิตอยู่โดยปกติสุขในสภาพแวดล้อมธรรมชาตินั้น ๆ แต่ ทว่ามนุษย์ก็มีข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ ทั้งในแง่ของเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการดำรงชีวิต ศาสนา ความเชื่อ ทำให้การจัดการต่อพื้นที่เป็นไปได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น รวมไปถึงขีดจำกัดในการรองรับการ เปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติก็เป็นปัจจัยหนึ่งให้มนุษย์ทำต่อธรรมชาติได้อย่างจำกัด ผลลัพธ์ของการดำเนินไปของวัฒนธรรมมนุษย์บนธรรมชาติแวดล้อมนี้เองก่อให้เกิดความหมายของคำ ว่า “ภูมิทัศน์วัฒนธรรม”

จากคำจำกัดข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ความหมายของ “ภูมิทัศน์วัฒนธรรม” มีสาระสำคัญ คือสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่เป็นผลกระทบกันและกันระหว่างวัฒนธรรมของมนุษย์ และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหากมนุษย์รู้จักการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมอย่าง ดีแล้วย่อมส่งผลให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขและมีความมั่นคงในชีวิตนั่นเอง

ภูมิทัศน์วัฒนธรรมอาจแบ่งประเภทออกได้ตามความเข้มข้นของการจัดการโดยมนุษย์ที่มี ต่อสภาพแวดล้อมได้ 3 ประเภท

1. ชุมชนที่มีภูมิทัศน์นำวัฒนธรรม
2. ชุมชนที่มีลักษณะเด่นร่วมกันทั้งภูมิทัศน์และวัฒนธรรม
3. ชุมชนที่มีวัฒนธรรมนำภูมิทัศน์

6. ทฤษฎีด้านองค์ความรู้ในการวางผังและออกแบบกรอบเค้าโครงและเนื้อหาของเมือง

ทฤษฎีที่จะเป็นองค์ความรู้ (substantive theory) สำหรับนักวางผังที่จะนำไปเป็นแนวคิดเพื่อ วางผังและออกแบบกรอบเค้าโครงและเนื้อหา (framework and content) ทางด้านสุนทรียภาพหรือ ความสวยงามให้แก่ชุมชนเมืองและสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการอ้างอิงอย่างแพร่หลาย ดังเช่น Urban Design: The Architecture of Towns and Cities ของ Paul D. Spreiregen (1965) ทฤษฎีจินตภาพ

ของเมือง (The Image of The City) ของ เควิน ลินช์ (Kevin Lynch) และทฤษฎีการฟื้นฟูพื้นที่สูญเปล่า (Finding Lost Space) ของโรเจอร์ ทรานซิก (Roger Trancik) ส่วนทฤษฎีหรือกระบวนการทัศนทางการด้านการประหยัดพลังงาน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การสงวนรักษาสิ่งแวดล้อมและมีประสิทธิภาพสูงด้านการใช้งาน ได้แก่ เมืองกระชับ (Compact City) การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) และการเติบโตอย่างชาญฉลาด (Smart Growth)

6.1 จินตภาพของเมือง

ทฤษฎีจินตภาพของเมือง (The Image of The City) เป็นผลจากการศึกษาเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวน 3 เมือง คือ บอสตัน เจอร์ซี ซิตี้ และลอสแอนเจลิส ของนักทฤษฎีเมือง (urban theorist) ที่ชื่อ เควิน ลินช์ (Kevin Lynch, 1960) ศาสตราจารย์ผั่งเมืองจาก Massachusetts Institute of Technology (MIT.) ประเทศสหรัฐอเมริกา และได้รับการอ้างอิงอย่างแพร่หลาย เควิน ลินช์ ให้เหตุผลว่า มนุษย์เราเมื่อตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่คุ้นเคย ย่อมเกิดความรู้สึกหวั่นใจว่า อาจจะหลงทางได้ จำต้องปรับตัวโดยอาศัยสัญชาตญาณจดจำสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และเริ่มคลำหาทิศทาง โดยการอ่านแผนที่และป้ายต่าง ๆ (path-finding หรือ way-finding) แต่สภาพแวดล้อมนั้นยังเป็นระเบียบและยังมีอัตลักษณ์มากขึ้นเท่าใด ก็จะช่วยให้การจดจำดีขึ้นเท่านั้น ความรู้สึกคุ้นเคย ความรู้สึกอบอุ่น และความมั่นใจ ก็จะเกิดขึ้นโดยง่าย ดังนั้นสภาพแวดล้อมในเมืองที่มีความเป็นระเบียบ มีโครงสร้างที่ชัดเจนและมีอัตลักษณ์ ย่อมเป็นเมืองที่มีผู้นิยมชมชอบมากกว่าเมืองที่ไร้ระเบียบ ขาดอัตลักษณ์ ไปทางไหนก็เจอแต่สิ่งๆ เหมือนๆกัน ซ้ำ ๆ กันไปหมด ไม่มีอะไรแปลกหรือเด่น ให้จดจำ ซึ่ง องค์ประกอบของเมือง ที่ได้จากการสังเกต ที่ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ต้องพยายามสร้างอัตลักษณ์ (identity) และการจัดระเบียบโครงสร้าง (structure) ในส่วนต่าง ๆ ของเมืองที่มองเห็นได้ให้ชัดเจน เพื่อให้เมืองนั้น ๆ อ่านเข้าใจง่าย (legible) หรือวาดจินตภาพออก (image able) หลังจากการศึกษาที่ใช้เวลากว่า 5 ปี เควิน ลินช์ สรุปว่า องค์ประกอบที่ช่วยจดจำสภาพแวดล้อมของเมืองได้ดีตามความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีอยู่ 5 อย่างด้วยกันคือ เส้นทาง (path) เส้นขอบ (edge) ภูมิสัญลักษณ์ (landmarks) ชุมทาง/ชุมชน (node) และย่าน (districts) แต่ละองค์ประกอบมีคำอธิบาย ดังนี้ (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2537: 157-161)

เส้นทาง (path) ทางสัญจร เป็นช่องทางการเคลื่อนที่ที่ผู้คนในเมืองหรือนักท่องเที่ยวใช้สัญจรไปมา เช่น ถนน ทางรถไฟทางด่วน ทางเท้า เป็นต้น เส้นทางเหล่านี้เป็นส่วนที่มีความสำคัญมากต่อการเดินทางของผู้คนในเมือง ในขณะที่ผู้คนซึ่งเคลื่อนไหวผ่านเส้นทางจะมีโอกาสมองเห็นส่วนต่าง ๆ ของเมืองตามเส้นทาง และเกิดความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ของเมือง

เส้นขอบ (edge) เส้นขอบ หรือ ขอบเขตเป็นองค์ประกอบที่มีลักษณะกำหนดขอบเขตของบริเวณที่ไม่ได้ใช้เป็นเส้นทางตามทัศนะของผู้สังเกต อาจปรากฏเป็นเส้นหรือแนวกันจากส่วนหนึ่ง

ไปอีกส่วนหนึ่ง ที่เป็นแนวกั้นตามธรรมชาติ เช่น หน้าผาสูงชัน ชายฝั่งทะเล หรือ ริมฝั่ง แม่น้ำ ลำคลอง และแนวกั้นที่แสดงขอบเขตที่มนุษย์สรรค์สร้างขึ้น เช่น กำแพงเมือง คูเมือง เขื่อนกันดิน พังทลาย เป็นต้น

ภูมิสัญลักษณ์ (landmark) จุดสังเกต หรือ จุดหมายตา เป็นจุดอ้างอิง หรือ ภูมิสัญลักษณ์ที่ใช้เป็นจุดหมายตา มีลักษณะทางกายภาพโดดเด่น จดจำได้ง่าย และสังเกตเห็นได้ในระยะไกล โดยทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้ บอกทิศทาง หรือระบุตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่ในสภาพแวดล้อมของเมือง เช่น ป้ายอาคารสำคัญๆ อนุสาวรีย์ เจดีย์ ยอดเขาสูง เป็นต้น

ชุมทาง (node) จุดศูนย์รวม หรือ ชุมทาง มักเป็นจุดศูนย์กลางของเส้นทาง เช่น บริเวณทางแยก สามแยก หรือสี่แยก หรือชุมทางสถานีขนส่งต่าง ๆ เช่น ต้นทางหรือปลายทางของท่าเรือโดยสารหรือรถไฟชานเมือง ชุมทางสถานีรถไฟใต้ดิน เป็นต้น อาจเป็นสถานที่ซึ่งมีกิจกรรมหนาแน่น เช่น ตลาด หรือบริเวณจัตุรัสใจกลางเมือง จุดศูนย์รวมจึงเป็นจุดเด่นเฉพาะตัวของย่านในเมือง เกิดความสัมพันธ์กับเส้นทางต่าง ๆ ที่รวมกันเป็นชุมทางเมื่อมาถึงและเดินทางเชื่อมต่อไปยังที่อื่น ๆ

ย่าน (districts) เป็นบริเวณพื้นที่ชุมชนที่มีขนาดของพื้นที่กว้างใหญ่มากน้อยตามลักษณะเฉพาะของชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเมือง มีอัตลักษณ์ของบริเวณอันเกิดจากลักษณะเฉพาะร่วมกันของบริเวณที่สามารถสังเกตเห็นได้เมื่อเดินทางเข้าสู่ภายในเมือง โดยแต่ละพื้นที่ของย่านจะมีสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของประชากรที่แตกต่างกันตามโครงสร้างทางสังคม วิถีชีวิตของชุมชนจะแสดงลักษณะกิจกรรมของผู้คนที่ปรากฏเป็นย่านที่มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันในเมือง

6.2 การฟื้นฟูพื้นที่สูญเปล่า (Finding Lost Space)

โรเจอร์ ทรานซิก (Roger Trancik, 1986) ศาสตราจารย์ภูมิสถาปัตย์กรรมจากมหาวิทยาลัยคอร์เนล ประเทศสหรัฐอเมริกาได้กล่าวถึงแนวทางการฟื้นฟู “พื้นที่สูญเปล่า” ในหนังสือที่ชื่อ “Finding Lost Space” ไว้อย่างน่าสนใจ ประกอบด้วย 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีภาพกับพื้น (Figure – Ground Theory) ทฤษฎีความเชื่อมโยง (Linkage Theory) และทฤษฎีการสร้างความสำเร็จให้กับสถานที่ (Place Theory) ทั้งสามทฤษฎีจะแยกกันไม่ได้ ต้องใช้พร้อมกันเป็นชุดจึงจะได้ผล โดยแต่ละทฤษฎีมีเนื้อหาสรุปได้ดังต่อไปนี้ (กำธร กุลชล, 2545: 299-307)

6.2.1. ทฤษฎีภาพกับพื้น หรือสิ่งก่อสร้างกับพื้นที่ว่าง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาคารสิ่งก่อสร้างกับพื้นที่ว่างให้ส่งเสริมซึ่งกันและกัน มีองค์ประกอบที่สำคัญของทฤษฎีนี้ ได้แก่ ส่วนที่ 3 ประเภท คือ อาคารสถาบันหลักของเมือง อาคารที่แสดงลักษณะความเป็นกลุ่มก้อน และอาคารที่เน้นขอบหรือทิศทาง และ ส่วนที่ 5 ประเภท คือ พื้นที่บริเวณปากประตูเมือง พื้นที่กิ่ง

สาธารณะในบริเวณกลุ่มอาคาร ถนนและลานโล่ง สวนสาธารณะ และพื้นที่โล่งแนวยาวซึ่งเชื่อมต่อออกไปนอกเมือง โรเจอร์ ทรานซิกสรุปว่า ในการวางผังและออกแบบชุมชนเมืองใด ๆ ก็ตาม หากส่วนที่สัมพันธ์กับส่วนโปร่งแล้ว ก็จะเกิดรูปทรงที่ดี แต่หากไม่สัมพันธ์กันแล้ว ก็จะเกิด “พื้นที่สูญเสียเปล่า” ดังนั้น จึงต้องคำนึงถึงการวางผังรูปทรงของพื้นที่ว่างที่เหลืรอบ ๆ อาคารพร้อมไปกับการออกแบบมวลอาคาร

6.2.2. ทฤษฎีความเชื่อมโยง การสร้างความเชื่อมโยงทางด้านมุมมอง สายตา หรือการติดต่อระหว่างสถานที่สำคัญของเมืองเข้าด้วยกัน ทรานซิก ได้อ้างอิงผลการศึกษารูปแบบเมืองที่มีความเชื่อมโยง 3 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 เมืองที่มีรูปแบบการจัดวางองค์ประกอบ (compositional form) เช่น เมืองบราซิเลีย ประเทศบราซิล และเมืองจันดีการ์ ประเทศอินเดีย การสร้างรูปร่างโดยใช้อาคารเป็นองค์ประกอบสำคัญ

แบบที่ 2 เมืองที่มีรูปทรงขนาดใหญ่ (mega-form) ได้แก่ เมืองในแนวนิยายวิทยาศาสตร์ ซึ่งขาดความเชื่อมโยงกับโลกภายนอก

แบบที่ 3 เมืองที่มีรูปทรงแบบรวมกลุ่ม (group form) ได้แก่ เมืองในสมัยก่อนที่ค่อยๆ เติบโตอย่างสะสม โดยเกาะไปตามแนวแกนของเส้นทางสัญจรหรือที่เปิดโล่งธรรมชาติ มีลำดับการเชื่อมโยงตั้งแต่ปากประตูเมืองไปจนถึงอาคารศูนย์กลางเมือง ทำให้เกิดความสัมพันธ์ของขนาดระหว่างภูมิประเทศกับสัดส่วนมนุษย์

ผลงานการวิจัยที่มหาวิทยาลัยวอชิงตัน เมืองเซนต์หลุยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ของนักวางผังและสถาปนิกชาวญี่ปุ่น ฟุมิโกะ มากิ (Fumiko Maki) แสดงให้เห็นความสำคัญของระบบความเชื่อมโยงในภาพรวมของชุมชนเมืองทั้งหมดก่อนที่จะออกแบบส่วนปลีกย่อย ตัวอย่าง เช่น การวางผังและออกแบบนครฟิลาเดลเฟีย ซึ่งเป็นผลงานของ เอ็ดมันด์ เบคอน (Edmond Bacon, 1974 : 263-307) ก็ได้เชื่อมโยงจุดสำคัญๆ ของเมืองให้เป็นโครงสร้างรวม เพื่อควบคุมการพัฒนาารูปทรงของเมืองให้กระชับและเกาะกลุ่มกัน

6.2.3. ทฤษฎีการสร้างความสำเร็จให้กับสถานที่ ทรานซิก ให้คำนิยามสำหรับสถานที่จะต้องมีจิตวิญญาณซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมของท้องถิ่น จะเห็นว่าเมืองสมัยใหม่ด้อยคุณสมบัติในเรื่องนี้มากเทียบกับเมืองในสมัยก่อนเพราะให้ความสำคัญแก่ผังแม่บทและการออกมาตรการควบคุมมากจนเกินไป ไม่เหลือช่องว่างสำหรับการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนที่เคยมีมาก่อน และสรุปว่าการวางผังและออกแบบชุมชนเมืองควรตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ดำรงบริบททางประวัติศาสตร์ และสร้างอาคารสถานที่อย่างมีคุณภาพ

โรเจอร์ ทรานซิก (Roger Trancik) สรุปว่า ในการพัฒนารูปทรงของเมืองนั้น ควรดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไป อย่าออกแบบให้เสร็จสมบูรณ์ในคราวเดียว เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นทีละเล็กละน้อยต้องการเวลาเพื่อสร้างความคุ้นเคย และท้ายที่สุด เขาได้ให้คำแนะนำ 5 ประการสำหรับแนวทางการฟื้นฟูพื้นที่สูญเสียเปล่า ดังนี้

1. การเริ่มต้นด้วยการนำทฤษฎีข้างต้นมาใช้พร้อม ๆ กันทั้ง 3 ทฤษฎี
2. การค่อยๆ แทรกเสริมสิ่งก่อสร้างใหม่ลงไปในพื้นที่เดิมที่มีการพัฒนาอยู่แล้วอย่างระมัดระวัง เพื่อสร้างความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมโดยรอบ
3. การผนวกรวมพื้นที่อยู่อาศัยเข้ากับพื้นที่ทำงานเพื่อลดความสูญเสียเปล่าซึ่งเกิดจากการใช้งานเฉพาะช่วงกลางวันหรือกลางคืนเท่านั้น และเพื่อสร้างบรรยากาศที่มีชีวิตชีวาขึ้นในพื้นที่เหล่านั้น
4. การนำสภาพธรรมชาติเข้าไปช่วยลดความแข็งกระด้างสิ่งแวดล้อมในเมือง ทั้งการจัดองค์ประกอบของภูมิทัศน์และการปลูกพืชพันธุ์ไม้ต่าง ๆ
5. ความพยายามใช้กระบวนการทางการเมืองการปกครอง เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ที่มิอำนาจตัดสินใจเห็นว่า การสร้างสรรค์ด้านสุนทรียภาพให้กับชุมชนเมืองนั้น มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าด้านประโยชน์ใช้สอยหรือด้านเศรษฐกิจ

6.3 เมืองกระชับ (Compact City)

การเติบโตของชุมชนเมืองที่พึ่งพารถยนต์ก่อให้เกิดการตั้งถิ่นฐานแบบกระจาย (urban sprawl) จากศูนย์กลางเมืองออกสู่บริเวณชนบทโดยรอบ ก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง และปัญหาอื่น ๆ อย่างมากมายติดตามมา เป็นผลให้การวางผังและออกแบบชุมชนและสภาพแวดล้อมต้องคำนึงถึงการประหยัดและประสิทธิภาพในการใช้งาน จำเป็นต้องเน้นการสร้างเมืองกระชับ ลดการกระจายตัว โดยใช้การพัฒนาในทางสูงบริเวณใจกลางเมือง เพื่อประหยัดการใช้ที่ดินและเพิ่มคุณค่าการใช้ที่ดินให้ได้ประโยชน์สูงสุด ทำให้สามารถรักษาและฟื้นฟูธรรมชาติรอบเมือง ได้มุ่งเน้นการประหยัดพลังงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ลดการเดินทางติดต่อกันและการใช้รถยนต์ส่วนบุคคล สร้างโครงข่ายและระบบขนส่งมวลชนให้เป็นทางเลือกในการเดินทาง คั่นหาระบบสันดาปพลังงานหมุนเวียนของเมือง ส่งเสริมการใช้พื้นที่อย่างผสมผสานและสร้างความหลากหลายมีชีวิตชีวา สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยปฏิสัมพันธ์ที่มากขึ้นแหล่งงานสมดุลกับที่พักอาศัย การเข้าถึงระบบบริการสาธารณะพื้นฐานและได้รับบริการเหล่านั้นอย่างสะดวก ข้อดีของ ทฤษฎีเมืองกระชับ ซึ่งสะท้อนความมุ่งหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิต คือ (กัธร กุลชล, 2545: 351-367)

1. การประหยัดเวลาเดินทาง ค่าก่อสร้าง พลังงาน และประหยัดการใช้ประโยชน์ที่ดินเพราะเมืองกระชับใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเต็มที่

2. การนำผู้คนมาอยู่รวมกันอย่างใกล้ชิดย่อมก่อให้เกิดกิจกรรมทางสังคมที่หลากหลายมากขึ้น การให้บริการต่าง ๆ ก็เป็นไปอย่างทั่วถึงและคุ้มค่าใช้จ่าย ชีวิตสังคมเมืองก็จะสะดวกสบายและปลอดภัยมากขึ้น

3. การช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรและสร้างสมดุลให้กับระบบนิเวศ เพราะคืนพื้นที่กลับไปให้ธรรมชาติมากขึ้น เมืองก็จะมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นเพราะอยู่ใกล้ธรรมชาติและปราศจากมลภาวะ

โดยสรุป เมืองกระชับ (Compact City) เป็นแนวคิดในการพัฒนาเมืองที่มุ่งเน้นการหยุดยั้งการขยายตัวของเมืองในแนวราบในพื้นที่ชานเมือง พร้อมกับการส่งเสริมการใช้ประโยชน์พื้นที่ใจกลางเมืองให้มีประสิทธิภาพสามารถตอบสนองความต้องการในการดำเนินชีวิตของประชาชนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยทั่วไปการวางผังและออกแบบเมืองเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเป็นเมืองกระชับมักมุ่งเน้นการกำหนดขอบเขตการเติบโตของเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ชัดเจน แต่สร้างความหลากหลายของกิจกรรมทั้งการอยู่อาศัย การทำงาน และการให้บริการสาธารณะผสมผสานกันอยู่ในพื้นที่ชั้นในของเมือง การพัฒนาที่ดินและการจัดให้บริการสาธารณะจึงมุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่ชั้นในของเมืองให้สามารถรองรับการอยู่อาศัยของประชาชนเป็นจำนวนมาก รวมถึงมีการจัดเตรียมสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และพื้นที่รองรับกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน อาทิ การทำงาน การเรียน การซื้อสินค้าที่จำเป็นเพื่อการอุปโภคและบริโภคในชีวิตประจำวัน และการพักผ่อน อย่างเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในระยะที่ไม่ต้องเดินทางไกลนักพร้อมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนลดการใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลและหันมาใช้ระบบขนส่งมวลชน จักรยาน และการเดินเป็นวิธีการหลักในการเดินทางในชีวิตประจำวัน และการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเมืองกระชับจะมุ่งพัฒนาเมืองที่มีลักษณะดังนี้

1. การกำหนดขอบเขตการขยายตัวของเมืองอย่างชัดเจน
2. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเขตเมืองชั้นในให้สามารถรองรับกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีความหนาแน่นสูง
3. การพัฒนาระบบขนส่งมวลชนและโครงข่ายการสัญจรโดยการเดินและการใช้จักรยาน
4. การพัฒนาพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่พาณิชย์ที่มีความหนาแน่นปานกลางถึงหนาแน่นสูงและมีสภาพแวดล้อมที่ดี
5. การควบคุมความหนาแน่นของกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้สอดคล้องกับศักยภาพการคมนาคมโดยระบบขนส่งมวลชน
6. การวางผังและออกแบบชุมชนที่อยู่อาศัยที่มีความสมบูรณ์ในด้านการให้บริการสาธารณะชั้นพื้นฐานทำให้ประชาชนไม่จำเป็นต้องเดินทางไกลโดยรถยนต์ส่วนตัวในชีวิตประจำวัน
7. การสร้างการกระจุกตัวของสถานที่ให้บริการด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นในชีวิตประจำวันในพื้นที่ที่เข้าถึงได้สะดวกโดยระบบขนส่งมวลชน
8. การวางผังและออกแบบ และควบคุมทัศนียภาพของเมืองให้มีอัตลักษณ์และสวยงาม

ภาพที่ 14 การเปรียบเทียบการเติบโตตามปกติและการพัฒนาให้เป็นเมืองกระชับ

ที่มา : การเปรียบเทียบการเติบโตตามปกติและการพัฒนาให้เป็นเมืองกระชับ, เข้าถึงเมื่อ 20

สิงหาคม 2561 เข้าถึงได้จาก, <http://cmc.bangkok.go.th/bmaitev/web/uploads/14.pdf>

6.4 การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

ความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นไม่สามารถยึดถือความหมายใดเป็นการเฉพาะได้ เนื่องจากการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีความเกี่ยวข้องกับหลักการดำเนินการที่มีความแตกต่างกันไป แต่แนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development) นั้น กำหนดเป้าหมายในการดำเนินการเพื่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสำคัญ (Bell and Morse, 1999)

ความหมายพื้นฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development) สามารถจำแนกได้หลายแนวทาง ทั้งนี้ Meadows et al. (1972) กล่าวอ้างใน Limit to Growth โดยสรุปว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือแนวทางการพัฒนาที่มีความเป็นไปได้ในการดำเนินการเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางนิเวศ และทางเศรษฐศาสตร์

การพัฒนาอย่างยั่งยืนให้ความสำคัญกับความสมดุลขององค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ความต้องการทางสังคม (social needs) ความต้องการทางเศรษฐศาสตร์ (economic needs) และสมรรถนะของสิ่งแวดล้อม (environmental capacity) ทั้งนี้ ความสำเร็จของการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะอยู่บนฐานของความสมดุล และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน และกันระหว่างองค์ประกอบดังกล่าว

การพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือ sustainable development ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการลงนามใน สนธิสัญญาโลกร้อน ณ กรุงริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี ค.ศ.1992 ได้กลายเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน มาตรการต่าง ๆ ที่ผนวกกับสนธิสัญญาดังกล่าวเรียกว่า Local Agenda 21 หรือ LA 21 มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เช่น การเพิ่มโอกาสให้เท่าเทียมทางสังคม การปกป้องความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และการสร้างเสริมสภาพแวดล้อม โดยพุ่งเป้าไปที่การเปลี่ยนแปลงในระดับท้องถิ่นและคาดว่ามาตรการเหล่านั้นจะนำไปสู่การจัดตั้งชุมชนเมืองที่ยั่งยืนในอนาคตด้วย การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดในปัจจุบัน (กำธร กุลชล, 2545: 351)

6.5 การเติบโตอย่างชาญฉลาด (Smart Growth)

การเติบโตอย่างชาญฉลาดและพัฒนาอย่างยั่งยืน คือการเติบโตและการพัฒนาที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ (สิทธิพร ภิรมย์รัตน์, 2559: 17-22)

1. ชุมชนย่อยที่น่าอยู่ มีชีวิตชีวา และอาศัยอยู่ได้ ชุมชนย่อยที่อาศัยอยู่ควรเป็นชุมชนที่มีคุณภาพ ควรจะปลอดภัย สะดวกสบาย สวยงาม ดึงดูดความสนใจของผู้อยู่อาศัยและผู้พบเห็น และขายในราคาที่พอหาซื้อได้สำหรับทุกคน ในโครงการพัฒนาที่ไร้ระเบียบกระจัดกระจาย (sprawl) ผู้อาศัยมักจะต้องเลือกเพียงความมุ่งหมายข้อเดียวในระหว่างความมุ่งหมายหลาย ๆ ข้อ เช่น ชุมชนย่อยบางแห่งปลอดภัยแต่ไม่สะดวกในการดำรงชีวิต ชุมชนย่อยบางแห่งอาจมีความสะดวกสบายในการอยู่อาศัยแต่มีราคาแพงเกินไป ชุมชนย่อยหลายแห่งที่ราคาไม่สูง พอหาซื้อได้ แต่ก็ไม่ปลอดภัย

2. ชุมชนที่เข้าถึงได้ง่าย สะดวก และการจราจรที่เบาบาง ชุมชนที่มีการผสมผสานการใช้ประโยชน์ที่ดินหลายประเภทเข้าด้วยกัน ทำการพัฒนารวมกันเป็นกลุ่มและจัดให้มีทางเลือกการคมนาคมขนส่งหลายแบบที่ช่วยให้บริการจัดการจราจรไม่ให้เกิดติดขัด สร้างมลพิษให้น้อยลงและประหยัดพลังงาน สำหรับผู้ที่ประสงค์ขับรถยนต์ก็สามารถทำได้ แต่ผู้ที่ไม่อยากขับรถหรือไม่มีรถยนต์ ก็จะมีทางเลือกการใช้สื่อการเดินทางอื่น ๆ แทน ความล้มเหลวหลักของการพัฒนาที่กระจัดกระจายที่พบเห็นโดยทั่วไปก็คือปัญหาการจราจรที่เกิดขึ้น เนื่องจากการวางตำแหน่งที่ตั้งแหล่งงานบ้าน และจุดหมายการเดินทางอื่น ๆ อยู่ห่างกันมาก เป็นเหตุให้ประชากรต้องใช้รถยนต์ทุกเที่ยวการเดินทาง การเติบโตอย่างกระจัดกระจายทำให้ภารกิจในการดำรงชีวิตในแต่ละวัน ทุกวันเป็นภารกิจประจำที่น่าเบื่อจากการเดินทางเป็นเวลานาน

3. เมืองใหญ่ ชานเมือง และเมืองเล็กที่เจริญรุ่งเรืองทัดเทียมกัน การให้ความสำคัญต่อความต้องการที่จำเป็นของชุมชนเดิมเป็นลำดับแรก โดยการกำกับการพัฒนาใหม่ให้เกิดขึ้นในบริเวณที่มีการพัฒนาหนาแน่นแล้วเป็นลำดับแรก เงินงบประมาณสำหรับการลงทุนด้านการคมนาคมขนส่ง โรงเรียน ห้องสมุด และการบริการสาธารณะอื่น ๆ ควรจัดสรรไปยังชุมชนที่มีคนอาศัยมากแล้วซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้งบประมาณมาก แทนการจัดสรรให้ชุมชนย่อยที่มีการบริการสาธารณะที่ไม่เพียงพอ และการลงทุนของภาคเอกชนอยู่ในระดับต่ำ จำเป็นต้องใช้งบประมาณสูง นอกจากนี้ ยังเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้การอนุรักษ์และสงวนรักษาลักษณะเรื่องราวเฉพาะ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้อาคารสถานที่หลายแห่งมีความพิเศษ เช่น อาคารที่โดดเด่นสวยงาม ย่านประวัติศาสตร์ และภูมิสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม

4. การแบ่งปันผลประโยชน์และผลกำไรร่วมกันในระหว่างชุมชนที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน การเติบโตอย่างฉลาดและพัฒนาอย่างยั่งยืนช่วยให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนทุกคนได้รับผลประโยชน์อย่างทั่วถึง จากความเจริญรุ่งเรืองของการพัฒนาภูมิภาค การพัฒนาอย่างกระจัด

กระจายเป็นการพัฒนาแบบก้าวกระโดดข้ามชุมชนเดิม และทั้งผู้คนจำนวนมากไว้เบื้องหลัง การแบ่งแยกประชากรด้วยรายได้และเชื้อชาติทำให้บางบริเวณเจริญรุ่งเรือง ในขณะที่บริเวณอื่น ๆ เจียบเหงาและขาดชีวิตชีวาและเสื่อมโทรม ในบางชุมชนความจำเป็นพื้นฐานเช่น แหล่งงาน การศึกษา และการบริการดูแลสุขภาพมีน้อย ผู้อยู่อาศัยถูกกลดโอกาสที่จะมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์จากระบบเศรษฐกิจของภูมิภาค

5. การเติบโตที่มีค่าใช้จ่ายต่ำและอัตราภาษีต่ำ การช่วยลดค่าใช้จ่ายทั้งด้านการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมขนส่งโดยเฉพาะการเดินทางที่จำเป็นในแต่ละวัน การใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่เดิมทำให้สามารถนำรายได้ของภาครัฐที่จัดเก็บจากภาษีต่าง ๆ ไปใช้ในกิจการอื่น จึงไม่มีความจำเป็นที่ต้องเก็บภาษีในบางประเภทเพิ่มขึ้น สามารถรักษาอัตราภาษีให้คงเดิมหรือลดต่ำลง นอกจากนี้การมีสื่อการคมนาคมขนส่งทางเลือจากหลายประเภทที่สะดวกช่วยให้แต่ละครอบครัวลดการพึ่งพารถยนต์น้อยลง ส่งผลให้มีเงินเหลือสำหรับการใช้จ่ายอย่างอื่น เช่น ซื้อบ้าน หรือเก็บออมไว้สำหรับเป็นค่าเล่าเรียนลูกหลานในอนาคต ในขณะที่การพัฒนาแบบกระจายมีค่าใช้จ่ายสูง การเปิดพื้นที่ว่างใหม่สำหรับการพัฒนาใหม่หมายถึงค่าใช้จ่ายโครงการก่อสร้างโรงเรียน ถนน ท่อระบายน้ำเสีย ระบบผลิตส่งน้ำประปาใหม่ และอื่น ๆ จะเป็นภาระด้านค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายโดยทางอ้อมของผู้อยู่อาศัยทั่วทั้งบริเวณภูมิภาคมหานคร การพัฒนาแบบกระจายจัดกระจายหมายถึงหลายครอบครัวต้องมีรถยนต์หลายคันและต้องเดินทางไกลมากขึ้น ทำให้ค่าใช้จ่ายในการคมนาคมขนส่งเป็นค่าใช้จ่ายประเภทสูงสุดอันดับ 2 ของค่าใช้จ่ายในครัวเรือน รองจากค่าใช้จ่ายด้านอาคารและที่พักอยู่อาศัย

6. การรักษาพื้นที่เปิดโล่งให้ยังคงเปิดโล่งอยู่ตลอดไป การพัฒนาในบริเวณที่ได้รับ การพัฒนาอย่างหนาแน่นแล้ว เป็นการช่วยสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่กำลังสูญหายไปอย่างรวดเร็ว เช่น ป่าไม้และที่ดิน ไปจนถึงพื้นที่ชุ่มน้ำและแหล่งที่อยู่อาศัยของพันธุ์พืชและสัตว์ป่า การเติบโตอย่างฉลาดและพัฒนาอย่างยั่งยืนช่วยให้เราสงวนรักษาภูมิทัศน์ที่ทุกคนรักและหวงแหนเหล่านี้ไว้ และนำส่งต่อไปสู่ประชากรรุ่นลูกหลานให้ได้ใช้ประโยชน์ในอนาคตและเมื่อมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ชุมชนก็จะมีความต้องการสวนสาธารณะมากขึ้น การสงวนรักษาพื้นที่เปิดโล่ง ตามธรรมชาติไว้ภายในเมือง ทำให้มีพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการพัฒนาเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่มีทำเลที่ตั้งเข้าถึงได้สะดวก ให้ทุกคนเข้าถึงแหล่งนันทนาการเหล่านี้ได้ นอกจากนี้แล้วการคุ้มครองแหล่งทรัพยากรธรรมชาติยังช่วยให้มีอากาศที่สดชื่น และแหล่งผลิตน้ำดื่มที่ใสสะอาดอีกด้วย

ส่วนประกอบของการเติบโตอย่างชาญฉลาดและพัฒนาอย่างยั่งยืน

(Components of Smart Growth and Sustainable Development)

1. การผสมการใช้ประโยชน์ที่ดินหลายอย่าง การวางแผนผังและออกแบบโครงการพัฒนาควรมีลักษณะกระชับรวมกันเป็นกลุ่มก้อน โครงการที่สร้างขึ้นใหม่หากจะให้เกิดเป็นชุมชนที่น่าอยู่ ลดการใช้พลังงานในการเดินทาง และสามารถใช้ประโยชน์จากชุมชนได้ดีที่สุด ควรจัดวางการใช้ประโยชน์ที่ดิน ให้ประกอบด้วยการใช้ประโยชน์หลายอย่างผสมผสานกัน เช่น ร้านค้า แหล่งงาน และบ้านเรือน ในขณะที่เขตย่านขนาดใหญ่ (district) เช่น ย่านอุตสาหกรรมที่มีการใช้ประโยชน์ได้เพียงประเภทเดียว ทำให้การดำรงชีวิตมีความสะดวกสบายน้อยลง และต้องพึ่งพารถยนต์เพื่อเดินทางไปมากขึ้น จากบ้านไปยังที่ทำงาน ย่านการค้า สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งบริเวณที่มีบริการสาธารณะ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นพื้นฐาน
2. การใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินสมบัติชุมชนที่มีอยู่แล้วในปัจจุบัน การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐควรพยายามหาทางใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ได้สร้างขึ้นแล้วหรือมีอยู่แล้วในชุมชนให้มากที่สุด ตั้งแต่สวนสาธารณะท้องถิ่น และโรงเรียนของชุมชนย่อย ไปจนถึงระบบขนส่งมวลชนและอื่น ๆ แผนการลงทุนในพื้นที่ใหม่ที่ต้องลงทุนเบื้องต้นสูง เสียค่าใช้จ่ายมากและมีผู้น้อย จึงเป็นการลงทุนไม่คุ้มค่าหรือไม่มีประสิทธิภาพ
3. การสร้างโอกาสและทางเลือกสำหรับเคหะที่อยู่อาศัยหลักหลายประเภท การวางแผนผังและออกแบบชุมชนเมืองให้มีการเติบโตอย่างฉลาดและพัฒนาอย่างยั่งยืน ควรเสนอทางเลือกด้านเคหะที่อยู่อาศัยจำนวนมาก เช่น บ้านเดี่ยว บ้านแฝด บ้านแถว อาคารชุดบ้านที่พอหาซื้อได้สำหรับครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ และห้องชุดอเนกประสงค์ห้องเดียวสำหรับผู้ที่ยังไม่มีลูก ทั้งนี้ก็เพราะในการเลือกที่อยู่อาศัยซึ่งจะเป็นการลงทุนที่สูงที่สุดในชีวิตของทุกคนนั้น ไม่ใช่ทุกคนที่ชอบที่อยู่อาศัยประเภทเดียวกันหรือมีความสามารถทางด้านเศรษฐกิจที่จะช่วยใช้จ่ายได้เท่าเทียมกัน
4. การเสริมสร้างชุมชนย่อยที่สามารถเดินได้และใกล้ชิดกัน การจัดวางสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนควรคำนึงถึงการสร้างโอกาสที่จะให้เดินได้และจุดหมายปลายทางที่จะเดินไปด้วย ทางเดินเท้าข้างถนนเป็นเรื่องจำเป็นต้องมี ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีจุดหมายปลายทางให้เดินไปหา ไม่ว่าจะเป็นร้านค้าขายของชำที่ห้วยมถนน ที่หยุดรถประจำทางระบบขนส่งมวลชนหรือโรงเรียน ชุมชนย่อยที่กระชับและสามารถเดินได้สะดวกและทั่วถึงทุกบริเวณ มีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกเป็นชุมชนของประชาชนทุกคนเนื่องจากเป็นการส่งเสริมเพื่อนบ้านให้มีโอกาสจะได้ใกล้ชิดกันได้รู้จักกัน ที่นำไปสู่การสร้างสรรคัลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์ของตนเอง ไม่ใช่เป็นการใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่แต่เพียงในบ้านและรถยนต์เท่านั้น

5. การส่งเสริมชุมชนให้มีลักษณะโดดเด่นน่าสนใจของสถานที่ชัดเจนรวมทั้งการฟื้นฟูบูรณะและใช้ประโยชน์อาคารประวัติศาสตร์ ในชุมชนทุกชุมชนไม่ว่าเล็กหรือใหญ่มีหลายสิ่งหลายอย่างที่ทำให้สถานที่แต่ละแห่งมีความพิเศษตั้งแต่ บ้านเรือน วัดวาอาราม โบสถ์ เจดีย์ สถานีรถไฟ โรงเรียน ร้านค้า ไปจนถึงองค์กรธุรกิจของท้องถิ่น ในการวางผังและออกแบบสิ่งเหล่านี้ควรได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมให้เกิดความโดดเด่นที่แสดงในของสถานที่ชัดเจนรวมทั้งการฟื้นฟูบูรณะและใช้อาคารที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ให้เป็นประโยชน์ สมกับที่เป็นอัตลักษณ์เขตนานาชาติของชุมชน

6. การสงวนรักษาพื้นที่เปิดโล่งพื้นที่เกษตรกรรมบริเวณสวยงามตามธรรมชาติและสำคัญอย่างยิ่งด้านสิ่งแวดล้อม การวางผังและออกแบบเพื่อพัฒนาชุมชนควรเน้นการสงวนรักษาพื้นที่เปิดโล่งพื้นที่เกษตรกรรมรวมทั้งบริเวณที่มีความสวยงามตามธรรมชาติและมีความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมอย่างยิ่งไว้ ทั้งนี้โดยสัญญาขาดอายุของมนุษย์ผู้คนที่ต้องการดำรงชีวิตและมีที่อยู่อาศัยที่เชื่อมต่อกับธรรมชาติไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่งและยินดีที่จะดำเนินกิจกรรมเพื่อคุ้มครองพื้นที่ป่าไม้เกษตรกรรม แม่น้ำ ลำธาร ระบบนิเวศ พืชและสัตว์ป่าไว้

7. การสร้างชุมชนเดิมให้เข้มแข็งและผลักดันการเติบโตให้เกิดขึ้นภายในชุมชนเดิม การวางผังและออกแบบควรจะแสวงหาโอกาสที่จะสร้างและส่งเสริมการเติบโตในบริเวณที่พัฒนาจนหนาแน่นเรียบร้อยแล้วก่อนเป็นลำดับแรก จะเป็นการสร้างชุมชนเดิมให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นและผลักดันการเติบโตให้เกิดขึ้นในชุมชนเดิมก่อนกระจายออกสู่บริเวณรอบนอก ที่มีความหนาแน่นเบาบางก่อนที่จะปล่อยให้เอกชนพัฒนาที่ดินของตนเองอย่างอิสระเสรีด้วยการทำลายพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่เกษตรกรรมในบริเวณชานเมืองและชนบททิ้งไปให้มากไปกว่านี้

8. การจัดหาให้มีทางเลือกของการคมนาคมขนส่งที่หลากหลาย การวางผังและออกแบบควรจัดหาให้มีทางเลือกของสื่อการคมนาคมขนส่งที่หลากหลาย ประชากรที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนจำนวนมากต้องการให้มีการคมนาคมขนส่งสาธารณะที่สะดวกปลอดภัยและพึงพาได้ รวมทั้งทางเดินเท้าข้างถนนและทางจักรยานที่สามารถใช้ได้จริงประชาชนจะไม่สามารถเลิกใช้รถยนต์และจักรยานยนต์ได้ จนกว่าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะจัดหาสื่อทางเลือกอื่น ๆ ให้สามารถเดินทางไปยังบริเวณที่อยากจะไปได้

9. การทำให้การพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาสามารถทราบล่วงหน้าได้ ยุติธรรม และมีค่าใช้จ่ายที่มีประสิทธิภาพ ทุกชุมชนควรกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาที่ชัดเจนแน่นอนเป็นที่ยอมรับทั่วไปของทุกภาคส่วน และดำเนินการนำไปปฏิบัติตามนั้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นไปตามแผนที่คาดหวังไว้ ผู้ลงทุนพัฒนาโครงการหรือผู้ประสงค์จะก่อสร้างอาคารในแนวทางที่สร้างการเติบโตอย่างฉลาดและการพัฒนาอย่างยั่งยืนแก่ชุมชน และสอดคล้องกับแผนพัฒนาของชุมชนที่ได้วางไว้ ควรได้รับการส่งเสริมหรือมีแรงจูงใจและรางวัลตอบแทนจากภาครัฐหากกระทำตาม

นโยบายและแผนที่ได้ประกาศใช้ ในขณะที่เดียวกันชุมชนก็ต้องสร้างมาตรการขัดขวางหรือไม่ส่งเสริมการพัฒนาแบบกระจุกกระจายหรือทำให้โครงการพัฒนาแบบที่ไม่สอดคล้องนั้นเกิดขึ้นได้ยากกว่า โครงการพัฒนาเพื่อการเติบโตที่ฉลาดและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

10. การผลักดันให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา การส่งเสริมและผลักดันให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่ขั้นตอนแรกในกระบวนการการวางแผนผังที่ได้รับการวางแผนและจัดทำโดยปราศจากการมีส่วนร่วมหรือยุ่งเกี่ยวของประชาชนอย่างแข็งขัน จะไม่ได้รับการยอมรับหรือมีพลังขับเคลื่อนในการนำไปปฏิบัติและบังคับใช้ รวมทั้งจะไม่มีชีวิตคงอยู่ได้นาน เมื่อประชาชนรู้สึกว่าคุณเองไม่มีความสำคัญและถูกละเลยไม่ปรึกษาหารือในการตัดสินใจที่สำคัญในแผน ก็จะเกิดการต่อต้านเมื่อนำไปปฏิบัติ รวมทั้งก็จะไม่เข้าร่วมเพื่อช่วยหาทางออกเมื่อเผชิญกับปัญหาหรือทางเลือกที่ยากที่จะต้องเลือก

7. ทฤษฎีด้านการปฏิบัติการวางแผนและออกแบบเมืองและสิ่งแวดล้อม

ในขณะที่ทฤษฎีด้านองค์ความรู้ (substantive theory) จะให้แนวคิดสำหรับนักวางแผนผังที่จะนำไปใช้วางแผนและออกแบบกรอบเค้าโครงและเนื้อหาของชุมชนและเมือง ทฤษฎีด้านการปฏิบัติการ (procedural theory) เป็นทฤษฎีอีกประเภทหนึ่งที่ให้แนวทางในการทำงานวางแผนและออกแบบเมืองและสภาพแวดล้อมอย่างเป็นกระบวนการ ทั้งสองทฤษฎีนี้ต้องใช้ร่วมกัน โดยในขณะที่ทำงานในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการวางแผนและออกแบบ ผู้วางแผนและออกแบบก็ต้องนำแนวคิดจากทฤษฎีด้านองค์ความรู้มาใช้สร้างกรอบเค้าโครงและเนื้อหาของชุมชนและเมือง ทฤษฎีด้านการปฏิบัติการที่สำคัญเริ่มด้วยแบบจำลองกระบวนการวางแผนและออกแบบชุมชนเมือง (urban and environmental planning and designing process) การวางแผนและออกแบบตามลักษณะการเปลี่ยนแปลงสภาพทางกายภาพจากชนบทไปสู่ชุมชนเมือง (the Transect) การจัดลำดับความสำคัญของการเติบโต (growth priorities) กระบวนการค้นหา "พื้นที่เขียว" (Greenprint) ที่มีความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และการจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนา (development priorities)

7.1 กระบวนการวางแผนและออกแบบชุมชนเมือง

กระบวนการวางแผนและออกแบบชุมชนเมืองมีวิวัฒนาการมาจากทฤษฎีและแนวคิดของ Patrick Geddes ที่เน้นกระบวนการในการทำงานใน 3 ขั้นตอนหลัก คือ survey, analysis, and plan หรือ SAP ต่อมาได้มีนักทฤษฎีหลายคน อาทิ J. Brian McLoughlin, George Chadwick และ Andreas Faludi ได้พัฒนาให้มีความละเอียดและชัดเจนยิ่งขึ้นเป็นที่รู้จักในชื่อแบบจำลองกระบวนการวางแผน "Rational Comprehensive Planning Process Model" (Lang, 2005: 308) กระบวนการวางแผนและออกแบบชุมชนเมืองก็ได้รับการพัฒนาโดยมีความคล้ายคลึงกับการ

วางแผนด้านกายภาพสาขาอื่น ๆ และนำมาใช้แทนกระบวนการวางแผนและออกแบบในอดีตที่เน้นเฉพาะขั้นตอนการวางแผนและออกแบบแต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้นกระบวนการวางแผนและออกแบบชุมชนเมืองในปัจจุบันโดยทั่วไปประกอบด้วยการทำงานหลายขั้นตอนต่อเนื่องกันดังต่อไปนี้ (สิทธิพร ภิรมย์รัตน์, 2556: 9-18)

1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล (data and information gathering) ขั้นตอนแรกในกระบวนการวางแผนและออกแบบชุมชนเมืองเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่และโครงการ ส่วนหนึ่งจะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และอีกส่วนหนึ่งจะเป็นการเก็บข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามในพื้นที่ที่จะทำการวางแผนและออกแบบ เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพในอดีต ปัจจุบันและอนาคต ซึ่งรวมถึงข้อมูลด้านนโยบาย แผนผังเมือง ตลอดจนโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบกับอนาคตของพื้นที่

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูล (analysis) ขั้นตอนที่สองเป็นการคัดเลือกข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการทำงาน ที่เก็บได้จากเอกสารและการสำรวจภาคสนาม จัดหมวดหมู่และทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ด้านคุณภาพและปริมาณ เพื่อสรุปข้อดีและจุดแข็ง ข้อเสีย จุดอ่อน หรือปัญหา แนวโน้ม ศักยภาพ หรือโอกาส และภัยคุกคามหรือปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทางด้านพื้นที่โครงการก็ต้องทำการวิเคราะห์ การเปลี่ยนแปลงในอนาคต (susceptibility to change) เพื่อสรุปเนื้อหาพื้นที่ที่จะคงอยู่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง (given) สมควรอนุรักษ์พื้นที่ที่ควรฟื้นฟูและปรับปรุงเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ใหม่ (rehabilitation, renovation) และพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการรื้อทิ้งเพื่อพัฒนาใหม่ (redevelopment)

1.3 การสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์ (synthesis) ขั้นตอนที่สามเป็นการสังเคราะห์ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมดเพื่อนำมาสรุปรวมเป็นนโยบายและความต้องการอย่างกว้างๆ ในการวางแผนผังและออกแบบพื้นที่โครงการโดยรวมทั้งหมด โดยคำนึงความสอดคล้องกับบริบทและแผนพัฒนาในระดับต่าง ๆ เป็นสำคัญ

1.4 การกำหนดบทบาทหน้าที่ นโยบาย ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย (formulation of roles, policies, goals, objectives and targets) ขั้นตอนที่สี่เป็นการกำหนดนโยบายและความต้องการของการวางแผนในอนาคตอย่างละเอียดและกำหนดเป็นข้อความ (statement) ที่มีความหมายอย่างชัดเจน เป็นที่เข้าใจและยอมรับของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนา เริ่มจากนโยบายที่กว้างและครอบคลุมทุกเรื่องไปจนถึงความต้องการเฉพาะเรื่องที่แคบและชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้ ได้แก่ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของพื้นที่ในอนาคต นโยบายการพัฒนา ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย เพื่อนำไปสร้างทางเลือกในการดำเนินการและวางแผนออกแบบโครงการในรายละเอียดต่อไป

1.5 การสร้างทางเลือกในการพัฒนา (alternatives generation) ขั้นตอนที่ทำให้เป็นการนำข้อความด้านความต้องการต่าง ๆ ในอนาคตที่กำหนดขึ้นและได้รับการยอมรับแต่ยังเป็นนามธรรมสร้างเป็นรูปธรรมในรูปของแนวทางวางผังและออกแบบหลายๆ แนวทางเลือก เพื่อทำการประเมินและคัดเลือกหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต เพื่อนำไปใช้พัฒนาพื้นที่

1.6 การวางผังและออกแบบโครงการ และการเสนอแนวทางการนำแผนและผังไปปฏิบัติ (planning, design and implementation proposals) ขั้นตอนที่หกเป็นการนำแนวทางที่ได้รับการเลือกที่เหมาะสมที่สุดไปวางผังและออกแบบโดยละเอียดที่อาจถึงขั้นนำไปก่อสร้างได้ พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการนำแผนและผังไปปฏิบัติซึ่งอาจต้องเสนอแนะด้านองค์การรับผิดชอบในการบริหารจัดการ การกำหนดรายละเอียดโครงการจนถึงระดับที่นำไปก่อสร้างได้ การจัดช่วงระยะเวลาในการก่อสร้าง (phasing) การจัดเตรียมงบประมาณก่อสร้างในแต่ละปีรวมทั้งมาตรการด้านกฎหมายและด้านต่าง ๆ มาสนับสนุนเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

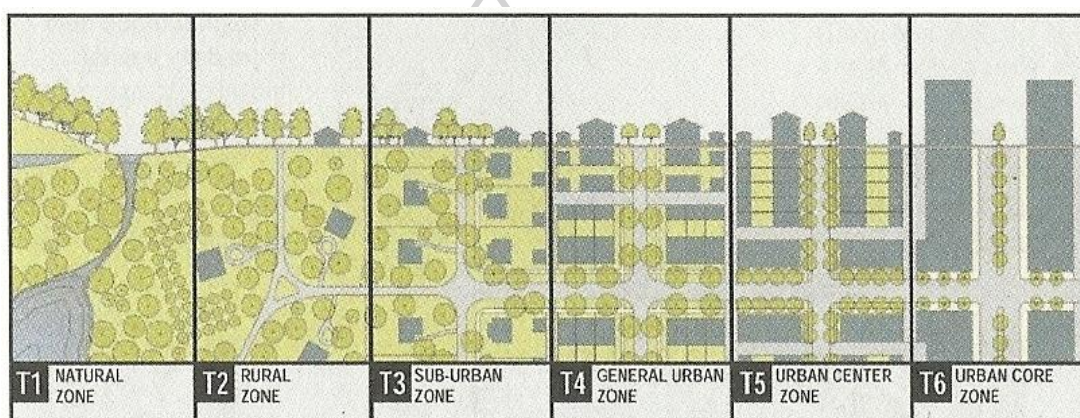
1.7 การนำแผนและผังไปปฏิบัติ (implementation) ขั้นตอนที่เกิดเป็นการนำแผนและผังไปควบคุมหรือพัฒนาตามที่วางไว้ โดยควบคุมการพัฒนาหรือก่อสร้างโครงการเพื่อใช้ประโยชน์ตามความต้องการ เป็นขั้นตอนที่ยุ่ยาก ใช้งบประมาณและเวลาในการดำเนินการจนกว่าจะสำเร็จและใช้งานได้ตามที่ต้องการ ซึ่งต้องมีการแก้ปัญหาในระหว่างดำเนินการ รวมทั้งปรับปรุงแก้ไขรายละเอียดให้ก่อสร้างได้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ในขณะนั้น ซึ่งอาจไม่ตรงกับที่เคยได้คาดการณ์ไว้ก่อน

1.8 การประเมินผล (evaluation) ขั้นตอนที่แปดเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการเป็นการประเมินการทำงานวางผังและออกแบบเพื่อสรุปเป็น “ทฤษฎี” หรือองค์ความรู้ของผู้ดำเนินการ และนำ “ทฤษฎี” รวมทั้งประสบการณ์ที่ได้จากการดำเนินงานทั้งด้านบวกและด้านลบไปใช้ในการทำงานในโครงการอื่น ๆ ที่มีความคล้ายคลึงกันต่อไปในอนาคต

กระบวนการทำงานวางผังและออกแบบทั้งแปดขั้นตอนที่กล่าวถึงนี้เป็นการทำงานที่ไม่ได้เป็นลำดับตามแนวยาวเส้นตรง (linear) ทั้งหมด อาจมีการทำงานที่ควบคู่กันไป (concurrent) หลายขั้นตอนหรือมีการนำผลย้อนกลับ (feedback) ไปปรับปรุงการทำงานในขั้นตอนที่ผ่านมาจนกว่าจะสามารถทำงานในขั้นตอนต่อไปได้ และในภาพลักษณะกระบวนการทำงานวางแผน เมื่อเสร็จสิ้นการทำงานในขั้นตอนที่ 8 ก็อาจต้องกลับไปทำงานในขั้นตอนที่ 1 ในลักษณะกระบวนการทำงานต่อเนื่อง (continuing process) เนื่องจากการวางแผนเป็นการทำงานต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด เพราะชุมชนเมืองมีการเจริญเติบโตเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสถานการณ์มีการเปลี่ยนแปลงผู้คนที่เกี่ยวข้องมีการเปลี่ยนแปลง และสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมก็มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย (สิทธิพร ภิรมย์รัตน์, 2555 :157-208)

7.2 การวางผังและออกแบบตามลักษณะการเปลี่ยนแปลงสภาพกายภาพ จากชนบทไปสู่ชุมชนเมือง

การวางผังและออกแบบชุมชน เมือง และสิ่งแวดล้อมควรมีความสอดคล้องตามหลักการของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ลักษณะ ความหนาแน่น และสภาพทางกายภาพของการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชน จากชุมชนชนบทไปสู่ชุมชนเมือง โดยในบริเวณชานเมืองควรมีรูปแบบ ลักษณะ ความหนาแน่น และสภาพกายภาพที่เบาบางและพื้นที่เปิดโล่งสีเขียวจำนวนมาก แล้วค่อย ๆ เพิ่มขึ้นตามลำดับ จากบริเวณชานเมืองจนถึงจุดสูงสุดที่ศูนย์กลางเมือง ดังตัวอย่างที่แสดงในภาพที่ 15

ภาพที่ 15 การเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ลักษณะ ความหนาแน่น และสภาพทางกายภาพจากชนบทไปสู่เมือง

ที่มา: Duany, Speck, and Lydon, *The Smart Growth Manual* (New York: McGraw-Hill, 2010), 1.4.

หลักการ “รูปตัดตามขวางแสดงรูปแบบ ลักษณะ ความหนาแน่น และสภาพทางกายภาพของการเติบโตจากชุมชนชนบทไปสู่ชุมชนเมือง” หรือ “transect” เป็นแนวความคิดที่นำมาจากสาขาวิชานิเวศวิทยาที่แสดงความเจริญก้าวหน้าผ่านภาพแสดงความต่อเนื่องของแหล่งที่อยู่อาศัย ตัวอย่าง เช่น จากพื้นที่ชุ่มน้ำสู่พื้นที่ดินที่อยู่ถัดขึ้นไปและไปสู่เชิงเขา นักนิเวศวิทยาใช้หลักการ “รูปตัดตามขวางของการเติบโต” หรือ “transect” เพื่ออธิบายแหล่งที่อยู่อาศัยแต่ละแหล่งนี้สนับสนุนการอยู่ร่วมกันของสิ่งมีชีวิตสองสิ่งที่มีคุณสมบัติไม่เหมือนกัน มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างแน่นแฟ้นอย่างไร เช่น สภาพแร่ธาตุมีความสัมพันธ์กับภูมิอากาศในท้องถิ่น ในขณะที่ภูมิอากาศในท้องถิ่นก็มีความสัมพันธ์กับพืชและสัตว์ที่อาศัยอยู่ในแถบนั้น เป็นต้น

หลักการ “รูปตัดขวางของรูปแบบลักษณะ ความหนาแน่น และสภาพทางกายภาพของการเติบโตเป็นชุมชนจากชนบทไปสู่ชุมชนเมือง” แสดงระบบการจัดการแบ่งประเภทพื้นที่เหล่านี้ที่ขยาย

ออกไป รวมถึงความต่อเนื่องของแหล่งที่อยู่อาศัยมนุษย์ในรูปแบบความหนาแน่นและความหลากหลายที่เพิ่มขึ้น จากแผ่นดินที่เป็นชนบทไปจนถึงศูนย์กลางชุมชนเมือง การวางผังและออกแบบทุกระดับ ควรให้สอดคล้องกับตรรกะการเปลี่ยนผ่านจากขอบรอบนอกพื้นที่ธรรมชาติไปสู่ศูนย์กลางที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น การคมนาคมขนส่ง การปลูกต้นไม้ การก่อสร้างอาคาร การถอยร่น และรายละเอียดจำนวนมากนับไม่ถ้วนทั้งหมดของแหล่งที่อยู่อาศัยของมนุษย์ที่ผันแปรไปตามหลักของ “transect” สิ่งที่เป็นสาระไม่ใช่เพียงแต่การเปลี่ยนผ่าน (transition) ระหว่างแต่ละย่านการเติบโตได้ ทำอย่างช้า ๆ ค่อยเป็นค่อยไป หรือเป็นไปอย่างทันทีทันใด เช่น ถนนในย่านพาณิชย์กรรมสายหลักสามารถอยู่ติดกับสวนสาธารณะกลางเมืองได้ แต่ควรจะเป็นเรื่องของรายละเอียดของสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นในแต่ละย่านมีความคงที่หรือคล้ายคลึงกันภายในย่านนั้น ๆ และสนับสนุนซึ่งกันและกันหรือไม่ ตรรกะของสถานที่ที่เวลานี้สัมพันธ์กับเทคนิคที่นำไปสู่การสร้างสิ่งแวดล้อมชุมชนเมืองที่ยั่งยืน ซึ่งในทางกลับกันช่วยทำให้มีความหลากหลายของวิถีชีวิตที่หลายคนปรารถนา และมีสิทธิ์ที่จะได้รับในพื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชน (สิทธิพร ภิรมย์รัตน์, 2559 :37)

หลักการวางผังและออกแบบตาม “transect” มีสาระสำคัญเป็นการวางแผนผังและออกแบบที่สอดคล้องตามเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ลักษณะ ความหนาแน่น และสภาพทางกายภาพของการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนจากชุมชนชนบทไปสู่ศูนย์กลางชุมชนเมือง โดยเน้นการพัฒนาในบริเวณชนบทและชานเมืองอย่างเบาบาง อาคารตั้งอยู่ห่างกัน บริเวณสนามมีพื้นที่ว่างจำนวนมาก แล้วค่อยๆ เพิ่มความหนาแน่นและเข้มข้นของลักษณะทางกายภาพเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ เข้าสู่บริเวณขอบนอกของชุมชนชานเมือง เขตชั้นนอก เขตชั้นกลาง เขตชั้นในและศูนย์กลางเมือง ตามลักษณะทางกายภาพที่แสดงในภาพที่ 13 ทั้งนี้รวมถึงบรรดากฎหมายท้องถิ่นที่นำมาใช้ควบคุมการพัฒนาก็ควรมีข้อกำหนดการควบคุม (zoning ordinance) เช่น ความหนาแน่น ความสูง ระยะถอยร่น ระยะห่างระหว่างอาคาร FAR, ORS และอื่น ๆ ระหว่างแต่ละเขตของการควบคุมที่แตกต่างกันอีกด้วย (Duany, Speck, and Lydon, 2011: 1.4)

7.3 การจัดลำดับความสำคัญของการเติบโต (Growth Priorities)

การเติบโตอย่างฉลาดและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ควรได้รับการจัดลำดับความสำคัญให้สอดคล้องตามการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ลักษณะ ความหนาแน่น และสภาพทางกายภาพของการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชน จากชุมชนชนบทไปสู่ชุมชนเมือง หรือ “transect” หรืออีกนัยหนึ่ง การเติบโตอย่างชาญฉลาดและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ควรจะพัฒนาในบริเวณศูนย์กลางเมืองที่มีโครงสร้างพื้นฐานรองรับอย่างสมบูรณ์แล้ว ให้หนาแน่นและกระชับมากขึ้น ก่อนจะกระจายการพัฒนาออกไปสู่บริเวณโดยรอบ จากศูนย์กลางเมืองขยายออกไปสู่ชานเมือง การเติบโตอย่างฉลาดและการพัฒนาอย่างยั่งยืนช่วยกำกับการลงทุนก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐ และการพัฒนาของภาคเอกชน

เพื่อให้ได้รับผลกำไรอย่างสูงต่อส่วนรวมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม กลุ่มนี้ต้องการการกำหนดลำดับความสำคัญที่ชัดเจนของทางเลือกการพัฒนาหรือการเติบโต จากที่ “ฉลาดและยั่งยืนมากที่สุด” ไปหา “ที่โง่เขลาและไม่ยั่งยืนมากที่สุด” ซึ่งควรจะมีลำดับก่อนหลังของการพัฒนา ดังนี้ (สิทธิพร ภิรมย์รัตน์, 2555: 39)

- ลำดับที่ 1. การฟื้นฟูบูรณะคืนชีวิตให้ชุมชนเมือง (urban revitalization)
- ลำดับที่ 2. การพัฒนาเติมเต็มที่ว่างในชุมชนเมืองเดิม (urban infill)
- ลำดับที่ 3. การขยายชุมชนเมืองออกไปสู่บริเวณโดยรอบ (urban extension)
- ลำดับที่ 4. การปรับปรุงชุมชนชานเมือง (suburban retrofit)
- ลำดับที่ 5. การขยายชุมชนชานเมือง (suburban extension)
- ลำดับที่ 6. การก่อสร้างชุมชนย่อยใหม่บนโครงสร้างพื้นฐานเดิม (new neighborhoods on existing infrastructure)
- ลำดับที่ 7. การก่อสร้างชุมชนย่อยใหม่ที่ต้องการโครงสร้างพื้นฐานใหม่ (new neighborhoods requiring new infrastructure)
- ลำดับที่ 8. การก่อสร้างชุมชนย่อยใหม่บนบริเวณพื้นที่สิ่งแวดล้อมเปราะบาง (new neighborhoods in environmentally sensitive areas)

7.4 กระบวนการค้นหา “พื้นที่เขียว” (Greenprint) ที่มีความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

หลักการและสาระสำคัญของการวางแผนและออกแบบเพื่อการเติบโตอย่างชาญฉลาดและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่วนหนึ่งก็คือ การสงวนรักษาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ หรือ “พื้นที่เขียว” ไว้เพื่อใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดและยาวนานที่สุด เนื่องจากพื้นที่เหล่านี้เมื่อนำมาพัฒนาแล้วจะสูญเสียคุณสมบัติเบื้องต้นของ “พื้นที่เขียว” ไปตลอดไม่สามารถฟื้นคืนกลับมาได้อีก หรือในอนาคตอาจมีเทคโนโลยีช่วยให้ทำได้แต่ก็คงมีค่าใช้จ่ายสูง กระบวนการค้นหา “พื้นที่เขียว” เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาวางผังและออกแบบชุมชนและสิ่งแวดล้อม

กระบวนการและวิธีการค้นหาพื้นที่เขียวนี ริเริ่มนำมาใช้เป็นครั้งแรกโดยองค์การที่ชื่อ “the National Lands Trust” ในประเทศสหรัฐอเมริกา เรียกชื่อว่า “Greenprint” หรือ “การพิมพ์พื้นที่สีเขียว” มาใช้วิเคราะห์และจัดทำแผนที่แหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในบริเวณพื้นที่ภูมิภาค เพื่อใช้เป็นแนวทางเบื้องต้น แนะนำบริเวณที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมสำหรับการเติบโต โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) การจัดทำแผนที่บันทึกร่องรอยพื้นที่เขียวเดิม (map the Greenprint)

ขั้นตอนแรกเป็นการระบุแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและภูมิภาคที่สะสมไว้และเพิ่มพูนขึ้นมาลงบนแผนที่ องค์ประกอบทั้ง 9 อย่างที่จะต้องกำหนดตำแหน่งที่ตั้งลงในแผนที่ คือ (สิทธิพร ภิรมย์ริน, 2559 :50)

1. พื้นที่ชุ่มน้ำและเขตกันชน (wetland and their buffers)
2. เส้นทางน้ำหลาก และที่ราบน้ำท่วมถึง (floodways and floodplains)
3. พื้นที่ลาดชันปานกลางและสูง (moderate and steep slopes)
4. บริเวณแหล่งเติมน้ำใต้ดิน (aquifer recharge areas)
5. พื้นที่ป่าไม้ (woodlands)
6. พื้นที่เกษตรกรรมที่ปลูกพืชได้ (productive farmland)
7. แหล่งที่อยู่อาศัยสัตว์ป่าที่สำคัญ (significance wildlife habitats)
8. ลักษณะเรื่องราวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรม (historical, archeological and cultural features)
9. บริเวณทิวทัศน์ที่มองเห็นจากถนนสาธารณะ (scenic viewsheds from public roads)

2) การจัดทำแผนที่พื้นที่ชนบทที่ควรได้รับการอนุรักษ์ไว้ไม่พัฒนา (map the rural preserve land)

ขั้นตอนที่สอง เป็นการบ่งชี้ที่ดินที่ต้องได้รับการคุ้มครองให้ปราศจากการพัฒนา ขั้นตอนนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสงวนรักษาพื้นที่เปิดโล่ง นั่นก็คือ เพื่อพิจารณาว่าบริเวณไหนและลักษณะเรื่องราวธรรมชาติอะไรคือพื้นที่และสิ่งที่จะต้องอนุรักษ์อย่างจริงจัง พื้นที่ชนบทที่ควรได้รับการอนุรักษ์ไว้ (rural preserve land) ประกอบด้วยบางส่วนของ “พื้นที่เขียว (Greenprint)” ตามที่กล่าวข้างต้น (หัวข้อที่ 1) ที่ห้ามไม่ให้มีการพัฒนาในอนาคต โดยการใช้อกฎหมาย ข้อกำหนด หรือ ภาระผูกพันอื่น ๆ ที่ดินที่ได้รับการคุ้มครองทั้ง 2 ประเภทนี้จะเป็นตัวกำหนดศูนย์กลาง แกนหรือแก่นของแหล่งทรัพยากรพื้นที่เปิดโล่งธรรมชาติที่จะได้รับการขยายออกไปเมื่อเวลาผ่านไป โดยทั่วไปแผนที่ที่ได้จากกระบวนการทำงานในขั้นตอนนี้แสดงให้เห็นว่ามีส่วนของภูมิภาคเพียงเล็กน้อยมาก แม้กระทั่งในบริเวณพื้นที่เขียว ที่จะปลอดภัยจริง ๆ จากการตั้งถิ่นฐานแบบกระจัดกระจาย แผนที่บันทึก “พื้นที่ชนบทที่ต้องอนุรักษ์ไว้” จะทำหน้าที่เตือนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่า การเติบโตอย่างฉลาดและการพัฒนาอย่างยั่งยืนควรรับรู้และยอมรับ “พื้นที่ชนบทที่ควรได้รับการอนุรักษ์” คือ พื้นที่เปิดโล่งที่เป็นสาระที่สำคัญหรือแก่นของทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ความสำคัญนี้สมควรเผยแพร่ให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับรู้อย่างกว้างขวาง (สิทธิพร ภิรมย์ริน, 2559: 51)

3) การจัดทำแผนที่เขตชนบทที่สำรองไว้เพื่อสงวนรักษาเพิ่มเติม (map the rural reserve land) ขั้นตอนที่ 3 เป็นการระบุที่ดินชนบทเพิ่มเติมที่ควรได้รับการคุ้มครอง “พื้นที่ชนบทที่สำรองรักษาไว้เพิ่มเติม” (rural reserve land) เป็นส่วนเพิ่มเติมขึ้นมาจากพื้นที่ชนบทที่อนุรักษ์ไว้ (rural preserve land) เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งที่สนองความต้องการของพื้นที่เขียว (Greenprint) ของภูมิภาค ขั้นแรกในการสร้างพื้นที่ชนบทที่สงวนรักษาไว้เพิ่มเติมก็คือ การพิจารณาตรวจสอบพื้นที่สีเขียวที่สำเร็จเรียบร้อยแล้วอย่างจริงจัง ส่วนใหญ่ของลักษณะเรื่องราวที่สำคัญด้านพื้นที่เขียวควรรวมไว้ในพื้นที่ชนบทที่สำรองไว้ แต่ลักษณะบางอย่าง ดังเช่นพื้นที่ลาดชันปานกลาง อาจไม่สามารถให้เหตุผลว่าสำคัญเพียงพอที่จะสงวนรักษาไว้ และอาจจำเป็นที่จะตัดออกหรือทิ้งไว้ ขั้นต่อไป โครงสร้างพื้นที่เปิดโล่งของพื้นที่ชนบทที่สำรองไว้ควรได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อสำรองเอาไว้เพิ่มเติมเพื่อสร้างระบบพื้นที่ธรรมชาติแนวยาว (natural corridor) ต่อเนื่อง

เมื่อได้จัดทำแผนที่หรือกำหนดไว้บนแผนที่แล้ว พื้นที่เขตชนบทสำรองควรระบุอย่างชัดเจนถึงบริเวณพื้นที่ที่มีลำดับความสำคัญสูงสุดสำหรับการคุ้มครองพื้นที่เปิดโล่ง และควรพิจารณานำ “พื้นที่เขตชนบทสำรองที่อ่อนไหวหรือเปราะบาง” ไปกำหนดเป็นพื้นที่เขตชนบทที่สมควรได้รับการอนุรักษ์และสงวนรักษาและได้รับการคุ้มครอง (สิทธิพร ภิรมย์รัตน์, 2559: 52)

แผนที่แสดง “พื้นที่เขียว” ทั้ง 3 ประเภทนี้ ควรนำไปเป็นพื้นฐานพิจารณาประกอบการวางแผนผังและออกแบบชุมชนเมืองและสิ่งแวดล้อม และการกำหนดลำดับความสำคัญของการพัฒนาว่าควรอยู่ในภาคส่วนใด (ตามข้อ 7.5)

7.5 การจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนา (Development Priorities)

บริเวณพื้นที่ของชุมชนเมืองและชุมชนชนบทมีความเหมาะสมในการพัฒนาที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา ดังนั้นพื้นที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการเติบโตต้องมีการจัดลำดับศักดิ์ของการพัฒนา ที่แสดงช่วงระยะเวลาและลำดับความสำคัญที่สมควรได้รับการพัฒนา ในบริเวณชุมชนเมืองและชุมชนชนบทจะมีตำแหน่งที่ตั้งของการเติบโต ตั้งแต่ “ฉลาดและยั่งยืนที่สุด” ไปจนถึง “โง่งเงลาและไม่ยั่งยืนที่สุด” ลำดับศักดิ์เหล่านี้ควรแสดงและปรากฏในผังแม่บทระยะยาวของการพัฒนาพื้นที่ในฐานะที่เป็นภาคส่วนการพัฒนา (development sectors) ที่ได้รับการจัดลำดับความสำคัญบนแผนผังการพัฒนาตั้งแต่ในระดับภูมิภาคลงมาจนถึงระดับชุมชนเมือง ซึ่งแต่ละภาคส่วนควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ (สิทธิพร ภิรมย์รัตน์, 2559: 53)

1. บริเวณภาคส่วนที่มีเจตนาจะพัฒนาให้เติบโต (intended growth sectors) ได้แก่บริเวณที่มีลำดับความสำคัญสูงและต้องได้รับการพัฒนาก่อนพื้นที่อื่น ๆ เช่นพื้นที่สำหรับการพัฒนาเพิ่มเติมที่ว่างในชุมชนเมืองที่การพัฒนาไปแล้ว (urban infill) พื้นที่พัฒนาไปแล้วและเสื่อมโทรมลง (brownfield

sites) และพื้นที่โดยรอบสถานีหรือที่หยุดยานพาหนะในระบบขนส่งมวลชน (transit stop) และป้ายจอดรถประจำทาง (bus stop)

2. บริเวณภาคส่วนที่ควรควบคุมการเติบโต (controlled growth sectors) ได้แก่บริเวณลำดับความสำคัญปานกลาง เช่น บริเวณสำรองไว้สำหรับการขยายตัวของชุมชนเมืองในอนาคต และบริเวณพื้นที่เว้นว่างที่ยังไม่มีการพัฒนาแบบเติมเต็มที่ว่างในชานเมืองที่มีการพัฒนาแล้ว (rural infill) บริเวณเหล่านี้สมควรได้รับการพัฒนาที่ต่อเนื่องเมื่อบริเวณที่ 1 ได้รับการพัฒนาไปหมดแล้ว จึงจำเป็นต้องควบคุมการพัฒนาอย่างเข้มงวดไว้ก่อน

3. บริเวณภาคส่วนที่ควรจำกัดการเติบโต (restricted growth sectors) ได้แก่บริเวณลำดับความสำคัญต่ำ เช่น บริเวณสำรองไว้สำหรับการขยายตัวของชุมชนชานเมืองในอนาคต และบริเวณสำรองไว้สำหรับการพัฒนาใหม่ในอนาคตบนโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่แล้วในบริเวณชานเมือง

4. บริเวณภาคส่วนที่ไม่ควรเติบโต (no-growth sectors) ได้แก่บริเวณที่เมื่อจะมีการพัฒนาจำเป็นต้องมีการลงทุนก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานใหม่ทั้งหมดด้วยงบประมาณที่สูง หรือทำเลที่ตั้งที่มีความเปราะบางด้านสิ่งแวดล้อม พื้นที่เกษตรกรรมขั้นดี พื้นที่ป่าต้นน้ำ พื้นที่ลาดชัน ภูเขา ฯลฯ

8. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการวางผังเมืองและสิ่งแวดล้อม

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการวางและจัดทำผังเมืองและสิ่งแวดล้อมมีอยู่หลายฉบับ ในที่นี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาเฉพาะกฎหมายแม่บทที่สำคัญ ได้แก่ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 เท่านั้น

8.1 พระราชบัญญัติด้านการผังเมือง

พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518

1) สาระสำคัญของกฎหมาย

พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2525 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 ถือเป็นกฎหมายสำคัญในการควบคุมดูแลการพัฒนาและการใช้พื้นที่ให้สอดคล้องกับการดูแลรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ภูมิประเทศที่ตั้งตาม และวิถีชีวิตของชุมชนว่าในพื้นที่ใดควรจะมีการพัฒนาอย่างไร หรือมีข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ที่ดินเพียงใด เช่น การพัฒนาพื้นที่ชุมชน พื้นที่เกษตรกรรม การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว หรือเป็นพื้นที่ที่ต้องมีการอนุรักษ์ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และศิลปกรรม เป็นต้น

พระราชบัญญัติการผังเมืองได้ให้นิยามศัพท์ในทางผังเมืองที่สำคัญไว้ ดังนี้ (สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์, 25561)

“การผังเมือง” คือ การวาง จัดทำและดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมืองรวม และผังเมืองเฉพาะในบริเวณเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบท เพื่อสร้างหรือพัฒนาเมืองหรือส่วนของเมืองขึ้นใหม่หรือแทนเมืองหรือส่วนของเมืองที่ได้รับ ความเสียหาย เพื่อให้มีหรือทำให้ดียิ่งขึ้นซึ่ง สุนัขลักษณะ ความสะดวกสบาย ความเป็นระเบียบ ความสวยงาม การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน ความปลอดภัยของประชาชน และสวัสดิภาพของสังคม เพื่อส่งเสริมการเศรษฐกิจสังคมและสภาพแวดล้อม เพื่อดำรง รักษาหรือบูรณะสถานที่และวัตถุที่มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี หรือเพื่อบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิประเทศที่งดงามหรือมีคุณค่าในทางธรรมชาติ (มาตรา 4) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ตามนิยามนี้ ผังเมือง และการวางผังเมืองมีขอบเขต ครอบคลุมพื้นที่และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองทางด้านกายภาพทุกมิติไปจนถึงการอนุรักษ์ และสงวนรักษาสีงแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม

“ผังเมืองรวม” คือ แผนผัง นโยบายและโครงการ รวมทั้ง มาตรการควบคุมโดยทั่วไป หรือใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และการดำรงรักษาเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบทในด้าน การใช้ประโยชน์ ในทรัพย์สิน การคมนาคมและการขนส่ง การสาธารณสุข โภค บริการ สาธารณะและ สภาพแวดล้อมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการผังเมือง (มาตรา 4) ผังเมืองรวมเป็นผังเมืองเพียงฉบับ เดียวที่กรมโยธาธิการและผังเมืองได้วางและจัดทำสำเร็จจนประกาศใช้บังคับในรูปกฎกระทรวง ซึ่ง ประกอบด้วย ผังเมืองรวมจังหวัด ผังเมืองรวมเมือง และผังเมืองรวมชุมชนต่าง ๆ

“ผังเมืองเฉพาะ” คือ แผนผังและโครงการดำเนินการเพื่อพัฒนาหรือดำรงรักษา บริเวณเฉพาะแห่งหรือกิจการที่เกี่ยวข้องในเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบท เพื่อประโยชน์แก่ การผังเมือง (มาตรา 4) ผังเมืองเฉพาะเป็นผังเมืองที่กรมโยธาธิการและผังเมืองไม่สามารถดำเนินการ วางและจัดทำสำเร็จได้แม้แต่ผังเดียว นับตั้งแต่มีการประกาศใช้กฎหมายผังเมืองฉบับปัจจุบัน เมื่อ พ.ศ. 2518

ในขณะที่ “การวางและจัดทำผังเมืองรวม” จะต้องมีองค์ประกอบตาม มาตรา 17 โดย มาตรา 21 กำหนดให้มีคณะที่ปรึกษาผังเมืองรวมซึ่งแต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัดแห่งท้องที่ที่มี การวางและจัดทำผังเมืองรวม หรือแต่งตั้งโดยคณะกรรมการผังเมืองหากท้องที่ดังกล่าวคาบเกี่ยว ตั้งแต่สองจังหวัดขึ้นไป เป็นผู้ให้คำปรึกษาและความคิดเห็นเกี่ยวกับผังเมืองรวมที่กรมโยธาธิการและ ผังเมืองหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นวางและจัดทำขึ้น (มาตรา 4)

2) ผู้ได้รับมอบอำนาจ

ผู้ได้รับมอบอำนาจจากพระราชบัญญัติในการนำไปใช้บังคับ คือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยการเสนอจากกรมโยธาธิการและผังเมือง และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เป็นเจ้าพนักงานการผัง

3) แนวทางนำไปใช้

แนวทางนำไปใช้สนับสนุนการควบคุมการพัฒนาเมืองและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ กระทรวงมหาดไทยใช้ในรูปแบบกฎกระทรวงผังเมืองรวมจังหวัด ผังเมืองรวมเมือง และผังเมืองรวมชุมชน ต่าง ๆ ในขณะที่สภานิติบัญญัติใช้ในรูปแบบพระราชบัญญัติผังเมืองเฉพาะ ซึ่งยังไม่เคยปรากฏการนำไปใช้

4) ตัวอย่างการนำไปใช้ในพื้นที่จังหวัดสงขลา

กฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมเมืองสงขลา พ.ศ.2540 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 24 ก ลงวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2540 ซึ่งหมดอายุการใช้บังคับแล้ว

กฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมชุมชนท่าเรือท่าลิทสงขลา พ.ศ.2548 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 122 ตอนที่ 124 ก ลงวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ.2548 ซึ่งหมดอายุการใช้บังคับแล้ว เช่นกัน

กฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมจังหวัดสงขลา พ.ศ. 2560 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 4 ก ราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 13 มกราคม 2560 ซึ่งประกาศบังคับใช้วันที่ 13 มกราคม พ.ศ.2560 และสิ้นสุดบังคับใช้วันที่ 12 มกราคม พ.ศ.2565 ผังเมืองรวมจังหวัดฉบับนี้ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดสงขลาทั้งหมด ซึ่งรวมบริเวณเกาะยอด้วย

8.2 พระราชบัญญัติด้านสิ่งแวดล้อม

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

1) สาระสำคัญของพระราชบัญญัติฯ (สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2556:1b) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ออกตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ถือเป็นกฎหมายแม่บทสำคัญในการควบคุมจัดการและดูแลทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยเฉพาะในบริเวณพื้นที่ ซึ่งจะมีการพัฒนาไม่ว่าโดยรัฐหรือเอกชนก็ตาม ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันและดูแลคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ให้มีมาตรฐาน และมีความสมดุลอย่างยั่งยืนต่อการใช้ประโยชน์ของประชาชน โดยต้องมีการวางแผนจัดการที่ดี มีการควบคุมทั้งด้านนโยบาย และการปฏิบัติจากผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน โดยเฉพาะในด้านการควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด รวมทั้งการกำหนดบทลงโทษต่อผู้ฝ่าฝืน

2) ผู้ได้รับมอบอำนาจ

ผู้ได้รับมอบอำนาจจากพระราชบัญญัติด้านสิ่งแวดล้อมฉบับนี้ในการนำไปใช้บังคับ ก็คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3) แนวทางนำไปใช้

แนวทางนำไปใช้สนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและควบคุมการพัฒนาเมืองคือกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถนำไปใช้ในรูปประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องกำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

4) ตัวอย่างการนำไปใช้ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดสงขลา

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ในบริเวณท้องที่ตำบลตลิ่งงาม ตำบลบ่อผุด ตำบลมะเร็ด ตำบลแม่น้ำ ตำบลหน้าเมือง ตำบลอ่างทอง ตำบลลิปะน้อย อำเภอเกาะสมุย และตำบลเกาะพะงัน ตำบลบ้านใต้ ตำบลเกาะเต่า อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พ.ศ.2557 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 131 ตอนพิเศษที่ 91ง ลงวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ.2557 (ฐานข้อมูลราชกิจจานุเบกษาและการพัฒนากฎหมายอิเล็กทรอนิกส์, พ.ศ. 2561a)

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ในบริเวณพื้นที่เมืองโบราณศรีมโหสถ อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ.2558 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนพิเศษที่ 219ง ลงวันที่ 15 กันยายน พ.ศ.2558 (ฐานข้อมูลราชกิจจานุเบกษาและการพัฒนากฎหมายอิเล็กทรอนิกส์, พ.ศ. 2561b)

ในปัจจุบัน อำเภอเมืองสงขลาจังหวัดสงขลาได้รับการประกาศให้เป็นเขตควบคุมมลพิษ ตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 เรื่องกำหนดให้ท้องที่เขตอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลาเป็นเขตควบคุมมลพิษ (ฐานข้อมูลราชกิจจานุเบกษาและการพัฒนากฎหมายอิเล็กทรอนิกส์, พ.ศ. 2561f) (ภาพที่ 16)

คำสั่งเจ้าพนักงาน และให้อธิบดีมีอำนาจดำเนินการรื้อถอนอาคารนั้นได้ โดยเจ้าของผู้ครอบครองหรือผู้ปลูกสร้างไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายหรือดำเนินคดีแก่ผู้รื้อถอนไม่ว่าด้วยประการใดทั้งสิ้น (มาตรา 7 ทวิ)

การแจ้งโบราณสถานชำรุดเสียหาย โบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้วและมีเจ้าของหากชำรุดเสียหายให้เจ้าของแจ้งอธิบดีภายในสามสิบวัน (มาตรา 9)

การซ่อมแซมโบราณสถาน ห้ามซ่อมแซม แก้ไข เปลี่ยนแปลง รื้อถอน ต่อเติม ทำลาย เคลื่อนย้ายโบราณสถาน หรือส่วนต่าง ๆ ของโบราณสถาน หรือขุดค้นสิ่งใด ๆ หรือปลูกสร้างอาคารภายในบริเวณโบราณสถาน ไม่ได้เว้นแต่จะทำตามคำสั่งของอธิบดีหรือได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี (มาตรา 10)

การครอบครองโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ผู้ใดเก็บได้ซึ่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ซ่อนหรือฝัง หรือทอดทิ้ง โดยพฤติการณ์ ซึ่งไม่มีผู้ใดสามารถอ้างว่าเป็นเจ้าของได้ และยึดบังเอิญโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้นเป็นของตนหรือของผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 31)

การซื้อขายโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ผู้ใดซ่อนเร้น จำหน่าย เอาไปเสีย หรือรับซื้อรับจำนำ หรือรับไว้โดยประการใดๆ ซึ่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุอันได้มาโดยการกระทำความผิดตามมาตรา 31 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 31 ทวิ)

การบุกรุกโบราณสถาน ผู้ใดบุกรุกโบราณสถาน หรือทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่า หรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งโบราณสถาน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำต่อโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 32)

การทำลายโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่า ทำให้ไร้ประโยชน์หรือทำให้สูญหายซึ่งโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 33)

การประกาศเขตโบราณสถาน ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 7 มอบอำนาจให้อธิบดีกรมศิลปากร มีอำนาจในการกำหนดเขตโบราณสถาน โดยโบราณสถานตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ หมายถึง อสังหาริมทรัพย์ ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้าง หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี ทั้งนี้ให้สถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์ และอุทยานประวัติศาสตร์ด้วย และตามนัยแห่งพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 กำแพงเมือง-คูเมืองเป็นที่ดินของรัฐ ถือเป็นที่ราชพัสดุ อยู่ในความดูแลของกรมธนารักษ์ จะเห็นได้ว่า ตามความหมายของคำว่า “แหล่งศิลปกรรม” ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ครอบคลุมความหมายเดียวกันกับโบราณสถาน

ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504
 ดังนั้น กำแพงเมือง-คูเมือง ตามพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุพ.ศ. 2518 จึงเป็นโบราณสถานด้วย

2) ผู้ได้รับมอบอำนาจ

ผู้ได้รับมอบอำนาจจากพระราชบัญญัติ ฯ ในการนำไปใช้บังคับ คืออธิบดีกรมศิลปากร
 สามารถใช้อำนาจที่ได้รับมอบจากพระราชบัญญัติ โดยการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติ
 (มาตรา 7) หากเห็นว่าโบราณสถานนั้นมีคุณค่าและสมควร

3) แนวทางนำไปใช้

แนวทางนำไปใช้สนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม และควบคุมการพัฒนา
 เมือง โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้สามารถนำไปใช้สนับสนุนการอนุรักษ์และควบคุมการพัฒนาในเมือง
 และย่านประวัติศาสตร์ โดยการประกาศขึ้นทะเบียนอาคาร ซากอาคาร แหล่งที่ตั้ง หรือพื้นที่ที่มี
 ความสำคัญในประวัติศาสตร์ ให้เป็นโบราณสถาน ซึ่งจะมีผลบังคับไม่ให้มีการรื้อทำลาย ดัดแปลง
 หรือซ่อมแซมโดยไม่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมศิลปากร รวมทั้งจะเป็นการอนุรักษ์พื้นที่ในเขต
 โบราณสถานและบริเวณโดยรอบ รักษาสภาพแวดล้อมของโบราณสถานให้คงอยู่ในสภาพเดิม ป้องกัน
 ผู้บุกรุกเข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่ อันจะทำให้โบราณสถานเสื่อมโทรมหรือถูกบดบังโดยการต่อเติมหรือ
 สร้างอาคารใหม่ที่ไม่เคารพโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียน

4) ตัวอย่างการนำไปใช้ในพื้นที่จังหวัดสงขลา

กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน ในราชกิจจานุ
 เบกษา เรื่องขึ้นทะเบียนโบราณสถานและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ตัวอย่าง เช่น โบราณสถาน
 วัดท้ายยอ โบราณสถานวัดแหลมพ้อ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น
 โบราณสถานโดยประกาศของกรมศิลปากร เรื่องขึ้นทะเบียนโบราณสถานเล่มที่ 114 พิเศษ 81 ง
 ประกาศเมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ.2540 (ฐานข้อมูลราชกิจจานุเบกษาและการพัฒนากฎหมาย
 อิเล็กทรอนิกส์, พ.ศ. 2561c)

8.4 พระราชบัญญัติด้านการควบคุมอาคาร กฎกระทรวง และ เทศบัญญัติ

พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

1) สาระสำคัญของกฎหมาย

พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม โดย
 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2543 ถือเป็นกฎหมายหลัก
 อีกฉบับหนึ่งที่ถูกนำมาบังคับใช้ในการควบคุมดูแลให้การก่อสร้างอาคารหรือสถานที่ที่มีความปลอดภัย
 และถูกต้องตามมาตรฐานของการก่อสร้าง ซึ่งในปัจจุบันเจ้าพนักงานท้องถิ่น (ในระดับจังหวัด อำเภอ
 หรือตำบล) มีภาระหน้าที่ในฐานะเจ้าพนักงานตามกฎหมายฉบับนี้ ในการพิจารณาออกใบอนุญาต

ก่อสร้าง และมีอำนาจในการควบคุมสั่งการหรือให้มีการระงับการก่อสร้างได้หากการดำเนินการนั้นไม่ถูกต้องหรือขัดกับบทบัญญัติของกฎหมาย เช่น การก่อสร้างอาคารสูงกว่าที่กฎหมายกำหนด เป็นต้น นอกจากนี้พระราชบัญญัติควบคุมอาคารยังให้อำนาจท้องถิ่นในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อควบคุมอาคารบางประเภทในแต่ละบริเวณกฎกระทรวงที่อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 เพื่อควบคุมอาคารภายในเขตพื้นที่ ซึ่งมีการวางและจัดทำผังเมืองรวม หรือในแต่ละท้องที่ที่มีการประกาศเป็นพระราชกฤษฎีกา แล้วแต่กรณี ดังต่อไปนี้ (สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์, 25561f)

การบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารโดยพระราชกฤษฎีกา พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา และจะใช้บังคับในท้องที่ใด มีบริเวณเพียงใด ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา (มาตรา 2)

ชุมชนใดก็ตามที่มีการบังคับใช้ผังเมืองรวมสามารถนำพระราชบัญญัติควบคุมอาคารมาใช้ได้โดยอัตโนมัติ สำหรับเขตท้องที่ที่ได้มีการประกาศให้ใช้บังคับผังเมืองรวมตามกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองหรือเขตท้องที่ที่ได้เคยมีการประกาศดังกล่าว ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้บังคับตามเขตของผังเมืองรวมนั้นโดยไม่ต้องตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

ในขณะที่มีการก่อสร้าง อาคารสูง อาคารขนาดใหญ่พิเศษ อาคารชุมนุมคนและโรงแรมสรรพ ให้ใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้บังคับไม่ว่าท้องที่ที่อาคารนั้นตั้งอยู่จะได้มีพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้หรือไม่ก็ตาม

อำนาจในการออกกฎกระทรวง พระราชบัญญัติควบคุมอาคารระบุไว้ว่าเพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงแข็งแรง ความปลอดภัย การสาธารณสุข การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การผังเมือง การสถาปัตยกรรม และการอำนวยความสะดวกแก่การจราจร ตลอดจนการอื่นที่จำเป็นเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมอาคารมีอำนาจออกกฎกระทรวง (มาตรา 8)

กฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร

กฎกระทรวง ฉบับที่ 33 (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 เป็นกฎกระทรวงที่กำหนดนิยามของรูปแบบอาคารและสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ในข้อกำหนดผังเมืองรวม ประกอบด้วย เช่น อาคารสูง อาคารขนาดใหญ่พิเศษ พื้นที่อาคาร ดาดฟ้า ที่ว่าง ถนนสาธารณะ เป็นต้น

กฎกระทรวง ฉบับที่ 55 (พ.ศ.2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 เป็นกฎกระทรวงที่ใช้อ้างอิงในการนิยามรูปแบบของอาคารและสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ในข้อกำหนดของผังเมืองรวมประกอบด้วย นิยามของรูปแบบอาคารและสถาปัตยกรรมต่าง ๆ เช่น

อาคารที่อยู่อาศัย ห้องแถว ตึกแถว บ้านแถว บ้านแฝด อาคารพาณิชย์ อาคารสาธารณะ อาคารพิเศษ อาคารอยู่อาศัยรวม อาคารขนาดใหญ่ เป็นต้น

การใช้บังคับกฎหมายไม่มีการบังคับย้อนหลัง นอกจากนี้ยังมีการกำหนดลักษณะของอาคาร รวมทั้งความสูงและระยะถอยร่นรวมทั้งที่ว่างของอาคารต่าง ๆ อีกด้วย อาคารที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ที่กำหนดไว้ ก่อนหรือในวันประกาศกระทรวงมหาดไทยนี้ใช้บังคับให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามประกาศกระทรวงมหาดไทยนี้ แต่ห้ามดัดแปลงหรือเปลี่ยนการใช้อาคารดังกล่าวให้เป็นอาคารชนิดหรือประเภทที่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดอาคารที่ได้รับใบอนุญาตให้ก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนการใช้ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร หรือที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายเฉพาะว่าด้วยกิจการนั้น ก่อนวันที่ประกาศกระทรวงมหาดไทยนี้ใช้บังคับ ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามประกาศกระทรวงมหาดไทยนี้ แต่จะขอเปลี่ยนแปลงการอนุญาตให้เป็นการติดต่อประกาศกระทรวงมหาดไทยนี้ไม่ได้

2) ผู้ได้รับมอบอำนาจ

ผู้ได้รับมอบอำนาจจากราชบัญญัติควบคุมอาคารในการนำไปใช้ คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง และผู้บริหารสูงสุดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เช่น นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล นายกเทศมนตรีเทศบาลเมือง นายกเทศมนตรีเทศบาลนคร นายกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฯ

3) แนวทางการนำไปใช้

พระราชบัญญัติควบคุมอาคารให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เช่น เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง เทศบาลนคร องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อควบคุมการปลูกสร้างและดัดแปลงอาคารบางประเภทในแต่ละบริเวณที่กำหนดภายในเขตการปกครองของตนเอง นอกจากนี้ ยังให้อำนาจกระทรวงมหาดไทย ผ่านกรมโยธาธิการและผังเมือง ออกประกาศหรือกฎกระทรวงเพื่อควบคุมการปลูกสร้างและดัดแปลงอาคารบางประเภทในแต่ละบริเวณที่กำหนดได้ทั่วประเทศ ทั้งนี้ประกาศกระทรวงมหาดไทยมีอายุการใช้บังคับเพียง 1 ปี หลังจากนั้นต้องออกกฎกระทรวงมาใช้บังคับแทน

4) ตัวอย่างการนำไปใช้ในพื้นที่จังหวัดสงขลา

เทศบัญญัติเทศบาลนครสงขลา เรื่องกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเปลี่ยนการใช้อาคารบางประเภท ในเขตท้องที่เทศบาลนครสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ได้รับการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 131 ตอนพิเศษที่ 21 ง ประกาศใช้เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ.2557 (ฐานข้อมูลราชกิจจานุเบกษาและการพัฒนากฎหมายอิเล็กทรอนิกส์, พ.ศ. 2561d)

8.5 พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ.2547

1) สาระสำคัญของกฎหมาย

พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ.2547 มีมาตราที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับการวางและจัดทำผังเมืองและสิ่งแวดล้อมในแต่ละท้องที่ ดังต่อไปนี้ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 25561)

“โรงแรม” พระราชบัญญัติฉบับนี้ระบุว่า คือ สถานที่พักที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในทางธุรกิจเพื่อให้บริการที่พักชั่วคราวสำหรับคนเดินทางหรือบุคคลอื่นใดโดยมีค่าตอบแทน ทั้งนี้ ไม่รวมถึงสถานที่พักที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการที่พักชั่วคราวซึ่งดำเนินการโดยส่วนราชการรัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือเพื่อการกุศล หรือการศึกษา ทั้งนี้ โดยมีใช่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน

สถานที่พักที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการที่พักอาศัยโดยคิดค่าบริการเป็นรายเดือนขึ้นไปเท่านั้น

สถานที่พักอื่นใดตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

กฎกระทรวงกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจโรงแรม พ.ศ.2551

กฎกระทรวงฉบับนี้เป็นการกำหนดรูปแบบของที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยวและรูปแบบของโรงแรมในลักษณะต่าง ๆ โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการวางและจัดทำผังเมืองและสิ่งแวดล้อม คือ

สถานที่พักที่มีจำนวนห้องพักในอาคารเดียวกันหรือหลายอาคารรวมกันไม่เกินสี่ห้องและมีจำนวนผู้พักรวมกันทั้งหมดไม่เกินยี่สิบคน ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการที่พักชั่วคราวสำหรับคนเดินทางหรือบุคคลอื่นใดโดยมีค่าตอบแทน อันมีลักษณะเป็นการประกอบกิจการเพื่อหารายได้เสริมและได้แจ้งให้นายทะเบียนทราบตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนด ไม่เป็นโรงแรมตาม (3) ของบทนิยามคำว่า “โรงแรม” ในมาตรา 4

โรงแรมแบ่งเป็น 4 ประเภท ดังต่อไปนี้

(1) โรงแรมประเภท 1 หมายความว่า โรงแรมที่ให้บริการเฉพาะห้องพัก

(2) โรงแรมประเภท 2 หมายความว่า โรงแรมที่ให้บริการห้องพักและห้องอาหาร หรือสถานที่สำหรับบริการอาหารหรือสถานที่สำหรับประกอบอาหาร

(3) โรงแรมประเภท 3 หมายความว่า โรงแรมที่ให้บริการห้องพัก ห้องอาหารหรือสถานที่สำหรับบริการอาหารหรือสถานที่สำหรับประกอบอาหาร และสถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการหรือห้องประชุมสัมมนา

(4) โรงแรมประเภท 4 หมายความว่า โรงแรมที่ให้บริการห้องพัก ห้องอาหาร หรือสถานที่สำหรับบริการอาหารหรือสถานที่สำหรับประกอบอาหาร สถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ และห้องประชุมสัมมนา

ประกาศกรมการท่องเที่ยวเรื่อง กำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ.2554

ประกาศฉบับนี้ได้นิยาม “โฮมสเตย์ไทย” ว่าการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง ที่นักท่องเที่ยวจะต้องพักรวมกับเจ้าของบ้านชายคาเดียวกัน โดยมีห้องพักหรือพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านเหลือ สามารถนำมาตัดแปลงให้นักท่องเที่ยวพักได้ชั่วคราว ซึ่งมีจำนวนไม่เกิน 4 ห้อง มีผู้พักรวมกันไม่เกิน 20 คน โดยมีค่าตอบแทน และจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร อันมีลักษณะเป็นการประกอบกิจการเพื่อหารายได้เสริม ซึ่งเป็นไปตามบทนิยามคำว่า “โรงแรม” แห่งพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 และได้ขึ้นทะเบียนกับกรมการท่องเที่ยว ตามหลักเกณฑ์ที่กรมการท่องเที่ยว กำหนด

2) ผู้ได้รับมอบอำนาจ

ผู้ได้รับมอบอำนาจจากพระราชบัญญัติในการนำไปใช้บังคับมีคณะกรรมการส่งเสริมและกำกับธุรกิจโรงแรมคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานกรรมการเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น อธิบดีกรมอนามัย ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผู้แทนกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ผู้แทนกระทรวงวัฒนธรรม นายกสมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวภายในประเทศ นายกสมาคมโรงแรมไทย ผู้แทนสมาคมโรงแรมไทย ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนห้าคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิภาคเอกชนซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ด้านโรงแรมหรือด้านการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงการกระจายผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ด้านโรงแรมไปตามประเภทของโรงแรมที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 13 เป็นกรรมการ

3) แนวทางนำไปใช้

แนวทางนำไปใช้เพื่อส่งเสริมและยกมาตรฐานการประกอบธุรกิจโรงแรมและกำหนดหลักเกณฑ์ในการประกอบธุรกิจให้เหมาะสมกับสภาพของการประกอบธุรกิจโรงแรมแต่ละประเภท

4) ตัวอย่างการนำไปใช้

พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง และประกาศที่เกี่ยวข้องกับโรงแรม สามารถนำไปใช้อ้างอิงในกฎกระทรวง ประกาศ และข้อบัญญัติของท้องถิ่น ที่ออกตามความในพระราชบัญญัติด้าน

การผังเมือง สิ่งแวดล้อม และควบคุมอาคาร ตามที่ปรากฏในกฎกระทรวงผังเมืองรวม ประกาศของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ข้อบัญญัติควบคุมอาคารของท้องถิ่น เป็นต้น ดังเช่น

ประกาศกรมโยธาธิการและผังเมือง เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ในการวางและจัดทำผังเมืองรวมในท้องที่จังหวัดสงขลา ได้รับการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 129/ตอนพิเศษที่ 133 ง หน้า233/ประกาศใช้เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ.2555 (ฐานข้อมูลราชกิจจานุเบกษาและการพัฒนากฎหมายอิเล็กทรอนิกส์, 2561e)

พระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 บังคับในท้องที่บางแห่งในตำบลชิงโค ตำบลหัวเขา ตำบลสิงห์หม้อ ตำบลบ่อยาง ตำบลเกาะยอ ตำบลเขารูปช้าง และตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา (ฐานข้อมูลราชกิจจานุเบกษาและการพัฒนากฎหมายอิเล็กทรอนิกส์, 2561f)

9. การศึกษาเอกสาร งานวิจัยและกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง

เอกสาร งานวิจัย และกรณีศึกษา ที่ผู้วิจัยสืบค้นจากแหล่งข้อมูลสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบว่ามีการวิจัยในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกที่สนใจและเกี่ยวข้องกับเกาะ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม คือ การศึกษาผลกระทบของสะพานติณสูลานนท์ ที่มีต่อการใช้ที่ดินบนถนนเกาะยอและบริเวณพื้นที่เกี่ยวเนื่อง จังหวัดสงขลา (อัญชลี ตันวานิช, 2532) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมกับรูปแบบการพัฒนาที่ดินกรณีศึกษาอำเภอเมืองสงขลา (นิตินัย สาริวาท, 2533) การศึกษาสภาพและผลกระทบจากการประกอบการร้านอาหารในตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา (กฤตยา ไชยกาฬ, 2553) การศึกษาสภาพและผลกระทบจากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์: กรณีศึกษาตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา (มนธิรา เสรีเวสารัตน์, 2561) สำระสำคัญโดยสังเขปของการวิจัยเหล่านี้ มีดังต่อไปนี้

9.1 การศึกษาผลกระทบของสะพานติณสูลานนท์ ที่มีต่อการใช้ที่ดินบนถนนเกาะยอและบริเวณพื้นที่เกี่ยวเนื่อง จังหวัดสงขลา

วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาผลกระทบของสะพานติณสูลานนท์ ที่มีต่อการใช้ที่ดินบนถนนเกาะยอและบริเวณพื้นที่เกี่ยวเนื่อง จังหวัดสงขลา โดย นางสาวอัญชลี ตันวานิช เมื่อ พ.ศ.2532 มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (อัญชลี ตันวานิช, 2532)

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากรก่อนและหลังมีการสร้างสะพานติณสูลานนท์ของพื้นที่ตำบลเกาะยอ
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น
3. เพื่อระบุผลกระทบในด้านการใช้ที่ดินจากสะพานติณสูลานนท์

4. เพื่อคาดการณ์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน
5. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการใช้ที่ดินที่เหมาะสม

โดยมีขอบเขตการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับจังหวัด ศึกษาสภาพทั่วไปของจังหวัดสงขลา ทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร
2. ระดับชุมชน ได้แก่ พื้นที่ตำบลเกาะยอทั้งตำบล
3. บริเวณที่เกี่ยวข้องในจังหวัดสงขลา ได้แก่ ตำบลพะวง ตำบลสทิงหม้อ บริเวณท่าแพ ขนानยนต์ และตัวเมืองสงขลา

ผลสรุปและเสนอแนะจากการวิจัย

แนวทางการพัฒนาการใช้ที่ดินที่เหมาะสม ผลที่ได้จากการวิจัยพบว่าสะพานติณสูลานนท์ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อตำบลเกาะยอและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง อันได้แก่ ตำบลพะวง ตำบลสทิงหม้อ บริเวณท่าแพ ขนานยนต์ และตัวเมืองสงขลา ตำบลเกาะยอเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากภาคการเกษตรเป็นนอกภาคการเกษตร โดยเปลี่ยนเป็นทางหลวง ถนนรอบเกาะ สวนอาหาร สถาบันทักษิณคดีศึกษา บ้านพักอาศัย ร้านค้า สวนรัชมังคลาภิเษก ตลาดนัด ทางด้านเศรษฐกิจ เกิดความเหลื่อมล้ำในระดับรายได้ ที่ดินมีราคาสูงขึ้น มีอาชีพหลากหลาย ส่วนทางด้านสังคมและประชากร มีคนอพยพย้ายถิ่นเข้าเกาะยอมากขึ้น เปลี่ยนจากสังคมปิดเป็นสังคมเปิด นอกจากนี้สะพานติณสูลานนท์ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการคมนาคมของจังหวัดสงขลา โดยมีผลให้แพขนานยนต์ลดความสำคัญลง ขณะเดียวกันเกาะยอมีบทบาทเป็นทางผ่านและจุดรับ-ส่งการคมนาคมที่สำคัญ ส่งผลให้พื้นที่เกี่ยวเนื่องตำบลพะวงและตำบลสทิงหม้อกลายเป็นทางผ่านการคมนาคมที่สำคัญ ตำบลพะวงเป็นศูนย์ราชการแห่งใหม่ของจังหวัดสงขลา เปลี่ยนการใช้ที่ดินจากที่ว่างที่นา ที่ลุ่มเป็น ศูนย์การค้า อาคารพาณิชย์ สถานจำหน่ายน้ำมัน และที่ดินมีราคาสูงขึ้น ส่วนตำบลสทิงหม้อ เป็นที่ตั้งกิ่งอำเภอสิงหนคร ที่ดินมีราคาสูงขึ้น สำหรับตัวเมืองสงขลาและบริเวณท่าแพ ขนานยนต์กลายเป็นเมืองนอกเส้นทางการคมนาคม ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่ออนุรักษ์เกาะยอให้มากที่สุด โดยพัฒนาตำบลสทิงหม้อเป็นแหล่งการค้าการบริการรองรับโครงการต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นและจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต รวมทั้งพัฒนาปรับปรุงและฟื้นฟูตัวเมืองสงขลาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและธรรมชาติและชุมชนโบราณ

9.2 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมกับรูปแบบการพัฒนาที่ดินกรณีศึกษาอำเภอเมืองสงขลา

วิทยานิพนธ์เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมกับรูปแบบการพัฒนาที่ดินกรณีศึกษาอำเภอเมืองสงขลา โดย นายนิติชัย สาริวัต เมื่อ พ.ศ.2533 มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (นิติชัย สาริวัต, 2533)

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาที่ดินในพื้นที่ศึกษา
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมในพื้นที่ศึกษา ในช่วง พ.ศ. 2536-2550
3. เพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ กับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ศึกษาในช่วง พ.ศ. 2536-2550

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการวางแผนพัฒนาเมืองสงขลา

วิธีการวิจัยใช้วิธีการศึกษาในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ มุ่งเน้นในการลงพื้นที่ สัมภาษณ์ และการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาและพื้นที่ศึกษาที่ได้กำหนดไว้ในงานวิจัย เพื่อศึกษาเหตุการณ์และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น นำผลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยการทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินจากระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) พ.ศ. 2533 พ.ศ. 2538 และ พ.ศ. 2550 (เนื่องด้วยข้อจำกัดทางด้านข้อมูลแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน (GIS) ที่ไม่มีการจัดทำข้อมูลใน พ.ศ. 2536 จึงทำการวิเคราะห์โดยใช้ ข้อมูลใน พ.ศ. 2533) และภาพถ่ายจากดาวเทียม เพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการขยายตัวของพื้นที่เขตเมืองด้วยสายตา ใช้ประกอบการพิจารณาร่วมกับข้อมูลการพัฒนาที่ดินที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่ข้อมูลปริมาณการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และได้เก็บรวบรวมข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมในแต่ละปีเพื่อนำมาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ถึงสาเหตุและผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยมีนำเสนอผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม

ผลสรุปจากการวิจัย พบว่า

1. จากการศึกษาแนวคิดเรื่องปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาที่ดิน เมื่อนำมาพิจารณากับอำเภอเมืองสงขลาเป็นพื้นที่ที่มีความน่าสนใจ มีปัจจัยหลากหลายที่คอยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา ดึงดูดให้ นักลงทุนพัฒนาที่ดินทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เข้ามาลงทุนเพื่อผลตอบแทนทางด้านผล

กำไรและผลประโยชน์ทางด้านสังคม โดยภายในพื้นที่เดียวมีภูมิประเทศที่หลากหลาย คือ ทางด้านทิศเหนือเป็นแหลมยื่นออกสู่ทะเล ขนาบด้วยอ่าวไทยและทะเลสาบสงขลา มีเกาะที่เป็นที่อยู่อาศัยที่สำคัญตั้งอยู่กลางทะเลสาบสงขลา คือ เกาะยอ ทางด้านทิศตะวันออกติดกับชายฝั่งอ่าวไทย เป็นชายหาดทอดยาว ทางด้านทิศใต้และทิศตะวันตกเฉียงใต้เป็นที่ราบสลับภูเขา เป็นต้น มีศักยภาพและความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมมีทางเลือกสำหรับการเดินทาง ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ มีสถานที่อำนวยความสะดวกทางด้านพาณิชยกรรม สิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้จะทำให้เมืองมีความเจริญอย่างรวดเร็ว สภาพทางเศรษฐกิจ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ย่อกระตุ่นให้เกิดการพัฒนาที่ดิน เนื่องจากอำเภอเมืองสงขลามีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย ทั้งภาคพาณิชยกรรม ภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม และการประมง ในความหลากหลายของกิจกรรมทางเศรษฐกิจนี้ ทำให้ดึงดูดนักลงทุนด้านการค้าและนักพัฒนาที่ดินเข้ามาในพื้นที่ จากปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่ได้กล่าวสรุปมาทั้งหมดนี้เป็นผลทำให้อำเภอเมืองสงขลาเกิดการพัฒนาดังต่อไปนี้ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้ง ทางด้านกายภาพ และทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ จากนโยบายและการลงทุนพัฒนาในภาคอุตสาหกรรม ทำให้การผลิตภาคอุตสาหกรรมเริ่มมีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ จากการวิเคราะห์หาค่าความชำนาญพิเศษ (LQ) ตั้งแต่ พ.ศ. 2536-2550 ภาคการผลิตอุตสาหกรรมที่เป็นสาขาการผลิตที่เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) ให้แก่จังหวัดสงขลาอย่างต่อเนื่องจนเป็นสาขาการผลิตหลักในปัจจุบัน ประกอบกับภาคการค้าและบริการก็ยังคงมีความแข็งแกร่ง คอยสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมในการเพิ่มผลผลิต ส่วนภาคการเกษตรกรรมเริ่มลดบทบาทลง แต่พืชเศรษฐกิจที่ยังคงมีความสำคัญในพื้นที่ คือ ยางพารา ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ทางด้านทิศใต้ของอำเภอเมืองสงขลา บริเวณเขตตำบลพะวง ตำบลเกาะแต้ว และตำบลทุ่งหวัง ยังคงเป็นสวนยางพารา ด้านการประมงระยะหลังเริ่มจะซบเซา แต่เป็นผลมาจากปัจจัยด้านอื่น ๆ การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ตั้งแต่ พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา ประชากรในอำเภอเมืองสงขลาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึง พ.ศ. 2547

3. การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ในช่วง พ.ศ. 2536-2550 พบว่า อำเภอเมืองสงขลา มีสภาพทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับจังหวัดอย่างมหาศาล ทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูง ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายและแผนต่าง ๆ ของทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ที่กำหนดให้จังหวัดสงขลาเป็นศูนย์กลางทางการค้า และการลงทุนในภูมิภาค ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ พื้นที่เขตเมืองมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเมืองได้ขยายออกไปยังรอบนอกเขตเมืองลงมาทางทิศใต้และทิศตะวันตกเฉียงใต้ โดยเฉพาะที่อยู่อาศัยที่อยู่บริเวณรอบนอกเขตเมืองที่มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่การขยายตัวของเมืองได้ก่อปัญหาให้แก่เมืองอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการรुक้าพื้นที่ป่าชายเลน โครงการที่อยู่อาศัยไม่ทำ

การขออนุญาตจัดสรรที่ดิน โรงงานอุตสาหกรรมสร้างมลพิษแก่บริเวณพื้นที่โดยรอบ และการใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภท เหล่านี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาต่อเมืองทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทำให้ทราบว่าถึงแม้สภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดสงขลาจะเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางกายภาพกลับเกิดปัญหา ทั้งปัญหาด้านการใช้ที่ดิน การหลีกเลี่ยงกฎหมาย การแย่งชิงทรัพยากร การก่อกมลพิษ และคาดการณ์ว่าในอนาคตถ้ายังไม่มีแนวทางการแก้ไขที่ถูกต้อง เมืองสงขลาจะเกิดปัญหาทางกายภาพเพิ่มขึ้นอีกมากมายในหลากหลายมิติ

ข้อเสนอแนะในงานวิจัย

1. การเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเมืองให้สอดคล้องกับมาตรการทางผังเมือง

(1) เนื่องจากการบังคับใช้ประโยชน์ที่ดินในอำเภอเมืองสงขลา ยังไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงได้เสนอแนะนโยบายโดยการกำหนดการบังคับใช้ประโยชน์ที่ดินในอำเภอเมืองสงขลา ในการจัดวางผังเมืองในครั้งต่อไปดังนี้

- ด้านที่อยู่อาศัย ควรกำหนดเขตการตั้งชุมชนไว้ล่วงหน้าในพื้นที่ที่แน่นอนเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต โดยเฉพาะพื้นที่ป่าชายเลนเดิม ที่ถูกรุกล้ำเข้าไปสร้างที่อยู่อาศัยจนเก็บเต็มพื้นที่

- ควรจัดระบบโครงข่ายคมนาคม เพื่อเชื่อมโยงการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภท และเป็นแนวในการวางระบบของสาธารณูปโภคอื่น ๆ ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท เป็นต้น

- ควรจัดระบบโครงข่ายคมนาคม เพื่อเชื่อมโยงการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภท และเป็นแนวในการวางระบบของสาธารณูปโภคอื่น ๆ

- ไม่ควรตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตเมืองหรือใกล้กับสถานชุมชน สถานที่ราชการ สถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนสถานพักผ่อนหย่อนใจ และควรมีระบบควบคุมมลภาวะ

- สนับสนุนให้มีการอนุรักษ์ชุมชนเมืองเก่า บริเวณถนนนครนอก และถนนนางงาม ซึ่งมีบ้านเรือนที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม

- สนับสนุนให้ มีการวางผังเมืองรวมของชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ

(2) แนวทางในการประสานความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายในการจัดวางผังเมือง ซึ่งขั้นตอนหนึ่งในการจัดวางผังเมือง คือ การวางผังในแต่ละท้องที่ใดก็ตาม ในข้อบังคับผังเมืองจะเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียได้ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการวางผังในพื้นที่ของตนเอง แต่จากประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการจัดวางผังเมือง พบว่า นักลงทุนพัฒนาที่ดิน ไม่ได้ให้ความร่วมมือ ไม่รู้ข่าวการประชุม หรือ ไม่ได้ได้ถูกเชิญให้เข้าประชุม ประเด็นนี้น่าสนใจมาก ซึ่งหากได้รับความร่วมมือจากนักลงทุนพัฒนาที่ดินเข้าร่วมการประชุม อาจจะทำให้บุคคลกลุ่มนี้เข้าใจถึงมาตราทางผังเมือง ที่มีไว้เพื่อประโยชน์ต่อสาธารณะ ต้องการทำให้บ้านเมืองมีความเป็นระเบียบให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ไม่ได้มีไว้เพื่อสร้างผลประโยชน์ให้คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ทำให้บุคคลกลุ่มนี้

ปฏิบัติตามมาตรการทางผังเมือง ทั้งนี้ส่วนหนึ่งก็ต้องขึ้นอยู่กับทางเจ้าหน้าที่ผังเมืองที่จะต้องให้ความสำคัญกับบุคคลกลุ่มนี้ด้วย ทาวิธีการที่จะทำให้บุคคลเหล่านี้ลดอคติที่มีต่อผังเมือง

2. การเสนอแนะแนวทางการวางนโยบายและแผนพัฒนาเมือง

- (1) การพัฒนาเมืองส่วนใหญ่ได้ดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้ในระดับสูง
- (2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกลับมาทบทวนบทบาทของอำเภอเมืองสงขลา กำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองโดยไม่มองข้ามข้อดีในอดีต พร้อมทั้งกำหนดว่าเมืองสงขลาควรเป็นเมืองแห่งการพัฒนาทางด้านใด เพื่อให้การพัฒนาเมืองสงขลาเป็นไปอย่างยั่งยืนเป็นเมืองที่น่าอยู่สำหรับคนสงขลา
- (3) ในการที่จะพัฒนาเมืองใดเมืองหนึ่ง หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบไม่ได้มีเพียงหน่วยงานเดียว ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรที่จะมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และระดมความคิด เพื่อให้การพัฒนาเมืองเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

3. การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

- (1) จากการวิเคราะห์ส่วนแบ่งและส่วนโอน ด้วยเทคนิค shift and share analysis พบว่า สาขาการผลิตในจังหวัดสงขลาที่ควรสนับสนุนและส่งเสริม ได้แก่ การประมง การไฟฟ้า ก๊าซ และประปา การผลิตอุตสาหกรรม การบริการชุมชน สังคม และบริการส่วนบุคคลอื่น ๆ และการโรงแรมและภัตตาคาร
- (2) ภาครัฐควรผลักดันให้โครงการ land bridge ที่เชื่อมระหว่างท่าเรือสงขลา และท่าเรือปากบารา ประสบความสำเร็จ ซึ่งจะเป็นเส้นทางการขนส่งสินค้าที่สำคัญของภูมิภาคและกระตุ้นให้เกิดการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจในพื้นที่

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

- (1) สำหรับอำเภอเมืองสงขลาโดยเฉพาะในพื้นที่เขตเทศบาลนครสงขลา มีแนวโน้มการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในอนาคต ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาเรื่องโครงข่ายระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ที่ให้บริการกับประชาชนว่ามีเพียงพอหรือไม่ และประสบปัญหาอะไรบ้าง เพื่อเสนอเป็นแนวทางการวางแผนขยายระบบสาธารณูปโภคในเขตเมืองให้เพียงพอับความต้องการของประชาชนที่เพิ่มขึ้นในอนาคต
- (2) มีข้อจำกัดด้านข้อมูลแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่มีความละเอียดเพียงพอในการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเมือง เป็นข้อมูลที่เน้นทางการเกษตร มีรายละเอียดส่วนใหญ่อ้างอิงกับพื้นที่เกษตรกรรมต่าง ๆ ถ้าต้องการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการตั้งถิ่นฐานในเขตเมืองจึงควรใช้ข้อมูลจากกรมผังเมือง เพราะมีการแบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเมืองไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ควรวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลการสัมภาษณ์และสำรวจภาคสนาม เพื่อให้ผลการศึกษามีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ควรคำนึงถึงระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา

9.3 การศึกษาสภาพและผลกระทบจากการประกอบการร้านอาหารในตำบลเกาะยอ

อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาสภาพและผลกระทบจากการประกอบการร้านอาหารใน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดย นางสาวกฤตยา ไชยกาฬ เมื่อ พ.ศ.2553 มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและผลกระทบจากการประกอบการร้านอาหารในตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยจำแนกประเด็นศึกษาไว้ดังนี้ (กฤตยา ไชยกาฬ, 2553)

1. สภาพการประกอบการร้านอาหาร
2. ผลกระทบจากการประกอบการ

วิธีการวิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสำรวจภาคสนาม การสำรวจความคิดเห็น ใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง 82 คน โดยทำการศึกษาสภาพการประกอบการร้านอาหารในตำบลเกาะยอ 4 ประการ ได้แก่ ข้อมูลด้านผู้ประกอบการ ลักษณะทางกายภาพ ด้านทำเลที่ตั้ง และด้านการบริหารจัดการ ศึกษาผลกระทบจากการประกอบการร้านอาหารในตำบลเกาะยอ 3 ประการ ได้แก่ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม โดยเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลสรุปจากการวิจัย พบว่า

1. สภาพการประกอบการร้านอาหาร

1) ข้อมูลด้านผู้ประกอบการ ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการจบการศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้สูงจะเลือกประกอบอาชีพใดก็ได้ แต่สาเหตุหลักที่ผู้ประกอบการเลือกประกอบการร้านอาหารเนื่องจากเป็นเจ้าของหรือผู้ประกอบการร้านอาหารต้องการประกอบอาชีพอิสระ การประกอบอาชีพอิสระถือได้ว่าเป็นนายของตนเองจึงทำให้ปัจจุบันในเกาะยอมีผู้ประกอบการร้านอาหารเพิ่มขึ้น

2) ลักษณะทางกายภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะทำให้การตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารร้านใดนั้นสามารถตัดสินใจได้จากลักษณะทางกายภาพของผู้บริโภคต้องการ สามารถเลือกรับประทานอาหารในร้านอาหารที่รับชมวิวสะพานติณสูลานนท์ ตัวเมืองจังหวัดสงขลา ร้านอยู่ติดถนนใหญ่และสามารถชมวิวสะพานติณสูลานนท์ทั้งสองฝั่งหรือชมพระอาทิตย์ตก ต้องการความสะดวกสบายในการจอดรถก็สามารถเลือกร้านอาหารที่มีพื้นที่จอดรถมาก ต้องการความเป็นส่วนตัวก็สามารถเลือกร้านอาหารที่มีที่นั่งรับประทานอาหารมากแล้วแต่ผู้บริโภคต้องการความสะดวกสบายด้านใด

3) ทำเลที่ตั้ง ร้านอาหารทุกร้านในตำบลเกาะยอมีทำเลที่ตั้งร้านอยู่ติดทะเล และร้านอาหารส่วนใหญ่มีพื้นที่บางส่วนยื่นลงสู่ทะเลเพื่อทำเป็นที่สำหรับให้ลูกค้านั่งรับประทานอาหาร

เกือบทุกร้านมีการดำเนินการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่ตั้งร้านอาหารเพื่อเป็นแรงจูงใจลูกค้า ซึ่งสิ่งการกระทำดังกล่าวล้วนส่งผลให้สภาพแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรม

4) ด้านการบริหารจัดการ สาเหตุที่ทำให้ร้านอาหารสามารถตั้งอยู่ได้นานส่วนใหญ่เนื่องจากร้านอาหารอร่อยแล้วยังจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการในด้านต่างๆที่ดี

2. ผลกระทบจากการประกอบการ

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 1) การประกอบการร้านอาหารทำให้เกิดอาชีพ ส่งผลให้ผู้ผลิตในท้องถิ่นมีงานทำจากการเลี้ยงปลา กุ้ง วัตถุดิบอื่นๆแก่ร้านอาหาร ซึ่งทางผู้ประกอบการควรให้มีการจัดซื้อวัตถุดิบที่ได้จากผู้ผลิตในท้องถิ่นเพื่อเป็นการสนับสนุนคนในท้องถิ่นด้วยกัน 2) เกิดการกระจายรายได้ เนื่องจากเงินที่ได้จากการประกอบการหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจหน่วยเศรษฐกิจอื่นๆ มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตให้แก่ร้านอาหาร มีการเก็บภาษีจากร้านอาหารเป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และหากร้านอาหารในการจัดซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาหารจากผู้ผลิตในท้องถิ่นมากขึ้นก็จะทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น และ 3) ส่งเสริมการท่องเที่ยวและการบริโภคสินค้าพื้นเมือง เป็นการประชาสัมพันธ์แก่ผู้บริโภคที่เดินทางเข้ามารับประทานอาหารเช้าแต่การประชาสัมพันธ์นั้นต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้หลากหลายวิธีเพื่อให้ทั่วถึง และการได้ขายผลผลิตสินค้าพื้นเมืองต่างๆของชาวบ้านแก่ผู้บริโภคก็ต้องขายสินค้าที่ดีมีคุณภาพเพื่อให้ผู้ซื้อเกิดความพึงพอใจจะได้ซื้อสินค้าอีกครั้งต่อไป

ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) ผู้บริโภคสะดวกสบาย ประหยัดแรงงาน เวลา จึงเลือกรับประทานอาหารจากร้านอาหารมากกว่าการทำอาหารเอง แต่ก็จะเป็นการปลูกฝังค่านิยมที่ทำให้คนเกิดความเกียจคร้านในการประกอบอาหารมากขึ้น 2) การถ่ายทอดวัฒนธรรมการบริโภคอาหารลดน้อยลง 3) ความอบอุ่นในครอบครัวลดน้อยลง 4) วิธีการบริโภคเปลี่ยนแปลง และ 5) เกิดแหล่งพบปะสังสรรค์ จากข้อข้างต้นที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าควรมีการปลูกฝังค่านิยมในการประกอบอาหารรับประทานเองร่วมกันในครอบครัวให้มากขึ้นจะเป็นวิธีการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ต่อไป

ผลกระทบด้านสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย 1) ผลกระทบต่อทัศนียภาพ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมของร้านอาหารควรคำนึงถึงความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ร้านอาหารไม่ควรมีการลู่ล้าทะเลสาบจะทำให้ทัศนียภาพของตำบลเกาะยอดีขึ้น 2) ผลกระทบต่อคุณภาพอากาศ หากร้านอาหารมีการจัดการที่ดีเกี่ยวกับการกำจัดกลิ่นจากการประกอบอาหาร อาหารที่เน่าเสีย ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ดีจะทำให้ไม่เกิดมลพิษทางอากาศ 3) ผลกระทบต่อมลภาวะทางเสียง ในการสัญจรไปมาของรถหากผู้ขับขี่ไม่มีการเร่งเครื่องมากจนเกินไป การบริการร้องคาราโอเกะค่าการประกอบการควรมีการสร้างห้องเก็บเสียงหรือมีการจัดเวลาที่แน่นอนจะทำให้ไม่ส่งผลกระทบต่อเวลาพักผ่อนของชาวบ้านในละแวกใกล้เคียง 4) ผลกระทบต่อคุณภาพน้ำ ควรมีการสร้างจิตสำนึกที่ดีรายการทิ้งขยะและสิ่ง

ปฏิภูลที่ถูกต้องไม่ให้เกิดการทิ้งลงสู่ทะเล ก็จะทำให้น้ำในทะเลสาบไม่เน่าเสีย สกปรก และ5) ผลกระทบจากขยะมูลฝอย หากร้านอาหารรักษาความสะอาดดี มีการจัดการขยะมูลฝอยและเศษอาหารอย่างเป็นระบบ ไม่ทิ้งเศษอาหารหรือขยะและสิ่งปฏิกูลลงในทะเลสาบ น้ำทะเลสาบก็จะไม่เน่าเสีย ไม่สกปรก

ข้อเสนอแนะในงานวิจัย

1. ท่าเลที่ตั้งร้านอาหารส่วนใหญ่มีพื้นที่บางส่วนที่ตรงไปในทะเลมีการเสียดำรูกล้าแก่กรมเจ้าท่าจำนวน 2 รายดังนั้นหน่วยงานของรัฐซึ่งควรมีมาตรการควบคุมกำกับไม่ให้มีการก่อสร้างรูกล้าลงไปทะเลในระยะเวลาที่เหมาะสมต่อไป

2. ร้านอาหารส่วนใหญ่ขาดความรู้ที่ถูกต้องควบคุมเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในการกำจัดเศษอาหาร ขยะ และสิ่งปฏิกูล อันเป็นสาเหตุให้น้ำเน่าเสียและก่อมลพิษทางอากาศ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ กรมอนามัย จึงควรประชุมอบรมให้ความรู้บุคลากรของร้านอาหารให้มีความรู้ ความตระหนัก ในการกำจัดเศษอาหาร ขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลที่เกิดขึ้นจากการประกอบการร้านอาหารด้วยวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสม

3. การปรับปรุงภูมิทัศน์ของร้านอาหาร เช่น การจัดสวนหย่อม สนามเด็กเล่น การดำเนินการดังกล่าวส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม เช่น มีการตัดโค่นต้นไม้ใหญ่ที่มีอยู่เดิมเพื่อปรับสถานที่ตั้งสวนหย่อม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ ควรดูแลสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อการปรับปรุงพัฒนาในเชิงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

4. สวนหย่อมไม้ดอกไม้ประดับที่มีอยู่ร้อยละ 34.78 ของร้านอาหารทั้งหมด ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพทรุดโทรม ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร ดังนั้นเจ้าของร้านหรือผู้รับผิดชอบจึงควรให้ความสำคัญ มีการพัฒนาปรับปรุงให้อยู่ในสภาพสวยงามอยู่เสมอ

5. องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ ควรมีกิจกรรมรณรงค์ให้มีการพัฒนา ปรับปรุงร้านอาหารในด้านต่างๆอย่างสม่ำเสมอ เช่น การประกวดร้านอาหารดีเด่นในด้านต่างๆ อาทิเช่น ด้านความสะอาด ด้านภูมิทัศน์ ด้านการให้บริการ เพื่อเป็นการส่งเสริมร้านอาหารและเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของตำบลเกาะยอได้อีกด้วย

9.4 รายงานวิจัย: การศึกษาสภาพและผลกระทบจากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์:

กรณีศึกษาตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาสภาพและผลกระทบจากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์: กรณีศึกษาตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดย นางสาวมนธิรา เสรีเวสารัตน์เมื่อ พ.ศ.2561 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาการดำเนินการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 2) เพื่อศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ด้านเศรษฐกิจ สังคม

วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่มีต่อชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา (มนิธา เสรีเวสารัตน์, 2561)

วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ การดำเนินการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์จากผู้ประกอบการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ จำนวน 43 ราย และสำรวจที่ตั้งและการกระจายของโฮมสเตย์ โดยการเก็บพิกัดโฮมสเตย์ทุกหลังในตำบลเกาะยอ และใช้แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในพื้นที่ 27 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติแจกแจงความถี่ และร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า ในช่วงแรกการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอเกิดจากกลุ่มผู้เลี้ยงปลากะพงตัดแปลงขนานหรือที่พักสำหรับเฝ้าปลากะพงให้เป็นโฮมสเตย์สำหรับนักท่องเที่ยว ปัจจุบันโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอทั้ง 72 หลัง มีลักษณะเป็นบ้านที่ผู้ประกอบการจัดไว้ให้นักท่องเที่ยวพักแยกต่างหาก ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ด้านเศรษฐกิจ คือช่วยสร้างรายได้ ทำให้เกิดอาชีพและการจ้างงานในชุมชน ด้านสังคม ทำให้เกิดการประชาสัมพันธ์ชุมชน ด้านวัฒนธรรม เกิดการคงอยู่ของวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้คนในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ทำให้เกิดขยะและสิ่งปฏิกูลในแหล่งน้ำ เกิดเสียงรบกวนจากการทำกิจกรรมของนักท่องเที่ยวทำลายทรัพยากรชีวภาพ และทำลายทัศนียภาพของชุมชน

ผลสรุปจากการวิจัย พบว่าการดำเนินการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เริ่มมีดำเนินกิจการโฮมสเตย์มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ปัจจุบันตำบลเกาะยอมีผู้ประกอบการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในพื้นที่จำนวน 43 ราย และมีโฮมสเตย์จำนวน 72 หลัง โดยส่วนใหญ่ปลูกสร้างในทะเลสาบสงขลา ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ส่วนใหญ่มีโฮมสเตย์ 1 หลัง โดยทุกรายมีการบริหารจัดการโฮมสเตย์ในรูปแบบธุรกิจส่วนตัว ส่วนใหญ่มีเหตุผลในการประกอบกิจการโฮมสเตย์ เนื่องจากต้องการมีรายได้เสริมแต่ส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคในการประกอบกิจการโฮมสเตย์ คือหน่วยงานภาครัฐไม่สนับสนุนให้มีการดำเนินกิจการโฮมสเตย์ในลักษณะล่องลำพื้นที่ทะเลสาบสงขลา ทำให้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่มีแผนการขยายกิจการโฮมสเตย์เพิ่ม โฮมสเตย์ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นบ้านลงเสาหรือบ้านถาวรที่ผู้ประกอบการจัดไว้ให้นักท่องเที่ยวพักแยกต่างหาก ซึ่งส่วนใหญ่ใช้เงินลงทุนในช่วง 600,000 - 900,000 บาทต่อหลังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 15 - 60 คน สำหรับการบริการอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวโฮมสเตย์ โดยส่วนใหญ่จะบริการจัดหาวัดุดิบ เช่น อาหารทะเลสด หรือบริการสั่งอาหารให้นักท่องเที่ยว สำหรับกิจกรรมของโฮมสเตย์ที่จัดให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวมาร่วมสังสรรค์ภายในที่พักมากกว่ากิจกรรมเรียนรู้หรือสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีรายได้จากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เฉลี่ยประมาณ 10,000 - 15,000 บาทต่อเดือน

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ก่อให้เกิดผลกระทบทางบวกต่อชุมชนและผู้อาศัย คือ ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน มีผลให้เกิดการเผยแพร่ชื่อเสียงของชุมชนให้เป็นที่รู้จัก ทำให้เกิดการคงอยู่ของวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนรู้สึกหวงแหนและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน และผลกระทบทางลบต่อชุมชนและผู้อาศัย คือ รายได้จากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ไม่สามารถกระจายไปสู่ชุมชนได้อย่างทั่วถึง ทำให้เกิดความขัดแย้งในชุมชน เกิดปัญหาขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลในแหล่งน้ำ เกิดเสียงรบกวนจากการทำกิจกรรมของนักท่องเที่ยว การทำลายทรัพยากรชีวภาพและทัศนียภาพของชุมชน

การวิจัยครั้งนี้พบว่าผู้ประกอบการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอ ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่ถูกต้อง การควบคุมจำนวนโฮมสเตย์ รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการกำจัดสิ่งปฏิกูลที่เกิดจากโฮมสเตย์อย่างถูกต้อง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหาวิธีสร้างความรู้ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึก เพื่อให้ผู้ประกอบการตระหนักถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ต่อชุมชน

10. สรุป

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมองค์ความรู้ด้านทฤษฎี แนวคิด และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐาน สิ่งแวดล้อม การวางผังและออกแบบชุมชน และมาตรการนำแผนและผังไปปฏิบัติ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และระบบสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต เพื่อจะนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยสรุป ได้ดังนี้

ทฤษฎีที่เป็นองค์ความรู้ (substantive theory) สำหรับนักวางผังนำไปใช้เป็นแนวทางศึกษาและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองและชุมชนในมิติต่าง ๆ ประกอบด้วย ทฤษฎีด้านการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชน ทฤษฎีด้านภูมิศาสตร์ที่สำคัญ คือ ทฤษฎีแหล่งกลาง หรือ Central Place Theory ที่นำมาใช้อธิบายโครงสร้างของศูนย์กลางการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนบนพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีข้อจำกัดทางด้านภูมิประเทศ และทฤษฎีหรือแบบจำลองการขยายตัวของเมืองในอดีตมี 3 รูปแบบ ได้แก่ แบบวงแหวนร่วม (Concentric Theory) แบบส่วนเสี้ยว (Sector Theory) และแบบหลายศูนย์กลาง (Multiple Nuclei Theory) ทฤษฎีด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน อธิบายการเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทที่มีรูปแบบเรียบง่ายไม่ต้องอาศัยกฎเกณฑ์มาควบคุมเน้นการสื่อสารระหว่างผู้คนโดยตรง ไปสู่สังคมเมืองที่มีรูปแบบหลากหลายและสลับซับซ้อนมากขึ้น ทฤษฎีด้านจิตวิทยา ที่สำคัญได้แก่ทฤษฎีจิตวิทยาเกสตัลท์ซึ่งเน้นความสำคัญของส่วนรวมและความเป็นกลุ่ม

ก่อนเดี๋ยวก่อน และทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ของอับราฮัม มาสโลว์ ได้แสดงให้เห็นว่า มนุษย์เราต้องการการตอบสนองความจำเป็นในด้านต่าง ๆ

ทฤษฎีด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติเป็นการนิยามความหมายของระบบนิเวศและ นิเวศวิทยาของเมือง ทั้งนี้ สิ่งแวดล้อมอาจจำแนกประเภทออกได้เป็น (1) สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตาม ธรรมชาติ (natural environment) (2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น (man-made natural environment) และ (3) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (man-made environment) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม อาจจำแนกประเภทออกได้เป็น (1) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมธรรมชาติ (2) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น และ (3) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม และ (4) สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมที่เป็นทั้งธรรมชาติและนามธรรม

ทฤษฎีที่จะเป็นองค์ความรู้ (substantive theory) สำหรับนักวางผังที่จะนำไปเป็น แนวคิดเพื่อวางผังและออกแบบกรอบเค้าโครงและเนื้อหา ทางด้านสุนทรียภาพหรือความสวยงาม ให้แก่ ชุมชน เมืองและสิ่งแวดล้อม ที่ได้รับการอ้างอิงอย่างแพร่หลาย ได้แก่ ทฤษฎีจินตภาพของเมือง (The Image of The City) ของ เควิน ลินช์ ว่าด้วยโครงสร้างและอัตลักษณ์ของเมือง ในการฟื้นฟู พื้นที่สูญเปล่า (Finding Lost Space) โรเจอร์ ทรานซิก ได้เสนอแนะให้หน้า 3 ทฤษฎีมาใช้ร่วมกันใน การวางผังและออกแบบเมือง คือ ภาพและพื้นที่ว่าด้วยการจัดองค์ประกอบของอาคาร (ภาพ) และ ที่ว่าง (พื้นที่) ของเมือง การเชื่อมโยง พื้นที่ส่วนต่าง ๆ ภายในเมือง และการสร้างความสำคัญให้แก่ สถานที่ของเมือง ส่วนทฤษฎีหรือกระบวนการที่ดำเนินการประหยัดพลังงาน การใช้ทรัพยากรอย่าง คุ่มค่า การสงวนรักษาสิ่งแวดล้อม และมีประสิทธิภาพสูงด้านการใช้งาน ได้แก่ เมืองกระชับ (Compact City) การพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development) และการเติบโตอย่างชาญฉลาด (Smart Growth)

ทฤษฎีด้านการปฏิบัติการ (procedural theory) จะให้แนวคิดสำหรับนักวางผังที่จะให้ แนวทางในการทำงานวางผังและออกแบบเมืองและสภาพแวดล้อมอย่างเป็นกระบวนการ ทฤษฎี ด้านการปฏิบัติการที่สำคัญเริ่มด้วย แบบจำลองกระบวนการวางผังและออกแบบชุมชนเมือง ประกอบด้วยการทำงานต่อเนื่อง 8 ขั้นตอน หลักการวางผังและออกแบบตาม “transect” มี สาระสำคัญเป็นการวางแผนผังและออกแบบที่สอดคล้องตามเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ลักษณะ ความหนาแน่น และสภาพทางกายภาพ ของการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนจากชุมชนชนบทไปสู่ ชุมชนเมือง โดยเน้นการพัฒนา การจัดลำดับความสำคัญของการเติบโต (growth priorities) กระบวนการค้นหา “พื้นที่เขียว” (Greenprint) ที่มีความ สำคัญด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เริ่มจาก การจัดทำแผนที่บันทึกร่องรอยพื้นที่เขียวเดิม การบ่งชี้ที่ดินชนบทที่ต้องได้รับการคุ้มครองให้ ปราศจากการพัฒนา และการระบุที่ดินชนบทที่สำรองรักษาไว้เพิ่มเติมจากพื้นที่ชนบทที่อนุรักษ์ไว้แล้ว การจัดทำแผนที่ลำดับความสำคัญของการพัฒนา บริเวณพื้นที่ของชุมชนเมืองและชุมชนชนบทมี

ความเหมาะสมในการพัฒนาที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา ผู้วางแผนควรกำหนดพื้นที่ความเหมาะสมออกเป็น 4 ภาคส่วน (sectors) ได้แก่ ส่วนที่มีเจตนาจะพัฒนาให้เติบโต ส่วนที่ควรควบคุมการเติบโต ส่วนที่ควรจำกัดการเติบโต และส่วนที่ไม่ควรเติบโต

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการวางและจัดทำผังเมืองและสิ่งแวดล้อมมีอยู่หลายฉบับ เนื่องจากการนำแผนและผังไปปฏิบัติในประเทศไทยยังต้องอาศัยมาตรการทางลบ โดยการบังคับใช้กฎหมาย กฎหมายแม่บทที่สำคัญในการพัฒนาเมือง ได้แก่ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2518 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 และพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ.2547

การสืบค้นผลงานที่เป็นเอกสาร งานวิจัย และกรณีศึกษา พบว่ามีการวิจัยที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับเกาะยอทั้งโดยตรงและโดยอ้อมอยู่ 4 เรื่อง คือ การศึกษาผลกระทบของสะพานติณสูลานนท์ที่มีต่อการใช้ที่ดินบนถนนเกาะยอและบริเวณพื้นที่เกี่ยวเนื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมกับรูปแบบการพัฒนาที่ดิน กรณีศึกษาอำเภอเมืองสงขลา การศึกษาสภาพและผลกระทบจากการประกอบกิจการร้านอาหารในตำบลเกาะยอ และการศึกษาสภาพและผลกระทบจากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษาตำบลเกาะยอ

องค์ความรู้ด้านทฤษฎี แนวคิด และหลักการเหล่านี้จะได้นำไปสรุปและประยุกต์ใช้เป็นกรอบและแนวทางการวิจัยในบทที่ 3 การศึกษาสภาพปัจจุบันและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่วิจัยชุมชนเกาะยอในบทที่ 4 การวิจัยภาคสนามการประเมินความคิดเห็นของประชากรถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ในบทที่ 5 การเสนอแนะแนวทางการป้องกันและลดความรุนแรงของผลกระทบที่จะมีต่อสิ่งแวดล้อมทุกด้านของเกาะยอในบทที่ 6 และ 7 ต่อไป

บทที่ 3

การออกแบบการวิจัย

การออกแบบการวิจัยในบทที่ 3 นี้มีเนื้อหาสาระสำคัญประกอบไปด้วย การออกแบบกระบวนการวิจัย การกำหนดกรอบทฤษฎีและแนวคิดจากที่ได้ศึกษาในบทที่ 2 สำหรับนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการวิจัย การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมเกาะยอ การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย การออกแบบและสร้างเครื่องมือสำหรับใช้ในการวิจัย การกำหนดวิธีการประเมินผลกระทบและวิธีการวิเคราะห์ความคิดเห็น การทดสอบเครื่องมือ แผนการดำเนินการเก็บรวบรวมความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามในพื้นที่วิจัย และสรุป

1. การออกแบบกระบวนการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบกระบวนการเพื่อใช้ดำเนินการวิจัยภาคสนามเรื่อง “การศึกษาการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมเกาะยอ จังหวัดสงขลา” ให้เป็นการทำงานต่อเนื่องประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ 6 ขั้นตอนตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดกรอบการวิจัย

การกำหนดกรอบแนวคิดด้านทฤษฎี วิธีการวิจัย เครื่องมือที่จะใช้ ช่วงระยะเวลา ดำเนินการ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และรายละเอียดอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.1 การกำหนดกรอบการวิจัย ด้านทฤษฎีและแนวคิดการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ การตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตของชุมชน ทฤษฎีและแนวความคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน กรอบโครงสร้าง ส่วนประกอบ และองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม กระบวนการวางแผนและผังชุมชนเพื่อการเติบโตอย่างชาญฉลาดและยั่งยืน กรอบการควบคุมการพัฒนาเมืองด้วยกฎหมาย เป็นต้น

1.2 การกำหนดประเภทของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมที่ได้รับผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนเกาะยอ

1.3 การกำหนดตัวแปรในการวิจัย ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ต้องการจะศึกษา คำถามที่ต้องการจะถาม การศึกษาผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเกาะยอที่ต้องการจะให้ประชากรประเมิน

1.4 การกำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

1.5 การกำหนดเครื่องมือสำหรับสำรวจความคิดเห็นของประชากรในพื้นที่วิจัย และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นที่เก็บรวบรวมได้

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจภาคสนามบริเวณพื้นที่วิจัย

การสำรวจภาคสนามบริเวณพื้นที่วิจัยเกาะยอเพื่อทำการศึกษาสภาพปัจจุบัน สร้างความเข้าใจและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและแผนที่จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิกับสภาพภูมิประเทศ และความเป็นจริงด้านกายภาพ ทำการสำรวจโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ดังนี้ คือ

2.1 สภาพแวดล้อมปัจจุบันของชุมชนเกาะยอในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางกายภาพของชุมชนและบริเวณสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ยังไม่มีการพัฒนาในปัจจุบัน อาทิ ลักษณะภูมิประเทศ โครงการพัฒนาชุมชน การใช้ประโยชน์ที่ดิน ลักษณะประชากร การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชน และโบราณสถาน การบังคับใช้กฎหมายผังเมือง ข้อกำหนด และข้อบัญญัติท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ในพื้นที่วิจัย

2.2 สภาพปัจจุบันของการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเกาะยอ โดยใช้กรอบโครงสร้าง ส่วนประกอบ และองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อม ที่กำหนดไว้แล้ว

ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบและสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำหรับสำรวจและเก็บรวบรวมความคิดเห็นของประชากรต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นการออกแบบและสร้างเครื่องมือเริ่มตั้งแต่การจัดเตรียมร่างแบบสอบถามไปจนถึงทำการทดสอบก่อนนำไปใช้จริง ดังนี้

3.1 การจัดเตรียมแบบสอบถามเพื่อจะใช้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้านความคิดเห็นใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่เกาะยอหรือคุ้นเคยกับผลกระทบการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมของเกาะยอ

3.2 การทดสอบแบบสอบถาม จะทำการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่ง หากพบข้อบกพร่องจากคำถามในแบบสอบถาม หรือผู้ตอบไม่เข้าใจคำถาม หรืออื่นๆ ก็จะดำเนินการแก้ไข

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการวิจัยภาคสนาม

การดำเนินการแจกแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วและทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้งในพื้นที่วิจัยและนอกพื้นที่วิจัยตามช่วงเวลาที่ได้วางแผนไว้ ดังนี้

4.1 การแจกจ่ายแบบสอบถามผ่านโครงข่ายอินเทอร์เน็ต ในเว็บไซต์

<https://drive.google.com/drive/my-drive4.2> ในระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 ถึง เดือนมกราคม พ.ศ. 2562

4.2 การแจกจ่ายแบบสอบถามโดยตรงแก่กลุ่มตัวอย่างที่จะตอบแบบสอบถามโดย

ผู้วิจัยและผู้ประสานงาน ทั้งนี้ได้วางแผนจะดำเนินการในระหว่างเดือนธันวาคมพ.ศ.2561 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2562

4.3 การรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ตามช่องทางที่แจกจ่าย และจากสถานที่ตั้งหรือที่อยู่อาศัยของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นจากแบบสอบถาม

การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นในการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากแบบสอบถาม ดังนี้

5.1 การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่ได้จากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.2 การวิเคราะห์ข้อคิดเห็นและเสนอแนะที่ได้จากแบบสอบถาม จะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

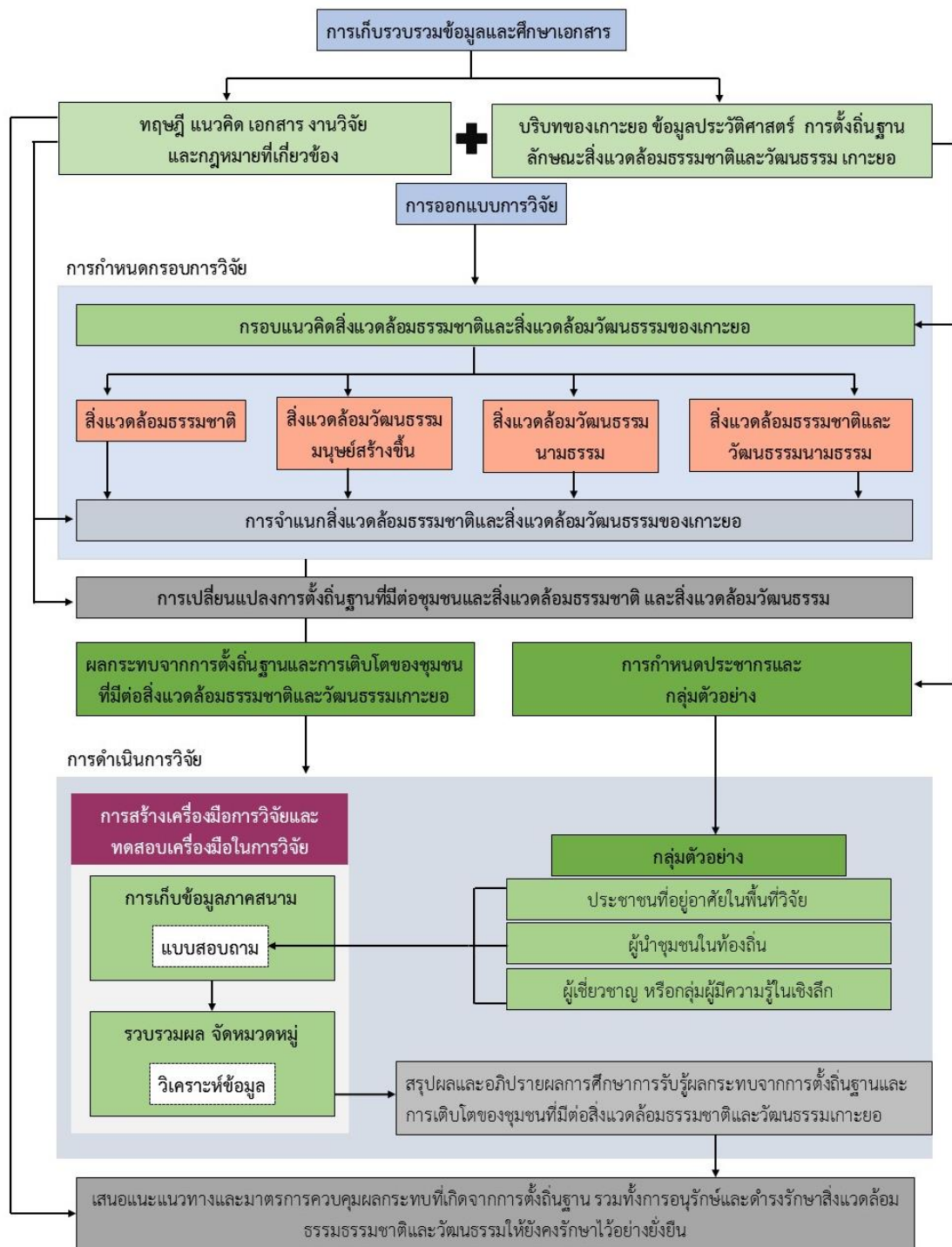
5.3 การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แสดงผลในรูปแบบตารางสถิติ และการบรรยายสาระสำคัญของการค้นพบด้วยสถิติพรรณนา

ขั้นตอนที่ 6 การสรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการวิจัย ซึ่งจะประกอบด้วย

6.1 การสรุปการวิเคราะห์ การอภิปรายผลที่ได้จากการวิเคราะห์ และนัยของสิ่งที่ค้นพบ การจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เสนอแนะแนวทางและมาตรการควบคุมผลกระทบที่เกิดจากการตั้งถิ่นฐาน รวมทั้งการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม การสงวนรักษาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมชุมชนเกาะยอ

6.2 การสรุปผลการวิจัย การจัดทำรายงาน บทความวิจัย และทำการเผยแพร่งานวิจัย

ภาพที่ 17 กระบวนการวิจัยภาคสนามการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมเกาะยอ จังหวัดสงขลา

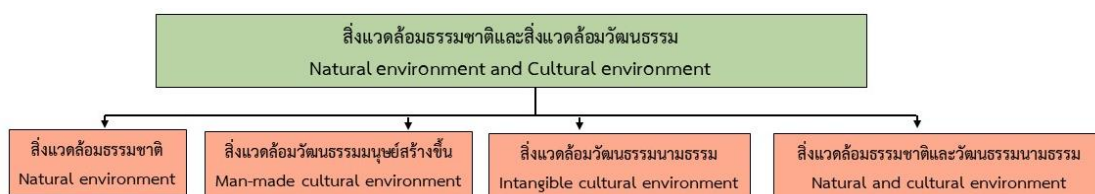

2. การกำหนดกรอบทฤษฎีและแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษารวบรวมองค์ความรู้ด้านทฤษฎี แนวคิด และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐาน สิ่งแวดล้อม การวางผังและออกแบบชุมชน และมาตรการนำแผนและผังไปปฏิบัติจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และระบบสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมากำหนดกรอบและแนวทางในการดำเนินการวิจัยภาคสนามของผู้วิจัยในขั้นตอนต่อไป ดังนี้

2.1 ทฤษฎีด้านสิ่งแวดล้อม

ทฤษฎีด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ผู้วิจัยจะนำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการนิยามความหมายสิ่งแวดล้อมของระบบนิเวศและนิเวศวิทยาของเมือง ทั้งนี้ สิ่งแวดล้อมอาจจำแนกประเภทออกได้เป็น (1) สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (natural environment) (2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น (man-made natural environment) และ (3) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (man-made environment) ทฤษฎีด้านสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเป็นพื้นที่หรือบริเวณทางภูมิศาสตร์ที่สะท้อนและบอกเล่าเรื่องราวอันเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์และพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์ อันมีคุณค่าทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยให้ความสำคัญกับคุณค่าของพื้นที่โดยรวมมากกว่าสถานที่จุดเดียวจึงสามารถสะท้อนวิถีชีวิตของคนโดยทั่วไป นอกจากนี้ ยังมีอีกหนึ่งคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม คือ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม หรือ “cultural diversity” และ ภูมิทัศน์วัฒนธรรม หรือ “cultural landscape” หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่อยู่ในสภาพแวดล้อม สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม อาจจำแนกประเภทออกได้เป็น (1) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมชาติ (2) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น และ (3) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม และ (4) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมที่เป็นทั้งธรรมชาติและนามธรรม

ภาพที่ 18 โครงสร้างของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม

2.2 ทฤษฎีการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชน

การตั้งถิ่นฐานตามทฤษฎีที่ได้ศึกษาในบทที่ 2 มีอยู่ 4 รูปแบบ คือ แบบแนวยาว แบบรวมกลุ่ม แบบเป็นระเบียบ และแบบกระจายตัว ในขณะที่ “ทฤษฎีแหล่งกลาง หรือ Central Place Theory” เป็น ทฤษฎีด้านภูมิศาสตร์ที่นำมาใช้อธิบายโครงสร้างของศูนย์กลางการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนบนพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีข้อจำกัดทางด้านภูมิประเทศ โดยมีลำดับศักดิ์หรือขนาดของศูนย์กลางตามรัศมีการให้บริการ ที่เป็นรูป 8 เหลี่ยม และทฤษฎีหรือแบบจำลองการขยายตัวของเมืองในอดีตมี 3 รูปแบบ ได้แก่ แบบที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นวงแหวนรอบศูนย์กลางเดี่ยวเป็นชั้น ๆ ออกไปหลายวง แบบส่วนเสี้ยว แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นส่วนๆ หรือเป็นส่วนๆ จากศูนย์กลางหลักออกไปทุกทิศทางโดยรอบ และแบบหลายศูนย์กลางที่มีศูนย์กลางใหญ่ และศูนย์กลางเล็กหลายศูนย์กลางที่มีบทบาทหน้าที่และการใช้ประโยชน์ที่ดินแตกต่างกัน ตามตำแหน่งที่ตั้ง ผู้วิจัยจะนำกรอบทฤษฎีเหล่านี้มาศึกษาสภาพปัจจุบันของชุมชนเกาะยอ เพื่อสร้างความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของสิ่งแวดล้อมในบริเวณต่าง ๆ

2.3 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน

อธิบายการเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทที่มีรูปแบบเรียบง่ายไม่ต้องอาศัยกฎหมายมาควบคุมเน้นการสื่อสารระหว่างผู้คนโดยตรงไปสู่สังคมเมืองที่มีรูป แบบหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น การติดต่อสื่อสารมีระเบียบแบบแผนและเป็นทางการ พร้อมด้วยกฎ ระเบียบที่นำมาใช้บังคับให้เกิดความสงบ ทฤษฎีด้านจิตวิทยาที่มีส่วนเกี่ยวข้องและนำมาใช้กับการวางผังและออกแบบชุมชนและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ทฤษฎีจิตวิทยาเกสตัลท์ซึ่งเน้นความสำคัญของส่วนรวมและความเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันเมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับสภาพแวดล้อมในเมืองที่มีความซับซ้อนก็สามารถทำให้เราจดจำภาพรวมของเมือง ผ่านกระบวนการรับรู้ และทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์แสดงให้เห็นว่ามนุษย์เราต้องการการตอบสนองความจำเป็นในด้านต่าง ๆ ไล่เรียงจากขั้นที่ 1 ขึ้นไปตามลำดับ จากความต้องการด้านสรีระ ด้านความมั่นคงปลอดภัย ด้านการยอมรับเป็นพวก ด้านการนับถือยกย่อง ด้านความรู้และสติปัญญา ด้านสุนทรียภาพ ไปจนถึงด้านการใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ชุมชนเกาะยอกำลังเปลี่ยนแปลงจากชุมชนชนบทไปเป็นชุมชนเมืองที่จะมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้นเป็นระยะ ๆ ตามช่วงเวลาในอนาคต ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน จะเป็นกรอบนำทางให้ผู้วิจัยนำไปใช้คาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมและประชากรชุมชนเกาะยอในอนาคต ซึ่งจำเป็นต้องวางแผนพัฒนาชุมชนให้รองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย ทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพของชุมชน และการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติของประชากร

2.4 ทฤษฎีองค์ความรู้ในการวางผังและออกแบบเค้าโครงและเนื้อหาของชุมชน

เป็นกรอบสำหรับผู้วิจัยและนักวางผังที่จะนำไปวางผังและออกแบบกรอบเค้าโครงและเนื้อหาทางด้านสุนทรียภาพหรือความสวยงามให้แก่ ชุมชน เมืองและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ทฤษฎีจินตภาพของเมืองว่าด้วยโครงสร้างและอัตลักษณ์ของเมือง ที่มีองค์ประกอบสำคัญซึ่งควรนำมาใช้ในการวางผังและออกแบบ นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีที่ควรนำมาใช้ร่วมกัน คือ การจัดองค์ประกอบของอาคารและที่ว่างของเมือง การเชื่อมโยงพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ภายในเมือง และการสร้างความสำคัญให้แก่สถานที่ของเมือง ส่วนกระบวนการทัศน์ทางการประหยัดพลังงาน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การสงวนรักษาสิ่งแวดล้อม และมีประสิทธิภาพสูงด้านการใช้งาน ได้แก่ เมืองกระชับที่เน้นการวางผังและออกแบบเมืองให้หนาแน่นและเข้มข้นในบริเวณศูนย์กลางเมือง ซึ่งมีโครงข่ายและระบบขนส่งมวลชนให้บริการอยู่แล้ว ส่งเสริมมีการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสม การเดินด้วยเท้าหรือใช้จักรยาน ลดการกระจายตัวของชุมชนออกสู่พื้นที่ชานเมืองและชนบท การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ใช้ประโยชน์ได้ยาวนาน ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นและไม่สิ้นเปลือง คงทนถาวร ดูแลรักษาง่าย ประหยัดพลังงานในการใช้ประโยชน์ เป็นการพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม การเติบโตอย่างชาญฉลาดเป็นการเติบโตที่สอดคล้องกับบริบทที่ตั้ง บนโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่แล้ว อนึ่ง ขอบเขตการวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ครอบคลุมการวางผังและออกแบบเค้าโครงและเนื้อหาของชุมชน แต่ผลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นหลักการพื้นฐาน (basis) ของการวางผังและออกแบบได้ จึงมีความจำเป็นที่ผู้วิจัยจะต้องคำนึงถึงหลักการวางผังและออกแบบตามทฤษฎีเหล่านี้เพื่อให้ได้ผลสรุปจากการวิจัยที่จะเป็นพื้นฐานนำไปสู่การบรรลุความมุ่งหมายหลักของการพัฒนาตามทฤษฎีเหล่านี้

2.5 ทฤษฎีการปฏิบัติการวางผังและออกแบบชุมชน

ทฤษฎีด้านการปฏิบัติการที่สำคัญเริ่มด้วยแบบจำลอง กระบวนการวางผังและออกแบบชุมชนเมืองประกอบด้วยการทำงานต่อเนื่อง 8 ขั้นตอน ตามกรอบทฤษฎีนี้ ขอบเขตของการวิจัยจะอยู่ในขั้นตอนแรกเริ่ม คือขั้นตอน การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์ เพื่อนำผลไปใช้ในขั้นตอนต่อไป ส่วนทฤษฎีอื่น ๆ เช่น หลักการวางผังและออกแบบตาม “transect” มีสาระสำคัญเป็นการวางแผนผังและออกแบบที่สอดคล้องตามเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ลักษณะ ความหนาแน่น และสภาพทางกายภาพ ของการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนจากชุมชนชนบทไปสู่ชุมชนเมือง โดยเน้นการพัฒนา ให้อยู่ในบริเวณที่ได้รับการจัดลำดับความสำคัญสูง เริ่มจากบริเวณศูนย์กลางและเมืองเก่าโดยการฟื้นฟูบูรณะและการพัฒนาเติมเต็มที่ว่างในชุมชนเมืองเดิมเป็นลำดับแรกก่อนจะขยายชุมชนเมืองเดิมออกไป ลำดับถัดไปควรปรับปรุงชุมชนชานเมืองเดิมก่อนที่จะขยายชุมชนชานเมือง หากต้องการสร้างชุมชนใหม่ก็ควรทำในบริเวณที่มีโครงสร้างพื้นฐานเดิมอยู่แล้ว ก่อนจะสร้างใหม่ในบริเวณที่ต้องก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานใหม่ ลำดับสุดท้ายจึง

จะทำการพัฒนาใหม่บนบริเวณพื้นที่สิ่งแวดล้อมเปราะบาง แต่ก็ควรหลีกเลี่ยงเป็นดีที่สุด ทฤษฎีเหล่านี้จะช่วยให้ผู้วิจัยมองเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในบริเวณต่าง ๆ ของเกาะยอ และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมเหล่านี้จะเป็นผลเสียเล็กน้อยหรือวิกฤตเพียงใดต่อการพัฒนาในอนาคต

2.6 ทฤษฎีด้านการค้นหา“พื้นที่เขียว” (Greenprint) เพื่อคุ้มครองและสงวนรักษา

กรอบทฤษฎีนี้สามารถนำมาใช้หาพื้นที่ที่มีความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เริ่มจากการจัดทำแผนที่บันทึกร่องรอยพื้นที่เขียวเดิม ประกอบด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำและเขตกันชน เส้นทางน้ำ หลากและที่ราบน้ำท่วมถึง พื้นที่ลาดชันปานกลางและสูง บริเวณแหล่งเดิมน้ำใต้ดิน พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เกษตรกรรมที่ปลูกพืชได้ แหล่งที่อยู่อาศัยสัตว์ป่าที่สำคัญ ลักษณะเรื่องราวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรม บริเวณทิวทัศน์ที่มองเห็นจากถนนสาธารณะ ขั้นตอนที่สอง เป็นการบ่งชี้ที่ดินชนบทที่ต้องได้รับการคุ้มครองให้ปราศจากการพัฒนา ขั้นตอนที่ 3 เป็นการระบุที่ดินชนบทที่สำรองรักษาไว้เพิ่มเติมจากพื้นที่ชนบทที่อนุรักษ์ไว้แล้ว กรอบทฤษฎีนี้ผู้วิจัยจะนำไปใช้ในการวิจัยเพื่อแสวงหาพื้นที่เขียวประเภทสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นว่าได้รับผลกระทบอย่างไร และอยู่ในสถานะภาพที่ควรได้รับการคุ้มครองอย่างเร่งด่วนหรือไม่ นอกจากนี้กรอบทฤษฎีนี้จะช่วยบ่งชี้ว่า ผู้วางแผนในอนาคตควรกำหนดพื้นที่ความเหมาะสมออกเป็น 4 ภาค ส่วน ได้แก่ ส่วนที่มีเจตนาจะพัฒนาให้เติบโต ส่วนที่ควรควบคุมการเติบโต ส่วนที่ควรจำกัดการเติบโต และส่วนที่ไม่ควรเติบโต

2.7 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการวางและจัดทำผังเมืองและสิ่งแวดล้อม

เนื่องจากการนำแผนและผังไปปฏิบัติในประเทศไทยยังต้องอาศัยมาตรการทางลบ โดยการบังคับใช้กฎหมาย กฎหมายแม่บทที่สำคัญในการพัฒนาเมือง ได้แก่ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2518 มุ่งควบคุมด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินในผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะเป็นหลัก พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มุ่งควบคุมการพัฒนาในบริเวณที่มีสิ่งแวดล้อมธรรมชาติเปราะบางและบริเวณที่มีสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่สำคัญและมีคุณค่าสูง พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เน้นการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ห้ามการตัดแปลง ต่อเติม หรือรื้อทำลาย พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจท้องถิ่น ในการออกข้อบัญญัติควบคุมการก่อสร้าง ต่อเติม ตัดแปลงอาคาร และ พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ.2547 เป็นกฎหมายพื้นฐานว่าด้วยอาคารประเภทโรงแรม รวมไปถึง เกสต์เฮาส์ และโฮมสเตย์ ที่กฎหมายอื่น ๆ ใช้อ้างอิงในการออกข้อกำหนดประกอบแผนและผัง ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำกรอบทางด้านกฎหมายแม่บทที่เหมาะสมมาเสนอแนะเป็นมาตรการในการคุ้มครองและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมบางประเภท ตามที่กฎหมายนั้น ๆ ได้ให้อำนาจไว้

3. การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมเกาะยอ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมเกาะยอเพื่อจะนำไปเป็นกรอบคำถามในการสำรวจความคิดเห็นของประชากร ได้ดำเนินการดังนี้

ส่วนที่ 1 การเก็บรวบรวม และศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารทุติยภูมิอ้างอิง และจากการสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ เอกสารทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีจากสำนักศิลปากรที่ 11 สงขลา เอกสารข้อมูลทางวัฒนธรรมเกาะยอจากหอสมุดแห่งชาติ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา สำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สถาบันทักษิณคดีศึกษา สำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยทักษิณ รวมถึงการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเผยแพร่อื่นๆ ของจังหวัดสงขลา

ส่วนที่ 2 ศึกษาข้อมูลจากการลงสำรวจบริบทพื้นที่เกาะยอและพื้นที่ข้างเคียง โดยการสำรวจสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมโดยการสำรวจอย่างย่อ (windshield survey) สังเกตการณ์ จดบันทึก และบันทึกภาพนิ่ง ได้แก่ ลักษณะของการตั้งถิ่นฐาน ลักษณะอาคารที่สำคัญ โบราณสถานประเภทต่างๆ เช่น ศาสนสถาน ตลอดจนภูมิทัศน์โดยรอบ ทัศนียภาพมุมมองที่สำคัญ และพื้นที่กิจกรรม การพบปะสนทนาอย่างไม่เป็นทางการกับประชากรในพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารและความคิดเห็นเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี และข้อมูลเชิงสังคมอื่น ๆ พร้อมทั้งจดบันทึก

สรุปได้ว่า ในภาพรวมเกาะยอเป็นชุมชนเกษตรและประมง มีการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานการท่องเที่ยวและการค้าบริการ แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ และร่องรอยของความสัมพันธ์กันในเชิงพัฒนาการทางสังคม ประวัติศาสตร์ความเป็นมาตั้งแต่ในอดีต ตลอดจนความสัมพันธ์ในเชิงเศรษฐกิจที่ส่งผลให้เกาะยอมีการเติบโตขึ้นของชุมชน โดยปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อพื้นที่อย่างเห็นได้ชัดเจน

ผลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นด้านผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเกาะยอ จะได้นำไปใช้เป็นหลักการพื้นฐาน (basis) ในการออกแบบสอบถามและโครงสร้างของคำถามในการสำรวจความคิดเห็นของประชากรต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อมในบริเวณเกาะยอ ตามกระบวนการวิจัยในขั้นต่อไป

4. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

4.1 การกำหนดประชากรในการวิจัย

การกำหนดประชากรในการวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกประชาชนหรือบุคคลทั่วไปที่คุ้นเคยกับผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่วิจัย และ/หรืออาศัยอยู่ในชุมชนเกาะยอในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยกำหนดให้ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปที่อยู่อาศัยในพื้นที่เกาะยอ เป็นการสุ่มแบบไม่เจาะจง

กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น เป็นการเลือกอย่างเจาะจง

กลุ่มที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญหรือกลุ่มผู้มีความรู้ในเชิงลึก เป็นการเลือกอย่างเจาะจง

4.2 การกำหนดจำนวนตัวอย่าง

กลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปที่อยู่อาศัยในพื้นที่เกาะยอ

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ 1 โดยการอ้างอิงจากขนาดของประชากรทั่วไปในตำบลเกาะยอทั้งหมดประมาณ 4,846 คน ซึ่งการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจะใช้สูตรในการคำนวณของทาโร ยามาเน เนื่องจากเป็นกรณีที่ทราบจำนวนแน่นอน (finite population) โดยมีสูตรในการคำนวณดังนี้

$$n = \frac{N}{(1 + Ne^2)}$$

n = จำนวนตัวอย่าง, ขนาดของตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความน่าจะเป็นของความผิดพลาดที่ยอมให้เกิดได้

โดยกำหนดให้ P = 0.1 (90% confidence level) ที่ระดับความเชื่อมั่น 90% และยอมให้ความคลาดเคลื่อน 10%

$$n = \frac{4846}{(1 + 4846(0.1)^2)}$$

n = 99.979 ประมาณ 100

ดังนั้น กลุ่มประชาชนที่อาศัยในเขตตำบลเกาะยอมีจำนวน 4,846 คน สามารถคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้ 100 ตัวอย่าง

กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น มีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างนี้จากผู้มีประสบการณ์ทำงานในภาครัฐและภาคเอกชน มีบทบาทการเป็นผู้นำชุมชน ที่มีหน้าที่ด้านการ

ปกครองส่วนท้องถิ่นและประสานงานระหว่างหน่วยราชการกับสมาชิกชุมชน ผู้วิจัยเห็นว่าผู้นำชุมชนจะมีข้อคิดเห็นที่มีประโยชน์สามารถนำมาประกอบการวิจัยได้ กลุ่มผู้นำชุมชนได้กำหนดจำนวนไว้ประมาณ 10 คน โดยจะคัดเลือกจาก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชนประเภทอื่น ๆ ในท้องถิ่นเกาะยอ และ สมาชิกองค์การบริหารตำบลเกาะยอ เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญ หรือกลุ่มผู้มีความรู้ในเชิงลึกและยังรวมไปถึงนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผน ผังเมือง และสถาปัตยกรรม โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างนี้จากผู้เชี่ยวชาญในด้านการวางแผนพัฒนาชุมชน การวางแผนผังเมือง สถาปัตยกรรมและการอนุรักษ์ ผู้วิจัยเห็นว่ากลุ่มนักวิชาการฯ เป็นผู้มีความรู้ด้านทฤษฎี หลักการ และประสบการณ์ด้านการประเมินผลกระทบด้านกายภาพต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงเข้าใจกระบวนการวางแผนผังเมืองและการอนุรักษ์ชุมชน กลุ่มนักวิชาการฯ ได้กำหนดจำนวนไว้ประมาณ 30 คน โดยจะคัดเลือกจากอาจารย์ นักศึกษา และผู้สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการผังเมืองและสถาปัตยกรรม จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา เท่านั้น เนื่องจากบุคคลกลุ่มนี้จะคุ้นเคยกับสภาพพื้นที่เกาะยอ มากกว่ากลุ่มบุคคลในพื้นที่อื่น ๆ

5. การออกแบบและสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยจะใช้แบบสอบถามมีโครงสร้าง (structured questionnaire) โดยออกแบบให้มีเค้าโครงของแบบสอบถาม ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม เพื่อสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างด้านผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ ของเกาะยอ

โครงสร้างคำถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถาม แบบวัดเจตคติ (attitude scale) โดยมีการกำหนดระดับ

คำตอบไว้ 5 ช่วง ในรูปแบบของการประเมินเปรียบเทียบเพื่อให้ค่าคะแนนตามระดับผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนต่อสิ่งแวดล้อมประเภทต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่บริเวณใด บริเวณหนึ่งของเกาะยอ คือ

กลุ่มที่ 1 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวของชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (natural environment) และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น

กลุ่มที่ 2 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวของชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม (กายภาพ) คือ โบราณสถาน ศาสนสถาน พื้นที่ประวัติศาสตร์

กลุ่มที่ 3 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวของชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม คือ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ศาสนา และมรดกวัฒนธรรมทางนามธรรม (intangible heritage)

กลุ่มที่ 4 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวของชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม คือ สิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์หรือสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีในพื้นที่ชุมชน เพื่อรองรับกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ประเพณีของชุมชน โดยพื้นที่นั้นๆ มีคุณค่าทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

การตั้งคำถามแต่ละคำถามได้มีการจัดช่องให้แสดงระดับความคิดเห็นไว้ 5 ระดับ ได้แก่ ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นและเสนอแนะเป็นคำถามปลายเปิดในตอนท้ายสุดของแบบสอบถาม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงข้อคิดเห็นอื่นๆ เพิ่มเติม

วิธีใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นผ่าน 2 ช่องทางคือ โดยการแจกจ่ายแบบสอบถามผ่านโครงข่ายอินเทอร์เน็ต และการแจกจ่ายแบบสอบถามตรงโดยผู้วิจัยและผู้ประสานงาน มีการเขียนอธิบายคำถามแต่ละข้อให้ผู้ตอบแบบสอบถาม (กลุ่มตัวอย่าง) ตอบคำถาม โดยผู้ตอบทำแบบสอบถามเป็นผู้บันทึกผลลงในแบบสอบถาม ในส่วนที่เป็นการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมเกาะยอ โดยผู้วิจัยจะแสดงภาพและแผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งเหล่านั้นให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจได้ถูกต้องเพื่อให้คำตอบที่ชัดเจน

6. การกำหนดวิธีการประเมินผลกระทบและวิเคราะห์ความคิดเห็น

การกำหนดมาตราส่วนค่าระดับการประเมินผลกระทบ

เกณฑ์ในการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดให้ตอบเป็นค่าแบบมาตราส่วน 5 ระดับตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ผลกระทบมากที่สุด	ให้	5 คะแนน
ผลกระทบมาก	ให้	4 คะแนน
ผลกระทบปานกลาง	ให้	3 คะแนน
ผลกระทบน้อย	ให้	2 คะแนน
ผลกระทบน้อยที่สุด	ให้	1 คะแนน

วิธีการวิเคราะห์ความคิดเห็นและสรุปผลการวิเคราะห์

วิธีการวิเคราะห์และสรุปผลการวิเคราะห์ จะใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistic) ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (mean) ในการหาความเป็นกลางของระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม การหาอัตราส่วนร้อยละ (percentage) เพื่อแสดงอัตราส่วนของผู้ตอบแต่ละคำถาม และการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อหาการกระจายของน้ำหนัก

เกณฑ์การแบ่งคะแนนค่าเฉลี่ยเลขคณิต (mean)

ในการประมวลผลข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้และการวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) โดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) หรือ $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) หรือ S.D. การแบ่งระดับคะแนนตามค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) แบ่งเป็น 5 ระดับ ตามเกณฑ์การให้คะแนนจากอันตรภาคชั้น (class interval) ใน 5 ระดับ ซึ่งค่าความกว้างของอันตรภาคชั้นของค่าเฉลี่ย คำนวณได้ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ดังนั้นระดับคะแนนของค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) แต่ละช่วง จึงมีดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.21 - 5.00	มีผลกระทบมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41 - 4.20	มีผลกระทบมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.61 - 3.40	มีผลกระทบปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.81 - 2.60	มีผลกระทบน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.80	มีผลกระทบน้อยที่สุด

ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คำนวณได้จากสูตร

$$SD = S = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^N (X_i - \bar{X})^2}{N}}$$

เมื่อ SD คือ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง

X คือ ค่าของข้อมูลแต่ละตัวหรือจุดกึ่งกลางชั้นแต่ละตัว

$\bar{X}$ คือ ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

N คือ จำนวนข้อมูลทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่าง

7. การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ก่อนการดำเนินเก็บข้อมูลและสำรวจความคิดเห็นในการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมเกาะยอสงขลา ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน ดำเนินการทดสอบในระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 โดยได้กำหนดสัดส่วนความเห็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของคำถาม คือ ถ้าสัดส่วนเป็น 2 ใน 3 ที่มีความเห็นสอดคล้องถือว่าแบบสอบถามนี้ใช้ได้

ผลการทดสอบพบว่า มีข้อบกพร่องเพียงเล็กน้อยที่ไม่มีความสำคัญ ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสนามตามช่องทางและแผนการดำเนินการต่อไป

8. แผนการดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้วางแผนที่จะดำเนินการแจกจ่ายแบบสอบถามซึ่งได้รับการปรับปรุงแล้ว และจะเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้งในพื้นที่วิจัย ตามช่องทางและช่วงเวลาที่กำหนด ดังนี้

1. การแจกจ่ายแบบสอบถามตรงโดยผู้วิจัยและผู้ประสานงาน แก่กลุ่มตัวอย่างที่ 1 บุคคลทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเกาะยอ กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นเกาะยอ และกลุ่มที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนและผังเมือง ที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา ในระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2562 โดยมีอาจารย์มงคล ชนินทรสงขลา เป็นผู้ประสานงาน

2. การแจกจ่ายแบบสอบถามผ่านโครงข่ายอินเทอร์เน็ต ในเว็บไซต์ <https://drive.google.com/drive/my-drive4.2> ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561 – เดือนมกราคม พ.ศ. 2562

3. การรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม จะเก็บรวบรวมตามช่องทางที่แจกจ่าย และจากสถานที่ตั้งหรือที่อยู่อาศัยของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง

9. สรุป

การออกแบบการวิจัยในบทนี้ ได้ทำการออกแบบกระบวนการวิจัย ให้ประกอบด้วยการทำงาน 6 ขั้นตอน ตั้งแต่ การกำหนดกรอบการวิจัย การสำรวจภาคสนามผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นบริเวณพื้นที่เกาะยอ การออกแบบและสร้างแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย การดำเนินการวิจัยภาคสนามสำรวจความคิดเห็น การประมวลผลและวิเคราะห์ผลการสำรวจความคิดเห็น จนถึงสรุปการวิเคราะห์ อภิปรายผลและเสนอแนะนำผลการวิจัยไปใช้

กรอบการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ตาม โครงสร้าง 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (natural environment) และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น

กลุ่มที่ 2 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม (กายภาพ)

กลุ่มที่ 3 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม

กลุ่มที่ 4 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม

ประชากรในการวิจัย ได้กำหนดให้เป็นประชาชนหรือบุคคลทั่วไปที่คุ้นเคยกับพื้นที่ที่วิจัย และหรืออาศัยอยู่ในพื้นที่เกาะยอ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยกำหนดให้ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไป จำนวน 100 คน กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นจำนวน 10 คน และกลุ่มที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญ หรือกลุ่มผู้มีความรู้ในเชิงลึก จะกำหนดให้เป็นนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนและผังเมือง จำนวน 30 คน รวมทั้งสิ้น ประมาณ 140 คน

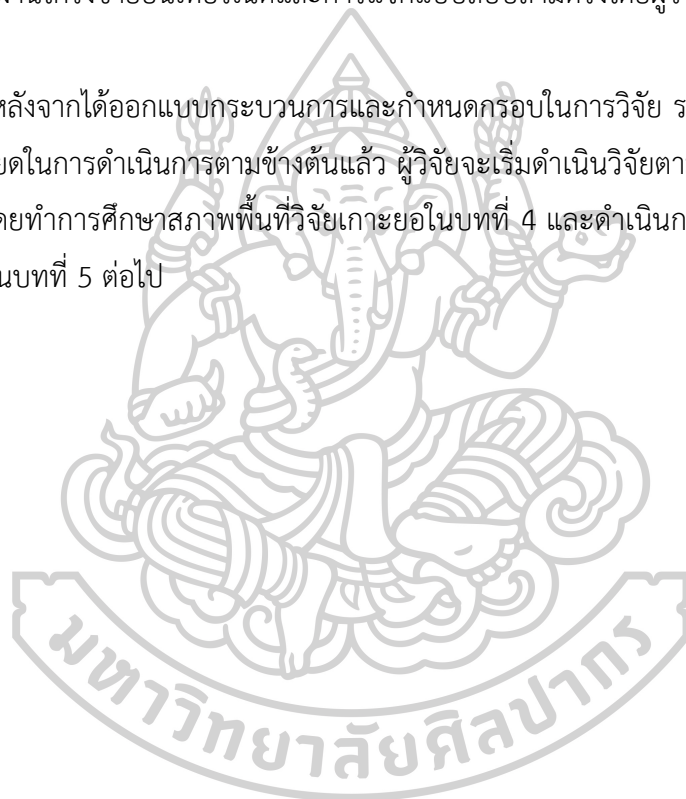
เครื่องมือในการวิจัยที่สร้างขึ้น เป็นแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการรับรู้ถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มีโครงสร้างประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นในการประเมินระดับความรุนแรงของการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมทั้ง 4 ประเภท ตามที่ได้จำแนกไว้ โดยการประเมินในช่องให้แสดงความคิดเห็นจำนวน 5 ระดับจาก “น้อยที่สุด” ไปจนถึง “มากที่สุด” ตามลำดับ และส่วนที่ 3 ส่วนแสดงข้อคิดเห็นและเสนอแนะ

การประเมินระดับความรุนแรงของการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวที่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมวัฒนธรรม ใช้ระบบการให้ค่าน้ำหนักแบบ Likert Scale แบ่งค่าระดับออกเป็น 5 ระดับ โดยน้อยที่สุดเท่ากับ 1 และมากที่สุดเท่ากับ 5 ส่วนการวัดระดับค่าเฉลี่ยจากการวิเคราะห์ได้แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยค่าเฉลี่ยระดับน้อยมากอยู่ระหว่าง 1.00 – 1.80 และ

ค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดอยู่ระหว่าง 4.21 – 5.00 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จะใช้สถิติพรรณนา ซึ่งวิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งจะนำเสนอข้อมูลในรูปตารางแสดงรายละเอียดและการเปรียบเทียบ โดยมีการบรรยายประกอบ

การทดสอบเครื่องมือในการวิจัย ได้ทำการทดสอบแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่ง ก่อนดำเนินการ พบว่าไม่มีข้อบกพร่องที่สำคัญ ทั้งนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้วางแผนจะดำเนินการในระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2562 จะใช้วิธีการแจกแบบสอบถามผ่านโครงข่ายอินเทอร์เน็ตและการแจกแบบสอบถามตรงโดยผู้วิจัยและผู้ประสานงาน

หลังจากได้ออกแบบกระบวนการและกำหนดกรอบในการวิจัย รวมทั้งการสร้างเครื่องมือ และรายละเอียดในการดำเนินการตามข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยจะเริ่มดำเนินการวิจัยตามกรอบและรายละเอียดที่กำหนดไว้ โดยทำการศึกษาสภาพพื้นที่วิจัยเกาะยอในบทที่ 4 และดำเนินการวิจัยภาคสนามสำรวจความคิดเห็นในบทที่ 5 ต่อไป

บทที่ 4

การศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่และชุมชนเกาะยอ

การศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่และชุมชนเกาะยอในบทที่ 4 นี้ จะเป็นการศึกษา สภาพของเกาะยอ ด้านที่ตั้งและอาณาเขต ที่ตั้งและสภาพทั่วไปของชุมชนหมู่บ้านบนเกาะยอ ลักษณะภูมิประเทศ การปกครองและประชากร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการศึกษา การตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของชุมชนเกาะยอ เริ่มตั้งแต่การตั้งถิ่นฐานของประชากรบนเกาะยอระยะแรก การพัฒนาและขยายตัวของชุมชนเกาะยอ จนถึงการปรับเปลี่ยนและพัฒนาชุมชนเกาะยอสมัยใหม่ สภาพปัจจุบันของพื้นที่และชุมชนเกาะยอ ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน การคมนาคมและขนส่ง สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การท่องเที่ยวในเกาะยอและบริเวณใกล้เคียง กฎหมายการผังเมือง และสิ่งแวดล้อมที่ใช้บังคับในพื้นที่เกาะยอ การรับรู้ผลกระทบของการตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตของชุมชนต่อสิ่งแวดล้อม และสรุป

1. ที่ตั้ง อาณาเขต และสภาพทั่วไปของเกาะยอ

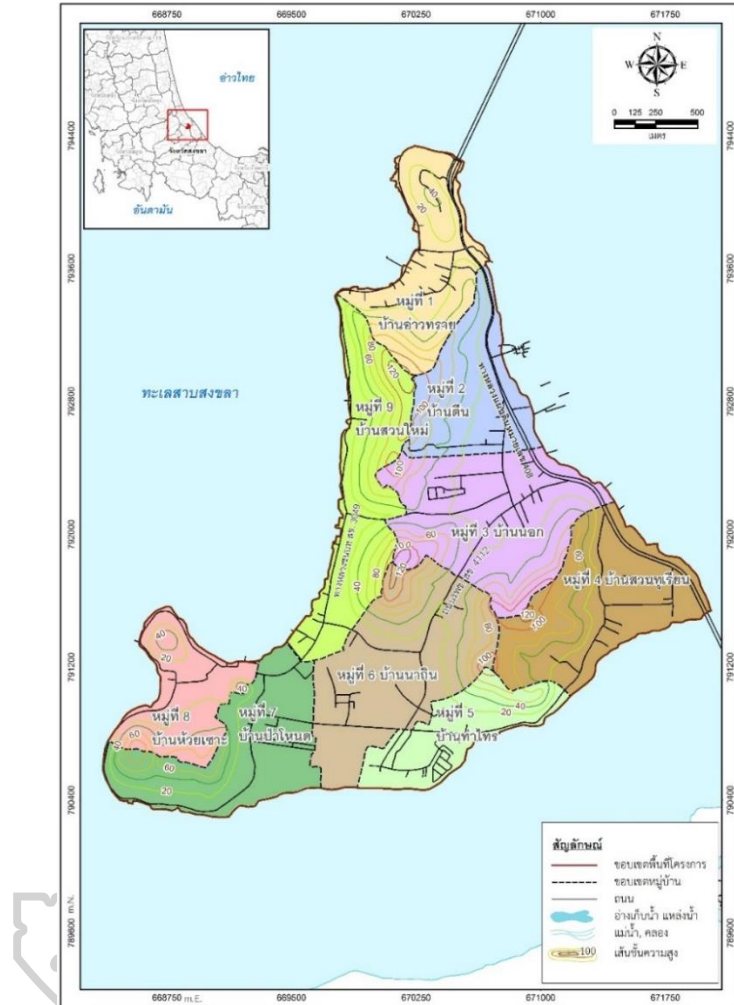
1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

เกาะยอ เป็นเกาะที่ตั้งอยู่กลางทะเลสาบสงขลาตอนล่าง มีระยะห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองสงขลาไปทางทิศทางตะวันตกเฉียงใต้ โดยทางบกประมาณ 15 กิโลเมตร และโดยทางน้ำหรือทางทะเลประมาณ 6 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไป เป็นที่ราบลุ่มสลับเนินเขา โดยทางทิศตะวันออกเป็นบริเวณพื้นที่เนินสูงและลาดต่ำลงเป็นที่ราบไปทางทิศตะวันตกจดทะเลสาบสงขลา

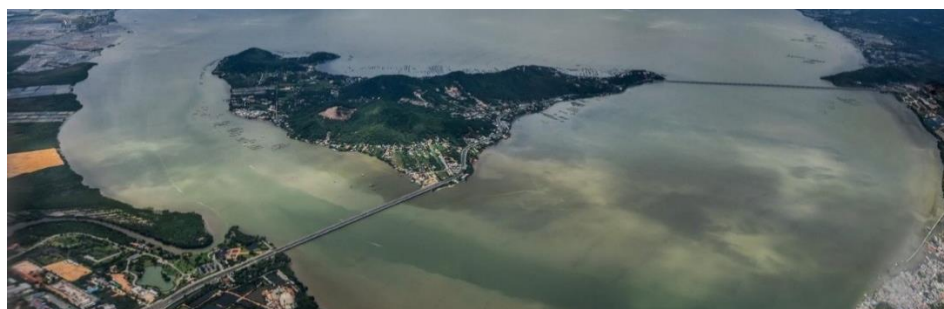
ที่ตั้งตามพิกัดทางภูมิศาสตร์ เกาะยอตั้งอยู่บริเวณเส้นรุ้งที่ 6 องศา 17 ลิปดา ถึง 7 องศา 56 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศา 1 ลิปดา ถึงเส้นแวงที่ 101 องศา 6 ลิปดา ตะวันออก เกาะยอมีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 32.93 ตารางกิโลเมตร หรือ 20,581.25 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 16.10 ของพื้นที่อำเภอเมืองสงขลาทั้งหมด มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ทะเลสาบสงขลา เขตเทศบาลเมืองสิงหนคร อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
ทิศใต้	ติดต่อกับ ทะเลสาบสงขลา เขตองค์การบริหารส่วนตำบลพะวง อำเภอเมืองสงขลา และเขตเทศบาลตำบลน่าน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ทะเลสาบสงขลา เทศบาลตำบลเขาปู่ช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ทะเลสาบสงขลา เขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางเหรียงและ ตำบลรัตภูมิ อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา

ภาพที่ 19 ขอบเขตการปกครอง พื้นที่วิจัยเกาะยอ

ภาพที่ 20 ภาพถ่ายมุมสูงบริเวณโดยรอบพื้นที่วิจัยเกาะยอ

ที่มา : การสำรวจภาคสนามของผู้วิจัยเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ.2559 จากการเดินทางโดยเครื่องบิน จากจังหวัดภูเก็ตไปยังอำเภอกวดใหญ่

1.2 การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน

สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอโดยทั่วไปเป็นชุมชนพักอาศัยเกาะกันอยู่ค่อนข้างหนาแน่นบริเวณริมชายฝั่งทะเลสาบ และกระจายตัวออกไปรอบๆ เกาะยอ ในบริเวณพื้นที่ซึ่งเป็นที่ราบบริเวณเชิงเขา ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม โดยมีอาคารที่อยู่อาศัยปะปนอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรม โดยเฉพาะตามแนวถนนสายหลักในพื้นที่ เช่นทางหลวง 408 เนื่องจากเป็นบริเวณที่ใกล้ทะเลสาบสงขลาที่มีเส้นทางคมนาคมสะดวก ทำให้มีศักยภาพในการพัฒนาค่อนข้างสูง และเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดสงขลา

ลักษณะของชุมชนเกาะยอ เป็นลักษณะของชุมชนที่ตั้งอยู่โดดเดี่ยว เนื่องจากที่ตั้งของเกาะยอเป็นเกาะเดี่ยวในทะเลสาบ มีข้อจำกัดทางพื้นที่ แต่เมื่อมีสะพานติณสูลานนท์เชื่อมสองฝั่ง ความสะดวกในการเดินทางจึงมีมากขึ้น ทำให้เกาะยอสามารถติดต่อกับพื้นที่อำเภอข้างเคียง และในบริเวณข้างเคียงเกาะยอมีศักยภาพในการพัฒนาให้เจริญเติบโตได้ ซึ่งส่งผลดี และผลกระทบในด้านลบต่อชุมชนเกาะยอ

1.3 ที่ตั้งและสภาพทั่วไปของชุมชนหมู่บ้านบนเกาะยอ

เกาะยอแบ่งการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทราย หมู่ที่ 2 บ้านดิน หรือบ้านนอกดิน หมู่ที่ 3 บ้านนอกหรือบ้านคู หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร หมู่ที่ 6 บ้านโนนบ้านหรือบ้านนาถิน หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และบ้านเขาหัวหรั่ง หมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสาและบ้านเกาะแก่ง และหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ ลักษณะภูมิประเทศการตั้งชุมชนและการคมนาคมของหมู่บ้านต่าง ๆ บนเกาะยอ มีดังนี้ (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, 2560: 7-9)

หมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทราย เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเกาะยอ มีอาณาเขตด้านทิศเหนือ ทิศตะวันออกและทิศตะวันตก ติดต่อกับทะเลสาบสงขลา ส่วนด้านทิศใต้ติดต่อกับหมู่ที่ 2 บ้านดินและหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ ลักษณะภูมิประเทศพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเนินเขา คือมีเขาบ่อตั้งอยู่ตรงกลาง เนินเขาลาดลงสู่ชายฝั่งทะเลด้านทิศตะวันออก และทิศเหนือจะสูงชัน ชายฝั่งตะวันออกไม่เหมาะสมที่จะตั้งชุมชน ชุมชนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก เพราะมีที่ราบชายฝั่งกว้างกว่าด้านอื่น ๆ และในสมัยก่อนบริเวณนี้มีหาดทรายขาวสวยงาม ส่วนด้านทิศใต้เป็นเนินเขาที่เชื่อมต่อกับเขาภู

เส้นทางคมนาคมภายในหมู่บ้าน มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 (สงขลา-นครศรีธรรมราช) ตัดผ่านทางด้านชายฝั่งตะวันออกไปเชื่อมต่อกับสะพานติณสูลานนท์ ทางทิศเหนือเข้าไปฝั่งอำเภอสิงหนคร จากถนนสายนี้มีถนนแยกไปทางทิศตะวันตกอีกสองสาย เชื่อมต่อกับถนนสายรอบเกาะยอที่ต้องผ่านชายฝั่งตะวันตก ชุมชนส่วนใหญ่จึงตั้งอยู่ตามแนวสองฝั่งถนน แต่จะ

หนาแน่นบริเวณที่ราบเชิงเขาทางด้านทิศตะวันตก หมู่บ้านนี้ประกอบด้วยบ้านอ่าวทราย บ้านอ่าวม่วง และบ้านทรายน้อย

หมู่ที่ 2 บ้านดินหรือบ้านนอกดิน เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่กลางเกาะด้านชายฝั่งตะวันออก มีอาณาเขตด้านทิศตะวันออกจดทะเลสาบสงขลา ทิศตะวันตกจดเขาภูฎิ ทิศเหนือจดหมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทราย และทิศใต้จดหมู่ที่ 3 บ้านนอก ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นเนินเขาสูงลาดชันลงสู่ชายฝั่งตะวันออกของตัวเกาะที่ราบเชิงเขาเหมาะแก่การทำสวนยางพารา

เส้นทางคมนาคมภายในหมู่บ้าน มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 (สงขลา – นครศรีธรรมราช) ตัดผ่าน และมีถนนตัดแยกจากทางหลวงสายนี้ลงไปทางทิศใต้ ขนานไปกับแนวเชิงเขาและทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 จนจดหมู่ที่ 3 ลักษณะการตั้งชุมชนกระจายตัวไปตามเชิงเขาและสองข้างทางหลวงและถนนในหมู่บ้าน

หมู่ที่ 3 บ้านนอกหรือบ้านคู เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของหมู่ที่ 2 ทางด้านฝั่งตะวันออกบนตัวเกาะ มีอาณาเขตด้านทิศตะวันออกจดทะเลสาบสงขลา ทิศตะวันตกจดเขาภูฎิและเขาสวนทุเรียน ทิศเหนือจดหมู่ที่ 2 และทิศใต้จดหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทรและหมู่ที่ 6 บ้านในบ้น ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นเนินและที่ราบระหว่างภูเขา ที่ลาดเอียงไปทางทิศตะวันออก พื้นที่เหมาะแก่การปลูกยางพารา ผลไม้ และมะพร้าว

เส้นทางคมนาคมภายในหมู่บ้านเป็นถนนลาดยางแอสฟัลต์ เส้นทางสำคัญ คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 ซึ่งต้องผ่านหมู่ที่ 3 ที่เชื่อมต่อกับหมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 2 และมีถนน รพช.สข. 4112 แยกไปทางทิศตะวันตกติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ภายในเกาะยอดได้สะดวก บ้านเรือนส่วนใหญ่ตั้งหนาแน่นอยู่สองข้างถนนใกล้ทางแยกเข้าตัวเกาะส่วนด้านในบ้านเรือนจะตั้งอยู่กระจัดกระจายห่าง ๆ กัน

หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะ ตรงกับหัวสะพานติณสูลานนท์ช่วงแรกที่เชื่อมต่อบ้านน้ำกระจาย มีอาณาเขตด้านทิศตะวันออกและทิศใต้จดทะเลสาบสงขลา ทิศเหนือจดหมู่ที่ 3 และทิศตะวันตกจดหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขาที่ลาดเอียงไปทางชายฝั่งทิศตะวันออกและทิศใต้ ส่วนทิศตะวันตกเป็นภูเขาและเนินเขา สวนทุเรียนพื้นที่จึงเหมาะแก่การทำสวนผลไม้ เช่น ทุเรียน ขนุน จำปาดะ ละมุด ลองกอง เป็นต้น

เส้นทางคมนาคมภายในหมู่บ้าน มีทางหลวงหมายเลข 408 ทางด้านทิศตะวันออก และมีถนนรพช.สข. 4111 ลาดยางแอสฟัลต์แยกจากทางหลวงแผ่นดินไปทางทิศตะวันตก ผ่านหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร หมู่ที่ 6 บ้านในบ้น ไปจดกับถนนรอบเกาะด้านทิศตะวันตก ตรงหมู่ที่ 7 บ้านเขาหัวหรั่ง และจดกับถนนลาดยางหมู่ที่ 3 ตรงบริเวณหน้าวัดโคกเปี้ยว ลักษณะการตั้งชุมชนส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบสองข้างถนนและบริเวณริมฝั่งทะเล และมีวัดแหลมพ้อเป็นศูนย์กลางของชุมชน

หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนทิศใต้ของเกาะยอด มีอาณาเขตด้านทิศตะวันออกจดหมู่ที่ 4 ทิศตะวันตกจดหมู่ที่ 6 บ้านในบ้น ทิศเหนือจดภูเขาสวนทุเรียนและทิศใต้จด

ทะเลสาบสงขลา ลักษณะภูมิประเทศเขตด้านทิศใต้เป็นที่ราบเชิงเขาที่ลาดลงสู่ริมฝั่งทะเล พื้นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนา ทำสวนยางพาราและสวนผลไม้

เส้นทางคมนาคมภายในหมู่บ้านมีถนนรพช.สข. 4111 ลาดยางแอสฟัลต์เส้นทางรอบเกาะต่อเนื่องมาจากหมู่ที่ 4 ต้องผ่านหมู่บ้านไปทางทิศตะวันตกไปยังวัดโคกเปี้ยวต่อกับถนนหมู่ที่ 7 บ้านเขาหัวหรั่ง ลักษณะการตั้งชุมชนส่วนใหญ่ ตั้งอยู่สองฟากถนนและริมฝั่งทะเล

หมู่ที่ 6 บ้านในบ้นหรือบ้านนาถิน เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนทิศใต้ของเกาะยอ มีอาณาเขตทิศเหนือจดหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ ทิศใต้จดทะเลสาบสงขลา ทิศตะวันออกจดหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร และทิศตะวันตกจดหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และหมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสา ลักษณะภูมิประเทศทางด้านทิศเหนือพื้นที่ค่อนข้างสูงแล้วลาดต่ำไปทางทิศตะวันตกและทิศใต้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม เดิมใช้ทำนา ปัจจุบันเลิกร้างไปหมดแล้ว ส่วนทิศเหนือเป็นที่เนินเหมาะแก่การทำสวนผลไม้และยางพารา

เส้นทางคมนาคมภายในหมู่บ้าน มีถนน รพช.สข. 4111 และ 4112 ลาดยางแอสฟัลต์เชื่อมต่อกับหมู่ที่ 5 ตัดผ่านไปเชื่อมกับถนนหมู่ที่ 7 บ้านเขาหัวหรั่ง และมีถนนเชื่อมต่อกับหมู่ที่ 3 บ้านนอก ตัดผ่านมาเชื่อมต่อกับถนนที่มาจากหมู่ที่ 5 บริเวณใกล้วัดโคกเปี้ยว ลักษณะการตั้งชุมชนจะตั้งเรียงรายอยู่ 2 ฟากถนน

หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนดและบ้านเขาหัวหรั่ง เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของตัวเกาะ มีอาณาเขตทิศตะวันออกจดหมู่ที่ 6 ทิศตะวันตกจดหมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสาและทะเลสาบสงขลา และทิศใต้จดทะเลสาบสงขลา ลักษณะภูมิประเทศมีเนินเขาอยู่ตรงกลาง และมีที่ราบลุ่มกว้างใหญ่เหมาะแก่การทำสวนผลไม้

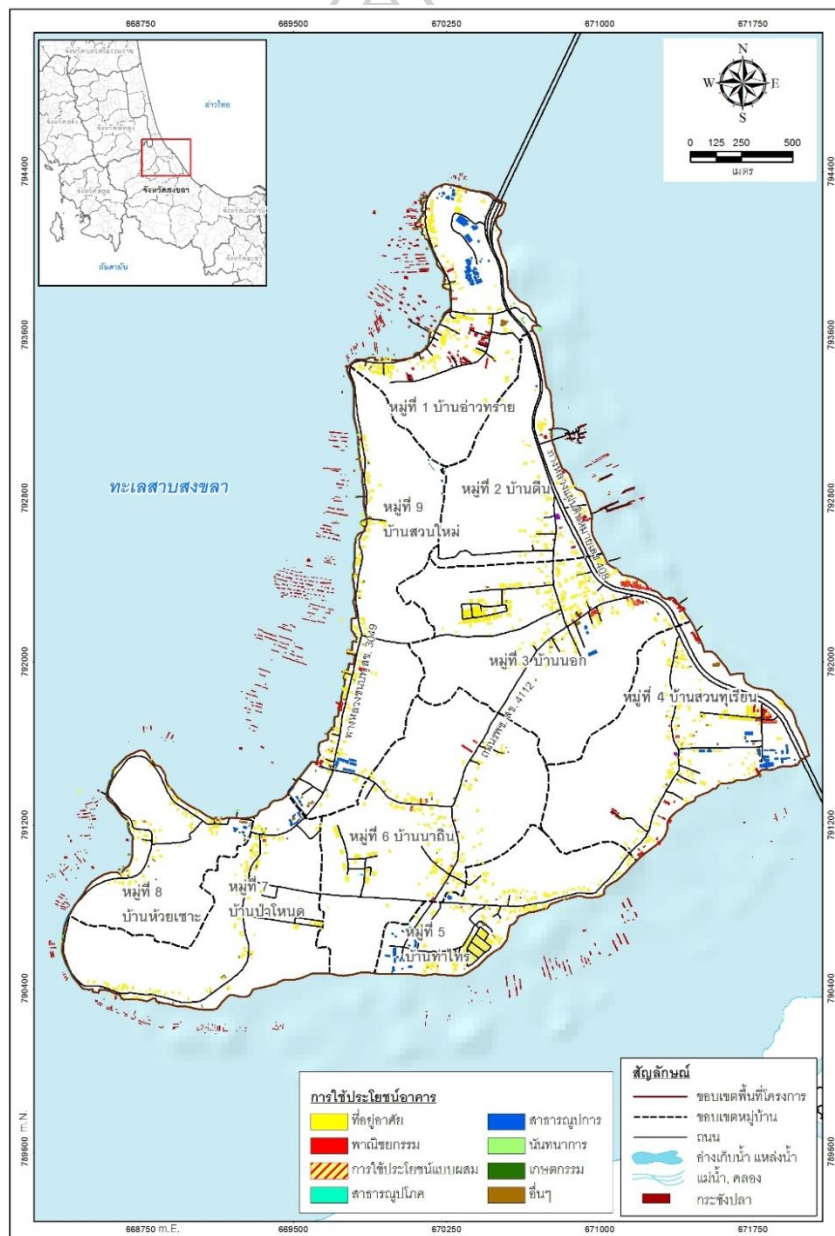
เส้นทางคมนาคมภายในหมู่บ้านมีถนนลาดยางแอสฟัลต์ตัดเลียบริมฝั่งทะเลเป็นถนนเชื่อมต่อกับหมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 8 หรือถนนรอบเกาะที่เชื่อมหมู่บ้านต่าง ๆ เดินทางถึงกันได้สะดวก ลักษณะการตั้งชุมชนจะตั้งอยู่สองข้างถนนและริมฝั่งทะเล

หมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสาและบ้านเกาะแก่ง เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของตัวเกาะ มีอาณาเขตทิศตะวันออกและทิศใต้จดหมู่ที่ 7 ทิศเหนือและทิศตะวันตกจดทะเลสาบสงขลา ลักษณะภูมิประเทศทิศตะวันออกเป็นแนวเนินเขา ทิศตะวันออกเป็นแนวเนินเขา ทิศตะวันตกเป็นที่ราบชายฝั่งทะเล ส่วนด้านทิศใต้เป็นเนินเขาสูงเหมาะแก่การทำสวนผลไม้ สวนยางพารา และทำการประมง

เส้นทางคมนาคมภายในหมู่บ้าน มีเส้นทางลาดยางแอสฟัลต์ต่อเนื่องมาจากหมู่ที่ 7 มีทางแยกขึ้นไปทางทิศเหนือบริเวณหมู่ที่ 7 อีกเส้นทางหนึ่งแยกไปทางทิศใต้แล้วอ้อมไปทางทิศตะวันตกและทิศเหนือ ไปบรรจบกับถนนสายเดิมที่ใกล้กับวัดท้ายยอ ก่อนจะต่อเชื่อมขึ้นไปทางทิศเหนือผ่านหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ ลักษณะการตั้งชุมชนนิยมปลูกสร้างบ้านเรือนบริเวณสองฟากถนน และที่ราบริมฝั่งทะเลสาบสงขลา โดยมีวัดท้ายยอเป็นศูนย์กลางของชุมชน

หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ช่วงกลางของเกาะด้านชายฝั่งตะวันตก มีอาณาเขตทิศตะวันออก จดหมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 6 ทิศตะวันตกจดทะเลสาบสงขลา ทิศเหนือ จดหมู่ที่ 1 และทิศใต้จดหมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7 ลักษณะภูมิประเทศด้านทิศตะวันออกในแนวเหนือ-ใต้ เป็นเนินเขาภูฎี แล้วลาดต่ำลงไปเป็นที่ราบแคบ ๆ ริมฝั่งทะเลสาบสงขลา พื้นที่เหมาะแก่การทำสวนผลไม้ สวนยางพาราและทำการประมง

เส้นทางคมนาคมภายในหมู่บ้าน มีถนนรพช.สข. 3049 ลาดยางแอสฟัลต์และถนนคอนกรีตตัดผ่านเป็นถนนรอบเกาะ จากหมู่ที่ 8 ผ่านหมู่ที่ 9 ไปเชื่อมต่อกับหมู่ที่ 1 และมีถนนจากหมู่ที่ 6 หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 2 ตัดผ่านตัวเกาะ ลักษณะการตั้งชุมชน ส่วนใหญ่ตั้งอยู่สองข้างถนน และริมฝั่งทะเล เช่นเดียวกับหมู่บ้านอื่น ๆ

ภาพที่ 21 การใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบัน พื้นที่วิจัยเกาะยอ

1.4 ลักษณะภูมิประเทศ

เกาะยอมีสภาพทางกายภาพเป็นเกาะกลางทะเลสาบสงขลา ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขา เนินเขา และที่ราบซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, 2560: 6-7)

1) ภูเขาและเนินเขา พื้นที่เกาะยอส่วนใหญ่เป็นเนินเขาและภูเขาสูงประมาณ 10 – 151 เมตร โดยมีเขาภูเก็เป็นภูเขาสูงสุดประมาณ 151 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีลักษณะเป็นภูเขาหินและเนินเขาดินลูกรังตั้งเรียงรายในแนวเหนือ – ใต้ ตอนทิศเหนือสุดของเกาะเป็นเขาบ่อ หรือเขาแค หรือเขาแค และมีภูเขาหรือเนินเขาเล็กติดกับโรงเรียนวัดเขาบ่อ เรียกว่า “หัวเขาแดง” ปัจจุบันเป็นที่ตั้งบ้านเรือนของเอกชน จากเขาบ่อเชื่อมต่อไปทางทิศใต้ เรียกว่า “เขาภูเก็” เป็นภูเขายาวใหญ่พุ่งไปทางทิศใต้ เชื่อมต่อกับเขาสวนใหม่ เขากลางหรือเขาในบ้าน เขาสวนเตย และทางทิศใต้สุดเป็นเขาหัวหรั่ง เขาเกาะแกง นอกจากนี้ ยังมีภูเขาและเนินเขาเล็ก ๆ อีกจำนวนหนึ่ง เช่น เขาบ่อนก เขาบ่อหิน เขาเพหารหรือเขาวิหาร ภายในวัดท้ายยอ เป็นต้น

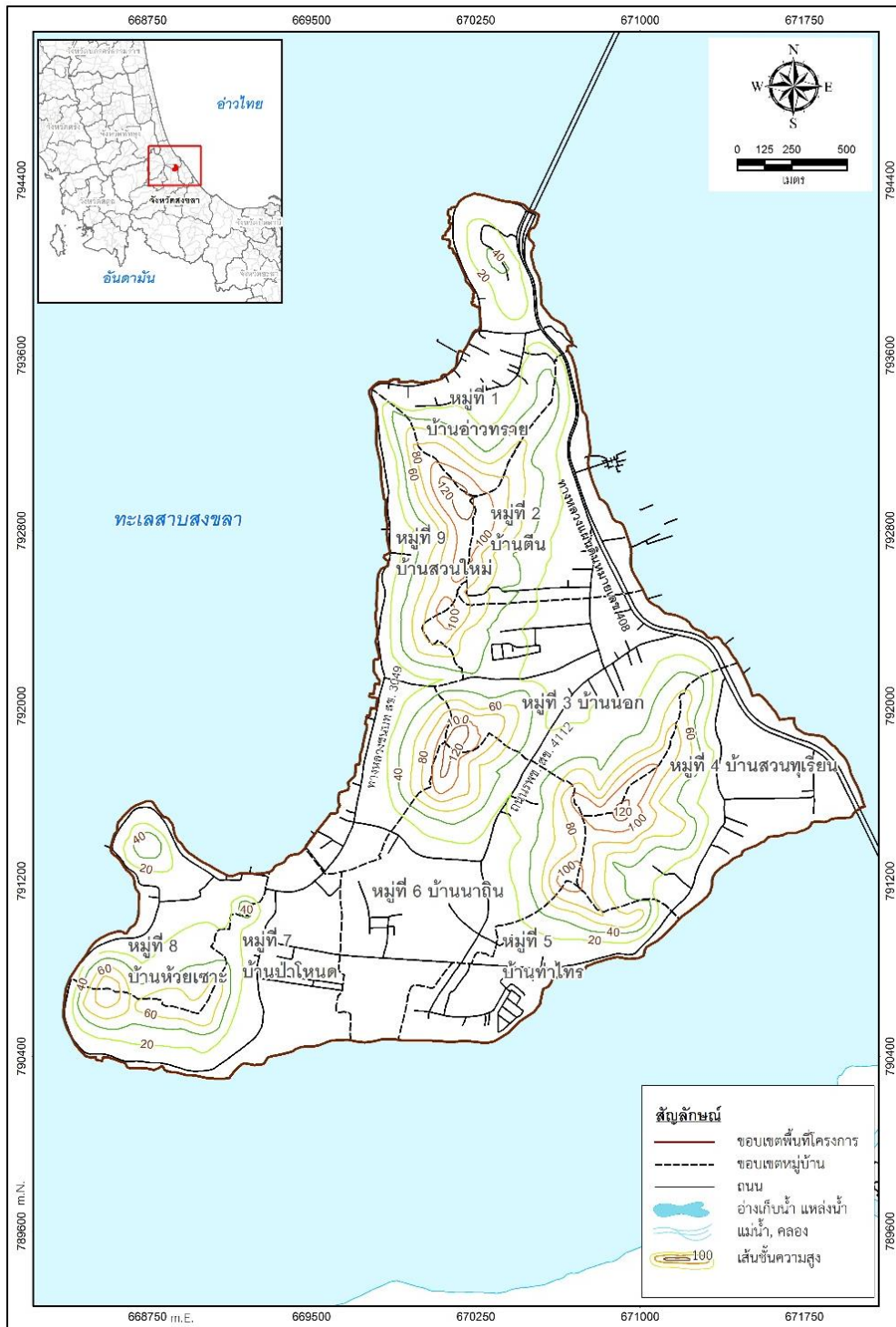
2) ที่ราบ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและเนินเขา จึงทำให้พื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่มมีน้อยมาก ดังนั้นพื้นที่ราบที่พบส่วนใหญ่จึงเป็นที่ราบระหว่างเนินเขาและริมฝั่งทะเลที่ราบลุ่มที่พบส่วนใหญ่ซึ่งมักพบทางด้านใต้และทางทิศตะวันออกของเกาะได้แก่บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านโนนบ้าน บ้านโคกเปี้ยว บ้านท้ายยอ บ้านป่าโหนด บ้านสวนทุเรียน บ้านนอก นอกจากนี้ยังมีที่ราบตามเนินเขาที่มีความลาดชันประมาณ 45 องศา ซึ่งพบทั่วไปในด้านตะวันตก และทิศเหนือของเกาะ พื้นที่บริเวณเป็นที่ราบนี้ใช้เป็นที่ตั้งบ้านเรือนและทำนา ทำสวนผลไม้ สวนผัก สวนสวนยางพารา นิยมปลูกไว้บนภูเขาหรือเนินเขา

3) อ่าว เนื่องจากเกาะยอเป็นเกาะที่มีน้ำล้อมรอบ จึงทำให้พื้นที่ส่วนหนึ่งเว้า ๆ แหว่ง ๆ หรือเรียกว่าอ่าว ที่เกิดขึ้นจากการกระทำของธรรมชาติ ซึ่งมีประโยชน์ในการหลบคลื่นลมในอดีตใช้เป็นที่จอดเรือหรือท่าเรือ พบว่ารอบเกาะยอมีอ่าวที่สำคัญหลายแห่ง เช่น ทางทิศเหนือมีอ่าวทรายตั้งอยู่ในหมู่ที่ 1 อ่าวสวนใหม่ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 9 อ่าวหัวหรั่งตั้งอยู่ในหมู่ที่ 7 อ่าวสวนเรียนตั้งอยู่ในหมู่ที่ 4 อ่าวบ้านนอกตั้งอยู่ในหมู่ที่ 3 อ่าวม่วงตั้งอยู่ในหมู่ที่ 1 อ่าวจากตั้งอยู่ในหมู่ที่ 7 เป็นต้น อ่าวเหล่านี้เหมาะแก่การหลบคลื่นลมและเป็นท่าจอดเรือของคนในชุมชนมาแล้วในอดีต

4) แหล่งน้ำ เกาะยอมีแหล่งน้ำธรรมชาติมีน้อยมากเนื่องจากพื้นที่เป็นที่สูง มีน้ำทะเลล้อมรอบ แหล่งน้ำที่พบส่วนใหญ่ จึงเป็นบ่อน้ำที่ประชาชนขุดขึ้นเพื่อใช้ในการอุปโภคและบริโภค เช่น บ่อน้ำหน้าศาลเจ้าจีนในหมู่ที่ 8 บ่อน้ำวัดท้ายยอ บ่อน้ำวัดเขาบ่อ บ่อหลาในหมู่ที่ 4 ไกล้วัดแหลมพ้อ บ่ออในหมู่ที่ 9 เป็นต้น นอกจากนี้ บริเวณเกาะยอจะมีน้ำใต้ดินในปริมาณสูงในฤดูมรสุมจะมีตาน้ำไหลลงจากภูเขา หรือเนินเขาสูง กลายเป็นทางน้ำ หรือ ธารน้ำ หรือคูน้ำ ชาวเกาะยอนิยมเรียกว่า

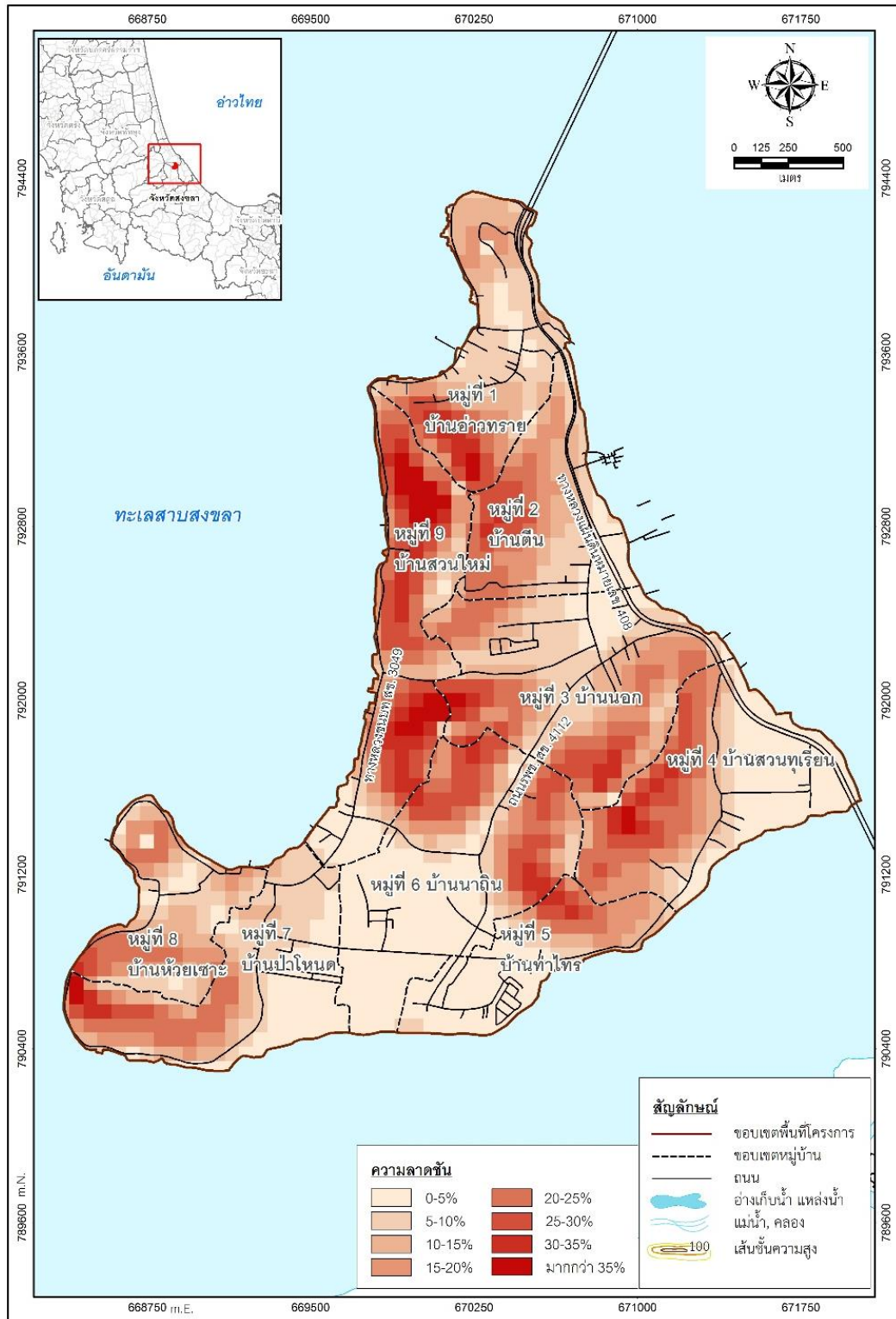

“เตราะ” หรือ “ทางเตราะ” ซึ่งพบอยู่ทั่วไปบริเวณภูเขาในเกาะยอ เช่น ทางเตราะแตกบริเวณบ้านอ่าวทรายไหลลงจากเขาภูมิ ทางเตราะบริเวณบ้านสวนนาย ไหลลงระหว่างช่องเขากลางและเขาสวนนาย ทางเตราะบริเวณบ้านนาถิน ไหลลงจากเขากลางลงสู่ที่ราบ กลายเป็นคูนาถิน คูวิด และคูช่องเขา เป็นต้น

ภาพที่ 22 เส้นชั้นความสูงของพื้นที่เกาะยอ

ภาพที่ 23 ความลาดชันของพื้นที่เกาะยอ

1.5 การปกครองและประชากร

ด้านลักษณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองสงขลาแบ่งการปกครองระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย 6 ตำบล 54 หมู่บ้าน
ตารางที่ 3 จำนวนหมู่บ้าน และขนาดพื้นที่ จำแนกตามรายตำบล

ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	พื้นที่ (ตร.กม.)	พื้นที่ (%)
ตำบลบ่อยาง	8	7.44	4.33
ตำบลเขารูปช้าง	10	27.49	15.99
ตำบลเกาะแต้ว	9	23.38	13.60
ตำบลพะวง	8	40.34	23.47
ตำบลทุ่งหวัง	10	58.25	33.89
ตำบลเกาะยอ	9	15	8.73
รวม	54	171.9	100

ที่มา : กรมการปกครองและจากการคำนวณพื้นที่ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์, 2560

การปกครองส่วนท้องถิ่น ท้องที่อำเภอเมืองสงขลาประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6 แห่ง ได้แก่

- 1) เทศบาลนครสงขลา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบ่อยางทั้งตำบล
- 2) เทศบาลตำบลเขารูปช้าง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเขารูปช้างทั้งตำบล
- 3) เทศบาลตำบลเกาะแต้ว ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเกาะแต้วทั้งตำบล
- 4) เทศบาลตำบลพะวง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลพะวงทั้งตำบล
- 5) องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหวัง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลทุ่งหวังทั้งตำบล
- 6) องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเกาะยอทั้งตำบล

ปัจจุบันเกาะยอมีองค์การบริหารส่วนตำบล 1 แห่ง ปกครองดูแลหมู่บ้านในเกาะยอ จำนวน 9 หมู่บ้าน ประชากรตามทะเบียนราษฎร มีจำนวนทั้งสิ้น 4,832 คน แยกเป็นชาย 2,337 คน หญิง 2,495 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 322 คนต่อตารางกิโลเมตร มีครัวเรือนทั้งหมด 1,929 ครัวเรือน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2560)

1.6 เศรษฐกิจ

ประชากรในตำบลเกาะยอ มีการประกอบอาชีพโดยทั่วไปเป็นแบบผสมผสานกันระหว่างการเกษตร การประมง และอุตสาหกรรมในครัวเรือน การเกษตรที่สำคัญ คือ การทำสวนผลไม้และสวนยางพารา การประมงมีทั้งการออกจับกุ้ง ปลา ตามธรรมชาติในทะเลสาบสงขลาและการเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชัง ส่วนอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไปของเกาะยอ คือ การทอผ้าเกาะยอ เศรษฐกิจของเกาะยอ สรุปได้ดังนี้ (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, 2560: 14)

(1) การประกอบอาชีพ

เกาะยอมีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อการทำสวนผลไม้มากกว่าการทำนา คือ การทำสวนเชิงเขาที่อุดมสมบูรณ์ทั่วไปทั้งเกาะ อาชีพหลักของชาวเกาะยอในระยะแรก ๆ คือ การทำสวนผลไม้ ผลไม้ที่ปลูกกันมาก คือ ทุเรียน ฝรั่ง พุเรียน จำปาตะ ขนุน และเงาะ ส่วนละมุดนั้น ให้ผลหมุนเวียนกันตลอดปี ละมุดจากเกาะยอจะมีขายในท้องตลาดเมืองสงขลาเกือบตลอดปี ส่วนแถบเชิงเขาสูง ๆ ขึ้นไป ก็มีการทำสวนยางเป็นระยะ ๆ และแถบที่ราบลงมายังชายฝั่งทะเล ก็มีการปลูกมะพร้าวบ้างแต่เพื่อใช้ในครัวเรือนมากกว่าเพื่อการค้า

ปัจจุบันไม่มีการทำนาบนเกาะยออีกแล้ว ชาวเกาะยอส่วนใหญ่จึงต้องซื้อข้าวสารจากภายนอก อาชีพการประมงนั้นมีขึ้นพร้อม ๆ กับการทำสวนผลไม้ ชาวเกาะยอทำการประมงเพื่อหาปลามาบริโภคและขายที่ตัวเมืองสงขลา หรือนายทุนมารับซื้อถึงบ้าน วิธีการจับปลาของชาวเกาะยอที่ทำกันมาตั้งแต่เดิม คือ การทำอวนลอย และไซ้ ออาชีพการประมงนับว่าเป็นอาชีพที่สำคัญของชาวเกาะยอพอ ๆ กับการทำสวนผลไม้

ต่อมาเมื่อประมาณ พ.ศ. 2517 รัฐบาลได้ส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชังขึ้นในทะเลสาบสงขลาบริเวณหัวเขา อำเภอสิงหนคร กับเกาะยอ เพราะเป็นบริเวณที่มีน้ำกร่อย ชาวประมงแถบหัวเขาและเกาะยอจึงได้หันมาทดลองเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชังเมื่อได้ผลดีก็ทำกันมากขึ้น อาชีพที่สำคัญอีกอาชีพหนึ่งของเกาะยอ คือ การทอผ้า การทอผ้านี้คงเป็นอุตสาหกรรมสำคัญอันหนึ่งของชาวเกาะยอ การทอผ้าของชาวเกาะยอในปัจจุบันเป็นการทอผ้าด้วยเส้นไหม ซึ่งต้องสั่งมาจากกรุงเทพในราคาค่อนข้างสูง ส่วนชาวบ้านทั่วไปจะรับจ้างทอโดยได้ค่าจ้างเป็นหลา รายได้จากการทอผ้าแบบรับจ้างทอก็เป็นรายได้เสริมของครอบครัว ซึ่งแต่ละครอบครัวจะต้องมีอาชีพอย่างอื่นอีก เช่น ประมง ทำสวน ค้าขาย

จากข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ ปี พ.ศ.2555 พบว่า เกาะยอมีเนื้อที่รวมทั้งพื้นน้ำ 17.95 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 11,220 ไร่ และมีเนื้อที่เฉพาะพื้นดินเพียง 15 ตารางกิโลเมตร หรือ 9,375 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการเกษตร คือ ปลูกสวนผลไม้ ประมาณ 3,800 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 40.53 ของพื้นที่รวม ปลูกยางพารา ประมาณ 3,223 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 34.38 ของพื้นที่รวมและ

พื้นที่การเกษตรอื่นๆ 2,275 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.27 ของพื้นที่รวม และพื้นที่สาธารณประโยชน์ 77 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.82 ของพื้นที่รวม (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, 2560: 5-6)

ตารางที่ 4 กลุ่มอาชีพในตำบลเกาะยอ

ลำดับ	ชื่อกลุ่ม	ที่ตั้งของกลุ่ม
1.	กลุ่มเลี้ยงปลากระพงขาวในกระชัง	22/1 หมู่ที่ 1
2.	กลุ่มสตรีสหกรณ์และเยาวชนบ้านอ่าวทราย	1/1 หมู่ที่ 1
3.	กลุ่มปลูกผักไร้ดิน	15/1 หมู่ที่ 1
4.	กลุ่มเลี้ยงปลากระพงขาวในกระชัง	หมู่ที่ 2
5.	กลุ่มทอผ้าราชวดี	26 หมู่ที่ 3
6.	กลุ่มแม่บ้านทอผ้าเกาะยอ	5 หมู่ที่ 3
7.	กลุ่มทำขนมของฝากเกาะยอ	หมู่ที่ 3
8.	กลุ่มผักไร้ดิน ชุมชนพอเพียง	32 หมู่ที่ 3
9.	กลุ่มทอผ้าดอกพิกุล	60 หมู่ที่ 4
10.	กลุ่มแปรรูปอาหารทะเล	18 หมู่ที่ 4
11.	กลุ่มย่ำสาหร่ายผมนาง	หมู่ที่ 4
12.	กลุ่มน้ำพริกคุณศักดิ์	หมู่ที่ 4
13.	กลุ่มทำซาลาเปา เกาะยอ	หมู่ที่ 4
14.	กลุ่มทำขนมไทย	หมู่ที่ 4
15.	กลุ่มพื้นฟูทะเลไทย	62 หมู่ที่ 5
16.	กลุ่มรมไทร	15 หมู่ที่ 5
17.	กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำและพื้นฟูป่าชายเลน	7/4 หมู่ที่ 5
18.	กลุ่มเลี้ยงปลากระพง	47/1 หมู่ที่ 6
19.	กลุ่มเกษตรชีวภาพตำบลเกาะยอ	64/3 หมู่ที่ 6
20.	กลุ่มเรือท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	22 หมู่ที่ 7
21.	กลุ่มทำดอกไม้จันทน์	3 หมู่ที่ 7
22.	กลุ่มเรือหางยาว	31 หมู่ที่ 8
23.	กลุ่มประมงพื้นบ้าน	หมู่ที่ 8
24.	กลุ่มทำกะปิกุ้ง	50 หมู่ที่ 9
25.	กลุ่มเลี้ยงปลากระพงขาว	32 หมู่ที่ 9

ที่มา : งานพัฒนาชุมชน อบต.เกาะยอ ข้อมูล เดือน พฤษภาคม 2556

(2) ข้อมูลกลุ่มอาชีพและประมง

ตารางที่ 5 ข้อมูลด้านประมง

หมู่ที่	จำนวน ครัวเรือน	ชนิดสัตว์น้ำ	จำนวนกระชัง (กระชัง)	พื้นที่ (ไร่)
1	140	ปลากระพง	714	12.11
2	47	ปลากระพง	265	5.06
3	11	ปลากระพง	61	1.07
4	28	ปลากระพง	136	2.40
5	56	ปลากระพง	256	4.74
6	8	ปลากระพง	27	3.47
7	50	ปลากระพง	229	24.08
8	26	ปลากระพง	208	3.48
9	83	ปลากระพง	583	10.26
รวม	449		2,479	66.67

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, 2560: 19

(3) การค้าและบริการ

จากข้อมูลสำมะโนธุรกิจและอุตสาหกรรม พ.ศ.2555 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า สถานประกอบการในองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอปี พ.ศ.2555 มีจำนวน 204 แห่ง โดยมี ประเภทร้านขายปลีกมากที่สุด มีจำนวน 60 แห่ง รองลงมา คือ ที่พักแรม บริการอาหารและเครื่องดื่ม 55 แห่ง และกิจกรรมอสังหาริมทรัพย์ 36 แห่ง

ตารางที่ 6 จำนวนร้อยละของสถานประกอบการจำแนกตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจในองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา พ.ศ.2555

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ	ตำบลเกาะยอ	
	จำนวน	ร้อยละ
การขายส่ง และขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์และจักรยานยนต์	7	3.43
การขายส่ง	6	2.94
การขายปลีก	60	29.41
ที่พักแรม บริการอาหาร และเครื่องดื่ม	55	26.96

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ	ตำบลเกาะยอ	
	จำนวน	ร้อยละ
กิจกรรมอสังหาริมทรัพย์	36	17.65
กิจกรรมทางวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ และเทคนิค	2	0.98
การให้เช่า บริการท่องเที่ยว และการบริการ สนับสนุนอื่นๆ	1	0.49
กิจกรรมบริการอื่นๆ	11	5.39
การผลิต	25	12.25
การก่อสร้าง	1	0.49
รวม	204	100.00

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555.

1.7 สังคมและวัฒนธรรม

(1) สถาบันศาสนา ในพื้นที่ประกอบด้วย

วัด จำนวน 4 วัด ได้แก่

1. วัดเขาบ่อ สถานที่ตั้ง หมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทราย
2. วัดแหลมพ้อ สถานที่ตั้ง หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน
3. วัดโคกเปี้ยว สถานที่ตั้ง หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร
4. วัดท้ายยอ สถานที่ตั้ง หมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสา

สำนักสงฆ์ จำนวน 1 แห่ง ได้แก่

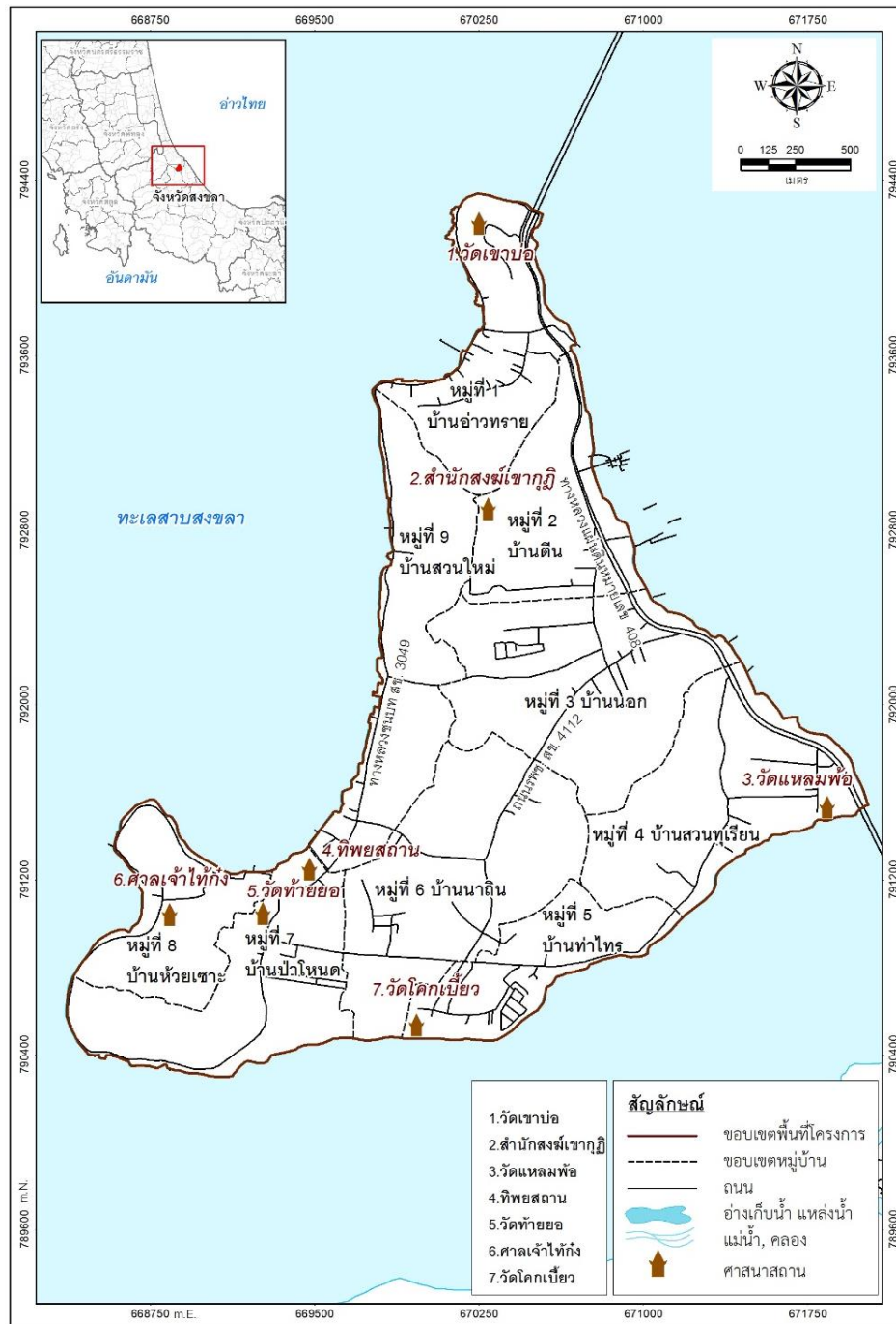
1. สำนักสงฆ์เขากุฎี สถานที่ตั้ง หมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทราย

สถานปฏิบัติธรรม จำนวน 1 แห่ง ได้แก่

1. ทิพยสถาน สถานที่ตั้ง หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด

ศาลเจ้า มีจำนวน 1 แห่ง คือ

1. ศาลเจ้าไต้กัง สถานที่ตั้ง หมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสา

ภาพที่ 24 ตำแหน่งที่ตั้งสถาบันศาสนา

(2) ขนบธรรมเนียมประเพณี

ประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขากุฎิ ประเพณีทำบุญเดือนสิบ ประเพณีวันว่าง ประเพณีชักพระหรือประเพณีลากพระ ประเพณีสงกรานต์ และประเพณีลอยกระทง โดยมีรายละเอียดดังนี้

- ประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขากุฎิ เป็นประเพณีที่สืบเนื่องมาจากความเชื่อเกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าเกายะยหรือสมเด็จพระราชามุนีเขากุฎิของชาวบ้านตำบลเกายะย อำเภอมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ซึ่งชาวเกายะย มีความเชื่อว่าสมเด็จพระเจ้าเกายะยเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเกายะยที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างสูงและเป็นศูนย์รวมของคติความเชื่อความศรัทธาของชุมชนมาเป็นเวลายาวนาน โดยเฉพาะบนยอดเขากุฎิจะมีเจดีย์บรรจุอัฐิของสมเด็จพระเจ้าเกายะย ดังนั้นในแต่ละปีเมื่อถึงวันวิสาขบูชาขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ชาวบ้านจะนัดหมายกันขึ้นไปบูชา หรือสมโภชเจดีย์บนยอดเขากุฎิ มีการห่มผ้าเจดีย์ และองค์พระพุทธรูปแทนสมเด็จพระเจ้าเกายะย จนกลายเป็นประเพณีประจำปีที่ชาวเกายะยถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจนปัจจุบัน (สถาบันทักษิณคดีศึกษา, 2558)

- ประเพณีทำบุญเดือนสิบ หรือชาวภาคใต้ทั่วไปเรียกว่า “วันชิงเปรต” หรือประเพณีชิงเปรต เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ เปรตชน หรือบิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ที่ล่วงลับไปแล้วตามคติความเชื่อของชาวบ้านทั่วไป โดยการทำบุญบริจาคทานถวายพระภิกษุสงฆ์เป็นการอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตาย กำหนดเวลาทำบุญเดือน 10 ไว้ 2 ครั้ง คือ วันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 และวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ชาวบ้านมีความเชื่อกันว่าวันแรม 1 ค่ำ เป็นวันที่ยมบาลปล่อยให้เปรตชนขึ้นมาเยี่ยมลูกหลานในเมืองมนุษย์ บุตรหลานจะเป็นผู้ทำบุญเลี้ยงต้อนรับครั้งหนึ่ง เรียกว่า “ทำบุญเดือน 10 แรก” เมื่อถึงวันแรม 15 ค่ำ เป็น วันที่เปรตชนจะต้องกลับยมโลก บุตรหลานจะทำบุญเลี้ยงส่งอีกครั้งหนึ่งพร้อมกับส่งสิ่งของให้นำติดตัวกลับไปด้วย เช่น ขนมที่เก็บกินได้นาน ๆ หอม กระเทียม เป็นต้น

- ประเพณีวันว่าง ในวันนี้ชาวเกายะยจะหยุดการทำงานต่าง ๆ ทุกคนจะไปร่วมชุมนุมกันที่วัด คนเฒ่าคนแก่จะไปทำบุญบังสุกุล พ่อ แม่ ตา ยาย ที่ล่วงลับไปแล้ว สำหรับวัดท้ายยอนั้นจะกำหนดวันว่างตรงกับ ขึ้น 13 ค่ำ เดือน 5 ส่วนวัดโคกเปี้ยจะกำหนดวันว่างตรงกับ ขึ้น 11 ค่ำ เดือน 5

- ประเพณีชักพระหรือประเพณีลากพระ เป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมานาน จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ชาวตำบลเกายะยจะร่วมขบวนแห่เรือพระของวัดท้ายยอเข้าประกวด ณ บริเวณสระบัว (แหลมสนอ่อน) อำเภอมืองสงขลา

- ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีที่สำคัญของชาวไทยมาตั้งแต่โบราณกาลถือกันว่าเป็นขึ้นปีใหม่หรือเถลิงศกใหม่แบบไทย ๆ องค์การบริหารส่วนตำบลเกายะยได้ร่วมสืบสานวัฒนธรรมไทยเป็นประจำทุกปี โดยจัดพิธีรดน้ำคำหัวผู้อาวุโส ณ บริเวณวัดแหลมพ้อ

- งานประเพณีลอยกระทง เป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา เพื่อขอขมาและบูชา

พระแม่คงคาที่ชาวไทยใช้เป็นแหล่งอาศัยตั้งแต่สมัยโบราณกาล องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอร่วมสืบสานวัฒนธรรม เป็นงานประเพณีที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีโดยเริ่มจัดงานรื่นเริงให้ประชาชนในตำบลเกาะยอได้ร่วมกันลอยกระทง ชมกิจกรรมการแสดงบนเวที

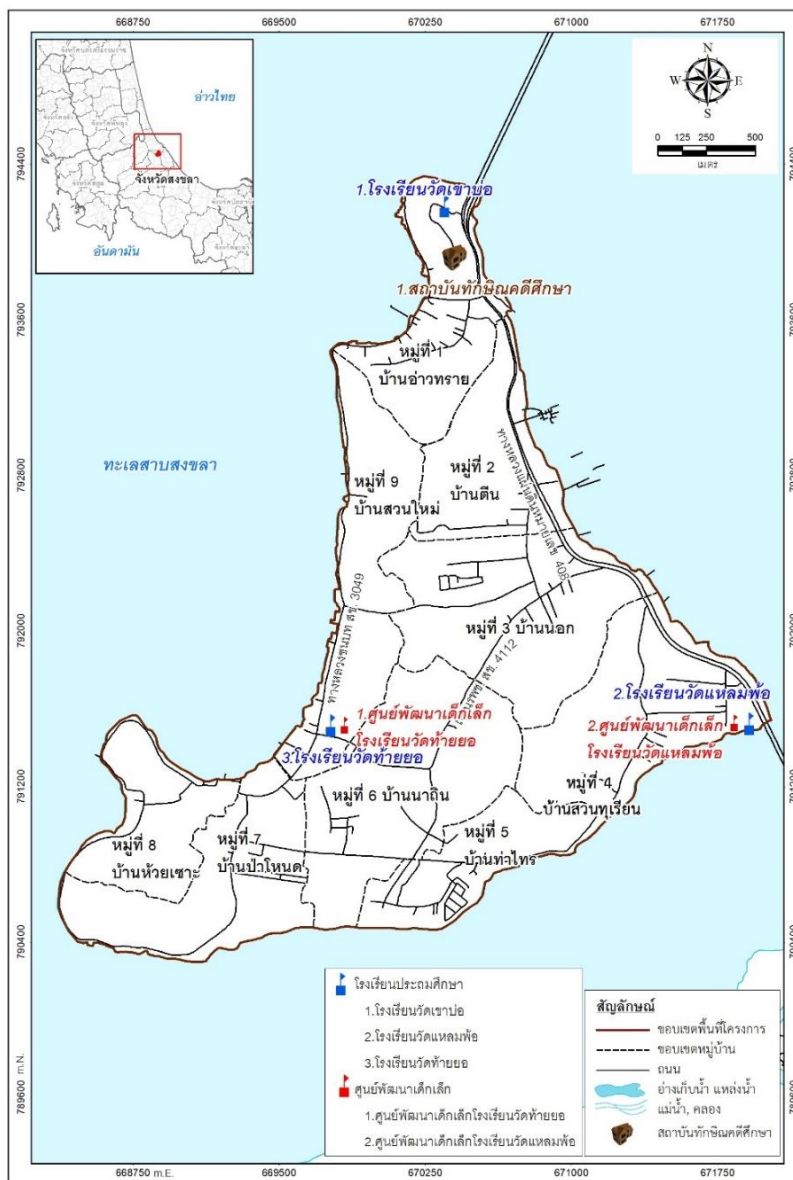
ชุมชนเกาะยอมีความเจริญขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการผลิตเครื่องปั้นดินเผา การทอผ้า และการทำสวนผลไม้ ส่งเป็นสินค้าออกไปจำหน่ายตามที่ต่างๆ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชุมชนเกาะยอเริ่มมีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกมากขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมมีมากขึ้นหลังจากมีการสร้างสะพานติณสูลานนท์เชื่อมเกาะยอกับแผ่นดินใหญ่ที่อำเภอเมืองสงขลา และอำเภอสิงหนคร ตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 เป็นต้นมา ทำให้ชาวเกาะยอหันมาประกอบอาชีพใหม่ๆ มากขึ้นที่สำคัญได้แก่ การค้าขายและการรับจ้าง การค้าขายของชาวเกาะยอ พอจะแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ กลุ่มที่มีทุนมาก จะลงทุนทำร้านอาหารเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวที่หลังไหลเข้าสู่เกาะยอมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งพบว่าระยะแรกร้านอาหารส่วนใหญ่ตั้งอยู่ทางด้านชายฝั่งตะวันออก ที่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 ตัดผ่าน ซึ่งส่วนใหญ่เจ้าของกิจการเป็นคนในเกาะยอ และส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ตอนในหรือด้านฝั่งตะวันตกของเกาะยอที่มีถนนรอบเกาะเชื่อมกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 ส่วนการค้าขายอีกลักษณะหนึ่งเป็นการค้าขายของชาวบ้านจริง ๆ คือ การค้าขายสินค้าพื้นเมือง เช่น ผลไม้ต่าง ๆ อาหารพื้นบ้าน ผ้าทอเกาะยอ เป็นต้น และอาหารพื้นเมืองที่สำคัญ เช่น ข้าวยาบายอ ขนมจีน ยำสาหร่าย เป็นต้น

จากการสร้างสะพานและถนนตัดผ่านเกาะยอนี้เอง ทำให้ที่ดินมีราคาสูงมาก นายทุนจากภายนอกเข้ามากว้านซื้อเพื่อขายเก็งกำไรหรือสร้างเป็นหมู่บ้านจัดสรร เป็นเหตุทำให้ชาวเกาะยอบางส่วนขายที่ดินแล้วอพยพไปตั้งถิ่นฐานนอกเกาะกันมาก

1.8 สถาบันการศึกษา

สถานศึกษาในพื้นที่เกาะยอประกอบด้วย

- โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดเขาป้อ โรงเรียนวัดแหลมพ้อ และโรงเรียนวัดท้ายยอ
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 2 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนวัดท้ายยอ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนวัดแหลมพ้อ
- สถาบันทักษิณคดีศึกษา สถานที่ตั้ง หมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทราย (มีฐานะเทียบเท่าคณะวิชาของมหาวิทยาลัยทักษิณ)

ภาพที่ 25 ตำแหน่งที่ตั้งสถานศึกษา

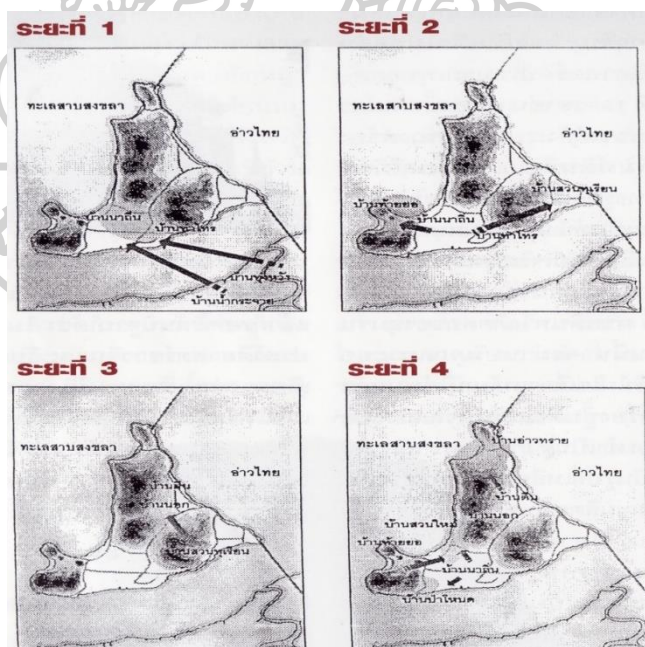
2. การตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของชุมชนเกาะยอ

2.1 การตั้งถิ่นฐานของผู้คนบนเกาะยอระยะแรก

เกาะยอในยุคแรกเริ่มประวัติศาสตร์มีสภาพเป็นป่าเขา ยังไม่มีผู้คนอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐาน ต่อมาในสมัยตอนปลายสุโขทัยและสมัยอยุธยาจึงเริ่มพบหลักฐานเกาะยอในแผนที่ภาพกัลปนาวัตพะโคะ ชื่อแผนที่เมืองนครศรีธรรมราช จ.ศ. 977หรือ พ.ศ. 2158 ที่เขียนขึ้นหลัง พ.ศ. 2223 แต่ก่อน พ.ศ. 2242 (สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2523 : 64) ซึ่งมีภาพเกาะยออยู่ตอนปลายสุดของแผนที่เขียนเป็นรูปภูเขา ระบุไว้ว่า “เขาก้อะญอ” (ชาญณรงค์ เทียงธรรม, 2544 : 65) นอกจากนี้เกาะยอยัง

ปรากฏอยู่ในแผนที่เมืองสงขลา เขียนขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2230 โดยนายมองเดียร์ เดอลามาร์ วิศวกรชาวฝรั่งเศส แผนที่ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามีชุมชนบนเกาะยอเกิดขึ้นแล้วอย่างน้อย 9 ชุมชน ชุมชนส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนที่ราบเชิงเขาริมฝั่งทะเลรอบ ๆ ภูเขาทางทิศใต้ ทิศตะวันออก และทิศตะวันตกของเกาะยอ ซึ่งปัจจุบันตรงกับบริเวณเขาหัวหลัง เขาสวนใหม่ และเขากุฎิ การตั้งถิ่นฐานของชุมชนเริ่มแรกบนเกาะยอน่าจะตรงกับบริเวณ หมู่ที่ 6 บ้านนาถิน หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด หมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสา หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน และหมู่ที่ 2 บ้านนอก กลุ่มชนพวกแรกที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบนเกาะยอสันนิษฐานว่าเริ่มเข้ามาตั้งแต่ในสมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 3 และสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ กลุ่มคนจีนอพยพจากเมืองจีน และชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นกลุ่มที่เข้ามาทำเครื่องปั้นดินเผาประเภท อิฐ กระเบื้อง หม้อ ไห โอ่ง อ่าง เพราะบริเวณเกาะยอมีดินดีเหมาะแก่การทำเครื่องปั้นดินเผา นอกจากนี้แล้วควมจะมีกลุ่มคนไทยที่นับถือพุทธศาสนาจากท้องถิ่นเมืองสงขลาได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานส่วนหนึ่งด้วย ดังได้พบหลักฐานเจดีย์บรรจุอัฐิสมเด็จพระเจ้าเกาะยอบนยอดเขากุฎิ ที่มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา จากหลักฐานดังกล่าวพอสรุปได้ว่าชาวเกาะยอในรุ่นแรก ๆ ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นชาวไทยในท้องถิ่นและชาวจีนอพยพจากพื้นทะเลซึ่งผู้คนกลุ่มนี้ต่อมาได้ผสมกลมกลืนทางสังคมและวัฒนธรรมกับคนไทยพื้นถิ่นได้กลายเป็นตัวตนที่แท้จริงของชาวเกาะยอสืบทอดมาจนปัจจุบัน (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, 2560: 1)

ภาพที่ 26 การตั้งถิ่นฐานและการขยายชุมชนเกาะยอ

ที่มา : ธรรมนูญ น้อยเสงี่ยม, “การศึกษาสัดส่วนเรือนมวงคลสูตร ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545), 18.

2.2 การพัฒนาและขยายตัวของชุมชนเกาะยอ

การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนไทยเชื้อสายจีนและคนจีนจากโพ้นทะเลบนเกาะยอ เมื่อมีหลักแหล่งและอาชีพที่มั่นคง การติดต่อค้าขายกับชุมชนภายนอกมีมากขึ้น ทำให้มีการอพยพผู้คนจากแผ่นดินใหญ่เมืองสงขลาและบริเวณใกล้เคียงทั้งคนจีนและคนไทยเข้าไปตั้งถิ่นฐานมากขึ้นเกิดเป็นชุมชนใหม่ ๆ มีการขยายตัวของชุมชนไปรอบเกาะยอ ดังที่ ญัฐนิภรณ์ น้อยเสงี่ยม (2545: 17) ได้กล่าวถึงการพัฒนาและขยายตัวของชุมชนเกาะยอไว้ว่า จากชุมชนเกาะยอรุ่นแรกบริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถินหรือบ้านโนบ้าน หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร ซึ่งบริเวณนี้มีสภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบเหมาะแก่การทำนา เลี้ยงวัว และเลี้ยงควาย แต่เมื่ออยู่ไปได้ระยะหนึ่งได้ค่อย ๆ ขยายตัวไปยังชายฝั่งทางด้านทิศใต้และทิศตะวันตกเฉียงใต้ของตัวเกาะใกล้กับวัดท้ายยอ หมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสา ซึ่งบริเวณแถบนี้พบว่าในทะเลมีปลาและกุ้งชุกชุมมาก ชาวบ้านจึงหันมาประกอบอาชีพประมงเป็นส่วนใหญ่ พร้อม ๆ กับการขยายชุมชนไปทางชายฝั่งด้านทิศใต้ของเกาะบริเวณวัดโคกเปี้ยว หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร และหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียนบริเวณแถบนี้พื้นที่เหมาะแก่การทำนา ทำสวนผลไม้และทอผ้า เมื่อผู้คนมีจำนวนมากขึ้นเศรษฐกิจดีขึ้นชาวบ้านจึงได้รวมใจกันสร้างวัดแหลมพ้อขึ้นเป็นวัดประจำหมู่บ้าน หลังจากนั้นจึงเริ่มขยายชุมชนไปบริเวณที่ราบชายฝั่งด้านทิศตะวันออกของเกาะยอจนเกิดเป็นชุมชนหมู่ที่ 3 บ้านนอกหรือบ้านคู และหมู่ที่ 2 บ้านดิน บริเวณดังกล่าวเป็นที่ราบชายฝั่งติดกับเชิงเขาตลอดแนวเหนือ-ใต้ สามารถทำการประมงและสวนผลไม้ได้ดี แต่ด้านชายฝั่งตะวันออกนี้มักจะมีคลื่นลมแรงในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้นชาวบ้านที่ทำการประมงบางส่วนได้เคลื่อนย้ายขึ้นไปทางทิศเหนือสุดของเกาะยอได้ตั้งชุมชนและสร้างวัดเขาบ่อขึ้นในหมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทราย ส่วนชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนดนั้นคงเกิดขึ้นจากชาวบ้านที่ขยายตัวมาจากบ้านนาถินและบ้านท้ายยอ เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ใกล้เคียงกัน

หลักฐานต่าง ๆ ที่ยืนยันให้เห็นถึงการเข้ามาตั้งชุมชนบริเวณเกาะยอของคนจีนและคนไทยพื้นถิ่น ได้แก่ ซากโรงพระจีนหรือศาลเจ้าเงินที่เหลือเป็นหลักฐานอยู่บางส่วนในหมู่บ้าน ต่าง ๆ ได้แก่ หมู่ที่ 3 บ้านนอก หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน หมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสา และหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ ศาลเจ้าเงินที่เป็นหลักฐานค่อนข้างสมบูรณ์ปัจจุบัน ได้แก่ ศาลเจ้าเงินที่เรียกว่า “แป๊ะก้ง” หรือ “ไทก้ง” ในหมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสา ซึ่งใกล้ ๆ กับศาลเจ้ามีบ่อน้ำจืดโบราณก่อด้วยอิฐและหิน 1 บ่อ และยังมีบ่อน้ำจืดโบราณกระจายอยู่ตามแหล่งชุมชนอีกหลายแห่ง เช่น บ่อน้ำโบราณในหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บ่อน้ำโบราณวัดท้ายยอ เป็นต้น นอกจากนี้สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชุมชนได้แก่ สถาปัตยกรรมทางศาสนา ซึ่งมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนจึงพบว่าบริเวณเกาะยอมีวัดสร้างขึ้นต่างสมัยกันถึง 4 วัด คือ วัดท้ายยอ สร้างเมื่อ พ.ศ.2311 วัดแหลมพ้อ สร้างเมื่อ พ.ศ.2360 วัดโคกเปี้ยว สร้างเมื่อ พ.ศ.2425 และวัดเขาบ่อ สร้างเมื่อ พ.ศ.2477 นอกจากนี้วัดแล้วยังมีเจดีย์บนยอดเขาภูเก็เป็นที่เกิดบ่ออิฐของสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ ซึ่งเป็นศูนย์กลางความเชื่อความศรัทธาของชาวเกาะยอมาตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน

2.3 การปรับเปลี่ยนและพัฒนาการของชุมชนเกาะยอสมัยใหม่

ชุมชนเกาะยอมีความเจริญขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการผลิตเครื่องปั้นดินเผา การทอผ้าและการทำสวนผลไม้ ส่งเป็นสินค้าออกไปจำหน่ายตามหัวเมืองต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชุมชนเกาะยอเริ่มมีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกมากขึ้น ซึ่งนำมาสู่การปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ความจำเป็นของชุมชนภายนอกในการใช้อิฐ กระจังดินเผา และผ้าทอจากเกาะยอลดน้อยลง เนื่องจากการก่อสร้างส่วนใหญ่ถูกปรับเปลี่ยน ไปตามอิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตก ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ถูกเปลี่ยนแปลงเป็นวัฒนธรรมใหม่แบบตะวันตกมากขึ้น เช่น บ้านทรงไทยตามคติ “มงคลสูตร” เปลี่ยนเป็นแบบบ้านสมัยใหม่ก่ออิฐถือปูน เครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือนจากเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตในเกาะยอเปลี่ยนเป็นเครื่องที่ผลิตจากโรงงาน เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมยิ่งรุนแรงขึ้น หลังจากมีการสร้างสะพานติณสูลานนท์เชื่อมเกาะยอกับแผ่นดินใหญ่ ที่อำเภอเมืองสงขลา และอำเภอสิงหนคร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา ทำให้ชาวเกาะยอหันมาประกอบอาชีพใหม่ ๆ มากขึ้นที่สำคัญได้แก่ การค้าขายและการรับจ้าง การค้าขายของชาวเกาะยอ พอจะแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ กลุ่มที่มีทุนมาก จะลงทุนทำร้านอาหารเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวที่หลั่งไหลเข้าสู่เกาะยอมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งพบว่าระยะแรกร้านอาหารส่วนใหญ่ตั้งอยู่ทางด้านชายฝั่งตะวันออกที่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 ตัดผ่าน ซึ่งส่วนใหญ่เจ้าของกิจการเป็นคนในเกาะยอ และจะตั้งอยู่ตอนในหรือด้านฝั่งตะวันตกของเกาะยอที่มีถนนรอบเกาะเชื่อมกับทางหลวงหมายเลข 408 ส่วนการค้าขายอีกลักษณะหนึ่งเป็นการค้าขายของชาวบ้านจริง ๆ คือ การค้าขายสินค้าพื้นเมือง เช่น ผลไม้ต่าง ๆ อาหารพื้นบ้าน ผ้าทอเกาะยอ เป็นต้น และอาหารพื้นเมืองที่สำคัญ เช่น ข้าวยาบยอ ขนมะจิ้น ยาสาหร่าย เป็นต้น จากการสร้างสะพานและถนนตัดผ่านเกาะยอนี้เอง ทำให้ที่ดินมีราคาสูงมาก นายทุนจากภายนอกเข้ามากว้านซื้อเพื่อขายเก็งกำไรหรือสร้างเป็นหมู่บ้านจัดสรร เป็นเหตุทำให้ชาวเกาะยอบางส่วนขายที่ดินแล้วอพยพไปตั้งถิ่นฐานนอกเกาะมีมากขึ้น ในเรื่องนี้ ฯพณฯ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษ ประธานองคมนตรี และอดีตนายกรัฐมนตรีของไทย (พ.ศ.2523-2531) ได้ให้โอวาทไว้ในโอกาสเดินทางมาเปิดถนน กสช. ที่ตำบลเกาะยอ เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ.2530 อย่างน่าสนใจว่า “เกาะยอมีของดีหลายอย่าง เช่น ผลไม้ที่อร่อย ผ้าทอที่สวยงาม ขอให้รักษาเอาไว้ มีที่ดินแม้ราคาแพงก็อย่าขายเก็บเอาไว้ทำกินสืบไป” (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, 2560: 4)

ปัจจุบันการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่เกาะยอเป็นระบบที่เกิดจากความสัมพันธ์ของระบบนิเวศซึ่งเป็นปรากฏการณ์ของสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ กับระบบวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม วิถีชีวิต การเมือง การปกครอง กายภาพ และเทคโนโลยี แหล่งถิ่นฐานของมนุษย์มีลักษณะเป็นพลวัตมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ทั้งเป็นระบบที่ต้องพึ่งพากันและกัน

ทำหน้าที่เป็นแหล่งสร้างสรรค์ ส่งผ่านและสะท้อนความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นส่วนรวม การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของการตั้งถิ่นฐานของเกาะยอ คือ การเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทซึ่งประชากรยังชีพด้วยการเกษตร ทัศนกรรมมาเป็นสังคมเมืองนั่นก็คือประชากรประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร ได้แก่ ด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวคือการสร้างโฮมสเตย์ การค้าและการบริการ และการเลี้ยงปลากระพงในกระชังเป็นจำนวนมาก ชุมชนเมืองจึงเป็นพื้นที่ที่มีความซับซ้อนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การแพร่กระจายของนวัตกรรมต่าง ๆ การกลายเป็นแหล่งชุมชนเมืองผูกพันกับกระบวนการขยายตัวของการตั้งถิ่นฐาน ความก้าวหน้า ทันสมัยและการพัฒนาทางเศรษฐกิจของพื้นที่ ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านการใช้ที่ดินของพื้นที่เกาะยอ

ภาพที่ 27 ลักษณะของสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่เกาะยอ บริเวณริมทะเลสาบ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 9
ที่มา : การสำรวจภาคสนามของผู้วิจัยเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ.2559

3. สภาพปัจจุบันของพื้นที่และชุมชนเกาะยอ

3.1 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดินเกาะยอ จากข้อมูลของกรมพัฒนาที่ดินปี พ.ศ.2545 และการสำรวจเพิ่มเติมปี พ.ศ.2556 สรุปได้ ดังนี้ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2545)

พื้นที่ชุมชนเมือง (urbanized area) ได้แก่ พื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม คลังสินค้า ศาสนสถาน สถานศึกษาและสถาบันราชการ ในปี พ.ศ.2555 องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ มีพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างรวม 2.55 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 7.73 ของพื้นที่ทั้งหมด จำแนกเป็นพื้นที่ชุมชน 1.96 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 5.94 ของพื้นที่ทั้งหมด ทั้งนี้พื้นที่ชุมชนและสิ่งก่อสร้างเป็นพื้นที่ที่มีสัดส่วนสูงรองจากพื้นที่แหล่งน้ำ

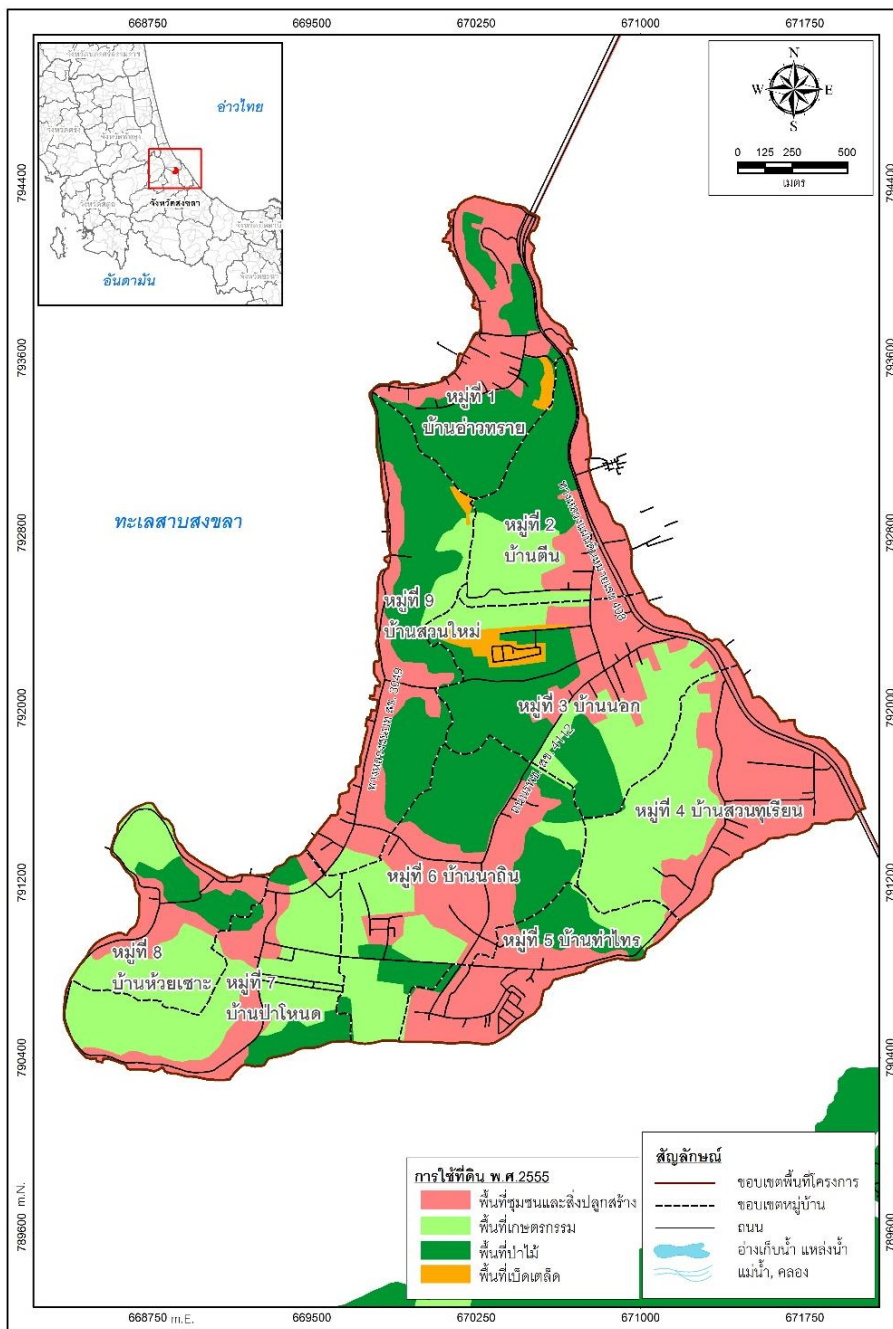
สำหรับพื้นที่ราชการและสถาบันต่างๆ มีพื้นที่ 0.30 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 0.90 ของพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอทั้งหมด และไม่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม

การใช้ประโยชน์อาคารในพื้นที่ต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ มีจำนวนอาคารทั้งสิ้น 1,965 หลัง คิดเป็นร้อยละ 4.04 ของจำนวนอาคารทั้งหมดในอำเภอเมืองสงขลา โดยมีพื้นที่อาคารคลุมดินทั้งสิ้น 154,499 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 2.61 ของพื้นที่อาคารคลุมดินทั้งหมดในอำเภอเมืองสงขลา มีขนาดพื้นที่อาคารคลุมดินเฉลี่ย 78.63 ตารางกิโลเมตรต่อหลัง

พื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม (rural and agricultural area) ได้แก่ พื้นที่เกษตรกรรม นันทนาการ

ที่โล่งว่าง แม่น้ำ ลำคลอง ทรายชายหาด และอื่น ๆ ในปี พ.ศ.2555 องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ มีพื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม 1.74 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 5.28 ของพื้นที่ทั้งหมด มีสัดส่วนสูงเป็นอันดับ 3 ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่ป่าไม้ 1.73 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 5.26 ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่เบ็ดเตล็ด 0.08 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 0.24 ของพื้นที่ทั้งหมดและพื้นที่แหล่งน้ำ เป็นพื้นที่ที่มีสัดส่วนสูงที่สุด มีพื้นที่ 27.19 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 82.57 ของพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอทั้งหมด

ภาพที่ 28 การใช้ประโยชน์ที่ดินเกาะยอ พ.ศ. 2555

3.2. การคมนาคมและขนส่ง

1) โครงข่ายการคมนาคมและขนส่ง จากภายนอกเข้าสู่พื้นที่ตำบลเกาะยอ มีโครงข่ายการคมนาคม และขนส่ง ที่เชื่อมต่อกับแผ่นดินอำเภอเมืองสงขลา กับตำบลเกาะยอเข้าด้วยกัน มีแค่เส้นทางเดียว คือ ทางรถยนต์ หากเดินทางจากอำเภอเมืองสงขลาสามารถเดินทางได้ทั้ง 2 เส้นทาง โดยใช้ถนนไทรบุรี ที่เป็นถนนสายหลักของอำเภอเมืองสงขลา หรือจะใช้ถนนชลลาทัศน์ ที่เป็นถนนสาย

รองเพื่อหลีกเลี่ยงการจราจร โดยทั้ง 2 เส้นทางจะมาบรรจบ และเชื่อมต่อกับถนนกาญจนวนิช เพื่อเข้าสู่ตำบลเกาะยอ ด้วยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 ที่เชื่อมต่อกับสะพานติณสูลานนท์ ทั้ง 2 สะพาน โดยสะพานแรกจะเชื่อมต่อระหว่างตำบลพะวงกับหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน ตำบลเกาะยอ และสะพานที่ 2 เชื่อมต่อระหว่างอำเภอสิงหนครกับหมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทราย ตำบลเกาะยอ

2) โครงการขั้วการคมนาคม และขนส่งภายในพื้นที่โครงการตำบลเกาะยอ มีโครงการขั้วการคมนาคม และขนส่ง ที่เชื่อมต่อเส้นทางสัญจรภายในพื้นที่ ที่สำคัญ มีด้วยกัน 4 สาย คือ

- (1) ถนนสายหลัก ถนน รพช.สข. 4111 บ้านสวนทุเรียน
- (2) ถนนสายรอง ถนน รพช.สข. 4112 บ้านนอก-บ้านสวนใหม่
- (3) ถนนสายย่อย ถนน รพช.สข. 4113 บ้านนาถิน-บ้านท่าไทร
- (4) ถนนสายย่อย ถนนสาธารณะ บ้านดิน - ท่าไทร

ถนน รพช.สข. 4111 บ้านสวนทุเรียน

ถนน รพช.สข. 4112 บ้านนอก - บ้านสวนใหม่

ถนน รพช.สข. 4113 บ้านนาถิน-บ้านท่าไทร

ถนนสาธารณะ บ้านดิน - ท่าไทร

ภาพที่ 29 เส้นทางสัญจรภายในพื้นที่เกาะยอ

ที่มา : การสำรวจภาคสนามของผู้วิจัยเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ.2560

3.3 สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

1) การไฟฟ้า การใช้ไฟฟ้าภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ อยู่ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) โดยผลิตกระแสไฟฟ้า และจ่ายกระแสไฟฟ้าครอบคลุมทุกหมู่บ้าน และมีจำนวนดวงไฟฟ้าแสงสว่างสาธารณะ 380 ชุด (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, 2560: 31)

2) การประปา มีประปาใช้ครอบคลุมทั้ง 11 หมู่บ้าน ใช้ระบบประปาหมู่บ้านแบบต่างๆ 4 แบบ ได้แก่ แบบประปาส่วนภูมิภาค แบบกรมทรัพยากรธรณี แบบกรมโยธาธิการและผังเมือง และแบบถังแชมเปญ

(1) ประปาหมู่บ้าน (แบบกรมทรัพยากรธรณี) หมู่ที่ 3 บ้านนอกหรือบ้านคู สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2542 เป็นประปาหมู่บ้านขนาดกลาง ตั้งอยู่บริเวณ โรงเรียนวัดแหลมพ้อ หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะยอ ใช้แหล่งน้ำดิบจากบ่อบาดาล มีกำลังการผลิต 2-5 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง มีผู้ใช้น้ำ ประมาณ 60 ครัวเรือน

(2) ประปาหมู่บ้าน (แบบการประปาส่วนภูมิภาค) หมู่ที่ 3 บ้านนอกหรือบ้านคู สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2550 เป็นประปาหมู่บ้านขนาดใหญ่ ตั้งอยู่บริเวณ หมู่บ้านถาวรนิมิต หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะยอ ใช้แหล่งน้ำดิบจากบ่อบาดาล มีกำลังการผลิต 2-5 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง มีผู้ใช้น้ำ ประมาณ 80 ครัวเรือน

(3) ประปาหมู่บ้าน (แบบกรมโยธาธิการและผังเมือง) หมู่ที่ 3 บ้านนอกหรือบ้านคู สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2548 เป็นประปาหมู่บ้านขนาดกลาง ตั้งอยู่บริเวณช่องเขาหมู่ที่ 3 ตำบลเกาะยอ ใช้แหล่งน้ำดิบจากบ่อบาดาล มีกำลังการผลิต 2-5 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง มีผู้ใช้น้ำ ประมาณ 50 ครัวเรือน

(4) ประปาหมู่บ้าน (แบบกรมทรัพยากรธรณี) หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2542 เป็นประปาหมู่บ้านขนาดใหญ่ ตั้งอยู่บริเวณโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสวนทุเรียน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะยอ ใช้แหล่งน้ำดิบจาก บ่อบาดาล มีกำลังการผลิต 2-5 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง มีผู้ใช้น้ำ ประมาณ 80 ครัวเรือน

(5) ประปาหมู่บ้าน (แบบกรมทรัพยากรธรณี) หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2542 เป็นประปาหมู่บ้านขนาดกลาง ตั้งอยู่บริเวณ วัดโคกเปี้ยว หมู่ที่ 5 ตำบลเกาะยอ ใช้แหล่งน้ำดิบจาก บ่อบาดาล มีกำลังการผลิต 2 -5 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง มีผู้ใช้น้ำ ประมาณ 80 ครัวเรือน

(6) ประปาหมู่บ้าน (แบบการประปาส่วนภูมิภาค) หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2550 เป็นประปาหมู่บ้านขนาดใหญ่ ตั้งอยู่บริเวณ วัดโคกเปี้ยว หมู่ที่ 5 ตำบลเกาะยอ ใช้แหล่งน้ำดิบจาก บ่อบาดาล มีกำลังการผลิต 2-5 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง มีผู้ใช้น้ำ ประมาณ 20 ครัวเรือน

(7) ประปาหมู่บ้าน (แบบกรมทรัพยากรธรณี) หมู่ที่ 6 บ้านในบ้นหรือบ้านนาถิน สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2542 เป็นประปาหมู่บ้านขนาดกลาง ตั้งอยู่บริเวณข้างโรงเรียนวัดท้ายยอ หมู่ที่ 6 ใช้แหล่งน้ำดิบจาก บ่อบาดาล มีกำลังการผลิต 2-5 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง มีผู้ใช้น้ำ ประมาณ 40 ครัวเรือน

(8) ประปาหมู่บ้าน (แบบกรมโยธาธิการและผังเมือง) หมู่ที่ 6 บ้านโนนบ้านหรือบ้านนาถิ่น สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2548 เป็นประปาหมู่บ้านขนาดกลาง ตั้งอยู่บริเวณบ้านบนเขา หมู่ที่ 6 ตำบลเกาะยอ ใช้แหล่งน้ำดิบจากบ่อบาดาล มีกำลังผลิต 2-5 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ผู้ใช้น้ำประมาณ 40 ครัวเรือน

(9) ประปาหมู่บ้าน (แบบถังแชมเปญ) หมู่ที่ 2 บ้านดินสร้างเมื่อปี พ.ศ.2554 เป็นประปาหมู่บ้านขนาดใหญ่ ตั้งอยู่บริเวณบ้านดินหมู่ที่ 2 ตำบลเกาะยอใช้แหล่งน้ำดิบจากบ่อบาดาล มีกำลังการผลิต 2-5 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง มีผู้ใช้น้ำประมาณ 30 ครัวเรือน

(10) ประปาหมู่บ้าน (แบบถังแชมเปญ) หมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทรายสร้างเมื่อ พ.ศ. 2553 ใช้แหล่งน้ำดิบจากบ่อบาดาล มีกำลังการผลิต 12 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ผู้ใช้น้ำประมาณ 45 ครัวเรือน

(11) ประปาหมู่บ้าน (แบบถังแชมเปญ) หมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทรายบริเวณหน้าวัดเขาบ่อ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2555 มีกำลังการผลิต 15 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ผู้ใช้น้ำประมาณ 40 ครัวเรือน

3) การกำจัดขยะ ใช้การบริการจัดเก็บขยะจากเทศบาลนครสงขลา โดยวิธีการฝังกลบ มีพื้นที่บริเวณฝังกลบที่เทศบาลตำบลเกาะแก้ว แต่ยังมีปัญหาการจัดเก็บขยะมูลฝอยจำนวน 2 หมู่บ้าน

4) การสื่อสารและโทรคมนาคม มีตู้โทรศัพท์สาธารณะจำนวน 11 แห่ง มีหมายเลขโทรศัพท์ส่วนตัวจำนวน 1,540 เลขหมาย

5) การระบายน้ำและแหล่งน้ำ ประกอบด้วยแหล่งน้ำบ่อน้ำตื้นจำนวน 342 แห่ง

6) การสาธารณสุข ประกอบด้วย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต) 2 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าไทร มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีจำนวน 4 คน อาสาสมัครสาธารณสุขจำนวน 43 คน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสวนทุเรียน มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีจำนวน 3 คนอาสาสมัครสาธารณสุขจำนวน 37 คน

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าไทร มีประเภทการเจ็บป่วยที่เข้าการรักษา 5 อันดับ ได้แก่

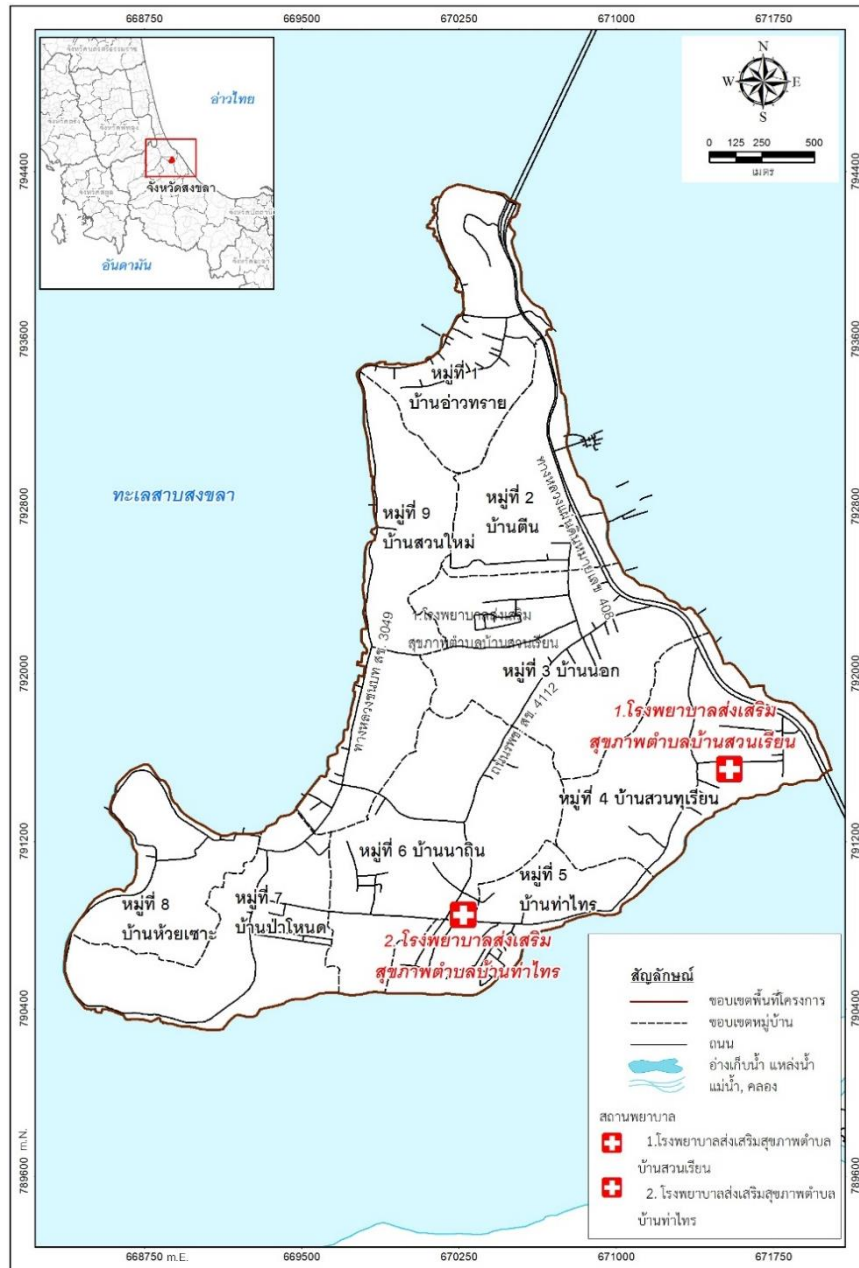
- (1) โรคเกี่ยวกับต่อมไร้ท่อ
- (2) โรคระบบหายใจ
- (3) อาการแสดงและสิ่งผิดปกติที่พบได้จากการตรวจทางคลินิกและทางห้องปฏิบัติการ
- (4) โรคระบบกล้ามเนื้อ รวมโครงร่างและเนื้อเยื่อยึดเสริม
- (5) โรคระบบย่อยอาหาร รวมโรคในช่องปาก

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวนทุเรียน มีประเภทการเจ็บป่วยที่เข้าการรักษา 5 อันดับ ได้แก่

- (1) โรคระบบทางเดินหายใจ
- (2) โรคความดัน

- (3) โรคเบาหวาน
- (4) โรคปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ
- (5) โรคผิวหนัง

ภาพที่ 30 ตำแหน่งที่ตั้งสถานพยาบาล

4. สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม

4.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ (natural environment)

เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ อากาศ ป่าชายเลนในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา สาหร่ายทะเล ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขา เวียงอ่าว คຸ້ນน้ำ ตาน้ำ ภูเขาในบริเวณเกาะยอ เป็นต้น สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) สิ่งมีชีวิต หรือสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ มีลักษณะและคุณสมบัติเฉพาะตัวของสิ่งมีชีวิต

2) สิ่งไม่มีชีวิตหรือ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่ไม่มีชีวิต อาจมองเห็นหรือไม่ได้ เช่น ดิน น้ำ ก๊าซ อากาศ ควัน แร่ธาตุ เมฆ รังสีความร้อน เสียง ฯลฯ

1. สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ประเภทเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (natural environment) ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งในพื้นที่เกาะยอมีสิ่งแวดล้อมประเภทสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ดังนี้

1) ภูเขา หรือที่เรียกว่าเนินเขาเกาะยอ ส่วนใหญ่เป็นเนินเขาสูงประมาณ 10-151 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีลักษณะเป็นภูเขาหิน และเนินเขาดินลูกรัง ตั้งเรียงรายในแนวเหนือ-ใต้ ตอนทิศเหนือสุดของเกาะเป็นเขาบ่อหรือเขาแคะ และมีภูเขาหรือเนินเขาเล็กติดกับโรงเรียนวัดเขาบ่อ เรียกว่า “หัวเขาแดง” จากเขาบ่อเชื่อมต่อไปทางทิศใต้ เรียกว่า “เขากุฎี” เป็นภูเขายาวใหญ่พุ่งไปทางทิศใต้ เชื่อมต่อกับเขาสวนใหม่ เขากลางหรือเขาในบ้าน เขาสวนเตย และทางทิศใต้สุดเป็นเขาหัวหรง เขาเกาะแกง นอกจากนี้ ยังมีภูเขา และเนินเขาเล็ก ๆ อีกจำนวนหนึ่ง เช่น เขาบ่อนอก เขาบ่อหิน เขาเพหารหรือเขาวิหาร ภายในวัดท้ายยอ เป็นต้น ภูเขาและเนินเขาเหล่านี้ ปกคลุมด้วยป่าไม้ธรรมชาติและป่าไม้ของชาวบ้าน

2) ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขาเกาะยอ (เนินเขา) มีพรรณไม้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติบนภูเขาจำนวนมากบริเวณภูเขาด้านเหนือที่หมู่ที่ 2 และ 9 ด้านใต้บริเวณรอยต่อของพื้นที่หมู่ 3 4 5 และ 6 ด้านตะวันตกบริเวณหมู่ที่ 8

3) ตาน้ำ ที่เกิดจากน้ำใต้ดินในปริมาณสูงในฤดูมรสุมซึ่งจะมีตาน้ำไหลลงจากภูเขาหรือเนินเขาสูง กลายเป็นทางน้ำหรือธารน้ำหรือคูน้ำ ชาวเกาะยอนิยมเรียกว่า “เตราะ” หรือ “ทางเตราะ” ซึ่งพบอยู่ทั่วไปบริเวณภูเขาในเกาะยอ เช่น ทางเตราะแตกบริเวณบ้านอ่าวทรายไหลลงจากเขากุฎี

4) ทะเลสาบสงขลามีลักษณะพิเศษ คือ เป็นลุ่มน้ำที่เป็นทะเลสาบเพียงแห่งเดียวของประเทศไทย ไม่ได้เป็นแม่น้ำเหมือนลุ่มน้ำอื่น ๆ และด้วยเหตุผลด้านสภาพภูมิศาสตร์และระบบนิเวศแล้ว พบว่ามีการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำแตกต่างจากกลุ่มทั่ว ๆ ไป เพราะประกอบด้วยน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม

5) ชายฝั่งชายหาด บริเวณพื้นที่เกาะยอมีหาดทรายค่อนข้างน้อยเนื่องจากจะมีน้ำทะเลสาบโดยรอบและมีลักษณะเป็นชายหาดระดับต่ำที่แผ่ขยายออกไปกว้างขวางแทรกสลับอยู่ระหว่างภูเขาและโขดหิน

6) ป่าชายเลนในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีลักษณะเป็นป่าชายเลนซึ่งมีความสูงไม่มากกระจายทั่วไปในพื้นที่ โดยพบป่าชายเลนขึ้นอยู่บริเวณปากแม่น้ำและบริเวณที่เป็นดินโคลนเป็นส่วนใหญ่ ปลาที่พบชุกชุมในป่าชายเลนได้แก่ ปลาหลังเขียว ปลากระตัก ปลากระบอก ปลาลู ปลาแป้น ปลาข้าวเม่า ปลาดอกหมาก ปลาตะกรับ และปลาสลิดทะเล เป็นต้น ในอดีตพื้นที่ป่าชายเลนของลุ่มน้ำฯ ซึ่งที่พบเป็นจำนวนมากตั้งอยู่บริเวณที่ว่าการองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ หมู่ที่ 9 เป็นพื้นที่ที่มีป่าชายเลนที่ปกคลุมอย่างหนาแน่น เป็นสถานที่ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศของป่าชายเลน ป่าชายเลนเป็นระบบนิเวศที่ประกอบด้วยพืชและสัตว์นานาชนิด ดำรงชีวิตร่วมกันในสภาพแวดล้อมที่เป็นดินเลน น้ำกร่อย หรือมีน้ำทะเลท่วมถึงสม่ำเสมอ บริเวณป่าชายเลนที่มีพื้นที่รองลงมาจากหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร ตั้งอยู่บริเวณวัดโคกเบี้ยว หมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาชะ บริเวณวัดท้ายยอ และหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ บริเวณพื้นที่ร้านอาหารเกาะยอ เดอ ลากูน และหมู่ที่ 2 บ้านดิน บริเวณร้านอาหารศิรดา

7) เวิ้งอ่าว คุ้งน้ำ เนื่องจากเกาะยอเป็นเกาะที่มีน้ำล้อมรอบ จึงทำให้พื้นที่มีส่วนหนึ่งเว้าๆ แหว่ง ๆ ส่วนโค้งเข้าหากันจนดูคล้ายกับเลนส์เว้า สวยงาม แปลกตา เมื่อมองจากจุดชมทิวทัศน์จะมีความโดดเด่นและสวยงามที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ ซึ่งมีประโยชน์ในการหลบคลื่นลมในอดีต พบว่ารอบเกาะยอมีเวิ้งอ่าวที่สำคัญหลายแห่ง เช่น ทิศเหนือมีอ่าวทราย หมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย ทิศใต้มีอ่าวป่าโหนด หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนดและ อ่าวห้วยเขาชะหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาชะของพื้นที่เกาะยอ

8) สาหร่ายทะเล (สาหร่ายผมนาง) ที่มีชื่อว่า กราซิลารีเย ฟิชเชอไร (Gracilaria fisheri) ซึ่งหาได้ง่ายๆ รอบเกาะยอ แหล่งต้นตำหรับอาหารนี้ สาหร่ายผมนาง หรือบางแห่งเรียกว่า สายสาหร่ายข้อ สาหร่ายเขากวาง สาหร่ายวุ้น ในธรรมชาติสาหร่ายผมนางจะอยู่บริเวณน้ำขึ้น - น้ำลง บริเวณใต้น้ำตลอดเวลา เกาะอยู่กับวัสดุในน้ำ เช่น เปลือกหอย กรวดทราย หินขนาดเล็ก ๆ เชือก อวน ปะการัง และหินโสโครก อาจอยู่เป็นอิสระไม่เกาะกับวัสดุใดโดยลอยตามผิวน้ำก็ได้ บริเวณป่าชายเลนซึ่งเป็นน้ำกร่อยและน้ำเค็มมักพบเกาะกับรากไม้ โดยทั่วไปพบสาหร่ายผมนางบริเวณน้ำตื้น ชายฝั่งที่ลมไม่แรง อาจอยู่ร่วมกับสาหร่ายอื่นหรืออยู่ตามลำพัง ในทะเลสาบสงขลามีสาหร่ายชนิดนี้มากบริเวณทะเลสาบตอนล่าง ซึ่งเป็นน้ำกร่อยและน้ำเค็ม โดยเฉพาะบริเวณรอบ ๆ เกาะยอ

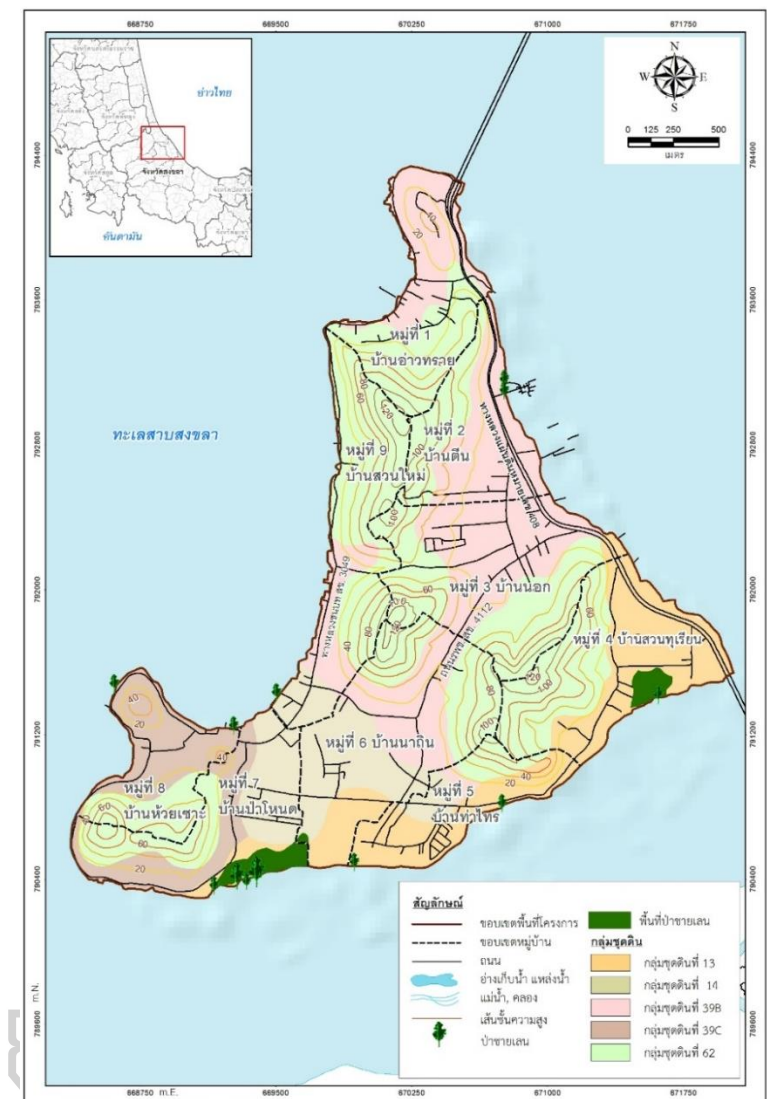
9) ลักษณะธรณีวิทยา ทะเลสาบสงขลาเป็นแอ่งสะสมตะกอนพบว่าบริเวณทะเลหลวงส่วนใหญ่เป็นดินเหนียวและโคลนตม (clay loam) ตะกอนบริเวณตอนกลางใกล้ฝั่งตะวันตกของทะเลหลวงเป็นดินเหนียวปนทรายแป้งและโคลนตม (silt clay loam) ส่วนบริเวณใกล้ปากทะเลสาบสงขลาซึ่งเป็นทางเข้าออกของน้ำทะเลจะมีตะกอนดินเหนียวปนทรายและโคลนตม (sandy clay loam) (กรมทรัพยากรธรณี, 2557: 66)

ทรัพยากรดิน หรือกลุ่มชุดดินในบริเวณพื้นที่เกาะยอ ได้แก่

กลุ่มชุดดินที่ 13 ลักษณะดินเกิดจากตะกอนน้ำทะเล พบในบริเวณที่ราบน้ำทะเลท่วมถึง และชะวากทะเล เป็นบริเวณที่มีการผสมกันระหว่างน้ำจืดกับน้ำเค็ม และเป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำเลวมาก ลักษณะดินเป็นเลน และเนื้อดินเป็นดินเหนียวหรือดินเหนียวปนทรายแป้ง ดินบนสีดำนเทา มีจุดประสีน้ำตาลเล็กน้อย ดินล่างเป็นดินเลนสีเทาแก่ หรือเทาปนเขียว มีเศษรากพืชปะปน เป็นดินที่มีสารประกอบกำมะถันมาก เมื่อดินเปียก ปฏิกริยาดินเป็นกลางหรือด่างจัด มีค่า pH ประมาณ 7.0-8.5 แต่เมื่อมีการระบายน้ำออกไป หรือดินแห้ง สารประกอบกำมะถันจะแปรสภาพปล่อยกรดกำมะถันออกมา ทำให้ดินเป็นกรดจัดมาก pH ประมาณ 4.0

กลุ่มชุดดินที่ 13 ลักษณะดินเกิดจากตะกอนผสมของตะกอนลำน้ำ และตะกอนน้ำทะเล แล้วพัฒนาในสภาพน้ำกร่อย พบในบริเวณลุ่มต่ำชายฝั่งทะเล หรือบริเวณพื้นที่พรุ มีน้ำแช่ขังนานในรอบปี เป็นดินลึก มีการระบายน้ำเลว เนื้อดินเป็นดินเหนียว หรือดินร่วนละเอียด ดินบนมีสีดำนหรือเทาปนดำ มีปริมาณอินทรีย์วัตถุสูง ดินล่างมีสีเทา มีจุดประสีเหลืองและน้ำตาลเล็กน้อย ระหว่างความลึก 50-100 ซม. มีลักษณะของดินเลนสีเทาปนเขียวที่มีสารประกอบกำมะถันมาก ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ ดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดรุนแรงมาก pH 4.0-4.5

กลุ่มชุดดินที่ 62 ลักษณะดินประกอบด้วยพื้นที่ภูเขาและเทือกเขาซึ่งมีความลาดชันมากกว่า ร้อยละ 35 ลักษณะและสมบัติของดินที่พบไม่แน่นอน มีทั้งดินลึกและดินตื้น มีความอุดมสมบูรณ์แตกต่างกันไป แล้วแต่ชนิดของวัตถุต้นกำเนิด มักมีเศษหินหรือก้อนหินโผล่กระจัดกระจายทั่วไป ส่วนใหญ่ยังปกคลุมด้วยป่าไม้ต่าง ๆ

ภาพที่ 31 ตำแหน่งที่ตั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

2. สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ประเภทธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น (man-made natural environment)

สิ่งแวดล้อมด้านกายภาพที่ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่สร้างขึ้นโดยมนุษย์ และการนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับทรัพยากรที่มีอยู่ ให้เกิดประโยชน์ ได้แก่

ประเภทพื้นที่เกษตรกรรม (man-made natural environment) จากสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมมีพื้นที่เป็นลักษณะที่ราบเชิงเขาเหมาะแก่การเพาะปลูก ประกอบกับมีสภาพอากาศที่เหมาะสม ทำให้ตำบลเกาะยอมีพันธุ์ไม้หลากหลายชนิดและมีประเภทพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งมีทั้งที่เจริญเติบโตตามธรรมชาติและที่เกิดขึ้นจากการเพาะปลูก จากผลการศึกษาพันธุ์ไม้พื้นเมืองเกาะยอพบว่า มีพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด ทั้งที่เป็นพืชผักพื้นบ้าน ไม้ผล ไม้สมุนไพร และไม้ดอกไม้ประดับ ซึ่งให้

คุณค่า มีส่วนเป็นบริบททางสังคมเกี่ยวข้องกับการดำรงชีพของคนในท้องถิ่น แต่ที่มีความโดดเด่นปรากฏ และจะมีการปลูกทุกหมู่บ้านแต่จะเน้นแต่ละประเภทของพืชผลแตกต่างกันออกไป ดังนี้

1) สวนสมรม ภายในสวนประกอบด้วยผลไม้ นานาพันธุ์มากกว่า 10 ชนิด อาทิ จำปาตะเภา ละมุด ลำไย ทุเรียน ลองกอง สะตอ เป็นต้น ปลูกในบริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนดและหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียนของเกาะยอ

2) สวนจำปาตะขอน จำปาตะขอ ถือได้ว่าเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่ถือได้ว่าเป็นของดีเกาะยอที่มีชื่อเสียงเช่นเดียวกับ “สะหวาเกาะยอ” พันธุ์จำปาตะขอนิยมปลูก ได้แก่ จำปาตะขอน พันธุ์จำปาตะขอนที่ถือได้มีความโดดเด่นมีชื่อเสียงมากโดยเฉพาะพันธุ์สาร ขนาดของผลที่มีขนาดใหญ่และรสชาติที่หวานจัด คือ จำปาตะขอนพันธุ์ราหูเป็นจำปาตะขอนพันธุ์พื้นเมือง ที่มีลักษณะพิเศษได้แก่ผลมีลักษณะรูปทรงกระบอก ผลโตมีรสชาติที่หวานมัน และยังมีจำปาตะขอนพันธุ์ครุฑ พันธุ์จำปาตะขอนพันธุ์แข้ง จำปาตะขอนพันธุ์ไฉ่ จำปาตะขอนพันธุ์ไอ้เขียว จะนิยมปลูกทุกหมู่บ้านในพื้นที่เกาะยอ ขึ้นชื่อว่าหมู่ไหนปลูกมากน้อย

3) สวนละมุด สะหวา ละมุดเกาะยอ ปลูกกันมาแต่ช้านานจนได้รับชื่อเสียงในด้านรสชาติความหวานกรอบ เป็นที่นิยมบริโภคโดยทั่วไป ซึ่งพบว่าพันธุ์ที่นิยมปลูก มีอยู่ 2 ชนิด แบ่งและเรียกชื่อตามท้องถิ่น คือ พันธุ์ลูกแขกและพันธุ์ลูกใหญ่ พื้นที่ปลูกละมุดส่วนใหญ่จะเป็นที่ดินติดเชิงเขา ละมุดเป็นพันธุ์ไม้ที่ทนทานต่อสภาพแห้งแล้งได้ดีมาก ทนทานต่อโรคแมลง ปลูกในบริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน และ หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด

4) สวนทุเรียน (ทุเรียนบ้าน) จะมีหลากหลายชนิด บางพันธุ์เรียกกันไปตามลักษณะของพืชผล ปลูกในบริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน

5) สวนมะไฟกา (ส้มไฟกา) จะมีรสเปรี้ยวมาก ปลูกในบริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน

6) สวนกระท้อน (ท่อนบ้าน) เป็นกระท้อนพื้นเมืองที่มีทรงพุ่มขนาดใหญ่ และมีผลขนาดเล็ก ปลูกในบริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน

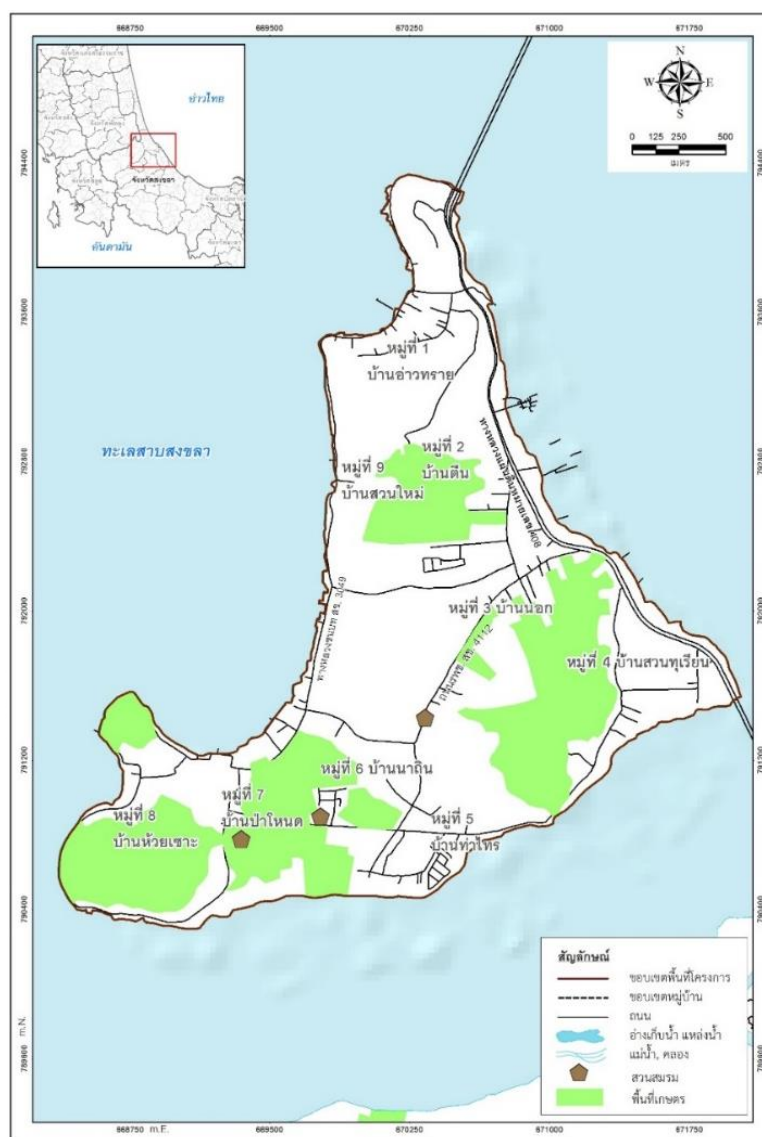
7) สวนใบชาพลู (ข้าพลู) เป็นไม้กอที่มีความสูงประมาณ 12 นิ้ว ลำต้นสีเขียว ใบสีเขียว คล้ายใบพลู และขนาดใบประมาณเท่า ๆ กับใบพลู ก้านใบยาว ดอกมีสีขาว ดอกแก่เต็มที่จะเป็นสีเขียว คุณค่าของชะพลู ใช้ประโยชน์จากใบสด ใบอ่อน มาหั่นฝอยละเอียดแล้วนำมาเป็นส่วนผสมเครื่องปรุงในอาหารท้องถิ่น คือ ข้าวยาบายหรือข้าวยาสมุนไพร อาหารพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงของชาวเกาะยอ ปลูกในบริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน

8) สวนยอ ยอป่า ยอเถื่อน สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการเจริญเติบโตของยอป่า พบในพื้นที่ป่าโปร่งทั่วไปในพื้นที่ตำบลเกาะยอเป็นแหล่งที่มียอป่าเป็นจำนวนมาก เนื่องจากสามารถขยายพันธุ์ได้ง่ายตามธรรมชาติ ทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างทรัพยากรพื้นบ้าน คือ ใบยอหรือยอเถื่อน รวมเข้ากับเทคนิควิธีในการปรุงอาหาร จนกลายเป็นอาหารพื้นบ้านที่มีชื่อรู้จักอย่างแพร่หลาย

ข้าวยาบายอ เป็นอาหารจานเดียวที่ให้คุณค่าทางอาหารครบถ้วน จะปลูกในบริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิ่น หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน

9) สวนเลียบ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการเจริญเติบโตของต้นเลียบในพื้นที่ตำบลเกาะยอจะพบได้ในพื้นที่ตั้งแต่ป่าชายทะเลจนถึงป่าเนินเขา ชาวบ้านจะนำมาบริโภคเป็นผักสด ผักแก้มจิ้ม น้ำพริก ขนมน้ำยา ข้าวยา หรือใช้ต้มกะทิกับปลาเค็ม ลวกกะทิเพื่อเป็นผักจิ้ม

ภาพที่ 32 ตำแหน่งที่ตั้งสิ่งแวดลอมธรรมชาติประเภทพื้นที่เกษตรกรรม

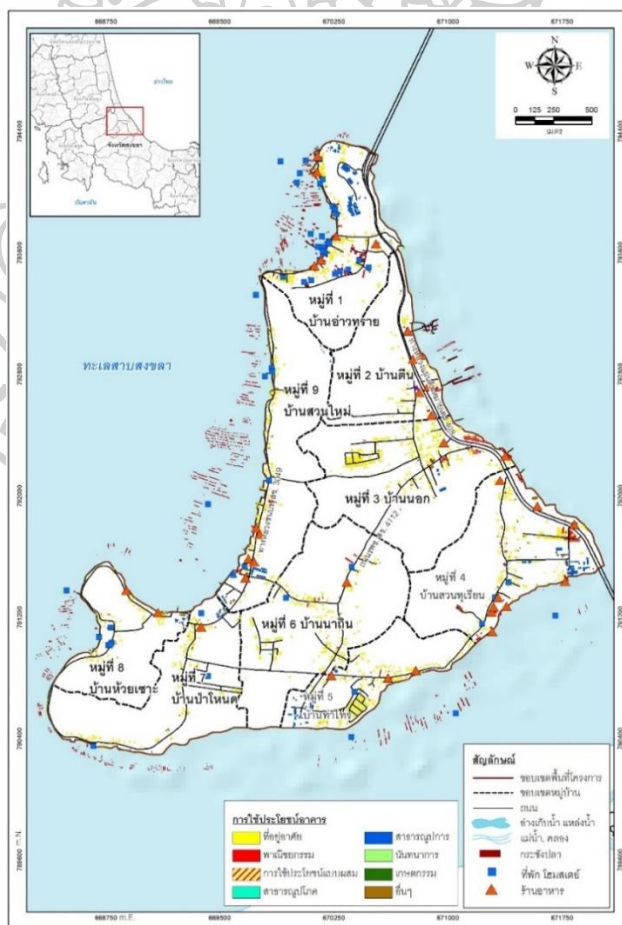
4.2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น (man-made cultural environment)

1 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรม ประเภทอาคารในชุมชน (man-made cultural environment: residential and community buildings and structures)

1) บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย จะปลูกอาคาร บ้านเรือน เป็นกลุ่มบนเนินและตามแหล่งน้ำหรือริมทะเลสาบสงขลา ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของผู้คนในพื้นที่ ซึ่งจะมีความหนาแน่นบริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทรายหมู่ 3 บ้านนอก และหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน

2) ที่พัก โฮมสเตย์ ที่พักแรมหรือโฮมสเตย์แบบกระชังแพและแบบเป็นหลังกลางทะเลสาบสงขลาในพื้นที่เกาะยอ โดยเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนเข้าด้วยกัน ที่พักแรมในเกาะยอจะมีมากที่สุดบริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย

3) ร้านอาหาร และร้านกาแฟ ที่รับประทานอาหารอยู่ในอาคารส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณริมทะเลสาบสงขลา และตั้งอยู่ทางด้านชายฝั่งตะวันออกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408

ภาพที่ 33 ตำแหน่งที่ตั้งอาคารในชุมชน

2. สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรม ประเภทโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ (man-made cultural environment: community infrastructure)

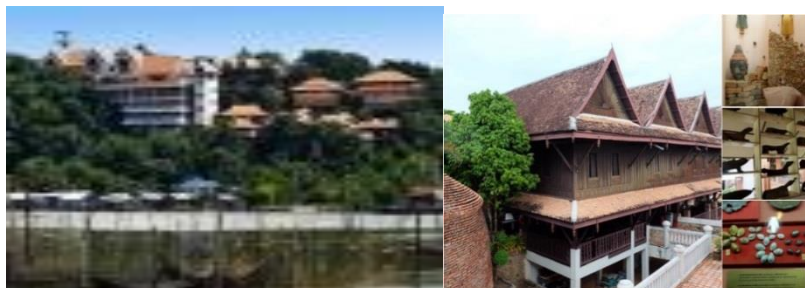
1) ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ บริเวณพื้นที่โดยรอบขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอติดกับทะเลสาบสงขลา มีพื้นที่ปายาเลนซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่ควรดูแลรักษา

2) สถานศึกษา

- โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดเขาบ่อ สถานที่ตั้งบริเวณ หมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย โรงเรียนวัดแหลมพ้อ สถานที่ตั้งบริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน และโรงเรียนวัดท้ายยอ สถานที่ตั้งบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 2 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนวัดท้ายยอ สถานที่ตั้งบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนวัดแหลมพ้อ บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน

- สถาบันทักษิณคดีศึกษา ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทราย ตำบลเกาะยอบริเวณ ใกล้เชิงสะพานติณสูลานนท์ช่วงที่ 2 สถาบันตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2521 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของภาคใต้ มีพื้นที่ทั้งหมด 23 ไร่ ลักษณะของอาคารเป็นสถาปัตยกรรมแบบภาคใต้ แบ่งออกเป็น 4 อาคาร โดยแต่ละอาคารจะแบ่งออกเป็นห้อง ๆ จัดแสดงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ โบราณวัตถุที่เกิดจากภูมิปัญญา ของคนในท้องถิ่น เครื่องประดับศตวรรษที่ใช้กันในภาคใต้ เช่น กริช มีดชายธง มีดหางไก่ แสดงผ้าทอพื้นเมือง เช่น ผ้าทอพุมเรียง ผ้าทอปัตตานี ห้องแสดงกระด่ายชุด มะพร้าวรูปทรงต่าง ๆ ที่มีรูปแบบหาชม ได้ยากห้องแสดงการเล่นพื้นเมือง เช่น หนังตะลุง โนรา ลิเกป่า ห้องแสดงวิถีชีวิตชาวใต้ เช่น การแสดงการเล่นและของเล่นเด็กเช่น การเล่นซัดราว การ เล่นว่าว ลูกข่าง ห้องแสดงประเพณีการบวช ห้องแสดงการรักษาพยาบาลแบบโบราณบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, ม.ป.ป)

ภาพที่ 34 สถาบันทักษิณคดีศึกษา

ที่มา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา เกาะยอ, เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม 2560, เข้าถึงได้จาก

http://1instagram.blogspot.com/2015/06/blog-post_25.html

<https://twitter.com/hashtag/สถาบันทักษิณคดีศึกษา>

3) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าไทร สถานที่ตั้งบริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทรและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสวนทุเรียน สถานที่ตั้งบริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน

4) สะพานติณสูลานนท์ อำนวยความสะดวกในการคมนาคมให้รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยไม่ต้องรอข้ามแพ ขนยานยนต์ซึ่งมีไม่เพียงพอกับปริมาณรถยนต์ที่เพิ่มขึ้น อย่างรวดเร็ว ทำให้การเดินทางต้องใช้เวลาานาน ทั้งเมื่อข้ามฝั่งมาแล้วก็ยังทำให้การจราจรติดขัดในตัวเมืองอีกด้วย

5) ถนน เส้นทางที่ผู้คนสามารถสัญจรบนเส้นทางเพื่อรองรับการสัญจรในพื้นที่ พร้อมกับชื่นชมความสวยงามของธรรมชาติ โดยมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 เป็นเส้นทางหลัก ส่วนทางหลวงชนบท สข. 3049 ถนน รพช.สข.4111 ถนน รพช.สข.4112 และถนน รพช.สข.4113 เป็นเส้นโครงข่ายถนนสายหลักและสายรองภายในเกาะยอ

3 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรม ประเภทศาสนสถาน (man-made cultural environment: religious buildings and structures) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นในพื้นที่เกาะยอ เป็นแหล่งชุมชนโบราณ เป็นศูนย์รวมการปกครองท้องถิ่นมาแต่โบราณ จากหลักฐานส่วนใหญ่เป็นหลักฐานที่พบทางโบราณสถานซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมของพื้นที่ จากอิทธิพลทางศาสนาพุทธทำให้มีการสร้างวัด การสร้างพระพุทธรูป สถูปเจดีย์ อุโบสถ วิหาร ขึ้นอย่างแพร่หลาย จึงมีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่สำคัญ ซึ่งเกี่ยวกับศาสนาหลายที่ในเกาะยอรวมถึงโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ดังนี้

1) วัดท้ายยอ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสา อยู่ในสังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุติ เป็นวัดเก่าแก่ของตำบลเกาะยอ ได้รับการประกาศให้เป็นวัดเมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ.2311 เดิมมีนามว่า “วัดคงควดี” ชาวบ้านเรียกกันว่า “วัดท้ายเสา” ซึ่งเป็นวัดโบราณที่มีลักษณะสถาปัตยกรรมโดดเด่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “กุฏิแบบเรือนไทยปั้นหย่า” อายุกว่า 200 ปี หลังคาใช้กระเบื้องดินเผาเกาะยอ จุดเด่นที่เป็นอัตลักษณ์คือ เสาเรือนกุฏิจะไม่ฝังลงดิน แต่จะตั้งอยู่บนดินเสาซึ่งเป็นที่รองรับเสา ลักษณะดังกล่าวเป็นอัตลักษณ์ของชาวภาคใต้เท่านั้น

นอกจากนั้นวัดท้ายยอ ยังมีโบราณสถานและโบราณวัตถุ อาทิ บ่อน้ำโบราณ สระน้ำโบราณ โรงเรือพระ สถูป หอระฆังที่สวยงาม และมีร่องรอยของท่าเรือโบราณ ซึ่งเคยเป็น ศูนย์กลางการคมนาคมของชาวเกาะยอ ด้านหลังของวัดท้ายยอเป็นที่ตั้งของ เขาเพหารหรือเขาวิหาร ซึ่งประดิษฐานเจดีย์ทรงลังกาทั้งดงาม มีทางขึ้นเป็นขั้นบันไดดินทุบมีทางขึ้นเจดีย์ 3 ด้าน ด้านข้าง 2 ด้าน และด้านหลัง 1 ด้าน เจดีย์สร้างขึ้นด้วยอิฐดินเผาเกาะยอ ฉาบด้วยปูนรูปทรงเจดีย์เป็นแบบที่นิยมสร้างกันในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ สันนิฐานว่าสร้างในสมัยรัชกาลที่ 4 (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, 2560: 25)

ภาพที่ 35 วัดท้ายยอ

ที่มา : การสำรวจภาคสนามของผู้วิจัยเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ.2560

2) วัดโคกเปี้ยว ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2425 เดิมวัดโคกเปี้ยวมีชื่อว่า "วัดโคกขี้เปี้ยว" ต่อมาสมเด็จพระมหาสมณเจ้า ตั้งชื่อเป็น "วัดคงคามชฌิมาประดิษฐ์" ซึ่งยังไม่เป็นที่ยอมรับของชาวตำบลเกาะยอ จึงได้ตั้งชื่อใหม่ว่า "วัดโคกเปี้ยว" มีพระพุทธรูปประทับยืนเนื้อสัมผัสดุธิ์ที่ชาวบ้านเรียกว่า "พ่อแก่" ภายในวัดยังมีต้นละมุดที่มีอายุเกือบ 100 ปีอยู่ด้วย (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, ม.ป.ป)

ภาพที่ 36 วัดโคกเปี้ยว

ที่มา : การสำรวจภาคสนามของผู้วิจัยเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ.2560

3) วัดแหลมพ้อตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีเนื้อที่ทั้งหมด 17 ไร่ 6 ตารางวา สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2360 พื้นที่บริเวณวัดมีลักษณะเป็นแหลมที่ยื่นออกไปในทะเลสาบ มีต้นพ้อจำนวนมาก จึงมีการตั้งชื่อวัดว่า "วัดแหลมพ้อ" (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, ม.ป.ป)

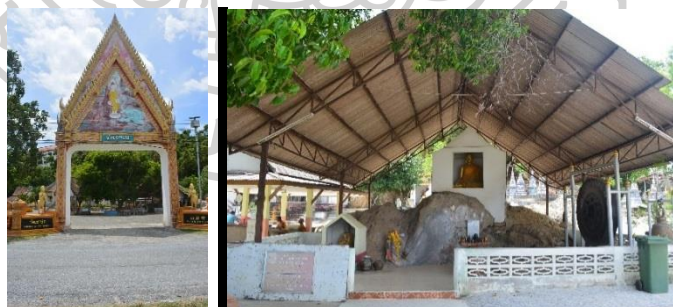

ภาพที่ 37 พระนอนวัดแหลมพ้อ

ที่มา : การสำรวจภาคสนามของผู้วิจัยเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ.2560

4) วัดเขาบ่อ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 1 บ้านอ่าวขาว พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มอยู่ริมทะเล มีอุโบสถกว้าง 10 เมตร ยาว 14 เมตร โครงสร้างก่ออิฐถือปูน เดิมมีชื่อว่า “วัดศาลาบ่อ” สร้างขึ้น เมื่อ วันที่ 5 เมษายน พ.ศ.2477 มีหินรูปช้างที่ชาวบ้านเชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์ให้โชคลาภ ซึ่งความเชื่อในเรื่องนี้คือ แต่เดิมนั้นรูปช้างนั้นเป็นรูปพระเซ่ซึ่งเกิดจากการแทงหิน เพื่อนำไปสร้างพระนอนที่วัดแหลม จากตำบลปากกรอ อำเภอมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งทำให้เกิดหินในลักษณะคล้ายพระเซ่ ชาวตำบลเกาะยอจึงไปขอร้องหลวงพ่อศรีนิลซึ่งเป็นเจ้าอาวาสในขณะนั้นให้บอกปูนทับเป็นรูปอย่างอื่น เพราะมีความเชื่อว่าจะทำมาหากินไม่คล่อง เนื่องจากพระเซ่จะกินปลาและสัตว์ทะเลหมด หรือกัดกินลูกหลานของตัวเอง ดังนั้นหลวงพ่อศรีนิลจึงให้ช่างบอกปูนตกแต่งเป็นรูปช้างที่หมอบครึ่งตัว มีขนาดเท่าตัวจริง (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, ม.ป.ป)

ภาพที่ 38 วัดเขาบ่อ

ที่มา : การสำรวจภาคสนามของผู้วิจัยเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ.2560

5) สำนักสงฆ์เขาภูฏี ตั้งอยู่บนยอดเขาในบริเวณหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 เป็นโบราณสถานซึ่งมีการก่อสร้างมานานับร้อยๆ ปี เป็นที่ประดิษฐานสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ ซึ่งตำนานบอกว่า สมเด็จพระเจ้าเกาะยอเป็นพระที่เดินทางมาจากอยุธยาพร้อม “สมเด็จพระเจ้าพะโคะ” เพื่อมาเผยแผ่พุทธศาสนา และนำมาจำวัดที่เขาเพหาร ทั้งสองท่านได้ตกลงกันว่าในตอนเย็นๆ จะก่อไฟส่งสัญญาณกัน ถ้าเห็นแสงไฟแสดงว่าแต่

ละฝ่ายยังคงเป็นปกติอยู่ ต่อมาไฟของสมเด็จพระเจ้าเกะยอหายไป ชาวตำบลเกะยอจึงขึ้นไปดู ปรากฏว่าไม่พบอะไรเลย จึงเชื่อกันว่าสมเด็จพระเจ้าเกะยอมรณภาพไปแล้ว จากนั้นมีผู้มีจิตศรัทธาได้สร้างเจดีย์และรูปปั้นของสมเด็จพระเจ้าเกะยอไว้บนยอดเขาภูฏีเพื่อแสดงความเคารพต่อสมเด็จพระเจ้าเกะยอ โดยมีรูปปั้นอยู่ 4 ด้าน รูปที่ถือว่าเป็นตัวแทนของสมเด็จพระเจ้าเกะยอ คือรูปที่หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ต่อมา มีการสร้างเจดีย์ครอบเจดีย์เดิม

จากความเชื่อและเลื่อมใสศรัทธาในสมเด็จพระเจ้าเกะยอ ทำให้ชาวบ้านตำบลเกะยอได้มีกิจกรรมที่เป็นประเพณีขึ้นเขาภูฏีกันในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 การกำหนดวันนี้นั้นไม่ทราบเหตุผลที่แท้จริง แต่สันนิษฐานว่าเพราะในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 เป็นวันดี ซึ่งก็คือ วันวิสาขบูชา โดยชาวบ้านตำบลเกะยอและชาวบ้านตำบลใกล้เคียง รวมทั้งชาวบ้านตำบลเกะยอที่ไปอาศัยอยู่ที่อื่น จะกลับมายังเกะยอ เพื่อมาทำบุญสำนักสงฆ์เขาภูฏี โดยชาวบ้านตำบลเกะยอจะนำภัตตาหารไปถวายพระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่บนสำนักสงฆ์ และมีการนำสิ่งของไปแก้มกับด้วย อาทิ ขนมโค หัวหมู ไก่ต้ม รวมทั้งการแก้มกับด้วยการจุดประทัดและการนำผ้าไปห่มรูปปั้นของสมเด็จพระเจ้าเกะยอ หลังจากประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและมีการสวดบังสุกุลให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว และมีการนำขวดใส่น้ำปักเทียนไว้ในขวด นำมาวางไว้หน้ารูปปั้นของสมเด็จพระเจ้าเกะยอ เพื่อทำน้ำมนต์และนำไปบูชาและรักษาอาการเจ็บป่วย (องค์การบริหารส่วนตำบลเกะยอ, 2560: 25)

ภาพที่ 39 สำนักสงฆ์เขาภูฏี

ที่มา : การสำรวจภาคสนามของผู้วิจัยเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ.2560

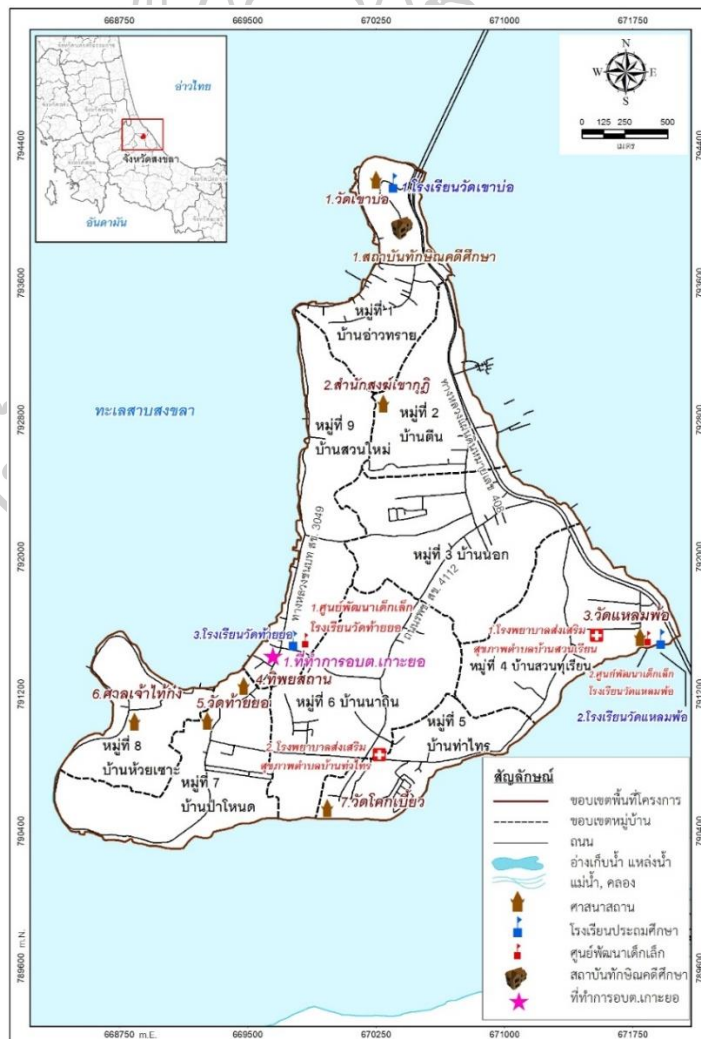
6) ศาลเจ้าไท่กั้งตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ซึ่งในสมัยนั้นชนชาติจีนเข้ามาค้าขายกับคนไทยเป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งได้ตั้งรกรากสืบเชื้อสายในเกะยอ และได้สร้างศาลเจ้าไท่กั้ง เพื่อเป็นที่สักการะบูชาบรรพชน มีการซ่อมแซมหลายครั้ง จนกระทั่งปี พ.ศ. 2500 ได้สร้างศาลครอบของเก่าที่ชำรุดให้ชาวบ้านตำบลเกะยอได้กราบไหว้ตราบจนทุกวันนี้ (องค์การบริหารส่วนตำบลเกะยอ, 2560: 25)

ภาพที่ 40 ศาลเจ้าไต้ก๋ง

ที่มา : ศาลเจ้าไต้ก๋ง เกาะยอ, เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม 2560, เข้าถึงได้จาก

<http://oknation.nationtv.tv/blog/preeya-/2016/12/07/entry-1>

ภาพที่ 41 ตำแหน่งที่ตั้งโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ

4 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรม ประเภทสถานที่ประวัติศาสตร์ สถานที่สำคัญ โบราณสถาน และอาคารอนุรักษ์ (man-made cultural environment: historical place, site, buildings & structures)

1) เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ

เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน มีลักษณะการก่อสร้างเป็นเรือนไทยภาคใต้ แบบเครื่องสับ หลังคาทรงปั้นหยา หลังคาหน้าจั่ว และยังมีการก่อสร้างโดยได้รับอิทธิพลแบบสถาปัตยกรรมจีนด้วย ตัวเรือนสร้างด้วยไม้เนื้อแข็งหายาก ไม้เนียมมีลวดลายประดับตกแต่ง จะมีบ้างบริเวณชายคาและช่องลม หลังคานิยมมุงด้วยกระเบื้องดินเผา ตัวเรือนไม้เนียมทาสี โดยจะคงลักษณะของสีเนื้อไม้ธรรมชาติ เส้าเรือนไม่ฝังดิน ในหมู่ที่ 4 นี้มีบ้านโบราณอีกหลายหลังที่ยังคงสวยงามและคงสภาพดีอยู่ (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, ม.ป.ป)

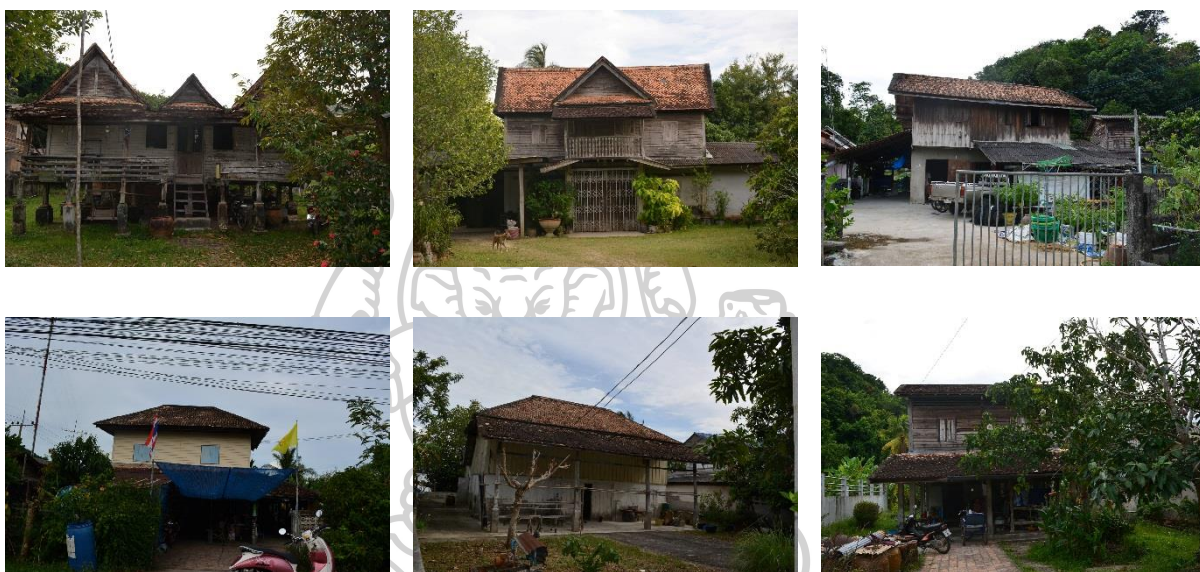

ภาพที่ 42 เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอหมู่ที่ 4

ที่มา : การสำรวจภาคสนามของผู้วิจัยเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ.2560

- บ้านเรือนไทยเกาะยอเป็นถิ่นที่มีวัฒนธรรมท้องถิ่นผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ ทั้งประเพณี ความเชื่อ และศิลปหัตถกรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมอันแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของชาวเกาะยอเกี่ยวกับการสร้างที่อยู่อาศัย เป็นเรือนแบบทรงไทย ทรงจั่ว ยกพื้นสูง การก่อสร้างเป็นเรือนไม้ใช้เตี้ยหรือลูกสัวไม้แทนตะปู หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผาเกาะยอ
- บ้านเรือนไทยพื้นถิ่นยกทรงสูง เป็นเรือนเก่าอายุราว 100 ปีขึ้นไป ลักษณะเป็นเรือนไม้ทรงสูง และยกใต้ถุนสูงสร้างด้วยไม้ทั้งหลัง

- บ้านเก่าพื้นถิ่นยกทรงสูง เป็นเรือนเก่าอายุราว 100 ปีขึ้นไป ลักษณะเป็นเรือนไม้ทรงสูง และยกใต้ถุนสูงสร้างด้วยไม้และมีปูนผสมบ้าง
  - บ้านเก่าพื้นถิ่นมีการปรับปรุง (หลังคาคงเดิม) เป็นเรือนเก่าอายุราว 100 ปีขึ้นไป มีการซ่อมแซมโดยใช้วัสดุใหม่ แต่ยังใช้โครงคร่ำเดิม
  - บ้านเก่าพื้นถิ่น เป็นเรือนเก่าอายุราว 100 ปีขึ้นไป ลักษณะเป็นเรือนไม้สร้างด้วยไม้
- ทั้งหลัง

ภาพที่ 43 เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 6

ที่มา : การสำรวจภาคสนามของผู้วิจัยเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ.2560

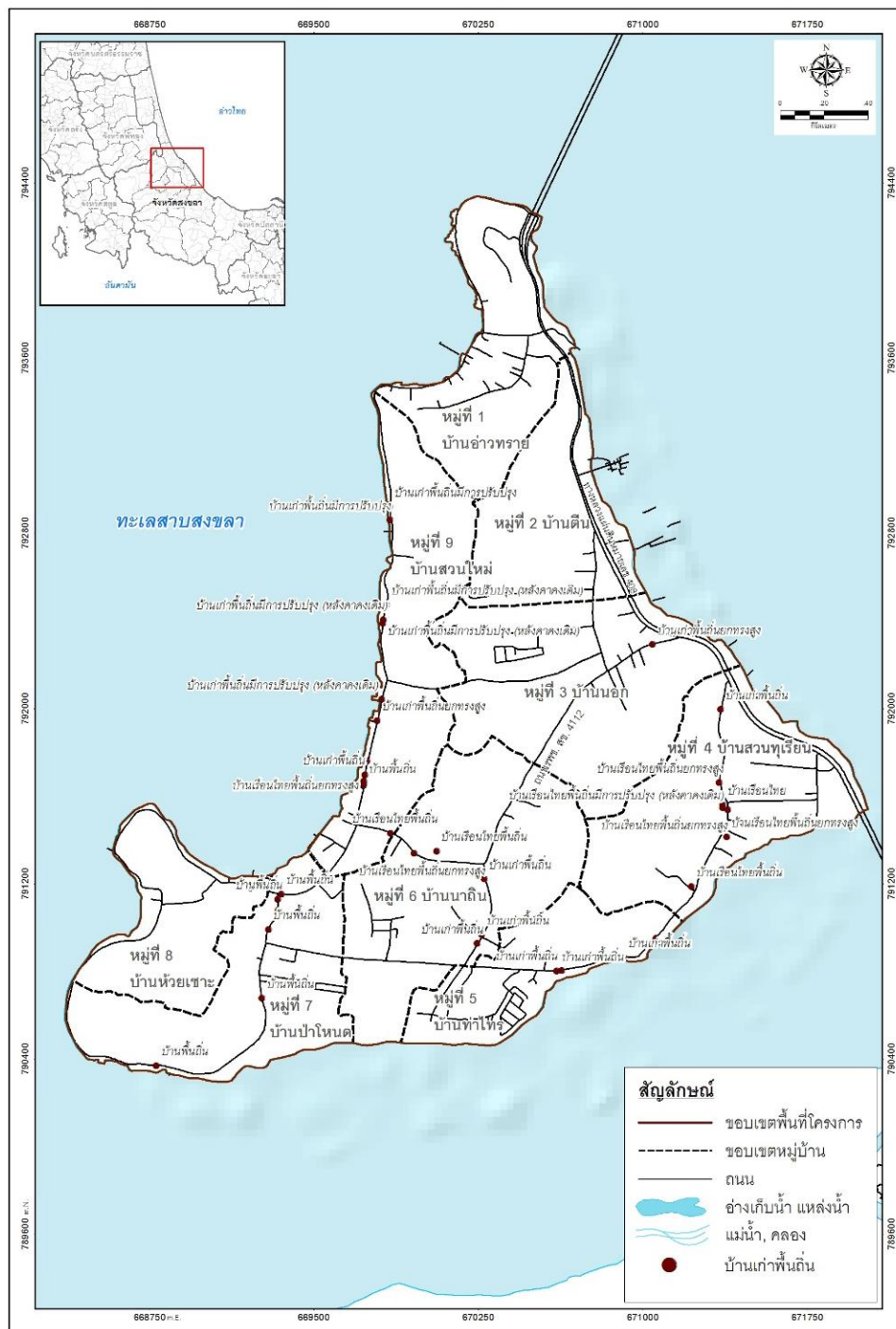
2) โบราณสถานและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน

โบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจะต้องเป็นโบราณสถานมีคุณค่าในด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ และโบราณคดี เช่น เป็นสถานที่สำคัญในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เป็นอาคารที่มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ฯลฯ การขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ช่วยให้สามารถคุ้มครอง ควบคุม และดูแลรักษาโบราณสถานได้อย่างเต็มที่เพราะหากจะมีการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้สภาพของโบราณสถาน หรือพื้นที่ที่กำหนดเป็นเขตโบราณสถานต้องเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งในพื้นที่เกาะยอมีโบราณสถานและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนดังนี้

(1) โบราณสถานวัดท้ายยอ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พื้นที่โบราณสถาน ประมาณ 5 ไร่ 87 ตารางวา ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานโดยประกาศของกรมศิลปากร เรื่อง ขึ้นทะเบียนโบราณสถานเล่มที่ 114 พิเศษ 81 ง ประกาศเมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ.2540 (ฐานข้อมูลราชกิจจานุเบกษาและการพัฒนากฎหมายอิเล็กทรอนิกส์, 2561c)

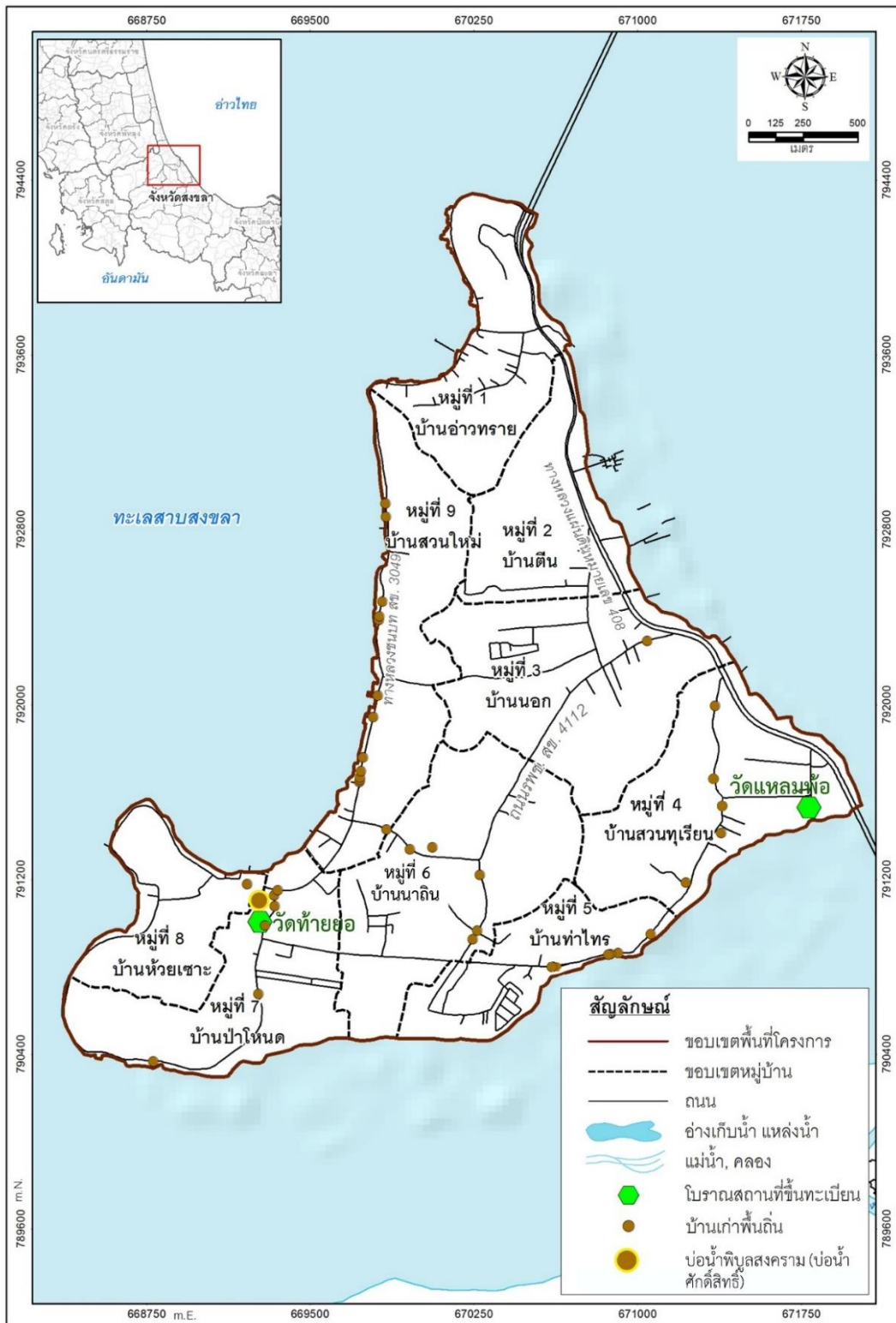
(2) โบราณสถานวัดแหลมพ้อ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา พื้นที่โบราณสถานประมาณ 2 ไร่ 1 งาน 15 ตารางวา ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานโดยประกาศของกรมศิลปากร เรื่องขึ้นทะเบียนโบราณสถานเล่มที่ 114 พิเศษ 81 ง ประกาศเมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ.2540 (ฐานข้อมูลราชกิจจานุเบกษาและการพัฒนากฎหมายอิเล็กทรอนิกส์, 2561c)

ภาพที่ 44 ตำแหน่งที่ตั้งเรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ

ภาพที่ 47 ตำแหน่งที่ตั้งสถานที่ประวัติศาสตร์ สถานที่สำคัญ โบราณสถาน และอาคารอนุรักษ์

4.3 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม (intangible cultural environment)

สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรมของเกาะยอมีที่มาจากต่อเนื่องมาจากขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา วัฒนธรรม และการละเล่นพื้นบ้าน ที่เป็นมรดกสืบทอดกันมาตั้งแต่รุ่นสู่รุ่น ที่เกิดจากคนหลากหลายเชื้อชาติและศาสนาอยู่ร่วมกัน ทำให้เกิดการหลอมรวมทางวัฒนธรรม เช่น ประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขากุฎิ เป็นประเพณีที่สืบเนื่องมาจากความเชื่อเกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าเกาะยอหรือสมเด็จพระราชมนูญี มีรายละเอียดขององค์ประกอบต่างๆ ในสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมนามธรรม มีดังนี้ (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, 2560: 27-28)

1 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ประเภทวัฒนธรรม ประเพณี (intangible cultural environment: local culture and tradition, custom, folklore, lifestyle)

1) ประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขากุฎิ ประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขากุฎิ เป็นประเพณีที่สืบเนื่องมาจากความเชื่อเกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าเกาะยอหรือสมเด็จพระราชมนูญีเขากุฎิของชาวบ้านตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองจังหวัดสงขลา ซึ่งชาวเกาะยอ มีความเชื่อว่าสมเด็จพระเจ้าเกาะยอเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเกาะยอที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างสูงและเป็นศูนย์รวมของคติความเชื่อความศรัทธาของชุมชนมาเป็นเวลายาวนาน โดยเฉพาะบนยอดเขากุฎิจะมีเจดีย์บรรจุอัฐิของสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ ดังนั้นในแต่ละปีเมื่อถึงวันวิสาขบูชาขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ชาวบ้านจะนัดหมายกันขึ้นไปบูชา หรือสมโภชเจดีย์บนยอดเขากุฎิ มีการห่มผ้าเจดีย์ และองค์พระพุทธรูปแทนสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ จนกลายเป็นประเพณีประจำปีที่ชาวเกาะยอถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

2) ประเพณีทำบุญเดือนสิบ ประเพณีทำบุญเดือน 10 หรือชาวภาคใต้ทั่วไปเรียกว่า “วันชิงเปรต” หรือ ประเพณีชิงเปรต เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่เปรตชน หรือบิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ที่ล่วงลับไปแล้วตามคติความเชื่อของชาวบ้านทั่วไป โดยการทำบุญบริจาคทานถวายพระภิกษุสงฆ์เป็นการอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตาย กำหนดเวลาทำบุญเดือน 10 ไว้ 2 ครั้ง คือ วันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 และ วันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ชาวบ้านมีความเชื่อกันว่าวันแรม 1 ค่ำ เป็นวันที่ยมบาลปล่อยให้เปรตชนขึ้นมาเยี่ยมลูกหลานในเมืองมนุษย์ บุตรหลานจะเป็นผู้ทำบุญเลี้ยงต้อนรับครั้งหนึ่ง เรียกว่า “ทำบุญเดือน 10 แรก” เมื่อถึงวันแรม 15 ค่ำ เป็น วันที่เปรตชนจะต้องกลับยมโลก บุตรหลานจะทำบุญเลี้ยงส่งอีกครั้ง

3) ประเพณีวันว่าง ประเพณีวันว่าง ในวันนี้ชาวเกาะยอจะหยุดการทำงานต่าง ๆ ทุกคนจะไปร่วมชุมนุมกันที่วัด คนเฒ่าคนแก่จะไปทำบุญบังสกุล พ่อ แม่ ตา ยาย ที่ล่วงลับไปแล้ว สำหรับวัดท้ายยอนั้นจะกำหนดวันว่างตรงกับ ขึ้น 13 ค่ำ เดือน 5 ส่วนวัดโคกเปี้ยวจะกำหนดวันว่างตรงกับ ขึ้น 11 ค่ำ เดือน 5

4) ประเพณีชักพระหรือประเพณีลากพระ เป็นประเพณีของชาวภาคใต้ โดยจะปฏิบัติกันในช่วงออกพรรษา (วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11) ซึ่งมีความเชื่อว่า ครั้งสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าได้เสด็จไปจำพรรษา ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์เพื่อโปรดพระมารดา พอถึงช่วงออกพรรษา พระพุทธเจ้าจะเสด็จกลับยังโลกมนุษย์ ทำให้ชาวบ้านมีความปราบปลื้มมาก จึงอัญเชิญพระพุทธร่องค์ขึ้นประทับบนบุษบกและแห่

ไปยังที่ประทับของพระพุทธองค์ ครั้นเลยสมัยพุทธกาลชาวบ้านจึงพระพุทธรูปมาแทนสมเด็จพระพุทธรองค์ ชาวตำบลเกาะยอจะร่วมขบวนแห่เรือพระของวัดท้ายยอเข้าประกวด ณ บริเวณสระบัว (แหลมสนอ่อน) อำเภอเมืองสงขลา

5) ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีที่สำคัญของชาวไทยมาตั้งแต่โบราณกาลถือกันว่าเป็นขึ้นปีใหม่ หรือเทศกาลใหม่แบบไทย ๆ ซึ่งตกอยู่ในวันที่ 13,14,15 เมษายนของทุกปี แต่วันสงกรานต์นั้นคือ วันที่ 13 เมษายน เรียกว่า วันมหาสงกรานต์ วันที่ 14 เป็นวันเนา วันที่ 15 เป็นวันเถลิงศก องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอได้ร่วมสืบสานวัฒนธรรมไทยเป็นประจำทุกปี โดยจัดพิธีรดน้ำดำหัวผู้อาวุโส ณ บริเวณวัดแหลมพ้อ

6) งานประเพณีลอยกระทง ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ตามปฏิทินจันทรคติไทย ตามปฏิทินจันทรคติล้านนา มักจะตกอยู่ในราวเดือนพฤศจิกายน ตามปฏิทินสุริยคติ เป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา เพื่อขอขมาและบูชาพระแม่คงคาที่ชาวไทยใช้เป็นแหล่งอาศัยตั้งแต่สมัยโบราณกาล องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอร่วมสืบสานวัฒนธรรมเป็นงานประเพณีที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีโดยเริ่มจัดงานรื่นเริงให้ประชาชนในตำบลเกาะยอได้ร่วมกันลอยกระทงชมกิจกรรมการแสดงบนเวที

2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น (intangible cultural environment: local wisdom)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนตำบลเกาะยอมีการประกอบอาชีพที่เกิดจากความคิดของบรรพบุรุษที่เป็นของเกาะยอหลายด้าน เนื่องมาจากตำบลเกาะยอสมัยก่อน การคมนาคม และการติดต่อสื่อสารกับสถานที่อื่นค่อนข้างลำบาก เพราะการคมนาคมทางเดียวคือ ทางเรือ ดังนั้นคนเกาะยอจึงประดิษฐ์ในสิ่งต่าง ๆ เพื่อใช้สอย และเพื่อดำรงชีวิต ดังนี้

1) ผ้าทอเกาะยอ เป็นผ้าทอพื้นเมืองของชาวเกาะยอ มีชื่อเสียงมาก มีความประณีตในการทอและมีสีสันทนหลายต่าง ๆ สวยงาม ผ้าทอเกาะยอเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านอันเป็นอัตลักษณ์ของเกาะยอและของจังหวัดสงขลา ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดว่าชาวเกาะยอเริ่มทอผ้าในสมัยใดแต่ชาวเกาะยอรู้จักการทอผ้ามานานนับร้อยปี ตั้งแต่ครั้งมีผู้คนอพยพมาตั้งถิ่นฐานทำกินและมีการสอนสืบทอดกันภายในครัวเรือน ในปัจจุบัน ชาวเกาะยอมีอาชีพทอผ้า ประมาณ 200 คน สามารถผลิตผ้าทอเกาะยอ ได้ประมาณปีละ 100,000 หลา สามารถหาเลี้ยงชีพอยู่ได้อย่างพอมีพอกินได้อย่างยั่งยืน ในปี พ.ศ.2549 มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ยังให้เกียรติ นายกริม สินธุ์รัตน์ ครูสอนทอผ้าเกาะยอโดยการพิจารณาอนุมัติให้ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต กิตติมศักดิ์ สาขาการออกแบบประยุกต์ศิลป์ ประจำปี 2549 (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, 2560: 29)

ในปี พ.ศ.2549 ผ้าทอเกาะยอ ได้รับการพิจารณาคัดสรรให้เป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่นของจังหวัดสงขลาและยังได้รับเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ทั้งนี้เพื่อเป็นการรับรองคุณภาพและสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ใช้ผ้าทอเกาะยอและในปี พ.ศ.2549 ปีเดียวกันนี้ รัฐบาลยังได้ส่งเสริมสินค้า“หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” (สินค้าโอท็อป) โดยจัดให้มีการประกวดหมู่บ้านหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ หมู่บ้านโอท็อปท่องเที่ยว ดีเด่นในระดับประเทศ ในการนี้ทางจังหวัดสงขลา ได้พิจารณาคัดเลือกให้ตำบลเกาะยอ หมู่ที่ 3 (บ้านนอก) ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ซึ่งมีผลิตภัณฑ์ผ้าทอเกาะยอส่งเข้าประกวดและสามารถชนะการประกวดหมู่บ้าน“หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” (OTOP Village Champion) ดีเด่นในระดับประเทศ

2) กระเบื้องเกาะยอมีความโด่งดัง มีความเจริญแพร่หลายตั้งแต่ครั้งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่3 จนถึงรัชสมัยล้นเกล้าพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงรัชกาลที่ 5 ได้ติดต่อกับเจ้าเมืองสงขลาเพื่อให้กระเบื้องประเภทนี้เป็นหนึ่งในรายการ เรียกเกณฑ์สิ่งของซึ่งปรากฏไว้ในใบบอกเมืองสงขลาและเอกสารอื่นๆ ว่าได้มีการนำกระเบื้องดินเผาเมืองสงขลาไปใช้ในกิจการที่สำคัญ (รอสณา เจ๊ะเลิม, 2560 : 11-13)

ประวัติความเป็นมาของกระเบื้องดินเผาอบทะเลสาบสงขลา เล่ากันว่าชาวจีนฮกเกี้ยนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย มาตั้งถิ่นฐานบริเวณตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เป็นผู้ริเริ่มผลิตกระเบื้องดินเผาและได้มีกิจการโรงกระเบื้องดินเผาเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายรอบ ๆ ทะเลสาบสงขลา ซึ่งต่อมาคนไทยได้เรียนรู้เกี่ยวกับการทำกระเบื้องดินเผาจึงได้ขยายการทำกระเบื้องดินเผาออกไปอย่างกว้างขวางจนเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย มีทั้งการทำเตาอ่าง เตาอิฐ และ เตากระเบื้อง ซึ่งเป็นกระเบื้องดินเผาungหลังคาและกระเบื้องดินเผาปูพื้น ซึ่งสมัยที่กิจการกระเบื้องดินเผาเจริญรุ่งเรือง (ประมาณปี พ.ศ. 2495-2518) บุคคลทั่วไปจะใช้กระเบื้องดินเผาเพื่อมุงอาคารบ้านเรือนกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งมีการส่งไปขายถึงประเทศมาเลเซีย และมีโรงกระเบื้องอยู่บริเวณดังกล่าวมากกว่า 200 โรงกระเบื้อง แหล่งผลิตกระเบื้องดินเผาเมืองสงขลาที่สำคัญ ได้แก่ บริเวณชายฝั่งทะเลสาบทิศตะวันตกของเมือง ตั้งแต่บริเวณท่าอิฐ ท่าสะพาน ขึ้นไปจนถึงบ้านท่านางหอม ตำบลน้ำน้อย บ้านบางโหนด หมู่ที่ 1-2 ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ ตำบลเกาะยอนั้น ปรากฏซากเตาเผา บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร หมู่ที่ 6 บริเวณวัดโคกเปี้ยว และหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด ซึ่งซากเตาเผาจะพบตามแนวริมชายน้ำ

จากการสำรวจ พบว่ามีเตาเผากระเบื้อง ทั้งบริเวณดังกล่าวไม่น้อยกว่า 200 เตา มีเตาอยู่ในสภาพที่ซ่อมแซมใช้งานได้ประมาณ 50 เตา นอกจากนั้นชำรุดเหลือแต่ซากเตาและร่องรอยเตา มีประกอบการอยู่ 3 ครอบครัว อยู่ในเขตบ้านท่านางหอม 2 ครอบครัว และบ้านบางโหนด 1 ครอบครัว แต่ในปัจจุบันมีการผลิต กระเบื้องดินเผาอยู่แห่งเดียว ในจังหวัดสงขลา คือ ที่บ้านท่านางหอม ทะเลสาบฝั่งสงขลา กระเบื้องดินเผาเกาะยอ 14 โรงกระเบื้องดินเผาแบบดั้งเดิมที่เหลืออยู่ที่เดียวสุดท้าย ในปัจจุบันก่อตั้งโดย นายอิน ทิพโอสถ เมื่อประมาณปีพ.ศ. 2480 บริเวณริมคลองท่านางหอม

ตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาห่างจากทะเลสาบสงขลาทางทิศใต้ ประมาณ 2 กิโลเมตร และปัจจุบัน (รอสนา เจ๊ะเลิม, 2560: 29-30)

3) การดักไซนั้งและไซนอน เป็นวิธีการทำมาหากิน ที่เป็นวิถีชีวิตของคนเกาะยออีกอย่างหนึ่ง เพื่อให้ได้สัตว์น้ำประเภทกุ้ง ปลา ในทะเลสาบสงขลามาใช้เป็นอาหารและจำหน่ายในครอบครัว ซึ่งวิธีการทำและการนำไปดักในทะเลสาบมีเทคนิคที่เป็นของคนเกาะยออีกอย่างหนึ่ง ปัจจุบันยังสามารถดูได้เกือบทุกหมู่บ้านในตำบลเกาะยอ

4) การเลี้ยงปลากะพงในกระชัง การทำประมง ถือเป็นอีกหนึ่งอาชีพหลักของชุมชนชาวเกาะยอ ความได้เปรียบเชิงนิเวศทางธรรมชาติอันมาจากการมีสภาพน้ำถึง 3 อย่าง ได้แก่ น้ำเค็ม น้ำจืด และน้ำกร่อย จึงทำให้อาหารทะเลทุกชนิดมีรสชาติที่อร่อยกว่าที่อื่น แล้วถือเป็นโอกาสที่ชาวบ้านเกาะยอสามารถเลี้ยงปลากะพงในกระชังได้อย่างมีคุณภาพ จัดเป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดสงขลา

5) การใช้โพงพางในทะเลสาบสงขลา เป็นเครื่องมือประมงที่ใช้วนลักษณะคล้ายถุงปากอวนกางยึดติดกับที่ ทำการประมง โดยวิธีให้กระแสน้ำพัดพาสัตว์น้ำเข้าไปในอวน เป็นการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านของชาวประมงในตำบลเกาะยอซึ่งเป็นเครื่องมือการประมงที่ใช้สำหรับดักจับสัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลา เช่น กุ้ง ปลา ปู แก้ง (ตัวเหมือนกุ้ง แต่จะมีขนาดเล็กกว่า)

6) การป้องกันแมลงวันทองทำลายผลไม้ การทำโคระ หรือถ้าจะเขียนเป็นสำเนียงท้องถิ่นภาคใต้ ก็ต้องเขียน “โหระ” ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ประดิษฐ์ คิดค้นเพื่อใช้ต่อผลขนุน ผลจำปาตะและจำปาตะขนุน ผลจำปาตะขนุน หากแมลงวันทองวางไข่ผลจำปาตะขนุนเน่าเสียมีตำหนิและที่สำคัญ เมื่อผลจำปาตะ จำปาตะขนุน หรือขนุนสุก ไข่แมลงวันทองจะฟักตัวออกเป็นตัวหนอนฟักตัวเป็นดักแด้ และเป็นตัวเต็มแพร่พันธุ์ต่อไป

วัสดุที่ใช้สาน โคระ ก็ใช้วัสดุใกล้ตัวที่มีอยู่ในท้องถิ่น คือใบมะพร้าว จะเป็นใบมะพร้าวสด หรือ ใบมะพร้าวแห้งที่หล่นจากต้นก็ได้ แต่ถ้าเป็นใบมะพร้าวแห้งต้องนำมาแช่น้ำเสียก่อน ประมาณ 2 – 3 วัน เพื่อให้ใบมะพร้าวอ่อนตัวไม่หักเวลาสาน ส่วนใบมะพร้าวสดไม่ต้องแช่น้ำ

วิธีทำโคระมีวิธีการ คือ นำทางมะพร้าวที่มีใบยาวประมาณ 50 – 60 ซม. สมบูรณ์ ไม่ฉีกขาดนำมาตัดเป็นท่อน ๆ ละ 8 ใบ (ข้างละ 4 ใบ) แล้วนำใบมะพร้าวที่ถูกตัดเป็นท่อนมาสองท่อนประกบกันสานเป็นสายขั้ตรูปทรงกระบอก สานไปเรื่อย ๆ จนเกือบสุดปลาย แล้วแยกเป็นสองซั้ว แต่ละซั้วรวบเข้ากันผูกเป็นกระจุก เป็นอันเสร็จนำไปใช้การได้

โคระ นอกจากป้องกัน ผลจำปาตะขนุน และจำป้าบ้าน ไม่ให้เน่าเสียเนื่องจากแมลงวันทองวางไข่ แล้ว โคระยังช่วยให้ผลขนุนจำปาตะหรือจำปาตะขนุน มีสีสวย เป็นที่สนใจของผู้บริโภคและที่สำคัญยิ่ง คือ ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะและเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้บริโภค (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, 2560: 30)

7) ศูนย์โอท็อป เป็นการรวมผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกาะยอ ที่ผู้ผลิตผู้ประกอบการนำมาลงทะเบียนเป็นผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP และสินค้าของพื้นที่ข้างเคียงนำออกมาจำหน่าย โดยมีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าเกาะยอ กลุ่มราชวดีแสงส่องหล้า และกลุ่มทอผ้าร่มไทร เกาะยอ อีกทั้งยังมีสินค้าทางเกษตรอีกมากมาย

4.4 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม (natural and cultural environment)

1. สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม

สำนักสงฆ์เขากูฎตั้งอยู่บนยอดเขาในบริเวณหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 ซึ่งอยู่บนยอดสูงสุดของเกาะยอ ยังมีเจดีย์โบราณประดิษฐานอยู่ ซึ่งเป็นที่มาของชื่อที่ชาวบ้านเรียกขานกันว่า “เขากูฎ” สำหรับเจดีย์บนเขากูฎ เป็นเจดีย์ทรงกลมหรือทรงระฆังขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 10 เมตร มีทางขึ้นสู่ลานประทักษิณ 3 ด้าน ยกเว้นทางทิศตะวันออกของเจดีย์ ทุก ๆ ปี ชาวเกาะยอจะจัดบุญประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขากูฎเพื่อห่มองค์พระเจดีย์และห่มพระพุทธรูปสมเด็จพระเจ้าเกาะยอบนยอดเขากูฎ เป็นประเพณีที่ชาวเกาะยอได้ถือปฏิบัติมาเป็นเวลาช้านาน โดยมีองค์เจดีย์และสมเด็จพระเจ้าเกาะยอหรือสมเด็จพระเจ้าเขากูฎเป็นศูนย์รวมจิตวิญญาณของชาวบ้านเกาะยอ มีการถือปฏิบัติติดต่อกัน 2 วัน คือ วันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี เป็นวันห่มผ้าพระเจดีย์และสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ และวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 อันเป็นวันวิสาขบูชา องค์เจดีย์ประกอบด้วยส่วนฐานรองรับองค์ระฆัง 2 ชั้น ส่วนฐาน และชั้นมีซุ้มจรนำทั้ง 4 ทิศ ประดิษฐานพระพุทธรูปทั้ง 4 ด้าน พร้อมกับมีชื่อสลักติดอยู่บริเวณฐานของแต่ละองค์ ซึ่งหมายถึงสมเด็จพระเจ้าทั้ง 4 องค์ที่ชาวเกาะยอเคารพศรัทธาทั้งสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ สมเด็จพระเจ้าพะโคะ สมเด็จพระเจ้าเกาะใหญ่ และสมเด็จพระเจ้าจอมทอง นอกจากนี้ที่สำนักสงฆ์เขากูฎแห่งนี้ยังมี “วิหารหลวงพ่อดวง” และที่สำคัญมีการอัญเชิญรูปหล่อหลวงพ่อดวงค์ใหญ่มาประดิษฐานเพื่อให้ผู้ที่เคารพศรัทธาได้กราบนมัสการเพื่อความเป็นสิริมงคล เนื่องจากตามตำนานที่ชาวบ้านเกาะยอเล่าขาน ระบุว่าหลวงพ่อดวงค์ซึ่งเป็นสหมิตรธรรมของสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ ได้เดินทางมาเยือน ณ สำนักสงฆ์เขากูฎแห่งนี้ด้วย (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, 2560: 25)

ภาพที่ 48 สำนักสงฆ์เขากูฎ

ที่มา : การสำรวจภาคสนามของผู้วิจัยเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ.2560

ภาพที่ 49 ตำแหน่งที่ตั้งสิ่งแวดลอมทางธรรมชาติและสิ่งแวดลอมทางวัฒนธรรมสำนักสงฆ์เขาฤๅษี

5. การท่องเที่ยวเกาะยอและบริเวณใกล้เคียง

5.1 ลักษณะการท่องเที่ยวเกาะยอ

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างรายได้ในพื้นที่ ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจการสร้างงานในท้องถิ่น สร้างความมั่นคงให้ชุมชน รวมทั้งการส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบการคมนาคม พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาด้านอื่น ๆ ให้สอดคล้องกัน การท่องเที่ยวเกาะยอเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะการท่องเที่ยวทางธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เนื่องจากชุมชนเกาะยอเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ภูมิปัญญาทอผ้า การท่องเที่ยวการเกษตรผสมผสาน (สวนสมรม) และการประมง อีกทั้งมีการให้บริการที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ แต่ในอีกด้านหนึ่งการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

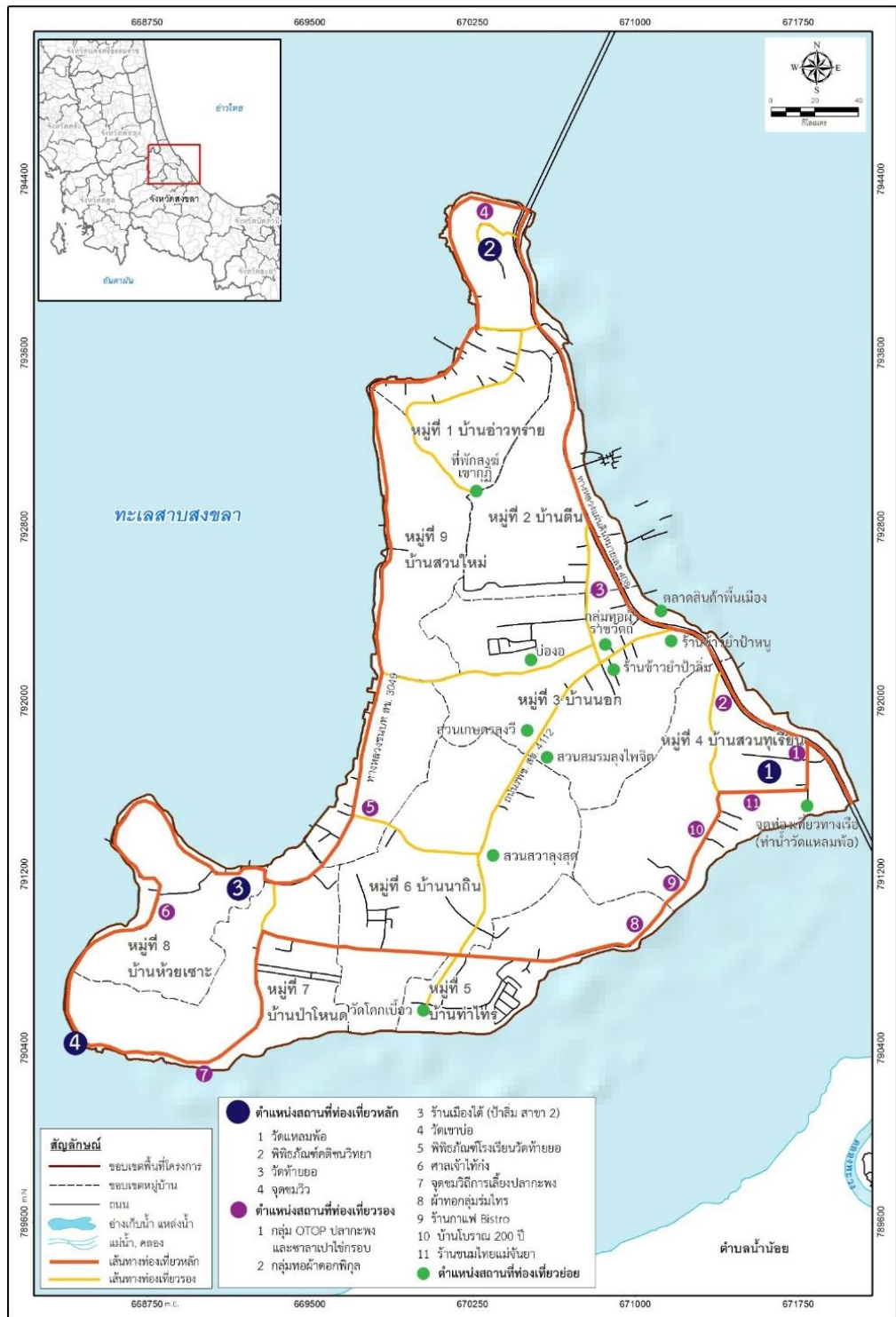
เช่นปัญหาการเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว การขาดจิตสำนึกถึงคุณค่าของสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ทำให้เกิดการทำลายทัศนียภาพของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ปัญหาทางสังคม และวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไป ส่งผลให้ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีถูกทำลายลง ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม และในที่สุดทรัพยากรทางการท่องเที่ยวถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว

อย่างไรก็ตาม จากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเกาะยอ ยังมีข้อดีที่ตามมาอีกเช่นกัน นั่นก็คือ การส่งเสริมท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะยอ โดยการนำเอาของดีของชุมชนมาจัดจำหน่าย เช่น โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ซึ่งผู้ประกอบการและผู้เกี่ยวข้องในชุมชนได้รับการอบรมให้มีขีดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และสามารถนำมาต่อยอดและพัฒนา ยกย่องคุณภาพสินค้า OTOP เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกด้วย เนื่องจากพื้นที่เกาะยอถือได้ว่าเป็นความโดดเด่นที่หลากหลายทั้งด้านทรัพยากร ทัศนียภาพประจำถิ่นและสัตว์น้ำ ตลอดวิถีชีวิต ศิลปะหัตถกรรม ประเพณีและประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจในพื้นที่ และยังสามารถทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ในพื้นที่ได้

5.2 เส้นทางท่องเที่ยว

สถานที่ที่น่าสนใจในเส้นทางท่องเที่ยวของเกาะยอประกอบด้วย สถานที่ท่องเที่ยวหลัก และสถานที่ท่องเที่ยวรอง โดยสถานที่ท่องเที่ยวหลัก ได้แก่ วัดแหลมพ้อ พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา วัดท้ายยอ จุดชมวิว ส่วนสถานที่ท่องเที่ยวรอง ได้แก่ กลุ่ม OTOP และซาลาเปาไข่กรอบ กลุ่มทอผ้าดอกพิกุล ร้านเมืองใต้ วัดเขาบ่อ พิพิธภัณฑ์โรงเรียนวัดท้ายยอ ศาลเจ้าวัดไ้ก้ง จุดชมวิถีการเลี้ยงปลากระพง ผ้าทอ กลุ่มร่มไทร ร้านกาแฟ Bistro บ้านโบราณ 200 ปี ร้านขนมไทยแม่จันทยา เป็นต้น

เส้นทางเที่ยวชมพื้นที่รอบเกาะยอมีลักษณะการจัดเส้นทางแบบทางเดียว คือ มีจุดเริ่มต้นและจุดสุดท้ายแยกกันอยู่ เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวกระจายกันอยู่ในพื้นที่ทั่วทั้งเกาะยอ ซึ่งแต่ละสถานที่ท่องเที่ยวมีความน่าสนใจแตกต่างกันออกไป และตำแหน่งของที่ตั้งสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งไม่ได้อยู่ในบริเวณเดียวกัน ลักษณะของเส้นทางโดยทั่วไปมีรูปร่าง การจราจรพลุกพล่านในบางจุด เนื่องจากอยู่ในแหล่งชุมชน ดังนั้นสองข้างทางจึงประกอบไปด้วยบ้านเรือน ที่ยังคงมีลักษณะแบบดั้งเดิมและยังคงสามารถใช้งานได้อยู่ในปัจจุบัน ระหว่างเส้นทางมีร้านค้าต่าง ๆ ในเส้นทางนี้นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสวิถีชีวิต และกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลายในพื้นที่ชุมชนที่มีความสำคัญนับแต่อดีต นอกจากนี้นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับงานศิลปกรรมต่าง ๆ ของเกาะยอ ซึ่งถือความโดดเด่นเฉพาะตัว ทั้งจากงานบ้านเก่าโบราณที่ดูราวกับสะท้อนวิถีชีวิต วัดวาอารามต่าง ๆ รวมไปถึงวิถีชีวิตชาวประมงที่อยู่กับท้องทะเล

ภาพที่ 50 เส้นทางท่องเที่ยวในตำบลเกาะยอ

5.3 แหล่งท่องเที่ยวและที่พักแรม

1) แหล่งท่องเที่ยวในเกาะยอ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเกาะยอมีความหลากหลายและน่าสนใจแตกต่างกัน เช่น สถาบันทักษิณคดีศึกษา วัดท้ายยอ วัดแหลมพ้อ เขาเพชรสวนสมรม ศาลเจ้าไต้ก๋ง ที่พักสงฆ์เขากุฎิ ฟาร์มเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชัง และเรือนไทยโบราณ เป็นต้น แต่ละแห่งมีความน่าสนใจ ดังนี้

1. สถาบันทักษิณคดีศึกษา ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือของเกาะ สถาบันทักษิณคดีศึกษาเป็นหน่วยงานราชการที่มีฐานะเทียบเท่ากับคณะของมหาวิทยาลัยทักษิณ มีหน้าที่ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับทักษิณคดี และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ ตลอดถึงเปิดการเรียนการสอนในระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา และสถาบันแห่งนี้เป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ของวัฒนธรรมภาคใต้ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงของภาคใต้และประเทศไทย

2. วัดท้ายยอ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะยอ เมื่อครั้งจอมพลสมเด็จพระราชาธิบดีจุฬาลงกรณ์เกล้าเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ขณะดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์กรมหลวงภาณุพันธุวงศ์วรเดช เสด็จเมืองสงขลาในปี พ.ศ. 2427 ทรงพระนิพนธ์ถึงชื่อวัดท้ายเสาฯ ที่ตั้งอยู่บนเกาะยอ ซึ่งน่าจะหมายถึงวัดท้ายยอในปัจจุบัน โบราณสถานที่สำคัญภายในวัดประกอบด้วย เจดีย์บนเขาพระวิหาร หมุกุฎิไม้ อุโบสถ และหอรบระฆัง

นอกจากนี้ภายในบริเวณวัดท้ายยอ ยังมีเจดีย์ขนาดเล็กอีก 2 องค์ด้วย องค์หนึ่งเป็นเจดีย์ทรงระฆัง ก่ออิฐสภาพค่อนข้างชำรุด ส่วนยอดหักองค์เจดีย์ประกอบด้วย ฐานเขียงและฐานบัวแฉ่นโค้ง 2 ชั้น ซึ่งเป็นลักษณะ ก่อสร้างศาสนสถานที่ปรากฏตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายเป็นต้นมา รองรับองค์ระฆัง ส่วนยอดแทนที่จะเป็นปล้องโฉน กลับทำเป็นรูปบัวทรงกลม ซ้อนลดหลั่นกันขึ้นไป เรียกว่า บัวทรงกลมเถา ซึ่งเจดีย์ที่มีบัวกลุ่มหรือบัวทรงกลมรองรับทรงระฆังมีระเบียบที่ทำบัวกลุ่มเถาหรือบัวกลุ่มเถาแทนปล้องโฉน มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย (ราวพุทธศตวรรษที่ 21 -22) และนิยมกันมาจนถึงรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปคือ แทนที่จะทำบัวกลุ่มหรือบัวกลุ่มรูปกลม กลับทำเป็นเหลี่ยมมียอดมูม ส่วนเจดีย์อีกองค์หนึ่ง อยู่บนเนินด้านหลังบ่อน้ำสี่เหลี่ยมภายในวัด เป็นเจดีย์ก่ออิฐทรงระฆังยอดมูมไม้สิบสอง ส่วนยอดชำรุดหักหาย มีฐานบัว 5 ชั้นรองรับองค์ระฆังจำลองแต่ละชั้นลดหลั่นกันขึ้นไปฐานบัวชั้นที่ 4 มีเจดีย์จำลองอยู่ที่มุมทั้งสี่ เป็นเจดีย์จำลองทรงระฆังเหลี่ยม ส่วนยอดชำรุดหักหายเหลือเพียงยอดบัวทรงกลมเถา

3. สวนสมรม เป็นสวนที่ปลูกพืชผลไม้ นานาชนิด เช่น ทุเรียน ลองกอง จำปาตะขบทุเรียน ส้มโอ กระท้อน เงาะ ฯลฯ รวมทั้งพืชชนิดอื่น ๆ และมีการดูแลรักษาสวนโดยใช้แนวทางเกษตรชีวภาพ ใช้สมุนไพรป้องกันกำจัดศัตรูพืช เน้นเกษตรธรรมชาติไม่ใช้สารเคมี นอกจากนี้ผู้ที่ไปท่องเที่ยว

ยังได้ชมการสาธิตการทำปุ๋ยชีวภาพ ชิมผลไม้หลากหลายชนิดตามฤดูกาล สวนที่มีชื่อเสียง คือ สวนของ นายไพจิตร และนางฉวีวรรณ ปริศวงค์

4. ศาลเจ้าไต้กัง สร้างขึ้นสมัยรัชกาลที่ 3 ซึ่งขณะนั้นชนชาติจีนเข้ามาค้าขายกับไทย เป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งได้ตั้งรกรากสืบเชื้อสายในเกาะยอ และได้สร้างศาลเจ้าไต้กังขึ้นเพื่อสักการบูชา สร้างขวัญและกำลังใจแก่ชาวเกาะยอในสมัยนั้นจนถึงปัจจุบัน

5. สำนักสงฆ์เขากุฎี ตั้งอยู่บนเขากุฎีซึ่งเป็นยอดเขาที่สูงที่สุดในเกาะยอ ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานขององค์สมเด็จพระเจ้าเกาะยอ หรือสมเด็จพระเจ้าเขากุฎี ตามตำนานเล่ากันว่าเป็นพระสงฆ์ที่เดินทางมาจากอยุธยาพร้อมสมเด็จพระเจ้าพะโค๊ะที่มาเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นศูนย์รวมความเชื่อ ความศรัทธา เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวเกาะยอให้ความเคารพนับถือเป็นที่กราบไหว้บูชาของชุมชนมาหลายร้อยปี และมีประเพณีสมโภชในวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 ของทุกปี ชาวเกาะยอจะร่วมใจกันขึ้นไปทำบุญ ตักบาตร และห่มผ้าองค์เจดีย์ ชาวบ้านเรียกกันว่า “ประเพณีขึ้นเขากุฎี”

6. ฟาร์มเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชัง ชาวเกาะยอนิยมเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชังกันมาช้านาน กล่าวกันว่าเกาะยอเป็นแหล่งเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชังที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ปลากะพงขาวที่เลี้ยงในเกาะยอได้ชื่อว่ามีเนื้อรสชาติอร่อยที่สุด เพราะเป็นปลาที่เลี้ยงในระบบสามน้ำตามธรรมชาติ คือ น้ำในทะเลสาบสงขลาจะมีช่วงระดับความเค็มอยู่ 3 ช่วง คือ ช่วงน้ำจืด ช่วงน้ำกร่อย และช่วงน้ำเค็ม จึงเรียกกันว่า “ปลาสามน้ำ”

7. เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ เกาะยอเป็นถิ่นที่มีวัฒนธรรมท้องถิ่นผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ ทั้งประเพณี ความเชื่อ และศิลปหัตถกรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมอันแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของชาวเกาะยอเกี่ยวกับการสร้างที่อยู่อาศัย เป็นเรือนแบบทรงไทยทรงจั่วยกพื้นสูง การก่อสร้างเป็นเรือนไม้ใช้เดือยหรือลูกส้วไม้แทนตะปู หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผาเกาะยอ และที่สำคัญคือการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา “มงคลสูตร” มาใช้เป็นตัวกำหนดสัดส่วนต่าง ๆ ของตัวเรือน จึงเรียกว่า “เรือนมงคลสูตร” ตัวอย่างของเรือนมงคลสูตรที่สวยงาม ได้แก่ กุฎีเจ้าอวาสาวัตตัยยอ และบ้านทรงเรือนไทยโบราณที่พบทั่วไปบริเวณเกาะยอ

8. ตลาดขายสินค้าพื้นเมืองตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้านนอก และหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน เป็นแหล่งรวมสินค้าพื้นเมืองของเกาะยอและผลิตภัณฑ์จากตำบลใกล้เคียงตามโครงการ "หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์" ของรัฐบาล จำหน่ายสินค้าประเภทต่าง ๆ เช่น ผ้าทอเกาะยอ ของที่ระลึก ยาสาหร่ายผมนาง อาหารพื้นเมืองเกาะยอ เสื้อผ้า และผลไม้ที่ขึ้นชื่อของเกาะยอ เช่น ละมุด ขนุนจำปาตะ มะพร้าว น้ำหอม สำหรับตลาดขายสินค้าพื้นเมืองที่หมู่ 4 ซึ่งเรียกกันว่า “ตลาดวัดแหลมพ้อ” จะคึกคักมากเป็นพิเศษในวันพฤหัสบดี เนื่องจากเป็นวันนัด (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, ม.ป.ป)

9. ข้าวยาบายอป่าหนู ตั้งอยู่หมู่ 3 บ้านนอก ตรงปากทางตลาดขายของพื้นเมือง มีความพิเศษตรงข้าวที่หุงด้วยน้ำบายอ มีส่วนผสมของมะพร้าวคั่ว กุ้งแห้งป่น พริกป่น ผักพื้นบ้าน ได้แก่

ใบชะพลู ใบพะยอม ใบมะกรูด ตะไคร้ ยอดชะเอม ยอดมะม่วงหิมพานต์ ยอดขี้หนอน ถั่วพลู ถั่วฝักยาว ปลีกกล้วย ซึ่งล้วนแต่มีคุณค่าทางโภชนาการ แล้วราดด้วยน้ำเคียว ข้าวยาป่าหนูเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปเพราะขายมาแล้วประมาณ 10 ปี (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, ม.ป.ป)

2) ที่พักแรมและร้านอาหารเครื่องต้ม

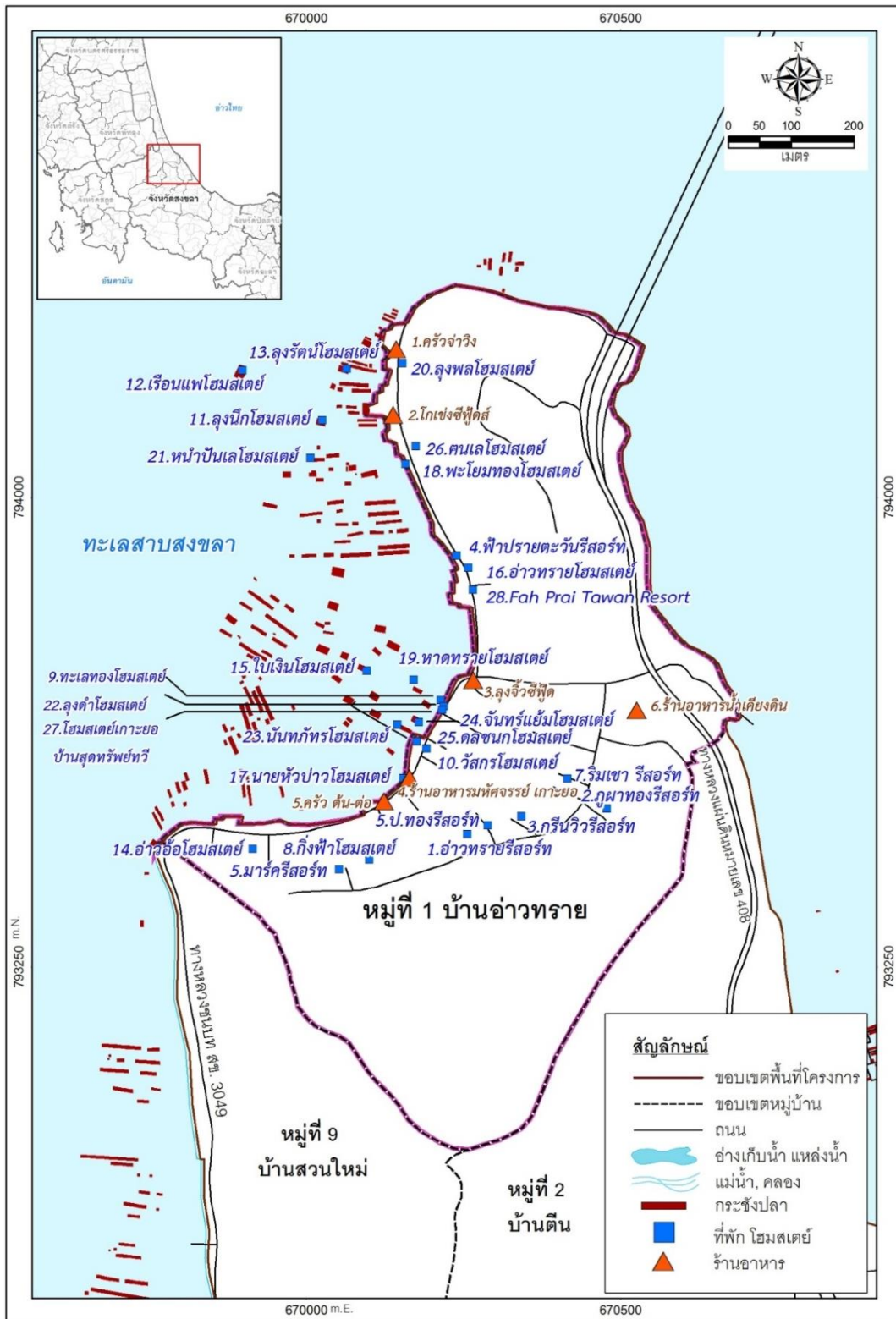
ที่พักแรมหรือโฮมสเตย์แบบกระชังแพและแบบเป็นหลังกลางทะเลสาบสงขลาในพื้นที่เกาะยอ เกิดขึ้นจากในชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ โดยมีที่พักของชาวบ้านในชุมชนให้แก่ผู้มาท่องเที่ยว ซึ่งบ้านพักที่ให้บริการต้องมีห้องพักหรือพื้นที่ที่สามารถรองรับและสามารถให้บริการแก่ผู้มาพัก การจัดห้องพัก เจ้าของที่พักจะมีการจัดเตรียมเครื่องนอนตามจำนวนผู้ที่มาพัก ได้แก่ ที่นอน หมอน ผ้าห่ม โดยลักษณะที่นอนมีทั้งแบบเตียง พูก และที่นอนปิกนิก หากที่พักลงหลังใดไม่มีมุ้งลวดจะมีการจัดเตรียมมุ้งสำหรับกันแมลงรบกวนไว้ให้ ในการจัดห้องพักขึ้นอยู่กับลักษณะและขนาดของบ้านที่เป็นโฮมสเตย์ โดยโฮมสเตย์ในพื้นที่เกาะยอมีดังนี้

โฮมสเตย์ในพื้นที่เกาะยอมีตำแหน่งที่ตั้ง ดังแสดงตารางที่ 7 ถึง ตารางที่ 15
ตารางที่ 7 ประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องต้ม หมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทราย

ลำดับ	ประเภทของที่พัก หมู่ที่ 1	ประเภทของร้านอาหารเครื่องต้ม หมู่ที่ 1
1	อ่าวทรายรีสอร์ท	ครัวจำวียง
2	ภูผาทองรีสอร์ท	โก่งเซ็งซีฟู๊ดส์
3	กรีนวิวรีสอร์ท	ลุงจิวซีฟู๊ด
4	ฟ้าปรายตะวันรีสอร์ท	ร้านอาหารมัทศจรร์ย์ เกาะยอ
5	ป.ทองรีสอร์ท	ครัว ต้น-ต่อ
6	มาร์ครีรีสอร์ท	ร้านอาหารน้ำเคียงดิน
7	อ่าวทรายรีสอร์ท	ครัวจำวียง
8	ภูผาทองรีสอร์ท	โก่งเซ็งซีฟู๊ดส์
9	กรีนวิวรีสอร์ท	ลุงจิวซีฟู๊ด
10	ฟ้าปรายตะวันรีสอร์ท	ร้านอาหารมัทศจรร์ย์ เกาะยอ
11	ป.ทองรีสอร์ท	ครัว ต้น-ต่อ
12	มาร์ครีรีสอร์ท	ร้านอาหารน้ำเคียงดิน
13	ริมเขา รีสอร์ท	
14	กิ่งฟ้าโฮมสเตย์	
15	ทะเลทองโฮมสเตย์	

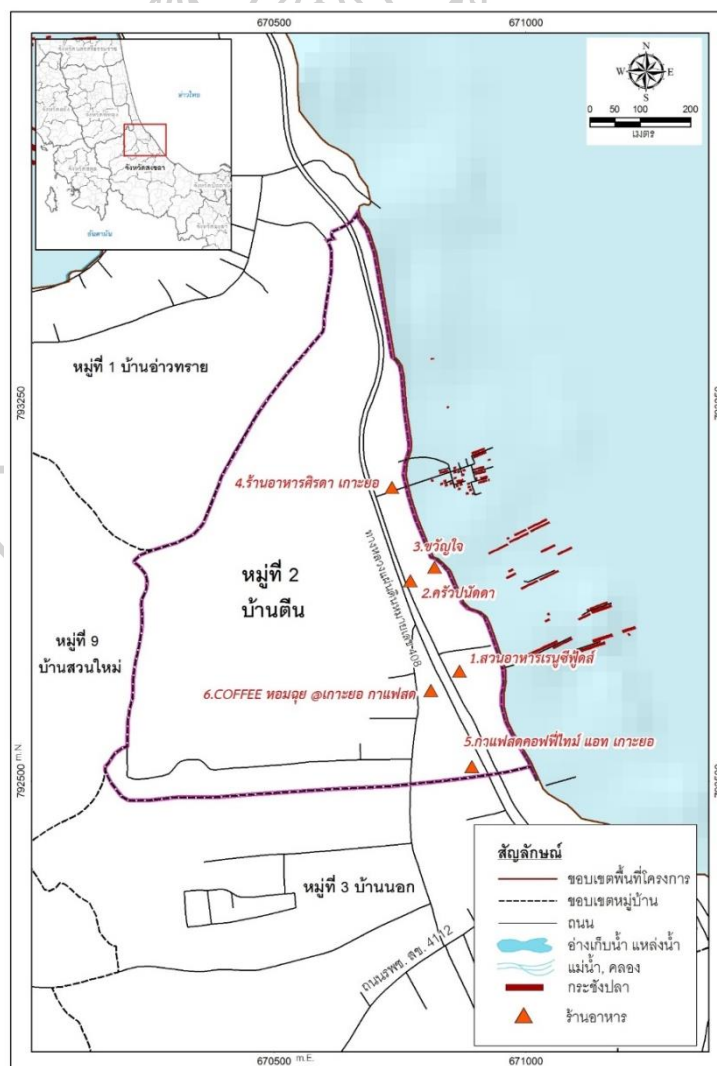
ลำดับ	ประเภทของที่พัค หมู่ที่ 1	ประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 1
16	วัศกรโฮมสเตย์	
17	ลุงนิกโฮมสเตย์	
18	เรือนแพโฮมสเตย์	
19	ลุงรัตน์โฮมสเตย์	
20	อ่าวอ้อโฮมสเตย์	
21	ใบเงินโฮมสเตย์	
22	อ่าวทรายโฮมสเตย์	
23	นายหัวป่าโฮมสเตย์	
24	พะยอมทองโฮมสเตย์	
25	หาดทรายโฮมสเตย์	
26	ลุงพลโฮมสเตย์	
27	หน้าป่านเลโฮมสเตย์	
28	ลุงดำโฮมสเตย์	
29	นันทภัทรโฮมสเตย์	
30	จันทร์แย้มโฮมสเตย์	
31	ดลชนกโฮมสเตย์	
32	คนเลโฮมสเตย์	
33	โฮมสเตย์เกาะยอบ้านสุตทรัพย์ทวี	
34	Fah Prai Tawan Resort	

ภาพที่ 51 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องต้ม หมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทราย

ตารางที่ 8 ประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 2 บ้านดิน

ลำดับ	ประเภทของที่พัก หมู่ที่ 2	ประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 2
1	ไม่มีการก่อสร้างประเภทที่พักในพื้นที่บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน	สวนอาหารเรนูซีฟู้ดส์
2		ครัวปนัดดา
3		ขวัญใจ
4		ร้านอาหารศิริดา เกาะยอ
5		กาแฟสดคอฟฟี่ใหม่ แอท เกาะยอ
6		COFFEE หอมอุย @เกาะยอ กาแฟสด

ภาพที่ 52 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 2 บ้านดิน

ตารางที่ 9 ประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 3 บ้านนอก

ลำดับ	ประเภทของที่พัก หมู่ที่ 3	ประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 3
1	ไม่มีการก่อสร้างประเภทที่พักใน	China Food
2	พื้นที่บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก	คุณจิต ชีวีว เกาะยอ

ภาพที่ 53 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 3 บ้านนอก

ตารางที่ 10 ประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน

ลำดับ	ประเภทของที่พัก หมู่ที่ 4	ประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 4
1	โรงแรมคุ้มไทรงาม	ร้านอาหารศักดิ์โภชนา
2	บ้านสวนเกาะยอ รีสอร์ท	รายทอง
3	ริมเล รีสอร์ท	ระเปียงแพ
4	หอแสงโฮมสเตย์	สวนอาหารสำเภาทอง
5	SRI RESORT	ศรีเกาะยอซีฟู้ดส์
6		@kohyor
7		จิบแฟ แลเล
8		14Cafe' เกาะยอ
9		i am cake เกาะยอ

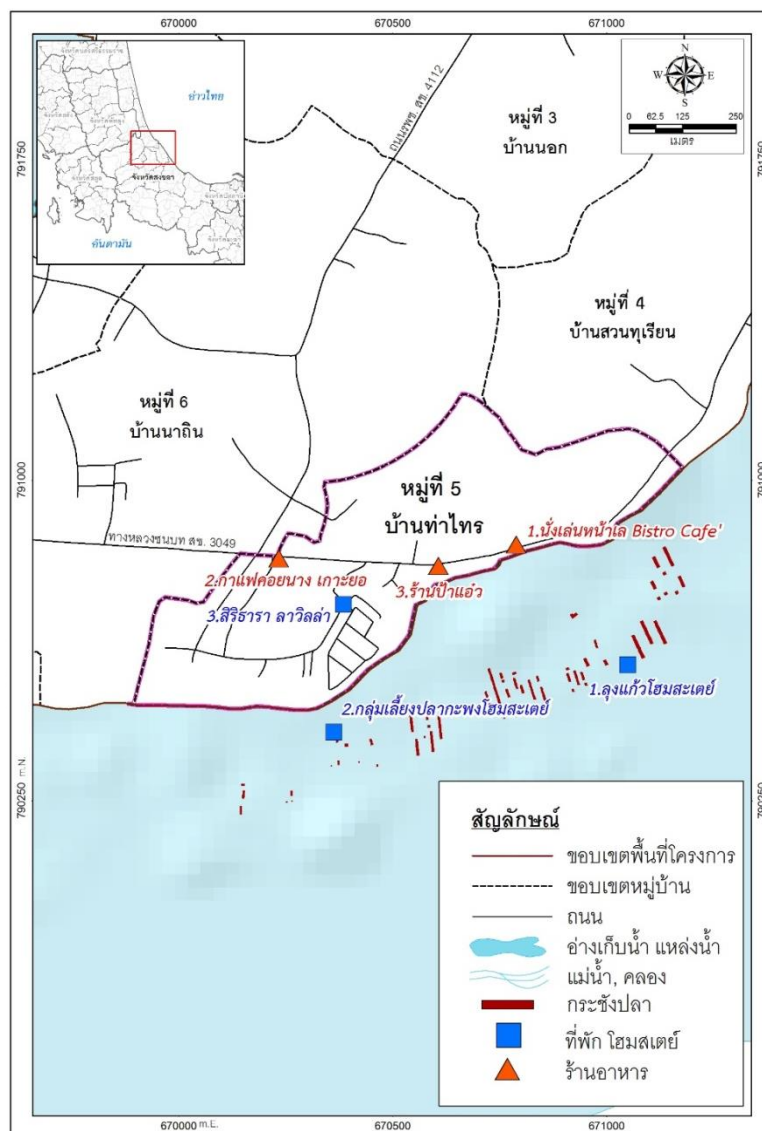

ภาพที่ 54 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน

ตารางที่ 11 ประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร

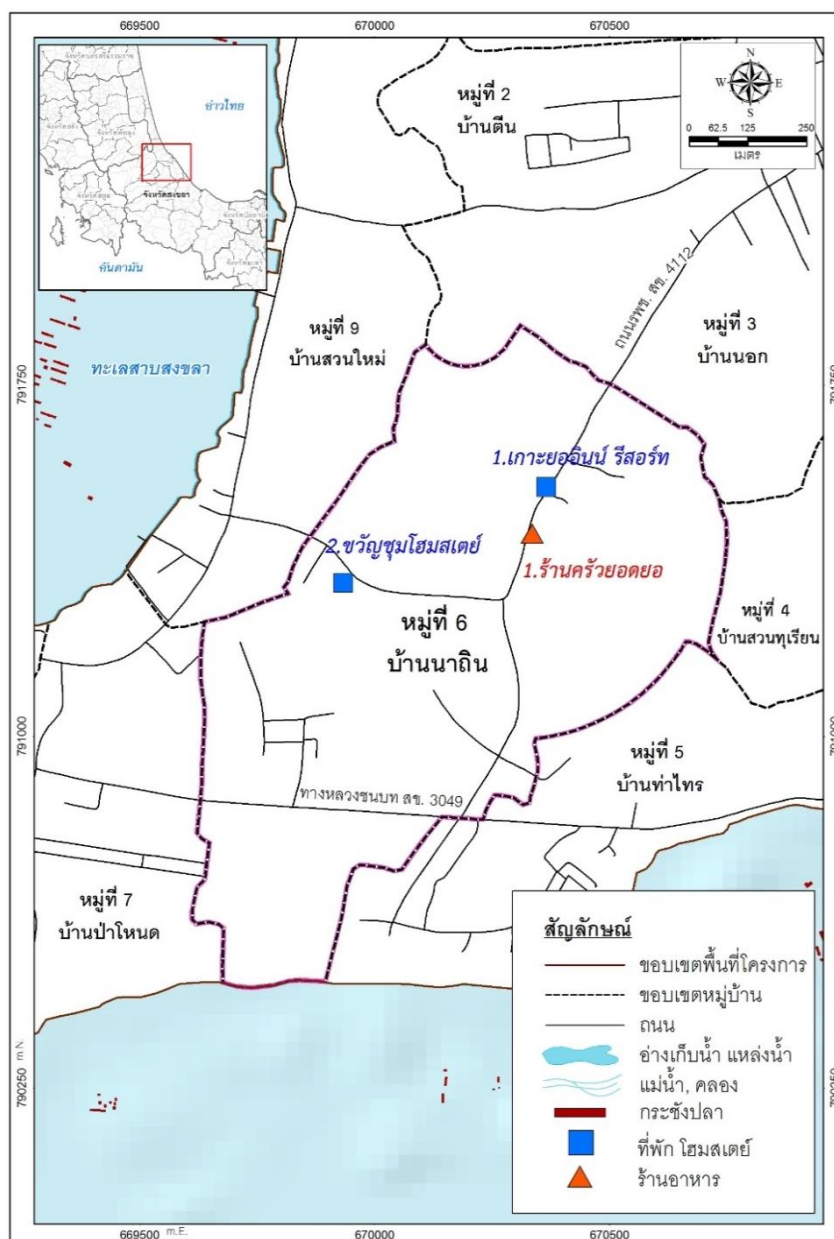
ลำดับ	ประเภทของที่พัก หมู่ที่ 5	ประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 5
1	ลู่แก้วโฮมสเตย์	นั่งเล่นหน้าเล Bistro Cafe'
2	กลุ่มเลี้ยงปลากระพงโฮมสเตย์	กาแฟสดคอฟฟี่ใหม่ แอท เกาะยอ
3	สิริธรรา ลาวิลล่า	ร้านป่าแอมว

ภาพที่ 55 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร

ตารางที่ 12 ประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 6 บ้านนาถิน

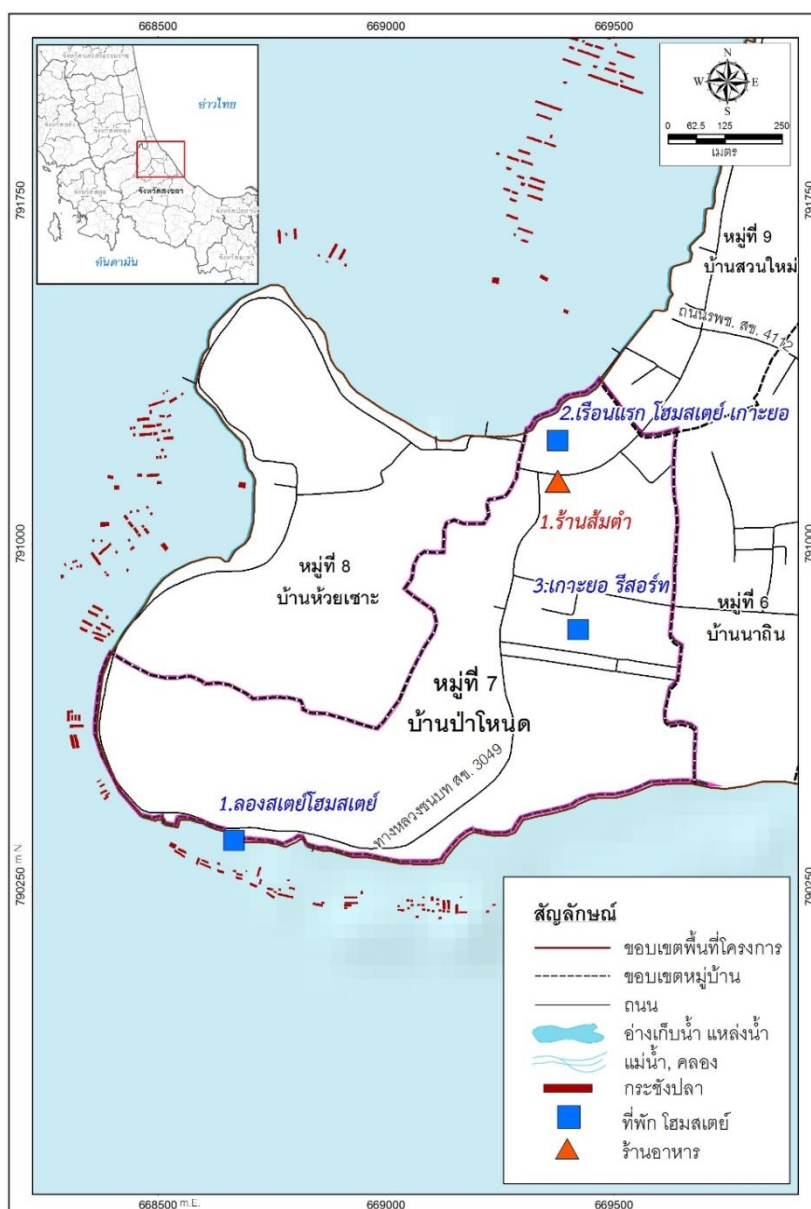
ลำดับ	ประเภทของที่พัก หมู่ที่ 6	ประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 6
1	เกาะยออินน์ รีสอร์ท	ร้านครัวยอดยอ
2	ขวัญชุมโฮมสเตย์	
3	สิริธรรมา ลาวิลล่า	

ภาพที่ 56 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 6 บ้านนาถิน

ตารางที่ 13 ประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด

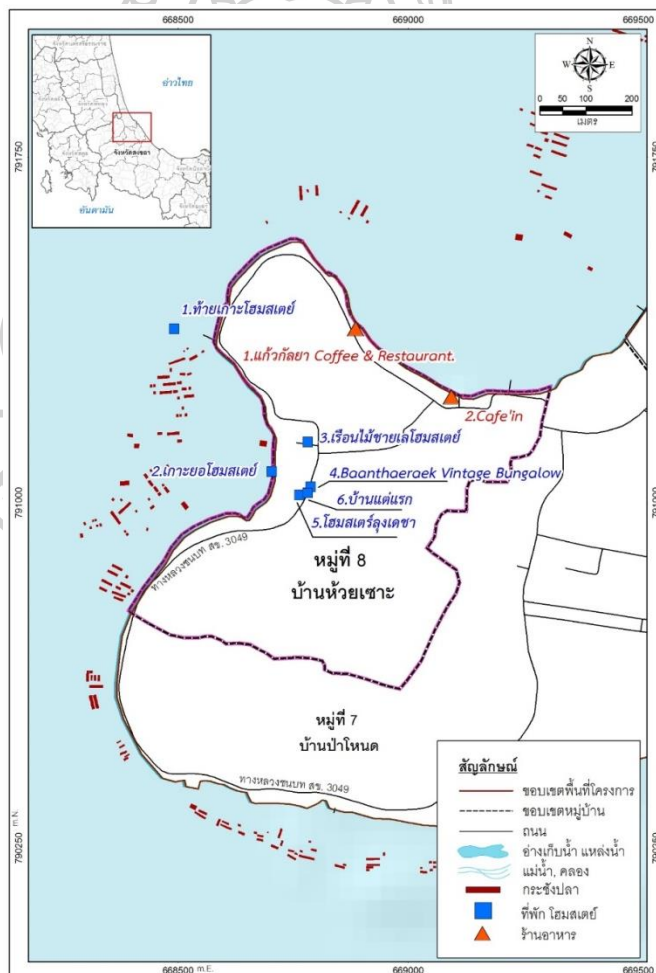
ลำดับ	ประเภทของที่พัก หมู่ที่ 7	ประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 7
1	ลองสเตย์โฮมสเตย์	ร้านส้มตำ (เจ้าเก่า- แต่เดิม)
2	เรือนแรก โฮมสเตย์ เกะเยอ	
3	เกะเยอ รีสอร์ท	

ภาพที่ 57 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด

ตารางที่ 14 ประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ

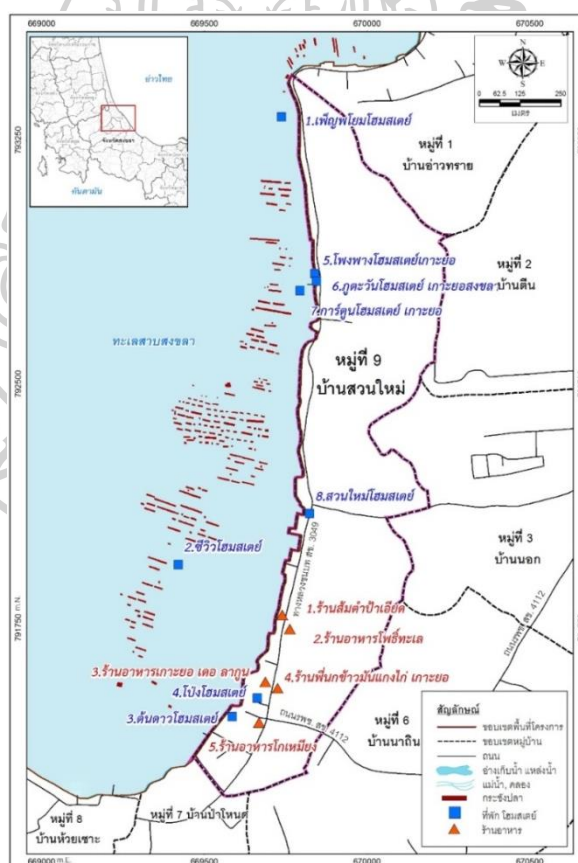
ลำดับ	ประเภทของที่พัก หมู่ที่ 7	ประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 7
1	ท้ายเกาะโฮมสเตย์	แก้วกัลยา Coffee & Restaurant.
2	เกาะยอโฮมสเตย์	Cafe'in
3	เรือนไม้ชายเลโฮมสเตย์	
4	Baanthaeraek Vintage	
5	Bungalow	
6	โฮมสเตร์ลุงเดชา บ้านแต่แรก	

ภาพที่ 58 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ

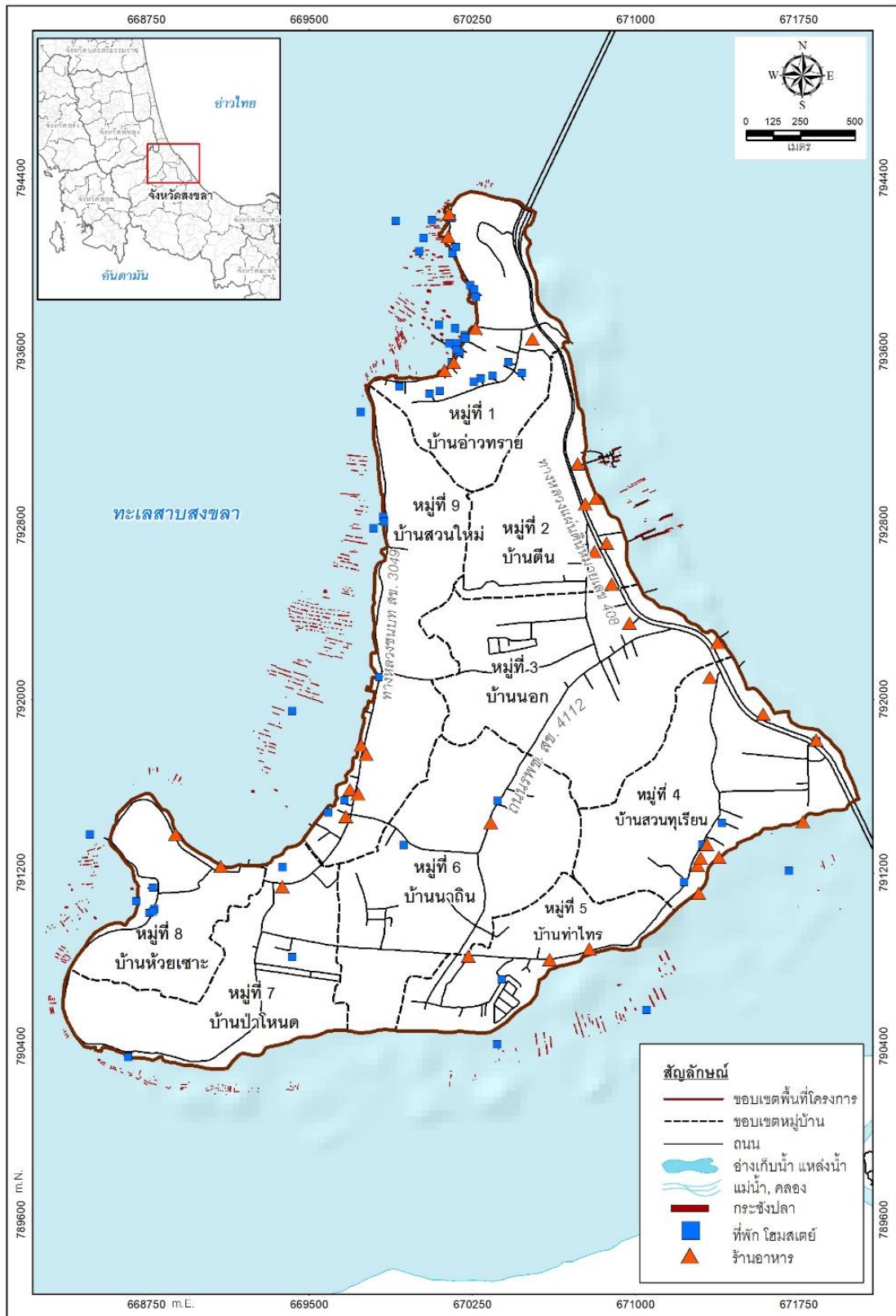
ตารางที่ 15 ประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

ลำดับ	ประเภทของที่พัก หมู่ที่ 9	ประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 9
1	เพ็ญพโยมโฮมสเตย์	ร้านส้มตำป่าเอียด
2	ชีวีโฮมสเตย์	ร้านอาหารโพธิ์ทะเล
3	ต้นดาวโฮมสเตย์	ร้านอาหารเกาะยอ เดอ ลา กูน
4	โป่งโฮมสเตย์	ร้านพริกข้าวมันแกงไก่ เกาะยอ
5	โพงพางโฮมสเตย์เกาะยอ	ร้านอาหารโกเหมียง
6	ภูตะวันโฮมสเตย์ เกาะยอสงขลา	
7	การ์ตูนโฮมสเตย์ เกาะยอ	
8	สวนใหม่โฮมสเตย์	

ภาพที่ 59 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทของที่พักและประเภทของร้านอาหารเครื่องดื่ม หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

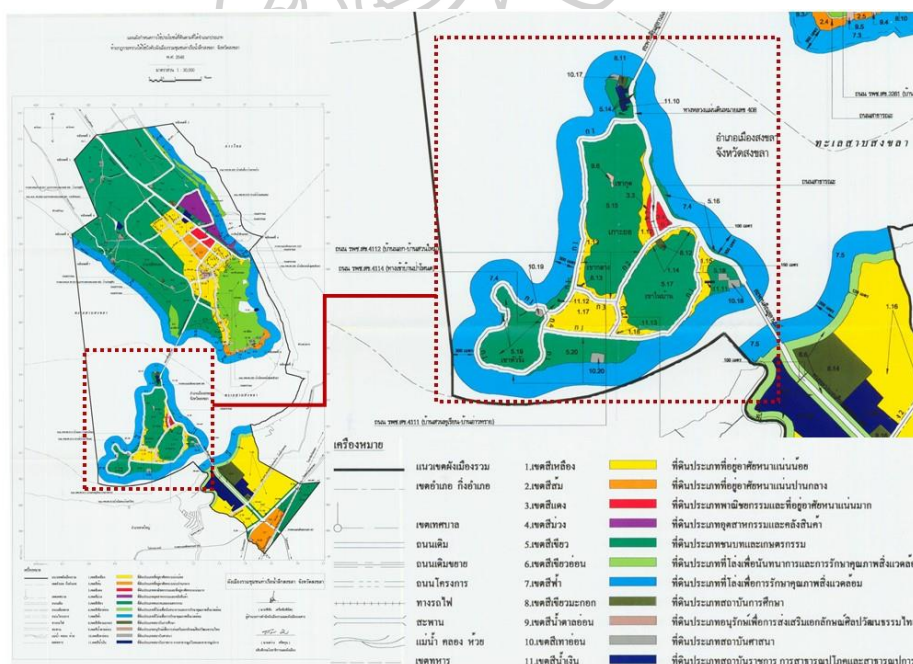

ภาพที่ 60 ตำแหน่งที่ตั้งที่พักแรมและร้านอาหารบนเกาะยอ

6. กฎหมายด้านการผังเมืองและสิ่งแวดล้อมที่ใช้บังคับในพื้นที่เกาะยอ

6.1 ผังเมืองรวมชุมชนท่าเรือน้ำลึกสงขลา จังหวัดสงขลา

ผังเมืองรวมชุมชนท่าเรือน้ำลึกสงขลา จังหวัดสงขลา กรมโยธาธิการและผังเมืองได้วางและจัดทำขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่ง พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 และมาตรา 26 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการผังเมือง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 ใช้บังคับผังเมืองรวม ในท้องที่ตำบลสิงคโปร์ ตำบลท่าบ่อ ตำบลหัวเขา ตำบลสิงหน้อง ในอำเภอสิงหนคร และตำบลบ่อยาง ตำบลเกาะยอ ตำบลเขารูปช้าง ตำบลพะวง ในอำเภอเมืองสงขลา เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ.2548 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และการดำรงรักษาเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบท ในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน การคมนาคมและการขนส่ง การสาธารณสุข โภค บริการ สาธารณะ และสภาพแวดล้อม ซึ่งอำนาจการบังคับใช้ผังนี้ อยู่ในบริเวณตำบลเกาะยอ แม้ผังเมืองรวมชุมชนฉบับปัจจุบันจะมีการขยายระยะเวลาจนถึง พ.ศ.2555 และหมดอายุไปแล้วนั้น แต่ก็ยังไม่มีประกาศใช้ผังเมืองรวมชุมชนฉบับใหม่ในปัจจุบัน ซึ่งผังเมืองรวมชุมชนท่าเรือน้ำลึกสงขลา จังหวัดสงขลา ฉบับดังกล่าว แบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดิน ออกเป็น 11 ประเภทโดยมีรายละเอียดตามภาพที่ 61 ดังนี้

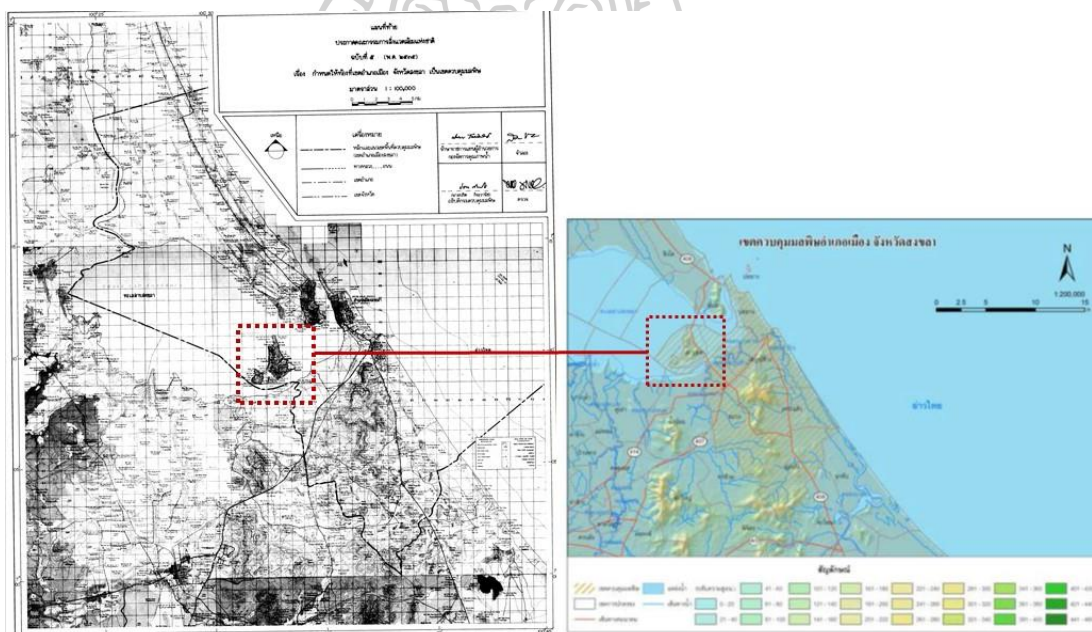
ภาพที่ 61 ผังเมืองรวมชุมชนท่าเรือน้ำลึกสงขลา และภาพขยายบริเวณเกาะยอ

ที่มา : ผังเมืองรวมชุมชนท่าเรือน้ำลึกสงขลา จังหวัดสงขลา, เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2560, เข้าถึงได้จาก <http://slbkb.psu.ac.th/xmlui/handle/2558/773>

บริเวณตำบลเกาะยอ อยู่ในพื้นที่บังคับใช้ผังเมืองรวมชุมชนท่าเรือน้ำลึกสงขลา จังหวัดสงขลา ซึ่งพื้นที่บริเวณนี้มีการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เป็นประเภทอนุรักษ์ เพื่อการส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย และการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว

6.2 ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ประกาศให้เขตอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เป็นเขตควบคุมมลพิษตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 เรื่องกำหนดให้ท้องที่เขตอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลาเป็นเขตควบคุมมลพิษ ไม่ว่าจะเป็นการประกอบกิจการอุตสาหกรรม การประกอบกิจการโรงแรมและสถานที่พักตากอากาศ การประกอบกิจการกัฏตาการร้านอาหาร การประกอบกิจการสถานพยาบาล และการประกอบกิจการอื่น ๆ ได้ก่อให้เกิดปัญหามลพิษ

ภาพที่ 62 เขตควบคุมมลพิษอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

ที่มา : พรบ.ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพ

สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เรื่อง กำหนดให้ท้องที่เขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นเขตควบคุมมลพิษ, 25 พฤศจิกายน 2560, เข้าถึงได้จาก

<http://www.onep.go.th/wpcontent/uploads/8102535law5.pdf>

ที่มา : โครงการวางและจัดทำผังเมืองรวมจังหวัดสงขลา กรมโยธาธิการและผังเมือง

6.3 ข้อบัญญัติท้องถิ่น

พื้นที่ตำบลเกาะยอไม่มีข้อบัญญัติท้องถิ่นหรือข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ จึงใช้พระราชบัญญัติ ดังต่อไปนี้

- 1) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 8
- 2) พระราชบัญญัติ กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542
- 3) พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540
- 4) พระราชบัญญัติ ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522
- 5) กฎกระทรวง ฉบับที่ 66 (พ.ศ.2559) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522
- 6) กฎกระทรวง กำหนดลักษณะอาคารประเภทอื่นที่ใช้ประกอบธุรกิจโรงแรม พ.ศ. 2559
- 7) กฎกระทรวง ฉบับที่ 19 (พ.ศ. 2531) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522
- 8) กฎกระทรวง ให้ใช้บังคับผังเมืองรวมจังหวัดสงขลา พ.ศ. 2559
- 9) กฎกระทรวง ให้ใช้บังคับผังเมืองรวมชุมชนท่าเรือน้ำลึกสงขลา จังหวัดสงขลา พ.ศ. 2548

7. ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนต่อสิ่งแวดล้อม ในชุมชนเกาะยอ

7.1 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ (natural environment)

ผลกระทบระบบนิเวศทางธรรมชาติ และสิ่งต่าง ๆ หรือคุณค่าต่างๆ อันเนื่องจากปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ

1. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ประเภทเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (natural environment)

สืบเนื่องมาจากการตอบสนองต่อความต้องการและความเป็นอยู่ที่ดีหรือคุณภาพชีวิต (quality of life) ของมนุษย์ ประกอบกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นตัวช่วยเร่งให้วิธีการนำเอาทรัพยากรมาใช้ได้มากขึ้นและง่ายขึ้น ส่งผลให้การบริโภคทรัพยากรก็เกินกว่าความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชีวิต ทำให้มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่มากขึ้น จึงทำให้เกิดส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ด้านทรัพยากรย่อยหรือ (resource depletion) เนื่องมาจากการใช้อย่างไม่ประหยัด ซึ่งได้แก่

- 1) ภูเขาบนเกาะยอ ส่วนใหญ่เป็นภูเขาไม่สูงนัก หรือที่เรียกว่าเนินเขาเป็นพื้นที่ลาดชันบนภูเขาในบริเวณพื้นที่เกาะยอ มีการสร้างที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น มีการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นอาคารบ้านเรือน ที่พักแรม รุกกล้าบนพื้นที่ลาดชันสูงส่งผลกระทบต่อป่าไม้ หรือพรรณพืชต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองตาม

ธรรมชาติ และพืชเหล่านั้นเป็นพรรณพืชที่สำคัญของท้องถิ่น ซึ่งอยู่บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน และหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

2) ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขา (เนินเขา) มีการบุกรุกทำลายป่าเพื่อไปปลูกสร้างอาคาร บ้านเรือนและการทำการเกษตร ส่งผลให้เกิดการชะล้างพังทลายของดิน ซึ่งอยู่บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน และหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

3) ตาน้ำ ที่เกิดจากน้ำที่ไหลลงจากภูเขาหรือเนินเขาสูง กลายเป็นทางน้ำหรือธารน้ำหรือ คูน้ำ ปัจจุบันตาน้ำไม่ค่อยเกิดขึ้น สืบเนื่องจากการไปสร้างอาคาร บ้านเรือน และการทำเกษตร ทับพื้นที่ การไหลของทางน้ำ

4) ทะเลสาบสงขลาบริเวณพื้นที่เกาะยอ มีน้ำเสีย ชุ่นขุ่น และมีกลิ่นเหม็น สืบเนื่องมาจากการเลี้ยงปลาในกระชัง การใช้โพงพางและการใช้ขี้ในทะเลสาบสงขลา ส่งผลให้เกิดน้ำเสียจากการปล่อยน้ำเสียลงทะเลสาบ น้ำเสียจากอาคาร บ้านเรือน โฮมสเตย์และร้านอาหารในทะเลสาบสงขลา การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชน ส่งผลกระทบต่อพื้นที่บริเวณโดยรอบพื้นที่เกาะยอ

5) ชายฝั่ง และชายหาด บริเวณพื้นที่เกาะยอมีหาดทรายค่อนข้างน้อย มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชายฝั่งตามธรรมชาติ คือ การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล การกัดเซาะชายฝั่ง และพื้นที่ชายฝั่งเริ่มเป็นดินเลน

6) ป่าชายเลนและการปรับตัวของสิ่งมีชีวิตในป่าชายเลนในบริเวณพื้นที่เกาะยอ ผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าชายเลน หลายประการ เช่น อุณหภูมิน้ำสูงขึ้น ปริมาณธาตุอาหารลดลง ความเค็มเพิ่มขึ้น น้ำขุ่นขุ่น มีปริมาณสารพิษในน้ำ เกิดการพังทลายของดิน มีการเปลี่ยนแปลงห่วงโซ่อาหารและการปรับตัวของสิ่งมีชีวิต(พืช-สัตว์) และที่สำคัญคือมีผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศในป่าชายเลนและยากที่จะฟื้นฟูให้กลับเป็นป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์เหมือนเดิมได้เหมือนในอดีต จากสาเหตุที่กล่าวมาสืบเนื่องมาจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนในพื้นที่เกาะยอ ซึ่งอยู่บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร หมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ และที่ว่าการองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

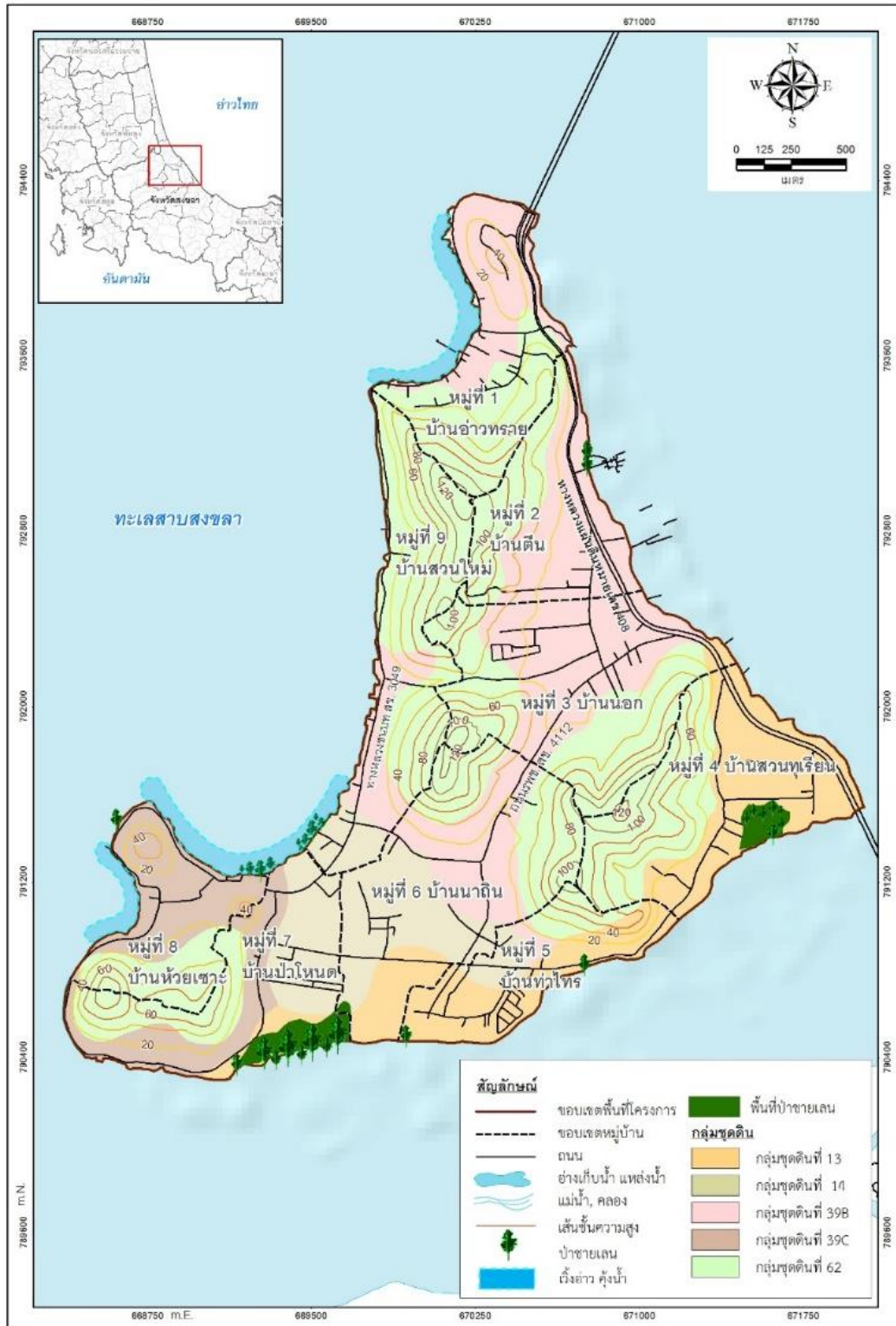
7) เวียงอ่าว คุ้งน้ำ เมื่อมองจากมุมสูงบนภูเขา (เนินเขา)จะสามารถมองเห็นทั้งเวียงของพื้นที่เกาะยอ บริเวณพื้นที่หมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทรายหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ แต่ปัจจุบันมีการรื้อถอนไปก่อสร้างร้านอาหาร สร้างโฮมสเตย์ ในทะเลสาบ ส่งผลกระทบด้านน้ำเสีย ระบบนิเวศ และภูมิทัศน์ในพื้นที่บริเวณโดยรอบไม่สวยงาม

8) สหรัยทะเล (สหรัยผมนาง) บริเวณรอบ ๆ ชายฝั่งน้ำตื้นบริเวณโดยรอบเกาะยอ เริ่มลดน้อยลง ส่งผลกระทบมาจากน้ำเสียจากการปล่อยน้ำเสียลงทะเลสาบ น้ำเสียจากอาคาร บ้านเรือน โฮมสเตย์และร้านอาหารในทะเลสาบสงขลา

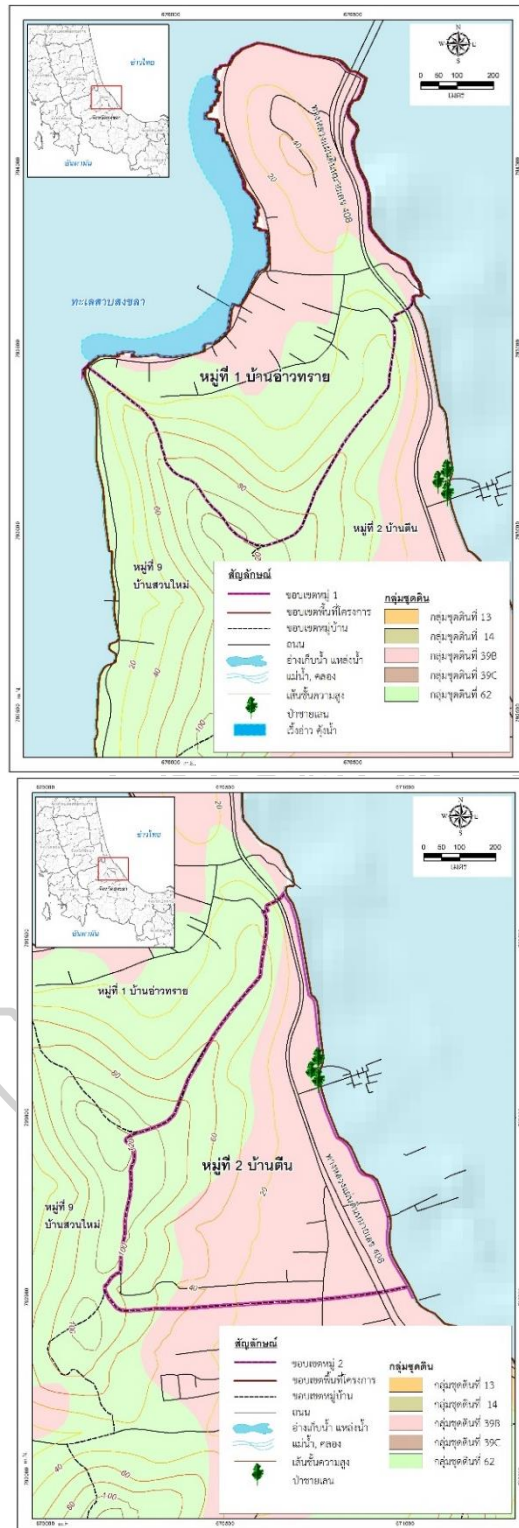
9) การชะล้างพังทลายของดินของเกาะยอเกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน โดยเฉพาะ

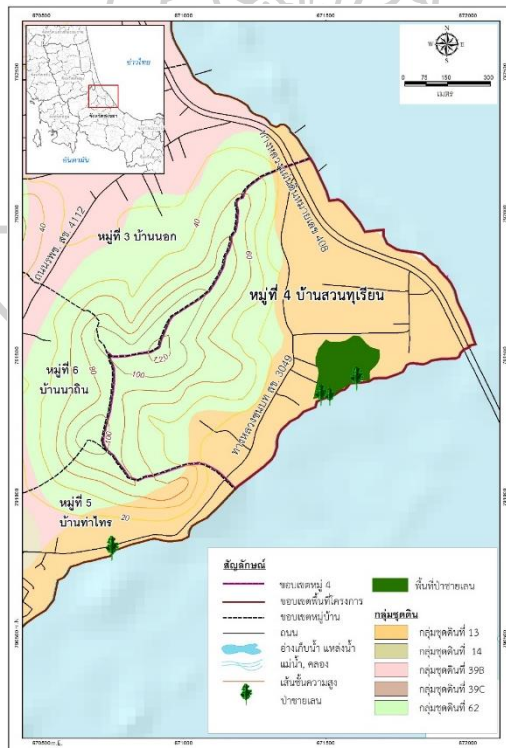
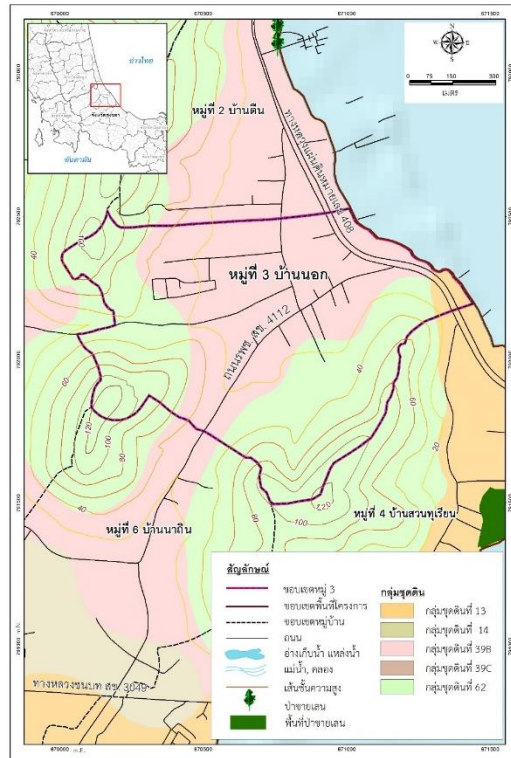
บริเวณเนินภูเขา มีสาเหตุจากการบุกรุกทำลายป่า และการทำการเกษตรโดยไม่มีมาตรการอนุรักษ์ดิน และน้ำที่เหมาะสมซึ่งอยู่บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน และหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

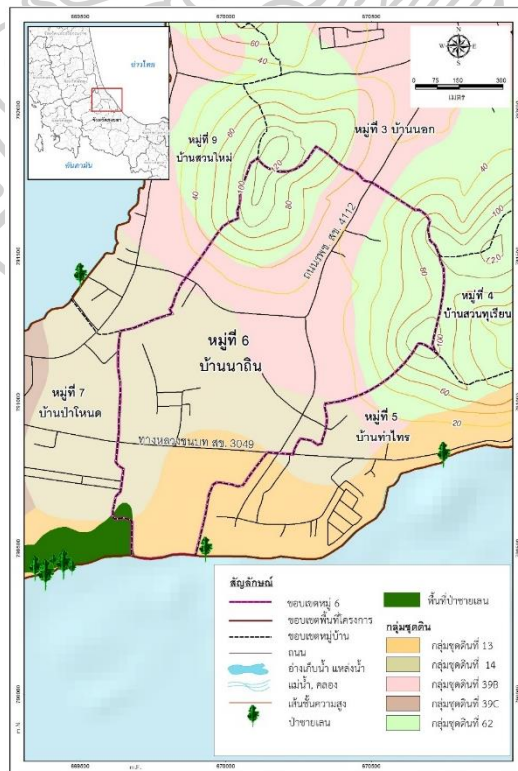
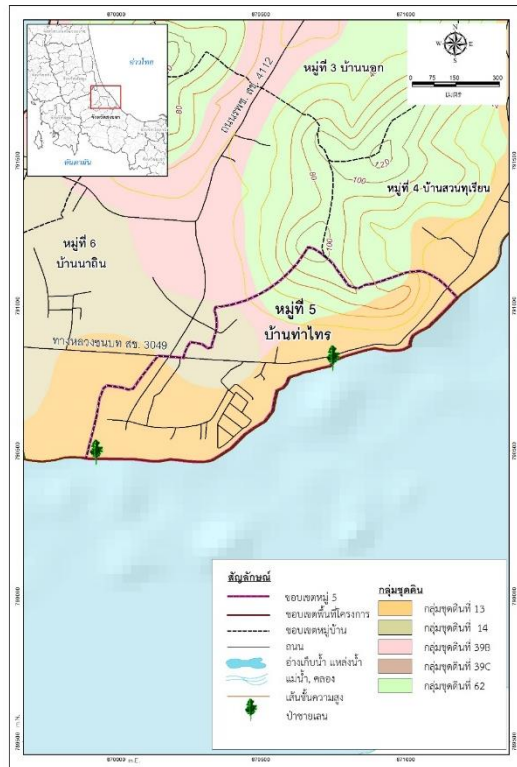
ภาพที่ 63 ตำแหน่งที่ตั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

ภาพที่ 64 ตำแหน่งที่ตั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติบริเวณหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2

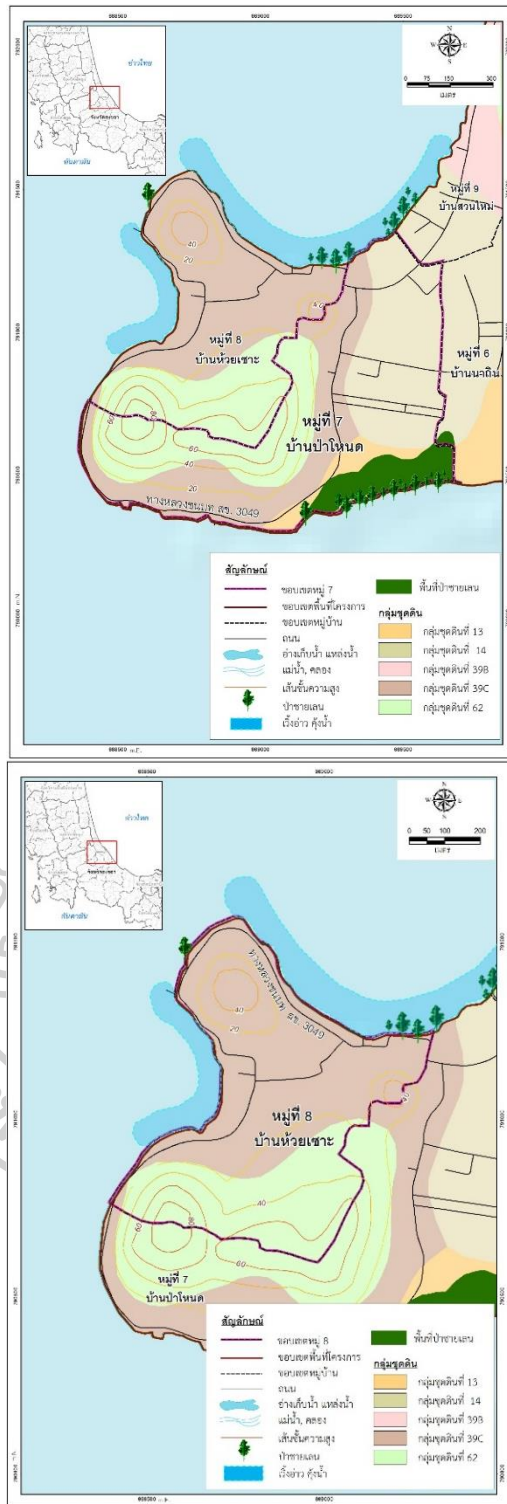

ภาพที่ 65 ตำแหน่งที่ตั้งสิ่งแวดลอมธรรมชาติบริเวณหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4

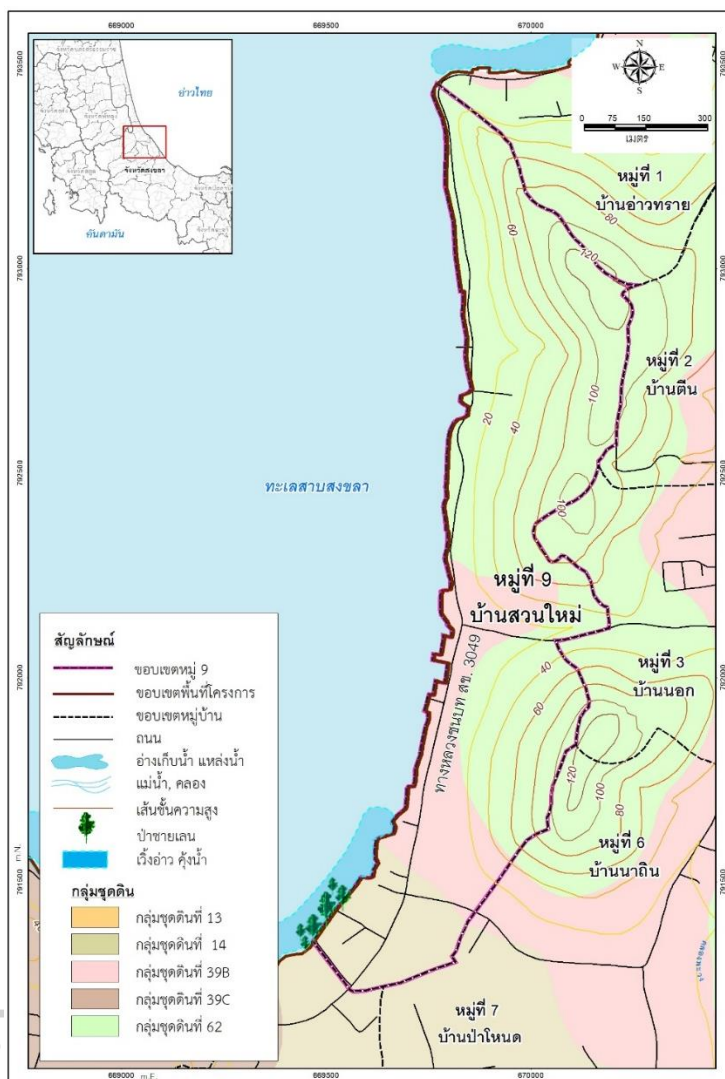
ภาพที่ 66 ตำแหน่งที่ตั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติบริเวณหมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 6

ภาพที่ 67 ตำแหน่งที่ตั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติบริเวณหมู่ที่ 7 และหมู่ที่ 8

ภาพที่ 68 ตำแหน่งที่ตั้งสิ่งแวดล้อมชาติบริเวณหมู่ที่ 9

2. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ประเภทธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น

(man-made natural environment)

ประเภทพื้นที่เกษตรกรรม (man-made natural environment) จะมีการปลูกพืชทุกหมู่บ้านแต่จะเน้นแต่ละประเภทของพืชผลแตกต่างกันออกไป ดังนี้

1) สวนสมรม ภายในสวนประกอบด้วยผลไม้ขนาดพุ่มมากกว่า 10 ชนิด อาทิ จำปาตะ เาะ ลำไย ทุเรียน ลองกอง สะตอ ปลูกบริเวณพื้นที่หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน หมู่ที่ 6 บ้านนาถิ่น และหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด

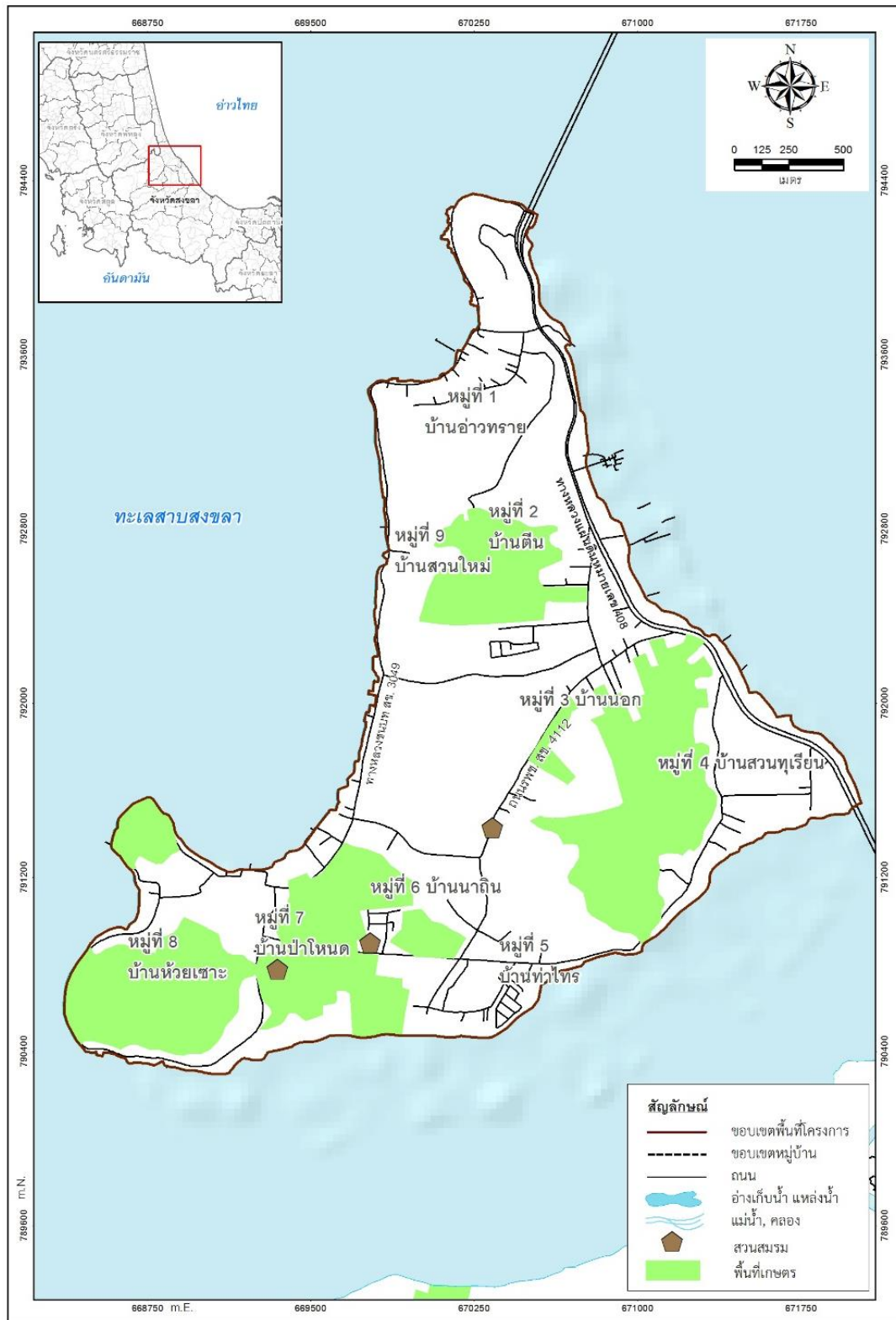
2) สวนจำปาตะขุ่น ผลไม้พันธุ์ถิ่นที่ ขึ้นชื่อของเกาะยอ ผลคล้ายขุ่น แต่เนื้อนุ่มกว่า และมีรสชาติหอมหวาน สวนสมรม ชมสวนผลไม้แบบผสมผสานปลูกทุกหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 ถึง หมู่ที่ 9

- 3) สวนละมุด มีการปลูกกันมาช้านานจนได้รับชื่อเสียงในด้านรสชาติความหวานกรอบ ปลูกบริเวณพื้นที่หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน หมู่ที่ 6 บ้านนาถิน และหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด
- 4) สวนทุเรียน จะมีหลากหลายชนิด บางพันธุ์เรียกกันไปตามลักษณะของพืชผล ปลูกบริเวณพื้นที่หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน หมู่ที่ 6 บ้านนาถิน และหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด
- 5) สวนมะไฟกา จะมีรสเปรี้ยวมาก ปลูกบริเวณพื้นที่หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน หมู่ที่ 6 บ้านนาถิน และหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด
- 6) สวนกระท้อน เป็นกระท้อนพื้นเมืองที่มีทรงพุ่มขนาดใหญ่ และมีผลขนาดเล็ก ปลูกบริเวณพื้นที่หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน หมู่ที่ 6 บ้านนาถิน และหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด
- 7) สวนชาพลู ลำต้นสีเขียว ใบสีเขียว ชาวบ้านเกาะยอนำใบชาพลูโดยใช้ใบสด ใบอ่อนมาหั่นฝอยละเอียดและนำมาเป็นส่วนผสมเครื่องปรุงในอาหารท้องถิ่น คือ ข้าวย่าบายอ ปลูกบริเวณพื้นที่หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน หมู่ที่ 6 บ้านนาถิน และหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด
- 8) สวนยอ ยอป่า จะเจริญงอกงามในพื้นที่ป่าโปร่งทั่วไปในพื้นที่ตำบลเกาะยอเป็นแหล่งที่มียอป่าชุกชุมมาก ที่สำคัญยอป่าเป็นส่วนผสมเครื่องปรุงในอาหารท้องถิ่น คือ ข้าวย่าบายอ อาหารพื้นถิ่นเกาะยอ ปลูกบริเวณพื้นที่หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน หมู่ที่ 6 บ้านนาถิน และหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนในพื้นที่เกาะยอต่อพื้นที่เกษตรกรรม ได้แก่

- การขยายพื้นที่ชุมชนเข้าไปในพื้นที่เกษตรกรรม มีการสร้างที่อยู่อาศัย ที่พักแรมเพิ่มขึ้น ส่งผลให้พื้นที่เกษตรกรรมลดน้อยลง ทำให้พืชผลที่ปลูกในพื้นที่บริเวณเกาะยอดังกล่าวข้างต้นลดน้อยลงตามไปด้วย

- มีนายทุนจากต่างถิ่นเข้ามาหาซื้อที่ดินว่างเปล่าและพื้นที่เกษตรกรรมบนเกาะยอ และจัดทำโครงการพัฒนาที่ดินเป็นธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้านจัดสรร โรงแรมขนาดเล็ก ที่พักโฮมสเตย์ เป็นต้น

ภาพที่ 69 ตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่เกษตรกรรม

7.2 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น (man-made cultural environment)

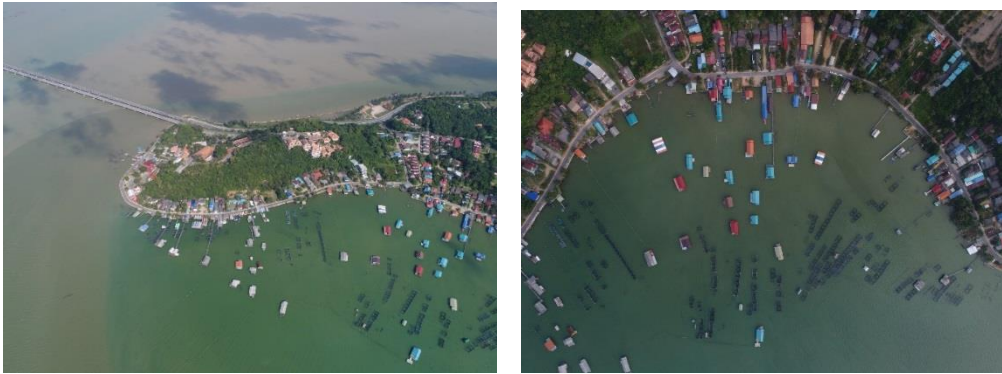
1. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรม ประเภทอาคารในชุมชน (man-made cultural environment: residential and community buildings and structures)

1) กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย บริเวณโดยรอบพื้นที่เกาะยอทั้งที่อยู่บริเวณที่ราบและที่รูกล้าพื้นที่ชายฝั่งทะเล พื้นที่ลาดชันบนภูเขาในบริเวณพื้นที่เกาะยอ มีการสร้างที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นและรูกล้าบนพื้นที่ลาดชันสูง การก่อสร้างบ้านเรือน มิได้มีการควบคุมด้านรูปแบบอาคาร และการก่อสร้างไม่ได้มาตรฐานด้านความมั่นคงแข็งแรง การก่อสร้างบางแห่งทำลายภูมิประเทศดั้งเดิมของพื้นที่ ขัดขวางระบบระบายน้ำตามธรรมชาติ และไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมและความลาดเอียงของที่ดิน

2) กลุ่มร้านค้า อาคารพาณิชย์กรรม มีตลาดนัดเกาะยอ เป็นจุดขายสินค้าขึ้นชื่อของเกาะยอบริเวณทางแยกระหว่างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 กับโครงข่ายถนนภายในพื้นที่เกาะยอ ก่อให้เกิดผลกระทบด้านการจราจรบนทางแยกและถนนสายหลัก เนื่องจากมีคนจำนวนมากเข้าไปท่องเที่ยวและเป็นทางผ่านไปยังอำเภอข้างเคียง ประกอบกับเกาะยอมีสินค้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงและยังมีการเติบโตของร้านค้าหรือรายขายของที่ระลึกเป็นจำนวนมาก

3) การรูกล้าสร้างโฮมสเตย์ในทะเลสาบสงขลาในทุกบริเวณโดยรอบพื้นที่เกาะยอ การก่อสร้างโฮมสเตย์มิได้มีการควบคุมด้านตำแหน่งที่ตั้ง และการจำกัดจำนวนอาคาร การก่อสร้างอาคารมีจำนวนมากจนขัดขวางการระบายน้ำตามธรรมชาติในทะเลสาบ มีการปล่อยของเสียและสิ่งปฏิกูลที่ไม่ได้บำบัดลงทะเลโดยตรง

4) การรูกล้าสร้างร้านอาหารในทะเลสาบสงขลา การก่อสร้างร้านอาหารมิได้มีการควบคุมด้านตำแหน่งที่ตั้งอาคาร และการก่อสร้างในลักษณะชั่วคราวใช้วัสดุที่ไม่มั่นคงแข็งแรงเสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัยหรืออาจได้รับอันตรายจากภัยธรรมชาติ เช่น พายุฝน การก่อสร้างอาคารบางบริเวณรูกล้าลงไปทะเลสาบ มีการระบายน้ำเสียและทิ้งขยะมูลฝอยลงในทะเลสาบ ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ทางด้านชายฝั่งตะวันออก ที่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 ตัดผ่าน หมู่ที่ 2 บ้านตีน และหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

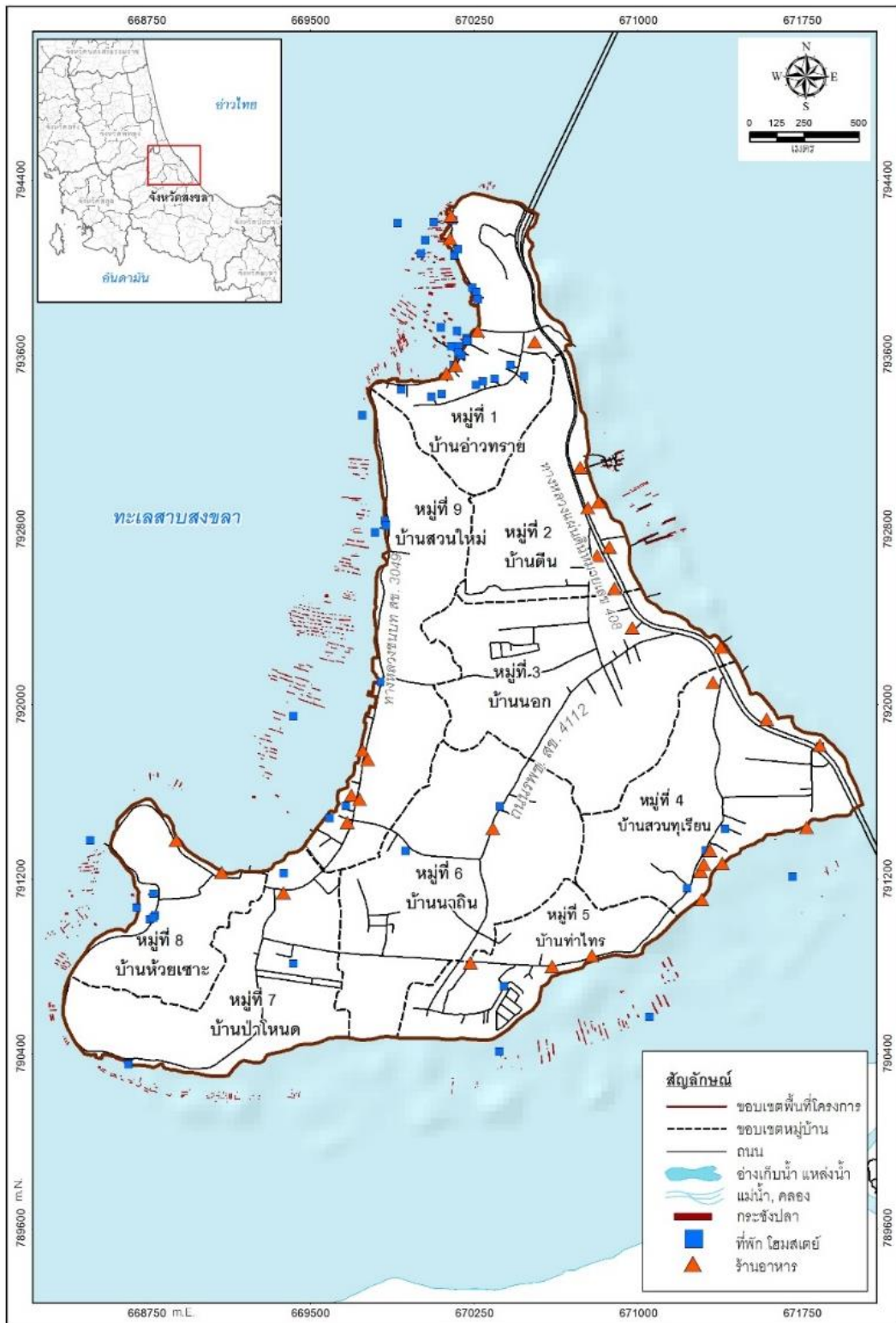

ภาพที่ 70 ลักษณะการตั้งถิ่นฐานบริเวณหมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทราย
 ที่มา : นนทพร ภัครมาน

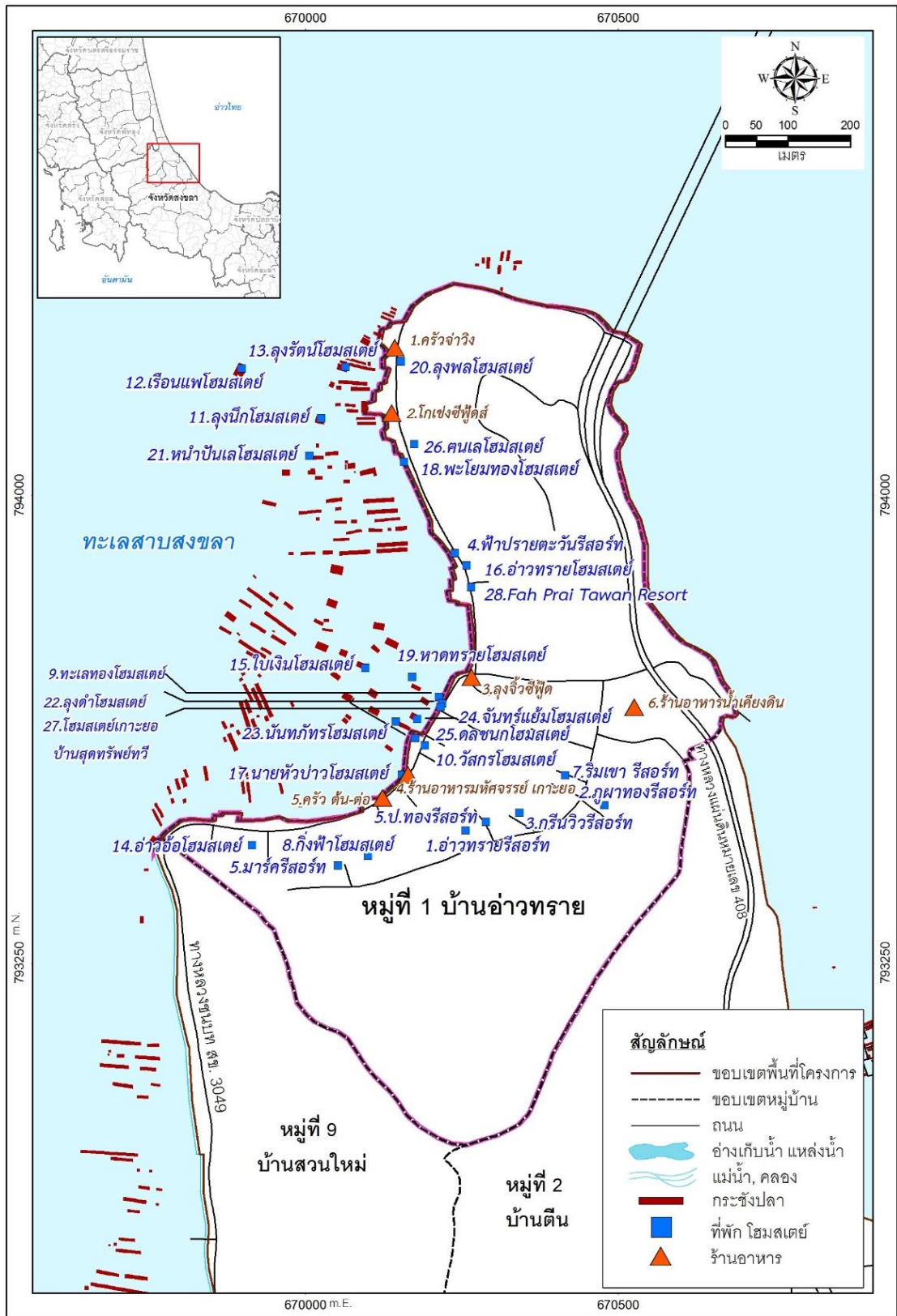

ภาพที่ 71 ลักษณะการตั้งถิ่นฐานบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่
 ที่มา : นนทพร ภัครมาน

ภาพที่ 72 ตำแหน่งที่ตั้งประเพณีที่พักโฮมสเตย์และร้านอาหารในชุมชนเกาะयो

ภาพที่ 73 ตำแหน่งที่ตั้งประเภที่พักรโฮมสเตย์และร้านอาหารหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย

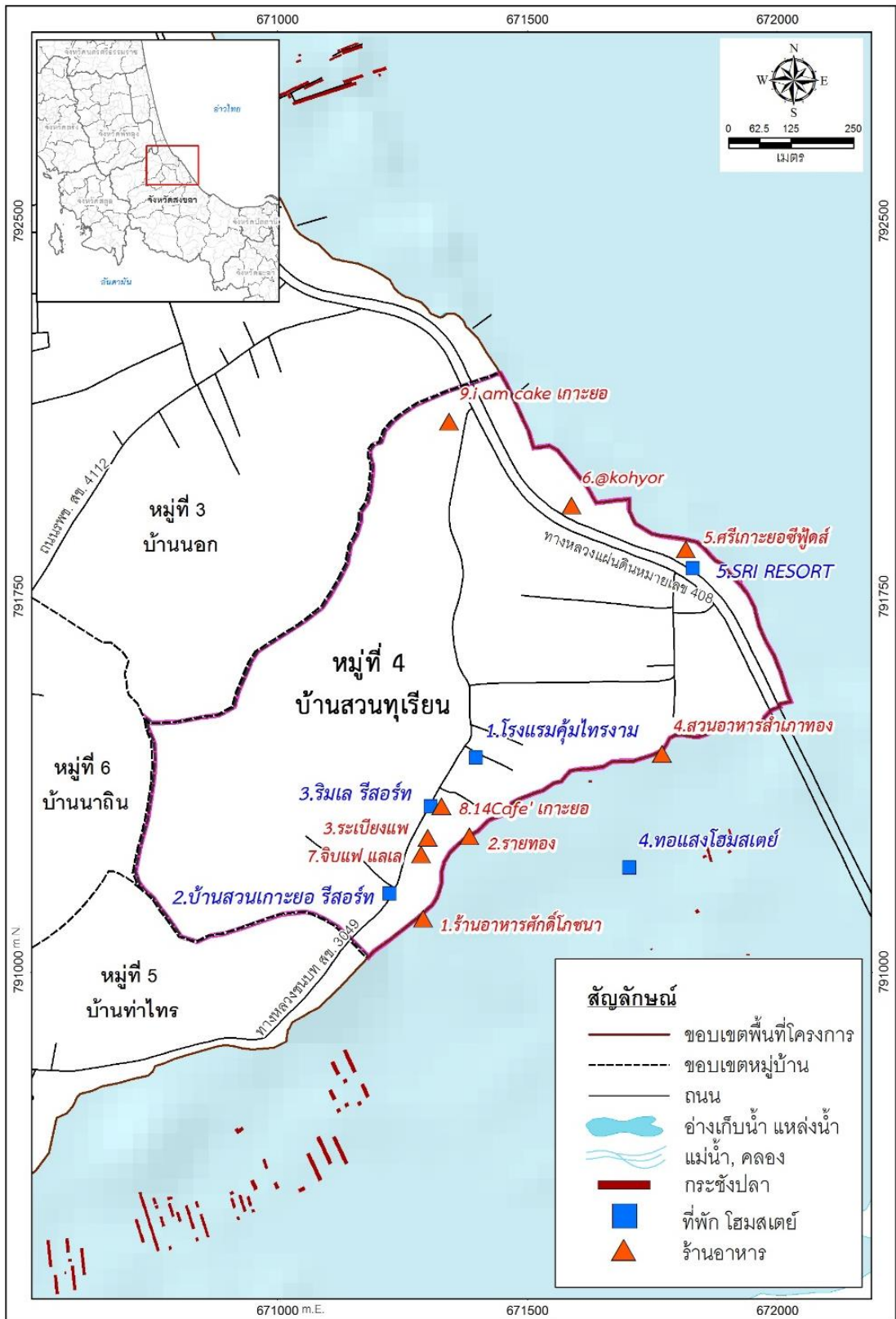

ภาพที่ 74 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทที่พักโฮมสเตย์และร้านอาหารหมู่ที่ 2 บ้านดิน

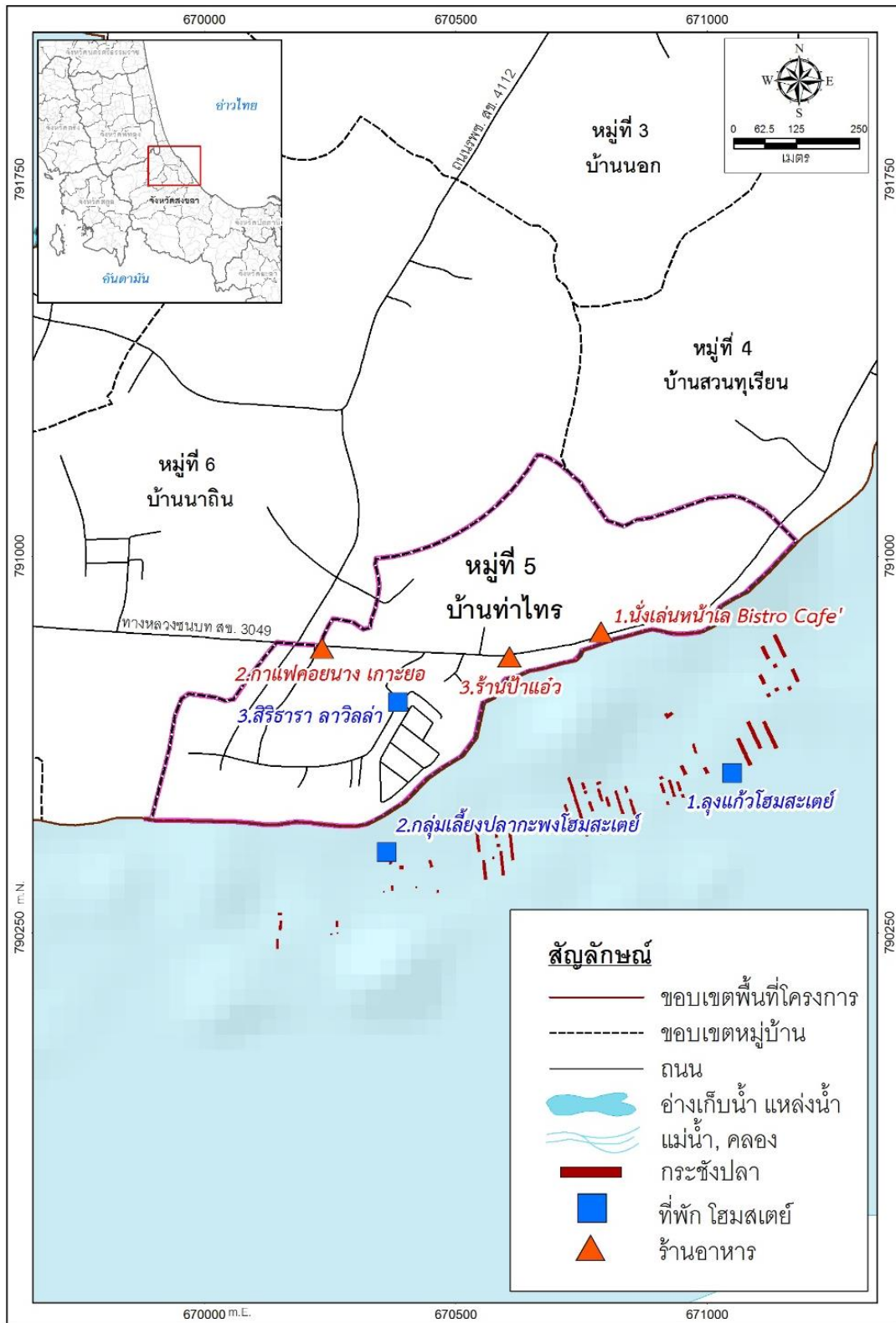
ภาพที่ 75 ตำแหน่งที่ตั้งประเพณีที่พัคโฮมสเตย์และร้านอาหารหมู่ที่ 3 บ้านนอก

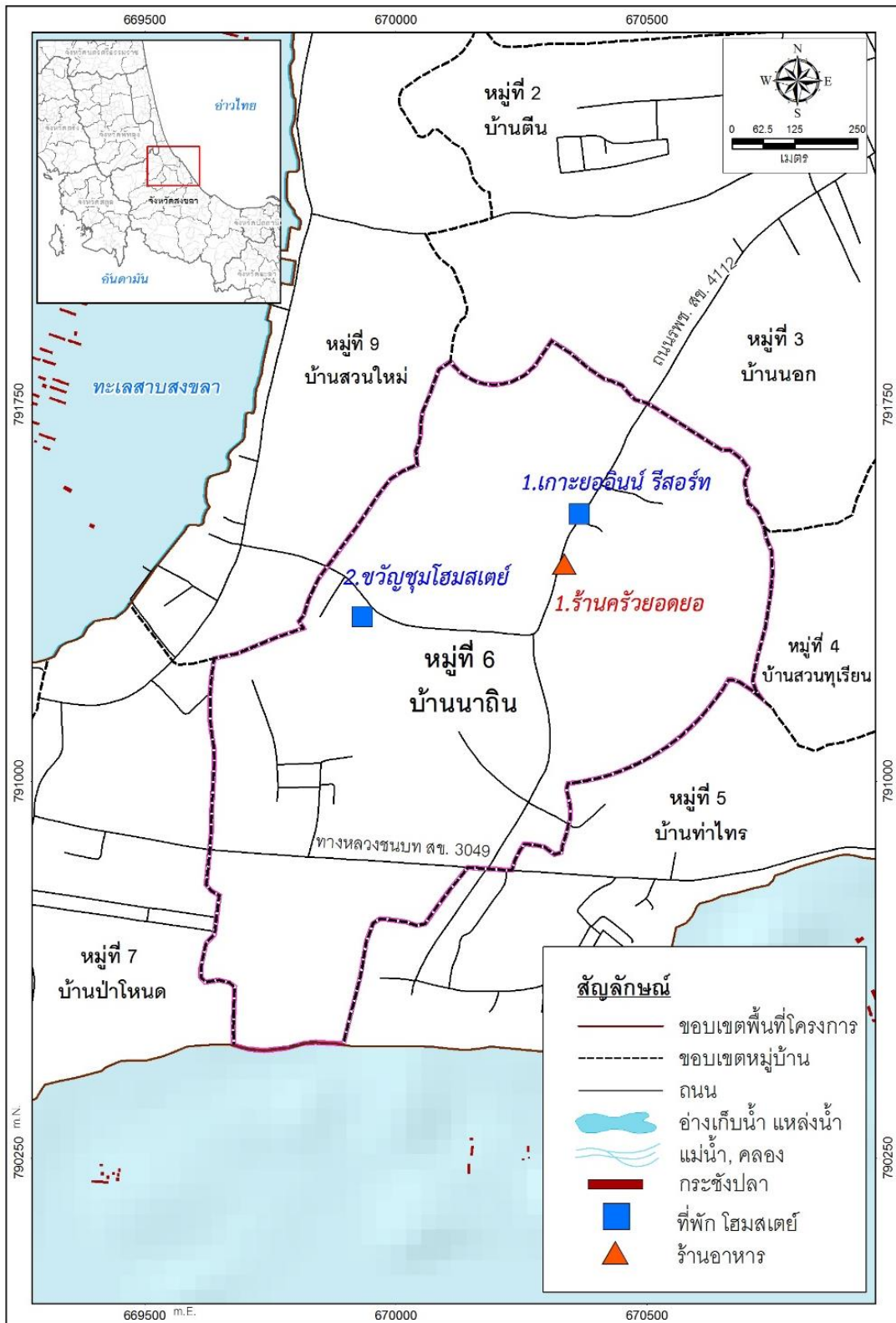

ภาพที่ 76 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทที่พักโฮมสเตย์และร้านอาหารหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน

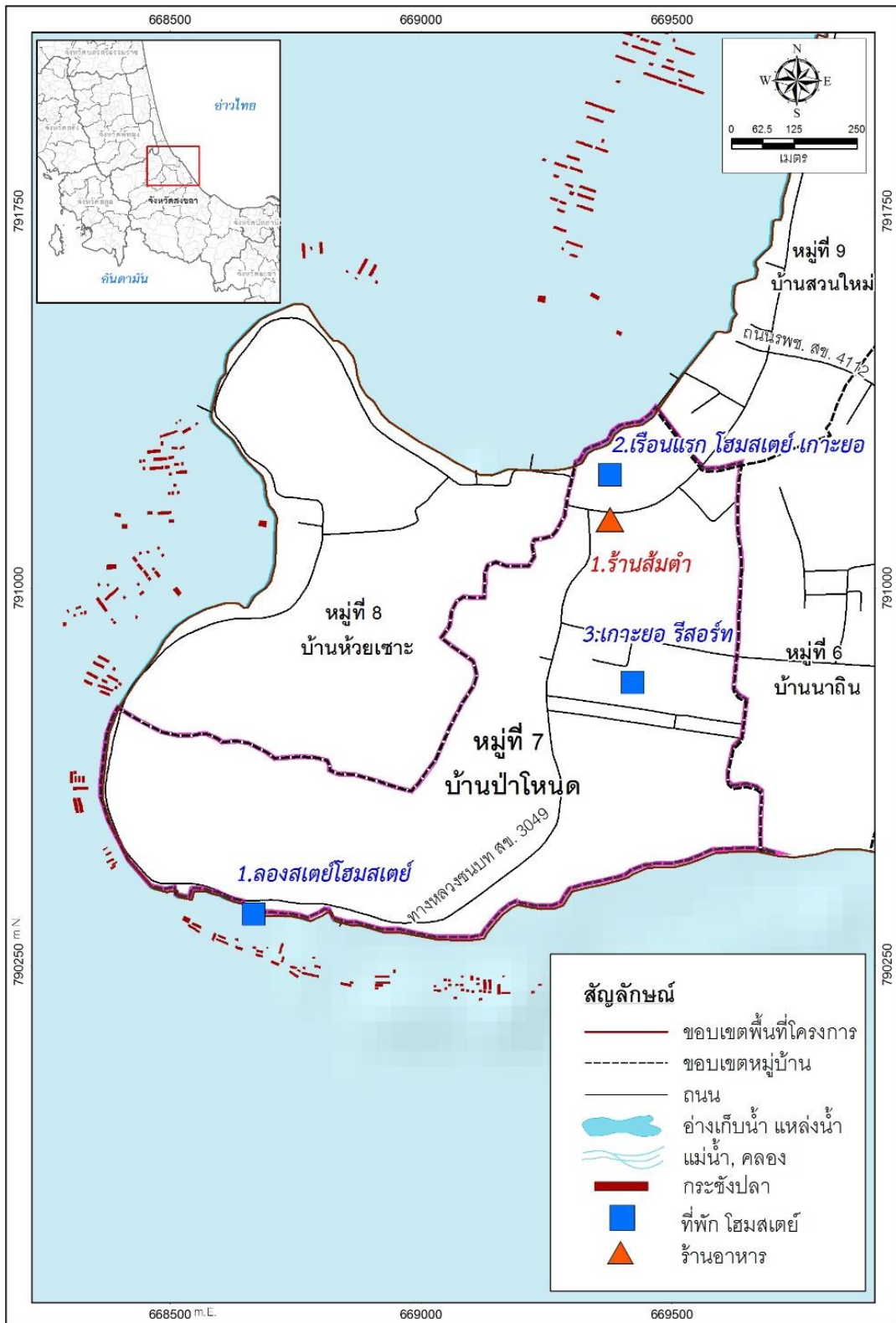

ภาพที่ 77 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทที่พักโฮมสเตย์และร้านอาหารหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร

ภาพที่ 78 ตำแหน่งที่ตั้งประเภที่ฟักโสมสเตย์และร้านอาหารหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน

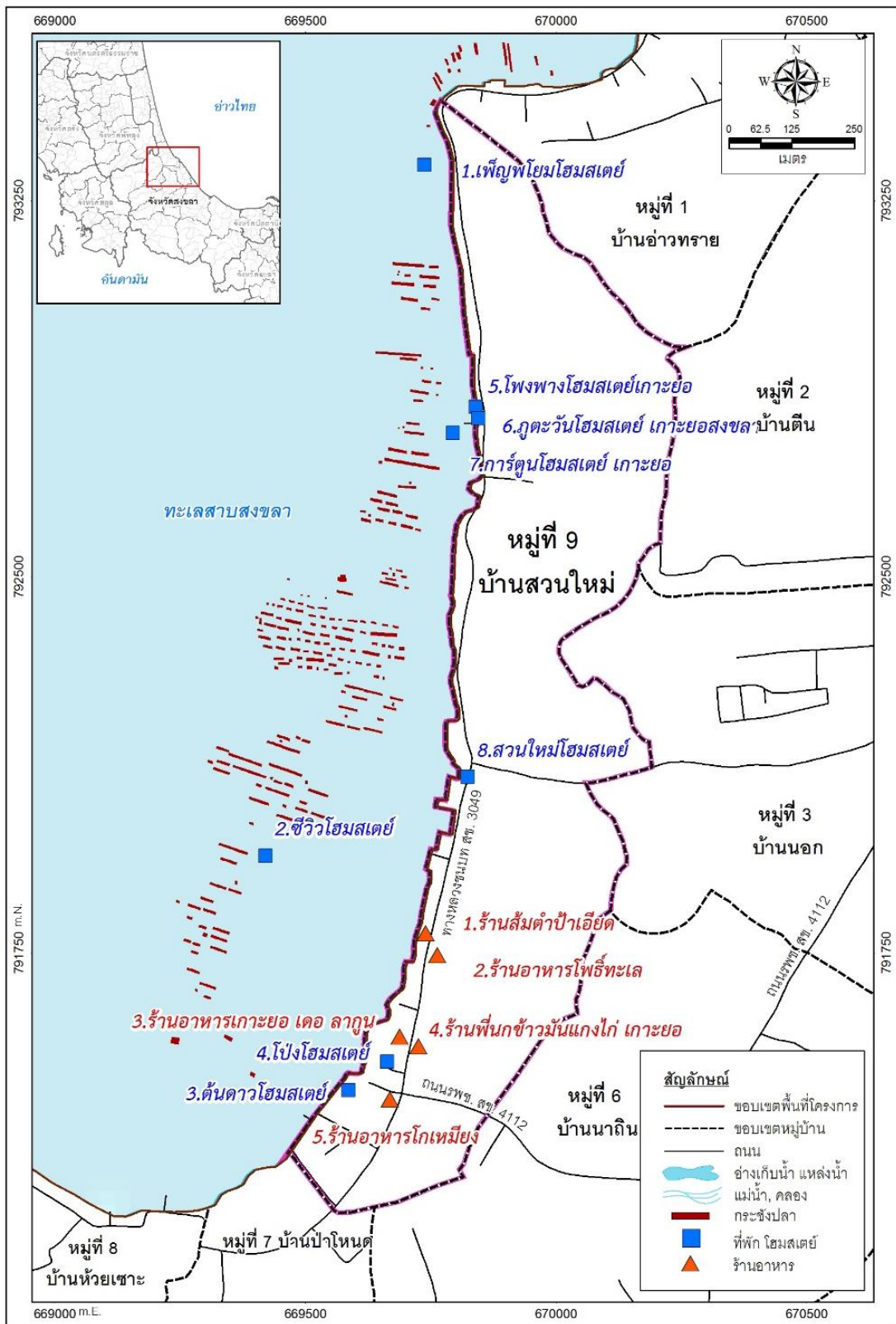

ภาพที่ 79 ตำแหน่งที่ตั้งประเภทที่พักโฮมสตัยและร้านอาหารหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด

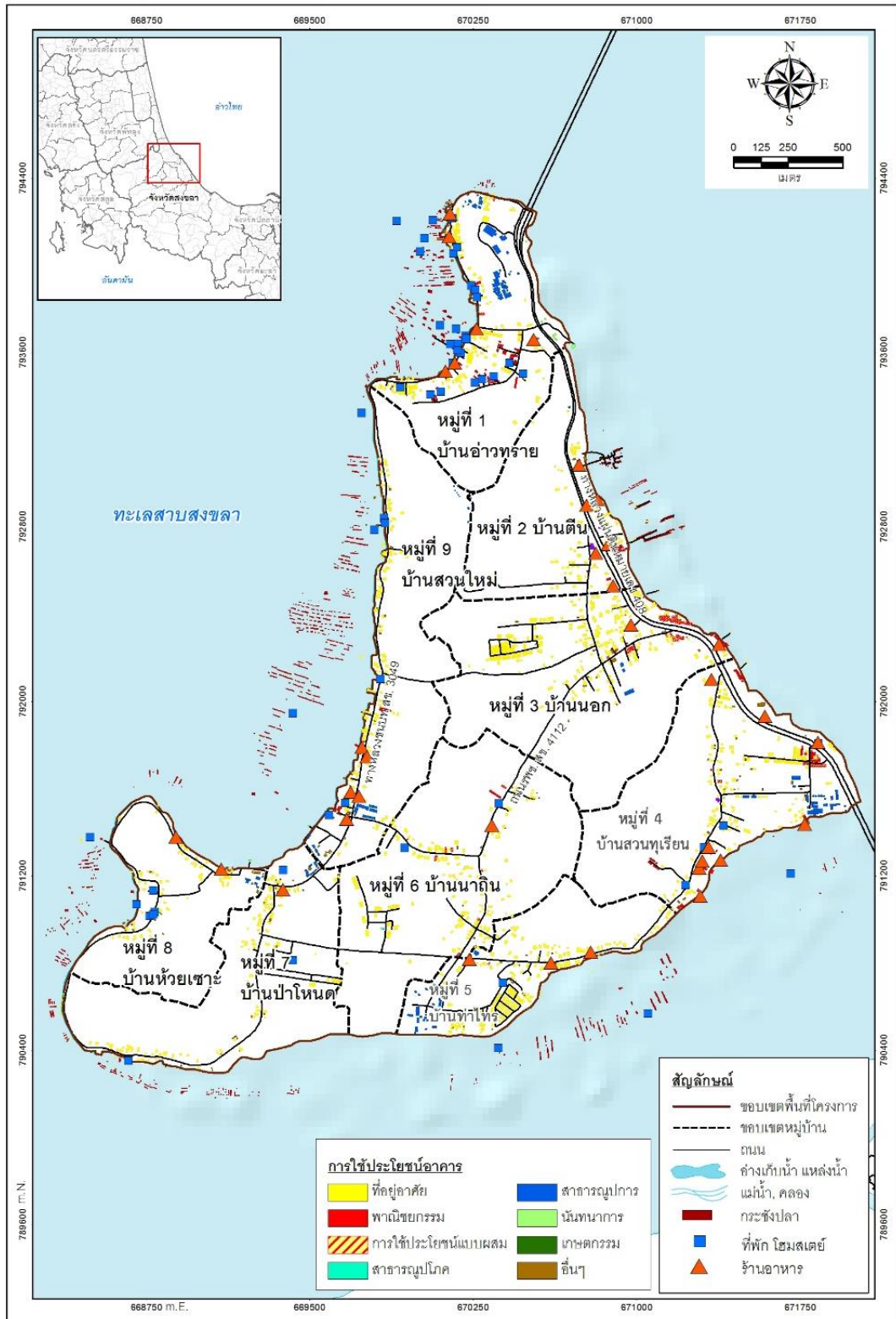
ภาพที่ 80 ตำแหน่งที่ตั้งประเพณีที่ปักโฮมสเตย์และร้านอาหารหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเสาะ

ภาพที่ 81 ตำแหน่งที่ตั้งประเพณีที่พักโฮมสเตย์และร้านอาหารหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

ภาพที่ 82 ตำแหน่งที่ตั้งอาคารในชุมชนเกาะยอ

2. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรม ประเภทโครงสร้างพื้นฐาน/บริการ สาธารณะ (man-made cultural environment: community infrastructure)

- 1) ที่ทำการ อบต. บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ ได้รับผลกระทบจากการเติบโตของชุมชน เนื่องจากมีภาระงานจากการบริการชุมชนเพิ่มขึ้น
- 2) โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดเขาบ่อ สถานที่ตั้งบริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย โรงเรียนวัดแหลมพ้อ สถานที่ตั้งบริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน และโรงเรียนวัดท้ายยอ สถานที่ตั้งบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 2 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนวัดท้ายยอ สถานที่ตั้งบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนวัดแหลมพ้อ บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน ด้านโรงเรียนส่งผลให้คนในพื้นที่นำลูกและบุตรหลานไปเรียนนอกพื้นที่หรือพื้นที่ในตัวเมืองสงขลาและอำเภอหาดใหญ่เนื่องจากมีเส้นทางการเข้าถึงได้สะดวก
- 3) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าไทร ที่ตั้งบริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทรและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสวนทุเรียน สถานที่ตั้งบริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียนต้องมีการวางแผนรองรับจำนวนผู้ป่วยที่เพิ่มขึ้น และวางแผนบริการนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นจากกิจการโรงแรมและรีสอร์ท อีกทั้งยังมีความเสี่ยงในการเกิดโรคระบาด จากการมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นในพื้นที่
- 4) โครงข่ายเส้นทางสัญจรทางเดินเท้าของทุกบริเวณพื้นที่เกาะยอที่ยังไม่เป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมพื้นที่ได้ทั้งเกาะ ส่งผลให้ความสามารถในการรองรับปริมาณจราจรที่เพิ่มขึ้นลดลง อาจเกิดปัญหาจราจรติดขัด และปัญหามลพิษที่เพิ่มขึ้น
- 5) สะพานติณสูลานนท์ เชื่อมเกาะยอ 2 ด้าน ระหว่างฝั่งบ้านน้ำกระจาย และอำเภอเมืองสงขลา การเติบโตของชุมชนเกาะยอทำให้มียานพาหนะเดินทาง เข้า - ออก เกาะยอมากขึ้น จนอาจจะถึงจุดที่สะพานไม่สามารถรองรับได้
- 6) โครงข่ายคมนาคม ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 ทางหลวงชนบท สข.3049 ถนนรพช.สข. 4111 ถนน รพช. สข. 4112 และถนน รพช.สข. 4113 การเพิ่มขึ้นของปริมาณการจราจรทำให้ถนนลาดยางในพื้นที่เกาะยอชำรุดเสียหายอาจเนื่องมาจาก การล้าของผิวถนน การทรุดตัวในชั้นดินคันทาง โดยมีความเสียหาย ผิวถนนแตกกลายหน้าจระเข้ และเกิดหลุมบ่อบนผิวถนน

3. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรม ประเภทศาสนสถาน (man-made cultural environment: religious buildings and structures)

วัดในพื้นที่บริเวณเกาะยอ ได้แก่ วัดท้ายยอ วัดโคกเปี้ยว วัดแหลมพ้อ วัดโคกเปี้ยว วัดแหลมพ้อ วัดเขาบ่อ และสำนักสงฆ์เขาภูเก็ อาคารจำนวนมากในศาสนสถานเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นอาคารเก่า ได้รับผลกระทบ เนื่องจากการพัฒนาชุมชนเกาะยอได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ชุมชน มีการขยายตัวของสิ่งปลูกสร้าง การขยายตัวของโครงข่ายคมนาคมส่งผลกระทบต่อภูมิทัศน์ความสงบของพื้นที่ อีกทั้งผลกระทบต่อการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติโดยรอบเนื่องจากต้องมีการตัดถนนขึ้นไปยังสำนักสงฆ์เขาภูเก็และทำให้สูญเสียภูมิทัศน์ที่สวยงามของภูเขาภูเก็ เป็นต้น

4. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรม ประเภทสถานที่ประวัติศาสตร์ สถานที่สำคัญ โบราณสถาน และอาคารอนุรักษ์ (man-made cultural environment: historical place, site, buildings & structures)

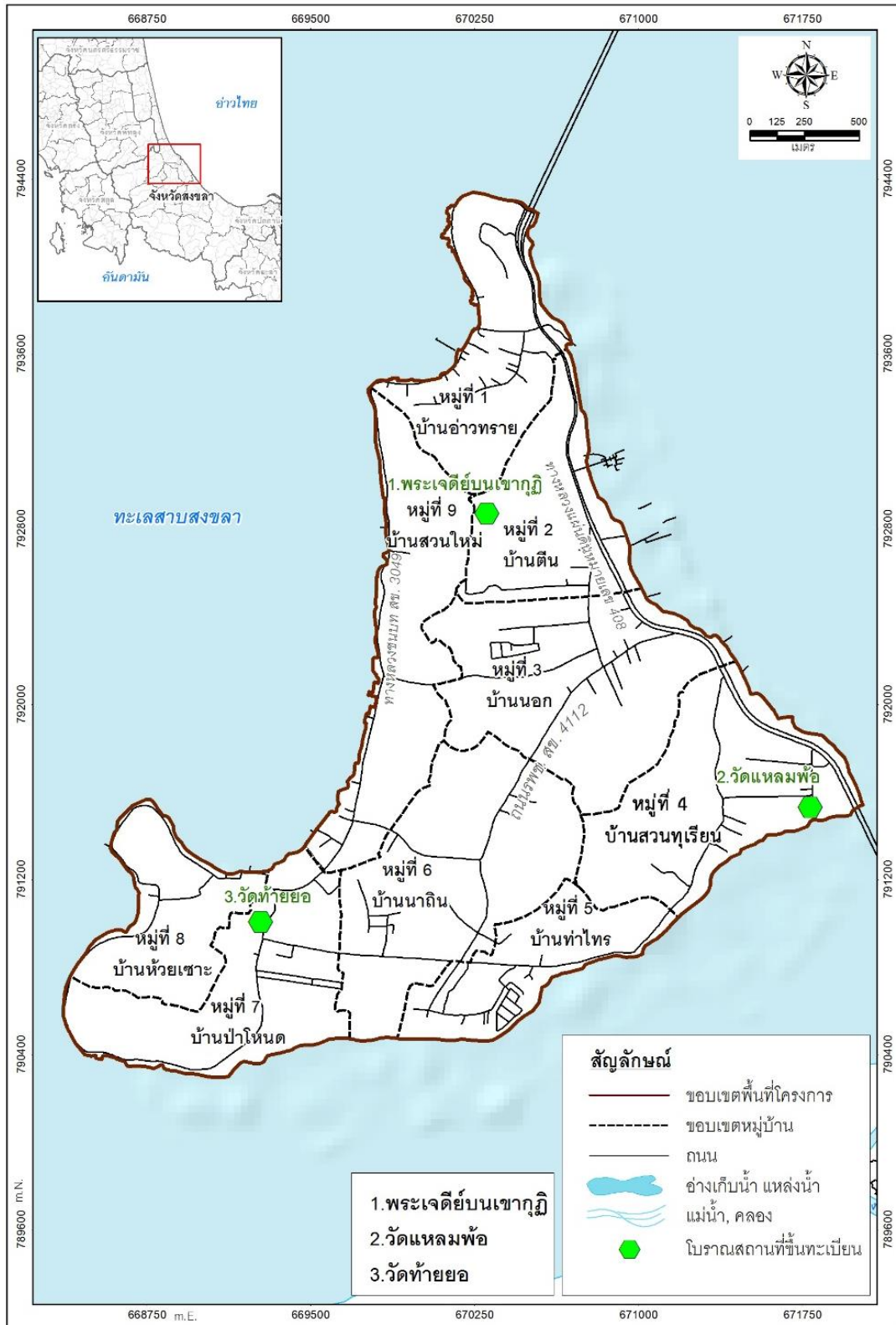
1) อาคารเรือนพื้นถิ่นเกาะยอที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร หมู่ที่ 6 บ้านนาถิน หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด หมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ ซึ่งอาคารเหล่านี้มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม เป็นบ้านเก่าซึ่งควรได้รับการอนุรักษ์ในบริเวณพื้นที่เกาะยอ ซึ่งอาคารเหล่านี้เสื่อมโทรมไปตามกาลเวลาในขณะเดียวกันก็มีจำนวนผู้ใช้อาคารและความต้องการพื้นที่ใช้สอยที่เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการรื้อและสร้างขึ้นใหม่โดยไม่ได้คำนึงถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม

2) โบราณสถานและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน โบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียน ได้แก่ วัดแหลมพ้อ บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน และวัดท้ายยอ บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสา ได้รับส่งผลกระทบโดยตรง ได้แก่ การบุกรุกพื้นที่บริเวณโบราณสถาน การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม ใกล้เคียงและบดบังโบราณสถาน การทำสีอาคารสิ่งก่อสร้างที่ไม่กลมกลืนกับโบราณสถาน เป็นต้น

7.3. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม (intangible cultural environment)

1. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ประเภทวัฒนธรรม ประเพณี (intangible cultural environment: local culture and tradition, custom, folklore, lifestyle)

ประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขากุฎิ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย การให้ความสำคัญของประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขากุฎิน้อยลง เนื่องจากคนในพื้นที่เริ่มมีจำนวนน้อยลง คนต่างถิ่นย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากขึ้นและไม่ได้ให้ความสนใจต่อประเพณีนี้เท่าที่ควรประเพณีทำบุญเดือนสิบ บริเวณวัดเขาบ่อ หมู่ที่ 1 บ้านอ่าวขาว วัดแหลมพ้อ หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน วัดโคกเปี้ยว หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร วัดท้ายยอ หมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสาะ ได้รับผลกระทบเนื่องจากคนต่างถิ่นย้ายเข้ามาอยู่อาศัยจำนวนมาก ทำให้ลูกหลานไม่ได้ให้ความสำคัญกับประเพณีทำบุญเดือนสิบเหมือนในอดีตประเพณีวันว่าง บริเวณวัดเขาบ่อ หมู่ที่ 1 บ้านอ่าวขาว วัดแหลมพ้อ หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน วัดโคกเปี้ยว หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร วัดท้ายยอ หมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสาะ มีประชากรจากที่อื่นอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นจำนวนมาก ทำให้มีผลกระทบต่อประเพณีเนื่องจากประชากรใหม่ๆไม่ให้ความสำคัญกับประเพณีเหมือนกับประชากรในอดีตประเพณีชักพระ บริเวณพื้นที่ตำบลเกาะยอ มีการตั้งถิ่นฐานโดยคนนอกพื้นที่เป็นจำนวนมาก ทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวทำให้ประเพณีถูกละเลย และไม่ได้ให้ความสำคัญเหมือนในอดีต

ภาพที่ 83 ตำแหน่งที่ตั้งสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน

2. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น

(intangible cultural environment: local wisdom etc.)

1) ผ้าทอเกาะยอ ผู้ทอผ้าในตำบลเกาะยอส่วนใหญ่จะทำหน้าที่ทอเพียงอย่างเดียว แต่ในขั้นตอนที่เรียกว่า “การเก็บดอก” (ขั้นตอนในการเตรียมด้ายหรือลวดลายเพื่อใช้ในการทอ) นั้น จะต้องจ้างผู้อื่นพบว่าผู้ที่สามารถทอเองและเก็บดอกได้เองในพื้นที่มีเพียง 5-6 คนเท่านั้นและมักจะเป็นผู้สูงอายุ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งลวดลายที่ใช้ 8 และ 10 ตะกอ จะมีผู้ที่เก็บดอกได้เพียง 2-3 คนเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบปัญหาขาดการรวมกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ ขาดการสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการจัดหาวัตถุดิบ และอุปกรณ์ในการผลิต และขาดการช่วยเหลือทางด้านการตลาด

2) กระเบื้องเกาะยอ การทำกระเบื้องเป็นการนำดินมาใช้เป็นองค์ประกอบหลัก ซึ่งในปัจจุบันดินที่นำมาใช้ทำกระเบื้องไม่สามารถนำมาใช้ได้เนื่องจากดินเป็นโคลนตม ซึ่งเป็นผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่ทำให้สิ่งแวดล้อมของพื้นที่เปลี่ยนไป

3) การดักไซนังและไซนอน กีดขวางเส้นทางเดินของสัตว์น้ำไปมาระหว่างทะเลสาบ แต่ละตอนของพื้นที่แหล่งน้ำ การกีดขวางเส้นทางเดินเรือ บดบังทัศนียภาพของพื้นที่แหล่งน้ำ และมีการแย่งชิงพื้นที่การดักไซนังและไซนอนเพื่อประกอบอาชีพ

4) เลี้ยงปลากระพงในกระชังเกาะยอ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพแหล่งน้ำ เนื่องจากแหล่งน้ำไม่สามารถปรับสภาพสมดุลทางธรรมชาติได้ น้ำในพื้นที่เป็นน้ำปิด ซึ่งส่งผลเสียโดยตรงต่อระบบนิเวศแหล่งน้ำ และทรัพยากรสัตว์น้ำที่อยู่อาศัยในบริเวณแนวชายฝั่งและการกีดขวางเส้นทางเดินเรือ บดบังทัศนียภาพของพื้นที่แหล่งน้ำ และหากเลี้ยงปลากระพงในกระชังจำนวนมากเกินไปจะทำให้ผู้ประมงอาชีพแย่งชิงพื้นที่การทำมาหากินทั้งพื้นที่เลี้ยงปลาและพื้นที่การจำหน่ายเป็นต้น

5) การใช้โพงพางในทะเลสาบสงขลา ทำให้ภูมิทัศน์โดยรอบของพื้นที่ดูไม่สวยงาม อีกทั้งเป็นเครื่องมือประมงที่ใช้ขวางกั้นทางเดินของสัตว์น้ำ ตัดวงจรชีวิตของสัตว์น้ำที่มีการโยกย้ายถิ่นฐานในการขยายพันธุ์ และกีดขวางการสัญจรทางน้ำ ตลอดจนส่งผลกระทบต่อการทำประมงของเครื่องมือประมงที่ถูกกฎหมาย การใช้โพงพางจึงก่อให้เกิดความสูญเสียที่เกิดจากการนำสัตว์น้ำขึ้นมาใช้ก่อนถึงขนาดแรกเริ่มสืบพันธุ์

6) การป้องกันแมลงวันทองทำลายผลไม้ การทำ โคระ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ในปัจจุบันนี้การทำ โคระ นับวันยิ่งจางหายไปสืบเนื่องจากไม่มีใครสืบทอดและวัสดุที่ใช้สานหาซากขึ้นตามลำดัก

7.4 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม (natural and cultural environment)

1. สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม สำนักสงฆ์เขากุฎี ตั้งอยู่บนยอดเขาเกายอ จากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทำให้สำนักสงฆ์เขากุฎีมีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว

ภาพที่ 84 สำนักสงฆ์เขากุฎี
ที่มา : SONGKHLA MULTIROTOR

ภาพที่ 85 ตำแหน่งสำนักสงฆ์เขากุฎี

8. สรุป

การตั้งถิ่นฐานของชุมชนหากจะกล่าวตามทฤษฎีแล้ว เป็นระบบที่เกิดจากความสัมพันธ์ของระบบนิเวศซึ่งเป็นปรากฏการณ์ของสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติกับระบบวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วิถีชีวิต กายภาพ และเทคโนโลยี แหล่งถิ่นฐานมนุษย์มีลักษณะที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานเกาะยอในอดีต มีรูปแบบการตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาวตามเส้นทางถนนและริมฝั่งทะเล (linear settlement) เป็นรูปแบบการตั้งถิ่นฐานแบบดั้งเดิมอันเนื่องมาจากปัจจัยและลักษณะภูมิศาสตร์ทางธรรมชาติ ซึ่งมุ่งเน้นด้านแหล่งทรัพยากรและความปลอดภัย ลักษณะที่โดดเด่นของการตั้งถิ่นฐานในรูปแบบนี้ ได้แก่ การตั้งบ้านเรือนรวมกันเป็นกลุ่มๆ กระจุกตามเนินเขา ตามแหล่งน้ำ หรือตามเส้นทางคมนาคม โดยมีการสร้างบ้านเรือนล้อมรอบตลาด วัด โรงเรียน หรือสถานที่สำคัญต่าง ๆ และมีพื้นที่เกษตรกรรมและประมงล้อมรอบ และการตั้งถิ่นฐานแบบแนวเส้นตรง (linear settlement) บริเวณเส้นทางสายหลักในพื้นที่ชุมชนร่วมด้วย

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนเกาะยอ ส่งผลให้เกิดการอพยพเข้ามาของประชากร นักลงทุน นักท่องเที่ยว จากพื้นที่อื่น ๆ เนื่องด้วยเหตุผลและความจำเป็นที่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการ โดยเฉพาะการสร้างถนนเชื่อมโยงกันทั้งเกาะ ทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐานและเกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินไปตามเส้นทางคมนาคม เมื่อพื้นที่มีโครงข่ายการคมนาคมที่สะดวกขึ้น มีการตัดถนนใหม่และเกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินขยายตัวไปตามโครงข่ายการคมนาคม และทำให้เกิดการขยายตัวของการตั้งถิ่นฐานที่หลากหลายมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการทำไซกุง และกระชังเลี้ยงปลากระพงรอบบริเวณเกาะยอ การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ร้านอาหาร ที่พักแรม โฮมสเตย์ ในทะเลสาบสงขลาและพื้นที่ไหล่เขาของเกาะยอ การก่อสร้างดังกล่าวมิได้ควบคุมด้านรูปแบบอาคารและบริเวณที่ควรก่อสร้าง ส่วนใหญ่เป็นการก่อสร้างไม่ได้มาตรฐานด้านความมั่นคงแข็งแรง การก่อสร้างบางบริเวณทำลายสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและภูมิประเทศดั้งเดิมของพื้นที่ ขัดขวางระบบระบายน้ำตามธรรมชาติ และไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมและความลาดเอียงของพื้นที่ เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเกาะยอส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมโดยเฉพาะทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 ที่ตัดผ่านเกาะยอและเป็นตัวเชื่อมสะพานติณสูลานนท์กับแผ่นดินใหญ่ เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนโครงสร้างด้านต่าง ๆ ของเกาะยอ เนื่องจากเป็นถนนสายสำคัญที่มีการเข้าถึงภายในพื้นที่เกาะยอได้สะดวก ดังนั้นจึงเป็นแกนเหนี่ยวนำการพัฒนาให้เกิดการขยายตัวของการใช้ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรม และที่อยู่อาศัยบริเวณศูนย์กลางชุมชน และการกระจายตัวออกไปโดยรอบ เป็นลักษณะการเติบโตของพื้นที่แบบไร้ทิศทาง

ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมเกาะยอ มีหลากหลายมิติ ได้แก่ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ

สถาปัตยกรรมศาสตร์ โดยภูมิประเทศโดยทั่วไปของพื้นที่เกาะยอถูกรุกกล้าสร้างสิ่งก่อสร้าง และสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติมีสภาพเสื่อมโทรม ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่พื้นที่ เกษตรกรรม พบว่ามีสิ่งปลูกสร้างที่เป็นอาคารบ้านเรือนหนาแน่นขึ้นเรื่อย ๆ ลูกกล้าเข้าไปในพื้นที่ เกษตรกรรม เปลี่ยนแปลงสภาพจากชุมชนชนบทเป็นชุมชนเมืองตามแนวเส้นทางคมนาคมและการ เข้าถึง ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมรูปธรรม ได้แก่ วัด สำนักสงฆ์ สถานปฏิบัติธรรม และ ศาลเจ้า ก็คือ บริเวณโดยรอบที่มีสภาพแวดล้อมเป็นป่าสมบูรณ์ถูกเปลี่ยนแปลง ขาดความสงบ และ ร่มเย็นของศาสนสถานที่เคยมีในอดีต ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมนามธรรม ได้แก่ ประเพณี ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เนื่องจากสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ส่งผลให้ประชากรมี ความสนใจน้อยลง ไม่เข้าร่วม และสืบสาน ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทาง วัฒนธรรม เช่น เขากุฎี ก็คือ บริเวณโดยรอบที่มีสภาพแวดล้อมเป็นภูเขาป่าไม้ถูกเปลี่ยนแปลง

หลังจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อสร้างความเข้าใจในบริบทของพื้นที่วิจัยชุมชนเกาะยอ โดยเฉพาะสภาพปัจจุบันทางกายภาพ ตลอดจนโครงสร้างและองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของเกาะยอในบทนี้แล้ว ในบทต่อไป ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยภาคสนาม ประเมินผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ตามที่ประชากรได้รับรู้ ด้วยแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างตามที่ได้จัดทำ และทดสอบแล้วกับกลุ่มตัวอย่างตามที่ได้วางแผนดำเนินการไว้

บทที่ 5

การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในบทที่ 5 จะเป็นการดำเนินการศึกษาการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตของชุมชนเกาะยอด้วยแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นประชากร ประกอบด้วย การดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ.2562 ด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม จำนวน 150 คน โดยกลุ่มบุคคลทั่วไปที่อยู่อาศัยในพื้นที่เกาะยอ เป็นการสุ่มแบบไม่เจาะจง ส่วนกลุ่มผู้นำชุมชนในท้องถิ่น และกลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ เป็นการเลือกแบบเจาะจง การวิเคราะห์การผลกระทบทางลบ ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมแต่ละประเภททั้ง 4 ประเภทจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ข้อสังเกตด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของผู้วิจัย และสรุป

1. การดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม

การดำเนินการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเกาะยอ จังหวัดสงขลา ซึ่งผู้วิจัยได้ทำงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ตามที่ได้วางแผนไว้ในบทที่ 3 ดังต่อไปนี้

1.1 การสำรวจพื้นที่วิจัยเบื้องต้น

การสำรวจพื้นที่วิจัยเบื้องต้น เป็นการเตรียมตัวก่อนลงเก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัย โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและสำรวจบริบทพื้นที่เกาะยอและพื้นที่ข้างเคียง ในระหว่างวันที่ 10-13 พฤศจิกายน 2561 โดยการสำรวจสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมโดยการสำรวจอย่างย่อ (windshield survey) สังเกตการณ์ จดบันทึก และบันทึกภาพนิ่ง เพื่อเป็นการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจกับพื้นที่จริง หลังจากนั้นได้ทำการสำรวจประชากรเบื้องต้น เพื่อพิจารณากำหนดประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

1.2 เค้าโครงแบบสอบถาม

แบบสอบถามสร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินการวิจัยสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามความคิดเห็นของประชากรในเรื่องการรับรู้ผลกระทบในทางลบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่วิจัย โดยมีเค้าโครงของแบบสอบถาม ดังนี้ (ดูตัวอย่างแบบสอบถามจริงในภาคผนวก)

วัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม

เพื่อทำการศึกษาการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตของชุมชนเกาะยอ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่และลักษณะทางกายของเกาะยอเป็นอย่างมาก ภายหลังจากก่อสร้างสะพานติณสูลานนท์และทางหลวงแผ่นดิน 408 จากอำเภอเมืองสงขลา ไปยังอำเภอลี้หิงนคร ได้มีการก่อสร้างถนน อาคาร บ้านเรือนที่อยู่อาศัย สถานที่ประกอบอาชีพ และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ที่ส่งผลกระทบต่อสภาพกายภาพต่อชุมชน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมของเกาะยอ

โครงสร้างคำถาม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนเกาะยอ ลักษณะการอยู่อาศัย สถานที่ทำงานหรือประกอบอาชีพ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามแบบวัดเจตคติ ความคิดเห็น เพื่อประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมแต่ละประเภท มากน้อยในระดับใด ได้แก่

1. สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

1.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ประกอบด้วย (1) ภูเขาบนเกาะยอ (2) ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขาและเนินเขา (3) ดิน การชะล้างพังทลายของดิน (4) แม่น้ำ ลำธาร ตำนาน แหล่งน้ำจืดตามธรรมชาติ (5) ทะเลสาบสงขลา (6) พื้นที่ชายฝั่งทะเล ชายหาด (7) ป่าชายเลน (8) สหรัยผมนาง และ (9) เวิ้งอ่าว คุ้งน้ำ

1.2 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น ประกอบด้วย (1) สวนสมรม (2) สวนจำปาตะ (3) สวนละมุด (4) สวนทุเรียน (5) สวนมะไฟกา (6) สวนกระท้อน (7) สวนชาพลู และ (8) สวนยอ

2. สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น

2.1 อาคารในชุมชน ประกอบด้วย (1) กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย (2) กลุ่มร้านค้า อาคารพาณิชย์กรรม (3) กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ และ (4) กลุ่มร้านอาหาร ร้านกาแฟ

2.2 โครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ ประกอบด้วย (1) สถาบันทักษิณคดีศึกษา (2) โรงเรียนวัดเขาบ่อ (3) โรงเรียนวัดแหลมพ้อ (4) โรงเรียนวัดท้ายยอ (5) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าไทร (6) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวนทุเรียน (7) สะพานติณสูลานนท์ (8) ทางหลวงแผ่นดิน 408 (9) ทางหลวงชนบท สข. 3049 (10) ถนน รพช. สข. 4111 (11) ถนน รพช. สข. 4112 (12) ถนน รพช. สข. 4113 และ (13) ถนนสาธารณะบ้านดินท่าไทร

2.3 ศาสนสถาน ประกอบด้วย (1) วัดเขาบ่อ (2) วัดแหลมพ้อ (3) วัดโคกเปี้ยว (4) วัดท้ายยอ (5) สำนักสงฆ์เขาภู (6) สถานปฏิบัติธรรมทิพยสถาน และ (7) ศาลเจ้าไต่ก่ง

2.4 สถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์ ประกอบด้วย (1)

เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ (2) โบราณสถานวัดท้ายยอ (3) โบราณสถานวัดแหลมพ้อ และ (4) บ่อน้ำพิบูลสงคราม

3. สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม

3.1 วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ประกอบด้วย (1) งานประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขากุฎิ (2) งานประเพณีทำบุญเดือนสิบ และ (3) งานประเพณีชักพระ

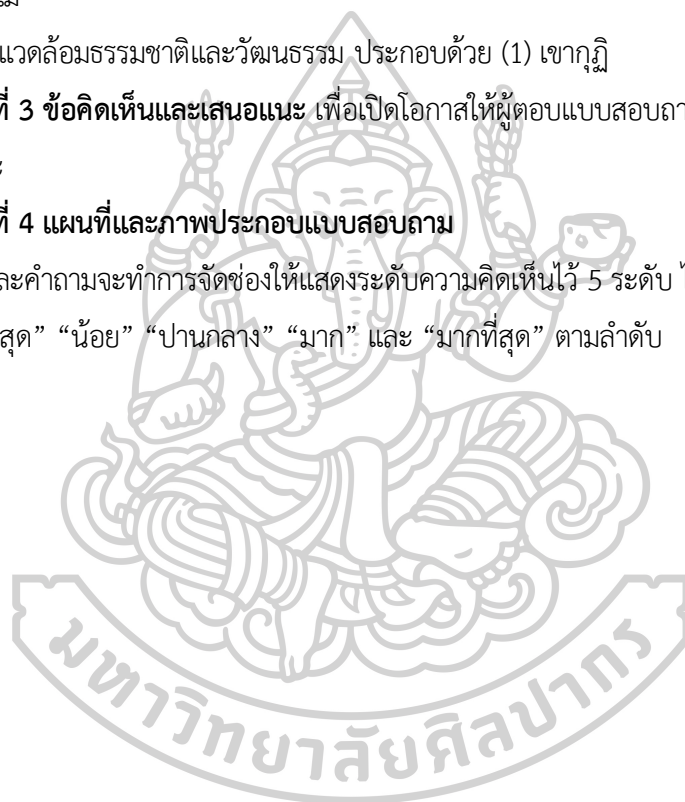
3.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย (1) ผ้าทอเกาะยอ (2) กระเบื้องเกาะยอ (3) การเลี้ยงปลาในกระชัง (4) การใช้โพงพางและไชนั่งในทะเลสาบสงขลา และ (5) การทำโคระ เพื่อป้องกันแมลงวันทองทำลายผลไม้

4. สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม ประกอบด้วย (1) เขากุฎิ

ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น
 อย่างเป็นอิสระ

ส่วนที่ 4 แผนที่และภาพประกอบแบบสอบถาม

ในแต่ละคำถามจะทำการจัดช่องให้แสดงระดับความคิดเห็นไว้ 5 ระดับ ได้แก่ ผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้น “น้อยที่สุด” “น้อย” “ปานกลาง” “มาก” และ “มากที่สุด” ตามลำดับ

2.1 (1) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น			
			
ภูเขาเกาะยอ, ทะเลสาบสงขลา	ป่าชายเลน	เวียงอ่าว คิ่งน้ำ	สวนสมรม
2.2 (1) อาคารในชุมชน			
			
กลุ่มบ้านเรือน ร้านค้า อาคารพาณิชย์		กลุ่มที่พัก โฮมสเตย์และร้านอาหาร ร้านกาแฟ	
2.2 (2) โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ			
			
สถาบันทักษิณคดีศึกษา	โรงเรียนวัดเขาบ่อ	โรงเรียนวัดแหลมพ้อ	โรงเรียนวัดท้ายยอ
			
รพ.สต.บ้านท่าไทร	รพ.สต.บ้านสวนทุเรียน	สะพานติณสูลานนท์	ทางหลวง 408
			
ทางหลวงชนบท สข. 3049	ถนน รพช. สข. 4111	ถนน รพช. สข. 4112	ถนน รพช. สข. 4113
2.2 (3) ศาสนสถาน			
			
วัดเขาบ่อ	วัดแหลมพ้อ	วัดโคกเปี้ยว	วัดท้ายยอ

			
สำนักสงฆ์เขากฎี	สถานปฏิบัติธรรมทิพยสถาน	ศาลเจ้าไต่ก้ง	
2.2 (3) สถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์			
			
เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ	โบราณสถานวัดท้ายยอ	โบราณสถานวัดแหลมพ้อ	บ่อน้ำทิบูลสงคราม (เกาะยอ)
2.3 (2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น			
			
ผ้าทอเกาะยอ	กระเบื้องเกาะยอ	การเลี้ยงปลาในกระชัง	การใช้โพงพางในทะเลสาบสงขลา เกาะยอ
			
การทำโคระ เพื่อป้องกันแมลงวันทองทำลายผลไม้			
2.4 สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม			
			
เขากฎี บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย			

ภาพที่ 86 รูปภาพสถานที่และเรื่องราวซึ่งทำการประเมินการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเกาะยอ
ที่มา : รวบรวมโดยผู้วิจัย, 2561

1.3 การดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม

การแจกแบบสอบถามทำโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยไปแจกกับตัวผู้ตอบแบบสอบถามเองโดยตรง ผู้วิจัยได้ทำการอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยและแบบสอบถาม องค์กรประกอบของแบบสอบถามและวิธีการในการตอบแบบสอบถามให้กับผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องก่อนที่จะดำเนินการกรอกข้อมูลและเริ่มประเมินโดยผู้ตอบแบบสอบถามเอง ผู้วิจัยได้แนบแผนที่และภาพประกอบเพื่อสร้างการสื่อสารและความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้ตอบแบบสอบถามและผู้วิจัย อนึ่ง การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ผู้วิจัยได้ดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ในบทที่ 3 ดังนี้

กลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปที่อยู่อาศัยในพื้นที่เกาะยอ

บุคคลหรือประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เกาะยอ ได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามกับตัวผู้ตอบแบบสอบถามเอง ตั้งแต่วันที่ 3 - 13 มกราคม 2562 ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งหมดจำนวน 110 ชุด

กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นพื้นที่วิจัยเกาะยอ

ผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นผู้มีตำแหน่งในการบริหารงานในหน่วยงานราชการระดับท้องถิ่นประเภทใดประเภทหนึ่งในพื้นที่เกาะยอ ได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามกับตัวผู้ตอบแบบสอบถามเอง ตั้งแต่วันที่ 3 - 13 มกราคม 2562 ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งหมดจำนวน 10 ชุด

กลุ่มที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ

นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ เป็นนักวิชาการด้านการวางแผนผังเมือง และสถาปัตยกรรมและผู้เชี่ยวชาญในด้านการวางแผนพัฒนาชุมชน การวางแผนผังเมือง สถาปัตยกรรมและการอนุรักษ์นักศึกษา และผู้สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการผังเมืองและสถาปัตยกรรม จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา ได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามกับตัวผู้ตอบแบบสอบถามเอง ตั้งแต่วันที่ 3 - 13 มกราคม 2562 ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งหมดจำนวน 30 ชุด

สรุป จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับคืน มีจำนวน 150 ชุด เป็นแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ 1 จำนวน 110 ชุด กลุ่มตัวอย่างที่ 2 จำนวน 10 ชุด และกลุ่มที่ 3 จำนวน 30 ชุด ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการประมวลและวิเคราะห์ผล โดยจะปรากฏรายละเอียดของการดำเนินการในหัวข้อต่อไป

1.4 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

ในช่วงเวลาระหว่างประมาณวันที่ 3-5 มกราคม พ.ศ. 2562 ที่ผู้วิจัยวางแผนจะดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามในพื้นที่วิจัยเกาะยอ ปรากฏว่ามีพายุโซนร้อน (Tropical Storm) “ปาบิก” พัดจากอ่าวไทยเข้าสู่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกด้วยความเร็ว 75 กิโลเมตรต่อชั่วโมง โดยมีศูนย์กลางของพายุอยู่ที่บริเวณแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณทางด้านเหนือของเกาะยอขึ้นไป เกิดลมพายุและฝนตกหนักเป็นวงกว้างติดต่อกันในบริเวณพื้นที่วิจัยและส่วนอื่น ๆ ของ

จังหวัดสงขลา อย่างไรก็ตาม พายุปาบิกไม่ได้สร้างความเสียหายแก่พื้นที่เกาะยอแต่อย่างใด แต่ก็เป็นผู้ประสบภัยที่ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยไม่สามารถจะดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามตามแผนได้ จึงต้องเลื่อนการดำเนินการเก็บข้อมูลออกไปเป็นหลังพายุปาบิกพัดผ่านไปแล้ว

อนึ่ง ผู้วิจัยได้ทำการวางแผนไว้ว่าจะดำเนินการแจกจ่ายแบบสอบถามผ่านโครงข่ายอินเทอร์เน็ตในเว็บไซต์ <https://drive.google.com/drive/my-drive4.2> ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561 – เดือนมกราคม พ.ศ. 2562 นั้น ปรากฏว่าในระหว่างช่วงเวลาดังกล่าว มีผู้ตอบแบบสอบถามเป็นจำนวนน้อยมากจากจำนวนที่คาดหวังไว้ เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลา จึงได้ทำการยกเลิกวิธีการเก็บข้อมูลผ่านโครงข่ายอินเทอร์เน็ตดังกล่าว และเปลี่ยนไปใช้วิธีการแจกแบบสอบถามด้วยตัวเองแทน

1.5 เกณฑ์การประเมินและวิเคราะห์ผล

มาตราส่วน ค่าระดับการประเมินการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเกาะยอ กำหนดให้ตอบเป็นค่าแบบมาตราส่วน 5 ระดับ ของ ลิกเคอร์ต (R.A.Likert) ดังนี้

- 1 คะแนน = ผลกระทบน้อยที่สุด
- 2 คะแนน = ผลกระทบน้อย
- 3 คะแนน = ผลกระทบปานกลาง
- 4 คะแนน = ผลกระทบมาก
- 5 คะแนน = ผลกระทบมากที่สุด

เกณฑ์การแบ่งระดับค่าเฉลี่ย

ค่าเฉลี่ยของผลการวิเคราะห์ได้แบ่งเป็น 5 ระดับ แต่ละระดับ มีช่วงคะแนนค่าเฉลี่ย ดังนี้

- 1.00 - 1.80 ระดับผลกระทบน้อยที่สุด
- 1.81 - 2.60 ระดับผลกระทบน้อย
- 2.61 - 3.40 ระดับผลกระทบปานกลาง
- 3.41 - 4.20 ระดับผลกระทบมาก
- 4.21 - 5.00 ระดับผลกระทบมากที่สุด

2. การประมวลผลและวิเคราะห์ผลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ 1 บุคคลทั่วไป

การประมวลผลและวิเคราะห์ผลที่ได้จากแบบสอบถาม กลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่วิจัยชุมชนเกาะยอ ปรากฏผล ดังนี้

2.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ 1

ในด้านข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จากตารางที่ 16 ผลวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปที่อยู่อาศัยในพื้นที่เกาะยอ ประกอบด้วยผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 110 คน เป็นชาย 61 คน คิดเป็นร้อยละ 55.45 เป็นหญิง 49 คน คิดเป็นร้อยละ 44.55 ซึ่งมีกลุ่มช่วงอายุของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ที่มีจำนวนมากที่สุดในสามอันดับแรก อยู่ในช่วงอายุ 46-60 ปี 33 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 ช่วงอายุ 36-45 ปี 33 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 และช่วงอายุ 24-35 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 21.82 ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมาก มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 50.00 หรือ 55 คน ผู้ตอบแบบสอบถามมีอาชีพธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 21.82 หรือ 24 คน และมีระยะอยู่อาศัยในชุมชนเกาะยอมากกว่า 30 ปี จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 48.18 ซึ่งลักษณะการอยู่อาศัยเป็นผู้อาศัยเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 60.00 หรือ 66 คน สถานที่ทำงานหรือประกอบอาชีพอยู่บริเวณภายในเกาะยอ คิดเป็นร้อยละ 54.55 หรือ 60 คน

ตารางที่ 16 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มที่ 1

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	กลุ่มที่ 1 กลุ่มคนในพื้นที่	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	61	55.45
- หญิง	49	44.55
รวม	110	100.00
อายุ		
- ต่ำกว่า 18 ปี	4	3.64
- 18-23 ปี	8	7.27
- 24-35 ปี	24	21.82
- 36-45 ปี	33	30.00
- 46-60 ปี	33	30.00
- มากกว่า 60 ปี	8	7.27
รวม	110	100.00
การศึกษา		
- ประถมศึกษา	6	5.45
- มัธยมศึกษาตอนต้น	13	11.82
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	22	20.00
- อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	12	10.91
- ปริญญาตรี	55	50.00
- ปริญญาโท	2	1.82
- ปริญญาเอก	0	0.00

- อื่นๆ	0	0.00
รวม	110	100.00
อาชีพ		
- อาจารย์/นักวิชาการ	2	1.82
- นักศึกษา	11	10.00
- รัฐบาล/รัฐวิสาหกิจ	18	16.36
- เกษตรกร	10	9.09
- รับจ้าง	14	12.73
- ค้าขาย	14	12.73
- ธุรกิจส่วนตัว	24	21.82
- อื่นๆ	17	15.45
รวม	110	100.00
ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนเกาะยอ		
- ต่ำกว่า 5 ปี	2	1.82
- 5-10 ปี	9	8.18
- 11-20 ปี	24	21.82
- 21-30 ปี	21	19.09
- มากกว่า 30 ปี	53	48.18
- ไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่	1	0.91
รวม	110	100.00
ลักษณะการอยู่อาศัย		
- เจ้าบ้าน	40	36.36
- เช่าอาศัย	3	2.73
- ผู้อาศัย	66	60.00
- อื่นๆ	1	0.91
รวม	110	100.00
สถานที่ทำงานหรือประกอบอาชีพของท่านอยู่บริเวณใด		
- ภายในเกาะยอ	60	54.55
- ภายนอกเกาะยอ	21	19.09
- ฝั่งอำเภอสิงหนคร	12	10.91
- ฝั่งอำเภอเมืองสงขลา	15	13.64
- อื่นๆ	2	1.82
รวม	110	100.00

2.2 ส่วนที่ 2 การประเมินการรับรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมแต่ละประเภท

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม ของกลุ่มบุคคลทั่วไปที่อยู่อาศัยในพื้นที่เกาะยอ โดยการวิเคราะห์ผลจะทำการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในแต่ละหัวข้อ และนำเสนอในรูปแบบของการสรุปผลโดยมีตารางแสดงรายละเอียดประกอบ ดังต่อไปนี้

2.2.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

(1) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ จากตารางที่ 17 พบว่า มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด 5 องค์กรประกอบ คือ

- (5) ทะเลสาบสงขลา
- (6) พื้นที่ชายฝั่งทะเล ชายหาด ทุกบริเวณ
- (7) ป่าชายเลน บริเวณวัดโคกเปี้ยว
- (8) สำหรับผืนนาบริเวณโดยรอบพื้นที่เกาะยอ
- (9) เวิ้งอ่าว คุ้งน้ำ ทุกบริเวณในเกาะยอ

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมาก 3 องค์กรประกอบ คือ

- (1) ภูเขาหรือเนินเขาบนเกาะยอ ทุกบริเวณ
- (2) ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขา บริเวณเขาสวนทุเรียน และเขาสวนใหม่
- (7) ป่าชายเลน 3 บริเวณ ได้แก่ บริเวณร้านอาหารศิรดา หมู่ที่ 2 บ้านดิน บริเวณ อบต.เกาะยอ

หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ และ บริเวณร้านอาหารเกาะยอ เดอ ลากูน หมู่ที่ 9 บ้านสวน

ส่วนสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับอื่น ๆ รองลงไป คือ ระดับปานกลาง จำนวน 3 องค์กรประกอบ ใน 6 บริเวณ ระดับน้อย และน้อยที่สุด ไม่มี ดูรายละเอียดในตารางที่ 17

(2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น ด้านพื้นที่เกษตรกรรม โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ จากตารางที่ 18 พบว่า มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด 2 องค์กรประกอบ ใน 5 บริเวณ คือ

- (5) สวนมะไฟกาในทุกบริเวณ เช่น บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน และ บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด

- (6) สวนชาพลู (ข้าพลู) ใน 2 บริเวณจากทั้งหมด 3 บริเวณ เช่น บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน และบริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมาก 5 องค์ประกอบ คือ

- (2) สวนจำปาตะ ในทุกบริเวณ ยกเว้น บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน อยู่ในระดับปานกลาง

- (4) สวนทุเรียน ทุกบริเวณ

- (6) สวนกระท้อน ทุกบริเวณ

- (7) สวนชาพลู ที่บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน

- (8) สวนยอ ทุกบริเวณ

ส่วนสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับอื่น ๆ รองลงไป คือ ระดับปานกลาง 3 องค์ประกอบ ใน 5 บริเวณ ระดับน้อย 1 องค์ประกอบ ระดับน้อยที่สุด ไม่มี ดูรายละเอียดในตารางที่ 18

ตารางที่ 17 การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ

2.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	ระดับผลกระทบ	อันดับการประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1	ภูเขา หรือ เนินเขาบนเกาะยอ				
1.1	- ภูเขาภูมิจ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)	3.44	0.71	มาก	16
1.2	- เขาบ่อ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)	3.41	0.74	มาก	19
1.3	- ภูเขาสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)	3.42	0.76	มาก	18
1.4	- ภูเขาสวนใหม่ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)	3.79	1.03	มาก	13
2	ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขา (เนินเขา)				
2.1	- ภูเขาภูมิจ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)	3.40	0.70	ปานกลาง	20
2.2	- เขาบ่อ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)	3.39	0.71	ปานกลาง	21
2.3	- ภูเขาสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)	3.44	0.77	มาก	16

2.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
2.4	- เขาสวนใหม่ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)	3.76	1.02	มาก	14
3	ดิน การชะล้างพังทลาย				
3.1	- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก (ดินพังทลาย ถูกน้ำไหลกัดเซาะเสียหาย)	2.49	1.11	ปานกลาง	25
3.2	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนเรียน (ดินพังทลาย ถูกน้ำไหลกัดเซาะเสียหาย)	2.52	1.10	ปานกลาง	24
3.3	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ดินพังทลาย ถูกน้ำไหลกัดเซาะเสียหาย)	2.70	1.30	ปานกลาง	23
4	แม่น้ำ ลำธาร ตา น้ำ แหล่งน้ำจืด (ธรรมชาติ)				
4.1	- ตา น้ำ ธารน้ำ (ทางเตราะ) (ตาน้ำ ธารน้ำ มีปริมาณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)	2.71	1.30	ปานกลาง	22
5	ทะเลสาบสงขลา (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ น้ำเสีย ทรัพยากรลดลง)	4.81	0.44	มากที่สุด	9
6	พื้นที่ชายฝั่งทะเล ชายหาด				
6.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย)	4.90	0.36	มากที่สุด	4
6.2	- ชายทะเลบริเวณวัดแหลมพ้อ (เขื่อน ค.ส.ล.ป้องกันคลื่นทำให้ภูมิทัศน์ของพื้นที่เสียหาย)	4.89	0.42	มากที่สุด	5
6.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย)	4.89	0.42	มากที่สุด	5
6.4	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย)	4.89	0.42	มากที่สุด	5
7	ป่าชายเลน				
7.1	- บริเวณวัดโคกเปี้ยวหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (ลดน้อยลงจากการเปลี่ยนแปลง พัฒนาพื้นที่)	4.28	0.61	มากที่สุด	10
7.2	- บริเวณร้านอาหารศิริดา หมู่ที่ 2 บ้านดิน (ลดน้อยลงจากการเปลี่ยนแปลงพัฒนาพื้นที่)	4.09	0.83	มาก	12
7.3	- บริเวณ อบต.เกาะยอหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ลดน้อยลงจากการเปลี่ยนแปลงพัฒนาพื้นที่)	4.13	0.59	มาก	11
7.4	- บริเวณร้านอาหารเกาะยอ เดอ ลา กูน หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ลดน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลงพัฒนาพื้นที่)	3.61	1.04	มาก	15

2.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติต่อไป นี้ มากน้อยในระดับใด					
8	สาหร่ายผมนางบริเวณโดยรอบพื้นที่เกาะยอ (ลดน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลงพัฒนาพื้นที่)	4.87	0.36	มากที่สุด	8
9	เวียงอ่าว คุ้งน้ำ				
9.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (ภูมิทัศน์ของพื้นที่เสียหายและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)	4.93	0.29	มากที่สุด	3
9.2	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ภูมิทัศน์ของพื้นที่เสียหายและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)	4.94	0.28	มากที่สุด	1
9.3	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขายะ (ภูมิทัศน์ของพื้นที่เสียหายและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)	4.94	0.28	มากที่สุด	1

ตารางที่ 18 การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น
ด้านพื้นที่เกษตรกรรม โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ

2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับการ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1) พื้นที่เกษตรกรรม การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีผลกระทบในทางลบต่อพื้นที่เกษตรกรรมต่อไป นี้ มากน้อยในระดับใด					
1	สวนสมรม				
1.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.24	0.90	ปานกลาง	25
1.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	2.74	0.60	ปานกลาง	26
1.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.36	0.89	ปานกลาง	24
2	สวนจำปาตะ				
2.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.71	1.21	มาก	14
2.2	- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.66	1.17	มาก	17
2.3	- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.57	1.06	มาก	19
2.4	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.57	1.13	มาก	19

2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับการ ประเมิน
1) พื้นที่เกษตรกรรม การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีผลกระทบ ในทางลบต่อพื้นที่เกษตรกรรมต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
ลำดับ	รายการ				
2.5	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.67	1.19	มาก	15
2.6	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.20	0.88	ปานกลาง	27
2.7	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.62	1.13	มาก	18
2.8	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.67	1.14	มาก	15
2.9	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.75	1.16	มาก	13
3	สวนละมุด (สวา)				
3.1	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	2.49	0.57	น้อย	29
3.2	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	2.63	0.60	ปานกลาง	28
4	สวนทุเรียน (ทุเรียนบ้าน)				
4.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.99	0.89	มาก	11
4.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.87	0.84	มาก	12
4.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	4.06	0.91	มาก	9
5	สวนมะไฟกา (ส้มไฟกา)				
5.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	4.33	0.75	มากที่สุด	2
5.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	4.30	0.75	มากที่สุด	3
5.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	4.34	0.75	มากที่สุด	1

2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
1) พื้นที่เกษตรกรรม การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีผลกระทบ ในทางลบต่อพื้นที่เกษตรกรรมต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
ลำดับ	รายการ				
6	สวนกระท้อน (ท่อนบ้าน)				
6.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	4.13	0.83	มาก	8
6.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิ่น (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	4.05	0.78	มาก	10
6.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	4.17	0.84	มาก	6
7	สวนชาพลู (ข้าพลู)				
7.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	4.24	0.80	มากที่สุด	5
7.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิ่น (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	4.15	0.78	มาก	7
7.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	4.27	0.81	มากที่สุด	4
8	สวนยอ (ยอป่า)				
8.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.53	0.82	มาก	22
8.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิ่น (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.43	0.85	มาก	23
8.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.55	0.71	มาก	21

2.2.2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น

(1) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชน

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชน โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ จากตารางที่ 19 มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด 3 องค์ประกอบ ใน 6 บริเวณ คือ

- (1) กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย 3 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

- (2) กลุ่มร้านค้า อาคารพาณิชย์กรรม

- (3) กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ 2 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

สิ่งแวดลอมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านอาคารในชุมชนที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมาก 3 องค์ประกอบ ใน 11 บริเวณ คือ

- (1) กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย 5 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และบริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ

- (3) กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ 4 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และบริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ

- (4) กลุ่มร้านอาหาร ร้านกาแฟ 2 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

ส่วนสิ่งแวดลอมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านอาคารในชุมชนที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับ อื่น ๆ รองลงไป คือ ระดับปานกลาง 1 องค์ประกอบ ระดับน้อย และน้อยที่สุด ไม่มี ดูรายละเอียดในตารางที่ 19

(2) สิ่งแวดลอมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ฯ

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดลอมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และบริการสาธารณะ โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ จากตารางที่ 20 มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดลอมประเภทนี้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด มาก และปานกลาง ไม่มี ระดับน้อย 3 องค์ประกอบ คือ

- (1) สถาบันทักษิณคดีศึกษา
- (5) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าไทร
- (6) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวนทุเรียน

สิ่งแวดลอมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับน้อยที่สุด 10 องค์ประกอบ คือ

- (2) โรงเรียนวัดเขาบ่อ
- (3) โรงเรียนวัดแหลมพ้อ
- (4) โรงเรียนวัดท้ายยอ
- (7) สะพานติณสูลานนท์
- (8) ทางหลวง 408
- (9) ทางหลวงชนบท สข. 3049
- (10) ถนน รพช. สข. 4111
- (11) ถนน รพช. สข. 4112

- (12) ถนน รพช. สข. 4113
- (13) ถนนสาธารณะบ้านดินท่าไทร

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับต่าง ๆ ดูรายละเอียดในตารางที่ 20

(3) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านศาสนสถาน

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านศาสนสถาน โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ จากตารางที่ 21 มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ที่ได้รับผลกระทบใน ทางลบระดับมากที่สุด มาก และปานกลาง ไม่มี ระดับน้อย 3 องค์ประกอบ คือ

- (2) วัดแหลมพ้อ
- (3) วัดโคกเปี้ยว
- (5) สำนักสงฆ์เขากูฎ

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านศาสนสถานที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับน้อยที่สุด 4 องค์ประกอบ คือ

- (1) วัดเขาบ่อ
- (4) วัดท้ายยอ
- (6) สถานปฏิบัติธรรมทิพยสถาน
- (7) ศาลเจ้าไต้ก๋ง

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านศาสนสถานที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับต่าง ๆ ดูรายละเอียดในตารางที่ 21

(4) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านสถานที่สำคัญ ๆ

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านสถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และอาคารอนุรักษ์ โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ จากตารางที่ 22 มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด 1 องค์ประกอบ ใน 2 บริเวณ คือ

- (1) เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ ใน 2 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก และ บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านสถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์ ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมาก 1 องค์ประกอบ ใน 4 บริเวณ คือ

- (1) เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ ใน 4 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

ส่วนสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านสถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์ ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับอื่น ๆ รองลงไป คือ ระดับปานกลาง 3 องค์ประกอบ ระดับน้อย 1 องค์ประกอบ ระดับน้อยที่สุด ไม่มี ดูรายละเอียดในตารางที่ 22 ตารางที่ 19 การประเมินผลการรับรู้กระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชน โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ

2.2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	ระดับผลกระทบ	อันดับการประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1) อาคารในชุมชน การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่ออาคารในชุมชนต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
1	กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย				
1.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	4.61	0.53	มากที่สุด	3
1.2	- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านตื้น (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	2.90	1.26	ปานกลาง	18
1.3	- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	4.59	0.68	มากที่สุด	4
1.4	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	3.72	0.62	มาก	14
1.5	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	3.87	0.56	มาก	10
1.6	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	3.78	0.48	มาก	12
1.7	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	3.76	0.49	มาก	13
1.8	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	3.97	0.46	มาก	9
1.9	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	4.55	0.62	มากที่สุด	5
2	กลุ่มร้านค้า อาคารพาณิชย์กรรม (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	4.31	0.50	มากที่สุด	6
3	กลุ่มที่พัก โฮมสเตย์				
3.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	4.67	0.62	มากที่สุด	2
3.2	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	3.54	0.69	มาก	16

2.2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประเพณีสร้างขึ้น		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1) อาคารในชุมชน การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่ออาคารในชุมชนต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
3.3	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	3.54	0.60	มาก	16
3.4	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	3.55	0.64	มาก	15
3.5	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	3.83	0.54	มาก	11
3.6	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	4.71	0.49	มากที่สุด	1
4	กลุ่มร้านอาหาร ร้านกาแฟ				
4.1	- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านตีน (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	4.12	0.62	มาก	8
4.2	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	4.18	0.56	มาก	7

ตารางที่ 20 การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประเพณีสร้างขึ้น
ด้านโครงสร้างพื้นฐานฯ โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ

2) โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1	สถาบันทักษิณคดีศึกษา (กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีผู้มาเยี่ยมชมเพิ่มขึ้น ที่จอดรถและการบริการไม่เพียงพอ)	2.44	0.80	น้อย	1
2	โรงเรียนวัดเขาบ่อ (ประชากรวัยเรียนเพิ่มขึ้น ห้องเรียนไม่เพียงพอ)	1.65	0.72	น้อยที่สุด	6
3	โรงเรียนวัดแหลมพ้อ (ประชากรวัยเรียนเพิ่มขึ้น ห้องเรียนไม่เพียงพอ)	1.70	0.65	น้อยที่สุด	5
4	โรงเรียนวัดท้ายยอ (ประชากรวัยเรียนเพิ่มขึ้น ห้องเรียนไม่เพียงพอ)	1.62	0.57	น้อยที่สุด	8
5	รพ.สต.บ้านท่าไทร (ผู้ป่วย ผู้สูงวัยเพิ่มขึ้น พื้นที่บริการไม่เพียงพอ)	1.86	0.54	น้อย	3

2) โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
6	รพ.สต.บ้านสวนทุเรียน (ผู้ป่วย ผู้สูงวัยเพิ่มขึ้น พื้นที่บริการไม่เพียงพอ)	1.91	0.50	น้อย	2
7	สะพานดินสุสานนท์ (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	1.72	0.68	น้อยที่สุด	4
8	ทางหลวงแผ่นดิน 408 (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	1.65	0.61	น้อยที่สุด	6
9	ทางหลวงชนบท สข. 3049 (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	1.62	0.51	น้อยที่สุด	8
10	ถนน รพช. สข. 4111 (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	1.50	0.52	น้อยที่สุด	10
11	ถนน รพช. สข. 4112 (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	1.50	0.52	น้อยที่สุด	10
12	ถนน รพช. สข. 4113 (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	1.49	0.52	น้อยที่สุด	12
13	ถนนสาธารณะบ้านตีนท่าไทร (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	1.49	0.52	น้อยที่สุด	12

ตารางที่ 21 การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประเพณีมนุษย์สร้างขึ้น
ด้านศาสนสถานโดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ

3) ศาสนสถาน การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อศาสนสถานต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1	วัดเขาบ่อ (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม ใกล้และบดบังโบราณสถาน)	1.76	0.56	น้อยที่สุด	5
2	วัดแหลมพ้อ (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม ใกล้และบดบังโบราณสถาน)	2.12	0.63	น้อย	2
3	วัดโคกเปี้ยว (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม ใกล้และบดบังโบราณสถาน)	1.91	0.75	น้อย	3
4	วัดท้ายยอ (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม ใกล้และบดบังโบราณสถาน)	1.77	0.65	น้อยที่สุด	4
5	สำนักสงฆ์เขาภูฎิ (สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ พื้นที่ป่าโดยรอบถูกทำลาย)	2.24	0.95	น้อย	1

3) ศาสนสถาน การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อศาสนสถานต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
6	สถานปฏิบัติธรรมทิพยสถาน (สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ พื้นที่ป่าโดยรอบถูกทำลาย)	1.65	0.55	น้อยที่สุด	6
7	ศาลเจ้าไท่กั๋ง (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม ใกล้เคียง บตบึงโบราณสถาน)	1.40	0.58	น้อยที่สุด	7

ตารางที่ 22 การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น
ด้านสถานที่สำคัญ ๆ โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ

4) สถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์ จากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อสถานที่ สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และอาคารอนุรักษ์ ต่อไปนี้ มาก น้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1	เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ				
1.1	- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	4.57	0.64	มากที่สุด	1
1.2	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	3.30	1.23	ปานกลาง	7
1.3	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	4.14	0.48	มาก	3
1.4	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิ่น (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	4.23	0.52	มากที่สุด	2
1.5	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	4.14	0.54	มาก	3
1.6	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	4.05	0.61	มาก	6
1.7	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	4.14	0.60	มาก	3
2	โบราณสถานวัดท้ายยอ	3.01	1.25	ปานกลาง	8
3	โบราณสถานวัดแหลมพ้อ (การทำสืออาคารสิ่งก่อสร้างที่ไม่ กลมกลืนกับโบราณสถาน)	2.94	1.17	ปานกลาง	9
4	บ่อน้ำพิบูลสงครามหรือบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เกาะยอ (การก่อสร้าง อาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม ใกล้เคียงบตบึงโบราณสถาน)	2.01	0.96	น้อย	10

2.2.3 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม

(1) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านวัฒนธรรมประเพณี

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านวัฒนธรรมประเพณี โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ จากตารางที่ 23 มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมประเพณีที่ได้รับผลกระทบใน ทางลบระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง และน้อย ไม่มี ระดับน้อยที่สุด ทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ

- (1) งานประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขาภู
- (2) งานประเพณีทำบุญเดือนสิบ
- (3) งานประเพณีชักพระ

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านวัฒนธรรมประเพณี ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับต่าง ๆ ดูรายละเอียดในตารางที่ 23

(2) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ จากตารางที่ 24 มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมประเพณีที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด 4 องค์ประกอบ คือ

- (2) กระเบื้องเกาะยอ
- (3) การเลี้ยงปลาในกระชัง 3 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่
- (4) การใช้โพงพางในทะเลสาบสงขลา ทุกบริเวณ
- (5) การทำโคระ เพื่อป้องกันแมลงวันทองทำลายผลไม้

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด 2 องค์ประกอบ คือ

- (1) ผ้าทอเกาะยอ
- (3) การเลี้ยงปลาในกระชัง ใน 2 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร และบริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด

ส่วนสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับอื่น ๆ รองลงไป คือ ระดับปานกลาง น้อย และระดับน้อยที่สุด ไม่มี ดูรายละเอียดในตารางที่ 24

ตารางที่ 23 การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านวัฒนธรรม
ประเพณี โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ

2.3 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1) วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมด้านวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่นของเกาะยอต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
1	งานประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขากุฎิ (มีผู้เข้าร่วมน้อยลงไม่ได้รับความสนใจ ขาดการส่งเสริม สืบทอด)	1.65	0.79	น้อยที่สุด	1
2	งานประเพณีทำบุญเดือนสิบ (มีผู้เข้าร่วมน้อยลงไม่ได้รับความสนใจ ขาดการส่งเสริม สืบทอด)	1.55	0.63	น้อยที่สุด	3
3	งานประเพณีชักพระหรือประเพณีลากพระ (มีผู้เข้าร่วมน้อยลงไม่ได้รับความสนใจ ขาดการส่งเสริม สืบทอด)	1.61	0.62	น้อยที่สุด	2

ตารางที่ 24 การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ

2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกาะยอต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
1	ผ้าทอเกาะยอ (ขาดแคลนวัตถุดิบ ต้นทุนการผลิตสูง สิ้นค้ามีราคาสูง)	3.72	0.59	มาก	12
2	กระเบื้องเกาะยอ (ขาดแคลนวัตถุดิบ ต้นทุนการผลิตสูง สิ้นค้ามีราคาสูง)	4.95	0.21	มากที่สุด	1
3	การเลี้ยงปลาในกระชัง				
3.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.70	0.62	มากที่สุด	6
3.2	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.11	0.72	มาก	11
3.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	3.96	0.88	มาก	13
3.4	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.25	0.67	มากที่สุด	10
3.5	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.74	0.46	มากที่สุด	3

2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีผลกระทบในทางลบต่อ สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกาะยอต่อไปนี้ มากน้อยใน ระดับใด					
4	การใช้โพงพางในทะเลสาบสงขลา เกาะยอ				
4.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิง พื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.68	0.68	มากที่สุด	8
4.2	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิง พื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.58	0.58	มากที่สุด	9
4.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิง พื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.69	0.54	มากที่สุด	7
4.4	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขายะ (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิง พื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.72	0.51	มากที่สุด	5
4.5	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิง พื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.74	0.50	มากที่สุด	3
5	การทำโคระ เพื่อป้องกันแมลงวันทองทำลายผลไม้ (ไม่ได้รับความสนใจ ขาดการสืบทอด)	4.81	0.42	มากที่สุด	2

2.2.4 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม

(1) สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมโดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ จากตารางที่ 25 มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ซึ่งมีเพียง 1 องค์ประกอบ ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด ไม่มี ระดับมาก 1 องค์ประกอบ คือ

- (1) เขากูฎี บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย

ตารางที่ 25 การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม

โดยกลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปในชุมชนเกาะยอ

2.4 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1) สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม					
การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อ สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทาง วัฒนธรรมต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
1	เขากูฎี บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ พื้นที่ป่าโดยรอบถูกทำลาย)	3.56	0.63	มาก	1

2.3 ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นและเสนอแนะจากกลุ่มบุคคลทั่วไป

สรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

สรุปประเด็นสำคัญจากข้อคิดเห็นและเสนอแนะจากกลุ่มที่ 1 แสดงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่มากที่สุด คือ พื้นที่ชายฝั่งทะเล ชายหาด ซึ่งในปัจจุบันไม่มีพื้นที่ชายหาดและมีปัญหาน้ำเสียและน้ำจากทะเลสาบสงขลาฝั่งพื้นที่เกาะยอมีกลิ่นสีบเนื่องจากการปล่อยน้ำเสียจากพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรมโดยรอบทะเลสาบของอำเภอสิงหนคร อำเภอเมืองสงขลาและตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ ซึ่งมีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ซึ่งทำให้ระบบนิเวศในทะเลสาบสงขลาเสื่อมโทรมและส่งผลกระทบต่อสาหร่ายผมนางบริเวณโดยรอบพื้นที่เกาะยอ ซึ่งเป็นผลผลิตที่สร้างชื่อเสียงและสินค้าสำคัญของชุมชนลดน้อยลงอย่างมาก รองลงมา คือ ป่าชายเลนเกือบทุกบริเวณลดน้อยลงจากการเปลี่ยนแปลงพัฒนาพื้นที่แต่ที่เด่นชัดที่สุด คือ บริเวณร้านอาหารศิรดา หมู่ที่ 2 บ้านดิน ลดน้อยลงจากอดีตในส่วนของเว้าอ่าว คุ้งน้ำของพื้นที่บริเวณเกาะยอในอดีตเป็นที่จอดเรือของชาวบ้าน ชาวประมง แต่ในปัจจุบันไม่มีเว้าอ่าวหรือคุ้งน้ำเนื่องจากการพัฒนาด้านที่อยู่อาศัยและการประกอบอาชีพ เป็นต้น

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น ด้านพื้นที่เกษตรกรรมมีพื้นที่ลดลง และถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์มากขึ้น ด้านอาคารในชุมชน บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก ได้ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นบ้านจัดสรรขุนพิทักษ์สร้างบ้านโดยไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์โดยรอบของพื้นที่ โดยมีการไปสร้างบนเนินเขาสูงซึ่งทำลายสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ป่าไม้พรรณพืชต่างๆ และภายในอนาคตข้างหน้าต้องเกิดผลกระทบและปัญหาเรื่องดินพังทลายและกลุ่มร้านค้า อาคารพาณิชย์กรรมและกลุ่มร้านอาหารร้านกาแฟ มีเพิ่มขึ้นจากอดีตเป็นจำนวนมากมีเกือบทุกหมู่บ้าน โดยเฉพาะพื้นที่หมู่ที่ 3 บ้านดิน มีจำนวนมากที่สุดทั้งตำบลเกาะยอ

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น (โครงสร้างพื้นฐาน ฯ) ด้านโรงเรียนในพื้นที่เกาะยอปัจจุบันมีนักเรียนน้อยมากสืบเนื่องมาจากการมีถนน สะพานติณสุลานนท์ ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมที่สะดวกในการสัญจรที่ดีขึ้นทำให้ผู้ปกครองในพื้นที่ให้เด็ก ๆ ไปเรียนโรงเรียนพื้นที่ข้างเคียง ซึ่งก็คือ อำเภอเมืองสงขลา อำเภอสิงหนคร อำเภอหาดใหญ่ โดยจะมีรถประจำทางมารับมาส่งเด็กๆ ถึงพื้นที่เกาะยอ จึงส่งผลให้โรงเรียนในพื้นที่เกาะยอทั้ง 3 แห่ง ไม่ค่อยมีนักเรียนและอาจจะโดนยุบโรงเรียนเพราะสาเหตุข้างต้นที่ได้กล่าว

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม (ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีท้องถิ่น) กระเบื้องเกาะยอขาดแคลนวัตถุดิบและสินค้ามีราคาสูงและขาดแคลนวัตถุดิบทั้งตัวดินที่นำมาทำกระเบื้องและกำลังคนที่จะทำกระเบื้อง การเลี้ยงปลาในกระชัง เป็นอาชีพหนึ่งที่สำคัญของเกาะยอและมีจำนวนมากเกินไปซึ่งเป็นส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำที่ทำให้เกิดน้ำเสียที่เกิดจากตะกอนและการให้อาหาร การใช้โพงพางใน

ทะเลสาบสงขลา เกาะยอเริ่มน้อยลงแต่จะเป็นการใช้ไชนั่งแทนซึ่งมีอยู่โดยรอบบริเวณเกาะยอ แต่พื้นที่ที่ใช้โพงพางหรือไชนั่งมากที่สุด คือบริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทรายและบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม บริเวณเขาภูเกฏี บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ธรรมชาติโดยรอบโดยมีการตัดถนนและการสร้างอาคารและบ้านจัดสรร บริเวณริมถนนทางขึ้นไปยังเขาภูเกฏี

3. การประมวลผลและการวิเคราะห์ผลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น

การประมวลผลและวิเคราะห์ผลที่ได้จากแบบสอบถาม กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย ปรากฏผล ดังนี้

3.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้นำชุมชนในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย

ในด้านข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จากตารางที่ 26 ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่วิจัยชุมชนเกาะยอ ประกอบด้วยผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 10 คน โดยมีรายชื่อ คือ(1) นายบรรหาร วรณโร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 (2) นายสุทิน กาศานุสนธิ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 (3) นายเจษฎา แสงสวัสดิ์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 (4) นางธนพร ปลอดทอง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 (5)นางอารีย์ ไชยบุบผา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 (6) นายวิรัตน์ ศรีสุวรรณ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 (7) นายสุรกิจ สุวรรณวินมิตร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 (8) นายพิทักษ์ ไพศาลศิลป์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 (9) นายสมชาย ลากวงศ์ สมาชิกสภาและพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ (10) นายทรงพล ไพบูลย์สมบัติ สมาชิกสภาและพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ โดยแบ่งเป็นชาย 7 คน คิดเป็น ร้อยละ 70.00 เป็นหญิง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 ซึ่งมีกลุ่มช่วงอายุของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ที่มีจำนวนมากที่สุดในสามอันดับแรก อยู่ในช่วงอายุ 36-45 ปี 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ช่วงอายุ 46-60 ปี 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 และช่วงอายุ 18-23 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมาก มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมตอนปลาย ร้อยละ 40.00 หรือ 4 คน และมีระยะอยู่อาศัยในชุมชนเกาะยอมากกว่า 30 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 ซึ่งลักษณะการอยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นเจ้าของบ้าน คิดเป็นร้อยละ 70.00 หรือ 7 คน สถานที่ทำงานหรือประกอบอาชีพอยู่บริเวณภายในเกาะยอ คิดเป็นร้อยละ 100.00 หรือ 10 คน

ตารางที่ 26 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	กลุ่มที่ 1 กลุ่มคนในพื้นที่	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	7	70.00
- หญิง	3	30.00
รวม	10	100.00
อายุ		
- ต่ำกว่า 18 ปี	0	0.00
- 18-23 ปี	1	10.00
- 24-35 ปี	0	0.00
- 36-45 ปี	5	50.00
- 46-60 ปี	4	40.00
- มากกว่า 60 ปี	0	0.00
รวม	10	100.00
การศึกษา		
- ประถมศึกษา	2	20.00
- มัธยมศึกษาตอนต้น	1	10.00
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	4	40.00
- อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	3	30.00
- ปริญญาตรี	0	0.00
- ปริญญาโท	0	0.00
- ปริญญาเอก	0	0.00
- อื่นๆ	0	0.00
รวม	10	100.00
อาชีพ		
- อาจารย์/นักวิชาการ	1	10.00
- นักศึกษา	0	0.00
- รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	1	10.00
- เกษตรกร	0	0.00
- รับจ้าง	2	20.00
- ค้าขาย	1	10.00
- ธุรกิจส่วนตัว	2	20.00
- อื่นๆ	3	30.00
รวม	10	100.00

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	กลุ่มที่ 1 กลุ่มคนในพื้นที่	
	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนเกาะยอ		
- ต่ำกว่า 5 ปี	1	10.00
- 5-10 ปี	0	0.00
- 11-20 ปี	0	0.00
- 21-30 ปี	4	40.00
- มากกว่า 30 ปี	8	80.00
- ไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่	0	0.00
รวม	10	100.00
ลักษณะการอยู่อาศัย		
- เจ้าบ้าน	7	70.00
- เช้าอาศัย	1	10.00
- ผู้อาศัย	2	20.00
- อื่นๆ	0	0.00
รวม	10	100.00
สถานที่ทำงานหรือประกอบอาชีพของท่านอยู่บริเวณใด		
- ภายในเกาะยอ	10	100.00
- ภายนอกเกาะยอ	0	0.00
- ฝั่งอำเภอสิงหนคร	0	0.00
- ฝั่งอำเภอเมืองสงขลา	0	0.00
- อื่นๆ	0	0.00
รวม	10	100.00

3.2 ส่วนที่ 2 การประเมินการรับรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมแต่ละประเภท

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม ของกลุ่มผู้นำชุมชนในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย ชุมชนเกาะยอ โดยการวิเคราะห์ผลจะทำการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในแต่ละหัวข้อ และนำเสนอในรูปของการสรุปผลโดยมีตารางแสดงรายละเอียดประกอบ ดังต่อไปนี้

3.2.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

(1) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยกลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นชุมชนเกาะยอ จากตารางที่ 27 พบว่า ผู้แสดงความคิดเห็นว่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบในทางลบ ระดับมากที่สุด 4 องค์ประกอบ คือ

- (5) ทะเลสาบสงขลา
- (6) พื้นที่ชายฝั่งทะเล ชายหาด ทุกบริเวณ
- (8) สาหร่ายผมนางบริเวณโดยรอบพื้นที่เกาะยอ
- (9) เวียงอ่าว คุ้งน้ำ ทุกบริเวณในเกาะยอ

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมาก 3 องค์ประกอบ คือ

- (2) ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขา เขากูฎิ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย
- (4) แม่น้ำ ลำธาร ตาน้ำ แหล่งน้ำจืดตามธรรมชาติ ตาน้ำ ธารน้ำ (ทางตรား)
- (7) ป่าชายเลน ทุกบริเวณ คือ บริเวณวัดโคกเปี้ยวหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณร้านอาหารศิริดา หมู่ที่ 2 บ้านตั้น บริเวณ อบต.เกาะยอหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ และบริเวณร้านอาหารเกาะยอ เดอ ลา กูน หมู่ที่ 9 บ้านสวน

ส่วนสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับอื่น ๆ รองลงไป คือ ระดับปานกลาง 2 องค์ประกอบ ใน 7 บริเวณ ระดับน้อย 1 องค์ประกอบ ใน 3 บริเวณ ระดับน้อยที่สุด ไม่มี ดูรายละเอียดในตารางที่ 27

(2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยกลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นชุมชนเกาะยอ จากตารางที่ 28 พบว่า สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด ไม่มี ระดับมาก 3 องค์ประกอบ คือ

- (5) สวนมะไฟกา ในทุกบริเวณ เช่น บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน และบริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด
- (6) สวนกระท้อน ทุกบริเวณ
- (7) สวนชาพลู ใน 2 บริเวณจากทั้งหมด 3 บริเวณ เช่น บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน และบริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด

ส่วนสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับอื่น ๆ รองลงไป คือ ระดับปานกลาง 6 องค์ประกอบ ใน 21 บริเวณ ระดับน้อย และน้อยที่สุด ไม่มี ดูรายละเอียดในตารางที่ 28

ตารางที่ 27 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น

2.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ			ส่วน		
1) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ย Mean	เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1	ภูเขา หรือ เนินเขาบนเกาะยอ				
1.1	- เขากุฎี บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)	3.40	1.07	ปานกลาง	16
1.2	- เขาบ่อ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)	3.00	0.67	ปานกลาง	20
1.3	- เขาสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)	3.00	0.67	ปานกลาง	20
1.4	- เขาสวนใหม่ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)	3.00	0.67	ปานกลาง	20
2	ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขา (เนินเขา)				
2.1	- เขากุฎี บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)	3.50	1.08	มาก	15
2.2	- เขาบ่อ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)	3.10	0.74	ปานกลาง	17
2.3	- เขาสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)	3.10	0.74	ปานกลาง	18
2.4	- เขาสวนใหม่ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)	3.10	0.74	ปานกลาง	18
3	ดิน การชะล้างพังทลาย				
3.1	- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก (ดินพังทลาย ภูน้ำไหลกัดเซาะเสียหาย)	2.50	0.85	น้อย	24
3.2	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนเรียน (ดินพังทลาย ภูน้ำไหลกัดเซาะเสียหาย)	2.60	0.97	น้อย	23
3.3	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ดินพังทลาย ภูน้ำไหลกัดเซาะเสียหาย)	2.50	0.85	น้อย	24
4	แม่น้ำ ลำธาร ตาน้ำ แหล่งน้ำจืด (ธรรมชาติ)				
4.1	- ตาน้ำ ธารน้ำ (ทางเตราะ) (ตาน้ำ ธารน้ำ มีปริมาณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)	3.80	0.79	มาก	14

2.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ					
1) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
5	ทะเลสาบสงขลา (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ น้ำเสีย ทรัพยากรลดลง)	4.40	0.97	มากที่สุด	9
6	พื้นที่ชายฝั่งทะเล ชายหาด				
6.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย)	4.70	0.67	มากที่สุด	1
6.2	- ชายทะเลบริเวณวัดแหลมพ้อ (เขื่อน ค.ส.ล.ป้องกันคลื่นทำให้ภูมิทัศน์ของพื้นที่เสียหาย)	4.70	0.67	มากที่สุด	1
6.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย)	4.70	0.67	มากที่สุด	1
6.4	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย)	4.60	0.70	มากที่สุด	8
7	ป่าชายเลน				
7.1	- บริเวณวัดโคกเปี้ยวหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (ลดน้อยลงจากการเปลี่ยนแปลง พัฒนาพื้นที่)	4.00	0.67	มาก	10
7.2	- บริเวณร้านอาหารศิริดา หมู่ที่ 2 บ้านดิน (ลดน้อยลงจากการเปลี่ยนแปลงพัฒนาพื้นที่)	4.00	0.67	มาก	10
7.3	- บริเวณ อบต.เกาะยอหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ลดน้อยลงจากการเปลี่ยนแปลงพัฒนาพื้นที่)	3.90	0.74	มาก	12
7.4	- บริเวณร้านอาหารเกาะยอ เดอ ลากูน หมู่ที่ 9 บ้านสวน ใหม่ (ลดน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลงพัฒนาพื้นที่)	3.90	0.88	มาก	12
8	สาหร่ายผมนางบริเวณโดยรอบพื้นที่เกาะยอ (ลดน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลงพัฒนาพื้นที่)	4.70	0.67	มากที่สุด	1
9	เวียงอ่าว คุ้งน้ำ				
9.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (ภูมิทัศน์ของพื้นที่เสียหายและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)	4.70	0.67	มากที่สุด	1
9.2	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด (ภูมิทัศน์ของพื้นที่เสียหายและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)	4.70	0.67	มากที่สุด	1
9.3	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา (ภูมิทัศน์ของพื้นที่เสียหายและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)	4.70	0.67	มากที่สุด	1

ตารางที่ 28 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น
ด้านพื้นที่เกษตรกรรม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น

2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับการ ประเมิน
1) พื้นที่เกษตรกรรม การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มี ผลกระทบในทางลบต่อพื้นที่เกษตรกรรมต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
ลำดับ	รายการ				
1	สวนสมรม				
1.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.10	0.87	ปานกลาง	27
1.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิ่น (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.10	0.87	ปานกลาง	27
1.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.20	0.92	ปานกลาง	24
2	สวนจำปาตะ				
2.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.30	0.67	ปานกลาง	13
2.2	- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.30	0.67	ปานกลาง	13
2.3	- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.20	0.42	ปานกลาง	24
2.4	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.30	0.67	ปานกลาง	13
2.5	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.30	0.67	ปานกลาง	13
2.6	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิ่น (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.20	0.42	ปานกลาง	24
2.7	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.30	0.67	ปานกลาง	13
2.8	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.30	0.67	ปานกลาง	13
2.9	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.30	0.67	ปานกลาง	13
3	สวนละมุด (สวา)				
3.1	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิ่น (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.10	0.32	ปานกลาง	27

2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น			ส่วน		
1) พื้นที่เกษตรกรรม การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีผลกระทบในทางลบต่อพื้นที่เกษตรกรรมต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ย	เบี่ยงเบน	ระดับ	อันดับการ
		Mean	มาตรฐาน	ผลกระทบ	ประเมิน
			S.D.		
ลำดับ	รายการ				
3.2	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.40	0.52	ปานกลาง	9
4	สวนทุเรียน (ทุเรียนบ้าน)				
4.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.40	0.97	ปานกลาง	9
4.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.30	0.82	ปานกลาง	13
4.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.40	0.97	ปานกลาง	9
5	สวนมะไฟกา (ส้มไฟกา)				
5.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.80	0.79	มาก	1
5.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.70	0.67	มาก	3
5.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.80	0.79	มาก	1
6	สวนกระท้อน (ท่อนบ้าน)				
6.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.50	0.71	มาก	4
6.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.50	0.71	มาก	4
6.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.50	0.71	มาก	4
7	สวนข่าพลู (ข้าพลู)				
7.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.50	0.71	มาก	4
7.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.40	0.52	ปานกลาง	9
7.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.50	0.71	มาก	4

2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับการ ประเมิน
1) พื้นที่เกษตรกรรม การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีผลกระทบในทางลบต่อพื้นที่เกษตรกรรมต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
ลำดับ	รายการ				
8	สวนยอ (ยอป่า)				
8.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.30	0.48	ปานกลาง	13
8.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.30	0.48	ปานกลาง	13
8.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.30	0.48	ปานกลาง	13

3.2.2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประเพณีมนุษย์สร้างขึ้น

(1) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประเพณีมนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชน

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประเพณีมนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชน โดยกลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นชุมชนเกาะยอ จากตารางที่ 29 มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด 2 องค์กรประกอบ ใน 3 บริเวณ คือ

- (1) กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย 2 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย และบริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก

- (3) กลุ่มที่พัก โฮมสเตย์ 1 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประเพณีมนุษย์สร้างขึ้นด้านอาคารในชุมชนที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมาก 4 องค์กรประกอบ ใน 9 บริเวณ คือ

- (1) กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย 5 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

- (2) กลุ่มร้านค้า อาคารพาณิชย์กรรม

- (3) กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ 1 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

- (4) กลุ่มร้านอาหาร ร้านกาแฟ 2 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

ส่วนสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประเพณีมนุษย์สร้างขึ้นด้านอาคารในชุมชน ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับอื่น ๆ รองลงไป คือ ระดับปานกลาง 2 องค์กรประกอบ ใน 5 บริเวณ ระดับน้อย และน้อยที่สุด ไม่มีดูรายละเอียดใน ตารางที่ 29

(2) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ฯ

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ฯ โดยกลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นชุมชนเกาะยอ จากตารางที่ 30 มีผู้แสดงความ คิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด และมาก ไม่มี ระดับปานกลาง 1 องค์ประกอบ คือ

- (1) สถาบันทักษิณคดีศึกษา

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะที่ ได้รับผลกระทบในทางลบระดับน้อย 7 องค์ประกอบ คือ

- (7) สะพานติณสูลานนท์
- (8) ทางหลวงแผ่นดิน 408
- (9) ทางหลวงชนบท สข. 3049
- (10) ถนน รพช. สข. 4111
- (11) ถนน รพช. สข. 4112
- (12) ถนน รพช. สข. 4113
- (13) ถนนสาธารณะบ้านดินท่าไทร

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะที่ ได้รับผลกระทบในทางลบระดับน้อยที่สุด 5 องค์ประกอบ คือ

- (2) โรงเรียนวัดเขาบ่อ
- (3) โรงเรียนวัดแหลมพ้อ
- (4) โรงเรียนวัดท้ายยอ
- (5) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าไทร
- (6) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวนทุเรียน

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะที่ ได้รับผลกระทบในทางลบระดับต่าง ๆ ทุกรายละเอียดในตารางที่ 30

(3) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านศาสนสถาน

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านศาสนสถาน โดยกลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นชุมชนเกาะยอ จากตารางที่ 31 มีผู้แสดงความ คิดเห็น ว่า สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด และมาก ไม่มี ระดับปานกลาง 1 องค์ประกอบ คือ

- (5) สำนักสงฆ์เขาภูมิ

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านศาสนสถานที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับน้อย 6 องค์ประกอบ คือ

- (1) วัดเขาบ่อ
- (2) วัดแหลมพ้อ
- (3) วัดโคกเปี้ยว
- (4) วัดท้ายยอ
- (6) สถานปฏิบัติธรรมทิพยสถาน
- (7) ศาลเจ้าไต่กัง

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านศาสนสถานที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับน้อยที่สุด ไม่มี ทุกรายละเอียดในตารางที่ 31

(4) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านสถานที่สำคัญ ๆ

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านสถานที่สำคัญ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์ โดยกลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นชุมชนเกาะยอ จากตารางที่ 32 มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด ไม่มี ระดับมาก 2 องค์ประกอบ ใน 9 บริเวณ คือ

- (1) เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ ใน 8 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

- (2) โบราณสถานวัดท้ายยอ

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านสถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์ ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับปานกลาง 1 องค์ประกอบ คือ

- (3) โบราณสถานวัดแหลมพ้อ

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านสถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์ ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับน้อย 1 องค์ประกอบ คือ

- (4) บ่อน้ำพิบูลสงคราม

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านสถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์ ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับน้อยที่สุด ไม่มี ทุกรายละเอียดในตารางที่ 32

ตารางที่ 29 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคาร
ในชุมชน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น

2.2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
1) อาคารในชุมชน การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบ ในทางลบต่ออาคารในชุมชนต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
ลำดับ	รายการ				
1	กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย				
1.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (ถูกเปลี่ยนแปลงจาก ชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	4.50	0.85	มากที่สุด	3
1.2	- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบท เป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	2.90	0.74	ปานกลาง	16
1.3	- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบท เป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	4.80	0.63	มากที่สุด	1
1.4	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ถูกเปลี่ยนแปลงจาก ชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	3.70	0.48	มาก	9
1.5	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบท เป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	3.80	0.63	มาก	8
1.6	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิ่น (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบท เป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	4.00	0.82	มาก	4
1.7	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ถูกเปลี่ยนแปลงจาก ชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	3.40	0.52	ปานกลาง	13
1.8	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา (ถูกเปลี่ยนแปลงจาก ชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	3.50	0.53	มาก	11
1.9	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ถูกเปลี่ยนแปลงจาก ชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	3.50	0.71	มาก	11
2	กลุ่มร้านค้า อาคารพาณิชย์กรรม (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	3.70	0.48	มาก	9
3	กลุ่มที่พักโฮมสเตย์				
3.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	4.80	0.63	มากที่สุด	1
3.2	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	2.90	0.32	ปานกลาง	16
3.3	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	2.90	0.32	ปานกลาง	16

2.2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1) อาคารในชุมชน การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบ ในทางลบต่ออาคารในชุมชนต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
3.4	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	3.00	0.47	ปานกลาง	15
3.5	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	3.40	0.52	ปานกลาง	13
3.6	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	3.80	0.79	มาก	5
4	กลุ่มร้านอาหาร ร้านกาแฟ				
4.1	- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	3.80	0.42	มาก	5
4.2	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	3.80	0.42	มาก	5

ตารางที่ 30 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ฯ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น

2) โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของ ชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ ต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1	สถาบันทักษิณคดีศึกษา (กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีผู้มา เยี่ยมชมเพิ่มขึ้น ที่จอดรถและการบริการไม่เพียงพอ)	3.00	1.05	ปานกลาง	1
2	โรงเรียนวัดเขาบ่อ (ประชากรวัยเรียนเพิ่มขึ้น ห้องเรียนไม่เพียงพอ)	1.60	0.52	น้อยที่สุด	11
3	โรงเรียนวัดแหลมพ้อ (ประชากรวัยเรียนเพิ่มขึ้น ห้องเรียนไม่เพียงพอ)	1.60	0.52	น้อยที่สุด	11
4	โรงเรียนวัดท้ายยอ (ประชากรวัยเรียนเพิ่มขึ้น ห้องเรียนไม่เพียงพอ)	1.60	0.52	น้อยที่สุด	11
5	รพ.สต.บ้านท่าไทร (ผู้ป่วย ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น พื้นที่บริการไม่เพียงพอ)	1.80	0.92	น้อยที่สุด	9
6	รพ.สต.บ้านสวนทุเรียน (ผู้ป่วย ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น พื้นที่บริการไม่เพียงพอ)	1.80	0.92	น้อยที่สุด	9

2) โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะต่อไปนี้อย่างน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
7	สะพานติณสูลานนท์ (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	2.00	0.94	น้อย	2
8	ทางหลวงแผ่นดิน 408 (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	2.00	0.94	น้อย	2
9	ทางหลวงชนบท สข. 3049 (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	1.90	0.88	น้อย	4
10	ถนน รพช. สข. 4111 (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	1.90	0.88	น้อย	4
11	ถนน รพช. สข. 4112 (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	1.90	0.88	น้อย	4
12	ถนน รพช. สข. 4113 (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	1.90	0.88	น้อย	4
13	ถนนสาธารณะบ้านตีนท่าไทร (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	1.90	0.88	น้อย	4

ตารางที่ 31 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิทัศน์ที่มนุษย์สร้างขึ้น
ด้านศาสนสถาน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น

3) ศาสนสถาน การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อ ศาสนสถานต่อไปนี้อย่างน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1	วัดเขาบ่อ (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม ใกล้เคียงและบดบังโบราณสถาน)	2.10	0.57	น้อย	2
2	วัดแหลมพ้อ (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม ใกล้เคียงและบดบังโบราณสถาน)	2.00	0.00	น้อย	3
3	วัดโคกเปี้ยว (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม ใกล้เคียงและบดบังโบราณสถาน)	1.90	0.32	น้อย	5
4	วัดท้ายยอ (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม ใกล้เคียงและบดบังโบราณสถาน)	1.90	0.32	น้อย	5
5	สำนักสงฆ์เขาภูฎี (สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ พื้นที่ป่าโดยรอบถูกทำลาย)	2.80	0.79	ปานกลาง	1

3) ศาสนสถาน การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อ ศาสนสถานต่อไปนี้อย่างน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
6	สถานปฏิบัติธรรมทิพยสถาน (สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ พื้นที่ป่าโดยรอบถูกทำลาย)	2.00	0.00	น้อย	3
7	ศาลเจ้าไต้ก๋ง (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม ไกล่และบดบังโบราณสถาน)	1.90	0.32	น้อย	5

ตารางที่ 32 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประเพณีที่มนุษย์สร้างขึ้น ด้านสถานที่สำคัญ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น

4) สถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์ จากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อ สถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และอาคารอนุรักษ์ ต่อไปนี้อย่างน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1	เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ				
1.1	- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	4.20	0.79	มาก	1
1.2	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	3.70	1.06	มาก	7
1.3	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	4.20	0.79	มาก	1
1.4	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	4.10	0.74	มาก	4
1.5	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	4.20	0.79	มาก	1
1.6	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	3.90	0.57	มาก	6
1.7	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	4.00	0.82	มาก	5
2	โบราณสถานวัดท้ายยอ	3.70	1.06	มาก	7
3	โบราณสถานวัดแหลมพ้อ (การทำสีอาคารสิ่งก่อสร้างที่ไม่กลมกลืนกับโบราณสถาน)	3.30	0.82	ปานกลาง	9
4	บ่อน้ำพิบูลสงครามหรือบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เกาะยอ (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม ไกล่และบดบังโบราณสถาน)	2.20	0.63	น้อย	10

3.2.3 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม

(1) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านวัฒนธรรมประเพณี

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านวัฒนธรรมประเพณี โดยกลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นชุมชนเกาะยอ จากตารางที่ 33 ผู้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมประเพณีที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด มาก และปานกลาง ไม่มี ระดับน้อย ทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ

- (1) งานประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขาภู
- (2) งานประเพณีทำบุญเดือนสิบ
- (3) งานประเพณีชักพระ

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านวัฒนธรรมประเพณี ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับน้อยที่สุด ไม่มี ดูรายละเอียดในตารางที่ 33

(2) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นชุมชนเกาะยอ จากตารางที่ 34 มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมประเพณีที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด 3 องค์ประกอบ คือ

- (2) กระเบื้องเกาะยอ
- (3) การเลี้ยงปลาในกระชัง บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่
- (5) การทำโคระ เพื่อป้องกันแมลงวันทองทำลายผลไม้

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด 3 องค์ประกอบ ใน 5 บริเวณ คือ

- (3) การเลี้ยงปลาในกระชัง 2 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย และบริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยชะ
- (4) การใช้โพงพางในทะเลสาบสงขลา เกาะยอ 3 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร และบริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด

ส่วนสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับอื่น ๆ รองลงไป คือ ระดับปานกลาง 3 องค์ประกอบ ใน 5 บริเวณ ระดับน้อย และน้อยที่สุด ไม่มี ดูรายละเอียดในตารางที่ 34

ตารางที่ 33 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น

2.3 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1) วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้านวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่นของเกาะยอต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
1	งานประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขาภู (มีผู้เข้าร่วมน้อยลงไม่ได้รับความสนใจ ขาดการส่งเสริม สืบทอด)	1.90	0.32	น้อย	1
2	งานประเพณีทำบุญเดือนสิบ (มีผู้เข้าร่วมน้อยลงไม่ได้รับความสนใจ ขาดการส่งเสริม สืบทอด)	1.90	0.32	น้อย	1
3	งานประเพณีชักพระหรือประเพณีลากพระ (มีผู้เข้าร่วมน้อยลง ไม่ได้รับความสนใจ ขาดการส่งเสริม สืบทอด)	1.90	0.32	น้อย	1

ตารางที่ 34 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น

2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกาะยอต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1	ผ้าทอเกาะยอ (ขาดแคลนวัตถุดิบ ต้นทุนการผลิตสูง สิ้นค้ามีราคาสูง)	2.90	0.88	ปานกลาง	13
2	กระเบื้องเกาะยอ (ขาดแคลนวัตถุดิบ ต้นทุนการผลิตสูง สิ้นค้ามีราคาสูง)	4.50	1.08	มากที่สุด	1
3	การเลี้ยงปลาในกระชัง				
3.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.10	1.10	มาก	4
3.2	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	3.30	0.67	ปานกลาง	11
3.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	3.20	0.63	ปานกลาง	12
3.4	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	3.50	0.97	มาก	8
3.5	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.50	1.08	มากที่สุด	1

2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกาะยอต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
4	การใช้โพงพางในทะเลสาบสงขลา เกาะยอ				
4.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	3.70	1.42	มาก	7
4.2	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.00	1.15	มาก	6
4.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.10	1.10	มาก	4
4.4	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	3.40	1.26	ปานกลาง	9
4.5	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	3.40	1.26	ปานกลาง	9
5	การทำโคระ เพื่อป้องกันแมลงวันทองทำลายผลไม้ (ไม่ได้รับความสนใจ ขาดการสืบทอด)	4.30	1.06	มากที่สุด	3

3.2.4 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม

(1) สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมโดยกลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นชุมชนเกาะยอ จากตารางที่ 35 มีผู้แสดงความเห็นว่า สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ซึ่งมีเพียง 1 องค์ประกอบ ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุดและมาก ไม่มี ระดับปานกลาง 1 องค์ประกอบ คือ

- (1) เขากูฎี บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย

ตารางที่ 35 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น

2.4 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1) สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม					
การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมต่อไปนี้น้อยในระดับใด					
1	เขากุฎี บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ พื้นที่ป่าโดยรอบถูกทำลาย)	3.40	0.70	ปานกลาง	1

3.3 ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นและเสนอแนะจากกลุ่มผู้นำชุมชนในท้องถิ่น

สรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

สรุปประเด็นสำคัญจากความคิดเห็นและเสนอแนะจากกลุ่มที่ 2 มีปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่มากที่สุด คือ ปัญหาน้ำเสียและน้ำจากทะเลสาบสงขลาฝั่งพื้นที่เกาะยอมีกลิ่น ซึ่งทำให้ระบบนิเวศในทะเลสาบสงขลาเสื่อมโทรมและส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศธรรมชาติโดยรอบของพื้นที่

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประเพณีมนุษย์สร้างขึ้น (อาคารในชุมชน) บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก ได้ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นบ้านจัดสรรชุมชนพิทักษ์ ในสวนของกลุ่มร้านค้า อาคารพาณิชย์กรรมและกลุ่มร้านอาหาร ร้านกาแฟ มีเพิ่มขึ้นจากอดีตเป็นจำนวนมากมีเกือบทุกหมู่บ้าน โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย หมู่ที่ 3 บ้านดิน และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ มีจำนวนมากขึ้นจากอดีตเป็นจำนวนมากที่สุดทั้งตำบลเกาะยอ

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประเพณีมนุษย์สร้างขึ้น (โครงสร้างพื้นฐาน ฯ) ด้านโรงเรียนในพื้นที่เกาะยอปัจจุบันมีนักเรียนน้อยมากเนื่องจากออกไปเรียนที่อำเภอสิงหนครและอำเภอเมืองสงขลา เพราะมีระบบถนนหรือเส้นทางคมนาคมที่ดีขึ้นและสะดวกในการเดินทาง

โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์ ลดน้อยลงจากในอดีตเป็นจำนวนมาก เนื่องจากกระเบื้องเกาะยอมีราคาสูงและขาดแคลนวัตถุดิบทั้งตัวดินที่นำมาทำกระเบื้องและกำลังคนที่จะทำกระเบื้อง อีกทั้งปัจจุบันมีวัสดุก่อสร้างแบบทันสมัยมาแทนที่โดยลดทั้งค่าแรงก่อสร้างและระยะเวลาของการก่อสร้าง

วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น การทำโคระ เพื่อป้องกันแมลงวันทองทำลายผลไม้ ปัจจุบันไม่ได้รับความสนใจ และทางมะพร้าวซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญหายากขึ้นเนื่องจากชาวบ้านไม่ค่อยปลูกต้นมะพร้าวและพื้นที่เพาะปลูกถูกพัฒนาเป็นพื้นที่อสังหาริมทรัพย์ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านใช้ถุงพลาสติกหรือกระสอบมาป้องกันแมลงแทนโคระจากทางมะพร้าว ในส่วนของเรื่องกระเบื้องเกาะยอขาดแคลนวัตถุดิบและสินค้ามี

ราคาสูง การเลี้ยงปลาในกระชัง เป็นอาชีพหนึ่งที่สำคัญของเกาะยอและเลี้ยงกันเป็นจำนวนมากควรควบคุมการเลี้ยงปลาในกระชังเพื่อลดปัญหาของแหล่งน้ำในปัจจุบัน และการใช้โพงพางในทะเลสาบสงขลา เกาะยอเริ่มน้อยลงแต่จะเป็นการใช้ไชนั่งแทนซึ่งมีอยู่โดยรอบบริเวณเกาะยอ

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมบริเวณเขาภูมิ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ธรรมชาติโดยรอบโดยเฉพาะเรื่องต้นไม้และพรรณพืชลดลงจากการพัฒนาพื้นที่

4. การประมวลผลและวิเคราะห์ผลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ

การประมวลผลและวิเคราะห์ผลที่ได้จากแบบสอบถาม กลุ่มที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ ปรากฏผลดังนี้

4.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ 3

ในด้านข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จากตารางที่ 36 ผลวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วยผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 30 คน เป็นชาย 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 เป็นหญิง 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.33 ซึ่งมีกลุ่มช่วงอายุของผู้ที่ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนมากที่สุดในสามอันดับแรก อยู่ในช่วงอายุ 24-35 ปี 22 คน คิดเป็นร้อยละ 73.33 ช่วงอายุ 46-60 ปี 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และช่วงอายุ 36-45 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมาก มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี 21 คน หรือ ร้อยละ 70.00 ระดับปริญญาโท 7 คน หรือร้อยละ 23.33 และปริญญาเอก 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์และนักวิชาการ 23 คน หรือร้อยละ 76.67 ทั้งหมดไม่ได้อยู่อาศัยในชุมชนเกาะยอ โดยที่อยู่อาศัยอยู่ในฝั่งอำเภอเมืองสงขลา 17 คน หรือ ร้อยละ 56.67 อยู่อาศัยในบริเวณอื่น ๆ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และมีผู้อยู่อาศัยในฝั่งอำเภอ สิงหนครอีก จำนวน 3 คน หรือ ร้อยละ 10

ตารางที่ 36 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	กลุ่มที่ 1 กลุ่มคนในพื้นที่	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	11	36.67
- หญิง	19	63.33
รวม	30	100.00
อายุ		
- ต่ำกว่า 18 ปี	0	0.00
- 18-23 ปี	0	0.00
- 24-35 ปี	22	73.33

- 36-45 ปี	2	6.67
- 46-60 ปี	6	20.00
- มากกว่า 60 ปี	0	0.00
รวม	30	100.00
การศึกษา		
- ประถมศึกษา	0	0.00
- มัธยมศึกษาตอนต้น	0	0.00
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	0	0.00
- อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	0	0.00
- ปริญญาตรี	21	70.00
- ปริญญาโท	7	23.33
- ปริญญาเอก	2	6.67
- อื่นๆ	0	0.00
รวม	30	100.00
อาชีพ		
- อาจารย์/นักวิชาการ	23	76.67
- นักศึกษา	0	0.00
- รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	2	6.67
- เกษตรกร	0	0.00
- รับจ้าง	0	0.00
- ค้าขาย	1	3.33
- ธุรกิจส่วนตัว	2	6.67
- อื่นๆ	2	6.67
รวม	30	100.00
ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนเกาะยอ		
- ต่ำกว่า 5 ปี	0	0.00
- 5-10 ปี	0	0.00
- 11-20 ปี	0	0.00
- 21-30 ปี	0	0.00
- มากกว่า 30 ปี	0	0.00
- ไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่	30	100.00
รวม	30	100.00

ลักษณะการอยู่อาศัย		
- เจ้าบ้าน	0	0.00
- เช้าอาศัย	0	0.00
- ผู้อาศัย	0	0.00
- อื่นๆ	30	100.00
รวม	30	100.00
สถานที่ทำงานหรือประกอบอาชีพของท่านอยู่บริเวณใด		
- ภายในเกาะยอ	0	0.00
- ภายนอกเกาะยอ	0	0.00
- ฝั่งอำเภอสิงหนคร	3	10.00
- ฝั่งอำเภอเมืองสงขลา	17	56.67
- อื่นๆ	10	33.33
รวม	30	100.00

4.2 ส่วนที่ 2 การประเมินการรับรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมแต่ละประเภท

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม แบ่งเป็น 4 ประเภท ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์ สร้างขึ้น สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ การวิเคราะห์ผลจะทำการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในแต่ละหัวข้อ และนำเสนอในรูปแบบของการสรุปผล โดยมีตารางแสดงรายละเอียดประกอบ ดังต่อไปนี้

4.2.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

(1) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

การประเมินผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยกลุ่มที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ จากตารางที่ 37 พบว่า มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด 5 องค์ประกอบ คือ

- (5) ทะเลสาบสงขลา
- (6) พื้นที่ชายฝั่งทะเล ชายหาด ทุกบริเวณในเกาะยอ
- (7) ป่าชายเลน ทุกบริเวณในเกาะยอ
- (8) สหรัยผมนางบริเวณโดยรอบพื้นที่เกาะยอ
- (9) เวียงอ่าว คุ้งน้ำ ทุกบริเวณในเกาะยอ

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมาก 3 องค์ประกอบ คือ

- (1) ภูเขาหรือเนินเขาบนเกาะยอ ทุกบริเวณ
- (2) ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขา ทุกบริเวณ
- (4) ตาน้ำ ธารน้ำ (ทางเตราะ)

ส่วนสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับอื่น ๆ รองลงไป คือ ปานกลาง ไม่มี ระดับน้อย 1 องค์ประกอบ ใน 3 บริเวณ ระดับน้อยที่สุด ไม่มี ดูรายละเอียดในตารางที่ 37

(2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยกลุ่มที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ จากตารางที่ 38 พบว่า สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด ไม่มี ระดับมาก 6 องค์ประกอบ คือ

- (6) สวนกระท้อน ใน 2 บริเวณจากทั้งหมด 3 บริเวณ เช่น บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน และบริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด
- (4) สวนทุเรียน ทุกบริเวณ
- (5) สวนมะไฟกา ในทุกบริเวณ เช่น บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน และ บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด
- (6) สวนกระท้อน ทุกบริเวณ
- (7) สวนชาพลู ทุกบริเวณ
- (8) สวนยอ ทุกบริเวณ

ส่วนสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับอื่น ๆ รองลงไป คือ ระดับปานกลาง 3 องค์ประกอบ ใน 14 บริเวณ ดูรายละเอียดในตารางที่ 38

ตารางที่ 37 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ

2.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1)	สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด				
1	ภูเขา หรือ เนินเขาบนเกาะยอ				
1.1	- เขากุฎี บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)	3.77	0.43	มาก	15

2.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1) <u>สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ</u> การตั้งถิ่นฐาน และ การเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
1.2	- เขاب่อ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)	3.77	0.43	มาก	15
1.3	- เขาสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)	3.77	0.43	มาก	15
1.4	- เขาสวนใหม่ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)	3.77	0.43	มาก	15
2	ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขา (เนินเขา)				
2.1	- เขาภูฎิ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)	3.77	0.43	มาก	15
2.2	- เขاب่อ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)	3.77	0.43	มาก	15
2.3	- เขาสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)	3.77	0.43	มาก	15
2.4	- เขาสวนใหม่ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)	3.77	0.43	มาก	15
3	ดิน การชะล้างพังทลายของดิน				
3.1	- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก (ดินพังทลาย ถูกน้ำไหลกัดเซาะเสียหาย)	2.03	0.49	น้อย	23
3.2	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนเรียน (ดินพังทลาย ถูกน้ำไหลกัดเซาะเสียหาย)	1.97	0.32	น้อย	24
3.3	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ดินพังทลาย ถูกน้ำไหลกัดเซาะเสียหาย)	1.97	0.32	น้อย	24
4	แม่น้ำ ลำธาร ตาน้ำ แหล่งน้ำจืด (ธรรมชาติ)				
4.1	- ตาน้ำ ธารน้ำ (ทางตรง) (ตาน้ำ ธารน้ำ มีปริมาณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)	3.63	0.56	มาก	14
5	ทะเลสาบสงขลา (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ น้ำเสีย ทรัพยากรลดลง)	4.83	0.46	มากที่สุด	11
6	พื้นที่ชายฝั่งทะเล ชายหาด				
6.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย)	4.90	0.31	มากที่สุด	2

2.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1) <u>สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ</u> การตั้งถิ่นฐาน และ การเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
6.2	- ชายทะเลบริเวณวัดแหลมพ้อ (เขื่อน ค.ส.ล.ป้องกันคลื่นทำให้ภูมิทัศน์ของพื้นที่เสียหาย)	4.90	0.31	มากที่สุด	2
6.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย)	4.90	0.31	มากที่สุด	2
6.4	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย)	4.90	0.31	มากที่สุด	2
7	ป่าชายเลน				
7.1	- บริเวณวัดโคกเปี้ยวหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (ลดน้อยลงจากการเปลี่ยนแปลง พัฒนาพื้นที่)	4.80	0.41	มากที่สุด	13
7.2	- บริเวณร้านอาหารศิริดา หมู่ที่ 2 บ้านดิน (ลดน้อยลงจากการเปลี่ยนแปลงพัฒนาพื้นที่)	4.87	0.35	มากที่สุด	9
7.3	- บริเวณ อบต.เกาะยอหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ลดน้อยลงจากการเปลี่ยนแปลงพัฒนาพื้นที่)	4.83	0.38	มากที่สุด	11
7.4	- บริเวณร้านอาหารเกาะยอ เดอ ลากูน หมู่ที่ 9 บ้านสวน ใหม่ (ลดน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลงพัฒนาพื้นที่)	4.87	0.35	มากที่สุด	9
8	สาหร่ายผมนางบริเวณโดยรอบพื้นที่เกาะยอ (ลดน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลงพัฒนาพื้นที่)	4.93	0.25	มากที่สุด	1
9	เวียงอ่าว คุ้งน้ำ				
9.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (ภูมิทัศน์ของพื้นที่เสียหายและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)	4.90	0.31	มากที่สุด	2
9.2	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ภูมิทัศน์ของพื้นที่เสียหายและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)	4.90	0.31	มากที่สุด	2
9.3	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ (ภูมิทัศน์ของพื้นที่เสียหายและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)	4.90	0.31	มากที่สุด	2

ตารางที่ 38 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น ด้านพื้นที่
เกษตรกรรม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ

2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
1) พื้นที่เกษตรกรรม การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรกรรมต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
ลำดับ	รายการ				
1	สวนสมรม				
1.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.37	0.49	ปานกลาง	16
1.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.37	0.49	ปานกลาง	16
1.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.37	0.49	ปานกลาง	16
2	สวนจำปาตะ				
2.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.33	0.48	ปานกลาง	19
2.2	- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.33	0.48	ปานกลาง	19
2.3	- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.33	0.48	ปานกลาง	19
2.4	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.33	0.48	ปานกลาง	19
2.5	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.33	0.48	ปานกลาง	19
2.6	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.33	0.48	ปานกลาง	19
2.7	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.33	0.48	ปานกลาง	19
2.8	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.33	0.48	ปานกลาง	19
2.9	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.33	0.48	ปานกลาง	19
3	สวนละมุด (สวา)				
3.1	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.10	0.55	ปานกลาง	28

2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
1) พื้นที่เกษตรกรรม การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีผลกระทบ ในทางลบต่อพื้นที่เกษตรกรรมต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
ลำดับ	รายการ				
3.2	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.10	0.55	ปานกลาง	28
4	สวนทุเรียน (ทุเรียนบ้าน)				
4.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.87	0.51	มาก	12
4.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.90	0.48	มาก	10
4.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.90	0.48	มาก	10
5	สวนมะไฟกา (ส้มไฟกา)				
5.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	4.07	0.52	มาก	1
5.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	4.07	0.52	มาก	1
5.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	4.07	0.52	มาก	1
6	สวนกระท้อน (ท่อนบ้าน)				
6.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.80	0.71	มาก	13
6.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.80	0.71	มาก	13
6.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.80	0.71	มาก	13
7	สวนชาพลู (ข้าพลู)				
7.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.93	0.69	มาก	7
7.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.93	0.69	มาก	7
7.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.93	0.69	มาก	7

2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
1) พื้นที่เกษตรกรรม การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีผลกระทบ ในทางลบต่อพื้นที่เกษตรกรรมต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
ลำดับ	รายการ				
8	สวนยอ (ยอป่า)				
8.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	4.03	0.61	มาก	4
8.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	4.03	0.61	มาก	4
8.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	4.03	0.61	มาก	4

4.2.2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประเพณีมนุษย์สร้างขึ้น

(1) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประเพณีมนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชน

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประเพณีมนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชน โดยกลุ่มที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ จากตารางที่ 39 มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด 2 องค์กรประกอบ ใน 5 บริเวณ คือ

- (1) กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย 3 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่
- (3) กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ 2 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประเพณีสร้างขึ้นด้านอาคารในชุมชนที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมาก 4 องค์กรประกอบ ใน 13 บริเวณ คือ

- (1) กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย 6 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และบริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา
- (2) กลุ่มร้านค้า อาคารพาณิชย์กรรม
- (3) กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ 4 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และบริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา
- (4) กลุ่มร้านอาหาร ร้านกาแฟ 2 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

ส่วนสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านอาคารในชุมชนที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับ อื่น ๆ รองลงไป คือ ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ไม่มี ตูรายละเอียดในตารางที่ 39

(2) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ฯ

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านโครงสร้างพื้นฐานฯ โดยกลุ่มที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ จากตารางที่ 40 มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ที่ได้รับผลกระทบ ในทางลบระดับมากที่สุด มาก และปานกลาง ไม่มี ระดับน้อย 13 องค์ประกอบ คือ

- (1) สถาบันทักษิณคดีศึกษา
- (2) โรงเรียนวัดเขาบ่อ
- (3) โรงเรียนวัดแหลมพ้อ
- (4) โรงเรียนวัดท้ายยอ
- (5) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าไทร
- (6) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวนทุเรียน
- (7) สะพานติณสูลานนท์
- (8) ทางหลวงแผ่นดิน 408
- (9) ทางหลวงชนบท สข. 3049
- (10) ถนน รพช. สข. 4111
- (11) ถนน รพช. สข. 4112
- (12) ถนน รพช. สข. 4113
- (13) ถนนสาธารณะ บ้านดินท่าไทร

ส่วนสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับอื่น ๆ รองลงไป คือ ระดับน้อยที่สุด ไม่มี ตูรายละเอียดในตารางที่ 40

(3) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านศาสนสถาน

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านศาสนสถาน โดยกลุ่มที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ จากตารางที่ 41 มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ที่ได้รับผลกระทบใน ทางลบระดับมากที่สุด ไม่มี ระดับมาก 1 องค์ประกอบ คือ

- (5) สำนักสงฆ์เขากุฎิ

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านศาสนสถานที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับปานกลาง 2 องค์ประกอบ คือ

- (2) วัดแหลมพ้อ
- (3) วัดโคกเปี้ยว

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านศาสนสถานที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับ
น้อย 2 องค์ประกอบ คือ

- (1) วัดเขาป่อ
- (4) วัดท้ายยอ

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านศาสนสถานที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับ
น้อยที่สุด 2 องค์ประกอบ คือ

- (6) สถานปฏิบัติธรรมทิพยสถาน
- (7) ศาลเจ้าไต่ก้ง

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านศาสนสถานที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับ
ต่าง ๆ ทุกรายละเอียดในตารางที่ 41

(4) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านสถานที่สำคัญ ๆ

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้าน
สถานที่สำคัญ ๆ โดยกลุ่มที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ จากตารางที่ 42 มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า
สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด ไม่มี ระดับมาก 4 องค์ประกอบ คือ

- (1) เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ ใน 7 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก บริเวณหมู่ที่ 4 บ้าน
สวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิ่น บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด บริเวณ
หมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

- (2) โบราณสถานวัดท้ายยอ
- (3) โบราณสถานวัดแหลมพ้อ
- (4) บ่อน้ำพิบูลสงคราม

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านสถานที่สำคัญ ๆ ที่ได้รับผลกระทบในทางลบ
ระดับต่าง ๆ ทุกรายละเอียดในตารางที่ 42

ตารางที่ 39 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น
ด้านอาคารในชุมชน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ

2.2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1) <u>อาคารในชุมชน</u> การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบ ในทางลบต่ออาคารในชุมชนต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
1	กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย				
1.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (ถูกเปลี่ยนแปลงจาก ชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	4.33	0.48	มากที่สุด	4

2.2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประมณมนุษย์สร้างขึ้น			ส่วน		อันดับ
1) อาคารในชุมชน การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบ ในทางลบต่ออาคารในชุมชนต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ย	เบี่ยงเบน	ระดับ	การ
ลำดับ	รายการ	Mean	มาตรฐาน	ผลกระทบ	ประเมิน
			S.D.		น
1.2	- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	4.00	0.00	มาก	11
1.3	- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	4.37	0.49	มากที่สุด	3
1.4	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน(ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมืองหนาแน่นแออัดมากขึ้น)	4.00	0.00	มาก	11
1.5	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	4.03	0.18	มาก	10
1.6	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิ่น (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	4.00	0.00	มาก	11
1.7	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	4.00	0.00	มาก	11
1.8	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	4.07	0.25	มาก	9
1.9	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	4.30	0.47	มากที่สุด	5
2	กลุ่มร้านค้า อาคารพาณิชย์กรรม (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแยงชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	4.13	0.35	มาก	6
3	กลุ่มที่พักโฮมสเตย์				
3.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแยงชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	4.40	0.50	มากที่สุด	2
3.2	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแยงชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	4.00	0.53	มาก	11
3.3	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแยงชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	4.00	0.53	มาก	11
3.4	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแยงชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	4.13	0.35	มาก	6
3.5	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแยงชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	4.13	0.35	มาก	6

2.2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประมณมนุษย์สร้างขึ้น		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1) อาคารในชุมชน การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบ ในทางลบต่ออาคารในชุมชนต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
3.6	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	4.43	0.50	มากที่สุด	1
4	กลุ่มร้านอาหาร ร้านกาแฟ				
4.1	- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	3.93	0.25	มาก	17
4.2	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	3.93	0.25	มาก	17

ตารางที่ 40 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประมณมนุษย์สร้างขึ้นด้านโครงสร้าง
พื้นฐานฯ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ

2) โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของ ชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ ต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1	สถาบันทักษิณคดีศึกษา (กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีผู้มาเยี่ยม ชมเพิ่มขึ้น ที่จอดรถและการบริการไม่เพียงพอ)	2.40	0.50	น้อย	1
2	โรงเรียนวัดเขาป้อ (ประชากรวัยเรียนเพิ่มขึ้น ห้องเรียนไม่เพียงพอ)	2.00	0.00	น้อย	5
3	โรงเรียนวัดแหลมพ้อ (ประชากรวัยเรียนเพิ่มขึ้น ห้องเรียนไม่เพียงพอ)	2.00	0.00	น้อย	5
4	โรงเรียนวัดท้ายยอ (ประชากรวัยเรียนเพิ่มขึ้น ห้องเรียนไม่เพียงพอ)	2.00	0.00	น้อย	5
5	รพ.สต.บ้านท่าไทร (ผู้ป่วย ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น พื้นที่บริการไม่เพียงพอ)	2.00	0.00	น้อย	5
6	รพ.สต.บ้านสวนทุเรียน (ผู้ป่วย ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น พื้นที่บริการไม่เพียงพอ)	2.00	0.00	น้อย	5
7	สะพานติณสูลานนท์ (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	2.23	0.43	น้อย	2
8	ทางหลวง 408 (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	2.07	0.25	น้อย	3
9	ทางหลวงชนบท สข. 3049 (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	2.07	0.25	น้อย	3

2) โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะต่อไปนี้อย่างน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
10	ถนน รพช. สข. 4111 (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	2.00	0.00	น้อย	5
11	ถนน รพช. สข. 4112 (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	2.00	0.00	น้อย	5
12	ถนน รพช. สข. 4113 (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	2.00	0.00	น้อย	5
13	ถนนสาธารณะบ้านดินท่าไทร (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	2.00	0.00	น้อย	5

ตารางที่ 41 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประเพณีสร้างชิ้น ด้านศาสนสถาน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ

3) ศาสนสถาน การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อศาสนสถานต่อไปนี้อย่างน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1	วัดเข่าบ่อ (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรมใกล้และติด บังโบราณสถาน)	2.43	0.50	น้อย	4
2	วัดแหลมพ้อ (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรมใกล้และ ติดบังโบราณสถาน)	2.80	0.61	ปานกลาง	2
3	วัดโคกเปี้ยว (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรมใกล้และ ติดบังโบราณสถาน)	2.77	0.50	ปานกลาง	3
4	วัดท้ายยอ (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรมใกล้และ ติดบังโบราณสถาน)	2.10	0.31	น้อย	5
5	สำนักสงฆ์เขาภูฎี (สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ พื้นที่ป่าโดยรอบถูกทำลาย)	3.77	0.57	มาก	1
6	สถานปฏิบัติธรรมทิพยสถาน (สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ พื้นที่ป่าโดยรอบถูกทำลาย)	1.63	0.49	น้อยที่สุด	6
7	ศาลเจ้าไต้ก๋ง (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรมใกล้ และติดบังโบราณสถาน)	1.53	0.51	น้อยที่สุด	7

ตารางที่ 42 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมประเพณีสร้างขึ้น ด้านสถานที่สำคัญ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ

4) สถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1	เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ				
1.1	- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	4.17	0.38	มาก	1
1.2	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	4.17	0.38	มาก	1
1.3	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	4.17	0.38	มาก	1
1.4	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	4.17	0.38	มาก	1
1.5	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	4.17	0.38	มาก	1
1.6	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	4.17	0.38	มาก	1
1.7	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	4.17	0.38	มาก	1
2	โบราณสถานวัดท้ายยอ	4.17	0.38	มาก	1
3	โบราณสถานวัดแหลมพ้อ (การทำสีอาคารสิ่งก่อสร้างที่ไม่ กลมกลืนกับโบราณสถาน)	4.17	0.38	มาก	1
4	บ่อน้ำพิบูลสงครามหรือบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เกาะยอ (การก่อสร้าง อาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม โถงและบดบังโบราณสถาน)	4.17	0.38	มาก	1

4.2.3 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม

(1) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านวัฒนธรรมประเพณี

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านวัฒนธรรมประเพณี โดยกลุ่มที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ จากตารางที่ 43 มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมประเพณีนี้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด ไม่มี ระดับมาก ทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ

- (1) งานประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขากุฎิ

- (2) งานประเพณีทำบุญเดือนสิบ

- (3) งานประเพณีชักพระ

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านวัฒนธรรมประเพณี ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับ

ต่าง ๆ คุรรายละเอียดในตารางที่ 43

(2) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกลุ่มที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ จากตารางที่ 44 มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมประเพณีนี้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุดไม่มี ในระดับ มาก 5 องค์ประกอบ คือ

- (1) ผ้าทอเกาะยอ

- (2) กระเบื้องเกาะยอ

- (3) การเลี้ยงปลาในกระชัง ทุกบริเวณ

- (4) การใช้โพงพางในทะเลสาบสงขลา เกาะยอ ทุกบริเวณ

- (5) การทำโคระ เพื่อป้องกันแมลงวันทองทำลายผลไม้

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับต่าง ๆ

คุรรายละเอียดในตารางที่ 44

ตารางที่ 43 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ

2.3 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1) วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมด้านวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่นของเกาะยอต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
1	งานประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขากุฎี (มีผู้เข้าร่วมน้อยลงไม่ได้รับความสนใจ ขาดการส่งเสริม สืบทอด)	4.17	0.38	มาก	1
2	งานประเพณีทำบุญเดือนสิบ (มีผู้เข้าร่วมน้อยลงไม่ได้รับความสนใจ ขาดการส่งเสริม สืบทอด)	4.17	0.38	มาก	1
3	งานประเพณีชักพระหรือประเพณีลากพระ (มีผู้เข้าร่วมน้อยลงไม่ได้รับความสนใจ ขาดการส่งเสริม สืบทอด)	4.17	0.38	มาก	1

ตารางที่ 44 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ

2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกาะยกต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1	ผ้าทอเกาะยก (ขาดแคลนวัตถุดิบ ต้นทุนการผลิตสูง สิ้นค้ามีราคาสูง)	4.17	0.38	มาก	1
2	กระเบื้องเกาะยก (ขาดแคลนวัตถุดิบ ต้นทุนการผลิตสูง สิ้นค้ามีราคาสูง)	4.17	0.38	มาก	1
3	การเลี้ยงปลาในกระชัง				
3.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.17	0.38	มาก	1
3.2	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.17	0.38	มาก	1
3.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.17	0.38	มาก	1
3.4	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.17	0.38	มาก	1
3.5	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.17	0.38	มาก	1
4	การใช้โพงพางในทะเลสาบสงขลา เกาะยก				
4.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.17	0.38	มาก	1
4.2	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.17	0.38	มาก	1
4.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.17	0.38	มาก	1
4.4	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.17	0.38	มาก	1
4.5	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.17	0.38	มาก	1
5	การทำโคระ เพื่อป้องกันแมลงวันทองทำลายผลไม้ (ไม่ได้รับความสนใจ ขาดการสืบทอด)	4.17	0.38	มาก	1

4.2.4 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม

(1) สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม

การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมโดยกลุ่มที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ จากตารางที่ 45 มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ซึ่งมีอยู่เพียงองค์ประกอบเดียว ที่ได้รับผลกระทบในทางลบระดับมากที่สุด ไม่มีระดับมาก 1 องค์ประกอบ คือ

- (1) เขากูฎิ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย

ตารางที่ 45 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ

2.4 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม		ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
ลำดับ	รายการ				
1	1) สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมต่อไปนี้นาน้อยในระดับใด เขากูฎิ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ พื้นที่ป่าโดยรอบถูกทำลาย)	4.17	0.38	มาก	1

4.3 ข้อคิดเห็นและเสนอแนะจากกลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ

สรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

สรุปประเด็นสำคัญจากข้อคิดเห็นและเสนอแนะจากกลุ่มที่ 3 แสดงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่มากที่สุด คือ บริเวณทะเลสาบสงขลา ตอนล่าง คุณภาพเสื่อมโทรม เนื่องจากได้รับการปนเปื้อนจากน้ำทิ้งของชุมชน การเลี้ยงปศุสัตว์ โรงงานอุตสาหกรรม อีกทั้งโครงการพัฒนาต่างๆ ควรใช้มาตรการลดมลพิษลงสู่แหล่งน้ำโดยผ่านการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชน

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมีมนุษย์สร้างขึ้น โดยการเพิ่มของประชากร (ประชากรแฝง) ซึ่งต้องการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เกาะยอ เพื่อการขยายตัวของชุมชนและการประกอบอาชีพเพื่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจทั้งบ้านจัดสรร กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ กลุ่มร้านค้า อาคารพาณิชย์กรรม และกลุ่มร้านอาหาร ร้านกาแฟ เป็นต้น

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น (โครงสร้างพื้นฐาน ฯ) สะพานติณสูลานนท์ทำให้ตำบลเกาะยอมีการเข้าถึงทางด้านการสัญจรได้อย่างสะดวก เปลี่ยนรูปแบบจากการคมนาคมขนส่งทางน้ำ

มาเป็นการใช้ถนนเป็นหลักในปัจจุบัน ทำให้พื้นที่เกาะยอกลายเป็นเส้นทางผ่านที่สำคัญซึ่งส่งผลให้เกาะยอมีการเปลี่ยนแปลงในทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากรที่เข้ามายังพื้นที่เกาะยอ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยเปลี่ยนจากพื้นที่เกษตรกรรม มาเป็นพื้นที่ชุมชน โดยมีการสร้างอาคารบ้านเรือน บ้านจัดสรร กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ กลุ่มร้านค้าและอาคารพาณิชย์กรรม เกินขึ้นเป็นจำนวนมากจากในอดีตที่ผ่านมา ในส่วนของสถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์ ลดน้อยลงจากในอดีตเป็นจำนวนมาก

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม (วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น) โดยเฉพาะการใช้โพงพาง กระชัง ในทะเลสาบสงขลา เกาะยอโดยไม่มีการจัดระเบียบเครื่องมือทำประมงทำให้เส้นทางทะเลของน้ำถูกปิดกั้น อีกทั้งบริเวณปากร่องน้ำก็มีการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึก กระแสน้ำจึงไม่สามารถไหลได้ตามธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม บริเวณเขาภูเกฎ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ธรรมชาติโดยรอบและทำลายภูมิทัศน์โดยรอบของเขาภูเกฎ

5. ข้อสังเกตด้านการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของผู้วิจัย

ในการสำรวจพื้นที่วิจัยเบื้องต้นระหว่างวันที่ 10-13 พฤศจิกายน 2561 และในระหว่างดำเนินการแจกแบบสอบถามตั้งแต่วันที่ 3 - 13 มกราคม 2562 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม โดยการศึกษาและสำรวจอย่างย่อ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตถึงการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของเกาะยอโดยทั่วไป และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแต่ละประเภท ดังต่อไปนี้

5.1 ข้อสังเกตด้านการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของเกาะยอโดยทั่วไป

สิ่งแวดล้อมของเกาะยอที่ได้รับผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนจำแนกตามโครงสร้างหลัก 4 ประเภท ในโครงสร้างเหล่านี้มีองค์ประกอบทั้งสิ้น 54 รายการ จากการสังเกตและประเมินถึงผลกระทบของผู้วิจัย พบรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ในภาพรวมสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติอันเป็นอัตลักษณ์ของเกาะยอได้รับผลกระทบในระดับรุนแรงมากที่สุด และมาก โดยเฉพาะทะเลสาบสงขลา พื้นที่ชายฝั่ง ป่าชายเลน เว้าอ่าว และคูกน้ำ ที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย อันเนื่องมาจากพัฒนาที่ดินเป็นชุมชน และก่อสร้างอาคารร้านค้าชายฝั่ง และก่อสร้างที่พักโฮมสเตย์ในทะเล ในขณะที่สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นซึ่งได้แก่พื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ที่เป็นพื้นที่เศรษฐกิจและพื้นที่เขียว (GreenPrint) ก็ได้รับผลกระทบในระดับมากและปานกลาง พื้นที่สวนสมรมและสวนผลไม้ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชน ที่พักโฮมสเตย์ และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รองรับการท่องเที่ยว

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชน ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด และระดับมาก ถูกเปลี่ยนแปลงจากชุมชนชนบทเป็นชุมชนเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น ที่พักประเภทโฮมสเตย์มีจำนวนเพิ่มขึ้นและก่อสร้างลงในทะเลสาบ เกิดสภาพแออัด ปล่อยสิ่งปฏิกูลลงทะเล ทำให้สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ โดยเฉพาะทะเลสาบสงขลา เสื่อมโทรม ด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ ได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด ยกเว้นสะพาน ทางหลวงสายหลัก อยู่ในระดับน้อย และถนนกระจายการจราจรภายในชุมชนยังไม่เป็นโครงข่ายและระบบที่ดี อาจมีปัญหาด้านการจราจรในอนาคต ด้านศาสนสถานได้รับผลกระทบในระดับน้อย และน้อยที่สุด เนื่องจากเป็นสถาบันทางศาสนาและบางแห่งเป็นโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนตามกฎหมายแล้ว โอกาสที่จะถูกรื้อถอน ดัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงมีน้อย ด้านสถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์ ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด และระดับมาก โดยเฉพาะเรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอที่เป็นอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมเกาะยอ ถูกรื้อถอน ต่อเติม หรือเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบและลักษณะทางสถาปัตยกรรมของเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ในด้านวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานบุญและงานประเพณีทางศาสนา ได้รับผลกระทบในระดับน้อย ถึงแม้จะมีผู้เข้าร่วมน้อยลง ไม่ได้ได้รับความสนใจในวงกว้างเหมือนในอดีต ขาดการส่งเสริมสืบทอด ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุดและระดับมาก ผ้าทอเกาะยอและกระเบื้องเกาะยอซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงและผลิตในเกาะยอเพียงแห่งเดียว ประสบปัญหาขาดแคลนวัตถุดิบ ต้นทุนการผลิตสูง สินค้ามีราคาสูง ส่วนการเลี้ยงปลาในกระชังการใช้โพงพางและการใช้ไซนั่ง จับปลาในทะเลสาบ มีจำนวนมากในทุกบริเวณพื้นน้ำทะเลสาบ มีการแย่งชิงพื้นที่กันเองเนื่องจากจำนวนที่มากไม่สมดุลกับบริบท ส่งผลให้ทรัพยากรเสื่อมโทรมเป็นต้น

สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ในเกาะยอมีสิ่งแวดล้อมประเภทนี้อยู่เพียงแห่งเดียว คือ เขากุฎี ซึ่งเป็นยอดเขาสูงที่สุดในเกาะยอ บนยอดเขาเป็นที่ตั้งของสำนักสงฆ์ จึงมีบทบาทเป็นภูมิสัญลักษณ์ของเกาะทั้งด้านกายภาพและจิตวิญญาณ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและพื้นที่ป่าโดยรอบถูกบุกรุกและแผ้วถางป่าเพื่อปลูกสร้างอาคารเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จึงได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง

5.2 ข้อสังเกตด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแต่ละประเภท

ในการสำรวจพื้นที่วิจัยเบื้องต้น และระหว่างดำเนินการแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยพบว่าการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนเกาะยอส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ซึ่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแต่ละประเภท มีดังต่อไปนี้

5.2.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติอันเป็นลักษณะเด่นหรืออัตลักษณ์ของพื้นที่วิจัยเกาะยอ ในภาพรวมได้รับผลกระทบในระดับรุนแรงมากที่สุด และมาก ในขณะที่สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นได้รับผลกระทบในระดับมากและปานกลาง กล่าวคือ

(1) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ อันเป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของพื้นที่วิจัยเกาะยอ ได้รับผลกระทบในระดับรุนแรงมากที่สุด และมาก โดยเฉพาะทะเลสาบสงขลา พื้นที่ชายฝั่ง ป่าชายเลน ภูเขาและคูกน้ำ ที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย อันเนื่องมาจากพัฒนาที่ดินเป็นชุมชนและก่อสร้างอาคารรุกล้ำชายฝั่ง การก่อสร้างเขื่อน ค.ศ. ล.ป้องกันตลิ่งและชายหาด รวมทั้งมีการก่อสร้างที่พักโฮมสเตย์จำนวนมากลงไปทะเลสาบ (ตารางที่ 46)

(1) ภูเขา หรือ เนินเขาบนเกาะยอ มีความสูงอยู่ระหว่างประมาณ 10-151 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีลักษณะเป็นภูเขาหิน และเนินเขาดินลูกรัง ตั้งเรียงรายในแนวเหนือ-ใต้ ตอนทิศเหนือสุดของเกาะเป็นเขาบ่อหรือเขาแคะ “หัวเขาแดง” อยู่ติดกับโรงเรียนวัดเขาบ่อ จากเขาบ่อเชื่อมต่อไปทางใต้ คือ “เขากุฎี” เชื่อมต่อกับเขาสวนใหม่ เขากลางหรือเขาในบ้าน เขาสวนเตย และทางใต้สุดเป็นเขาหัวหรั่ง เขาเกาะแกง นอกจากนี้ ยังมีภูเขาเล็ก ๆ เช่น เขาบ่อนก เขาบ่อหิน เขาเพหารหรือเขาวิหารภายในวัดท้ายยอ เป็นต้น ภูเขาเหล่านี้ปกคลุมด้วยป่าไม้ธรรมชาติและป่าไม้ของชาวบ้าน ซึ่งป่าไม้เหล่านี้รวมทั้งพืชพรรณอื่น ๆ บนภูเขามีปริมาณลดลง เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนจากพื้นที่ราบขึ้นสู่พื้นที่สูง จึงได้รับผลกระทบในระดับมาก

(2) ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขาและเนินเขา มีพรรณไม้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติบนภูเขาจำนวนมากบริเวณภูเขาด้านเหนือที่หมู่ที่ 2 และ 9 ด้านใต้บริเวณรอยต่อของพื้นที่หมู่ 3 4 5 และ 6 ด้านตะวันตกบริเวณหมู่ที่ 8 ซึ่งป่าไม้ตามธรรมชาติเหล่านี้มีปริมาณลดลง เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนจากพื้นที่ราบเข้าสู่พื้นที่ป่า จึงได้รับผลกระทบในระดับมาก

(3) ดิน การชะล้างพังทลายของดิน พื้นที่ดินเกาะยอที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา เกิดการพังทลายหรือถูกน้ำไหลกัดเซาะเสียหายไม่มาก ผลกระทบในระดับน้อย

(4) ดาน้ำ แหล่งน้ำจืดตามธรรมชาติ เกิดจากน้ำใต้ดินในในฤดูมรสุมซึ่งจะมีตาน้ำไหลลงจากภูเขา กลายเป็นทางน้ำ ในท้องถิ่นเรียกชื่อว่า “เตราะ” หรือ “ทางเตราะ” ซึ่งพบอยู่ทั่วไปบริเวณภูเขา เช่น ทางเตราะแตกบริเวณบ้านอ่าวทรายไหลลงจากเขากุฎี ทางเตราะเหล่านี้ มีปริมาณลดลงจากการพัฒนาพื้นที่ได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง

(5) ทะเลสาบสงขลา ลุ่มน้ำที่เป็นทะเลสาบเพียงแห่งเดียวของประเทศไทยที่มีลักษณะเฉพาะทางระบบนิเวศ จากสภาพภูมิศาสตร์และระบบนิเวศประกอบด้วยน้ำจืด ในบริเวณทะเลสาบด้านบน น้ำกร่อย ในบริเวณทะเลสาบตอนกลาง และน้ำเค็มในบริเวณทะเลสาบตอนล่างโดยรอบเกาะยอ พื้นที่น้ำใน

ทะเลสาบถูกใช้เป็นที่ประกอบอาชีพประมงซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวเกาะยอ โดยการเลี้ยงปลาในกระชัง การจับสัตว์น้ำด้วยโพงพางและการใช้ไซนั่ง รวมทั้งมีการก่อสร้างที่พักโฮมสเตย์จำนวนมากลงไปในทะเลสาบ สร้างมลพิษและสิ่งปฏิกูล ทะเลสาบสงขลารอบเกาะยอจึงได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงในระดับมากที่สุด

(6) พื้นที่ชายฝั่งทะเล ชายหาด บริเวณเกาะยอมีหาดทรายค่อนข้างน้อย มีลักษณะเป็นชายหาดที่แผ่ขยายออกไปแทรกสลับอยู่ระหว่างภูเขาและโขดหินโดยรอบเกาะ เนื่องมาจากพัฒนาที่ดินเป็นชุมชนและก่อสร้างอาคารรุกล้ำชายฝั่ง การก่อสร้างเขื่อน ค.ศ. ล.ป้องกันตลิ่งและชายหาด เป็นการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด

(7) ป่าชายเลน ป่าชายเลนเป็นระบบนิเวศที่ประกอบด้วยพืชและสัตว์นานาชนิด ดำรงชีวิตร่วมกันในสภาพแวดล้อมที่เป็นดินเลน น้ำกร่อย หรือมีน้ำทะเลท่วมถึงสม่ำเสมอ ป่าชายเลนในบริเวณเกาะยอมีต้นไม้ที่มีความสูงไม่มาก บริเวณที่ว่าการองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ หมู่ที่ 9 เป็นพื้นที่ที่มีป่าชายเลนที่ปกคลุมอย่างหนาแน่น รองลงมาอยู่ที่หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณวัดโคกเปี้ยว หมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ บริเวณวัดท้ายยอและหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ บริเวณพื้นที่ร้านอาหารเกาะยอ เดอ ลากูน และหมู่ที่ 2 บ้านดิน บริเวณร้านอาหารศิริดา ป่าชายเลนของเกาะยอมีปริมาณลดน้อยลงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพป่า มีการบุกรุกถมดินและพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชน เป็นการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย และได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด

(8) สาหร่ายผมนาง หรือ สาย สาหร่ายข้อ สาหร่ายเขากวาง สาหร่ายวุ้น พืชชนิดนี้จะอยู่บริเวณน้ำขึ้น-น้ำลง บริเวณได้น้ำตลอดเวลา เกาะอยู่กับวัสดุในน้ำ หรืออาจอยู่เป็นอิสระโดยลอยตามผิวน้ำก็ได้ อาจอยู่ร่วมกับสาหร่ายอื่นหรืออยู่ตามลำพัง ในบริเวณรอบ ๆ เกาะยอ ซึ่งเป็นน้ำกร่อยและน้ำเค็ม มีสาหร่ายชนิดนี้มาก การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย ทำให้สาหร่ายผมนางได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด

(9) เวิ้งอ่าว คุ้งน้ำ พื้นที่เว้าแหว่งโค้งเข้าหากันของชายฝั่งเกาะยอ มีความโดดเด่นและสวยงามทางด้านภูมิทัศน์ที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ ใช้ประโยชน์ในการหลบคลื่นลม มีเวิ้งอ่าวที่สำคัญหลายแห่ง เช่น ทิศเหนือมีอ่าวทราย หมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย ทิศใต้มีอ่าวป่าโหนด หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และอ่าวห้วยเซาะ หมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ ทั้งนี้การพัฒนาเป็นชุมชนในบริเวณเหล่านี้ การประกอบอาชีพประมงในทะเลสาบโดยใช้สิ่งก่อสร้างถาวร รวมทั้งมีการก่อสร้างที่พักโฮมสเตย์จำนวนมากลงไปทะเลสาบ เป็นการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย ทำให้ภูมิประเทศและภูมิทัศน์ของเวิ้งอ่าวและคุ้งน้ำได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด

(2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้นในเกาะยอ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่พื้นที่เกษตรกรรม เนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม มีพื้นที่ราบเชิงเขาเหมาะแก่การเพาะปลูกพันธุ์ไม้พื้นเมืองของเกาะยอ ซึ่งมีพันธุ์ไม้หลายชนิด ทั้งที่เป็นพืชผัก ไม้ผล ไม้สมุนไพรพื้นบ้าน มีการปลูกทุกหมู่บ้าน แต่จะเน้นแต่ละประเภทของพืชผลแตกต่างกันไป พื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมของเกาะยอนี้ที่เป็นทั้งพื้นที่เศรษฐกิจและลักษณะเด่นของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติได้รับผลกระทบในระดับมากและปานกลาง สวนสมรมและสวนผลไม้ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชน ที่พักโฮมสเตย์และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เพื่อรองรับธุรกิจการท่องเที่ยว (ตารางที่ 47)

(1) สวนสมรม เป็นสวนรวมผลไม้ขนาดพื้นที่มีมากกว่า 10 ชนิด อาทิ จำปาตะ เาะ ลำไย ทูเรียน ลองกอง สะตอ เป็นต้น ปลูกในบริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนดและหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน การเติบโตของชุมชนส่งผลให้พื้นที่สวนสมรมลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง

(2) สวนจำปาตะ ผลไม้ประเภทจำปาตะ ถือได้ว่าเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่เป็นของดีที่มีชื่อเสียงของ เกาะยอ นิยมปลูกทุกหมู่บ้านในพื้นที่เกาะยอ ขึ้นอยู่ว่าหมู่ไหนจะปลูกมากน้อย การขยายตัวของชุมชนส่งผลให้พื้นที่สวนจำปาตะลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นที่พักโฮมสเตย์และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และได้รับผลกระทบในระดับมาก

(3) สวนละมุด พื้นที่ปลูกละมุดส่วนใหญ่จะเป็นที่ดินติดเชิงเขา ปลูกในบริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน และ หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด การเติบโตของชุมชนส่งผลให้พื้นที่สวนละมุด ถูกแทนที่ด้วยชุมชนและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง

(4) สวนทุเรียน มีหลากหลายชนิด บางพันธุ์เรียกกันไปตามลักษณะของพืชผล ปลูกในบริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน พื้นที่สวนทุเรียนของเกาะยอ ถูกพัฒนาเป็นชุมชน ที่พักโฮมสเตย์ และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่อยู่อาศัย และได้รับผลกระทบในระดับมาก

(5) สวนมะไฟกา ปลูกในบริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน การเติบโตของชุมชนใกล้เคียงส่งผลให้พื้นที่สวนมะไฟกาลดลง พื้นที่ถูกพัฒนาเป็นชุมชน ที่พักโฮมสเตย์ และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์อื่น ๆ จึงได้รับผลกระทบในระดับมาก

(6) สวนกระท้อน เป็นกระท้อนพื้นเมืองที่มีทรงพุ่มขนาดใหญ่และมีผลขนาดเล็ก ปลูกในบริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน การเติบโตของชุมชนเหล่านี้ส่งผลให้พื้นที่สวนกระท้อนลดลง พื้นที่ถูกแทนที่ด้วยอาคารที่อยู่อาศัย ที่พักโฮมสเตย์ และอื่น ๆ ได้รับผลกระทบในระดับมาก

(7) สวนชาพลู ปลูกในบริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน หมู่ที่ 6 บ้านนาถิน และหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด การขยายตัวของชุมชนบริเวณนี้ส่งผลให้พื้นที่สวนชาพลูถูกพัฒนาเป็น ที่อยู่อาศัย ที่พักโฮมสเตย์ และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์อื่น ๆ จึงได้รับผลกระทบในระดับมาก

(8) สวนยอ ปลูกในบริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน หมู่ที่ 6 บ้านนาถิน และ หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด ใบยอถูกนำไปใช้ในการปรุงอาหารพื้นบ้านที่มี คือ ข้าวยาใบยอ การเติบโตของชุมชนส่งผลให้พื้นที่สวนได้รับการพัฒนาเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และได้รับผลกระทบในระดับมาก

5.2.2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น

(1) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชน

อาคารในชุมชนได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด และระดับมาก เนื่องจากบริบทของชุมชนถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง มีความหนาแน่น และแออัดมากขึ้น ที่พักประเภทโฮมสเตย์มีจำนวนมาก ขึ้น สร้างความแออัด ปล່อยของเสียและสิ่งปฏิกูลลงทะเล ทำให้สิ่งแวดล้อมธรรมชาติเสื่อมโทรม (ตารางที่ 48)

(1) กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย จะปลูกอาคาร บ้านเรือน เป็นกลุ่มบนเนินและตามแหล่งน้ำหรือริมทะเลสาบสงขลา มีความหนาแน่นบริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทรายหมู่ 3 บ้านนอก และหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน ชุมชนถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น และได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด

(2) กลุ่มร้านค้า อาคารพาณิชย์กรรม กลุ่มอาคารประเภทนี้ในชุมชนชนบทเช่นชุมชนเกาะยอ จะทำหน้าที่เป็นศูนย์ชุมชนขนาดเล็ก ให้บริการด้านพาณิชย์กรรม อาคารที่มีการใช้ประโยชน์ประเภทนี้จะมีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้าจากคู่แข่ง สิ่งแวดล้อมทางกายภาพเสื่อมโทรม และได้รับผลกระทบในระดับมาก

(3) กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ ที่พักแรมหรือโฮมสเตย์แบบกระซังแพและแบบเป็นหลังกลางทะเลสาบสงขลาในพื้นที่เกาะยอ เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนเข้าด้วยกัน มีมากที่สุดบริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย ที่พักประเภทโฮมสเตย์มีจำนวนมากขึ้น สร้างสภาพที่แออัด บางแห่งมีการปล່อยของเสียและสิ่งปฏิกูลลงทะเล ทำให้สิ่งแวดล้อมธรรมชาติเสื่อมโทรม และได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด

(4) กลุ่มร้านอาหาร ร้านกาแฟ อาคารส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณริมทะเลสาบสงขลา และตั้งอยู่ทางด้านชายฝั่งตะวันออกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 อาคารที่ให้บริการประเภทนี้เมื่อมีจำนวนมากขึ้น ส่วนแบ่งการตลาดลดลง เกิดการแย่งชิงลูกค้า หากสิ่งแวดล้อมเกาะยอโดยรวมเสื่อมโทรมลง ผู้มาใช้บริการก็จะลดลงตามไปด้วย และจะมีโอกาสได้รับผลกระทบในระดับมาก

(2) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ฯ

โครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะส่วนใหญ่ ยกเว้นสถาบันทักษิณคดีศึกษา ได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด สะพาน ทางหลวงสายหลัก อยู่ในระดับน้อย และถนนกระจายการจราจรภายในชุมชน ยังไม่เป็นโครงข่ายและระบบที่ดี อาจมีปัญหาด้านการจราจรในอนาคต (ตารางที่ 49)

(1) สถาบันทักษิณคดีศึกษา หน่วยงานเทียบเท่าระดับคณะของมหาวิทยาลัยทักษิณ หรือมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลาเดิม ตั้งอยู่บนเนินเขาหมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทราย สถาบันตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2521 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของภาคใต้ ประกอบด้วยอาคารนิทรรศการ 4 อาคาร จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ โบราณวัตถุ ภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น เครื่องประดับศาตราวุธ ผ้าทอพื้นเมือง ศิลปวัตถุ การละเล่นพื้นเมือง วิถีชีวิตชาวใต้ สถาบันทักษิณคดีศึกษาจึงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ในอนาคตถ้ามีผู้มาเยี่ยมชมเพิ่มขึ้น ที่จอดรถและการบริการไม่เพียงพอ จะได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง

(2) โรงเรียนวัดเขาบ่อ โรงเรียนระดับประถมศึกษา ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย ด้านบนสุดของเกาะยอ ในอนาคตประชากรวัยเรียนเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง ห้องเรียนอาจไม่เพียงพอ แต่ก็จะได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด

(3) โรงเรียนวัดแหลมพ้อ โรงเรียนระดับประถมศึกษา ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน ด้านตะวันออกของเกาะยอ ในอนาคตประชากรวัยเรียนเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง ห้องเรียนอาจไม่เพียงพอ แต่ก็จะได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุดเช่นกัน

(4) โรงเรียนวัดท้ายยอ โรงเรียนระดับประถมศึกษา ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ ด้านตะวันตกของเกาะยอ ในอนาคตประชากรวัยเรียนเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง ห้องเรียนอาจไม่เพียงพอเช่นกัน แต่ก็จะได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด เหมือนกับโรงเรียนอื่น ๆ ในเกาะยอ

(5) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าไทร เดิมคือสถานีอนามัยตำบลบ้านท่าไทร ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร ในอนาคตผู้ป่วย ผู้สูงวัยเพิ่มขึ้น พื้นที่อาคารและการบริการอาจไม่เพียงพอ จะได้รับผลกระทบในระดับน้อย

(6) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวนทุเรียน เดิมคือสถานีอนามัยบ้านสวนทุเรียน ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน ในอนาคตผู้ป่วย ผู้สูงวัยเพิ่มขึ้น พื้นที่อาคารและการบริการอาจไม่เพียงพอ จะได้รับผลกระทบในระดับน้อย

(7) สะพานติณสุลานนท์ เชื่อมระหว่างฝั่งอำเภอเมืองสงขลา ซึ่งอยู่ทางด้านใต้กับเกาะยอที่บริเวณด้านตะวันออก หมู่ที่ 4 และช่วงที่ 2 ระหว่างเกาะยอบริเวณหมู่ที่ 1 กับพื้นที่ฝั่งใต้ของอำเภอสิงหนคร สะพานนี้จะทำหน้าที่เป็นประตูเข้าสู่เกาะยอ หากปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด จะได้รับผลกระทบในระดับน้อย

(8) ทางหลวง 408 ผ่านบริเวณด้านตะวันออกของเกาะ ทำหน้าที่เป็นถนนสายหลักเชื่อมต่อจากสะพานติณสูลานนท์ เลียบชายฝั่งในแนวเหนือ-ใต้ ขึ้นไปทางด้านเหนือ ผ่านหมู่ที่ 4 หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 1 เชื่อมต่อไปยังฝั่งด้านใต้ของพื้นที่อำเภอสิงหนคร ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 ทำหน้าที่เป็นถนนสายหลักระหว่างเมือง ได้รับผลกระทบในระดับน้อยหากปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด จะได้รับผลกระทบในระดับมาก

(9) ทางหลวงชนบท สข. 3049 เลียบชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกในแนวเหนือ-ใต้ บริเวณพื้นที่หมู่ที่ 9 ปัจจุบันได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด

(10) ถนน รพช. สข. 4111 ถนนสายรองกระจายการจราจรจากทางหลวง 408 เข้าสู่พื้นที่ชุมชนภายในเกาะยอเข้าสู่พื้นที่ชุมชนภายในเกาะยอในแนวตะวันออก-ตะวันตก ปัจจุบันได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด

(11) ถนน รพช. สข. 4112 ถนนสายรองกระจายการจราจรจากทางหลวง 408 เข้าสู่พื้นที่ชุมชนภายในเกาะยอเข้าสู่หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 6 ในแนวตะวันออก-ตะวันตก ปัจจุบันได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด

(12) ถนน รพช. สข. 4113 ถนนสายรองกระจายการจราจรจากทางหลวง 408 เข้าสู่พื้นที่ชุมชนภายในเกาะยอเข้าสู่พื้นที่ชุมชนภายในเกาะยอ ในแนวตะวันออก-ตะวันตก ปัจจุบันได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด

(13) ถนน สาธารณะบ้านดินท่าไทร ถนนท้องถิ่นของชุมชนเกาะยอในบริเวณบ้านดินท่าไทร ปัจจุบันได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด

(3) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประเพณีสร้างชิ้นด้านศาสนสถาน

ศาสนสถานในเกาะยอมีจำนวน 7 แห่ง แต่ละแห่งผู้วิจัยเห็นว่าจะมีผลกระทบน้อยและน้อยที่สุดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 50)

(1) วัดเขาบ่อ ตั้งอยู่ด้านเหนือสุดของเกาะ หมู่ที่ 1 บ้านอ่าวขาว อาจมีการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน ที่พักแรม ใกล้และบดบังศาสนสถาน แต่เนื่องจากเป็นสถาบันทางศาสนาและตั้งอยู่ในชุมชนที่พัฒนาแล้ว จึงน่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อย

(2) วัดแหลมพ้อ ตั้งอยู่ที่ด้านตะวันออกของเกาะหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากร และตั้งอยู่ในชุมชนที่พัฒนาแล้ว จึงน่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อย

(3) วัดโคกเปี้ยว ตั้งอยู่ด้านใต้ของเกาะหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร วัดโคกเปี้ยวเป็นสถาบันทางศาสนาและตั้งอยู่ในชุมชนที่พัฒนาแล้ว จึงน่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อย

(4) วัดท้ายยอ ตั้งอยู่ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะที่หมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสา อยู่ในสังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุติ มีโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากร และตั้งอยู่ในชุมชนที่พัฒนาแล้ว จึงน่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อย

(5) สำนักสงฆ์เขากุฎี ตั้งอยู่ด้านเหนือของเกาะบนยอดเขาในบริเวณหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 เป็นสถานที่ซึ่งมีการก่อสร้างมานานับร้อยปี อย่างไรก็ตาม สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและพื้นที่ป่าโดยรอบอาจถูกทำลายได้ยาก จึงจะได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด

(6) สถานปฏิบัติธรรมทิพยสถาน ตั้งอยู่ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะที่หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด ในอนาคตอาจมีการก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม ใกล้เคียงและบดบัง แต่ก็จะได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด

(7) ศาลเจ้าไท่ก่ง ตั้งอยู่ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะที่หมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ ในอนาคตอาจมีการก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม ใกล้เคียงและบดบัง แต่ก็จะได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด

(4) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านสถานที่สำคัญ ๆ

สถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์ในเกาะยอ ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด และระดับปานกลาง ตามลำดับ ดังนี้ (ตารางที่ 51)

(1) เรือไทยพื้นถิ่นเกาะยอ บ้านเรือนไทยเกาะยอเป็นสิ่งก่อสร้างที่เป็นอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของเกาะยอ เป็นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยและจีน ทั้งประเพณี ความเชื่อ และศิลปะหัตถกรรม เป็นเรือนแบบทรงไทย ทรงจั่วยกพื้นสูง การก่อสร้างใช้เดือยหรือลูกสี่ไม้แทนตะปู หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผาเกาะยอ มีรูปแบบหลากหลาย และพบทั่วไปในหมู่ต่าง ๆ ของชุมชนเกาะยอ ปัจจุบันถูกรื้อถอน ต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบและลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด

(2) โบราณสถานวัดท้ายยอ ตั้งอยู่ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะที่หมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสา ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานโดยประกาศของกรมศิลปากร อาจมีสิ่งก่อสร้างที่ไม่กลมกลืนกับโบราณสถาน จึงมีโอกาสได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง

(3) โบราณสถานวัดแหลมพ้อ ตั้งอยู่ที่ด้านตะวันออกของเกาะหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานโดยประกาศของกรมศิลปากร อาจมีสิ่งก่อสร้างที่ไม่กลมกลืนกับโบราณสถาน จึงมีโอกาสได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับโบราณสถานวัดท้ายยอ

(4) บ่อน้ำพิบูลสงคราม บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เกาะยอ อาจมีการก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม ใกล้เคียงและบดบังโบราณสถานจึงมีโอกาสได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับโบราณสถานและสถานที่สำคัญอื่น ๆ

5.2.3 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม

(1) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรมด้านวัฒนธรรมประเพณี

เนื่องจากเกาะยอมีคนต่างถิ่นย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากขึ้นและไม่ได้ให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นดั้งเดิมของเกาะยอ จึงมีผู้เข้าร่วมลดน้อยลง ไม่มากเหมือนในอดีต อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นแนวโน้มปกติที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันโดยทั่วไป ผลกระทบต่องานประเพณีทั้ง 3 งาน ต่อไปนี้ที่มีผู้เข้าร่วมน้อยลง ไม่ได้รับความสนใจ ขาดการส่งเสริม สืบทอด จึงอยู่ในระดับน้อย (ตารางที่ 52)

(1) งานประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขาภูเก็จ จัดขึ้นในวันวิสาขบูชาขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ชาวบ้านจะรวมกลุ่มกันขึ้นไปสมโภชเจดีย์บนยอดเขาภูเก็จ มีการห่มผ้าเจดีย์ และองค์สมเด็จพระเจ้าเกาะยอ จนกลายเป็นประเพณีประจำปี

(2) งานประเพณีทำบุญเดือนสิบ หรือชาวภาคใต้เรียกว่า “วันชิงเปรต” เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

(3) งานประเพณีชักพระ จัดขึ้นในช่วงออกพรรษา คือ วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งมีความเชื่อว่าพระพุทธรูปเจ้าได้เสด็จไปจำพรรษา ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ พอถึงช่วงออกพรรษาจะเสด็จกลับยังโลกมนุษย์ ชาวเกาะยอจะเข้าร่วมขบวนแห่เรือพระของวัดท้ายยอ ณ บริเวณสระบัว แหลมสนอ่อน อำเภอเมืองสงขลา

(2) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกาะยอ ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุดและมาก ดังนี้ (ตารางที่ 53)

(1) ผ้าทอเกาะยอ ผ้าทอพื้นเมืองของชาวเกาะยอ มีชื่อเสียงด้านความประณีตในการทอและมีสีสันลวดลาย สวยงาม ผ้าทอเกาะยอเป็นศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านอันเป็นอัตลักษณ์ของเกาะยอและของจังหวัดสงขลา ปัจจุบัน ชาวเกาะยอมีอาชีพทอผ้าเพียง 200 คน สามารถทอผ้าทอได้ประมาณปีละ 100,000 หลา ผ้าทอเกาะยอในปัจจุบันขาดแคลนวัตถุดิบ ต้นทุนการผลิตสูง สินค้ามีราคาสูง ได้รับผลกระทบในระดับมาก เสี่ยงต่อการเลิกผลิตเนื่องจากไม่คุ้มทุน

(2) กระเบื้องเกาะยอ มีชื่อเสียงมาตั้งแต่ครั้งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 ถูกนำไปใช้กับการก่อสร้างอาคารหลายแห่ง ในอดีตพบว่ามีเตาเผากระเบื้องที่เกาะยอไม่น้อยกว่า 200 เตา ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ซ่อมแซมใช้งานได้ประมาณ 50 เตา นอกนั้นชำรุดเหลือแต่ซากเตาและร่องรอยเตา ประกอบกิจการอยู่ 3 ครอบครัว ที่บ้านท่านางหอม 2 ครอบครัว และบ้านบางโหนด 1 ครอบครัว กระเบื้องเกาะยอขาดแคลนวัตถุดิบ ต้นทุนการผลิตสูง สินค้ามีราคาสูง ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด ปัจจุบันผลิตน้อยลงและคงเลิกผลิตในที่สุดเพราะมีวัสดุคงเหลือที่เลือกเป็นจำนวนมาก

(3) การเลี้ยงปลาในกระชัง เป็นอาชีพหลักของชุมชนชาวเกาะยอ เนื่องจากความได้เปรียบเชิงนิเวศมีสภาพ น้ำเค็ม น้ำจืด และน้ำกร่อย ชาวบ้านเกาะยอสามารถเลี้ยงปลากระชังได้อย่างมีคุณภาพ จึงมีการเลี้ยงเป็นจำนวนมากในทะเลสาบรอบเกาะยอ ส่งผลให้เกิดน้ำเน่าเสียตามมา กระชังมีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรในทะเลสาบเสื่อมโทรม จึงได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด

(4) การใช้โพงพางและไชนั่งในทะเลสาบสงขลา เป็นการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านของชาวประมงในตำบลเกาะยอ ซึ่งเป็นวิถีหาเลี้ยงชีพของคนเกาะยอในเกือบทุกหมู่บ้าน การใช้โพงพางและไชนั่งในทะเลเล็กมีสถานภาพเช่นเดียวการเลี้ยงปลาในกระชัง คือ โพงพางและไชนั่งมีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรในทะเลสาบเสื่อมโทรม จึงได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด

(5) การทำโคระ เพื่อป้องกันแมลงวันทองทำลายผลไม้ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ประดิษฐ์ คิดค้นเพื่อใช้ห่อผลไม้ วัสดุที่ใช้สานโคระคือใบมะพร้าว ปัจจุบันไม่ได้รับความสนใจ ขาดการสืบทอด เนื่องจากไม่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนในอนาคต จึงได้รับผลกระทบในระดับน้อย

5.2.4 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม

(1) สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม

สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ในเกาะยอมีสิ่งแวดล้อมประเภทนี้อยู่เพียงแห่งเดียว ได้รับผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนเกาะยอในระดับปานกลาง คือ (ตารางที่ 54)

(1) เขากุฎี เขากุฎีเป็นที่ตั้งของสำนักสงฆ์เขากุฎี ตั้งอยู่ด้านเหนือของเกาะบนยอดเขาในเขตหมู่ที่ 1 ต่อเนื่องกับหมู่ที่ 2 เป็นโบราณสถานซึ่งมีการก่อสร้างมานับร้อยปี เขากุฎี เป็นยอดเขาสูงที่สุดในเกาะยอ บนยอดเขาเป็นที่ตั้งของสำนักสงฆ์ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและพื้นที่ป่าโดยรอบถูกบุกรุกและแผ้วถางป่าเพื่อปลูกสร้างอาคารเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จึงได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง

ตารางที่ 46 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติโดยผู้วิจัย

1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ		ระดับผลกระทบ					ระดับผลกระทบ	อันดับการประเมิน
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด		
		1	2	3	4	5		
ลำดับ	องค์ประกอบ							
1	ภูเขาบนเกาะยอ หรือเนินเขา (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)					มาก	6	
2	ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขา (เนินเขา) (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)					มาก	6	
3	ดิน การชะล้างพังทลาย (ดินพังทลาย ถูกน้ำไหลกัดเซาะเสียหาย)					น้อย	8	

ตารางที่ 49 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประเพณีสร้างชิ้นด้านโครงสร้างพื้นฐานฯ โดยผู้วิจัย

2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภูมิประเพณีสร้างชิ้น 2) โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ระดับผลกระทบ					ระดับผลกระทบ	อันดับการประเมิน
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด		
		1	2	3	4	5		
ลำดับ	องค์ประกอบ							
1	สถาบันทักษิณคดีศึกษา (กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีผู้มาเยี่ยมชมเพิ่มขึ้น ที่จอดรถและการบริการไม่เพียงพอ)						ปานกลาง	1
2	โรงเรียนวัดเขาบ่อ (ประชากรวัยเรียนเพิ่มขึ้น ห้องเรียนไม่เพียงพอ)						น้อยที่สุด	6
3	โรงเรียนวัดแหลมพ้อ (ประชากรวัยเรียนเพิ่มขึ้น ห้องเรียนไม่เพียงพอ)						น้อยที่สุด	6
4	โรงเรียนวัดท้ายยอ (ประชากรวัยเรียนเพิ่มขึ้น ห้องเรียนไม่เพียงพอ)						น้อยที่สุด	6
5	รพ.สต.บ้านท่าไทร (ผู้ป่วย ผู้สูงวัยเพิ่มขึ้น พื้นที่บริการไม่เพียงพอ)						น้อย	2
6	รพ.สต.บ้านสวนทุเรียน (ผู้ป่วย ผู้สูงวัยเพิ่มขึ้น พื้นที่บริการไม่เพียงพอ)						น้อย	2
7	สะพานติณสูลานนท์ (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)						น้อย	2
8	ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)						น้อย	2
9	ทางหลวงชนบท สข. 3049 (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)						น้อยที่สุด	6
10	ถนน รพช. สข. 4111(ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)						น้อยที่สุด	6
11	ถนน รพช. สข. 4112 (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)						น้อยที่สุด	6
12	ถนน รพช. สข. 4113 (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)						น้อยที่สุด	6
13	ถนนสาธารณะบ้านตีนท่าไทร (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)						น้อยที่สุด	6

ตารางที่ 50 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านศาสนสถาน
โดยผู้วิจัย

2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น 3) ศาสนสถาน การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบ ในทางลบต่อศาสนสถานต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ระดับผลกระทบ					ระดับ ผล กระทบ	อันดับ การ ประเมิน
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด		
		1	2	3	4	5		
ลำดับ	องค์ประกอบ							
1	วัดเขาบ่อ (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่ พักแรม ไกล่และบดบังโบราณสถาน)						น้อย	2
2	วัดแหลมพ้อ (การก่อสร้างอาคาร บ้าน เรือน ที่พักแรม ไกล่และบดบังโบราณสถาน)						น้อย	2
3	วัดโคกเปี้ยว (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่ พักแรม ไกล่และบดบังโบราณสถาน)						น้อย	2
4	วัดท้ายยอ (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่ พักแรม ไกล่และบดบังโบราณสถาน)						น้อย	2
5	สำนักสงฆ์เขาภู (สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ พื้นที่ป่าโดยรอบถูกทำลาย)						ปาน กลาง	1
6	สถานปฏิบัติธรรมทิพย์สถาน (สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ พื้นที่ป่าโดยรอบถูกทำลาย)						น้อย ที่สุด	6
7	ศาลเจ้าไท่ก่ง (การก่อสร้างอาคาร บ้าน เรือน ที่พักแรม ไกล่และบดบังโบราณสถาน)						น้อย ที่สุด	6

ตารางที่ 51 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรมด้านสถานที่สำคัญฯ
โดยผู้วิจัย

2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น 4) สถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และอาคารอนุรักษ์ จากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของ ชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อสถานที่สำคัญ สถานที่ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และอาคารอนุรักษ์ ต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ระดับผลกระทบ					ระดับ ผล กระทบ	อันดับ การ ประเมิน
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด		
		1	2	3	4	5		
ลำดับ	องค์ประกอบ							
1	เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ(ถูกรื้อถอนหรือ เปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)						มากที่สุด	1
2	โบราณสถานวัดท้ายยอ (สิ่งก่อสร้างที่ไม่ กลมกลืนกับโบราณสถาน)						น้อย	2

2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมบูรรมนุษย์สร้างขึ้น		ระดับผลกระทบ					ระดับ ผล กระทบ	อันดับ การ ประเมิน
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด		
		1	2	3	4	5		
ลำดับ	องค์ประกอบ							
3	โบราณสถานวัดแหลมพ้อ (การทำสีอาคาร สิ่งก่อสร้างที่ไม่กลมกลืนกับโบราณสถาน)						น้อย	2
4	บ่อน้ำพิบูลสงครามหรือบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เกาะยอ (การก่อสร้างอาคารบ้านเรือนที่พิกแรม ใกล้เคียง และบดบังโบราณสถาน)						น้อย	2

ตารางที่ 52 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรมด้านวัฒนธรรมประเพณี
ท้องถิ่น โดยผู้วิจัย

3 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม		ระดับผลกระทบ					ระดับ ผล กระทบ	อันดับ การ ประเมิน
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด		
		1	2	3	4	5		
ลำดับ	องค์ประกอบ							
1	งานประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขาภูฏี (มีผู้เข้าร่วม น้อยลงไม่ได้รับความสนใจ ขาดการส่งเสริม สืบ ทอด)						น้อย	1
2	งานประเพณีทำบุญเดือนสิบ (มีผู้เข้าร่วม น้อยลงไม่ได้รับความสนใจ ขาดการส่งเสริม สืบ ทอด)						น้อย	1
3	งานประเพณีชักพระหรือประเพณีลากพระ (มี ผู้เข้าร่วมน้อยลง ไม่ได้รับความสนใจ ขาดการ ส่งเสริม สืบทอด)						น้อย	1

ตารางที่ 53 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
โดยผู้วิจัย

3 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีผลกระทบ ในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ของเกาะยกต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ระดับผลกระทบ					ระดับ ผล กระทบ	อันดับ การ ประเมิน
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด		
		1	2	3	4	5		
ลำดับ	องค์ประกอบ							
1	ผ้าทอเกาะยก (ขาดแคลนวัตถุดิบ ต้นทุนการผลิตสูง สิ้นค้ามีราคาสูง)						มาก	4
2	กระเบื้องเกาะยก (ขาดแคลนวัตถุดิบ ต้นทุนการผลิตสูง สิ้นค้ามีราคาสูง)						มากที่สุด	1
3	การเลี้ยงปลาในกระชัง (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)						มากที่สุด	1
2	การใช้โพงพางในทะเลสาบสงขลา เกาะยก (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)						มากที่สุด	1
5	การทำโคระ เพื่อป้องกันแมลงวันทองทำลายผลไม้ (ไม่ได้รับความสนใจ ขาดการสืบทอด)						น้อย	5

ตารางที่ 54 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยผู้วิจัย

4 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม 1) สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ระดับผลกระทบ					ระดับ ผล กระทบ	อันดับ การ ประเมิน
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด		
		1	2	3	4	5		
ลำดับ	องค์ประกอบ							
1	เขากุฎี หมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (สิ่งแวดล้อมธรรมชาติพื้นที่ป่าโดยรอบถูกทำลาย)						ปานกลาง	1

6. สรุป

ในบทที่ 5 นี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยแบบสอบถามความคิดเห็นจากประชากรในการวิจัยถึงการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมเกาะยอ ดำเนินการระหว่างวันที่ 3 - 13 มกราคม 2562 ได้รับคืนรวม 150 ชุด ซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลและวิเคราะห์ผล สรุปได้ดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 มีความเห็นว่า สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้รับผลกระทบระดับมากที่สุด คือ ทะเลสาบสงขลา พื้นที่ชายฝั่งทะเล ป่าชายเลนบริเวณวัดโคกเปี้ยว สาหร่ายผมนาง เว็ງอ่าวคุ้งน้ำ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ระดับมากที่สุด คือ สวนมะไฟกา สวนชาพลู 2 บริเวณ ระดับมากที่สุด คือ สวนจำปาตะ สวนทุเรียน สวนกระท้อน สวนชาพลูบ้านนาถิน และสวนยอ สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านอาคารในชุมชน ระดับมากที่สุด คือ กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย 3 บริเวณ กลุ่มร้านค้า อาคารพาณิชย์กรรม กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ 2 ด้านโครงสร้างพื้นฐานฯ ระดับน้อย คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา รพ.สต.บ้านท่าไทร และรพ.สต.บ้านสวนทุเรียน ด้านศาสนสถาน ระดับน้อย คือ วัดเขาบ่อ วัดท้ายยอ สถานปฏิบัติธรรมทิพยสถาน ศาลเจ้าไต้ก๋ง ด้านสถานที่สำคัญฯ ระดับมากที่สุด คือ เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ 2 บริเวณ ระดับมากที่สุด คือ เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ 4 บริเวณ สิ่งแวดล้อมนามธรรมด้านวัฒนธรรมประเพณี ได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุดทั้งหมด ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ระดับมากที่สุด คือ กระเบื้องเกาะยอ การเลี้ยงปลาในกระชัง 3 บริเวณ การใช้โพงพางในทะเล และการทำโคระ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม คือ เขากูฎี ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 มีความเห็นโดยรวมว่า สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด คือ ทะเลสาบสงขลา พื้นที่ชายฝั่งทะเล สาหร่ายผมนาง เว็ງอ่าวคุ้งน้ำ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น ระดับมากที่สุด คือ สวนมะไฟกา สวนกระท้อน และสวนชาพลู 2 บริเวณ สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านอาคารในชุมชน ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด คือ กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย 2 บริเวณ กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ 1 บริเวณ ด้านโครงสร้างพื้นฐานฯ ระดับน้อย คือ สะพานติณสูลานนท์ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 ทางหลวงชนบท สข. 3049 ถนน รพช. สข. ทุกสาย และถนนบ้านตีนท่าไทร ด้านศาสนสถาน ระดับปานกลาง คือ สำนักสงฆ์เขากูฎี ด้านสถานที่สำคัญฯ ระดับมากที่สุด คือ เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ โบราณสถานวัดท้ายยอ สิ่งแวดล้อมนามธรรมด้านวัฒนธรรมประเพณี ได้รับผลกระทบในระดับน้อยทั้งหมด ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ระดับมากที่สุด คือ กระเบื้องเกาะยอ การเลี้ยงปลาในกระชังบ้านสวนใหม่ สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรม ได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง

กลุ่มตัวอย่างที่ 3 มีความเห็นว่า สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด คือ ทะเลสาบสงขลา พื้นที่ชายฝั่งทะเล ป่าชายเลน สาหร่ายผมนาง และเว็ງอ่าวคุ้งน้ำ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ระดับมากที่สุด คือ สวนชาพลูใน 2 บริเวณ สวนทุเรียน สวนมะไฟกา สวนกระท้อน สวนชาพลู และสวนยอ สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านอาคารในชุมชน ระดับมากที่สุด คือ กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย 3 บริเวณ กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ 2 บริเวณ ด้านโครงสร้างพื้นฐานฯ ระดับน้อย คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา โรงเรียนวัดเขาบ่อ โรงเรียนวัดแหลมพ้อ โรงเรียนวัดท้ายยอ รพ.สต.บ้านท่าไทร และรพ.สต.บ้านสวนทุเรียน สะพานติณสูลานนท์ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 ทางหลวงชนบท สข. 3049 ถนน รพช. สข. ทุกสาย และถนนบ้านตีนท่าไทร ด้านศาสนสถาน ระดับ

มาก คือ สำนักสงฆ์เขากุฎี ด้านสถานที่สำคัญๆ ระดับมาก คือ เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ 7 บริเวณ โบราณสถานวัดท้ายยอ โบราณสถานวัดแหลมพ้อ และบ่อน้ำพิบูลสงคราม สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม นามธรรมด้านวัฒนธรรมประเพณี ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นระดับมาก คือ ผ้าทอเกาะยอ กระเบื้องเกาะยอ การเลี้ยงปลาในกระชัง การใช้โพงพางในทะเล และการทำโคระ สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ได้รับผลกระทบในระดับมาก

จากการสังเกตและประเมินผลกระทบของผู้วิจัย สรุปได้ว่า ในภาพรวมสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติได้รับผลกระทบในระดับรุนแรงมากที่สุดและมาก โดยเฉพาะทะเลสาบสงขลา พื้นที่ชายฝั่ง ป่าชายเลน เวียงอ่าวและคุ้งน้ำ ในขณะที่สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งได้แก่ พื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้ผลกระทบในระดับมากและปานกลาง สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรม มนุษย์สร้างขึ้นด้านอาคารในชุมชนได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด และระดับมาก ด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ ได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด ยกเว้นสะพาน ทางหลวงสายหลัก และถนนกระจายการจราจร ด้านศาสนสถานได้รับผลกระทบในระดับน้อยและน้อยที่สุด ด้านสถานที่สำคัญของเกาะยอ ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด และระดับมาก ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม นามธรรม ในด้านวัฒนธรรมประเพณีได้รับผลกระทบในระดับ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุดและระดับมาก สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ในบทนี้จะนำไปสู่การสรุป อภิปรายผล และการนำเสนอแนวทางเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางผังชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม เพื่อการอนุรักษ์ พื้นฟู และกำหนดมาตรการคุ้มครอง ป้องกัน ควบคุมการพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่วิจัยเกาะยอให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนชนบทต่อไป ในบทที่ 6

บทที่ 6

สรุปผลการวิเคราะห์ อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในบทที่ 5 ที่ผ่านมาเป็นการดำเนินการวิจัยภาคสนามโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำรวจความคิดเห็นของประชากรในการประเมินการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม เกษะยอ การวิจัยในบทที่ 6 นี้ จะสรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการประเมินของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมทั้ง 4 ประเภท สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่าง การอภิปรายผลสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์ และข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผน การวางผังชุมชนและสภาพแวดล้อม เพื่อกำหนดแนวทางและมาตรการคุ้มครอง ป้องกัน ควบคุมการพัฒนาชุมชนชนบทให้สอดคล้องกับบริบทสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมของเกษะยอ และสรุป

1. สรุปผลการวิเคราะห์การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ผลการวิเคราะห์การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของเกษะยอ สรุปได้ดังนี้

1. ประชากรในการวิจัยคือประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษะยอและหรือมีความคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมของเกษะยอ ประชากรที่ได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถามในการวิจัย มีจำนวน 150 ตัวอย่าง แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มประชาชนบุคคลทั่วไปที่เคยอยู่อาศัยในชุมชนเกษะยอ 110 คน (2) กลุ่มผู้นำชุมชนในท้องถิ่นพื้นที่วิจัยเกษะยอ 10 คน และ (3) กลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญซึ่งคุ้นเคยกับพื้นที่วิจัย 30 คน

2. การประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเกษะยอ แยกการประเมินตามโครงสร้างสิ่งแวดล้อมที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น 4 ด้าน คือ (1) ด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น (2) ด้านสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ประกอบด้วย อาคารในชุมชน โครงสร้างพื้นฐานและการบริการสาธารณะ ศาสนสถาน และสถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และอาคารอนุรักษ์ (3) ด้านสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ประกอบด้วยวัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น และ (4) ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีคุณลักษณะเป็นทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม

3. ในการวิเคราะห์หาข้อสรุปถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแต่ละประเภท ที่ได้จำแนกออกเป็นโครงสร้างและองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมตามที่ได้กำหนด ผู้วิจัยได้หาค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง โดยการนำเอาค่าเฉลี่ยระดับการประเมินความรุนแรงของผลกระทบของแต่ละกลุ่มตัวอย่างในแต่ละรายการ มาหาค่าเฉลี่ยรวม โดยใช้จำนวน (n) เท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง คือ เท่ากับ 3 และถือว่า ความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มตัวอย่างมีค่าน้ำหนักเท่ากันที่ผู้วางแผนและผังจะต้องรับฟัง และให้ความสำคัญเท่า ๆ กัน ซึ่งผลของค่าเฉลี่ยรวมที่ได้นี้จะถือว่าเป็นผลสรุปของค่าเฉลี่ยของผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแต่ละประเภทและรายการที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ที่จะนำเสนอแยกตามโครงสร้างและองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมแต่ละประเภทดังต่อไปนี้

1.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

(1) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยรวมการประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม จากตารางที่ 55 สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับมากที่สุด 5 องค์ประกอบ คือ

- (5) ทะเลสาบสงขลา
- (6) พื้นที่ชายฝั่งทะเล ชายหาด ทุกบริเวณ
- (7) ป่าชายเลน ใน 3 บริเวณ คือ บริเวณวัดโคกเปี้ยว หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณร้านอาหาร ศิรดา หมู่ที่ 2 บ้านดิน และบริเวณ อบต.เกาะยอ หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่
- (8) สահร่ายผมนางบริเวณโดยรอบพื้นที่เกาะยอ
- (9) เริงอ่าว คุ้งน้ำ ทุกบริเวณในเกาะยอ

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก 3 องค์ประกอบ คือ

- (1) ภูเขาหรือเนินเขาบนเกาะยอ ใน 2 บริเวณ คือ เขากุฎีบริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย และเขาสวนใหม่ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่
- (2) ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขา ในทุกบริเวณ คือ เขากุฎีบริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย เขาบ่อ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย เขาสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน และเขาสวนใหม่ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่
- (7) ป่าชายเลน ที่บริเวณร้านอาหารเกาะยอ เดอ ลากูน หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

ส่วนสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับอื่น ๆ รองลงไป คือ ระดับปานกลาง 2 องค์ประกอบ ใน 3 บริเวณ ระดับน้อย 1 องค์ประกอบ ใน 3 บริเวณ ระดับน้อยที่สุด ไม่มี ดูรายละเอียดในตารางที่ 55

(2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น

การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยรวมการประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม จากตารางที่ 56 สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับมากที่สุด ไม่มี ระดับมาก 7 องค์ประกอบ คือ

- (2) สวนจำปาตะ ใน 6 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ และ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

- (4) สวนทุเรียน ทุกบริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน และบริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด

- (5) สวนมะไฟกา ทุกบริเวณ เช่น บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน และ บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด

- (6) สวนกระท้อน ทุกบริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน และบริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด

- (7) สวนชาพลู ทุกบริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน และ บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด

- (8) สวนยอ ทุกบริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน และบริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด

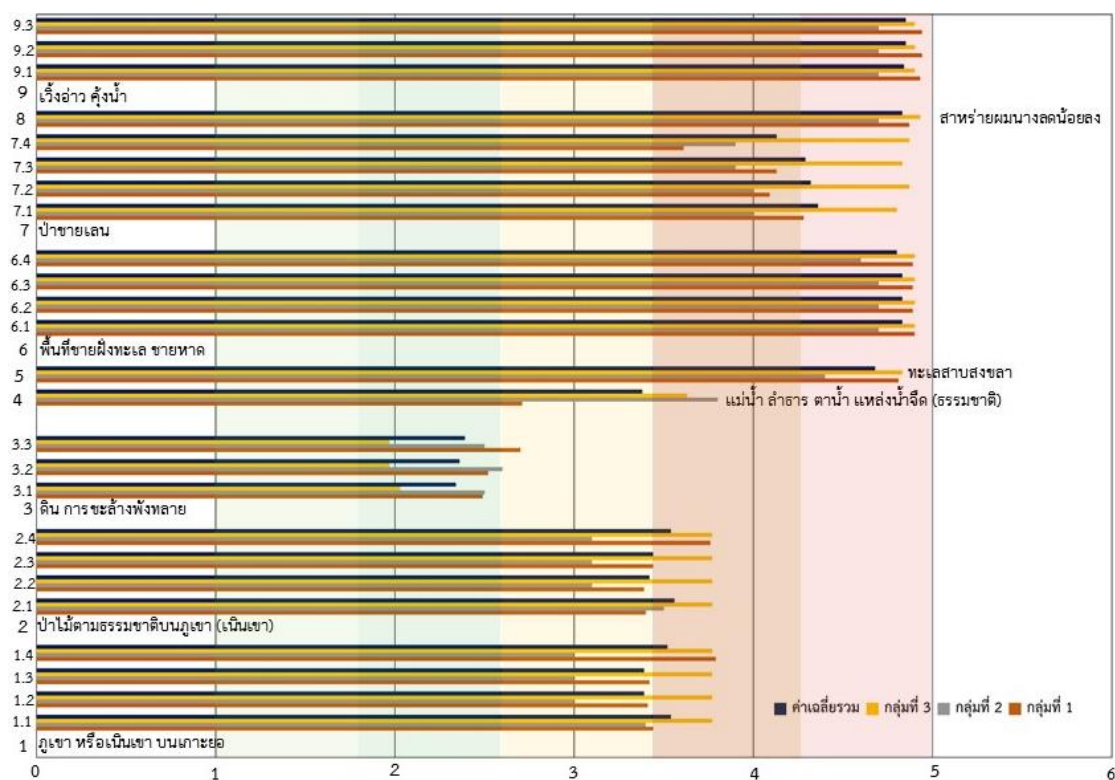
ส่วนสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับอื่น ๆ รองลงไป คือ ระดับปานกลาง 3 องค์ประกอบ ใน 8 บริเวณ ระดับ น้อย และน้อยที่สุด ไม่มี ดูรายละเอียดใน ตารางที่ 56

ตารางที่ 55 สรุปการวิเคราะห์การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติของทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง

2.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ		ค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่ม			ค่าเฉลี่ยรวม	ระดับผลกระทบ	อันดับการประเมิน
		ตัวอย่าง					
ลำดับ	รายการ	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	รวม	ผลกระทบ	อันดับการประเมิน
		1) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด					
1	ภูเขา หรือเนินเขา บนเกาะยอ						
1.1	- เขากุฎีบริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)	3.44	3.40	3.77	3.54	มาก	11
1.2	- เขาบ่อ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)	3.41	3.00	3.77	3.39	ปานกลาง	15
1.3	- เขาสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)	3.42	3.00	3.77	3.39	ปานกลาง	15
1.4	- เขาสวนใหม่ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)	3.79	3.00	3.77	3.52	มาก	112
2	ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขา (เนินเขา)						
2.1	- เขากุฎีบริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)	3.40	3.50	3.77	3.56	มาก	10
2.2	- เขาบ่อ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)	3.39	3.10	3.77	3.42	มาก	14
2.3	- เขาสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)	3.44	3.10	3.77	3.44	มาก	13
2.4	- เขาสวนใหม่ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)	3.76	3.10	3.77	3.54	มาก	11
3	ดิน การชะล้างพังทลาย						
3.1	- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก (ดินพังทลาย ถูกน้ำไหลกัดเซาะเสียหาย)	2.49	2.50	2.03	2.34	น้อย	18
3.2	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ดินพังทลาย ถูกน้ำไหลกัดเซาะเสียหาย)	2.52	2.60	1.97	2.36	น้อย	17
3.3	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ดินพังทลาย ถูกน้ำไหลกัดเซาะเสียหาย)	2.70	2.50	1.97	2.39	น้อย	15
4	แม่น้ำ ลำธาร ตาข่าย แหล่งน้ำจืด (ธรรมชาติ)						
4.1	- ตาข่าย ธารน้ำ (ทางเตราะ) (ตาข่าย ธารน้ำ มีปริมาณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)	2.71	3.80	3.63	3.38	ปานกลาง	16

2.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ		ค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่ม			ค่าเฉลี่ยรวม	ระดับผลกระทบ	อันดับการประเมิน
		ตัวอย่าง					
		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3			
1)	สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด						
ลำดับ	รายการ						
5	ทะเลสาบสงขลา (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศน้ำเสีย ทรัพยากรลดลง)	4.81	4.40	4.83	4.68	มากที่สุด	5
6	พื้นที่ชายฝั่งทะเล ชายหาด						
6.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย)	4.90	4.70	4.90	4.83	มากที่สุด	3
6.2	- ชายทะเลบริเวณวัดแหลมพ้อ (เขื่อน ค.ส.ล. ป้องกันตลิ่งทำให้ภูมิทัศน์ของพื้นที่เสียหาย)	4.89	4.70	4.90	4.83	มากที่สุด	3
6.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย)	4.89	4.70	4.90	4.83	มากที่สุด	3
6.4	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย)	4.89	4.60	4.90	4.80	มากที่สุด	4
7	ป่าชายเลน						
7.1	- บริเวณวัดโคกเปี้ยหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (ลดน้อยลงจากการเปลี่ยนแปลง พัฒนาพื้นที่)	4.28	4.00	4.80	4.36	มากที่สุด	6
7.2	- บริเวณร้านอาหารศิริดา หมู่ที่ 2 บ้านดิน (ลดน้อยลงจากการเปลี่ยนแปลงพัฒนาพื้นที่)	4.09	4.00	4.87	4.32	มากที่สุด	7
7.3	- บริเวณ อบต.เกาะยอหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ลดน้อยลงจากการเปลี่ยนแปลงพัฒนาพื้นที่)	4.13	3.90	4.83	4.29	มากที่สุด	8
7.4	- บริเวณร้านอาหารเกาะยอ เตอ ลากูน หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ลดน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลง พัฒนาพื้นที่)	3.61	3.90	4.87	4.13	มาก	9
8	สาหร่ายพมนางบริเวณโดยรอบพื้นที่เกาะยอ (ลดน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลงพัฒนาพื้นที่)	4.87	4.70	4.93	4.83	มากที่สุด	3
9	เวียงอ่าว คุ้งน้ำ						
9.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (ภูมิทัศน์ของพื้นที่เสียหายและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)	4.93	4.70	4.90	4.84	มากที่สุด	2
9.2	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ภูมิทัศน์ของพื้นที่เสียหายและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)	4.94	4.70	4.90	4.85	มากที่สุด	1
9.3	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ (ภูมิทัศน์ของพื้นที่เสียหายและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)	4.94	4.70	4.90	4.85	มากที่สุด	1

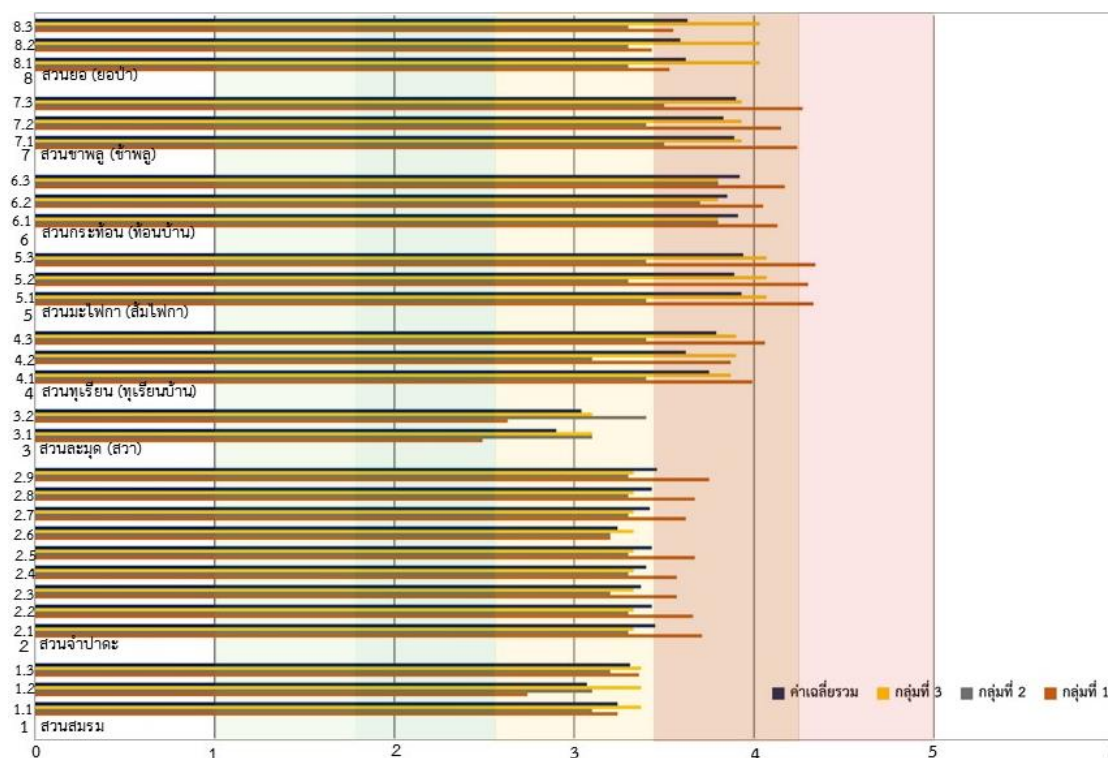
ภาพที่ 87 การประเมินการรับรู้ผลกระทบเปรียบเทียบสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

ตารางที่ 56 สรุปการวิเคราะห์การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น ด้านพื้นที่เกษตรกรรมของทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง

2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น		ค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่มตัวอย่าง			ค่าเฉลี่ยรวม	ระดับผลกระทบ	อันดับการประเมิน
1) พื้นที่เกษตรกรรม การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีผลกระทบในทางลบต่อพื้นที่เกษตรกรรมต่อไปนี้น้อยในระดับใด		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3			
ลำดับ	รายการ						
1	สวนสมรม						
1.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.24	3.10	3.37	3.24	ปานกลาง	21
1.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	2.74	3.10	3.37	3.07	ปานกลาง	23
1.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.36	3.20	3.37	3.31	ปานกลาง	20
2	สวนจำปาตะ						

2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น 1) พื้นที่เกษตรกรรม การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีผลกระทบในทางลบต่อพื้นที่เกษตรกรรมต่อไปนี้เล็กน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่ม			ค่าเฉลี่ยรวม	ระดับผลกระทบ	อันดับการประเมิน
		ตัวอย่าง					
		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3			
ลำดับ	รายการ						
2.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.71	3.30	3.33	3.45	มาก	15
2.2	- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.66	3.30	3.33	3.43	มาก	16
2.3	- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.57	3.20	3.33	3.37	ปานกลาง	19
2.4	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.57	3.30	3.33	3.40	ปานกลาง	18
2.5	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.67	3.30	3.33	3.43	มาก	16
2.6	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.20	3.20	3.33	3.24	ปานกลาง	22
2.7	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.62	3.30	3.33	3.42	มาก	17
2.8	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.67	3.30	3.33	3.43	มาก	16
2.9	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.75	3.30	3.33	3.46	มาก	14
3	สวนละมุด (สวา)						
3.1	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาผิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	2.49	3.10	3.10	2.90	ปานกลาง	25
3.2	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	2.63	3.40	3.10	3.04	ปานกลาง	24
4	สวนทุเรียน (ทุเรียนบ้าน)						
4.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	3.99	3.40	3.87	3.75	มาก	10
4.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.87	3.10	3.90	3.62	มาก	12
4.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)	4.06	3.40	3.90	3.79	มาก	9

2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น 1) พื้นที่เกษตรกรรม การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีผลกระทบในทางลบต่อพื้นที่เกษตรกรรมต่อไปนี้เล็กน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่ม			ค่าเฉลี่ยรวม	ระดับผลกระทบ	อันดับการประเมิน
		ตัวอย่าง					
		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3			
ลำดับ	รายการ						
5	สวนมะพร้าว (ส้มโพง)						
5.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่ฟักโฮมสเตย์)	4.33	3.40	4.07	3.93	มาก	2
5.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	4.30	3.30	4.07	3.89	มาก	6
5.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่ฟักโฮมสเตย์)	4.34	3.40	4.07	3.94	มาก	1
6	สวนกระท้อน (ทอนบ้าน)						
6.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่ฟักโฮมสเตย์)	4.13	3.80	3.80	3.91	มาก	4
6.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	4.05	3.70	3.80	3.85	มาก	7
6.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่ฟักโฮมสเตย์)	4.17	3.80	3.80	3.92	มาก	3
7	สวนชาพลู (ข้าพลู)						
7.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่ฟักโฮมสเตย์)	4.24	3.50	3.93	3.89	มาก	6
7.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	4.15	3.40	3.93	3.83	มาก	8
7.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่ฟักโฮมสเตย์)	4.27	3.50	3.93	3.90	มาก	5
8	สวนยอ (ยอป่า)						
8.1	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่ฟักโฮมสเตย์)	3.53	3.30	4.03	3.62	มาก	12
8.2	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านาถิน (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)	3.43	3.30	4.03	3.59	มาก	13
8.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่ฟักโฮมสเตย์)	3.55	3.30	4.03	3.63	มาก	11

ภาพที่ 88 การประเมินการรับรู้ผลกระทบเปรียบเทียบสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น ด้านพื้นที่เกษตรกรรม

1.2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น

(1) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชน

การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยรวมการประเมินผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชน โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม จากตารางที่ 57 สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับมากที่สุด 2 องค์ประกอบ คือ

- (1) กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย 2 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย และบริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก
- (3) กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ 2 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านอาคารในชุมชนที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับมากที่สุด 4 องค์ประกอบ คือ

- (1) กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย 6 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิ่น บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ และ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

- (2) กลุ่มร้านค้า อาคารพาณิชย์กรรม
- (3) กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ 4 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด และบริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา
- (4) กลุ่มร้านอาหาร ร้านกาแฟ 2 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

ส่วนสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านอาคารในชุมชนที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับอื่น ๆ รองลงไป ระดับปานกลาง 1 องค์กรประกอบ ใน 1 บริเวณ ระดับน้อย และน้อยที่สุด ไม่มี ดูรายละเอียดใน ตารางที่ 57

(2) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ฯ

การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยรวมการประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม จากตารางที่ 58 สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับมากที่สุด และมาก ไม่มี ระดับปานกลาง 1 องค์กรประกอบ คือ

- (1) สถาบันทักษิณคดีศึกษา

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับน้อย 5 องค์กรประกอบ คือ

- (5) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าไทร
- (6) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวนทุเรียน
- (7) สะพานดินสุลานนท์
- (8) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408
- (9) ทางหลวงชนบท สข. 3049

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับน้อยที่สุด 7 องค์กรประกอบ คือ

- (2) โรงเรียนวัดเขาป่อ
- (3) โรงเรียนวัดแหลมพ้อ
- (4) โรงเรียนวัดท้ายยอ
- (10) ถนน รพช. สข. 4111
- (11) ถนน รพช. สข. 4112
- (12) ถนน รพช. สข. 4113
- (13) ถนนสาธารณะบ้านดินท่าไทร

ส่วนสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการ สาธารณะที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับต่าง ๆ ทุกรายละเอียดในตารางที่ 58

(3) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านศาสนสถาน

การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยรวมการประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านศาสนสถาน โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม จากตารางที่ 59 สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับมากที่สุด และ มาก ไม่มี ระดับปานกลาง 1 องค์ประกอบ คือ

- (5) สำนักสงฆ์เขากุฎิ

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านศาสนสถานที่ได้รับผลกระทบในทางลบมี ค่าเฉลี่ยรวมระดับระดับน้อย 4 องค์ประกอบ คือ

- (1) วัดเขาบ่อ
- (2) วัดแหลมพ้อ
- (3) วัดโคกเปี้ยว
- (4) วัดท้ายยอ

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านศาสนสถานที่ได้รับผลกระทบในทางลบมี ค่าเฉลี่ยรวมระดับน้อยที่สุด 2 องค์ประกอบ คือ

- (6) สถานปฏิบัติธรรมทิพยสถาน
- (7) ศาลเจ้าไต่ก้ง

ส่วนสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านศาสนสถาน ที่ได้รับผลกระทบ ในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับต่าง ๆ ทุกรายละเอียดใน ตารางที่ 59

(4) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านสถานที่สำคัญ ๆ

การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยรวมการประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านสถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และอาคาร อนุรักษ์ โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม จากตารางที่ 60 สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ที่ได้รับ ผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับมากที่สุด 1 องค์ประกอบ คือ

- (1) เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ ในบริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านสถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์ ที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก 3 องค์ประกอบ คือ

- (1) เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ ใน 6 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาลิน บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วย เซาะ และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

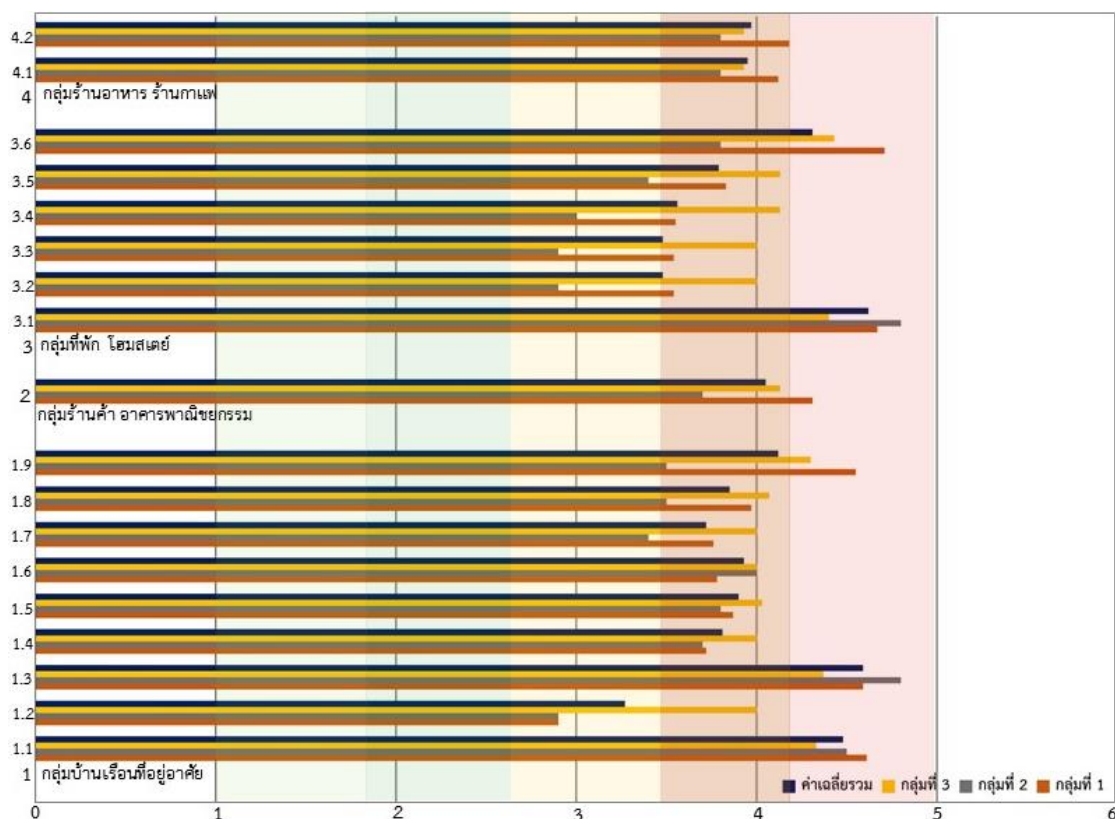
- (2) โบราณสถานวัดท้ายยอ
- (3) โบราณสถานวัดแหลมพ้อ

ส่วนสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านสถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์ ที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับอื่น ๆ ร่องลงไป คือ ระดับปานกลาง 1 องค์ประกอบ ระดับน้อย และ น้อยที่สุด ไม่มี ดูรายละเอียดใน ตารางที่ 60

ตารางที่ 57 สรุปการวิเคราะห์การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชนของทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง

2.2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น 1) อาคารในชุมชน การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชน มีผลกระทบในทางลบต่ออาคารในชุมชนต่อไปนี้ มากน้อยใน ระดับใด		ค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่ม ตัวอย่าง			ค่าเฉลี่ย รวม	ระดับผล กระทบ	อันดับ การ ประเมิน
		กลุ่ม ที่	กลุ่ม ที่	กลุ่ม ที่			
		1	2	3			
ลำดับ	รายการ						
1	กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย						
1.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	4.61	4.50	4.33	4.48	มากที่สุด	3
1.2	- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	2.90	2.90	4.00	3.27	ปานกลาง	17
1.3	- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	4.59	4.80	4.37	4.59	มากที่สุด	2
1.4	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน(ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมืองหนาแน่นแออัดมากขึ้น)	3.72	3.70	4.00	3.81	มาก	12
1.5	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	3.87	3.80	4.03	3.90	มาก	10
1.6	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)	3.78	4.00	4.00	3.93	มาก	9
1.7	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมืองหนาแน่นแออัดมากขึ้น)	3.76	3.40	4.00	3.72	มาก	14
1.8	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมืองหนาแน่นแออัดมากขึ้น)	3.97	3.50	4.07	3.85	มาก	11
1.9	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมืองหนาแน่นแออัดมากขึ้น)	4.55	3.50	4.30	4.12	มาก	5

2.2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมบูรณาการมนุษย์สร้างขึ้น 1) อาคารในชุมชน การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชน มีผลกระทบในทางลบต่ออาคารในชุมชนต่อไปนี้ มากน้อยใน ระดับใด		ค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่ม			ค่าเฉลี่ย รวม	ระดับผล กระทบ	อันดับ การ ประเมิน
		ตัวอย่าง					
		กลุ่ม ที่ 1	กลุ่ม ที่ 2	กลุ่ม ที่ 3			
ลำดับ	รายการ						
2	กลุ่มร้านค้า อาคารพาณิชย์กรรม (มีจำนวนมาก ขึ้นถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	4.31	3.70	4.13	4.05	มาก	6
3	กลุ่มที่พัก โฮมสเตย์						
3.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (มีจำนวนมาก ขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	4.67	4.80	4.40	4.62	มากที่สุด	1
3.2	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (มีจำนวน มาก ขึ้นถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	3.54	2.90	4.00	3.48	มาก	16
3.3	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	3.54	2.90	4.00	3.48	มาก	16
3.4	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	3.55	3.00	4.13	3.56	มาก	15
3.5	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ (มีจำนวนมาก ขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	3.83	3.40	4.13	3.79	มาก	13
3.6	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	4.71	3.80	4.43	4.31	มากที่สุด	4
4	กลุ่มร้านอาหาร ร้านกาแฟ						
4.1	- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน (มีจำนวนมากขึ้น ถูก แย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	4.12	3.80	3.93	3.95	มาก	8
4.2	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	4.18	3.80	3.93	3.97	มาก	7

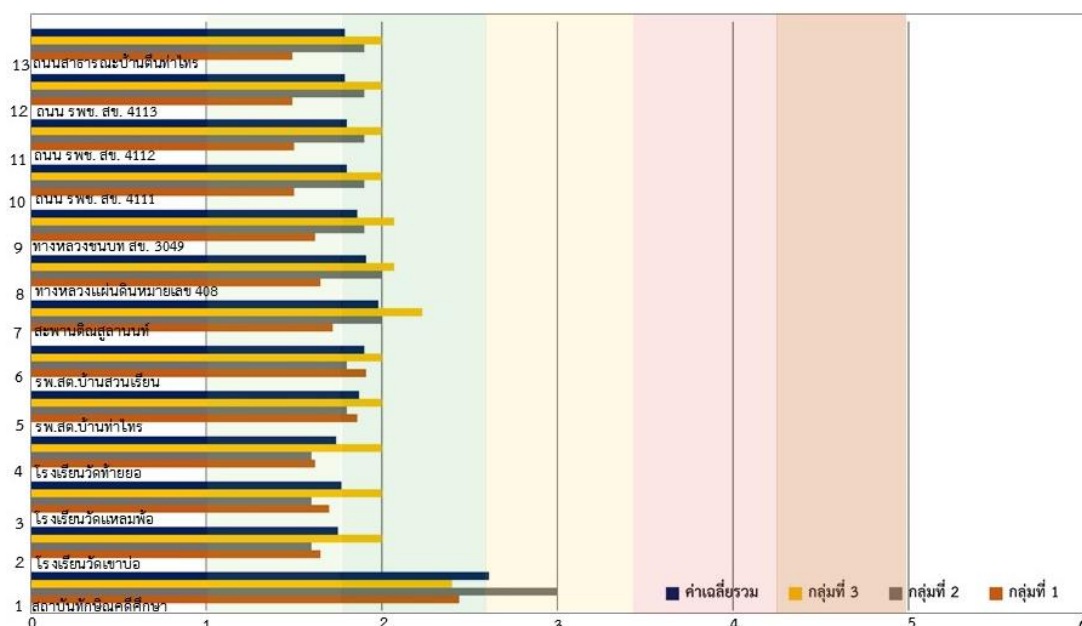
ภาพที่ 89 การประเมินการรับรู้ผลกระทบเปรียบเทียบแสดงสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชน

ตารางที่ 58 สรุปการวิเคราะห์การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านโครงสร้างพื้นฐานของทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง

2) โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ		ค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่ม			ค่าเฉลี่ยรวม	ระดับผลกระทบ	อันดับการประเมิน
การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ตัวอย่าง					
ลำดับ	รายการ	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3			
1	สถาบันทักษิณคดีศึกษา (กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีผู้มาเยี่ยมชมเพิ่มขึ้น ที่จอดรถและการบริการไม่เพียงพอ)	2.44	3.00	2.40	2.61	ปานกลาง	1
2	โรงเรียนวัดเขาบ่อ (ประชากรวัยเรียนเพิ่มขึ้น ห้องเรียนไม่เพียงพอ)	1.65	1.60	2.00	1.75	น้อยที่สุด	10
3	โรงเรียนวัดแหลมพ้อ (ประชากรวัยเรียนเพิ่มขึ้น ห้องเรียนไม่เพียงพอ)	1.70	1.60	2.00	1.77	น้อยที่สุด	9

2) โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทาง ลบต่อโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะต่อไปนี้ มาก น้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่ม			ค่าเฉลี่ย รวม	ระดับ ผลกระทบ	อันดับ การ ประเมิน
		ตัวอย่าง					
		กลุ่ม ที่ 1	กลุ่ม ที่ 2	กลุ่ม ที่ 3			
ลำดับ	รายการ						
4	โรงเรียนวัดท้ายยอ (ประชากรวัยเรียนเพิ่มขึ้น ห้องเรียนไม่เพียงพอ)	1.62	1.60	2.00	1.74	น้อยที่สุด	11
5	รพ.สต.บ้านท่าไทร (ผู้ป่วย ผู้สูงวัยเพิ่มขึ้น พื้นที่บริการไม่เพียงพอ)	1.86	1.80	2.00	1.87	น้อย	5
6	รพ.สต.บ้านสวนทุเรียน (ผู้ป่วย ผู้สูงวัยเพิ่มขึ้น พื้นที่บริการไม่เพียงพอ)	1.91	1.80	2.00	1.90	น้อย	4
7	สะพานดินสุลาลัย (ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	1.72	2.00	2.23	1.98	น้อย	2
8	ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 (ปริมาณ การจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	1.65	2.00	2.07	1.91	น้อย	3
9	ทางหลวงชนบท สข. 3049 (ปริมาณการจราจร เพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	1.62	1.90	2.07	1.86	น้อย	6
10	ถนน รพช. สข. 4111 (ปริมาณการจราจร เพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	1.50	1.90	2.00	1.80	น้อยที่สุด	7
11	ถนน รพช. สข. 4112 (ปริมาณการจราจร เพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	1.50	1.90	2.00	1.80	น้อยที่สุด	7
12	ถนน รพช. สข. 4113 (ปริมาณการจราจร เพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	1.49	1.90	2.00	1.79	น้อยที่สุด	8
13	ถนนสาธารณะบ้านดินท่าไทร (ปริมาณ การจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด)	1.49	1.90	2.00	1.79	น้อยที่สุด	8

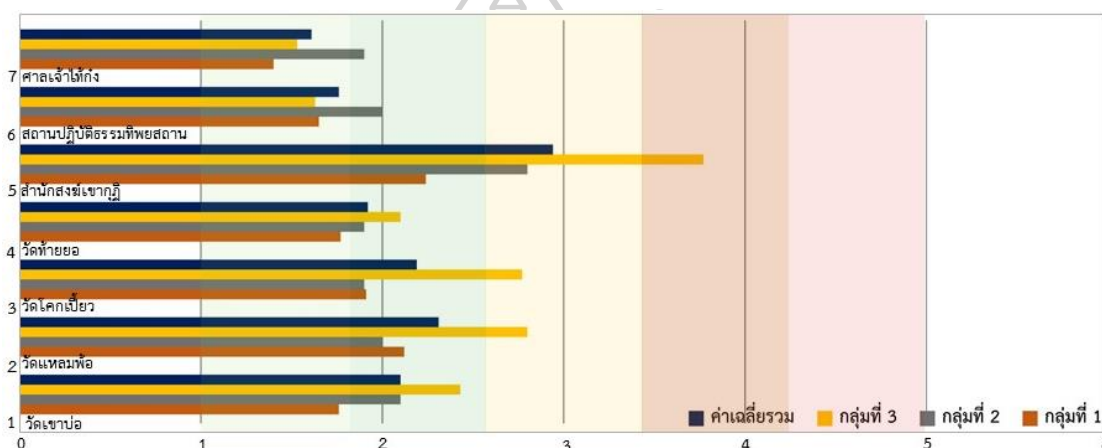

ภาพที่ 90 การประเมินการรับรู้ผลกระทบเปรียบเทียบสิ่งแวดล้อมธรรมชาติในชุมชนสร้างขึ้น
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ

ตารางที่ 59 สรุปการวิเคราะห์การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรม
ชุมชนสร้างขึ้น ด้านศาสนสถานของทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง

3) ศาสนสถาน การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทาง ลบต่อศาสนสถานต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่ม ตัวอย่าง			ค่าเฉลี่ย รวม	ระดับผล กระทบ	อันดับ การ ประเมิน
		กลุ่ม ที่ 1	กลุ่ม ที่ 2	กลุ่ม ที่ 3			
ลำดับ	รายการ						
1	วัดเขาบ่อ (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม ไกล่และบดบังโบราณสถาน)	1.76	2.10	2.43	2.10	น้อย	4
2	วัดแหลมพ้อ (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม ไกล่และบดบังโบราณสถาน)	2.12	2.00	2.80	2.31	น้อย	2
3	วัดโคกเปี้ยว (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม ไกล่และบดบังโบราณสถาน)	1.91	1.90	2.77	2.19	น้อย	3
4	วัดท้ายยอ (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม ไกล่และบดบังโบราณสถาน)	1.77	1.90	2.10	1.92	น้อย	5
5	สำนักสงฆ์เขาภูฎี (สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ พื้นที่ ป่าโดยรอบถูกทำลาย)	2.24	2.80	3.77	2.94	ปานกลาง	1

3) ศาสนสถาน การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทาง ลบต่อศาสนสถานต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่ม ตัวอย่าง			ค่าเฉลี่ย รวม	ระดับผล กระทบ	อันดับ การ ประเมิน
		กลุ่ม ที่ 1	กลุ่ม ที่ 2	กลุ่ม ที่ 3			
		1	2	3			
ลำดับ	รายการ						
6	สถานปฏิบัติธรรมที่พยุหสถาน (สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ พื้นที่ป่าโดยรอบถูกทำลาย)	1.65	2.00	1.63	1.76	น้อยที่สุด	6
7	ศาลเจ้าไต้ก๋ง (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่ พักแรม ใกล้และบดบังโบราณสถาน)	1.40	1.90	1.53	1.61	น้อยที่สุด	7

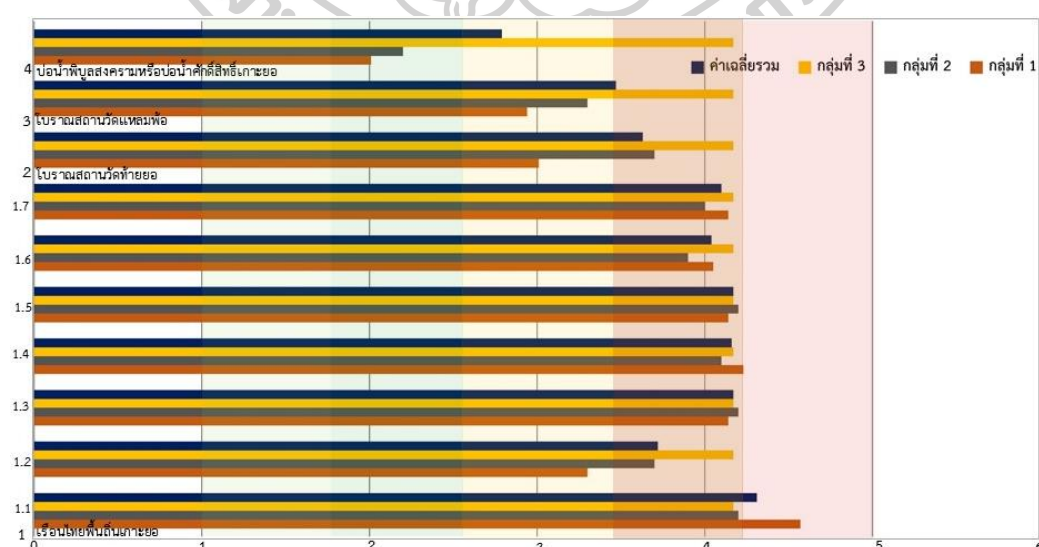

ภาพที่ 91 การประเมินการรับรู้ผลกระทบเปรียบเทียบสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น
ด้านศาสนสถาน

ตารางที่ 60 สรุปการวิเคราะห์การประเมินการรับรู้ผลกระทบสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์
สร้างขึ้น ด้านสถานที่สำคัญฯ ของทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง

4) สถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและ อาคารอนุรักษ์ จากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของ ชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อสถานที่สำคัญ สถานที่ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และอาคารอนุรักษ์ ต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่ม ตัวอย่าง			ค่าเฉลี่ย รวม	ระดับผล กระทบ	อันดับ การ ประเมิน
		กลุ่ม ที่ 1	กลุ่ม ที่ 2	กลุ่ม ที่ 3			
		1	2	3			
ลำดับ	รายการ						
1	เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ						
1.1	- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก (ถูกรื้อถอนหรือ เปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	4.57	4.20	4.17	4.31	มากที่สุด	1
1.2	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ถูกรื้อถอน หรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)	3.30	3.70	4.17	3.72	มาก	6

4) สถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์ จากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อสถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และอาคารอนุรักษ์ ต่อไปนี้มากน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่มตัวอย่าง			ค่าเฉลี่ยรวม	ระดับผลกระทบ	อันดับการประเมิน
		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3			
ลำดับ	รายการ						
1.3	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นดินดั้งเดิม)	4.14	4.20	4.17	4.17	มาก	2
1.4	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิ่น (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นดินดั้งเดิม)	4.23	4.10	4.17	4.16	มาก	3
1.5	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นดินดั้งเดิม)	4.14	4.20	4.17	4.17	มาก	2
1.6	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นดินดั้งเดิม)	4.05	3.90	4.17	4.04	มาก	5
1.7	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นดินดั้งเดิม)	4.14	4.00	4.17	4.10	มาก	4
2	โบราณสถานวัดท้ายยอ	3.01	3.70	4.17	3.63	มาก	7
3	โบราณสถานวัดแหลมพ้อ (การทำสีอาคารสิ่งก่อสร้างที่ไม่กลมกลืนกับโบราณสถาน)	2.94	3.30	4.17	3.47	มาก	8
4	บ่อน้ำพิบูลสงครามหรือบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เกาะยอ (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม โกลัและบดบังโบราณสถาน)	2.01	2.20	4.17	2.79	ปานกลาง	9

ภาพที่ 92 การประเมินการรับรู้ผลกระทบเปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมีมนุษย์สร้างขึ้น
ด้านสถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์

1.3 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม

(1) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านวัฒนธรรมประเพณี

การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยรวมจากการประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านวัฒนธรรมประเพณี โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม จากตารางที่ 61 สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับมากที่สุด มาก และ ปานกลาง ไม่มีระดับน้อย ทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ

- (1) งานประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขากุฎิ
- (2) งานประเพณีทำบุญเดือนสิบ
- (3) งานประเพณีชักพระ

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านวัฒนธรรมประเพณี ที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับอื่น ๆ รองลงไป คือ ระดับน้อยที่สุด ไม่มี ดูรายละเอียดใน ตารางที่ 61

(2) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยรวมจากการประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม จากตารางที่ 62 สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมากที่สุด 4 องค์ประกอบ คือ

- (2) กระเบื้องเกายอ
- (3) การเลี้ยงปลาในกระชัง 2 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่
- (4) การใช้โพงพางในทะเลสาบสงขลา เกายอ 2 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร และ บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด
- (5) การทำโคระ เพื่อป้องกันแมลงวันทองทำลายผลไม้

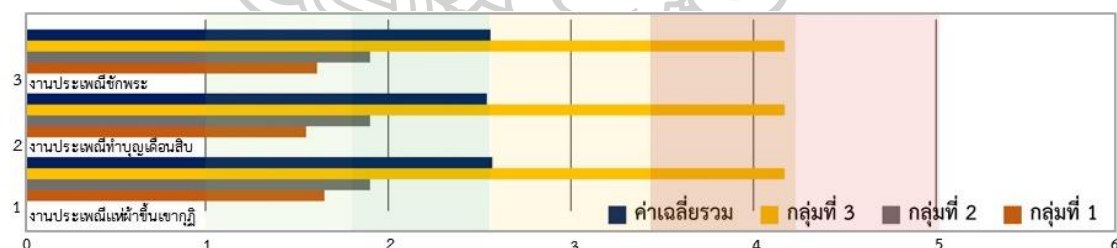
สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมากที่สุด 3 องค์ประกอบ คือ

- (1) ผ้าทอเกายอ
- (3) การเลี้ยงปลาในกระชัง 3 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และบริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา
- (4) การใช้โพงพางในทะเลสาบสงขลา เกายอ 3 บริเวณ คือ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมในระดับอื่น ๆ รองลงไป คือ ระดับปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ไม่มี ดูรายละเอียดในตารางที่ 62

ตารางที่ 61 สรุปการวิเคราะห์การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมด้านวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นของทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง

2.3 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม 1) วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบ ในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมด้านวัฒนธรรม และประเพณี ท้องถิ่นของเกาะยกต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่ม ตัวอย่าง			ค่าเฉลี่ย รวม	ระดับผล กระทบ	อันดับ การ ประเมิน
		กลุ่ม ที่ 1	กลุ่ม ที่ 2	กลุ่ม ที่ 3			
ลำดับ	รายการ						
1	งานประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขาภู (มีผู้เข้าร่วมน้อยลงไม่ได้รับความสนใจขาดการส่งเสริม สืบทอด)	1.65	1.90	4.17	2.57	น้อย	1
2	งานประเพณีทำบุญเดือนสิบ (มีผู้เข้าร่วมน้อยลงไม่ได้รับความสนใจขาดการส่งเสริมสืบทอด)	1.55	1.90	4.17	2.54	น้อย	3
3	งานประเพณีชักพระ (มีผู้เข้าร่วมน้อยลงไม่ได้รับความสนใจขาดการส่งเสริมสืบทอด)	1.61	1.90	4.17	2.56	น้อย	2

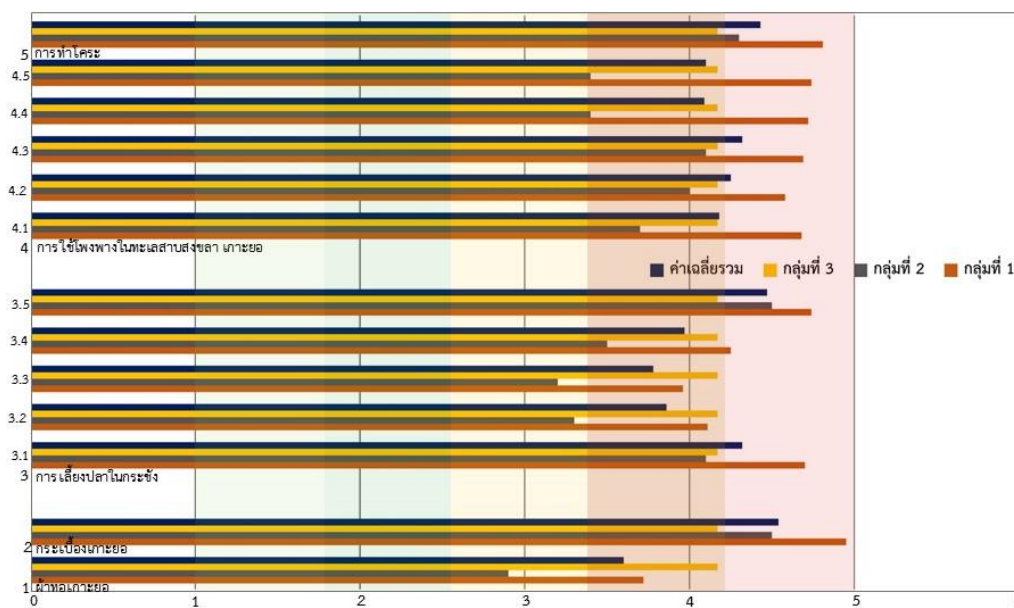

ภาพที่ 93 การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมด้านวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น

ตารางที่ 62 สรุปการวิเคราะห์การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม
ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง

2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีผลกระทบ ในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ของเกาะยอต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่ม ตัวอย่าง			ค่าเฉลี่ย รวม	ระดับผล กระทบ	อันดับ การ ประเมิน
		กลุ่ม ที่	กลุ่ม ที่	กลุ่ม ที่			
		1	2	3			
ลำดับ	รายการ						
1	ผ้าทอเกาะยอ (ขาดแคลนวัตถุดิบ ต้นทุนการผลิตสูง สิ้นค้ามีราคาสูง)	3.72	2.90	4.17	3.60	มาก	12
2	กระเบื้องเกาะยอ (ขาดแคลนวัตถุดิบ ต้นทุนการผลิตสูง สิ้นค้ามีราคาสูง)	4.95	4.50	4.17	4.54	มากที่สุด	1
3	การเลี้ยงปลาในกระชัง						
3.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.70	4.10	4.17	4.32	มากที่สุด	4
3.2	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.11	3.30	4.17	3.86	มาก	10
3.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	3.96	3.20	4.17	3.78	มาก	11
3.4	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขายะ (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.25	3.50	4.17	3.97	มาก	9
3.5	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.74	4.50	4.17	4.47	มากที่สุด	2
4	การใช้โพงพางในทะเลสาบสงขลา เกาะยอ						
4.1	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.68	3.70	4.17	4.18	มาก	6
4.2	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.58	4.00	4.17	4.25	มากที่สุด	5
4.3	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.69	4.10	4.17	4.32	มากที่สุด	4
4.4	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขายะ (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.72	3.40	4.17	4.09	มาก	8
4.5	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรเสื่อมโทรม)	4.74	3.40	4.17	4.10	มาก	7
5	การทำโคระ เพื่อป้องกันแมลงวันทองทำลายผลไม้ (ไม่ได้รับความสนใจ ขาดการสืบทอด)	4.81	4.30	4.17	4.43	มากที่สุด	3

ภาพที่ 94 การประเมินการรับรู้ผลกระทบเปรียบเทียบสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

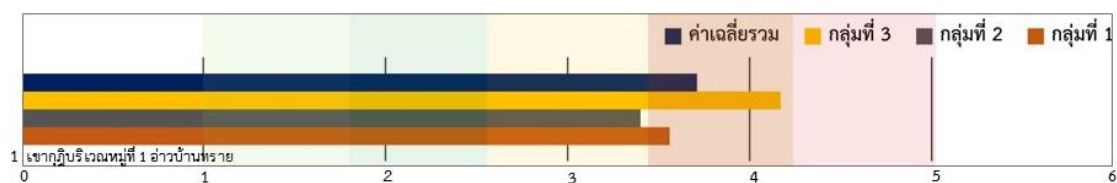
1.4 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม

(1) สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม

การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยรวมจากการประเมินการรับรู้ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ซึ่งมีเพียง 1 องค์ประกอบ โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม จากตารางที่ 63 สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมาก คือ

- (1) เขากูฏิบริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย เขากูฏิเป็นยอดเขาที่สูงที่สุดในเกาะยอ บนยอดเขาเป็นที่ตั้งของสำนักสงฆ์ จึงมีบทบาทเป็นภูมิสัญลักษณ์ของเกาะทั้งด้านกายภาพและจิตวิญญาณ โดยสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและพื้นที่ป่าโดยรอบถูกบุกรุกและแผ้วถางป่าเพื่อปลูกสร้างอาคารเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตารางที่ 63 สรุปการวิเคราะห์การประเมินการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ของทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง

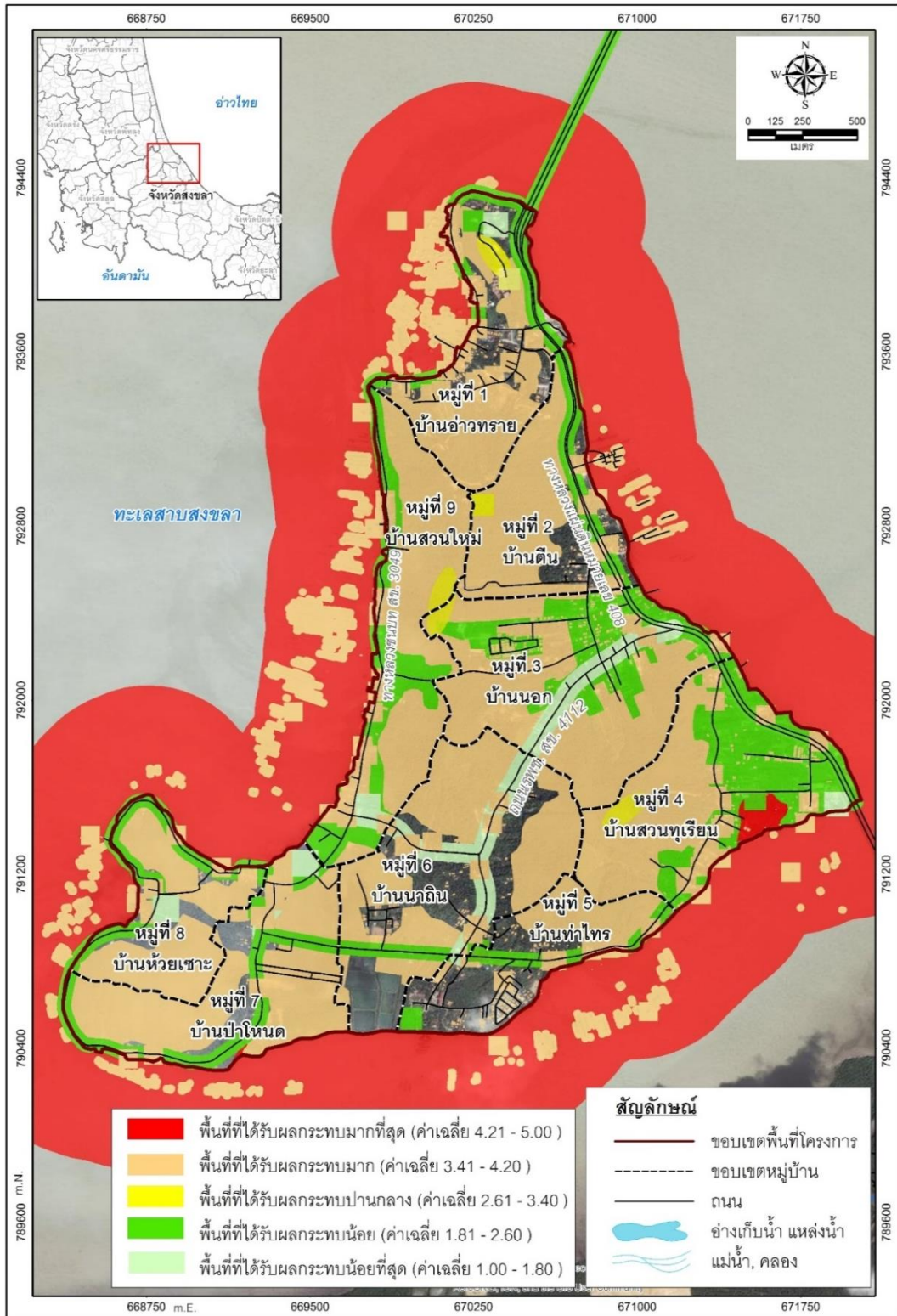
2.4 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม		ค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่มตัวอย่าง			ค่าเฉลี่ยรวม	ระดับผลกระทบ	อันดับการประเมิน
1) สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3			
ลำดับ	รายการ						
1	เขากูฏิบริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและพื้นที่ป่าโดยรอบถูกทำลาย)	3.56	3.40	4.17	3.71	มาก	1

ภาพที่ 95 การประเมินการรับรู้ผลกระทบเปรียบเทียบสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม

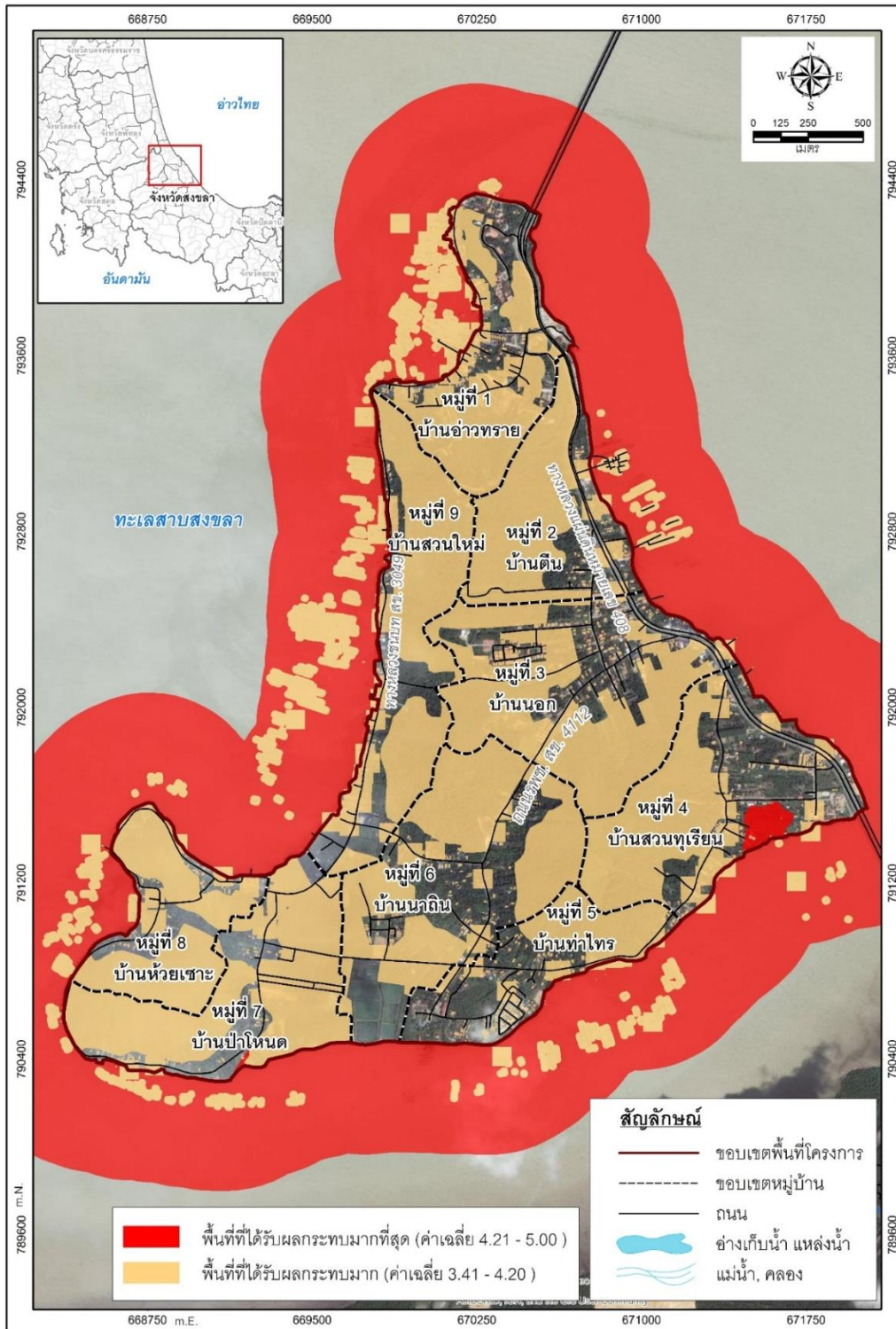
ผลที่ได้จากตารางข้างต้นสามารถนำมาแปลงค่าเป็นช่วงสีในแผนที่เพื่อแสดงถึงช่วงบริเวณต่าง ๆ ซึ่งได้รับแผนที่บริเวณต่าง ๆ ซึ่งได้รับการประเมินการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภายในระดับต่างๆ แบ่งแยกออกเป็น 5 ช่วงสี เรียงตามลำดับผลกระทบ ดังภาพที่ 96 ถึง ภาพที่ 98 ดังนี้

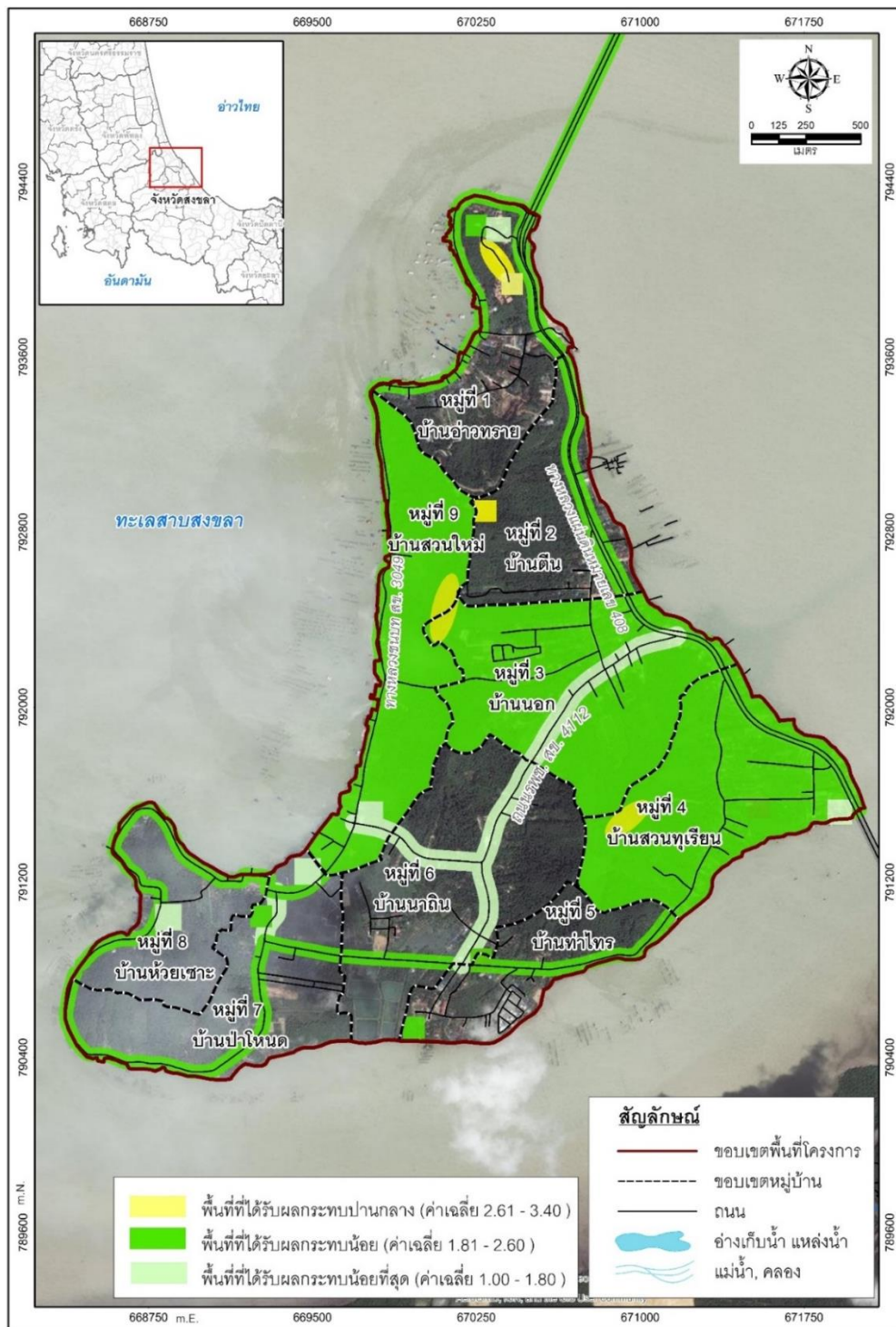
ภาพที่ 96 แผนที่บริเวณต่างๆ ซึ่งได้รับการประเมินการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเกะยอในระดับต่างๆ

ภาพที่ 97 แผนที่บริเวณต่างๆ ซึ่งได้รับการประเมินการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเกาะยอในระดับมากที่สุดและมาก

ภาพที่ 98 แผนที่บริเวณต่างๆ ซึ่งได้รับการประเมินการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมภายในระดับปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

2. สรุปข้อคิดเห็นและเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง

การแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มในส่วนที่ 3 ของแบบสอบถาม สรุปประเด็นและสาระสำคัญแยกตามโครงสร้างของสิ่งแวดล้อม ได้ดังนี้

2.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

กลุ่มที่ 1 แสดงความคิดเห็นถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่มากที่สุด คือ พื้นที่ชายฝั่งทะเลที่ไม่เหลือชายหาด ปัญหาน้ำเสียและน้ำจากทะเลสาบมีกลิ่นสีบเนื่องจากการปล่อยน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ในอำเภอสิงหนคร อำเภอเมืองสงขลาและตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ ทำให้ระบบนิเวศในทะเลสาบเสื่อมโทรมและส่งผลกระทบต่อสาหร่ายผมนางซึ่งเป็นผลผลิตที่สร้างชื่อเสียงและเป็นสินค้าสำคัญของชุมชนลดน้อยลงอย่างมาก รองลงมา คือ ป่าชายเลนเกือบทุกบริเวณลดน้อยลงจากการเปลี่ยนแปลงพัฒนาพื้นที่ ที่เด่นชัดที่สุด คือ บริเวณร้านอาหารศิริดา หมู่ที่ 2 บ้านดิน ในส่วนของเวียงอ่าว คุ้งน้ำของเกาะยอในอดีตใช้เป็นที่จอดเรือ แต่ในปัจจุบันไม่มีพื้นที่เหลือให้ใช้ เนื่องจากถูกพัฒนาเป็นที่อยู่อาศัยและการประกอบอาชีพ เป็นต้น สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้นด้านพื้นที่เกษตรกรรม มีพื้นที่ลดลง โดยถูกพัฒนาเป็นชุมชนและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มากขึ้น

กลุ่มที่ 2 กล่าวถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่มากที่สุด ก็คือ ปัญหาน้ำเสียและน้ำจากทะเลสาบมีกลิ่น ระบบนิเวศในทะเลสาบเสื่อมโทรมและส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศธรรมชาติโดยรวม

กลุ่มที่ 3 ให้ความเห็นว่าปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่มากที่สุด คือ บริเวณทะเลสาบสงขลาตอนล่าง คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม เนื่องจากการปนเปื้อนจากน้ำทิ้งของชุมชน การเลี้ยงปลาสัตว์ โรงงานอุตสาหกรรม จึงเสนอแนะให้กำหนดมาตรการลดการปล่อยของเสียลงสู่แหล่งน้ำโดยผ่านการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป ด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น การเพิ่มของประชากรแฝง ทำให้ต้องการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเกาะยอเพิ่มขึ้น การขยายตัวของชุมชน การประกอบอาชีพ การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดธุรกิจทั้งบ้านจัดสรร ที่พักโฮมสเตย์ ร้านค้า อาคารพาณิชย์กรรม และร้านอาหาร ร้านกาแฟ เป็นต้น

2.2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น

กลุ่มที่ 1 เห็นว่า ด้านอาคารในชุมชน บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก ได้ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นบ้านจัดสรรขุนพิทักษ์สร้างโดยไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์โดยรอบ มีการก่อสร้างบนพื้นที่ลาดเอียงเนินเขาสูงซึ่งทำลายสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เกิดผลกระทบต่อป่าไม้ พรรณพืชต่างๆ และจะเกิดปัญหาเรื่องดินพังทลายในอนาคต กลุ่มร้านค้าอาคารพาณิชย์กรรม และกลุ่มร้านอาหารร้าน

กาแฟ มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากอดีตเป็นจำนวนมาก มีเกือบทุกหมู่บ้านโดยเฉพาะหมู่ที่ 3 บ้านตีนมีจำนวนมากที่สุด ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ฯ โรงเรียนในเกาะยอปัจจุบันมีนักเรียนน้อย ผู้ปกครองนิยมส่งเด็กไปเรียนที่อำเภอเมืองสงขลา อำเภอสิงหนคร อำเภอหาดใหญ่ โดยจะมีรถประจำทางมารับมาส่งนักเรียนถึงเกาะยอ เป็นผลให้โรงเรียนทั้ง 3 แห่ง จำนวนนักเรียนลดลงและอาจจะถูกยุบในอนาคต ด้านสถานที่สำคัญ ฯ เรือนพื้นถิ่นเกาะยอลดน้อยลงจากในอดีตมาก เนื่องจากกระเบื้องเกาะยอที่นำมาใช้มุงหลังคามีราคาสูง

กลุ่มที่ 2 มีความเห็นด้านอาคารในชุมชน บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก ได้ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นบ้านจัดสรรชุมชนพิทักษ์ กลุ่มร้านค้าอาคารพาณิชย์กรรม และกลุ่มร้านอาหารร้านกาแฟ มีเพิ่มขึ้นจากอดีตเป็นจำนวนมากทุกหมู่บ้าน โดยเฉพาะที่หมู่ที่ 1 บ้านทราย หมู่ที่ 3 บ้านตีน และหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ฯ โรงเรียนในเกาะยอปัจจุบันมีนักเรียนน้อยมาก นักเรียนจำนวนหนึ่งไปเรียนที่อำเภอสิงหนครและอำเภอเมืองสงขลา เนื่องจากการเดินทางที่สะดวก ด้านโบราณสถานและอาคารอนุรักษ์เรือนพื้นถิ่นเกาะยอลดน้อยลงหรือถูกตัดแปลง เนื่องจากกระเบื้องเกาะยอมีราคาสูงวัสดุก่อสร้างสมัยใหม่ถูกนำมาใช้แทน

กลุ่มที่ 3 แสดงความเห็นด้านโครงสร้างพื้นฐาน ฯ ว่าสะพานติณสูลานนท์ทำให้เกาะยอมีการเข้าถึงที่สะดวก เปลี่ยนรูปแบบจากการคมนาคมจากทางน้ำมาเป็นการใช้ถนนเป็นหลัก ทำให้เกาะยอกลายเป็นเส้นทางผ่านที่สำคัญ ซึ่งส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงในทางกายภาพเศรษฐกิจสังคม และประชากรที่อพยพ เข้ามา นอกจากนี้ ยังส่งผลให้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่เกษตรกรรมมาเป็นพื้นที่ชุมชน มีการสร้างอาคารบ้านเรือน บ้านจัดสรร ที่พักโฮมสเตย์ ร้านค้าและอาคารพาณิชย์กรรมเป็นจำนวนมากกว่าในอดีต ด้านสถานที่สำคัญ ฯ เรือนพื้นถิ่นเกาะยอลดน้อยลงจากในอดีต

2.3 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม

กลุ่มที่ 1 มีความเห็นด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น กระเบื้องเกาะยอขาดแคลนวัตถุดิบและสินค้ามีราคาสูง การเลี้ยงปลาในกระชัง มีจำนวนมากเกินไปส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำ ทำให้เกิดน้ำเสียจากตะกอนและการให้อาหาร การใช้โพงพางในทะเลสาบเริ่มลดน้อยลง และใช้ไชนั่งแทน พื้นที่ที่ใช้โพงพางหรือไชนั่งมากที่สุด คือหมู่ที่ 1 บ้านทราย และหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่

กลุ่มที่ 2 กล่าวถึง ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ว่า การทำโคระ เพื่อป้องกันแมลงวันทองไม่ได้รับความสนใจ และทางมะพร้าวซึ่งเป็นวัตถุดิบหายากขึ้นชาวบ้านหันมาใช้ถุงพลาสติกหรือกระสอบมาป้องกันแทน กระเบื้องเกาะยอขาดแคลนวัตถุดิบและสินค้ามีราคาสูง การเลี้ยงปลาในกระชัง มีการเลี้ยงกันเป็นจำนวนมาก ควรควบคุมเพื่อลดปัญหาของแหล่งน้ำ การใช้โพงพางน้อยลงและใช้ไชนั่งแทน

กลุ่มที่ 3 เห็นว่า ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกาะยอ การใช้โพงพาง และกระชังในทะเลสาบ โดยไม่มีการจัดระเบียบทำให้เส้นทางกรไหลของน้ำถูกปิดกั้น อีกทั้งบริเวณปากร่องน้ำก็มีท่าเรือน้ำ ลึก กระแสน้ำจึงไม่สามารถไหลได้ตามธรรมชาติ

2.4 สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม

ทั้ง 3 กลุ่มเห็นพ้องกันว่า บริเวณเขาภูมิมีการตัดถนนและการสร้างอาคารและบ้านจัดสรรริมถนนทางขึ้นพื้นที่ธรรมชาติโดยรอบโดยเฉพาะต้นไม้และพรรณพืชลดลงจากการพัฒนาพื้นที่และเป็นการทำลายภูมิทัศน์โดยรวม

3. สรุปสิ่งที่ค้นพบจากการวิเคราะห์

การประเมินการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนเกาะยอต่อ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามในเกาะยอของกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 3 กลุ่ม ภาพรวมของการประเมินพอสรุปได้ดังนี้

3.1 สิ่งแวดล้อมที่ได้รับการประเมินผลกระทบรุนแรงระดับมากที่สุด

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ ทะเลสาบสงขลา พื้นที่ชายฝั่งทะเลชายหาด(ทุกบริเวณ) ป่าชายเลน (บริเวณวัดโคกเปี้ยวหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณร้านอาหารศิริดา หมู่ที่ 2 บ้านดินและ บริเวณ อบต.เกาะยอหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่) สำหรับผมนาง เวียงอ่าวคั้งน้ำ (ทุกบริเวณ)

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชน ได้แก่ กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย (บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย และบริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก) กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ (บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่)

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านสถานที่สำคัญ ๆ ได้แก่ เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ (บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก)

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ กระเบื้องเกาะยอ การเลี้ยงปลาในกระชัง (บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่) การใช้โพงพางในทะเลสาบ (บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร และบริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด) และการทำโคระเพื่อป้องกันแมลงวันทองทำลายผลไม้

3.2 สิ่งแวดล้อมที่ได้รับการประเมินผลกระทบรุนแรงระดับมาก

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขาหรือเนินเขา (เขาภูมิบริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย และเขาสวนใหม่ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่) ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขา (ทุกบริเวณ)

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ สวนจำปาตะ (บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนดบริเวณหมู่ที่ 8 บ้าน

ห้วยเขาย และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่) สวนทุเรียน (ทุกบริเวณ) สวนมะไฟกา (ทุกบริเวณ) สวนกระท้อน (ทุกบริเวณ) สวนชาพลู (ทุกบริเวณ) และสวนยอ (ทุกบริเวณ)

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชน ได้แก่ กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย (บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาย และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่) กลุ่มร้านค้าอาคารพาณิชย์กรรม กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ (บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และบริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาย) กลุ่มร้านอาหารร้านกาแฟ (ทุกบริเวณ)

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านสถานที่สำคัญ ๆ ได้แก่ เรือนไทยพื้นถิ่น เกาะยอ (บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาย และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่) โบราณสถานวัดท้ายยอ และโบราณสถานวัดแหลมพ้อ

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ผ้าทอเกาะยอ การเลี้ยงปลาในกระชัง (บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และ บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาย) การใช้โพงพางในทะเลสาบ (บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาย และบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่)

สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ได้แก่ เขากุฎี

3.3 สิ่งแวดล้อมที่ได้รับการประเมินผลกระทบรุนแรงระดับปานกลาง

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขาหรือเนินเขา เขاب่อ (บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทรายและเขาสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวน) ธารน้ำ ทางเดรอะ

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ สวนสมรม (ทุกบริเวณ) สวนจำปาตะ (บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน และบริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน) สวนละมุด (ทุกบริเวณ)

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ สถาบันทักษิณคดีศึกษา

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านศาสนสถาน ได้แก่ สำนักสงฆ์เขากุฎี

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านสถานที่สำคัญ ๆ ได้แก่ บ่อน้ำพิบูล

สงคราม

3.4 สิ่งแวดล้อมที่ได้รับการประเมินผลกระทบรุนแรงระดับน้อย

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ ดิน การชะล้างพังทลายของดิน

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ รพ.สต.บ้านท่าไทร รพ.สต.บ้านสวนทุเรียน สะพานติณสูลานนท์ ทางหลวง 408 ทางหลวงชนบท สข. 3049

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านศาสนสถาน ได้แก่ วัดเขาบ่อ วัดแหลมพ้อ วัดโคกเปี้ยว และวัดท้ายยอ

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรมด้านวัฒนธรรมประเพณี ได้แก่ งานประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขากุฎิ งานประเพณีทำบุญเดือนสิบ และงานประเพณีชักพระ

3.5 สิ่งแวดล้อมที่ได้รับการประเมินผลกระทบรุนแรงระดับน้อยที่สุด

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ โรงเรียนวัดเขาบ่อ โรงเรียนวัดแหลมพ้อ และ โรงเรียนวัดท้ายยอ ถนน รพช. สข. 4111 ถนน รพช. สข. 4112 ถนน รพช. สข. 4113 และถนนสาธารณะบ้านตันทาไทร

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านศาสนสถาน ได้แก่ สถานปฏิบัติธรรมทิพย์สถาน และศาลเจ้าไต่ก้ง

4. การอภิปรายผลที่ได้จากการวิเคราะห์

การประเมินการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนเกาะยอต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเกาะยอ ซึ่งค่าคะแนนจากการประเมินผลกระทบระดับความรุนแรง เมื่อพิจารณาแยกตามแต่ละประเภทโครงสร้างและองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมแล้วจะพบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มบุคคลทั่วไป กลุ่มผู้นำชุมชนในท้องถิ่น และกลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ มีการแสดงความคิดเห็นในทิศทางทั้งที่สอดคล้องและแตกต่างกันในแต่ละโครงสร้างและองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมทั้ง 4 ประเภท ทั้งนี้อาจมีพื้นฐานมาจากการรับรู้ประสบการณ์ชีวิต การคาดหวัง และองค์ความรู้เฉพาะบุคคลที่แตกต่างกันไป ซึ่งผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงมุมมองความคิดที่คล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกัน และเข้าใจถึงความคาดหวังและประสบการณ์ของแต่ละกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

4.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติอันเป็นลักษณะเด่นหรืออัตลักษณ์ของพื้นที่วิจัยเกาะยอ ในภาพรวมได้รับการประเมินผลกระทบในระดับรุนแรงมากที่สุด และมาก ในขณะที่

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นได้รับการประเมินผลกระทบในระดับมากและปานกลาง จากทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่างกล่าวคือ

(1) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ อันเป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของพื้นที่วิจัย เกาะยอทั้ง 3 กลุ่มประเมินผลกระทบในระดับรุนแรงมากที่สุด และมาก ตรงกัน โดยเฉพาะทะเลสาบสงขลา พื้นที่ชายฝั่ง ป่าชายเลน เว้าอ่าวและคั้งน้ำ ที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย อันเนื่องมาจากพัฒนาที่ดินเป็นชุมชนและก่อสร้างอาคารรुक้าชายฝั่ง การก่อสร้างเขื่อน ค.ศ. ล. ป้องกันตลิ่งและชายหาด รวมทั้งมีการก่อสร้างที่พักโฮมสเตย์จำนวนมากลงไปในทะเลสาบ

(1) ภูเขา หรือ เนินเขาบนเกาะยอ ซึ่งสูงระหว่าง 10-151 เมตร ตั้งเรียงรายในแนวเหนือ-ใต้ ภูเขาเหล่านี้ปกคลุมด้วยป่าไม้ธรรมชาติและป่าไม้ของชาวบ้าน เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนจากพื้นที่ราบขึ้นสู่พื้นที่สูง กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 3 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับมาก แต่กลุ่มที่ 2 เห็นว่ามีผลกระทบในระดับปานกลาง

(2) ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขาและเนินเขา มีพรรณไม้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติบนภูเขาจำนวนมากบริเวณภูเขาด้านเหนือที่หมู่ที่ 2 และ 9 ด้านใต้บริเวณรอยต่อของพื้นที่หมู่ 3, 4, 5 และ 6 ด้านตะวันตกบริเวณหมู่ที่ 8 ซึ่งป่าไม้ตามธรรมชาติเหล่านี้มีปริมาณลดลง เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนจากพื้นที่ราบเข้าสู่พื้นที่ป่า กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 3 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับมาก แต่กลุ่มที่ 2 เห็นว่ามีผลกระทบในระดับปานกลาง

(3) ดิน พื้นที่ดินเกาะยอที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา เกิดการพังทลาย หรือถูกน้ำไหลกัดเซาะเสียหายไม่มาก ทั้ง 3 กลุ่มมีความเห็นตรงกันว่าได้รับผลกระทบในระดับน้อย

(4) ทางน้ำ “เตราะ” หรือ “ทางเตราะ” ซึ่งในฤดูมรสุมจะมีตาน้ำไหลลงจากภูเขา เช่น ทางเตราะแตกบริเวณบ้านอ่าวทรายไหลลงจากเขากุฎีทางเตราะเหล่านี้ มีปริมาณลดลงจากการพัฒนาพื้นที่ กลุ่มที่ 2 และ 3 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับมาก แต่กลุ่มที่ 1 มีความเห็นแตกต่าง คือระดับปานกลาง

(5) ทะเลสาบสงขลา พื้นที่น้ำในทะเลสาบถูกใช้เป็นที่ประกอบอาชีพประมง โดยการเลี้ยงปลาในกระชัง การจับสัตว์น้ำด้วยโพงพางและการใช้ไซนั่ง รวมทั้งมีการก่อสร้างที่พักโฮมสเตย์จำนวนมากลงไปทะเลสาบ สร้างมลพิษและสิ่งปฏิกูล ทุกกลุ่มเห็นตรงกันว่าได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงในระดับมากที่สุด

(6) พื้นที่ชายฝั่งทะเลและชายหาด ทำหน้าที่เป็นเส้นขอบหรือ edge ตามทฤษฎี “จินตภาพเมือง” ของ เควิน ลินซ์ บริเวณเกาะยอมีหาดทรายค่อนข้างน้อย เนื่องมาจากพัฒนาที่ดินเป็นชุมชนและก่อสร้างอาคารรูก้าชายฝั่ง การก่อสร้างเขื่อน ค.ศ. ล. ป้องกันตลิ่งและชายหาด เป็นการ

เปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย ทุกกลุ่มเห็นตรงกันว่าได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด

(7) ป่าชายเลน ป่าชายเลนของเกาะยอมีปริมาณลดน้อยลงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพป่า มีการบุกรุกถมดินและพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชน เป็นการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย กลุ่มที่ 1 และ 2 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับมาก ส่วนกลุ่มที่ 3 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด

(8) สาหร่ายผมนาง การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย ทุกกลุ่มเห็นว่าทำให้สาหร่ายผมนางได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด

(9) เวิ้งอ่าว คุ้งน้ำ พื้นที่ชายฝั่งเกาะยอ มีความโดดเด่นและสวยงามทางด้านภูมิทัศน์ที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ การพัฒนาเป็นชุมชน การประกอบอาชีพประมงในทะเลสาบโดยใช้สิ่งก่อสร้างถาวร รวมทั้งมีการก่อสร้างที่พักโฮมสเตย์จำนวนมากลงไปในทะเลสาบ เป็นการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย ทำให้ภูมิประเทศและภูมิทัศน์ของเวิ้งอ่าวและคุ้งน้ำได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด ตามความเห็นของทั้ง 3 กลุ่ม

(2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้นในเกาะยอ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่พื้นที่เกษตรกรรม เนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม มีพื้นที่ราบเชิงเขาเหมาะแก่การเพาะปลูกพันธุ์ไม้พื้นเมืองของเกาะยอ มีการปลูกทุกหมู่บ้าน เป็นทั้งพื้นที่เศรษฐกิจและลักษณะเด่นของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติได้รับผลกระทบในระดับมากและปานกลาง สวนสมรมและสวนผลไม้ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชน ที่พักโฮมสเตย์ และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เพื่อรองรับธุรกิจการท่องเที่ยว

(1) สวนสมรม เป็นสวนรวมผลไม้มานานพันธุ์มีมากกว่า 10 ชนิด การเติบโตของชุมชนส่งผลให้พื้นที่สวนสมรมลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ทุกกลุ่มมีความเห็นตรงกันว่าได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง

(2) สวนจำปาตะ จำปาตะเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่มีชื่อเสียงของเกาะยอ การขยายตัวของชุมชนส่งผลให้พื้นที่สวนจำปาตะลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นที่พักโฮมสเตย์และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ กลุ่มที่ 1 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับมาก ในขณะที่กลุ่มที่ 2 และ 3 มีความเห็นในระดับปานกลาง

(3) สวนละมุด พื้นที่ปลูกละมุดส่วนใหญ่จะเป็นที่ดินติดเชิงเขา การเติบโตของชุมชนส่งผลให้พื้นที่สวนละมุด ถูกแทนที่ด้วยชุมชนและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ กลุ่มที่ 1 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับมาก ในขณะที่กลุ่มที่ 2 และ 3 มีความเห็นในระดับปานกลาง

(4) สวนทุเรียน พื้นที่สวนทุเรียนของเกาะยอ ถูกพัฒนาเป็นชุมชน ที่พักโฮมสเตย์ และธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์ที่อยู่อาศัย กลุ่มที่ 1 และ 3 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับมาก กลุ่มที่ 2 เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง

(5) สวนมะไฟกา การเติบโตของชุมชนใกล้เคียงส่งผลให้พื้นที่สวนมะไฟกาลดลง พื้นที่ถูกพัฒนาเป็นชุมชน ที่พักโฮมสเตย์ และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ กลุ่มที่ 1 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด กลุ่มที่ 2 เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง และกลุ่มที่ 3 เห็นว่าอยู่ในระดับมาก

(6) สวนกระท้อน กระท้อนพื้นเมืองที่มีทรงพุ่มขนาดใหญ่และมีผลขนาดเล็ก การเติบโตของชุมชนเหล่านี้ส่งผลให้พื้นที่สวนกระท้อนลดลง พื้นที่ถูกแทนที่ด้วยอาคารที่อยู่อาศัย ที่พักโฮมสเตย์ และอื่น ๆ ทุกกลุ่มมีความเห็นได้รับผลกระทบในระดับมาก

(7) สวนชาพลู ปลูกในบริเวณบ้านสวนทุเรียน บ้านนาถิน และบ้านป่าโหนด การขยายตัวของชุมชนบริเวณนี้ส่งผลให้พื้นที่สวนชาพลูถูกพัฒนาเป็นที่อยู่อาศัย ที่พักโฮมสเตย์ และธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์ อื่น ๆ กลุ่มที่ 2 และ 3 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับมาก กลุ่มที่ 1 เห็นว่าอยู่ในระดับมาก และมากที่สุด

(8) สวนยอ ใบยอใช้ในการปรุงอาหารพื้นบ้านที่มีชื่อเสียง การเติบโตของชุมชนส่งผลให้พื้นที่สวนได้รับการพัฒนาเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว กลุ่มที่ 1 และ 3 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับมาก กลุ่มที่ 2 เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง

4.2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น

(1) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชน

อาคารในชุมชนทุกกลุ่มเห็นได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด และระดับมาก เนื่องจากบริบทของชุมชนถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง มีความหนาแน่น และแออัดมากขึ้น ที่พักประเภทโฮมสเตย์มีจำนวนมากขึ้น สร้างความแออัด ปลอ่ยของเสียและสิ่งปฏิกูลลงทะเล ทำให้สิ่งแวดล้อมธรรมชาติเสื่อมโทรม

(1) กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ชุมชนถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น ทุกกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าจะได้รับผลกระทบจากการเจริญเติบโตของชุมชนในระดับมากที่สุด ในบริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทรายและหมู่ 3 บ้านนอก ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุดที่บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิน และบริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ แต่ยังคงมีความเห็นแตกต่างกันในบริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน กลุ่มที่ 1 และ 2 เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มที่ 3 เห็นว่าอยู่ในระดับมาก บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด กลุ่มที่ 1 และ 3 เห็นว่าอยู่ในระดับมาก กลุ่มที่ 2 เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ กลุ่มที่ 1 และ 3 เห็นว่าอยู่ในระดับมากที่สุด กลุ่มที่ 2 เห็นว่าอยู่ในระดับมาก

(2) กลุ่มร้านค้าอาคารพาณิชย์กรรม ทำหน้าที่เป็นศูนย์ชุมชนขนาดเล็ก ให้บริการด้านพาณิชย์กรรม กลุ่มที่ 1 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับมากที่สุด ส่วนกลุ่มที่ 2 และ 3 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับมาก

(3) กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ แบบกระชังแพ และแบบเป็นหลังกลางทะเลสาบ มีจำนวนมากขึ้นสร้างสภาพที่แออัด บางแห่งมีการปล่อยของเสียและสิ่งปฏิกูลลงทะเล ทำให้สิ่งแวดล้อมธรรมชาติเสื่อมโทรม ทุกกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุดที่บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย ส่วนบริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และบริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ กลุ่มที่ 1 และ 3 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับมาก กลุ่มที่ 2 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง ในขณะที่บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ กลุ่มที่ 1 และ 3 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด กลุ่มที่ 2 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับมาก

(4) กลุ่มร้านอาหาร ร้านกาแฟ อาคารส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณริมทะเลสาบสงขลา และด้านชายฝั่งตะวันออกริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 ทุกกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าจะได้รับผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับมาก

(2) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ฯ

โครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะของเกาะยอส่วนใหญ่ ทุกกลุ่มเห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด ยกเว้นสถาบันทักษิณคดีศึกษา อย่างไรก็ตาม สะพาน ทางหลวงสายหลัก และถนนกระจายการจราจรภายในชุมชนยังไม่เป็นโครงข่ายและระบบที่ดี อาจมีปัญหาด้านการจราจรในอนาคต

(1) สถาบันทักษิณคดีศึกษา กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ในอนาคตถ้ามีผู้มาเยี่ยมชมเพิ่มขึ้นที่จอดรถและการบริการอาจไม่เพียงพอ กลุ่มที่ 1 และ 3 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อย กลุ่มที่ 2 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง

(2) โรงเรียนวัดเขาบ่อ ประชากรนักเรียนลดลง นักเรียนไปเรียนนอกเกาะยอ กลุ่มที่ 1 และ 2 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด กลุ่มที่ 3 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อย

(3) โรงเรียนวัดแหลมพ้อ ประชากรนักเรียนลดลง นักเรียนไปเรียนนอกเกาะยอ กลุ่มที่ 1 และ 2 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด กลุ่มที่ 3 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อย

(4) โรงเรียนวัดท้ายยอ ประชากรนักเรียนลดลง นักเรียนไปเรียนนอกเกาะยอ กลุ่มที่ 1 และ 2 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด กลุ่มที่ 3 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อยเหมือนกับโรงเรียนอื่น ๆ ในเกาะยอ

(5) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าไทร จำนวนผู้ป่วย ผู้สูงวัยเพิ่มขึ้น พื้นที่อาคารและการบริการอาจไม่เพียงพอ กลุ่มที่ 1 และ 3 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อย กลุ่มที่ 2 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด

(6) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวนทุเรียน จำนวนผู้ป่วย ผู้สูงวัยเพิ่มขึ้น พื้นที่อาคารและการบริการอาจไม่เพียงพอ กลุ่มที่ 1 และ 3 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับน้อย กลุ่มที่ 2 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด

(7) สะพานติณสูลานนท์ เชื่อมระหว่างเกาะยกกับแผ่นดินใหญ่ สะพานนี้ทำหน้าที่เป็นประตูเข้าสู่เกาะยก หากปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด กลุ่มที่ 1 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด ส่วนกลุ่มที่ 2 และ 3 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อย

(8) ทางหลวง 408 ถนนสายหลักเชื่อมต่อกับสะพานติณสูลานนท์ เลียบชายฝั่งตะวันออกในแนวเหนือ-ใต้ หากปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น หนาแน่น และติดขัด กลุ่มที่ 1 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด ส่วนกลุ่มที่ 2 และ 3 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อย

(9) ทางหลวงชนบท สข. 3049 เลียบชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกในแนวเหนือ-ใต้ กลุ่มที่ 1 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับน้อยที่สุด ส่วนกลุ่มที่ 2 และ 3 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อย

(10) ถนน รพช. สข. 4111 ถนนสายรองกระจายการจราจรจากทางหลวงเข้าสู่พื้นที่ชุมชนภายใน กลุ่มที่ 1 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับน้อยที่สุด ส่วนกลุ่มที่ 2 และ 3 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อย

(11) ถนน รพช. สข. 4112 ถนนสายรองกระจายการจราจรจากทางหลวงเข้าสู่พื้นที่ชุมชนภายในกลุ่มที่ 1 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับน้อยที่สุด ส่วนกลุ่มที่ 2 และ 3 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อย

(12) ถนน รพช. สข. 4113 ถนนสายรองกระจายการจราจรจากทางหลวงเข้าสู่พื้นที่ชุมชนภายในกลุ่มที่ 1 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับน้อยที่สุด ส่วนกลุ่มที่ 2 และ 3 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อย

(13) ถนนสาธารณะบ้านดินท่าไทร ถนนท้องถิ่นของชุมชนเกาะยกในบริเวณบ้านดินท่าไทร กลุ่มที่ 1 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับน้อยที่สุด ส่วนกลุ่มที่ 2 และ 3 เห็นว่าจะได้รับผลกระทบในระดับน้อย

(3) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านศาสนสถาน

ศาสนสถานในเกาะยกมีจำนวน 7 แห่ง แต่ละแห่ง กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีผลกระทบในระดับที่น้อยและน้อยที่สุดแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

(1) วัดเขาบ่อ กลุ่มที่ 1 แสดงความคิดเห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด กลุ่มที่ 2 และ 3 เห็นว่าอยู่ในระดับน้อย

(2) วัดแหลมพ้อ มีโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากร กลุ่มที่ 1 และ 2 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับน้อย กลุ่มที่ 3 เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง

(3) วัดโคกเปี้ยว กลุ่มที่ 1 และ 2 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับน้อย กลุ่มที่ 3 เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง

(4) วัดท้ายยอ มีโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากร กลุ่มที่ 1 แสดงความคิดเห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด กลุ่มที่ 2 และ 3 เห็นว่าอยู่ในระดับน้อย

(5) สำนักสงฆ์เขากุฎิ กลุ่มที่ 1 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับน้อย กลุ่มที่ 2 เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มที่ 3 เห็นว่าอยู่ในระดับมาก

(6) สถานปฏิบัติธรรมทิพยสถาน กลุ่มที่ 1 และ 3 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด กลุ่มที่ 2 เห็นว่าอยู่ในระดับน้อย

(7) ศาลเจ้าไท่กั๊ง กลุ่มที่ 1 และ 3 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด กลุ่มที่ 2 เห็นว่าอยู่ในระดับน้อย เช่นเดียวกับสถานปฏิบัติธรรมทิพยสถาน

(4) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้นด้านสถานที่สำคัญ ๆ

สิ่งแวดล้อมด้านสถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์ในเกาะยอ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นที่ได้รับผลกระทบในระดับที่แตกต่างกัน ดังนี้

(1) เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ สิ่งก่อสร้างที่เป็นอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของเกาะยอ ปัจจุบันถูกรื้อถอน ต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบและลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม กลุ่มที่ 1 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด มาก และปานกลาง ตามสภาพปัจจุบันในแต่ละบริเวณ กลุ่มที่ 2 และ 3 เห็นว่าอยู่ในระดับมากทุกบริเวณ

(2) โบราณสถานวัดท้ายยอ ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแล้ว กลุ่มที่ 1 เห็นว่ามีโอกาสได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง กลุ่มที่ 2 และ 3 เห็นว่าควรอยู่ในระดับมาก

(3) โบราณสถานวัดแหลมพ้อ ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแล้วเช่นกัน กลุ่มที่ 1 และ 2 เห็นว่ามีโอกาสได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง กลุ่มที่ 3 เห็นว่าควรอยู่ในระดับมาก

(4) บ่อน้ำพิบูลสงคราม บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ของเกาะยอ กลุ่มที่ 1 และ 2 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับน้อย กลุ่มที่ 3 เห็นแตกต่างออกไปว่าน่าจะอยู่ในระดับมาก

4.3 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม

(1) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรมด้านวัฒนธรรมประเพณี

เกาะยอมีคนต่างถิ่นย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานหรืออพยพเข้ามาทำงานเป็นประชากรแฝงมากขึ้น และอาจไม่รู้จักรหรือให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นดั้งเดิมของเกาะยอ จึงมีผู้เข้าร่วมไม่มากเหมือนในอดีต ซึ่งก็เป็นแนวโน้มปกติที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันโดยทั่วไป งานบุญประเพณีทั้ง 3 งาน คือ

(1) งานประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขากุฎิ ในวันวิสาขบูชา

(2) งานประเพณีทำบุญเดือนสิบ

(3) งานประเพณีชักพระในช่วงออกพรรษา

ปัจจุบันมีผู้เข้าร่วมน้อยลง ไม่ได้รับความสนใจ ขาดการส่งเสริม หรือสืบทอด กลุ่มตัวอย่างที่ 1, 2 และ 3 มีความคิดเห็นถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมประเพณีนี้ในระดับที่ต่างกัน คือน้อยที่สุด น้อย และมาก ตามลำดับ แสดงถึงการให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มได้อย่างชัดเจน

(2) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกาะยอ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกันถึงผลกระทบต่อในระดับ ดังนี้

(1) ผ้าทอเกาะยอ ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านอันเป็นอัตลักษณ์ของเกาะยอและจังหวัดสงขลา ในปัจจุบันได้รับผลกระทบ อาทิ ขาดแคลนวัตถุดิบ ต้นทุนการผลิตสูง สินค้ามีราคาสูง เสี่ยงต่อการเลิกผลิตเนื่องจากไม่คุ้มทุน กลุ่มที่ 1 และ 3 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับมาก แต่กลุ่มที่ 2 เห็นว่าน่าจะอยู่ในระดับปานกลาง

(2) กระเบื้องเกาะยอ ผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์ของเกาะยอ มีชื่อเสียงมาตั้งแต่ครั้งสมัยรัชกาลที่ 3 กำลังเผชิญปัญหาขาดแคลนวัตถุดิบ ต้นทุนการผลิตสูง สินค้ามีราคาสูง มีวัสดุมุ่งหลังคาที่เป็นทางเลือกมีให้เลือกเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันผลิตน้อยลงและคงเลิกผลิตในที่สุด กลุ่มที่ 1 และ 2 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด แต่กลุ่มที่ 3 เห็นว่าอยู่เพียงระดับมากเท่านั้น

(3) การเลี้ยงปลาในกระชัง อาชีพหลักของชาวเกาะยอ ใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบเชิงนิเวศ จึงมีการเลี้ยงเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดน้ำเน่าเสียตามมา กระชังมีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรในทะเลสาบเสื่อมโทรม แต่ละกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นถึงผลกระทบแตกต่างกัน กลุ่มที่ 1 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุดและมาก กลุ่มที่ 2 เห็นในระดับปานกลาง มาก และมากที่สุด กลุ่มที่ 3 เห็นในระดับมาก และมากที่สุด

(4) การใช้โพงพางและไซนัง มีสถานภาพเช่นเดียวการเลี้ยงปลาในกระชัง คือ มีจำนวนมากเกินไป ถูกแย่งชิงพื้นที่ ทรัพยากรในทะเลสาบเสื่อมโทรม กลุ่มที่ 1 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด กลุ่มที่ 2 เห็นว่าอยู่ในระดับมาก และปานกลาง ส่วนกลุ่มที่ 3 เห็นว่าอยู่ในระดับมาก

(5) การทำโคระ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้ห่อผลไม้เพื่อป้องกันแมลงวันทอง ปัจจุบันขาดแคลนวัสดุที่ใช้ทำและหันไปใช้อย่างอื่นแทน กลุ่มที่ 1 และ 2 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด กลุ่มที่ 3 เห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับมาก

4.4 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม

(1) สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม

สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ในเกาะยอมีสิ่งแวดล้อมประเภทนี้อยู่เพียงแห่งเดียว ได้รับผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนเกาะยอในระดับมาก คือ

(1) เขากุฎี เขาสูงที่สุดของเกาะยอตั้งอยู่ด้านเหนือของเกาะในเขตหมู่ที่ 1 ต่อเนื่องกับหมู่ที่ 2 บนยอดเขาเป็นที่ตั้งของสำนักสงฆ์ มีโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากร จึงทำหน้าที่เป็นภูมิสัญลักษณ์ (landmark) ตามนิยาม “จินตภาพเมือง” ของ เควิน ลินซ์ ทั้งด้านกายภาพและจิตวิญญาณของเกาะยอ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและพื้นที่ป่าโดยรอบถูกบุกรุกและแผ้วถางป่าเพื่อปลูกสร้างอาคารเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 3 ลงความเห็นว่าได้รับผลกระทบในระดับมาก ในขณะที่กลุ่มที่ 2 เห็นว่าน่าจะอยู่ในระดับปานกลาง

5. การอภิปรายการรับรู้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของเกาะยอในภาพรวม

สิ่งแวดล้อมของเกาะยอที่ได้รับผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนจำแนกตามโครงสร้างหลัก 4 ประเภท ในโครงสร้างเหล่านี้มีองค์ประกอบทั้งสิ้น 54 รายการ จากการสังเกตของผู้วิจัย และการประเมินผลกระทบของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม พบรายละเอียดในภาพรวมของเกาะยอ ดังต่อไปนี้

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติอันเป็นอัตลักษณ์ของเกาะยอได้รับผลกระทบในระดับรุนแรงมากที่สุด และมาก โดยเฉพาะทะเลสาบสงขลา พื้นที่ชายฝั่ง ป่าชายเลน เวียงอ่าวและคั้งน้ำ ที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย อันเนื่องมาจากพัฒนาที่ดินเป็นชุมชน และก่อสร้างอาคารรุกล้ำชายฝั่ง และก่อสร้างที่พักโฮมสเตย์ในทะเล ในขณะที่สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นซึ่งได้แก่พื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ที่เป็นพื้นที่เศรษฐกิจและพื้นที่เขียว (GreenPrint) ก็ได้รับผลกระทบในระดับมากและปานกลาง พื้นที่สวนสมรมและสวนผลไม้ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชน ที่พักโฮมสเตย์ และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รองรับการท่องเที่ยว

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชน ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุดและระดับมาก ถูกเปลี่ยนแปลงจากชุมชนชนบทเป็นชุมชนเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น ที่พักประเภทโฮมสเตย์มีจำนวนเพิ่มขึ้นและก่อสร้างลงในทะเลสาบ เกิดสภาพแออัด ปล่อยสิ่งปฏิกูลลงทะเล ทำให้สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ โดยเฉพาะทะเลสาบสงขลา เสื่อมโทรม ด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ ได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด ยกเว้นสะพาน ทางหลวงสายหลัก อยู่ในระดับน้อย และถนนกระจายการจราจรภายในชุมชนยังไม่เป็นโครงข่ายและระบบที่ดี อาจมีปัญหาด้าน

การจรรยาในอนาคต ด้านศาสนสถานได้รับผลกระทบในระดับน้อย และน้อยที่สุด เนื่องจากเป็นสถาบันทางศาสนาและบางแห่งเป็นที่ตั้งโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนตามกฎหมายแล้ว โอกาสที่จะถูกรื้อถอน ดัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงมีน้อย ด้านสถานที่สำคัญ ๆ ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด และระดับมาก โดยเฉพาะเรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอที่เป็นอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมเกาะยอ ถูกรื้อถอน ต่อเติม หรือเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบและลักษณะทางสถาปัตยกรรมของเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ในด้านวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานบุญและงานประเพณีทางศาสนา ได้รับผลกระทบในระดับน้อย ถึงแม้จะมีผู้เข้าร่วมน้อยลง ไม่ได้ได้รับความสนใจในวงกว้างเหมือนในอดีต ขาดการส่งเสริมสืบทอด ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุดและระดับมาก ผ้าทอเกาะยอและกระเบื้องเกาะยอซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์มีชื่อเสียงและผลิตในเกาะยอเพียงแห่งเดียว ประสบปัญหาขาดแคลนวัตถุดิบ ต้นทุนการผลิตสูง สินค้ามีราคาสูง ส่วนการเลี้ยงปลาในกระชังการใช้โพงพางและการใช้ขังจับปลาในทะเลสาบ มีจำนวนมากในทุกบริเวณพื้นน้ำทะเลสาบ มีการแย่งชิงพื้นที่กันเองเนื่องจากจำนวนมากไม่สมดุลกับบริบท ส่งผลให้ทรัพยากรเสื่อมโทรม เป็นต้น

สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ในเกาะยอมีสิ่งแวดล้อมประเภทนี้อยู่เพียงแห่งเดียว คือ เขากูฎีซึ่งเป็นยอดเขาสูงที่สุดในเกาะยอ บนยอดเขาเป็นที่ตั้งของสำนักสงฆ์ จึงมีบทบาทเป็นภูมิสัญลักษณ์ของเกาะทั้งด้านกายภาพและจิตวิญญาณ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและพื้นที่ป่าโดยรอบถูกบุกรุกและแผ้วถางป่าเพื่อปลูกสร้างอาคารเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จึงได้รับผลกระทบในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

จากทฤษฎีการปฏิบัติการวางแผนและออกแบบที่ให้แนวคิดและแนวทางสำหรับนักวางแผนในการทำงานวางแผนและออกแบบเมืองและสภาพแวดล้อมอย่างเป็นกระบวนการ ทฤษฎีด้านการปฏิบัติการได้กล่าวถึง “แบบจำลองกระบวนการวางแผนและออกแบบชุมชนเมือง” ที่ประกอบด้วยการทำงานต่อเนื่อง 8 ขั้นตอน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์ การกำหนดบทบาทหน้าที่ นโยบาย ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย การสร้างทางเลือกในการพัฒนา การวางแผนและออกแบบโครงการ และการเสนอแนวทางการนำแผนและผังไปปฏิบัติ การนำแผนและผังไปปฏิบัติ และการประเมินผล

จากขั้นตอนในแบบจำลองดังกล่าวข้างต้น ผลการวิจัยสามารถไปใช้ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล และขั้นตอนอื่น ๆ อาทิ การสร้างทางเลือกในการพัฒนา การวางแผนและออกแบบโครงการ และการเสนอแนวทางการนำแผนและผังไปปฏิบัติ เพื่อวางแผนอนุรักษ์และพัฒนา

เมืองอย่างยั่งยืนให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนเกาะยอ ในลำดับแรกควรให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนคนทั่วไปในพื้นที่ให้ตระหนักและมองเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมว่าเป็นอัตลักษณ์ของเกาะยอ การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องถึงคุณค่าและความสำคัญของสิ่งแวดล้อมแต่ละประเภท เพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการคุ้มครอง ป้องกัน สงวนรักษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติทั้งบนผืนดิน ผืนน้ำ และพื้นที่แนวชายฝั่งทะเล รวมไปถึงการรักษาภูมิประเทศและภูมิทัศน์ที่สวยงามอันเป็นอัตลักษณ์ของเกาะ ข้อเสนอแนะภาพรวมในการวางแผนและผังเพื่อจัดการกับองค์ประกอบและโครงสร้างสิ่งแวดล้อมในแต่ละด้าน มีรายละเอียดแสดงดังภาพที่ 99 ดังนี้

6.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

กลุ่มที่ 1 สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สภาพทางกายภาพที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ จำนวน 9 องค์ประกอบสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม จำนวน 8 องค์ประกอบ มีข้อเสนอแนะดังนี้

(1) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้รับการประเมินว่ามีผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับมากที่สุด คือ ทะเลสาบสงขลาบริเวณโดยรอบเกาะยอ พื้นที่ชายฝั่งทะเลชายหาด ป่าชายเลน และเวียงอ่าว คุ่งน้ำ พื้นที่เหล่านี้เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญด้านระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมชายฝั่งทะเล เป็นพื้นที่เปราะบางและอ่อนไหวทางสิ่งแวดล้อม (environmentally sensitive and fragril) จึงเสนอให้จัดทำแผนและผังอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นน้ำโดยรอบเกาะยอ ตามพระราชบัญญัติการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ทั้งนี้กำหนดแนวเขตควบคุมในระยะตั้งแต่จากฝั่งทะเลออกไป จนถึงแนวระยะห่าง 500 เมตรโดยรอบเกาะยอ ซึ่งเป็นระยะห่างที่ได้รับการกำหนดในผังเมืองรวมโดยทั่วไป พร้อมทั้งกำหนดมาตรการควบคุมสิ่งก่อสร้างและการใช้ประโยชน์เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณดังกล่าว

สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่ได้รับการประเมินว่ามีผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับมาก คือ ภูเขาหรือเนินเขาบนเกาะยอ ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขาและเนินเขา พื้นที่ภูเขาและป่าไม้ธรรมชาติที่แสดงอัตลักษณ์อันโดดเด่นของเกาะยอเหล่านี้ ตามทฤษฎีการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) และการเติบโตอย่างชาญฉลาด (Smart Growth) ผู้วิจัยเสนอให้กำหนดเป็น “พื้นที่เขียว หรือ GreenPrint” ของเกาะยอ ที่มีคุณค่าสิ่งแวดล้อม เป็นพื้นที่ที่ควรได้รับการสงวนรักษาและอนุรักษ์ไม่พัฒนา เป็นบริเวณที่ควรควบคุมการเติบโต (controlled growth areas) และจำกัดการเติบโต (restricted growth areas) หรือไม่ควรเติบโต (no-growth areas)

(2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ที่มนุษย์สร้างขึ้น จำนวน 8 องค์ประกอบ ได้รับการประเมินว่ามีผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับมาก คือ สวนจำปาตะ สวนทุเรียน สวนมะไฟกา สวนกระท้อน สวนชาพลู และสวนยอ ได้รับการประเมินว่ามีผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนใน

ระดับปานกลาง คือ สวนสมรม สวนจำปาตะ (หมู่ที่ 3, 4 และ 6) และสวนละมุด ตามทฤษฎีการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) และการเติบโตอย่างชาญฉลาด (Smart Growth) พื้นที่เกษตรกรรมเหล่านี้เสนอแนะให้กำหนดเป็น “พื้นที่เขียว หรือ GreenPrint” ของชุมชนเกาะยอ ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม เป็นพื้นที่ที่ควรได้รับการสงวนรักษาและอนุรักษ์ไม่พัฒนาเป็นบริเวณที่ควรควบคุมการเติบโต (controlled growth areas) และจำกัดการเติบโต (restricted growth areas) หรือไม่ควรเติบโต (no-growth areas)

6.2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น

กลุ่มที่ 2 สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ถือเป็นโครงสร้างสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (built environment) แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม (กายภาพ) ประกอบด้วย อาคารในชุมชน จำนวน 4 องค์ประกอบ โครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ จำนวน 13 องค์ประกอบ ศาสนสถาน จำนวน 7 องค์ประกอบ สถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์ จำนวน 4 องค์ประกอบ

(1) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชน ได้รับการประเมินว่ามีผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับมากที่สุด คือ กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย (บริเวณหมู่ที่ 1 และ 3) กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ (หมู่ที่ 9) ได้รับการประเมินว่ามีผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับมาก คือ กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย (หมู่ที่ 4 ถึงหมู่ที่ 9) กลุ่มร้านค้าอาคารพาณิชย์กรรม กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ (บริเวณหมู่ที่ 4, 5, 7 และ 8) และกลุ่มร้านอาหาร ร้านกาแฟ

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นด้านอาคารและสิ่งก่อสร้างในเกาะยอทั้งหมดได้รับผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับมากที่สุด และระดับมาก แสดงถึงความรุนแรงและมีความเร่งด่วนที่จำเป็นต้องดำเนินการแก้ปัญหา ผู้วิจัยเสนอแนะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือกรมโยธาธิการและผังเมือง ดำเนินการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมชุมชนเกาะยอโดยเฉพาะตามกระบวนการและวิธีการที่กำหนดในพระราชบัญญัติการผังเมืองฉบับใหม่ โดยแยกจากผังเมืองรวมท่าเรือน้ำลึกสงขลา เพื่อจะได้จัดทำผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน และกำหนดมาตรการควบคุมที่ละเอียดยิ่งขึ้น

(2) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ๆ ได้รับการประเมินว่ามีผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับปานกลาง คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา ซึ่งกลายเป็นจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว (tourism attraction) ส่วนที่ได้รับการประเมินว่ามีผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับน้อย คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าไทร โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวนทุเรียน สะพานติณสูลานนท์ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 ทางหลวงชนบท สข. 3049 ได้รับการประเมินว่ามีผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับน้อยที่สุด คือ โรงเรียน

วัดเขาบ่อ โรงเรียนวัดแหลมพ้อ โรงเรียนวัดท้ายยอ ถนน รพช. สข. 4111 ถนน รพช. สข. 4112 ถนน รพช. สข. 4113 และถนนสาธารณะบ้านดินท่าไทร

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นด้านโครงสร้างพื้นฐานในเกาะยอ ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับน้อยและน้อยที่สุด บ่งชี้ว่า ยังสามารถรองรับความต้องการของชุมชนในปัจจุบันได้ดี อย่างไรก็ตามโครงสร้างพื้นฐานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกชุมชนที่ภาครัฐจำเป็นต้องจัดหาให้บริการแก่ประชากรในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง ตามแนวโน้มการเติบโตในอนาคต ผู้วิจัยเสนอแนะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือกรมโยธาธิการและผังเมือง ดำเนินการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมชุมชนเกาะยอโดยเฉพาะ ตามกระบวนการและวิธีการที่กำหนดในพระราชบัญญัติการผังเมืองฉบับใหม่ โดยแยกจากผังเมืองรวมท่าเรือน้ำลึกสงขลา เพื่อจะได้จัดทำผังโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นโครงข่ายและระบบสอดคล้องกับแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน การพัฒนาใหม่ๆ และการเติบโตของชุมชนในอนาคตที่สามารถให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและเข้าถึงได้สะดวกจากทุกพื้นที่ในเกาะยอ โดยเฉพาะโครงข่ายถนนสายหลัก สายรอง และถนนบริการ ซึ่งในปัจจุบันยังไม่เป็นโครงข่ายและระบบที่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด

(3) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านศาสนสถาน ได้รับการประเมินว่ามีผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับปานกลาง คือ สำนักสงฆ์เขากุฎี ได้รับการประเมินว่ามีผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับน้อย คือ วัดเขาบ่อ วัดแหลมพ้อ วัดโคกเปี้ยว วัดท้ายยอ ที่ได้รับการประเมินว่ามีผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับน้อยที่สุด คือ สถานปฏิบัติธรรมทิพยสถาน และศาลเจ้าไต่ก้ง

สถาบันทางศาสนาในสังคมไทย จากมุมมองของการพัฒนาและในการวางแผนและผังมักจัดให้เป็นการใช้ประโยชน์ที่อยู่ในประเภท “คงอยู่ หรือ given” เป็นสถานที่ที่มักจะไม่มีมีการรื้อทำลายหรือเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์เป็นอย่างอื่น ดังนั้น ข้อเสนอแนะก็คือ ในการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมชุมชนเกาะยอฉบับใหม่ ควรกำหนดเขตกันชน (buffer zone) โดยรอบสถานที่ เพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินและข้อกำหนดควบคุมความสูงสิ่งก่อสร้างโดยรอบ ไม่ให้บังหรือสร้างผลกระทบกับศาสนสถาน อนึ่ง อบต.เกาะยอ สามารถออกข้อบัญญัติท้องถิ่นควบคุมการปลูกสร้าง ต่อเติม หรือตัดแปลงอาคาร โดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

(4) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านสถานที่สำคัญ ๆ ได้รับการประเมินว่ามีผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับมากที่สุด คือ เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ (บริเวณหมู่ที่ 3) ได้รับการประเมินว่ามีผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับมาก คือ เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ (บริเวณหมู่ที่ 4 ถึงหมู่ที่ 9) โบราณสถานวัดท้ายยอ และโบราณสถานวัดแหลมพ้อ ได้รับการประเมินว่ามีผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับมากที่สุด คือ บ่อน้ำพิบูลสงคราม ซึ่งเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เกาะยอ

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปกรรม และสถาปัตยกรรม เช่น เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ ที่เป็นอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของเกาะ ควรได้รับการอนุรักษ์อย่างยิ่ง เนื่องจากส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในระดับมากและมากที่สุด จึงเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการศึกษาสภาพปัจจุบันและคุณค่าทางด้านศิลปะสถาปัตยกรรมของเรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ เพื่อแสวงหาแนวทางในการอนุรักษ์ต่อไป ทั้งนี้ หากพบว่ามีคุณค่าสูง ก็อาจประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน ตาม พ.ร.บ.โบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ห้ามการตัดแปลง ต่อเติม หรือรื้อทำลาย หรืออาจใช้มาตรการทางบวก ด้วยการส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ ยกย่อง เชิดชู และให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจให้มีการอนุรักษ์

ด้านโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้ว เช่น โบราณสถานวัดท้ายยอ และโบราณสถานวัดแหลมพ้อ ได้รับการคุ้มครองตาม พ.ร.บ.โบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อยู่แล้ว ส่วนที่ยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียน เช่น สำนักสงฆ์เขากุฎี และบ่อน้ำพิบูลสงคราม ซึ่งเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ของเกาะยอ ก็เสนอแนะให้กรมศิลปากรขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน นอกจากนี้แล้ว หากมีการวางและจัดทำผังเมืองรวมชุมชนเกาะยอฉบับใหม่ ควรกำหนดเขตกันชน (buffer zone) โดยรอบโบราณสถาน เพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินและข้อกำหนดควบคุมความสูงสิ่งก่อสร้างโดยรอบไม่ให้บดบังหรือสร้างผลกระทบกับโบราณสถาน หรือ อบต.เกาะยอ อาจเลือกวิธีออกข้อบัญญัติท้องถิ่นควบคุมการปลูกสร้าง ต่อเติม หรือตัดแปลงอาคาร โดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ก็ได้

6.3 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม

กลุ่มที่ 3 สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม คือ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ศาสนา และมรดกวัฒนธรรมทางนามธรรม (intangible heritage) ในชุมชนเกาะยอ ประกอบด้วย วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น จำนวน 3 องค์ประกอบ ได้รับการประเมินว่าจะได้รับผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับน้อย และภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 5 องค์ประกอบ ได้รับการประเมินว่าจะได้รับผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับมากที่สุด และระดับมาก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

(1) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านวัฒนธรรมประเพณี จำนวน 3 องค์ประกอบ คือ งานประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขากุฎี ซึ่งจัดขึ้นเฉพาะในเกาะยอ งานประเพณีทำบุญเดือนสิบ และงานประเพณีชักพระ เป็นงานทำบุญตามประเพณีทางพุทธศาสนา จัดขึ้นตามเทศกาลและวาระอันควร ปัจจุบันได้รับความสนใจน้อยลง และมีผู้เข้าร่วมไม่มาก ควรส่งเสริมให้จัดขึ้นเป็นประจำตามวาระเพื่อเป็นสีสันและชีวิตชีวาของชุมชนเกาะยอ ในขณะเดียวกันก็ทำการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารและข้อมูลของวัฒนธรรมประเพณีเหล่านี้ โดยเผยแพร่ทั้งทางข้อมูลด้านคุณค่าความสำคัญ และการ

ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณีบูรณาการกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (eco-tourism) ให้เป็นโครงข่าย ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น สื่อ social media รวมทั้งการบรรจุเนื้อหาในบทเรียน และการเรียนโดยการเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีนั้นๆ เพื่อให้เยาวชนในพื้นที่เข้าใจถึงความสำคัญ และเป็นการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนเกาะยอ

(2) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 5 องค์ประกอบ คือ ผ้าทอเกาะยอ ได้รับการประเมินว่าจะได้รับผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับมาก กระเบื้องเกาะยอ และ การทำโคระ ได้รับการประเมินว่าจะได้รับผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับมากที่สุด ผ้าทอเกาะยอ กระเบื้องเกาะยอ และโคระ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงเป็นอัตลักษณ์ของเกาะยอ ควรสนับสนุนให้ยังคงมีการผลิตในสถานที่จริงดั้งเดิมไว้ ด้วยการกำหนดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ (tourism attraction and destination) ในเครือข่ายการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมประเพณี และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเกาะยอ นอกจากนี้ ในการอนุรักษ์อาคารบ้านเรือนควรกระตุ้นให้มีการนำกระเบื้องเกาะยอไปทดแทนกระเบื้องเดิมที่ชำรุดเสียหาย

การเลี้ยงปลาในกระชัง ได้รับการประเมินว่าจะได้รับผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับมากที่สุดบริเวณหมู่ที่ 1 และ 9 ระดับมากที่สุดบริเวณหมู่ที่ 5, 7 และ 8 การใช้โพงพางและไชนั่งในทะเลสาบสงขลา ได้รับการประเมินว่าจะได้รับผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับมากที่สุดบริเวณหมู่ที่ 5 และ 7 ระดับมากที่สุดบริเวณหมู่ที่ 1, 8 และ 9 ดังนั้นเพื่อป้องกันไม่ให้มีจำนวนมากเกินไปจนส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำ ทำให้เกิดน้ำเสียจากตะกอน การให้อาหาร การปล่อยของเสียและสิ่งปฏิกูลลงในทะเลสาบ รวมทั้งเส้นทางการไหลเวียนของน้ำในทะเลสาบไม่ถูกปิดกั้น อีกทั้งกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเผชิญปัญหาแตกต่างจากกลุ่มน้ำอื่น ๆ ตั้งแต่เรื่องการตื่นเงิน การประมง (ปัญหาอวนรุน อวนลาก โพงพาง และไชนั่ง) การใช้น้ำจืดเพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภค และการขยายตัวของวิสาหกิจ (สาหร่ายหนาม) ที่ส่งผลต่อสัตว์น้ำ เป็นต้น จึงเสนอให้จัดทำแผนและผังอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นน้ำโดยรอบเกาะยอ ตามพระราชบัญญัติการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ทั้งนี้อาจกำหนดแนวเขตควบคุมในระยะตั้งแต่จากฝั่งทะเลออกไป จนถึงแนวระยะห่าง 500 เมตรโดยรอบเกาะยอซึ่งเป็นพื้นที่การทำเลี้ยงปลากระพงในกระชัง โพงพาง และไชนั่ง พร้อมทั้งกำหนดมาตรการควบคุมสิ่งก่อสร้างและการใช้ประโยชน์เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณดังกล่าว อีกทั้งใช้ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 และพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2558 ซึ่งมีการวางมาตรการป้องกันซึ่งจะรวมถึงสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ดังที่กล่าวมาตามข้อ 6.1 (1)

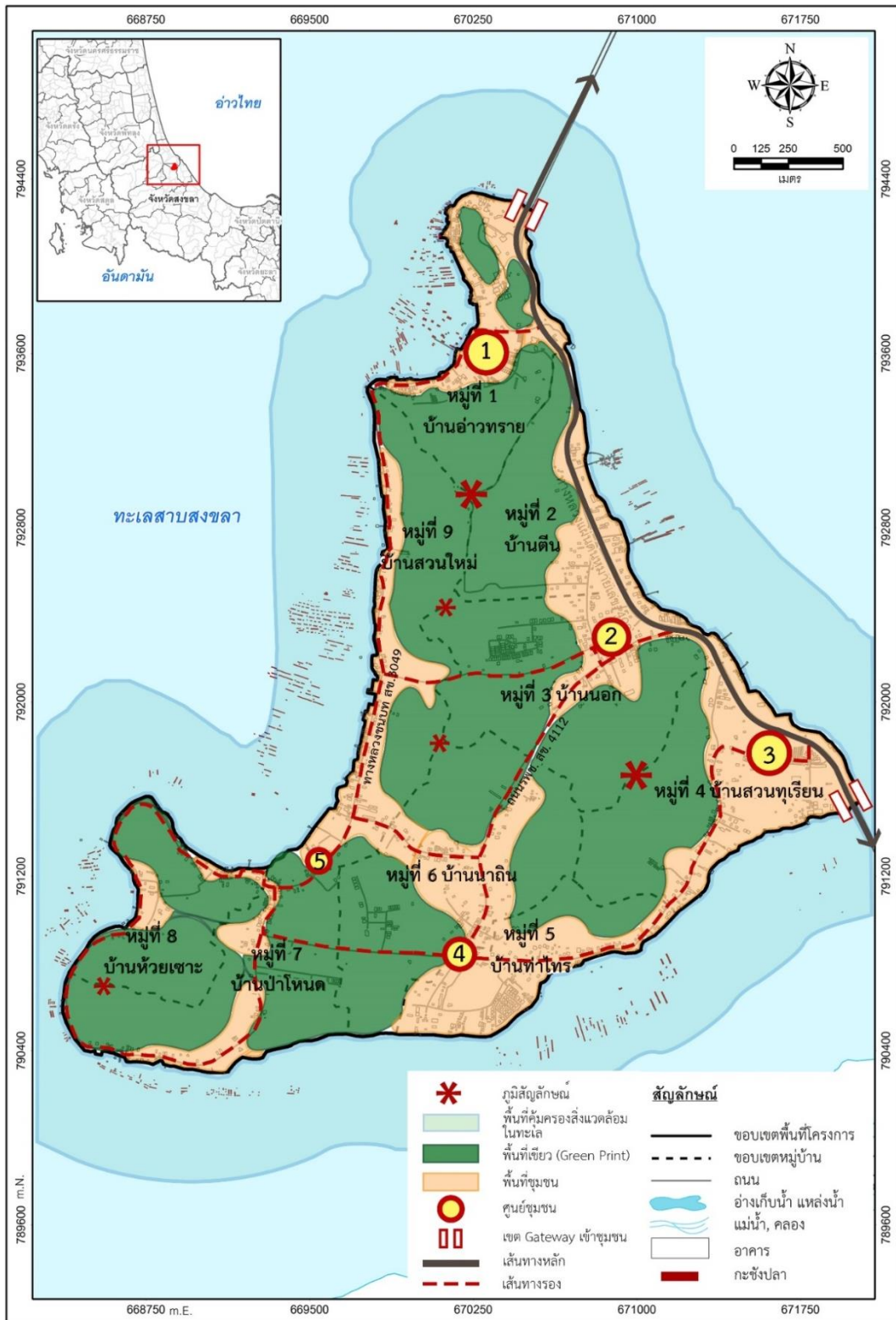

6.4 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม หรือสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ในเกาะยอมีสิ่งแวดล้อมประเภทนี้อยู่เพียงแห่งเดียว คือ เขากูฎิ ได้รับการประเมินว่าจะได้รับผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับมาก เขากูฎิ ซึ่งเป็นยอดเขาสูงที่สุดในเกาะยอ บนยอดเขาเป็นที่ตั้งของสำนักสงฆ์ที่มีสถานภาพเป็นโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้วอย่างเป็นทางการ จึงมีบทบาทเป็นภูมิสัญลักษณ์ (landmark) ของเกาะทั้งด้านกายภาพ (physical) และจิตวิญญาณ (spiritual)

เพื่อคุ้มครองภูมิสัญลักษณ์ของชุมชนเกาะยอ ผู้วิจัยเสนอให้ อบต.เกาะยอ ซึ่งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นใช้อำนาจตาม พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ประกาศเขตห้ามปลูกสร้าง ดัดแปลง หรือรื้อถอนอาคารโดยรอบเขากูฎิ พร้อมทั้งกำหนดความสูงของสิ่งก่อสร้างในบริเวณดังกล่าวไม่ให้บดบังและทำลายภูมิทัศน์บนยอดเขากูฎิ

ภาพที่ 99 ผังแนวคิดและข้อเสนอแนะสำหรับการวางแผนและผังเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเกาะยอในอนาคต

7. สรุป

สรุปการประเมินการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนเกาะยอต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่าง ผลกระทบรุนแรงระดับมากที่สุด ได้แก่ ทะเลสาบสงขลา พื้นที่ชายฝั่งทะเล ชายหาด ป่าชายเลน (บ้านท่าไทร บ้านดิน และบ้านสวนใหม่) สահร่ายผมนาง เวียงอ่าวคั้งน้ำ กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย (อ่าวบ้านทราย และบ้านนอก) กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ (อ่าวบ้านทราย และบ้านสวนใหม่) เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ (บ้านนอก) กระเบื้องเกาะยอ การเลี้ยงปลาในกระชัง (อ่าวบ้านทราย และบ้านสวนใหม่) การใช้โพงพาง (บ้านท่าไทร และบ้านป่าโหนด) และการทำโคระ

ผลกระทบระดับมาก ได้แก่ ภูเขา (เขาภูเก็และเขาสวนใหม่) ป่าไม้บนภูเขา สวนจำปาตะ (อ่าวบ้านทราย บ้านดิน บ้านท่าไทร บ้านป่าโหนด บ้านห้วยเขา และบ้านสวนใหม่) สวนทุเรียน สวนมะไฟกา สวนกระท้อน สวนชาพลู และสวนยอ กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย (บ้านสวนทุเรียน บ้านท่าไทร บ้านนาถิน บ้านป่าโหนด บ้านห้วยเขา และบ้านสวนใหม่) กลุ่มร้านค้าอาคารพาณิชย์กรรม กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ (บ้านสวนทุเรียน บ้านท่าไทร บ้านป่าโหนด และบ้านห้วยเขา) กลุ่มร้านอาหารร้านกาแฟ เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ (บ้านสวนทุเรียน บ้านท่าไทร บ้านนาถิน บ้านป่าโหนด บ้านห้วยเขา และบ้านสวนใหม่) โบราณสถานวัดท้ายยอ และวัดแหลมพ้อ ผ้าทอเกาะยอ การเลี้ยงปลาในกระชัง (บ้านท่าไทร บ้านป่าโหนด และบ้านห้วยเขา) การใช้โพงพาง (อ่าวบ้านทราย บ้านห้วยเขา และบ้านสวนใหม่) เขาภูเก็

ผลกระทบระดับปานกลาง ได้แก่ ภูเขา (เขาบ่อ และเขาสวนทุเรียน) ธารน้ำ ทางเตราะ สวนสมรม สวนจำปาตะ (บ้านนอก บ้านสวนทุเรียน บ้านนาถิน) สวนละมุด สถาบันทักษิณคดีศึกษา สำนักสงฆ์เขาภูเก็ และบ่อน้ำพิบูลสงคราม ระดับน้อย ได้แก่ การพังทลายของดิน รพ.สต.บ้านท่าไทร รพ.สต.บ้านสวนเรียน สะพานติณสุลานนท์ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 ทางหลวงชนบท สข. 3049 วัดเขาบ่อ วัดแหลมพ้อ วัดโคกเปี้ยว วัดท้ายยอ งานแห่ผ้าขึ้นเขาภูเก็ งานทำบุญเดือนสิบ และงานชักพระ ระดับน้อยที่สุด ได้แก่ โรงเรียนวัดเขาบ่อ โรงเรียนวัดแหลมพ้อ โรงเรียนวัดท้ายยอ ถนน รพช. สข. 4111 , 4112 , 4113 ถนนสาธารณะบ้านดินท่าไทร สถานปฏิบัติธรรมทิพยสถาน และศาลเจ้าไต้ก๋ง

การอภิปรายผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของเกาะยอในภาพรวม สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติอันเป็นอัตลักษณ์ของเกาะยอได้รับผลกระทบในระดับรุนแรงมากที่สุด และมาก โดยเฉพาะทะเลสาบสงขลา พื้นที่ชายฝั่ง ป่าชายเลน เวียงอ่าวและคั้งน้ำ ที่ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย การพัฒนาที่ดินเป็นชุมชน ก่อสร้างอาคารรุกล้ำชายฝั่ง และที่พักโฮมสเตย์ในทะเล สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น พื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม พื้นที่เศรษฐกิจและพื้นที่เขียว

(GreenPrint) ก็ได้รับผลกระทบในระดับมากและปานกลาง พื้นที่สวนสมรมและสวนผลไม้ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชน ที่พักโฮมสเตย์ และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์

สิ่งแวดล้อมมนุษย์สร้างขึ้น อาคารในชุมชน ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุดและระดับมาก ถูกเปลี่ยนแปลงจากชุมชนชนบทเป็นชุมชนเมือง ที่พักประเภทโฮมสเตย์มีจำนวนเพิ่มขึ้นและก่อสร้างลงในทะเลสาบ ทำให้สิ่งแวดล้อมธรรมชาติเสื่อมโทรมโดยเฉพาะน้ำทะเล โครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ ได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด ยกเว้นสะพาน ทางหลวงสายหลัก อยู่ในระดับน้อย และถนนกระจายการจราจรภายในชุมชนยังไม่เป็นโครงข่ายและระบบที่ดี อาจมีปัญหาด้านการจราจรในอนาคต ศาสนสถานได้รับผลกระทบในระดับน้อย และน้อยที่สุด เนื่องจากเป็นสถาบันทางศาสนาและโบราณสถาน โอกาสที่จะถูกเปลี่ยนแปลงมีน้อย ด้านสถานที่สำคัญ ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด และระดับมาก โดยเฉพาะเรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอถูกรื้อถอน ต่อเติม หรือเปลี่ยนแปลง

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมประเพณี งานบุญและงานประเพณีทางศาสนา ได้รับผลกระทบในระดับน้อย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุดและระดับมาก ผ้าทอเกาะยอและกระเบื้องเกาะยอ ขาดแคลนวัตถุดิบ สิ้นค้ามี ราคาสูง ส่วนการเลี้ยงปลาในกระชัง การใช้โปงพางและการใช้ฉางจับปลา มีจำนวนมากในทุกบริเวณ ส่งผลให้ทรัพยากรเสื่อมโทรม สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมเพียงแห่งเดียว คือ เขาภูเก็ มีบทบาทเป็นภูมิสัญลักษณ์ของเกาะ พื้นที่ป่าโดยรอบถูกบุกรุก จึงได้รับผลกระทบในระดับมาก

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนและผังเพื่อจัดการกับองค์ประกอบและโครงสร้างสิ่งแวดล้อมในแต่ละด้าน คือ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เสนอให้จัดทำแผนตาม พ.ร.บ. การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พ.ร.บ. ส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 และ พ.ร.บ. การประมง พ.ศ. 2558 กำหนดแนวเขตควบคุมในระยะตั้งแต่จากฝั่งทะเลออกไประยะห่าง 500 เมตรโดยรอบเกาะยอ พร้อมทั้งกำหนดมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณดังกล่าว บริเวณภูเขา เนินเขา ป่าไม้ตามธรรมชาติ และพื้นที่เกษตรกรรม เสนอให้กำหนดเป็น “พื้นที่เขียว หรือ GreenPrint” ที่ควรได้รับการสงวนรักษาและอนุรักษ์ไว้ไม่พัฒนา สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น เสนอแนะให้ดำเนินการวางแผนจัดทำผังเมืองรวมชุมชนเกาะยอ แยกจากผังเมืองรวมท่าเรือน้ำลึกสงขลา กำหนดเขตกันชนโดยรอบสถาบันทางศาสนาและโบราณสถาน หรือ อบต.เกาะยอ ออกข้อบัญญัติท้องถิ่น โดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ. ควบคุมอาคาร เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ เสนอแนะให้ทำการศึกษา เพื่อแสวงหาแนวทางในการอนุรักษ์ต่อไป อาจประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน หรืออาจใช้มาตรการทางบวก ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ ส่วนบ่อน้ำพิบูลสงครามและสำนักสงฆ์เขาภูเก็ เสนอให้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม วัฒนธรรมประเพณี เป็นงานทำบุญ จัดขึ้นตามเทศกาล ควรส่งเสริม

ให้จัดขึ้นเป็นประจำตามวาระ ในขณะเดียวกันก็ทำการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารด้านคุณค่า ความสำคัญ และการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณีบูรณาการกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ้าทอเกาะยอ กระเบื้องเกาะยอ และ การทำโคระ ควรสนับสนุนให้ยังคงมีการผลิตในสถานที่จริงดั้งเดิมไว้ ด้วยการกำหนดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในเครือข่ายการท่องเที่ยวของเกาะยอ การเลี้ยงปลาในกระชัง เพื่อป้องกันไม่ให้มีจำนวนมากเกินไป เสนอให้จัดทำแผนร่วมกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติอื่นๆ ตามพ.ร.บ.การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรม ในเกาะยอมีอยู่เพียงแห่งเดียว ให้ อบต.เกาะยอ ใช้อำนาจตาม พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร ประกาศเขต พร้อมทั้งกำหนดข้อบัญญัติควบคุมความสูงของสิ่งก่อสร้างไม่ให้บดบังและทำลายภูมิทัศน์ตามธรรมชาติบนยอดเขาภู

บทที่ 7

บทสรุป

บทที่ 7 บทสรุปการวิจัย จะเป็นการสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย การสรุปสาระสำคัญและผลที่ได้รับจากการวิจัย ตามวัตถุประสงค์และผลที่คาดว่าจะได้รับ ที่กำหนดไว้ในบทที่ 1 ได้แก่ องค์ความรู้ด้านการตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตเป็นชุมชน การวางผังออกแบบชุมชนและการวางแผนพัฒนาอย่างยั่งยืน มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ตำแหน่งของการตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตของชุมชนเกาะยอ การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวที่เกิดขึ้น ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ระดับความรุนแรงของผลกระทบทางกายภาพต่อชุมชน สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมของเกาะยอ แนวทางการควบคุม มาตรการป้องกันและบรรเทาผลกระทบที่จะเกิดขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชน รวมทั้งการอนุรักษ์และดำรงรักษาสิ่งแวดล้อมเกาะยอให้ยั่งยืน นอกจากนี้แล้วยังจะกล่าวถึงข้อจำกัดในการวิจัย และการเสนอแนะหัวข้อที่ควรดำเนินการวิจัยต่อเนื่องไปอีก

1. สรุปลักษณะสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “การศึกษาการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเกาะยอ จังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยและผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยไว้ 3 ข้อ ดังที่ปรากฏในบทที่ 1 หลังจากได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการและวิธีการวิจัยที่กำหนดไว้ในบทที่ 1 และ 3 จนสำเร็จลุล่วงได้ผลตามที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ สรุปได้ดังนี้

1.1 องค์ความรู้ด้านการตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตเป็นชุมชน การวางผังออกแบบชุมชน การวางแผนพัฒนาอย่างยั่งยืน มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม

จากการศึกษาค้นคว้าในบทที่ 2 องค์ความรู้ด้านทฤษฎี แนวคิด และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานสิ่งแวดล้อม การวางผังและออกแบบชุมชน การพัฒนาอย่างยั่งยืน และมาตรการนำแผนและผังไปปฏิบัติ เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องที่นักวางผังและออกแบบสามารถนำมาใช้ประโยชน์ สรุปได้ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีองค์ความรู้ (substantive theory) เพื่อศึกษาและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองและชุมชนในมิติต่าง ๆ

ทฤษฎีองค์ความรู้ (substantive theory) สำหรับนักวางผังสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางศึกษาและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองและชุมชนในมิติต่าง ๆ ประกอบด้วย ทฤษฎีด้านการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีรูปแบบโดยทั่วไปของการตั้งถิ่นฐานที่แตกต่างกันอยู่ 4 รูปแบบ คือ แบบแนวยาว แบบรวมกลุ่ม แบบเป็นระเบียบ และแบบกระจายตัว ทฤษฎีด้านภูมิศาสตร์ที่สำคัญและยอมรับกันแพร่หลายในอดีต คือ ทฤษฎีแหล่งกลาง หรือ Central Place Theory ที่นำมาใช้อธิบายโครงสร้างของศูนย์กลางการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนบนพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่มีข้อจำกัดทางด้านภูมิประเทศ โดยมีลำดับศักดิ์หรือขนาดของศูนย์กลางตามรัศมีการให้บริการ (catchment area) ที่เป็นรูป 8 เหลี่ยม และทฤษฎีหรือแบบจำลองการขยายตัวของเมืองในอดีต สรุปว่ามี 3 รูปแบบ ได้แก่ แบบวงแหวนร่วม (Concentric Theory) แสดงเมืองที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นวงแหวนรอบศูนย์กลางเดี่ยวเป็นชั้นๆ ออกไปหลายๆ วง ในขณะที่แบบส่วนเสี้ยว (Sector Theory) แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นส่วนๆ หรือเป็นส่วนๆ จากศูนย์กลางหลักออกไปทุกทิศทางโดยรอบ และแบบหลายศูนย์กลาง (Multiple Nuclei Theory) ที่มีศูนย์กลางใหญ่ และศูนย์กลางเล็กหลายศูนย์กลางที่มีบทบาทหน้าที่และการใช้ประโยชน์ที่ดินแตกต่างกัน ตามตำแหน่งที่ตั้ง

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน เป็นทฤษฎีที่ช่วยอธิบายการเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทที่มีรูปแบบเรียบง่ายไม่ต้องอาศัยกฎเกณฑ์มาควบคุมเน้นการสื่อสารระหว่างผู้คนโดยตรง (personal contract) ไปสู่สังคมเมืองที่มีรูปแบบหลากหลายและสลับซับซ้อนมากขึ้น การติดต่อสื่อสาร มีระเบียบแบบแผนและเป็นทางการ พร้อมด้วยกฎระเบียบที่นำมาใช้บังคับให้เกิดความสงบ ทฤษฎีด้านจิตวิทยาที่มีส่วนเกี่ยวข้องและนำมาใช้กับการวางผังและออกแบบชุมชนและสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญได้แก่ ทฤษฎีจิตวิทยาเกสตัลท์ซึ่งเน้นความสำคัญของส่วนรวมและความเป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับสภาพแวดล้อมในเมืองที่มีความสลับซับซ้อน ก็สามารถทำให้เราจดจำภาพรวมของเมืองผ่านกระบวนการการรับรู้ และทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ของอับราฮัม มาสโลว์ ได้แสดงให้เห็นว่ามนุษย์เราต้องการการตอบสนองของความจำเป็นในด้านต่าง ๆ ไล่เรียงจากขั้นที่ 1 ขึ้นไปตามลำดับ จากความต้องการด้านสรีระ ด้านความมั่นคงปลอดภัย ด้านการยอมรับเป็นพวก ด้านการนับถือยกย่อง ด้านความรู้และสติปัญญา ด้านสุนทรียภาพ ไปจนถึงด้านการใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่

ทฤษฎีด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม

ทฤษฎีสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ให้การนิยามความหมายของระบบนิเวศและนิเวศวิทยาของเมือง ทั้งนี้ สิ่งแวดล้อมอาจจำแนกประเภทออกได้เป็น (1) สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

(natural environment) (2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น (man-made natural environment) และ (3) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (man-made environment)

ทฤษฎีสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม กล่าวถึงพื้นที่หรือบริเวณทางภูมิศาสตร์ที่สะท้อนและบอกเล่าเรื่องราวอันเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์และพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์ อันมีคุณค่าทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยให้ความสำคัญกับคุณค่าของพื้นที่โดยรวมมากกว่าสถานที่จุดเดียวซึ่งสามารถสะท้อนวิถีชีวิตของคนโดยทั่วไป นอกจากนี้ ยังมีอีกหนึ่งคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม คือ “ภูมิทัศน์วัฒนธรรม” หรือ “cultural landscape” หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่อยู่ในสภาพแวดล้อม สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม อาจจำแนกประเภทออกได้เป็น (1) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมธรรมชาติ (2) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น และ (3) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม และ (4) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมที่เป็นทั้งธรรมชาติและนามธรรม

ทฤษฎีองค์ความรู้ (substantive theory) เพื่อการวางผังและออกแบบกรอบเค้าโครงและเนื้อหา (framework and content) ของเมืองและสิ่งแวดล้อม

ทฤษฎีองค์ความรู้ (substantive theory) สำหรับนักวางผังที่จะนำไปเป็นแนวคิดเพื่อวางผังและออกแบบกรอบเค้าโครงและเนื้อหา (framework and content) ทางด้านสุนทรียภาพหรือความสวยงามให้แก่ ชุมชน เมือง และสิ่งแวดล้อม มีอยู่หลายทฤษฎี แต่ที่ได้รับการอ้างอิงอย่างแพร่หลาย ได้แก่ ทฤษฎีจินตภาพของเมือง (The Image of The City) ของ เควิน ลินช์ ว่าด้วยโครงสร้างและอัตลักษณ์ของเมือง ที่มีองค์ประกอบสำคัญซึ่งควรนำมาใช้ในการวางผังและออกแบบ คือ เส้นทาง (path) เส้นขอบ (edge) ภูมิสัญลักษณ์ (landmarks) ชุมทาง/ชุมชน (node) และย่าน (districts) และในการฟื้นฟูพื้นที่สูญเปล่า (Finding Lost Space) โรเจอร์ ทรานซิก ได้เสนอแนะให้นำ 3 ทฤษฎีมาใช้ร่วมกันในการวางผังและออกแบบเมือง คือ ภาพและพื้น (figure & ground) ว่าด้วยการจัดองค์ประกอบของอาคาร (ภาพ) และที่ว่าง (พื้น) ของเมือง การเชื่อมโยง (linkage) พื้นที่ส่วนต่างๆภายในเมือง และการสร้างความสำคัญให้แก่สถานที่ (place) ของเมือง

ส่วนทฤษฎีหรือกระบวนทัศน์ทางด้านการประหยัดพลังงาน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การสงวนรักษาสิ่งแวดล้อม และมีประสิทธิภาพสูงด้านการใช้งาน ได้แก่ เมืองกระชับ (Compact City) ที่เน้นการวางผังและออกแบบเมืองให้หนาแน่นและเข้มข้นในบริเวณศูนย์กลางเมือง ซึ่งมีโครงข่ายและระบบขนส่งมวลชนให้บริการอยู่แล้ว ส่งเสริมมีการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสม การเดินด้วยเท้าหรือใช้จักรยาน ลดการกระจายตัวของชุมชนออกสู่พื้นที่ชานเมืองและชนบท (urban sprawl) การพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development) เป็นการพัฒนาที่ใช้ประโยชน์ได้ยาวนาน ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นและไม่สิ้นเปลือง คงทนถาวร ดูแลรักษาง่าย ประหยัดพลังงานในการ

ใช้ประโยชน์ เป็นการพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม การเติบโตอย่างชาญฉลาด (Smart Growth) เป็นการเติบโตที่สอดคล้องกับบริบทที่ตั้ง บนโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่แล้ว

ทฤษฎีการปฏิบัติการวางผังและออกแบบ (procedural theory)

ทฤษฎีการปฏิบัติการวางผังและออกแบบ จะให้แนวคิดและแนวทางสำหรับนักวางผังในการทำงานวางผังและออกแบบเมืองและสภาพแวดล้อมอย่างเป็นทางการ ทฤษฎีด้านการปฏิบัติการที่สำคัญเริ่มต้นด้วย แบบจำลองกระบวนการวางผังและออกแบบชุมชนเมืองประกอบด้วยการทำงานต่อเนื่อง 8 ขั้นตอน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์ การกำหนดบทบาทหน้าที่ นโยบาย ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย การสร้างทางเลือกในการพัฒนา การวางผังและออกแบบโครงการ และการเสนอแนวทางการนำแผนและผังไปปฏิบัติ การนำแผนและผังไปปฏิบัติ และการประเมินผล หลักการวางผังและออกแบบตาม “transect” มีสาระสำคัญเป็นการวางแผนผังและออกแบบที่สอดคล้องตามเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ลักษณะ ความหนาแน่น และสภาพทางกายภาพ ของการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชน จากชุมชนชนบทไปสู่ชุมชนเมือง โดยเน้นการพัฒนา การจัดลำดับความสำคัญของการเติบโต (growth priorities) ลำดับแรกเป็นการเติบโตแบบการฟื้นฟูบูรณะคืนชีวิตให้ชุมชนเมือง ลำดับถัดไป คือ การพัฒนาเติมเต็มที่ว่างในชุมชนเมืองเดิม การขยายชุมชนเมืองออกไปสู่บริเวณโดยรอบ การปรับปรุงชุมชนชานเมือง การขยายชุมชนชานเมือง การก่อสร้างชุมชนย่อยใหม่บนโครงสร้างพื้นฐานเดิม การก่อสร้างชุมชนย่อยใหม่ที่ต้องการโครงสร้างพื้นฐานใหม่และการก่อสร้างชุมชนย่อยใหม่บนบริเวณพื้นที่สิ่งแวดล้อมเปราะบาง เป็นลำดับสุดท้าย

ทฤษฎีกระบวนการค้นหา “พื้นที่เขียว” (Greenprint) เป็นแนวทางใช้ค้นหาพื้นที่สีเขียวที่มีความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เริ่มจากการจัดทำแผนที่บันทึกร่องรอยพื้นที่เขียวเดิม ประกอบด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำและเขตกันชน เส้นทางน้ำหลากและที่ราบน้ำท่วมถึง พื้นที่ลาดชันปานกลางและสูง บริเวณแหล่งเติมน้ำใต้ดิน พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เกษตรกรรมที่ปลูกพืชได้ แหล่งที่อยู่อาศัยสัตว์ป่าที่สำคัญ ลักษณะเรื่องราวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรม บริเวณทิวทัศน์ที่มองเห็นจากถนนสาธารณะ ขั้นตอนที่สอง เป็นการบ่งชี้ที่ดินชนบทที่ต้องได้รับการคุ้มครองให้ปราศจากการพัฒนา ขั้นตอนที่ 3 เป็นการระบุที่ดินชนบทที่สำรองรักษาไว้เพิ่มเติมจากพื้นที่ชนบทที่อนุรักษ์ไว้แล้ว การจัดทำแผนที่ลำดับความสำคัญของการพัฒนา บริเวณพื้นที่ของชุมชนเมืองและชุมชนชนบทที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา ผู้วางแผนควรกำหนดพื้นที่ความเหมาะสมออกเป็น 4 ภาคส่วน (sectors) ได้แก่ ส่วนที่มีเจตนาจะพัฒนาให้เติบโต ส่วนที่ควรควบคุมการเติบโต ส่วนที่ควรจำกัดการเติบโต และส่วนที่ไม่ควรเติบโต

กฎหมายการวางและจัดทำผังเมืองและสิ่งแวดล้อม

การนำแผนและผังไปปฏิบัติในประเทศไทยยังต้องอาศัยมาตรการทางลบ โดยการบังคับใช้กฎหมาย กฎหมายแม่บทที่สำคัญในการพัฒนาเมือง ได้แก่ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2518 มุ่งควบคุมด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินในผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะเป็นหลัก พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มุ่งควบคุมการพัฒนาในบริเวณที่มีสิ่งแวดล้อมธรรมชาติเปราะบางและบริเวณที่มีสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่สำคัญและมีคุณค่าสูง พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เน้นการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ห้ามการตัดแปลง ต่อเติม หรือรื้อทำลาย พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจท้องถิ่น ในการออกข้อบัญญัติควบคุมการก่อสร้าง ต่อเติม ตัดแปลงอาคาร และพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ.2547 เป็นกฎหมายพื้นฐานว่าด้วยอาคารประเภทโรงแรม รวมไปถึง เกสต์เฮ้าส์ และโฮมสเตย์ ที่กฎหมายอื่น ๆ ใช้อ้างอิงในการออกข้อกำหนดประกอบแผนและผัง

โครงสร้างและองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชนเกาะยอ

จากศึกษาทฤษฎีและแนวคิด รวมไปถึงบริบทของชุมชนเกาะยอ ทำให้สามารถจำแนกหมวดหมู่ของโครงสร้างและองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชนเกาะยอ ได้ดังนี้

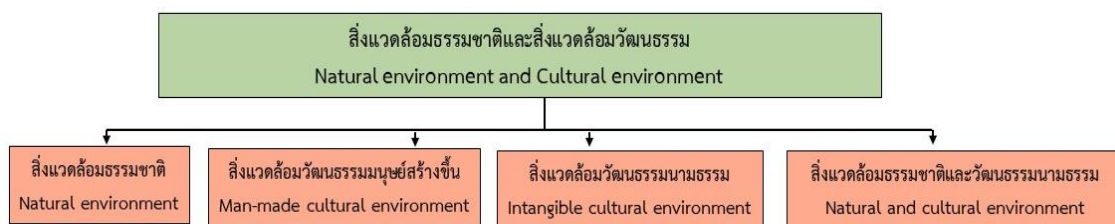
กลุ่มที่ 1 โครงสร้างและองค์ประกอบประเภท สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (natural environment) ซึ่งจะประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น

กลุ่มที่ 2 โครงสร้างและองค์ประกอบประเภท สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ถือเป็นโครงสร้างสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (built environment) หรืออาจจะเรียกชื่อว่า สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม หรือกายภาพ

กลุ่มที่ 3 โครงสร้างและองค์ประกอบประเภทสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม คือ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ศาสนา และมรดกวัฒนธรรมทางนามธรรม (intangible heritage)

กลุ่มที่ 4 โครงสร้างและองค์ประกอบประเภท สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม คือสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์หรือสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีในพื้นที่ชุมชน เพื่อรองรับกิจกรรมทางด้านศิลปะวัฒนธรรม วิถีชีวิต ประเพณีของชุมชน โดยพื้นที่นั้นๆ มีคุณค่าทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

ภาพที่ 100 โครงสร้างของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมของเกาะยอ

1.2 การตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตของชุมชนเกาะยอ

การตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตของชุมชนเกาะยอ การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวที่เกิดขึ้น ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ระดับความรุนแรงของผลกระทบทางกายภาพต่อชุมชน สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมของเกาะยอ จากการวิจัยในบทที่ 4 และ 5 สรุปได้ดังต่อไปนี้

1.2.1 การตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตของชุมชนเกาะยอ

การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวที่เกิดขึ้น ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

เกาะยอ เป็นเกาะที่ตั้งอยู่กลางทะเลสาบสงขลาตอนล่าง มีระยะห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองสงขลาไปทางทิศทางตะวันตกเฉียงใต้ โดยทางบกประมาณ 15 กิโลเมตร และโดยทางน้ำหรือทางทะเลประมาณ 6 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไป เป็นที่ราบลุ่มสลับเนินเขา โดยทางทิศตะวันออกเป็นบริเวณพื้นที่เนินสูงและลาดต่ำลงเป็นพื้นที่ราบไปทางทิศตะวันตกจดทะเลสาบสงขลา

เกาะยอในยุคแรกเริ่มมีสภาพเป็นป่าเขา ในสมัยตอนปลายสุโขทัยและสมัยอยุธยาจึงเริ่มพบหลักฐานเกาะยอในแผนที่เมืองสงขลา เขียนขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2230 แผนที่ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามีชุมชนบนเกาะยอเกิดขึ้นแล้วอย่างน้อย 9 ชุมชน ชุมชนส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนที่ราบเชิงเขาริมฝั่งทะเลรอบ ๆ ภูเขาทาง ทิศใต้ ทิศตะวันออกและทิศตะวันตกของเกาะยอ ซึ่งปัจจุบันตรงกับบริเวณเขาหัวหลัง เขาสวนใหม่ และเขากุฎิ การตั้งถิ่นฐานของชุมชนเริ่มแรกบนเกาะยอน่าจะตรงกับบริเวณ หมู่ที่ 6 บ้านนาถิน หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด หมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสา หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน และหมู่ที่ 2 บ้านนอก กลุ่มชนพวกแรกที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานสันนิษฐานว่าเริ่มเข้ามาตั้งแต่ในสมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 3 และสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ กลุ่มคนจีนอพยพจากเมืองจีน และชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นกลุ่มที่เข้ามาทำเครื่องปั้นดินเผา นอกจากนี้แล้วคงจะมีกลุ่มคนไทยที่นับถือพุทธศาสนาจากเมืองสงขลาได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานส่วนหนึ่งด้วย ซึ่งผู้คนกลุ่มนี้ต่อมาได้ผสมกลมกลืนทางสังคมและวัฒนธรรมกับคนไทยพื้นถิ่นได้กลายเป็นตัวตนที่แท้จริงของชาวเกาะยอสืบทอดมาจนปัจจุบัน

การพัฒนาและขยายตัวของชุมชนเกาะยอ

การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนไทยเชื้อสายจีนและคนจีนจากโพ้นทะเลบนเกาะยอ เมื่อมีหลักแหล่งและอาชีพที่มั่นคง การติดต่อค้าขายกับชุมชนภายนอกมีมากขึ้น ทำให้มีการอพยพผู้คนจากเมืองสงขลาและบริเวณใกล้เคียงเข้าไปตั้งถิ่นฐานมากขึ้นเกิดเป็นชุมชนใหม่ ๆ มีการขยายตัวของชุมชนไปรอบเกาะยอ จากชุมชนรุ่นแรกบริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถินหรือบ้านโนบ้าน หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร ซึ่งมีสภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบเหมาะแก่การทำนาและเลี้ยงสัตว์ หลังจากนั้นได้ขยายตัวไปยังชายฝั่งทางด้านทิศใต้และทิศตะวันตกเฉียงใต้ใกล้กับวัดท้ายยอ หมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสา ซึ่งทะเลในบริเวณนี้มีสัตว์น้ำชุกชุมมาก ชาวบ้านจึงหันมาประกอบอาชีพประมง พร้อม ๆ กับการขยายชุมชนไปทางชายฝั่งด้านทิศใต้บริเวณวัดโคกเปี้ยว หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร และหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน บริเวณแถบนี้พื้นที่เหมาะแก่การทำนา ทำสวนผลไม้และทอผ้า เมื่อผู้คนมีจำนวนมากขึ้นชาวบ้านจึงสร้างวัดแหลมพ้อขึ้นเป็นวัดประจำหมู่บ้าน หลังจากนั้นจึงเริ่มขยายชุมชนไปบริเวณที่ราบชายฝั่งด้านทิศตะวันออกเกิดเป็นชุมชนหมู่ที่ 3 บ้านนอกหรือบ้านคู และหมู่ที่ 2 บ้านดิน บริเวณดังกล่าวเป็นที่ราบชายฝั่งติดกับเชิงเขาตลอดแนวเหนือ-ใต้ สามารถทำการประมงและสวนผลไม้ได้ดี แต่ด้านชายฝั่งตะวันออกนี้มักจะมีคลื่นลมแรงในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้นชาวบ้านที่ทำการประมงบางส่วนได้เคลื่อนย้ายขึ้นไปทางทิศเหนือสุดของเกาะ ตั้งชุมชนและสร้างวัดเขาบ่อขึ้นในหมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทราย ส่วนชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนดนั้นคงเกิดขึ้นจากชาวบ้านที่ขยายตัวมาจากบ้านนาถินและบ้านท้ายยอ เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ใกล้เคียงกัน

หลักฐานต่าง ๆ ที่ยืนยันการเข้ามาตั้งชุมชนในเกาะยอของคนจีนและคนไทยพื้นถิ่น ได้แก่ ชากศาลเจ้าจีนที่เหลือบางส่วนใน หมู่ที่ 3 บ้านนอก หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน หมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสา และหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ ศาลเจ้าจีนปัจจุบัน ได้แก่ ศาลเจ้าจีน “แป๊ะกั๋ง” หรือ “ไทกั๋ง” ในหมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสา ซึ่งใกล้ ๆ กับศาลเจ้ามีบ่อน้ำจืดโบราณ และยังมีบ่อน้ำจืดโบราณกระจายอยู่ตามแหล่งชุมชนอีกหลายแห่ง เช่น ในหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน วัดท้ายยอ เป็นต้น นอกจากนี้ สิ่งที่แสดงความเป็นชุมชนได้แก่ สถาบันทางศาสนา บริเวณเกาะยอมีวัดสร้างขึ้นต่างสมัยกันถึง 4 วัด คือ วัดท้ายยอ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2311 วัดแหลมพ้อ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2360 วัดโคกเปี้ยว สร้างเมื่อ พ.ศ. 2425 และวัดเขาบ่อ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2477 นอกจากนี้แล้วยังมีเจดีย์บนยอดเขาภูฎี สร้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยา

การปรับเปลี่ยนและพัฒนาการของชุมชนเกาะยอสมัยใหม่

ชุมชนเกาะยอมีความเจริญขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการผลิตเครื่องปั้นดินเผา การทอผ้าและการทำสวนผลไม้ ส่งเป็นสินค้าออกไปจำหน่ายตามหัวเมืองต่าง ๆ เริ่มมีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกมากขึ้น ซึ่งนำมาสู่การปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ความจำเป็นของชุมชนภายนอกในการใช้อิฐ กระเบื้องดินเผา และผ้าทอจากเกาะยอ

ลดน้อยลง เนื่องจากการก่อสร้างส่วนใหญ่ถูกปรับเปลี่ยนไป การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมยิ่งรุนแรงขึ้น หลังจากมีการสร้างสะพานติณสูลานนท์เชื่อมเกาะยอกับอำเภอเมืองสงขลา และอำเภอสิงหนคร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา ทำให้ชาวเกาะยอหันมาประกอบอาชีพใหม่ ๆ มากขึ้นที่สำคัญได้แก่ การค้าขายและการรับจ้าง ร้านอาหารส่วนใหญ่ตั้งอยู่ทางด้านชายฝั่งตะวันออกตามแนวทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 ซึ่งส่วนใหญ่เจ้าของกิจการเป็นคนในเกาะยอ ส่วนการค้าขายอีกลักษณะหนึ่งเป็นการค้าขายของชาวบ้าน คือ การค้าขายสินค้าพื้นเมือง จากการสร้างสะพานและถนนตัดผ่านเกาะยอนี้เอง ทำให้ที่ดินมีราคาสูงมาก เป็นเหตุทำให้ชาวเกาะยอบางส่วนขายที่ดินแล้วอพยพไปตั้งถิ่นฐานนอกเกาะมีมากขึ้น

ปัจจุบันการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่เกาะยอเป็นระบบที่เกิดจากความสัมพันธ์ของระบบนิเวศซึ่งเป็นปรากฏการณ์ของสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ กับระบบวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของการตั้งถิ่นฐานของเกาะยอ คือ การเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทซึ่งประชากรยังชีพด้วยการเกษตร หัตถกรรมมาเป็นสังคมเมือง ประชากรประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรได้แก่ ด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวคือการสร้างโฮมสเตย์ การค้าและการบริการและการเลี้ยงปลากระพงในกระชังเป็นจำนวนมาก

1.2.2 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมของเกาะยอ

จากการจำแนกหมวดหมู่โครงสร้างและองค์ประกอบ และการคัดเลือกโดยใช้เกณฑ์และคำจำกัดความตามทฤษฎี ผลจากการศึกษาภาคสนาม ทำให้ได้รายชื่อขององค์ประกอบสิ่งแวดล้อมในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สภาพทางกายภาพที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ประกอบด้วย

1.1 สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ จำนวน 9 องค์ประกอบ

1.2 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม จำนวน 8 องค์ประกอบ

กลุ่มที่ 2 สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ถือเป็นโครงสร้างสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (built environment) แบ่งเป็น 2 ด้านดังนี้ สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม (กายภาพ) ประกอบด้วย

2.1 อาคารในชุมชน จำนวน 4 องค์ประกอบ

2.2 โครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ จำนวน 13 องค์ประกอบ

2.3 ศาสนสถาน จำนวน 7 องค์ประกอบ

2.4 สถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์ จำนวน 4 องค์ประกอบ

กลุ่มที่ 3 สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม คือ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ศาสนา และมรดกวัฒนธรรมทางนามธรรม (intangible heritage) ประกอบด้วย

3.1 วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น จำนวน 3 องค์ประกอบ

3.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 5 องค์ประกอบ

กลุ่มที่ 4 สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม คือ สิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์หรือสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เพื่อรองรับกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ประเพณีของชุมชน จำนวน 1 องค์ประกอบ

1.2.3 ระดับความรุนแรงของผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมของเกาะยอ

การดำเนินการวิจัยภาคสนาม ได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยแบบสอบถามความคิดเห็นจากประชากรในการวิจัยถึงการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมเกาะยอ กลุ่มตัวอย่างมี 3 กลุ่ม ดำเนินการแจกแบบสอบถามระหว่างวันที่ 3 - 13 มกราคม 2562 ได้รับคืนรวม 150 ชุด จากกลุ่มที่หนึ่ง 110 ชุด กลุ่มที่สอง 10 ชุด และกลุ่มที่สาม 40 ชุด ซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลและวิเคราะห์ผล รวมทั้งการสรุปค่าเฉลี่ยรวมของผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้จากการนำค่าเฉลี่ยระดับการประเมินของแต่ละกลุ่มตัวอย่างในแต่ละรายการ มาหาค่าเฉลี่ยรวม โดยใช้จำนวน (n) เท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ค่าเฉลี่ยรวมของผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแต่ละประเภทและรายการที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ สรุปความรุนแรงของผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้แสดงดังภาพที่ 35, 36 และ 37 ต่อไปนี้

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

(1) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับมากที่สุด 5 องค์ประกอบ คือ ทะเลสาบสงขลา พื้นที่ชายฝั่งทะเลชายหาดทุกบริเวณ ป่าชายเลน ใน 3 บริเวณ คือ บริเวณวัดโคกเปี้ยว หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร บริเวณร้านอาหารศิริดา หมู่ที่ 2 บ้านดิน และบริเวณ อบอุ่น เกาะยอ หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ สาหร่ายผมนางบริเวณโดยรอบพื้นที่เกาะยอ และเวียงอ่าวคั้งน้ำทุกบริเวณในเกาะยอ ค่าเฉลี่ยรวม ระดับมาก 3 องค์ประกอบ คือ ภูเขาหรือเนินเขาบนเกาะยอ ใน 2 บริเวณ คือ เขากุฎีหมู่ที่ 1 บ้านทราย และ เขาสวนใหม่ หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขาในทุกบริเวณ ป่าชายเลนที่บริเวณร้านอาหารเกาะยอ เดอ ลากูน หมู่ที่ 9 บ้านสวน ค่าเฉลี่ยรวม ระดับอื่น ๆ รองลงไป ได้แก่ ระดับปานกลาง 2 องค์ประกอบ ใน 3 บริเวณ ระดับน้อย 1 องค์ประกอบ ใน 3 บริเวณ ระดับน้อยที่สุด ไม่มี

(2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับมากที่สุด ไม่มี ระดับมาก 7 องค์ประกอบ คือ สวนจำปาตะ ใน 6 บริเวณ คือ หมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย หมู่ที่

2 บ้านดิน หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด หมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ และ หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ สวนทุเรียนทุกบริเวณ สวนมะไฟกาทุกบริเวณ สวนกระท้อนทุกบริเวณ สวนชาพลูทุกบริเวณ สวนยอทุกบริเวณ ค่าเฉลี่ยรวมระดับอื่น ๆ รองลงไป ได้แก่ ระดับปานกลาง 3 องค์ประกอบ ใน 8 บริเวณ ระดับ น้อย และน้อยที่สุด ไม่มี

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น

(1) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านอาคารในชุมชน

สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับมากที่สุด 2 องค์ประกอบ คือ กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย 2 บริเวณ คือ หมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย และหมู่ที่ 3 บ้านนอก กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ 2 บริเวณ คือ หมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย และหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก 4 องค์ประกอบ คือ กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย 6 บริเวณ คือ หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร หมู่ที่ 6 บ้านนาถิน หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด หมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ และหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ กลุ่มร้านค้าอาคารพาณิชย์กรรม กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ 4 บริเวณ คือ หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ กลุ่มร้านอาหารร้านกาแฟ 2 บริเวณ คือ หมู่ที่ 2 บ้านดิน และหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ ค่าเฉลี่ยรวมระดับอื่น ๆ รองลงไป คือ ระดับปานกลาง 1 องค์ประกอบ ใน 1 บริเวณ ระดับน้อย และน้อยที่สุด ไม่มี

(2) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ฯ

สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับมากที่สุด มาก ไม่มีระดับปานกลาง 1 องค์ประกอบ คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา ระดับน้อย 5 องค์ประกอบ คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าไทร โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวนทุเรียน สะพานติณสูลานนท์ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 และทางหลวงชนบท สข. 3049 ค่าเฉลี่ยรวมระดับน้อยที่สุด 7 องค์ประกอบ คือโรงเรียนวัดเขาบ่อ โรงเรียนวัดแหลมพ้อ โรงเรียนวัดท้ายยอ ถนน รพช. สข. 4111 ถนน รพช. สข. 4112 ถนน รพช. สข. 4113 และถนนสาธารณะบ้านดินท่าไทร

(3) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านศาสนสถาน

สิ่งแวดล้อมประเภทนี้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมมากที่สุด และ มาก ไม่มีระดับปานกลาง 1 องค์ประกอบ คือ สำนักสงฆ์เขากุฎี ระดับน้อย 4 องค์ประกอบ คือ วัดเขาบ่อ วัดแหลมพ้อ วัดโคกเปี้ยวและวัดท้ายยอ ค่าเฉลี่ยรวมระดับน้อยที่สุด 2 องค์ประกอบ คือ สถานปฏิบัติธรรมทิพยสถาน และศาลเจ้าไต่ก้ง

(4) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านสถานที่สำคัญ ฯ

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น ด้านสถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และอาคารอนุรักษ์ ที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับมากที่สุด 1 องค์ประกอบ คือ เรือนไทยพื้นถิ่น เกาะยอ ในบริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก 3

องค์ประกอบ คือ เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ ใน 6 บริเวณ คือ หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร หมู่ที่ 6 บ้านนาถิน หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด หมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ และหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ โบราณสถานวัดท้ายยอ และโบราณสถานวัดแหลมพ้อ ค่าเฉลี่ยรวมระดับอื่น ๆ รองลงไป คือ ระดับปานกลาง 1 องค์ประกอบ ระดับน้อย และ น้อยที่สุด ไม่มี

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม

(1) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านวัฒนธรรมประเพณี

สิ่งแวดล้อมประเพณีที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ไม่มี ระดับน้อย ทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ งานประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขาภูฏี งานประเพณีทำบุญเดือนสิบ และงานประเพณีชักพระ ระดับน้อยที่สุด ไม่มี

(2) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

สิ่งแวดล้อมประเพณีที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมากที่สุด ไม่มี ระดับมากที่สุด 4 องค์ประกอบ คือ กระเบื้องเกาะยอ การเลี้ยงปลาในกระชัง 2 บริเวณ คือ หมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย และหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ การใช้โพงพางในทะเลสาบสงขลา เกาะยอ 2 บริเวณ คือ หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร และหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และการทำโคระ เพื่อป้องกันแมลงวันทองทำลายผลไม้ ค่าเฉลี่ยรวมในระดับมาก 3 องค์ประกอบ คือ ผ้าทอเกาะยอ การเลี้ยงปลาในกระชัง 3 บริเวณ คือ หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด และหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ การใช้โพงพางในทะเลสาบสงขลา เกาะยอ 3 บริเวณ คือ หมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย หมู่ที่ 8 บ้านห้วยเซาะ และหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ ค่าเฉลี่ยรวมในระดับอื่น ๆ รองลงไป คือ ระดับปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ไม่มี

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม

(1) สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม

สิ่งแวดล้อมประเพณีที่ได้รับผลกระทบในทางลบมีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมากที่สุด ไม่มี ระดับมาก 1 องค์ประกอบ คือ เขากูฎีบริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย

1.3 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้วางแผนคุ้มครองป้องกันสิ่งแวดล้อมและพัฒนา

ชุมชนเกาะยอ

ผลการวิจัยสามารถไปใช้เป็นแนวทางการควบคุม มาตรการป้องกันและบรรเทาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชน การอนุรักษ์และดำรงรักษาสิ่งแวดล้อมเกาะยอให้ยั่งยืน ใน “แบบจำลองกระบวนการวางแผนและออกแบบชุมชนเมือง” ผลการวิจัยอาจนำไปใช้ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล และขั้นตอนอื่น ๆ อาทิ การสร้างทางเลือกในการพัฒนา การวางแผนและออกแบบโครงการ และการเสนอแนวทางการนำแผนและ

ผังไปปฏิบัติ เพื่อวางแผนอนุรักษ์และพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนเกาะยอ ในลำดับแรกควรให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนคนทั่วไปในพื้นที่ให้ตระหนักและมองเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมว่าเป็นอัตลักษณ์ของเกาะยอ การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องถึงคุณค่าและความสำคัญของสิ่งแวดล้อมแต่ละประเภท เพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการคุ้มครองป้องกัน สงวนรักษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติทั้งบนผืนดิน ผืนน้ำ และพื้นที่แนวชายฝั่งทะเล รวมไปถึงการรักษาภูมิประเทศและภูมิทัศน์ที่สวยงามอันเป็นอัตลักษณ์ของเกาะ ข้อเสนอแนะภาพรวมในการวางแผนและผังเพื่อจัดการกับองค์ประกอบและโครงสร้างสิ่งแวดล้อมในแต่ละด้านสรุปได้ ดังภาพที่ 99 ดังนี้

1.3.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

ทะเลสาบสงขลาบริเวณโดยรอบเกาะยอ พื้นที่ชายฝั่งทะเลชายหาดป่า ชายเลน และเว้าอ่าวคั้งน้ำ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้รับการประเมินว่ามีผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับมากที่สุด พื้นที่เหล่านี้เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญด้านระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมชายฝั่งทะเล เป็นพื้นที่เปราะบางและอ่อนไหวทางสิ่งแวดล้อม (environmentally sensitive and fragril) จึงเสนอให้จัดทำแผนและผังอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นน้ำโดยรอบเกาะยอ ตามพระราชบัญญัติการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 และพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2558 ทั้งนี้กำหนดแนวเขตควบคุมในระยะตั้งแต่จากฝั่งทะเลออกไป จนถึงแนวระยะห่าง 500 เมตรโดยรอบเกาะยอ พร้อมทั้งกำหนดมาตรการควบคุมสิ่งก่อสร้างและการใช้ประโยชน์เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณดังกล่าว

ภูเขาหรือเนินเขาบนเกาะยอ ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขาและเนินเขา สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่ได้รับการประเมินว่ามีผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับมาก พื้นที่เหล่านี้แสดงอัตลักษณ์อันโดดเด่นของเกาะยอ ตามทฤษฎีการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) และการเติบโตอย่างชาญฉลาด (Smart Growth) ผู้วิจัยเสนอให้กำหนดเป็น “พื้นที่เขียว หรือ GreenPrint” ของเกาะยอ ที่มีคุณค่าสิ่งแวดล้อม เป็นพื้นที่ที่ควรได้รับการสงวนรักษาและอนุรักษ์ไม่พัฒนา เป็นบริเวณที่ควรควบคุมการเติบโต (controlled growth areas) และจำกัดการเติบโต (restricted growth areas) หรือไม่ควรเติบโต (no-growth areas)

พื้นที่เกษตรกรรม สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้รับการประเมินว่ามีผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับมาก และระดับปานกลาง ตามทฤษฎีการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) และการเติบโตอย่างชาญฉลาด (Smart Growth) พื้นที่เหล่านี้เสนอแนะให้กำหนดเป็น “พื้นที่เขียว หรือ GreenPrint” ของชุมชนเกาะยอ ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ

และสิ่งแวดลอม เป็นพื้นที่ที่ควรได้รับการสงวนรักษาและอนุรักษ์ไม่พัฒนา เป็นบริเวณที่ควรควบคุมการเติบโต (controlled growth areas) และจำกัดการเติบโต (restricted growth areas) หรือไม่ควรมีการเติบโต (no-growth areas)

1.3.2 สิ่งแวดลอมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น

อาคารและสิ่งก่อสร้างในเกาะยอทั้งหมดได้รับผลกระทบจากการเติบโตของชุมชนในระดับมากที่สุด และระดับมาก แสดงถึงความรุนแรงและมีความเร่งด่วนที่จำเป็นต้องดำเนินการแก้ปัญหา ผู้วิจัยเสนอแนะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือกรมโยธาธิการและผังเมือง ดำเนินการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมชุมชน เกาะยอโดยเฉพาะ ตามกระบวนการและวิธีการที่กำหนดในพระราชบัญญัติการผังเมืองฉบับใหม่ โดยแยกจากผังเมืองรวมท่าเรือน้ำลึกสงขลา เพื่อจะได้จัดทำผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน และกำหนดมาตรการควบคุมที่ละเอียดยิ่งขึ้น

โครงสร้างพื้นฐานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกชุมชนที่ภาครัฐจำเป็นต้องจัดทำให้บริการแก่ประชากรในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง ตามแนวมการเติบโตในอนาคต ผู้วิจัยเสนอแนะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือกรมโยธาธิการและผังเมือง ดำเนินการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมชุมชนเกาะยอโดยเฉพาะ ตามกระบวนการและวิธีการที่กำหนดในพระราชบัญญัติการผังเมืองฉบับใหม่ โดยแยกจากผังเมืองรวมท่าเรือน้ำลึกสงขลา เพื่อจะได้จัดทำผังโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นโครงข่ายและระบบสอดคล้องกับแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน การพัฒนาใหม่ๆ และการเติบโตของชุมชนในอนาคตที่สามารถให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและเข้าถึงได้สะดวกจากทุกพื้นที่ในเกาะยอ โดยเฉพาะโครงข่ายถนนสายหลัก สายรอง และถนนบริการ ซึ่งในปัจจุบันยังไม่เป็นโครงข่ายและระบบที่ดีครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด

สถาบันทางศาสนาเป็นสถานที่ที่มีจะไม่มีการรื้อทำลาย หรือเปลี่ยนแปลงการใช้เป็นอย่างอื่น ในการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมชุมชนเกาะยอฉบับใหม่ ควรกำหนดเขตกันชน (buffer zone) โดยรอบสถานที่ เพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินและข้อกำหนดควบคุมความสูงสิ่งก่อสร้างโดยรอบไม่ให้บดบังหรือสร้างผลกระทบต่อศาสนสถาน หรือออกข้อบัญญัติท้องถิ่นควบคุมการปลูกสร้าง ต่อเติม หรือดัดแปลงอาคาร โดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ สิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม เสนอแนะให้ทำการศึกษาสภาพปัจจุบันและคุณค่าทางด้านศิลปะสถาปัตยกรรมของเรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ เพื่อแสวงหาแนวทางในการอนุรักษ์ต่อไป ทั้งนี้ หากพบว่ามีคุณค่าสูง ก็อาจประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน ตาม พ.ร.บ.โบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ห้ามการดัดแปลง ต่อเติม หรือรื้อทำลาย หรืออาจใช้มาตรการทางบวก ด้วยการส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ ยกย่อง เชิดชู และให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจให้มีการอนุรักษ์

โบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้ว ได้รับการคุ้มครองตาม พ.ร.บ.โบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อยู่แล้ว ส่วนที่ยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียน เช่น สำนักสงฆ์เขาภูฏี และบ่อน้ำพุปลงสงคราม เสนอแนะให้กรมศิลปากรขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน หากมีการวางและจัดทำผังเมืองรวมชุมชนเกาะยอฉบับใหม่ ควรกำหนดเขตกันชน (buffer zone) โดยรอบโบราณสถาน เพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินและข้อกำหนดควบคุมความสูงสิ่งก่อสร้างโดยรอบไม่ให้บดบังหรือสร้างผลกระทบต่อโบราณสถาน หรือ ออกข้อบัญญัติท้องถิ่นควบคุมการปลูกสร้าง ต่อเติม หรือตัดแปลงอาคาร โดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ก็ได้

1.3.3 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม

วัฒนธรรมประเพณี งานทำบุญตามประเพณีทางพุทธศาสนา จัดขึ้นตามเทศกาลและวาระอันควร ควรส่งเสริมให้จัดขึ้นเป็นประจำตามวาระเพื่อเป็นสีสันและชีวิตชีวาของชุมชนเกาะยอ ในขณะเดียวกันก็ทำการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารและข้อมูลของวัฒนธรรมประเพณีเหล่านี้ โดยเผยแพร่ทั้งทางข้อมูลด้านคุณค่าความสำคัญ และการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีบูรณาการกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (eco-tourism) ให้เป็นโครงข่าย ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น สื่อ social media รวมทั้งการบรรจุเนื้อหาในบทเรียน และการเรียนโดยการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมนั้นๆ เพื่อให้เยาวชนในพื้นที่เข้าใจถึงความสำคัญ และเป็นการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนเกาะยอ

ผ้าทอเกาะยอ กระเบื้องเกาะยอ และโคระ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียง ควรสนับสนุนให้ยังคงมีการผลิตในสถานที่จริงดั้งเดิมไว้ ด้วยการกำหนดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเครือข่ายการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมประเพณี และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเกาะยอ ในการอนุรักษ์อาคารบ้านเรือนควรกระตุ้นให้มีการนำกระเบื้องเกาะยอไปทดแทนกระเบื้องเดิมที่ชำรุดเสียหาย ส่วนการเลี้ยงปลาในกระชัง เพื่อป้องกันไม่ให้มีจำนวนมากเกินไปจนส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำทำให้เกิดน้ำเสียจากตะกอน การให้อาหาร การปล่อยของเสียและสิ่งปฏิกูลลงในทะเลสาบ รวมทั้งเส้นทางการไหลเวียนของน้ำในทะเลสาบไม่ถูกปิดกั้น จึงเสนอให้จัดทำแผนและผังอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นน้ำโดยรอบเกาะยอ ตามพระราชบัญญัติการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 และพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2558 ทั้งนี้อาจกำหนดแนวเขตควบคุมในระยะตั้งแต่จากฝั่งทะเลออกไป จนถึงแนวระยะห่าง 500 เมตรโดยรอบเกาะยอ พร้อมทั้งกำหนดมาตรการควบคุมสิ่งก่อสร้างและการใช้ประโยชน์เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณดังกล่าวร่วมกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติอื่นๆ

1.3.4 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม

สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ในเกาะยอมีสิ่งแวดล้อมประเภทนี้อยู่เพียงแห่งเดียว คือ เขากูฎี มีบทบาทเป็นภูมิสัญลักษณ์ ของเกาะทั้งด้านกายภาพ และจิตวิญญาณ เพื่อคุ้มครองภูมิสัญลักษณ์ของชุมชนเกาะยอ ผู้วิจัยเสนอให้ อบต.เกาะยอใช้อำนาจตาม พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ประกาศเขตห้ามปลูกสร้าง ตัดแปลง หรือรื้อถอนอาคารโดยรอบเขากูฎี พร้อมทั้งกำหนดข้อบัญญัติควบคุมความสูงของสิ่งก่อสร้างในบริเวณดังกล่าวไม่ให้บังและทำลายภูมิทัศน์บนยอดเขากูฎี

2. ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเกาะยอ จังหวัดสงขลา” นี้เป็นการศึกษาเพื่อหาผลสรุปในขั้นแรกเท่านั้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ยังมีข้อจำกัดเนื่องจากสาเหตุหลายประการ อาทิ

1. การศึกษาข้อมูลเชิงลึกในบริบทสิ่งแวดล้อมและบริบทชุมชนชนบทเกาะยอยังมีน้อยเกินไป เนื่องจากเกาะยอมีเนื้อที่กว้างใหญ่ ประกอบด้วยโครงสร้างและองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมจำนวนมาก เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาการวิจัยครั้งนี้จึงยังไม่ครอบคลุมและละเอียดเพียงพอ และไม่ได้มีการศึกษาเชิงลึกทางชีวภาพและความหลากหลายในด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งมีการศึกษาเพียงแคด้านกายภาพ ดังนั้นในการศึกษาผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติอาจไม่ละเอียดหรือเป็นผลกระทบในระดับที่ถูกต้องตามที่เกิดขึ้นจริง หรืออาจไม่ครอบคลุมองค์ประกอบอื่นๆ ในเชิงลึกที่ซ่อนอยู่

2. การวิจัยยังไม่ได้ศึกษาครอบคลุมไปถึงผลกระทบต่อระบบนิเวศของพื้นที่ชายฝั่งทะเลชายหาด และป่าชายเลน ไม่ได้มีการวัดและทดสอบด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐานถึงการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของน้ำในทะเลสาบสงขลาในบริเวณที่มีการเลี้ยงปลาในกระชัง และการใช้โพงพางและไซนั้งในทะเลสาบสงขลา ไม่ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เขียว (GreenPrint) เช่น ป่าไม้ สวน และพื้นที่เกษตรกรรมในเกาะยอ ด้วยข้อมูลเชิงปริมาณในช่วงระยะจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากไม่มีการจัดบันทึกอย่างเป็นทางการ

3. การวิจัยยังไม่ได้ศึกษาครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงด้านปริมาณการขยายตัวของชุมชนเพื่อแสดงการลดหรือเพิ่มของพื้นที่ชุมชนเกาะยอในช่วงระยะจากอดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งไม่ได้ศึกษาด้านวิศวกรรมจราจรซึ่งจะแสดงผลกระทบเชิงปริมาณที่ชัดเจน เช่น ปริมาณการจราจรที่เพิ่มขึ้น สถิติอุบัติเหตุ และอื่น ๆ บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 ที่ทำหน้าที่เป็นทั้งถนนสายหลักของเกาะยอและถนนทางหลวงผ่านเมืองเชื่อมชุมชนระหว่างฝั่งอำเภอเมืองสงขลา กับฝั่งอำเภอสิงหนคร

รวมทั้งทางหลวงชนบทและถนน รพช. ทั้ง 4 สาย ที่มีบทบาทหน้าที่เป็นถนนกระจายการจราจรจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 เข้าสู่พื้นที่ด้านในชุมชนเกาะยอ

4. กลุ่มตัวอย่างในการสำรวจความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถาม ยังมีจำนวนน้อย กล่าวคือ มีเพียง 150 ตัวอย่าง ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 90 ซึ่งไม่มีความหลากหลายเท่าที่ควร และมีความคลาดเคลื่อนสูง รวมทั้งขาดการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านต่างๆ ในเชิงลึก

5. ในการวิจัย เมื่อดำเนินการเสร็จแล้ว ไม่ได้นำผลการวิจัยที่ได้กลับไปตรวจสอบกับความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนเกาะยอ ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพ ควรนำผลที่ได้กลับไปตรวจสอบเพื่อยืนยันความคิดเห็นของชาวชุมชนเกาะยอ ว่ามีความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่ และมีความเห็นที่เห็นด้วยหรือขัดแย้งกับผลวิจัยอย่างไร

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยขั้นต่อไป

จากข้อจำกัดในการวิจัยที่กล่าวไว้ในข้างต้น ผู้วิจัยใคร่ขอเสนอแนะแนวทางการดำเนินการวิจัย และหัวข้อการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตของชุมชนที่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่ของชุมชนเกาะยอ เพื่อการคุ้มครองป้องกัน อนุรักษ์และพัฒนาชุมชน เพิ่มเติม ดังนี้

1. การวิจัยที่เป็นเชิงลึกอย่างละเอียด เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์และครอบคลุมมากที่สุด จึงจำเป็นต้องกำหนดแนวทางในการศึกษาข้อมูลเชิงลึกในบริบทสิ่งแวดล้อมและบริบทชุมชนชนบทเกาะยอที่ ประกอบด้วยโครงสร้างและองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมจำนวนมาก ซึ่งต้องมีระยะเวลาในการวิจัยให้ครอบคลุมและละเอียดเพียงพอ นอกจากนี้ควรทำการศึกษาเชิงลึกทางชีวภาพและความหลากหลายในด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เพื่อให้การศึกษารับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เป็นไปละเอียดและเป็นผลกระทบในระดับที่ถูกต้องตามที่เกิดขึ้นจริง ครอบคลุมองค์ประกอบอื่นๆ ในเชิงลึกทั้งหมด

2. การวิจัยผลกระทบต่อระบบนิเวศของทะเลสาบสงขลาตอนล่าง พื้นที่ชายฝั่งทะเลชายหาด และป่าชายเลน ใช้วิธีการวิจัยที่สามารถวัดและทดสอบด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐานถึงการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของน้ำในทะเลสาบสงขลาในบริเวณที่มีการเลี้ยงปลาในกระชัง และการใช้โพงพางและไซนั้งในทะเลสาบสงขลา การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เขียว (GreenPrint) เช่น ป่าไม้ สวน และพื้นที่เกษตรกรรมในเกาะยอ ด้วยข้อมูลเชิงประมาณในช่วงระยะจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ที่มีการจดบันทึกอย่างเป็นระบบและเชื่อถือได้

3. การวิจัยการเปลี่ยนแปลงด้านปริมาณการขยายตัวของชุมชน เพื่อแสดงการลดหรือเพิ่มของพื้นที่ชุมชนเกาะยอในช่วงระยะจากอดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งการวิจัยด้านวิศวกรรมจราจรเพื่อหาผลกระทบเชิงปริมาณที่ชัดเจน เช่น ปริมาณการจราจรที่เพิ่มขึ้น สถิติอุบัติเหตุ และอื่น ๆ บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 ถนนสายหลักของเกาะยอและถนนทางหลวงผ่านเมือง ทางหลวงชนบทและถนน รพช. ทั้ง 4 สาย ที่มีบทบาทหน้าที่เป็นถนนกระจายการจราจร เข้าสู่พื้นที่ด้านในชุมชนเกาะยอ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนและผังเมืองให้สามารถรองรับปริมาณการจราจรที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตต่อไป

4. การเก็บข้อมูลความคิดเห็นจากประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นสูงขึ้น ทั้งนี้ควรกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่อ้างอิงไปยังกลุ่มประชากรทั้งหมดที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และยอมให้คลาดเคลื่อน ร้อยละ 5 เพื่อลดปัญหาที่เกิดจากความผิดพลาด สามารถนำไปคำนวณและวิเคราะห์ สรุปผลได้อย่างแม่นยำ และมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างให้มีความหลากหลายมากกว่านี้ครอบคลุมถึงคนภายนอกพื้นที่วิจัย รวมทั้งควรมีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านต่างๆ ในเชิงลึกอีกด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นผลการวิจัยอย่างละเอียดลึกซึ้ง และครบถ้วน

5. การวิจัยแบบประชาชนมีส่วนร่วม (participatory research) ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนในพื้นที่วิจัยมีส่วนร่วม ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการวิจัยขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย โดยเมื่อได้ผลการวิจัย แล้วควรนำกลับไปตรวจสอบกับความคิดเห็นของชุมชน เพื่อยืนยันความถูกต้อง และตรวจสอบความเห็นว่าเห็นด้วยหรือขัดแย้งกับผลการวิจัยอย่างไร

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเกาะยอ จังหวัดสงขลา” เป็นการศึกษาในรายวิชาสุดท้ายของหลักสูตรวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาดบัณฑิต ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยและสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ได้ผลตามที่คาดไว้ว่าจะได้รับ ครบทั้ง 3 ข้อ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการวางแผนคุ้มครองป้องกันสิ่งแวดล้อมและพัฒนาชุมชนเกาะยอในแต่ละด้าน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ยังมีข้อจำกัดในประเด็นต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอแนะหัวข้อการวิจัยที่มีรายละเอียดในเชิงลึก และมีมิติที่กว้างขึ้นสำหรับผู้ที่สนใจจะนำไปพัฒนาต่อยอดเพื่อทำการศึกษาวิจัยในขั้นต่อไป เพื่อให้งานวิจัยในหัวข้อนี้ได้ผลสรุปที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

รายการอ้างอิง

Bell and Morse. (1999). *Measuring Sustainability : Learning From Doing*. London: Earthscan Publications.

Duany, A., Feff Speck, and Mike Lydon,. (2010). *The Smart Growth Manual*. New York: McGraw-Hill.

Lang, J. (2005). *Urban Design: A Typology of Procedures and Products*. Oxford: Architectural Press.

Lynch, K. (1960). *The images of the city*. Cambridge: The MIT Press.

Lynch, K. (1981). *A Theory of City Form*. Cambridge: The MIT Press.

Meadows, D. H., Meadows, D.L., Randers, J. and Behrens III, W,. (1972). *The Limits to Growth*. New York, Universe Books.

Speiregen, P. D. (1965). *Urban Design: The architecture of Towns and City*. New York: McGraw-Hill.

Trancik, R. (1986). *Finding Lost Space: Theories of Urban Design*. New York: Van Nostrand.

กฎกระทรวงกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจโรงแรม (Producer). (2551). เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2560 Retrieved from <http://download.asa.or.th/03media/04law/ha/mr51.pdf>

กฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมชุมชนท่าเรือน้ำลึกสงขลา (Producer). (2548). เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2560. . Retrieved from https://www.dpt.go.th/wan/lawdpt/data/01/122_124_271248_56.pdf

กฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมเมืองสงขลา (Producer). (2540). เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2560.

. Retrieved from https://www.dpt.go.th/wan/lawdpt/data/01/114_24_240640_53.pdf

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (Producer). (2560). รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ประจำปี พ.ศ.2560. เข้าถึงเมื่อ 30 สิงหาคม 2560. Retrieved from <http://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statTDD/views/showDistrictData.php?rcode=90&statType=1&year=60>

กรมการปกครอง กองราชการส่วนตำบล. (2560). **คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหาร**

ส่วนตำบลเกาะยอ (พ.ศ.2560-2562).

- กรมโยธาธิการและผังเมือง (Producer). (2560). กฎกระทรวง ให้ใช้บังคับผังเมืองรวมจังหวัดสงขลา พ.ศ.2559. เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2560. Retrieved from http://www.dpt.go.th/wan/lawdpt/data/01/2560/134_4a_130160.PDF
- กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2561a). พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2518. เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม พ.ศ.2560. . Retrieved from http://pvweb.dpt.go.th/phuket/phuket_web2/sites/default/files/.pdf
- กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2561b). พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2518. เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม. . Retrieved from http://pvweb.dpt.go.th/phuket/phuket_web2/sites/default/files/.pdf
- กรมศิลปากร (Producer). (2560). โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พศ 2504. เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2560. Retrieved from <http://www.finearts.go.th/plugins/2012-11-27-14-10-05/พรบ-2/item/>
- กรมศิลปากร (Producer). (2561). พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ และ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2560. . Retrieved from <http://www.finearts.go.th/fad1/plugins/.html>
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2539). พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535. เข้าถึงเมื่อ 1 สิงหาคม 2560. . Retrieved from <https://deqp.go.th/media/36157.pdf>
- กฤตยา ไชยกาฬ. (2553). "การศึกษาสภาพและผลกระทบจากการประกอบการร้านอาหารในตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา "วิทยานิพนธ์ ผังเมืองมหาดบัณฑิต สาขาวิชาการผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กฤษ เพิ่มทันจิตต์. (2536). **ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการเกิดเป็นเมือง**. กรุงเทพฯ : บริษัท สุขุมวิทการพิมพ์ จำกัด.
- กำธร กุลชล. (2545). **การออกแบบชุมชนเมืองคืออะไร การติดตามหาคำตอบในรอบ 40 ปี**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- กิตติศักดิ์ วิทยาโกลเลิศ. (2545). "การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานจากชุมชนน้ำสู่เมืองบกในพื้นที่เมืองผังธนบุรี" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนภาค บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. (2527). **ภูมิศาสตร์เมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัท ไทยวัฒนาพานิช จำกัด. .

- ชญาณุตม์ ถาวโรฤทธิ์พงษ์. (2560). "การศึกษาโครงสร้างและองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าสงขลา" วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชาญณรงค์ เทียงธรรม. (2544). "ศึกษาแผนที่ภาพกาลปนาวัดพะโคะ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา" วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ชุตินันท์ સાக்கૌ. (2554). "การศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานและการพัฒนาเมือง นครปฐม เพื่อการวางแผนอนุรักษ์และพัฒนาชุมชน" วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชุตินันท์ สุธะชษฐพงษ์. (2554). "โครงสร้างและองค์ประกอบของเอกลักษณ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเมือง เชียงคาน" วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและ สภาพแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฐานข้อมูลราชกิจจานุเบกษาและการพัฒนากฎหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Producer). (2561a). ประกาศ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครอง สิ่งแวดล้อมในบริเวณท้องที่ตำบลดิ่งงาม ตำบลบ่อผุด ตำบลมะเร็ด ตำบลแม่น้ำ ตำบลหน้า เมือง ตำบลอ่างทอง ตำบลลิปะน้อย อำเภอเกาะสมุย และตำบลเกาะพะงัน ตำบลบ้านใต้ ตำบลเกาะเต่า อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พ.ศ.2557. เข้าถึงเมื่อ 21 สิงหาคม 2560. .
- ฐานข้อมูลราชกิจจานุเบกษาและการพัฒนากฎหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Producer). (2561b). ประกาศ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครอง สิ่งแวดล้อม ในบริเวณพื้นที่เมืองโบราณศรีมโหสถ อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2558 เข้าถึงเมื่อ 21 สิงหาคม 2560. . Retrieved from <http://www.onep.go.th/topics/14254>
- ฐานข้อมูลราชกิจจานุเบกษาและการพัฒนากฎหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Producer). (2561c). ประกาศ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 เรื่องกำหนดให้ท้องที่เขตอำเภอเมือง สงขลา จังหวัดสงขลาเป็นเขตควบคุมมลพิษเข้าถึงเมื่อ 21 สิงหาคม 2560. . Retrieved from <http://www.onep.go.th/topics/14424>
- ฐานข้อมูลราชกิจจานุเบกษาและการพัฒนากฎหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Producer). (2561d). กรม ศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เรื่อง ขึ้นทะเบียนโบราณสถานและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ตัวอย่าง เช่น โบราณสถานวัดท้าย

ยอ โบราณสถานวัดแหลมพ้อ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น โบราณสถาน โดยประกาศของกรมศิลปากร เรื่องขึ้นทะเบียนโบราณสถานเล่มที่ 114 พิเศษ 81 ง ประกาศเมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ.2540 เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2560. . Retrieved from <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2540/E/081/5.PDF>

ฐานข้อมูลราชกิจจานุเบกษาและการพัฒนากฎหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Producer). (2561e). เทศบัญญัติ เทศบาลนครสงขลา เรื่องกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารบาง ประเภท ในเขตท้องที่เทศบาลนครสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ได้รับการประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 131 ตอนพิเศษที่ 21 ง ประกาศใช้เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2557 เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2560. . Retrieved from <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2557/E/021/30.PDF>

ฐานข้อมูลราชกิจจานุเบกษาและการพัฒนากฎหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Producer). (2561f). ประกาศกรม โยธาธิการและผังเมือง เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ในการ วางและจัดทำผังเมืองรวมในท้องที่จังหวัดสงขลา ได้รับการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 129/ ตอนพิเศษที่ 133 ง หน้า233/ประกาศใช้เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ.2555 เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2560. . Retrieved from <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2557/E/021/30.PDF>

ณัฐนิภรณ์ น้อยเสงี่ยม. (2545). “การศึกษาสัดส่วนเรือนมวงคลสุต ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ดารณี ถวิลพิพัฒนกุล. (2549). **กระบวนการเป็นเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลัง พัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. .

นิตินัย สาริวาท. (2533). "การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมกับรูปแบบการพัฒนาที่ดิน กรณีศึกษาอำเภอเมืองสงขลา" วิทยานิพนธ์ ผังเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการผังเมือง คณะ สถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปริญญา นุตาลัย. (2535). ความเห็นเรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาของไทยในสิ่งแวดล้อม เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ไทย ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

ปริญญา นุตาลัย. (2549). **อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของสิ่งแวดล้อมไทย**. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- พรบ.ฉบับที่ 5 (Producer). (2535). ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เรื่อง กำหนดให้ท้องที่เขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นเขตควบคุมมลพิษ. เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2560. Retrieved from <http://www.onep.go.th/wp-content/uploads/8102535law5.pdf>
- พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (Producer). (2522). เข้าถึงเมื่อ 12 ตุลาคม 2560. . Retrieved from <http://download.asa.or.th/03media/04law/cba/cba22.pdf>
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (Producer). (2535). กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.พระราชบัญญัติโรงแรม. เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2560. Retrieved from https://multi.dopa.go.th/omd3/official_letter/cate8
- มนิธรา เสรีเวสารัตน์. (2561). "การศึกษาสภาพและผลกระทบจากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์: กรณีศึกษาดำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา" วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิสารสนเทศเพื่อการจัดการเชิงพื้นที่ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- รอสนา เจ๊ะเลิม. (2560). **กระเบื้องดินเผาเกาะยอ**. เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม 2560. Retrieved from <https://issuu.com/rosnajealem/docs/deh5>
- รายงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ. (2560). **สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ พ.ศ.2560**.
- วงศิยา วงศ์พิศาล. (2557). "การสงวนรักษาระบบนิเวศลำน้ำในบริเวณการตั้งถิ่นฐานลักษณะชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช โดยแนวความคิดการเติบโตอย่างชาญฉลาด และร่องรอยพื้นที่เขียวเพื่อการวางแผนพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน "วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วศิน อิงคพัฒนากุล. (2548). **การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- วิมลสิทธิ์ ทรยางกูร. (2541). **พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิมลสิทธิ์ ทรยางกูร. (2537). **พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม**. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สถาบันทักษิณคดีศึกษา เกาะยอ (Producer). (2560). สถาบันทักษิณคดีศึกษา. เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม 2561. . Retrieved from <https://twitter.com/hashtag/สถาบันทักษิณคดีศึกษา>
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2550). สังคมวิทยาชนบท : แนวคิดทางทฤษฎีและแนวโน้มในสังคม. กรุงเทพฯ :

เอ็กซ์เปอร์เน็ต.

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองสงขลา. เข้าถึงเมื่อ 12 ตุลาคม 2559. Retrieved from <http://203.114.112.233/TDR/PDF/900106.pdf>

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ค. ม. (2549). **แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Producer). (2560). พรบ.ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เรื่อง กำหนดให้ท้องที่เขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นเขตควบคุมมลพิษ. เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2560. Retrieved from <http://www.onep.go.th/wp-content/uploads/8102535law5.pdf>

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). "กิจกรรมทางเศรษฐกิจในองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา พ.ศ.2555." 30 สิงหาคม.

สิทธิพร ภิรมย์รัตน์. (2555). **การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สิทธิพร ภิรมย์รัตน์. (2561). **การวางผังและออกแบบเพื่อการเติบโตอย่างฉลาดและพัฒนาอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สิทธิพล กุสุมอรัญญา (Producer). (2560). **การเปรียบเทียบการเติบโตตามปกติและการพัฒนาให้เป็นเมืองกระชับ**. เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2560. Retrieved from <http://cmc.bangkok.go.th/bmaitev/web/uploads/14.pdf>

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2523). **สารานุกรมภาคใต้**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สยามเพรส เมเนจเม้นท์ จำกัด.

สุรัสดา นิปริยาย. (2543). "แนวทางการอนุรักษ์เมืองเก่านครศรีธรรมราช." วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางผังเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ. (2560). **แผนพัฒนาท้องถิ่นสู่ปีองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ**. (พ.ศ.2561-2564) เข้าถึงเมื่อ 30 สิงหาคม 2560. Retrieved from <http://www.kohyor.go.th/strategy/?cid=11>

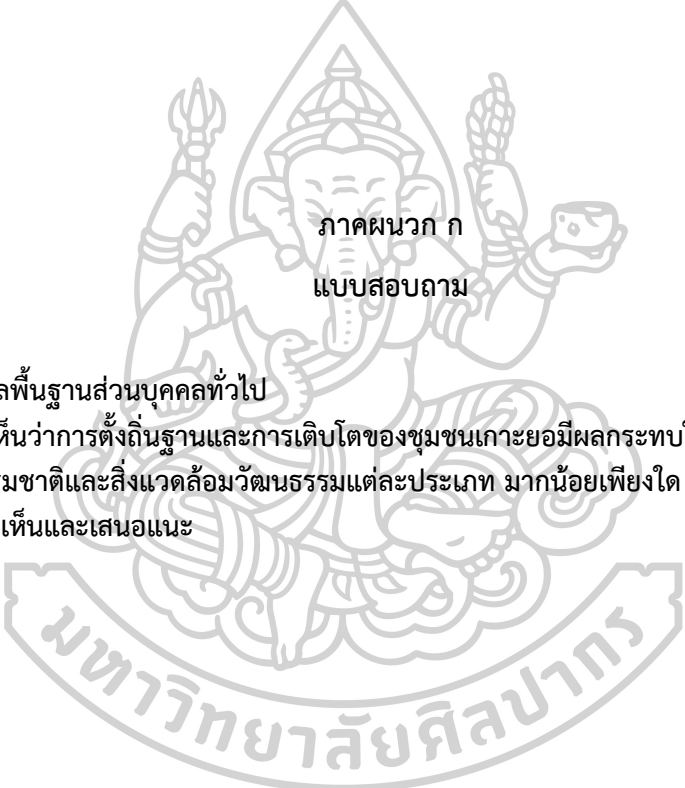
อัญชลี ตันวานิช. (2532). "การศึกษาผลกระทบของสะพานติณสูลานนท์ ที่มีต่อการใช้ที่ดินบนถนนเกาะยอและบริเวณพื้นที่เกี่ยวเนื่อง จังหวัดสงขลา " วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนภาคและเมือง มหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ท่านเห็นว่าการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนเกาะยอมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมแต่ละประเภท มากน้อยเพียงใด

ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ

แบบสอบถามประกอบการวิจัยเรื่อง
“การศึกษาการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม
เกาะยอ จังหวัดสงขลา”
หลักสูตรวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหัพภมิติ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง “การศึกษาการรับรู้ผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเกาะยอ จังหวัดสงขลา” มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาผลกระทบจากการตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตของชุมชนเกาะยอ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่และลักษณะทางกายของเกาะยอเป็นอย่างมาก ภายหลังจากก่อสร้างสะพานติณสูลานนท์และทางหลวงสาย 408 จากอำเภอเมืองไปยังอำเภอสิงหนคร การก่อสร้างถนน อาคาร บ้านเรือนที่อยู่อาศัย สถานที่ประกอบอาชีพ และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ที่ส่งผลกระทบต่อสภาพกายภาพต่อชุมชน สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมของเกาะยอ เกิดความเสื่อมโทรมและเสียหายเป็นวงกว้าง โดยในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ต้องการให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมแต่ละประเภท มากน้อยในระดับใด เพื่อจะได้เสนอแนวทางการอนุรักษ์คุ้มครอง และหรือลดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมเกาะยอในอนาคตต่อไป

ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านกรุณาตอบแบบสอบถามชุดนี้ให้ครบทุกข้อ นี้โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่กำหนดไว้ที่ตรงกับความเป็นจริง หรือสอดคล้องกับความคิดเห็นและความต้องการของท่านมากที่สุดเพียง 1 ช่อง ซึ่งข้อมูลทั้งหมดจะถูกรวบรวมเพื่อนำไปวิเคราะห์หาผลสรุปในการวิจัยเท่านั้น (แบบสอบถามมีทั้งหมด 7 หน้า)

บันทึกลำดับที่แบบสอบถาม.....วันที่.....ช่วงเวลา.....
 บริเวณที่ทำการสำรวจความคิดเห็น.....ชื่อผู้ตอบแบบสอบถาม.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลทั่วไป โปรดทำเครื่องหมาย เลือกเพียง 1 ข้อ

- 1.1 เพศ ชาย หญิง
- 1.2 อายุ ต่ำกว่า 18 ปี 18-23 ปี 24-35 ปี
 36-45 ปี 46-60 ปี มากกว่า 60 ปี
- 1.3 การศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย
 อาชีวศึกษา/อนุปริญญา ปริญญาตรี ปริญญาโท
 ปริญญาเอก อื่น ๆ (ระบุ) .....
- 1.4 อาชีพ อาจารย์/นักวิชาการ นักศึกษา รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
 เกษตรกร รับจ้าง ค้าขาย
 ธุรกิจส่วนตัว อื่น ๆ (ระบุ) .....
- 1.5 ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนเกาะยอ
 ต่ำกว่า 5 ปี 5 - 10 ปี 11 - 20 ปี
 21 - 30 ปี มากกว่า 30 ปี
- 1.6 ลักษณะการอยู่อาศัย
 เจ้าบ้าน เช่าอาศัย ผู้อาศัย
 อื่น ๆ (ระบุ) .....
- 1.7 สถานที่ทำงานหรือประกอบอาชีพของท่านอยู่บริเวณใด
 ภายในเกาะยอ ภายนอกเกาะยอ
 ฝั่งอำเภอสิงหนคร ฝั่งอำเภอเมืองสงขลา อื่น ๆ (ระบุ) .....

ส่วนที่ 2 ท่านเห็นว่าการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนเกาะยอมีผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมแต่ละประเภท มากน้อยเพียงใด

2.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ		ระดับผลกระทบ				
1) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ลำดับ	รายการ	1	2	3	4	5
1	ภูเขาบนเกาะยอ หรือที่เรียกว่าเนินเขา					
	- เขากุฎิ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)					
	- เขาบ่อ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)					
	- เขาสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)					
	- เขาสวนใหม่ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)					
2	ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขา (เนินเขา)					
	- เขากุฎิ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากจากพัฒนาพื้นที่)					
	- เขาบ่อ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากจากพัฒนาพื้นที่)					
	- เขาสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากจากพัฒนาพื้นที่)					
	- เขาสวนใหม่ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากจากพัฒนาพื้นที่)					
3	การชะล้างพังทลายของดิน					
	- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก (การปลูกสร้างอาคารและการพัฒนาพื้นที่)					
	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนเรือน (การปลูกสร้างอาคารและการพัฒนาพื้นที่)					
	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (การปลูกสร้างอาคารและการพัฒนาพื้นที่)					
4	แม่น้ำ ลำธาร ตาน้ำ แหล่งน้ำจืด (ธรรมชาติ)					
	- ตาน้ำ อารน้ำ (ทางระบาย) (ตาน้ำ อารน้ำ มีปริมาณลดลง จากจากพัฒนาพื้นที่)					
5	ทะเลสาบสงขลา					
	(การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ น้ำเสีย)					
6	พื้นที่ชายฝั่งทะเล ชายหาด					
	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย)					
	- เขื่อนป้องกันตลิ่งริมทะเลบริเวณวัดแหลมพ้อ (ภูมิทัศน์ของพื้นที่ไม่สวยงาม)					
	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย)					
	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเสาะ (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย)					
7	ป่าชายเลน					
	- วัดโคกเปี้ยวตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (ลดน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาพื้นที่)					
	- บริเวณร้านอาหารศิวดา หมู่ที่ 2 บ้านดิน (ลดน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาพื้นที่)					
	- บริเวณอบต.เกาะยอ หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่(ลดน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาพื้นที่)					
	- บริเวณร้านอาหารเกาะยอ เดอ ลาภูน หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ลดน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาพื้นที่)					
8	สาหร่ายผมนางบริเวณโดยรอบพื้นที่เกาะยอ (ลดน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาพื้นที่)					
9	เวียงอ่าว คุ่งน้ำ					
	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (ภูมิทัศน์ของพื้นที่ไม่สวยงามและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (ภูมิทัศน์ของพื้นที่ไม่สวยงามและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเสาะ (ภูมิทัศน์ของพื้นที่ไม่สวยงามและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
	นอกเหนือจากรายชื่อข้างต้น ท่านคิดว่ายังมีอื่น ๆ อะไรอีกบ้าง					
1						

ส่วนที่ 2 ท่านเห็นว่าการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนเกาะยอมีผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมแต่ละประเภท มากน้อยเพียงใด

2.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ		ระดับผลกระทบ				
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด						
ลำดับ	รายการ	1	2	3	4	5
1	ภูเขาบนเกาะยอ หรือที่เรียกว่าเนินเขา					
	- เขากฎี บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)					
	- เขาบ่อ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)					
	- เขาสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)					
	- เขาสวนใหม่ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง มีอาคารแทนที่)					
2	ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขา (เนินเขา)					
	- เขากฎี บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)					
	- เขาบ่อ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)					
	- เขาสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)					
	- เขาสวนใหม่ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ป่าไม้ พืชพรรณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)					
3	การชะล้างพังทลายของดิน					
	- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก (การปลูกสร้างอาคารและการพัฒนาพื้นที่)					
	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (การปลูกสร้างอาคารและการพัฒนาพื้นที่)					
	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (การปลูกสร้างอาคารและการพัฒนาพื้นที่)					
4	แม่น้ำ ลำธาร ตำนน้ำ แหล่งน้ำจืด (ธรรมชาติ)					
	- ตำนน้ำ ธารน้ำ (ทางทราย) (ตำนน้ำ ธารน้ำ มีปริมาณลดลง จากการพัฒนาพื้นที่)					
5	ทะเลสาบสงขลา					
	(การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ น้ำเสีย)					
6	พื้นที่ชายฝั่งทะเล ชายหาด					
	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย)					
	- เขื่อนป้องกันตลิ่งริมทะเลบริเวณวัดแหลมพ้อ (ภูมิทัศน์ของพื้นที่ไม่สวยงาม)					
	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย)					
	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย)					
7	ป่าชายเลน					
	- วัดโคกเปี้ยวตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (ลดน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาพื้นที่)					
	- บริเวณร้านอาหารศิริดา หมู่ที่ 2 บ้านดิน (ลดน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาพื้นที่)					
	- บริเวณอบต.เกาะยอ หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่(ลดน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาพื้นที่)					
	- บริเวณร้านอาหารเกาะยอ เดอ ลาญ หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ลดน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาพื้นที่)					
8	สาหร่ายผมนางบริเวณโดยรอบพื้นที่เกาะยอ (ลดน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาพื้นที่)					
9	เวียงอ่าว คุ้งน้ำ					
	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (ภูมิทัศน์ของพื้นที่ไม่สวยงามและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด (ภูมิทัศน์ของพื้นที่ไม่สวยงามและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา (ภูมิทัศน์ของพื้นที่ไม่สวยงามและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
	นอกเหนือจากรายชื่อข้างต้น ท่านคิดว่ายังมีอื่น ๆ อะไรอีกบ้าง					
1						

2) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น 1) พื้นที่เกษตรกรรม การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรกรรมต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ระดับผลกระทบ				
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ลำดับ	รายการ	1	2	3	4	5
1	สวนสมรม					
	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (การพัฒนาพื้นที่เป็นอสังหาริมทรัพย์)					
	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาลิน (การพัฒนาพื้นที่เป็นอสังหาริมทรัพย์)					
	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไทร (การพัฒนาพื้นที่เป็นอสังหาริมทรัพย์)					
2	สวนจำปาตะ					
	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (การพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พัก โฮมสเตย์)					
	- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน (การพัฒนาพื้นที่เป็นอสังหาริมทรัพย์)					
	- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก (การพัฒนาพื้นที่เป็นอสังหาริมทรัพย์)					
	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (การพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พัก โฮมสเตย์)					
	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (การพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พัก โฮมสเตย์)					
	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาลิน (การพัฒนาพื้นที่เป็นอสังหาริมทรัพย์)					
	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไทร (การพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พัก โฮมสเตย์)					
	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ (การพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พัก โฮมสเตย์)					
	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (การพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พัก โฮมสเตย์)					
3	สวนละมุด (สว)					
	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาลิน (การพัฒนาพื้นที่เป็นอสังหาริมทรัพย์)					
	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไทร (การพัฒนาพื้นที่เป็นอสังหาริมทรัพย์)					
4	สวนทุเรียน (ทุเรียนบ้าน)					
	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (การพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พัก โฮมสเตย์)					
	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาลิน (การพัฒนาพื้นที่เป็นอสังหาริมทรัพย์)					
	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไทร (การพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พัก โฮมสเตย์)					
5	สวนมะไฟกา (ส้มไฟกา)					
	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (การพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พัก โฮมสเตย์)					
	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาลิน (การพัฒนาพื้นที่เป็นอสังหาริมทรัพย์)					
	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไทร (การพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พัก โฮมสเตย์)					
6	สวนกระท้อน (ทอนบ้าน)					
	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (การพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พัก โฮมสเตย์)					
	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาลิน (การพัฒนาพื้นที่เป็นอสังหาริมทรัพย์)					
	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไทร (การพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พัก โฮมสเตย์)					
7	สวนชาพลู (ชาพลู)					
	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (การพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พัก โฮมสเตย์)					
	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาลิน (การพัฒนาพื้นที่เป็นอสังหาริมทรัพย์)					
	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไทร (การพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พัก โฮมสเตย์)					
8	สวนยอ (ยอป่า)					
	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (การพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พัก โฮมสเตย์)					
	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาลิน (การพัฒนาพื้นที่เป็นอสังหาริมทรัพย์)					
	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไทร (การพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พัก โฮมสเตย์)					
	นอกเหนือจากรายชื่อข้างต้น ท่านคิดว่ายังมีอื่น ๆ อะไรอีกบ้าง					
1						

2.2 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น		ระดับผลกระทบ				
1) อาคารในชุมชน การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่ออาคารในชุมชนต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ลำดับ	รายการ	1	2	3	4	5
1	กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย					
	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (รुक้ำพื้นที่น้ำ น้ำเสีย การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
	- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน (น้ำเสีย การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
	- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก (น้ำเสีย การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (รुक้ำพื้นที่น้ำ น้ำเสีย การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (รुक้ำพื้นที่น้ำ น้ำเสีย การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาหิน (น้ำเสีย การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (รुक้ำพื้นที่น้ำ น้ำเสีย การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ (รुक้ำพื้นที่น้ำ น้ำเสีย การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (รुक้ำพื้นที่น้ำ น้ำเสีย การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
2	กลุ่มร้านค้า อาคารพาณิชย์กรรม (การพัฒนาพื้นที่และการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
3	กลุ่มที่พัก โฮมสเตย์					
	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (รुक้ำพื้นที่น้ำ น้ำเสีย การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (รुक้ำพื้นที่น้ำ น้ำเสีย การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (รुक้ำพื้นที่น้ำ น้ำเสีย การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (รुक้ำพื้นที่น้ำ น้ำเสีย การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาะ (รुक้ำพื้นที่น้ำ น้ำเสีย การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (รुक้ำพื้นที่น้ำ น้ำเสีย การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)					
4	กลุ่มร้านอาหาร ร้านกาแฟ					
	- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศและการพัฒนาพื้นที่จากพื้นที่)					
	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศและการพัฒนาพื้นที่จากพื้นที่)					
	นอกเหนือจากรายชื่อข้างต้น ท่านคิดว่ายังมีอื่น ๆ อะไรอีกบ้าง					
1						
2) โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ระดับผลกระทบ				
ลำดับ	รายการ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1	รายการ	1	2	3	4	5
1	สถาบันทักษิณคดีศึกษา					
2	โรงเรียนวัดเขาบ่อ (ประชากรวัยเด็กลดน้อยลง)					
3	โรงเรียนวัดแหลมพ้อ (ประชากรวัยเด็กลดน้อยลง)					
4	โรงเรียนวัดท้ายยอ (ประชากรวัยเด็กลดน้อยลง)					
5	รพ.สต.บ้านท่าไทร (ผู้สูงวัยเยอะขึ้น)					
6	รพ.สต.บ้านสวนเรียน (ผู้สูงวัยเยอะขึ้น)					
7	สะพานติณสูลานนท์ (การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากภาคการเกษตรเป็นนอกภาคการเกษตร)					
8	ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 (มีถนนรอบเกาะ เปลี่ยนจากสิ่งคมปิดเป็นสิ่งคมเปิด)					

2) โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด (ต่อ)		ระดับผลกระทบ				
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ลำดับ	รายการ	1	2	3	4	5
9	ทางหลวงชนบท สข. 3049 (เปลี่ยนจากสังคมปิดเป็นสังคมเปิด)					
10	ถนน รพช. สข. 4111 (เปลี่ยนจากสังคมปิดเป็นสังคมเปิด)					
11	ถนน รพช. สข. 4112 (เปลี่ยนจากสังคมปิดเป็นสังคมเปิด)					
12	ถนน รพช. สข. 4113 (เปลี่ยนจากสังคมปิดเป็นสังคมเปิด)					
13	ถนนสาธารณะ บ้านดิน - ท่าไทร (เปลี่ยนจากสังคมปิดเป็นสังคมเปิด)					
นอกเหนือจากรายชื่อข้างต้น ท่านคิดว่ายังมีอื่น ๆ อะไรอีกบ้าง						
1						
3) ศาสนสถาน การตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อศาสนสถานต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ระดับผลกระทบ				
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ลำดับ	รายการ	1	2	3	4	5
1	วัดเขาป้อ (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม โกล်และบดบังโบราณสถาน)					
2	วัดแหลมพ้อ (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม โกล်และบดบังโบราณสถาน)					
3	วัดโคกเปี้ยว (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม โกล်และบดบังโบราณสถาน)					
4	วัดท้ายยอ (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม โกล်และบดบังโบราณสถาน)					
5	สำนักสงฆ์เขาภูเกี (สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ)					
6	สถานปฏิบัติธรรมทิพย์สถาน (สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ)					
7	ศาลเจ้าไท่กั๋ง (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม โกล်และบดบังโบราณสถาน)					
นอกเหนือจากรายชื่อข้างต้น ท่านคิดว่ายังมีอื่น ๆ อะไรอีกบ้าง						
1						
4) สถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์ จากการตั้งถิ่นฐานและการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบในทางลบต่อสถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และอาคารอนุรักษ์ ต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		ระดับผลกระทบ				
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ลำดับ	รายการ	1	2	3	4	5
1	เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ					
	- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก (การเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นไม่คงเดิม)					
	- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน (การเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นไม่คงเดิม)					
	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (การเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นไม่คงเดิม)					
	- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาถิ่น (การเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นไม่คงเดิม)					
	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด (การเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นไม่คงเดิม)					
	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขายะ (การเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นไม่คงเดิม)					
	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (การเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นไม่คงเดิม)					
2	โบราณสถานวัดท้ายยอ (การทำอาคารสิ่งก่อสร้างที่ไม่กลมกลืนกับโบราณสถาน)					
3	โบราณสถานวัดแหลมพ้อ (การทำอาคารสิ่งก่อสร้างที่ไม่กลมกลืนกับโบราณสถาน)					
4	บ่อน้ำทิพย์สงครามหรือบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เกาะยอ (การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน ที่พักแรม โกล်และบดบังโบราณสถาน)					
นอกเหนือจากรายชื่อข้างต้น ท่านคิดว่ายังมีอื่น ๆ อะไรอีกบ้าง						
1						

2.3 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม		ระดับผลกระทบ				
1) วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้านวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่นของเกาะอย่างต่อเนื่อง มากน้อยในระดับใด		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ลำดับ	รายการ	1	2	3	4	5
1	งานประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขากฎี (คนต่างถิ่นย้ายเข้ามาอยู่)					
2	งานประเพณีทำบุญเดือนสิบ (คนต่างถิ่นย้ายเข้ามาอยู่)					
3	งานประเพณีชักพระหรือประเพณีลากพระ (คนต่างถิ่นย้ายเข้ามาอยู่)					
นอกเหนือจากรายชื่อข้างต้น ท่านคิดว่ายังมีอื่น ๆ อะไรอีกบ้าง						
1						
2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกาะอย่างต่อเนื่อง มากน้อยในระดับใด		ระดับผลกระทบ				
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ลำดับ	รายการ	1	2	3	4	5
1	ผ้าทอเกาะยอ (มีความเจริญเข้ามาในพื้นที่)					
2	กระเบื้องเกาะยอ (ไม่มีดินและมีความเจริญเข้ามาในพื้นที่)					
3	การเลี้ยงปลาในกระชัง					
	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (น้ำเสียและมักลื่นเหม็น)					
	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (น้ำเสียและมักลื่นเหม็น)					
	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด (น้ำเสียและมักลื่นเหม็น)					
	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาชะ (น้ำเสียและมักลื่นเหม็น)					
	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (น้ำเสียและมักลื่นเหม็น)					
4	การใช้โพงพางในทะเลสาบสงขลา เกาะยอ					
	- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (ทำลายระบบนิเวศและน้ำเสีย)					
	- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร (ทำลายระบบนิเวศและน้ำเสีย)					
	- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด (ทำลายระบบนิเวศและน้ำเสีย)					
	- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาชะ (ทำลายระบบนิเวศและน้ำเสีย)					
	- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่ (ทำลายระบบนิเวศและน้ำเสีย)					
6	การทำโคกระ (การป้องกันแมลงวันทองทำลายผลไม้) (มีความเจริญเข้ามาในพื้นที่)					
นอกเหนือจากรายชื่อข้างต้น ท่านคิดว่ายังมีอื่น ๆ อะไรอีกบ้าง						
1						
2.4 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม		ระดับผลกระทบ				
1) สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม การตั้งถิ่นฐาน และการเติบโตของชุมชนมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ต่อไปนี้ มากน้อยในระดับใด		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ลำดับ	รายการ	1	2	3	4	5
1	เขากฎี บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย (สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติโดยรอบถูกทำลาย)					
นอกเหนือจากรายชื่อข้างต้น ท่านคิดว่ายังมีอื่น ๆ อะไรอีกบ้าง						
1						

ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ

1. ข้อคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับผลกระทบต่อ (1) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่นภูเขา ทะเล และ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้น เช่น พื้นที่เกษตรกรรม พืชปลูก เป็นต้น

.....

.....

.....

2. ข้อคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับผลกระทบต่อ (2) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาคารในชุมชน โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ ศาสนสถาน สถานที่ประวัติศาสตร์ สถานที่สำคัญ โบราณสถาน และอาคารอนุรักษ์ เป็นต้น

.....

.....

.....

3. ข้อคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับผลกระทบต่อ (3) สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม เช่นวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

.....

.....

.....

4. ข้อคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับผลกระทบต่อ (4) สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม

.....

.....

.....

5. ข้อคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับผลกระทบต่อ (5) สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ และสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของเกาะยอ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่ท่านได้ให้ความร่วมมืออย่างดี
นางสาว จีรนันท์ แป้นชาติรี นักศึกษาหลักสูตรวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาดบัณฑิต
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

2.1 (1) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ			
			
ภูเขาเกาะยอ, ทะเลสาบสงขลา	ป่าชายเลน	เวียงอ่าว คิ่งน้ำ	สวนสมรม
2.2 (1) อาคารในชุมชน			
			
กลุ่มบ้านเรือน ร้านค้า อาคารพาณิชย์		กลุ่มที่พัก โฮมสเตย์และร้านอาหาร ร้านกาแฟ	
2.2 (2) โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ			
			
สถาบันทักษิณคดีศึกษา	โรงเรียนวัดเขาบ่อ	โรงเรียนวัดแหลมพ้อ	โรงเรียนวัดท้ายยอ
			
รพ.สต.บ้านท่าไทร	รพ.สต.บ้านสวนเรียน	สะพาน	ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408
			
ทางหลวงชนบท สข. 3049	ถนน รพช. สข. 4111	ถนน รพช. สข. 4112	ถนน รพช. สข. 4113
2.2 (3) ศาสนสถาน			
			
วัดเขาบ่อ	วัดแหลมพ้อ	วัดโคกเปี้ยว	วัดท้ายยอ

			
สำนักสงฆ์เขากุฎิ	สถานปฏิบัติธรรมทิพย์สถาน	ศาลเจ้าไท่กั๋ง	
2.2 (3) สถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและอาคารอนุรักษ์			
			
เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ	โบราณสถานวัดท้ายยอ	โบราณสถานวัดแหลมพ้อ	บ่อน้ำทิพย์สงคราม (เกาะยอ)
2.3 (2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น			
			
ผ้าทอเกาะยอ	กระเบื้องเกาะยอ	การเลี้ยงปลาในกระชัง	การใช้โพงพางในทะเลสาบสงขลา เกาะยอ
			
การทำโคกระ (การป้องกันแมลงวันทองทำลายผลไม้)			
2.4 สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม			
			
เขากุฎิ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย			

ตารางแสดงจำนวน ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (3 กลุ่ม)

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ แบบสอบถาม	กลุ่มที่ 1 กลุ่มคนในพื้นที่		กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชน		กลุ่มที่ 3 กลุ่ม นักวิชาการ		รวมทั้ง 3 กลุ่ม	
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ								
- ชาย	61	55.45	7	70.00	11	36.67	79	52.67
- หญิง	49	44.55	3	30.00	19	63.33	71	47.33
รวม	110	100.00	10	100.00	30	100.00	150	100.00
อายุ								
- ต่ำกว่า 18 ปี	4	3.64	0	0.00	0	0.00	4	2.67
- 18-23 ปี	8	7.27	1	10.00	0	0.00	9	6.00
- 24-35 ปี	24	21.82	0	0.00	22	73.33	46	30.67
- 36-45 ปี	33	30.00	5	50.00	2	6.67	40	26.67
- 46-60 ปี	33	30.00	4	40.00	6	20.00	43	28.67
- มากกว่า 60 ปี	8	7.27	0	0.00	0	0.00	8	5.33
รวม	110	100.00	10	100.00	30	100.00	150	100.00
การศึกษา								
- ประถมศึกษา	6	5.45	2	20.00	0	0.00	8	5.33
- มัธยมศึกษาตอนต้น	13	11.82	1	10.00	0	0.00	14	9.33
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	22	20.00	4	40.00	0	0.00	26	17.33
- อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	12	10.91	3	30.00	0	0.00	12	8.00
- ปริญญาตรี	55	50.00	0	0.00	21	70.00	79	52.67
- ปริญญาโท	2	1.82	0	0.00	7	23.33	9	6.00
- ปริญญาเอก	0	0.00	0	0.00	2	6.67	2	1.33
- อื่นๆ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0
รวม	110	100.00	10	100.00	30	100.00	150	100.00
อาชีพ								
- อาจารย์/นักวิชาการ	2	1.82	1	10.00	23	76.67	26	17.33
- นักศึกษา	11	10.00	0	0.00	0	0.00	11	7.33
- รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	18	16.36	1	10.00	2	6.67	21	14.00
- เกษตรกร	10	9.09	0	0.00	0	0.00	10	6.67
- รับจ้าง	14	12.73	2	20.00	0	0.00	16	10.67
- ค้าขาย	14	12.73	1	10.00	1	3.33	16	10.67
- ธุรกิจส่วนตัว	24	21.82	2	20.00	2	6.67	28	18.67
- อื่นๆ	17	15.45	3	30.00	2	6.67	22	14.67
รวม	110	100.00	10	100.00	30	100.00	150	100.00

ตารางแสดงจำนวน ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (3 กลุ่ม) (ต่อ)

ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนเกาะยอ								
- ต่ำกว่า 5 ปี	2	1.82	1	10.00	0	0.00	3	2.00
- 5-10 ปี	9	8.18	0	0.00	0	0.00	9	6.00
- 11-20 ปี	24	21.82	0	0.00	0	0.00	24	16.00
- 21-30 ปี	21	19.09	4	40.00	0	0.00	22	14.67
- มากกว่า 30 ปี	53	48.18	8	80.00	0	0.00	61	40.67
- ไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่	1	0.91	0	0.00	30	100.00	31	20.67
รวม	110	100.00	10	100.00	30	100.00	150	100.00
ลักษณะการอยู่อาศัย								
- เจ้าบ้าน	40	36.36	7	70.00	0	0.00	47	31.33
- เช่าอาศัย	3	2.73	1	10.00	0	0.00	4	2.67
- ผู้อาศัย	66	60.00	2	20.00	0	0.00	68	45.33
- อื่นๆ	1	0.91	0	0.00	30	100.00	31	20.67
รวม	110	100.00	10	100.00	30	100.00	150	100.00
สถานที่ทำงานหรือประกอบอาชีพของท่านอยู่บริเวณใด								
- ภายในเกาะยอ	60	54.55	10	100.00	0	0.00	70	46.67
- ภายนอกเกาะยอ	21	19.09	0	0.00	0	0.00	21	14.00
- ฟังอำเภอสิงหนคร	12	10.91	0	0.00	3	10.00	15	10.00
- ฟังอำเภอเมืองสงขลา	15	13.64	0	0.00	17	56.67	32	21.33
- อื่นๆ	2	1.82	0	0.00	10	33.33	12	8.00
รวม	110	100.00	10	100.00	30	100.00	150	100.00

ภาคผนวก ค
ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กลุ่มที่ 1บุคคลทั่วไปที่อยู่อาศัยในพื้นที่เกาะยอ

ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (กลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปที่อยู่อาศัยในพื้นที่เกาะยอ)

สิ่งแวดลอมธรรมชาติ	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		รวม		Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
1) สิ่งแวดลอมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ															
1. ภูเขาบนเกาะยอ หรือที่เรียกว่าเนินเขา															
- ภูเขาภูมิจังหวัดภูเก็ต 1 บ้านทราย	1	0.91	10	9.09	39	36.36	57	51.82	2	1.82	110	100.00	3.44	0.71	มาก
- เขาบ่อ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย	1	0.91	11	10.00	44	40.91	50	45.45	3	2.73	110	100.00	3.41	0.74	มาก
- เขาสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	1	0.91	11	10.00	43	40.00	50	45.45	4	3.64	110	100.00	3.42	0.76	มาก
- เขาสวนใหม่ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	1	0.91	10	9.09	35	32.73	27	24.55	35	31.82	110	100.00	3.79	1.03	มาก
2. ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขา (เนินเขา)															
- ภูเขาภูมิจังหวัดภูเก็ต 1 บ้านทราย	1	0.91	10	9.09	43	39.09	56	50.91	0	0.00	110	100.00	3.40	0.70	ปานกลาง
- เขาบ่อ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย	1	0.91	10	9.09	45	40.91	53	48.18	1	0.91	110	100.00	3.39	0.71	ปานกลาง
- เขาสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	1	0.91	10	9.09	45	40.91	48	43.64	6	5.45	110	100.00	3.44	0.77	มาก
- เขาสวนใหม่ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	1	0.91	9	8.18	39	35.45	27	24.55	34	30.91	110	100.00	3.76	1.02	มาก
3. การชะล้างพังทลายของดิน															
- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก	24	21.82	34	30.91	25	22.73	25	22.73	2	1.82	110	100.00	2.49	1.11	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนเรียน	24	21.82	31	28.18	26	23.64	29	26.36	0	0.00	110	100.00	2.52	1.10	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	25	22.73	31	28.18	12	10.91	35	31.82	7	6.36	110	100.00	2.70	1.30	ปานกลาง
4. แม่น้ำ ธารน้ำ แหล่งน้ำจืด (ธรรมชาติ)															
- ตาน้ำ ธารน้ำ (ทางตรง)	24	21.82	31	28.18	13	11.82	35	31.82	7	6.36	110	100.00	2.71	1.30	ปานกลาง
5. ทะเลสาบสงขลา															
-	0	0.00	0	0.00	2	1.82	17	15.45	90	81.82	110	100.00	4.81	0.44	มากที่สุด
6. พื้นที่ชายฝั่งทะเล ชายหาด (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย)															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	0	0.00	2	1.82	7	6.36	100	90.91	110	100.00	4.90	0.36	มากที่สุด
- ชายทะเลบริเวณวัดแหลมพ้อ	0	0.00	1	0.91	2	1.82	7	6.36	100	90.91	110	100.00	4.89	0.42	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	1	0.91	1	0.91	7	6.36	101	91.82	110	100.00	4.89	0.42	มากที่สุด
สิ่งแวดลอมธรรมชาติ															
1) สิ่งแวดลอมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ															
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา	0	0.00	1	0.91	1	0.91	8	7.27	100	90.91	110	100.00	4.89	0.42	
7. ป่าชายเลน (ลดน้อยลงจากการเปลี่ยนแปลง พัฒนาพื้นที่)															
- บริเวณวัดโคกเขี้ยวหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	0	0.00	1	0.91	7	6.36	63	57.27	39	35.45	110	100.00	4.28	0.61	มากที่สุด
- บริเวณร้านอาหารศิริดา หมู่ที่ 2 บ้านดิน	1	0.91	7	6.36	7	6.36	62	56.36	33	30.00	110	100.00	4.09	0.83	มาก
- บริเวณ อบต.เกาะยอหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	1	0.91	11	10.00	72	65.45	26	23.64	110	100.00	4.13	0.59	มาก
- บริเวณร้านอาหารเกาะยอ เดอ ลากูน หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	1	0.91	17	15.45	32	29.09	34	30.91	26	23.64	110	100.00	3.61	1.04	มาก
8. สหราชอาณาจักรบริเวณโดยรอบพื้นที่เกาะยอ															
-	0	0.00	0	0.00	1	0.91	13	11.82	96	87.27	110	100.00	4.87	0.36	มากที่สุด
9. เวียงอ่าว คังน้ำ (ภูมิทัศน์ของพื้นที่เสียหายและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	0	0.00	1	0.91	7	6.36	102	92.73	110	100.00	4.93	0.29	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	0	0.00	1	0.91	6	5.45	103	93.64	110	100.00	4.94	0.28	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา	0	0.00	0	0.00	1	0.91	6	5.45	103	93.64	110	100.00	4.94	0.28	มากที่สุด
สิ่งแวดลอมธรรมชาติ															
2) พื้นที่เกษตรกรรม															
1. สวนสมรม (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)															
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	22	20.00	51	46.36	26	23.64	11	10.00	110	100.00	3.24	0.90	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาผิน	0	0.00	37	33.64	64	58.18	9	8.18	0	0.00	110	100.00	2.74	0.60	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	21	19.09	38	34.55	42	38.18	9	8.18	110	100.00	3.36	0.89	ปานกลาง
2. สวนจาปาดะ (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์ และพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	1	0.91	20	18.18	35	31.82	9	8.18	45	40.91	110	100.00	3.71	1.21	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน	0	0.00	22	20.00	34	30.91	14	12.73	40	36.36	110	100.00	3.66	1.17	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก	0	0.00	20	18.18	35	31.82	28	25.45	27	24.55	110	100.00	3.57	1.06	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	23	20.91	35	31.82	19	17.27	33	30.00	110	100.00	3.57	1.13	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	0	0.00	23	20.91	33	30.00	12	10.91	42	38.18	110	100.00	3.67	1.19	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาผิน	0	0.00	22	20.00	55	50.00	22	20.00	11	10.00	110	100.00	3.20	0.88	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	21	19.09	35	31.82	19	17.27	35	31.82	110	100.00	3.62	1.13	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา	0	0.00	20	18.18	35	31.82	17	15.45	38	34.55	110	100.00	3.67	1.14	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	19	17.27	34	30.91	13	11.82	44	40.00	110	100.00	3.75	1.16	มาก
3. สวนละมุด (สวา) (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)															
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาผิน	0	0.00	60	54.55	46	41.82	4	3.64	0	0.00	110	100.00	2.49	0.57	น้อย
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	46	41.82	59	53.64	4	3.64	1	0.91	110	100.00	2.63	0.60	ปานกลาง
4. สวนทุเรียน (ทุเรียนบ้าน) (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)															
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	3	2.73	35	31.82	33	30.00	39	35.45	110	100.00	3.99	0.89	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาผิน	0	0.00	3	2.73	38	34.55	40	36.36	29	26.36	110	100.00	3.87	0.84	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	3	2.73	33	30.00	29	26.36	45	40.91	110	100.00	4.06	0.91	มาก

ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (กลุ่มที่ 1 บุคคลทั่วไปที่อยู่อาศัยในพื้นที่เกาะยอ) (ต่อ)

5. สวนมะพร้าว (ส้มโพง)															
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	0	0.00	19	17.27	37	33.64	54	49.09	110	100.00	4.33	0.75	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านผาหิน	0	0.00	0	0.00	20	18.18	38	34.55	52	47.27	110	100.00	4.30	0.75	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	0	0.00	19	17.27	36	32.73	55	50.00	110	100.00	4.34	0.75	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	0	0.00	32	29.09	33	30.00	45	40.91	110	100.00	4.13	0.83	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านผาหิน	0	0.00	0	0.00	31	28.18	43	39.09	36	32.73	110	100.00	4.05	0.78	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	0	0.00	31	28.18	30	27.27	49	44.55	110	100.00	4.17	0.84	มากที่สุด
7. สวนชาพลู (ข้าพลู)															
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	0	0.00	26	23.64	33	30.00	51	46.36	110	100.00	4.24	0.80	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านผาหิน	0	0.00	0	0.00	27	24.55	41	37.27	42	38.18	110	100.00	4.15	0.78	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	0	0.00	26	23.64	30	27.27	54	49.09	110	100.00	4.27	0.81	มาก
8. สวนยอ (ยอป่า)															
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	7	6.36	54	49.09	33	30.00	16	14.55	110	100.00	3.53	0.82	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านผาหิน	0	0.00	12	10.91	53	48.18	31	28.18	14	12.73	110	100.00	3.43	0.85	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	0	0.00	64	58.18	32	29.09	14	12.73	110	100.00	3.55	0.71	มาก

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมบูรรมนุษย์สร้างขึ้น	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		รวม		Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
1) อาคารในชุมชน															
1. กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	0	0.00	2	1.82	39	35.45	69	62.73	110	100.00	4.61	0.53	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านผาหิน	21	19.09	23	20.91	17	15.45	43	39.09	6	5.45	110	100.00	2.90	1.26	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก	0	0.00	2	1.82	6	5.45	28	25.45	74	67.27	110	100.00	4.59	0.68	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	1	0.91	37	33.64	63	57.27	9	8.18	110	100.00	3.72	0.62	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	0	0.00	0	0.00	25	22.73	74	67.27	11	10.00	110	100.00	3.87	0.56	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านผาหิน	0	0.00	0	0.00	27	24.55	80	72.73	3	2.73	110	100.00	3.78	0.48	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	0	0.00	29	26.36	78	70.91	3	2.73	110	100.00	3.76	0.49	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา	0	0.00	0	0.00	13	11.82	87	79.09	10	9.09	110	100.00	3.97	0.46	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	7	6.36	36	32.73	67	60.91	110	100.00	4.55	0.62	มากที่สุด
2. กลุ่มร้านค้า อาคารพาณิชย์กรรม (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)	0	0.00	0	0.00	2	1.82	72	65.45	36	32.73	110	100.00	4.31	0.50	มากที่สุด
3. กลุ่มที่พัก โฮมสเตย์ (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	2	1.82	3	2.73	25	22.73	80	72.73	110	100.00	4.67	0.62	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	6	5.45	44	40.00	54	49.09	6	5.45	110	100.00	3.54	0.69	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	0	0.00	1	0.91	53	48.18	51	46.36	5	4.55	110	100.00	3.54	0.60	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	4	3.64	46	41.82	55	50.00	5	4.55	110	100.00	3.55	0.64	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา	0	0.00	1	0.91	23	20.91	79	71.82	7	6.36	110	100.00	3.83	0.54	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	2	1.82	27	24.55	81	73.64	110	100.00	4.71	0.49	มากที่สุด
4. กลุ่มร้านอาหาร ร้านกาแฟ (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)															
- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านผาหิน	1	0.91	2	1.82	3	2.73	81	73.64	23	20.91	110	100.00	4.12	0.62	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	2	1.82	3	2.73	78	70.91	27	24.55	110	100.00	4.18	0.56	มาก

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมบูรรมนุษย์สร้างขึ้น	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		รวม		Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
2) โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ															
1. สถาบันที่กักฉีดศึกษา	5	4.55	65	59.09	30	27.27	7	6.36	3	2.73	110	100.00	2.44	0.80	น้อย
2. โรงเรียนวัดเขาป้อ	47	42.73	59	53.64	1	0.91	1	0.91	2	1.82	110	100.00	1.65	0.72	ปานกลาง
3. โรงเรียนวัดแหลมพ้อ	40	36.36	66	60.00	2	1.82	1	0.91	1	0.91	110	100.00	1.70	0.65	น้อยที่สุด
4. โรงเรียนวัดท้ายยอ	45	40.91	62	56.36	2	1.82	1	0.91	0	0.00	110	100.00	1.62	0.57	น้อยที่สุด
5. รพ.สต.บ้านท่าไทร	23	20.91	80	72.73	6	5.45	1	0.91	0	0.00	110	100.00	1.86	0.54	น้อย
6. รพ.สต.บ้านสวนเรือน	18	16.36	85	77.27	6	5.45	1	0.91	0	0.00	110	100.00	1.91	0.50	น้อย
7. สะพานดินสุสานนท์	44	40.00	54	49.09	11	10.00	1	0.91	0	0.00	110	100.00	1.72	0.68	น้อยที่สุด
8. ทางหลวง 408	45	40.91	59	53.64	5	4.55	1	0.91	0	0.00	110	100.00	1.65	0.61	น้อยที่สุด
9. ทางหลวงชนบท สข. 3049	42	38.18	67	60.91	1	0.91	0	0.00	0	0.00	110	100.00	1.62	0.51	น้อยที่สุด
10. ถนน รพช. สข. 4111	55	50.00	54	49.09	1	0.91	0	0.00	0	0.00	110	100.00	1.50	0.52	น้อยที่สุด
11. ถนน รพช. สข. 4112	55	50.00	54	49.09	1	0.91	0	0.00	0	0.00	110	100.00	1.50	0.52	น้อยที่สุด
12. ถนน รพช. สข. 4113	56	50.91	53	48.18	1	0.91	0	0.00	0	0.00	110	100.00	1.49	0.52	น้อยที่สุด
13. ถนนสาธารณะ บ้านดินท่าไทร	57	51.82	52	47.27	1	0.91	0	0.00	0	0.00	110	100.00	1.49	0.52	น้อยที่สุด

ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (กลุ่มที่ 1บุคคลทั่วไปที่อยู่อาศัยในพื้นที่เกาะยอ) (ต่อ)

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมชุมชนสร้างขึ้น 3) ศาสนสถาน	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		รวม		Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
1. วัดเขาบ่อ	32	29.09	73	66.36	4	3.64	4	3.64	0	0.00	110	100.00	1.76	0.56	น้อยที่สุด
2. วัดแหลมท้อ	8	7.27	87	79.09	11	10.00	2	1.82	2	1.82	110	100.00	2.12	0.63	น้อย
3. วัดโคกเปี้ยว	33	30.00	57	51.82	17	15.45	3	2.73	0	0.00	110	100.00	1.91	0.75	น้อย
4. วัดท้ายยอ	35	31.82	68	61.82	4	3.64	3	2.73	0	0.00	110	100.00	1.77	0.65	น้อยที่สุด
5. สำนักสงฆ์เขาภูมิ	30	27.27	33	30.00	38	34.55	9	8.18	0	0.00	110	100.00	2.24	0.95	น้อย
6. สถานปฏิบัติธรรมทิพย์สถาน	42	38.18	64	58.18	4	3.64	0	0.00	0	0.00	110	100.00	1.65	0.55	ปานกลาง
7. ศาลเจ้าไต่กิ่ง	69	62.73	38	34.55	2	1.82	1	0.91	0	0.00	110	100.00	1.40	0.58	น้อยที่สุด
สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมชุมชนสร้างขึ้น 3) สถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และอาคารอนุรักษ์	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		รวม		Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
1. เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)															
- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก	0	0.00	3	2.73	38	34.55	69	62.73	0	0.00	110	100.00	4.57	0.64	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	2	1.82	44	40.00	2	1.82	42	38.18	20	18.18	110	100.00	3.30	1.23	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	0	0.00	0	0.00	6	5.45	83	75.45	21	19.09	110	100.00	4.14	0.48	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาผืน	0	0.00	1	0.91	2	1.82	78	70.91	29	26.36	110	100.00	4.23	0.52	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	0	0.00	9	8.18	77	70.00	24	21.82	110	100.00	4.14	0.54	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา	0	0.00	1	0.91	14	12.73	73	66.36	22	20.00	110	100.00	4.05	0.61	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	13	11.82	69	62.73	28	25.45	110	100.00	4.14	0.60	มาก
2. โบราณสถานวัดแหลมท้อ	4	3.64	55	50.00	6	5.45	27	24.55	18	16.36	110	100.00	3.01	1.25	ปานกลาง
3. โบราณสถานวัดแหลมท้อ	0	0.00	62	56.36	9	8.18	23	20.91	16	14.55	110	100.00	2.94	1.17	ปานกลาง
4. บ่อน้ำบ่อน้ำทิพย์สงครามหรือบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เกาะยอ	32	29.09	57	51.82	14	12.73	2	1.82	5	4.55	110	100.00	2.01	0.96	น้อย
สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมชุมชนสร้างขึ้น (สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม)	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		รวม		Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
1. วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น															
1.1 งานประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขาภูมิ	55	50.00	43	39.09	9	8.18	2	1.82	1	0.91	110	100.00	1.65	0.79	น้อย
1.2 งานประเพณีทำบุญเดือนสิบ	58	52.73	44	40.00	8	7.27	0	0.00	0	0.00	110	100.00	1.55	0.63	น้อย
1.3 งานประเพณีชักพระหรือประเพณีลากพระ	51	46.36	51	46.36	8	7.27	0	0.00	0	0.00	110	100.00	1.61	0.62	น้อย
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น															
2.1 ผ้าทอเกาะยอ	0	0.00	3	2.73	30	27.27	72	65.45	5	4.55	110	100.00	3.72	0.59	มาก
2.2 กระเบื้องเกาะยอ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	5	4.55	105	95.45	110	100.00	4.95	0.21	มากที่สุด
2.3 การเลี้ยงปลาในกระชัง															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	0	0.00	3	2.73	25	22.73	82	74.55	110	100.00	4.70	0.62	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	0	0.00	0	0.00	23	20.91	52	47.27	35	31.82	110	100.00	4.11	0.72	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	5	4.55	29	26.36	41	37.27	35	31.82	110	100.00	3.96	0.88	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา	0	0.00	0	0.00	14	12.73	55	50.00	41	37.27	110	100.00	4.25	0.67	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	1	0.91	27	24.55	82	74.55	110	100.00	4.74	0.46	มากที่สุด
2.4 การใช้โพงพางในทะเลสาบสงขลา เกาะยอ															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	1	0.91	2	1.82	1	0.91	24	21.82	82	74.55	110	100.00	4.68	0.68	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	0	0.00	0	0.00	5	4.55	37	33.64	68	61.82	110	100.00	4.58	0.58	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	0	0.00	4	3.64	26	23.64	80	72.73	110	100.00	4.69	0.54	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา	0	0.00	0	0.00	3	2.73	26	23.64	81	73.64	110	100.00	4.72	0.51	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	3	2.73	23	20.91	84	76.36	110	100.00	4.74	0.50	มากที่สุด
2.5 การทำโคระ เพื่อป้องกันแมลงวันทองทำลายผลไม้	0	0.00	0	0.00	1	0.91	20	18.18	89	80.91	110	100.00	4.81	0.42	มากที่สุด
สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมชุมชนสร้างขึ้น (สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม)	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		รวม		Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
1. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม															
- เขาภูมิ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	2	1.82	50	45.45	52	47.27	6	5.45	110	100.00	3.56	0.63	มาก

ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นพื้นที่วิจัยเกาะยอ)

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		รวม		Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
1) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ															
1. ภูเขาบนเกาะยอ หรือที่เรียกว่าเนินเขา															
- ภูเขาภู บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย	0	0.00	2	20.00	4	40.00	2	20.00	2	20.00	10	100.00	3.40	1.07	ปานกลาง
- เขาบ่อ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย	0	0.00	2	20.00	6	60.00	2	20.00	0	0.00	10	100.00	3.00	0.67	ปานกลาง
- เขาสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	2	20.00	6	60.00	2	20.00	0	0.00	10	100.00	3.00	0.67	ปานกลาง
- เขาสวนใหม่ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	2	20.00	6	60.00	2	20.00	0	0.00	10	100.00	3.00	0.67	ปานกลาง
2. ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขา (เนินเขา)															
- ภูเขาภู บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย	0	0.00	2	20.00	3	30.00	3	30.00	2	20.00	10	100.00	3.50	1.08	มาก
- เขาบ่อ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย	0	0.00	2	20.00	5	50.00	3	30.00	0	0.00	10	100.00	3.10	0.74	ปานกลาง
- เขาสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	2	20.00	5	50.00	3	30.00	0	0.00	10	100.00	3.10	0.74	ปานกลาง
- เขาสวนใหม่ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	2	20.00	5	50.00	3	30.00	0	0.00	10	100.00	3.10	0.74	ปานกลาง
3. การชะล้างพังทลายของดิน															
- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก	1	10.00	4	40.00	4	40.00	1	10.00	0	0.00	10	100.00	2.50	0.85	น้อย
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	1	10.00	4	40.00	3	30.00	2	20.00	0	0.00	10	100.00	2.60	0.97	น้อย
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	1	10.00	4	40.00	4	40.00	1	10.00	0	0.00	10	100.00	2.50	0.85	น้อย
4. แม่น้ำ ลำธาร ดาน้ำ แหล่งน้ำจืด (ธรรมชาติ)															
- ดาน้ำ ธารน้ำ (ทางทราย)	0	0.00	0	0.00	4	40.00	4	40.00	2	20.00	10	100.00	3.80	0.79	มาก
5. ทะเลสาบสงขลา															
	0	0.00	0	0.00	3	30.00	0	0.00	7	70.00	10	100.00	4.40	0.97	มากที่สุด
6. พื้นที่ชายฝั่งทะเล ชายหาด (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย)															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	0	0.00	1	10.00	1	10.00	8	80.00	10	100.00	4.70	0.67	มากที่สุด
- ชายทะเลบริเวณวัดแหลมพ้อ	0	0.00	0	0.00	1	10.00	1	10.00	8	80.00	10	100.00	4.70	0.67	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	0	0.00	1	10.00	1	10.00	8	80.00	10	100.00	4.70	0.67	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาชะ	0	0.00	0	0.00	1	10.00	2	20.00	7	70.00	10	100.00	4.60	0.70	มากที่สุด
7. ป่าชายเลน (ลดน้อยลงจากการเปลี่ยนแปลง พัฒนาพื้นที่)															
- บริเวณวัดโคกเบี้ยวหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	0	0.00	0	0.00	2	20.00	6	60.00	2	20.00	10	100.00	4.00	0.67	ปานกลาง
- บริเวณร้านอาหารศิริดา หมู่ที่ 2 บ้านดิน	0	0.00	0	0.00	2	20.00	6	60.00	2	20.00	10	100.00	4.00	0.67	ปานกลาง
- บริเวณ อบต.เกาะยอหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	3	30.00	5	50.00	2	20.00	10	100.00	3.90	0.74	ปานกลาง
- บริเวณร้านอาหารเกาะยอ เดอ ลา กูน หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	4	40.00	3	30.00	3	30.00	10	100.00	3.90	0.88	ปานกลาง
8. สาหร่ายหม่นบางบริเวณโดยรอบพื้นที่เกาะยอ (ลดน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลงพัฒนาพื้นที่)															
	0	0.00	0	0.00	1	10.00	1	10.00	8	80.00	10	100.00	4.70	0.67	มากที่สุด
9. เริงอ่าว คุ้งน้ำ (ภูมิทัศน์ของพื้นที่เสียหายและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	0	0.00	1	10.00	1	10.00	8	80.00	10	100.00	4.70	0.67	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	0	0.00	1	10.00	1	10.00	8	80.00	10	100.00	4.70	0.67	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาชะ	0	0.00	0	0.00	1	10.00	1	10.00	8	80.00	10	100.00	4.70	0.67	มากที่สุด

ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นพื้นที่วิจัยเกาะยอ) (ต่อ)

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ 2) พื้นที่เกษตรกรรม	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		รวม		Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
1. สวนสมรม (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)															
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	2	20.00	6	60.00	1	10.00	1	10.00	10	100.00	3.10	0.87	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาดิน	0	0.00	2	20.00	6	60.00	1	10.00	1	10.00	10	100.00	3.10	0.87	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด	0	0.00	2	20.00	5	50.00	2	20.00	1	10.00	10	100.00	3.20	0.92	ปานกลาง
2. สวนจาป่าดะ (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์ และพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	0	0.00	8	80.00	1	10.00	1	10.00	10	100.00	3.30	0.67	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน	0	0.00	0	0.00	8	80.00	1	10.00	1	10.00	10	100.00	3.30	0.67	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก	0	0.00	0	0.00	8	80.00	2	20.00	0	0.00	10	100.00	3.20	0.42	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	0	0.00	8	80.00	1	10.00	1	10.00	10	100.00	3.30	0.67	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	0	0.00	0	0.00	8	80.00	1	10.00	1	10.00	10	100.00	3.30	0.67	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาดิน	0	0.00	0	0.00	8	80.00	2	20.00	0	0.00	10	100.00	3.20	0.42	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด	0	0.00	0	0.00	8	80.00	1	10.00	1	10.00	10	100.00	3.30	0.67	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาชะ	0	0.00	0	0.00	8	80.00	1	10.00	1	10.00	10	100.00	3.30	0.67	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	8	80.00	1	10.00	1	10.00	10	100.00	3.30	0.67	ปานกลาง
3. สวนละมุด (สวน) (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)															
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาดิน	0	0.00	0	0.00	9	90.00	1	10.00	0	0.00	10	100.00	3.10	0.32	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด	0	0.00	0	0.00	6	60.00	4	40.00	0	0.00	10	100.00	3.40	0.52	ปานกลาง
4. สวนทุเรียน (ทุเรียนบ้าน) (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)															
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	2	20.00	3	30.00	4	40.00	1	10.00	10	100.00	3.40	0.97	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาดิน	0	0.00	2	20.00	3	30.00	5	50.00	0	0.00	10	100.00	3.30	0.82	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด	0	0.00	2	20.00	3	30.00	4	40.00	1	10.00	10	100.00	3.40	0.97	ปานกลาง
5. สวนมะไฟกา (ส้มไฟกา)															
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	0	0.00	4	40.00	4	40.00	2	20.00	10	100.00	3.80	0.79	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาดิน	0	0.00	0	0.00	4	40.00	5	50.00	1	10.00	10	100.00	3.70	0.67	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด	0	0.00	0	0.00	4	40.00	4	40.00	2	20.00	10	100.00	3.80	0.79	มาก

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ 2) พื้นที่เกษตรกรรม	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		รวม		Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
6. สวนกระท้อน (ท่อนบ้าน) (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)															
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	0	0.00	6	60.00	3	30.00	1	10.00	10	100.00	3.50	0.71	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาดิน	0	0.00	0	0.00	6	60.00	3	30.00	1	10.00	10	100.00	3.50	0.71	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด	0	0.00	0	0.00	6	60.00	3	30.00	1	10.00	10	100.00	3.50	0.71	มาก
7. สวนชาพลู (ชาพลู)															
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	0	0.00	6	60.00	3	30.00	1	10.00	10	100.00	3.50	0.71	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาดิน	0	0.00	0	0.00	6	60.00	4	40.00	0	0.00	10	100.00	3.40	0.52	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด	0	0.00	0	0.00	6	60.00	3	30.00	1	10.00	10	100.00	3.50	0.71	ปานกลาง
8. สวนยอ (ยอป่า)															
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	0	0.00	7	70.00	3	30.00	0	0.00	10	100.00	3.30	0.48	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาดิน	0	0.00	0	0.00	7	70.00	3	30.00	0	0.00	10	100.00	3.30	0.48	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด	0	0.00	0	0.00	7	70.00	3	30.00	0	0.00	10	100.00	3.30	0.48	ปานกลาง

ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นพื้นที่วิจัยเกาะยอ) (ต่อ)

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมชุมชน 1) อาคารในชุมชน	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		รวม		Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
1. กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	0	0.00	2	20.00	1	10.00	7	70.00	10	100.00	4.50	0.85	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านตั้น	1	10.00	0	0.00	8	80.00	1	10.00	0	0.00	10	100.00	2.90	0.74	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก	0	0.00	0	0.00	1	10.00	0	0.00	9	90.00	10	100.00	4.80	0.63	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	0	0.00	3	30.00	7	70.00	0	0.00	10	100.00	3.70	0.48	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	0	0.00	0	0.00	3	30.00	6	60.00	1	10.00	10	100.00	3.80	0.63	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาผืน	0	0.00	0	0.00	3	30.00	4	40.00	3	30.00	10	100.00	4.00	0.82	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด	0	0.00	0	0.00	6	60.00	4	40.00	0	0.00	10	100.00	3.40	0.52	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยชะ	0	0.00	0	0.00	5	50.00	5	50.00	0	0.00	10	100.00	3.50	0.53	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	6	60.00	3	30.00	1	10.00	10	100.00	3.50	0.71	มาก
2. กลุ่มร้านค้า อาคารพาณิชย์กรรม (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)															
0	0.00	0	0.00	3	30.00	7	70.00	0	0.00	10	100.00	3.70	0.48	มาก	
3. กลุ่มที่พัก โฮมสเตย์ (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	0	0.00	1	10.00	0	0.00	9	90.00	10	100.00	4.80	0.63	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	1	10.00	9	90.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	2.90	0.32	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	0	0.00	1	10.00	9	90.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	2.90	0.32	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด	0	0.00	1	10.00	8	80.00	1	10.00	0	0.00	10	100.00	3.00	0.47	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยชะ	0	0.00	0	0.00	6	60.00	4	40.00	0	0.00	10	100.00	3.40	0.52	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	4	40.00	4	40.00	2	20.00	10	100.00	3.80	0.79	มาก
4. กลุ่มร้านอาหาร ร้านกาแฟ (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)															
- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านตั้น	0	0.00	0	0.00	2	20.00	8	80.00	0	0.00	10	100.00	3.80	0.42	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	2	20.00	8	80.00	0	0.00	10	100.00	3.80	0.42	มาก

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมชุมชน 2) โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		รวม		Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
1. สถาบันทักษิณคดีศึกษา	0	0.00	4	40.00	3	30.00	2	20.00	1	10.00	10	100.00	3.00	1.05	ปานกลาง
2. โรงเรียนวัดเขาบ่อ	4	40.00	6	60.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	1.60	0.52	น้อยที่สุด
3. โรงเรียนวัดแหลมพ้อ	4	40.00	6	60.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	1.60	0.52	น้อยที่สุด
4. โรงเรียนวัดท้ายยอ	4	40.00	6	60.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	1.60	0.52	น้อยที่สุด
5. รพ.สต.บ้านท่าไทร	4	40.00	5	50.00	1	10.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	1.80	0.92	น้อยที่สุด
6. รพ.สต.บ้านสวนเรียน	4	40.00	5	50.00	1	10.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	1.80	0.92	น้อยที่สุด
7. สะพานดินสุสานนท์	3	30.00	5	50.00	1	10.00	1	10.00	0	0.00	10	100.00	2.00	0.94	น้อย
8. ทางหลวง 408	3	30.00	5	50.00	1	10.00	1	10.00	0	0.00	10	100.00	2.00	0.94	น้อย
9. ทางหลวงชนบท สข. 3049	3	30.00	6	60.00	1	10.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	1.90	0.88	น้อย
10. ถนน รพช. สข. 4111	3	30.00	6	60.00	1	10.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	1.90	0.88	น้อย
11. ถนน รพช. สข. 4112	3	30.00	6	60.00	1	10.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	1.90	0.88	น้อย
12. ถนน รพช. สข. 4113	3	30.00	6	60.00	1	10.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	1.90	0.88	น้อย
13. ถนนสาธารณะ บ้านตั้นท่าไทร	3	30.00	6	60.00	1	10.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	1.90	0.88	น้อย

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมชุมชน 3) ศาลสถานที่	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		รวม		Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
1. วัดเขาบ่อ	1	10.00	7	70.00	2	20.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	2.10	0.57	น้อย
2. วัดแหลมพ้อ	0	0.00	10	100.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	2.00	0.00	น้อย
3. วัดโคกเขี้ยว	1	10.00	9	90.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	1.90	0.32	น้อย
4. วัดท้ายยอ	1	10.00	9	90.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	1.90	0.32	น้อย
5. สำนักสงฆ์เขาภู	0	0.00	4	40.00	4	40.00	2	20.00	0	0.00	10	100.00	2.80	0.79	ปานกลาง
6. สถานปฏิบัติธรรมทิพย์สถาน	0	0.00	10	100.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	2.00	0.00	น้อย
7. ศาลเจ้าไต่กิ่ง	1	10.00	9	90.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	1.90	0.32	น้อย

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมชุมชน 3) สถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และอาคารอนุรักษ์	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		รวม		Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
1. เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)															
- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก	0	0.00	0	0.00	2	20.00	4	40.00	4	40.00	10	100.00	4.20	0.79	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	1	10.00	4	40.00	2	20.00	3	30.00	10	100.00	3.70	1.06	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	0	0.00	0	0.00	2	20.00	4	40.00	4	40.00	10	100.00	4.20	0.79	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาผืน	0	0.00	0	0.00	2	20.00	5	50.00	3	30.00	10	100.00	4.10	0.74	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด	0	0.00	0	0.00	2	20.00	4	40.00	4	40.00	10	100.00	4.20	0.79	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยชะ	0	0.00	0	0.00	2	20.00	7	70.00	1	10.00	10	100.00	3.90	0.57	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	3	30.00	4	40.00	3	30.00	10	100.00	4.00	0.82	มาก
2. โบราณสถานวัดท้ายยอ	0	0.00	1	10.00	4	40.00	2	20.00	3	30.00	10	100.00	3.70	1.06	มาก
3. โบราณสถานวัดแหลมพ้อ	0	0.00	1	10.00	6	60.00	2	20.00	1	10.00	10	100.00	3.30	0.82	ปานกลาง
4. บ่อน้ำบ่อน้ำทิพย์สงครามหรือบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เกาะยอ	1	10.00	6	60.00	3	30.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	2.20	0.63	น้อย

ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นพื้นที่วิจัยเกาะยอ) (ต่อ)

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมบูรรมมมนุษย์สร้างขึ้น (สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมนามธรรม)	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		รวม		Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
1. วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น															
1.1 งานประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขากุฎิ	1	10.00	9	90.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	1.90	0.32	น้อย
1.2 งานประเพณีทำบุญเดือนสิบ	1	10.00	9	90.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	1.90	0.32	น้อย
1.3 งานประเพณีชักพระหรือประเพณีลากพระ	1	10.00	9	90.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	10	100.00	1.90	0.32	น้อย
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น															
2.1 ผ้าทอเกาะยอ	0	0.00	4	40.00	3	30.00	3	30.00	0	0.00	10	100.00	2.90	0.88	ปานกลาง
2.2 กระเบื้องเกาะยอ	0	0.00	1	10.00	1	10.00	0	0.00	8	80.00	10	100.00	4.50	1.08	มากที่สุด
2.3 การเลี้ยงปลาในกระชัง															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	1	10.00	2	20.00	2	20.00	5	50.00	10	100.00	4.10	1.10	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	0	0.00	1	10.00	5	50.00	4	40.00	0	0.00	10	100.00	3.30	0.67	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด	0	0.00	1	10.00	6	60.00	3	30.00	0	0.00	10	100.00	3.20	0.63	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขายะ	0	0.00	1	10.00	5	50.00	2	20.00	2	20.00	10	100.00	3.50	0.97	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	1	10.00	1	10.00	0	0.00	8	80.00	10	100.00	4.50	1.08	มาก
2.4 การใช้โพงพางในทะเลสาบสงขลา เกาะยอ															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	3	30.00	2	20.00	0	0.00	5	50.00	10	100.00	3.70	1.42	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	0	0.00	1	10.00	3	30.00	1	10.00	5	50.00	10	100.00	4.00	1.15	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไหนด	0	0.00	1	10.00	2	20.00	2	20.00	5	50.00	10	100.00	4.10	1.10	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขายะ	0	0.00	3	30.00	3	30.00	1	10.00	3	30.00	10	100.00	3.40	1.26	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	3	30.00	3	30.00	1	10.00	3	30.00	10	100.00	3.40	1.26	ปานกลาง
2.5 การทำโคระ เพื่อป้องกันแมลงรบกวนทำลายผลไม้	0	0.00	1	10.00	1	10.00	2	20.00	6	60.00	10	100.00	4.30	1.06	มากที่สุด
สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมบูรรมมมนุษย์สร้างขึ้น (สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม)															
1. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม															
- เขากุฎิ บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	1	10.00	4	40.00	5	50.00	0	0.00	10	100.00	3.40	0.70	ปานกลาง

ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (กลุ่มที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ)

สิ่งวัดล้อมธรรมชาติ 1) สิ่งวัดล้อมธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		รวม		Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
1. อุเขานเกาะยอ หรือที่เรียกว่าเนินเขา															
- เขากฎิ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย	0	0.00	0	0.00	7	23.33	23	76.67	0	0.00	30	100.00	3.77	0.43	มาก
- เขาบ่อ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย	0	0.00	0	0.00	7	23.33	23	76.67	0	0.00	30	100.00	3.77	0.43	มาก
- เขาสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	0	0.00	7	23.33	23	76.67	0	0.00	30	100.00	3.77	0.43	มาก
- เขาสวนใหม่ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	7	23.33	23	76.67	0	0.00	30	100.00	3.77	0.43	มาก
2. ป่าไม้ตามธรรมชาติบนภูเขา (เนินเขา)															
- เขากฎิ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย	0	0.00	0	0.00	7	23.33	23	76.67	0	0.00	30	100.00	3.77	0.43	มาก
- เขาบ่อ บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านทราย	0	0.00	0	0.00	7	23.33	23	76.67	0	0.00	30	100.00	3.77	0.43	มาก
- เขาสวนทุเรียน บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	0	0.00	7	23.33	23	76.67	0	0.00	30	100.00	3.77	0.43	มาก
- เขาสวนใหม่ บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	7	23.33	23	76.67	0	0.00	30	100.00	3.77	0.43	มาก
3. การชะล้างพังทลายของดิน															
- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก	2	6.67	26	86.67	1	3.33	1	3.33	0	0.00	30	100.00	2.03	0.49	น้อย
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	2	6.67	27	90.00	1	3.33	0	0.00	0	0.00	30	100.00	1.97	0.32	น้อย
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	2	6.67	27	90.00	1	3.33	0	0.00	0	0.00	30	100.00	1.97	0.32	น้อย
4. แม่น้ำ ลำธาร ตำนาน แหล่งน้ำจืด (ธรรมชาติ)															
- ตำนานธารน้ำ (ทางตระรา)	0	0.00	1	3.33	9	30.00	20	66.67	0	0.00	30	100.00	3.63	0.56	มาก
5. ทะเลสาบสงขลา															
	0	0.00	0	0.00	1	3.33	3	10.00	26	86.67	30	100.00	4.83	0.46	มาก
6. พื้นที่ชายฝั่งทะเล ชายหาด (การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศชายฝั่งเสียหาย)															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	0	0.00	0	0.00	3	10.00	27	90.00	30	100.00	4.90	0.31	มากที่สุด
- ชายทะเลบริเวณวัดแหลมพ้อ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	3	10.00	27	90.00	30	100.00	4.90	0.31	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	0	0.00	0	0.00	3	10.00	27	90.00	30	100.00	4.90	0.31	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา	0	0.00	0	0.00	0	0.00	3	10.00	27	90.00	30	100.00	4.90	0.31	มากที่สุด
7. ป่าชายเลน (ลดน้อยลงจากการเปลี่ยนแปลง พัฒนาการพื้นที่)															
- บริเวณวัดโคกเปี้ยวหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	0	0.00	0	0.00	0	0.00	6	20.00	24	80.00	30	100.00	4.80	0.41	มากที่สุด
- บริเวณร้านอาหารศิริดา หมู่ที่ 2 บ้านดิน	0	0.00	0	0.00	0	0.00	4	13.33	26	86.67	30	100.00	4.87	0.35	มากที่สุด
- บริเวณ อบต.เกาะยอหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	0	0.00	5	16.67	25	83.33	30	100.00	4.83	0.38	มากที่สุด
- บริเวณร้านอาหารเกาะยอ เตอ ลากูน หมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	0	0.00	4	13.33	26	86.67	30	100.00	4.87	0.35	มากที่สุด
8. สาหร่ายผมนางบริเวณโดยรอบพื้นที่เกาะยอ (ลดน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลงพัฒนาพื้นที่)															
	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2	6.67	28	93.33	30	100.00	4.93	0.25	มากที่สุด
9. เรืองอ่าว ค้างน้ำ (ภูมิทัศน์ของพื้นที่เสียหายและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ)															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	0	0.00	0	0.00	3	10.00	27	90.00	30	100.00	4.90	0.31	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	0	0.00	0	0.00	3	10.00	27	90.00	30	100.00	4.90	0.31	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา	0	0.00	0	0.00	0	0.00	3	10.00	27	90.00	30	100.00	4.90	0.31	มากที่สุด

สิ่งวัดล้อมธรรมชาติ 2) พื้นที่เกษตรกรรม	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		รวม		Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
1. สวนสมรม (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)															
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	0	0.00	19	63.33	11	36.67	0	0.00	30	100.00	3.37	0.49	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาฉิม	0	0.00	0	0.00	19	63.33	11	36.67	0	0.00	30	100.00	3.37	0.49	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	0	0.00	19	63.33	11	36.67	0	0.00	30	100.00	3.37	0.49	ปานกลาง
2. สวนนาป่าชะ (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์ และพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	0	0.00	20	66.67	10	33.33	0	0.00	30	100.00	3.33	0.48	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านดิน	0	0.00	0	0.00	20	66.67	10	33.33	0	0.00	30	100.00	3.33	0.48	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก	0	0.00	0	0.00	20	66.67	10	33.33	0	0.00	30	100.00	3.33	0.48	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	0	0.00	20	66.67	10	33.33	0	0.00	30	100.00	3.33	0.48	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	0	0.00	0	0.00	20	66.67	10	33.33	0	0.00	30	100.00	3.33	0.48	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาฉิม	0	0.00	0	0.00	20	66.67	10	33.33	0	0.00	30	100.00	3.33	0.48	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	0	0.00	20	66.67	10	33.33	0	0.00	30	100.00	3.33	0.48	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขา	0	0.00	0	0.00	20	66.67	10	33.33	0	0.00	30	100.00	3.33	0.48	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	20	66.67	10	33.33	0	0.00	30	100.00	3.33	0.48	ปานกลาง
3. สวนมะม่วง (สวน) (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นชุมชนและอสังหาริมทรัพย์)															
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาฉิม	0	0.00	3	10.00	21	70.00	6	20.00	0	0.00	30	100.00	3.10	0.55	ปานกลาง
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	3	10.00	21	70.00	6	20.00	0	0.00	30	100.00	3.10	0.55	ปานกลาง
4. สวนทุเรียน (ทุเรียนบ้าน) (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่พักโฮมสเตย์)															
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	0	0.00	6	20.00	22	73.33	2	6.67	30	100.00	3.87	0.51	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาฉิม	0	0.00	0	0.00	5	16.67	23	76.67	2	6.67	30	100.00	3.90	0.48	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	0	0.00	5	16.67	23	76.67	2	6.67	30	100.00	3.90	0.48	มาก
5. สวนมะพร้าว (ส้มโพง)															
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	0	0.00	3	10.00	22	73.33	5	16.67	30	100.00	4.07	0.52	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาฉิม	0	0.00	0	0.00	3	10.00	22	73.33	5	16.67	30	100.00	4.07	0.52	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด	0	0.00	0	0.00	3	10.00	22	73.33	5	16.67	30	100.00	4.07	0.52	มาก

ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (กลุ่มที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ) (ต่อ)

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ 2) พื้นที่เกษตรกรรม	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		รวม		Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
6. สวนกระถ่อน (ห้องบ้าน) (ลดลง ถูกพัฒนาพื้นที่เป็นกลุ่มที่หกโอมสเดย์)															
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	0	0.00	11	36.67	14	46.67	5	16.67	30	100.00	3.80	0.71	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านผานิน	0	0.00	0	0.00	11	36.67	14	46.67	5	16.67	30	100.00	3.80	0.71	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไผ่แดง	0	0.00	0	0.00	11	36.67	14	46.67	5	16.67	30	100.00	3.80	0.71	มาก
7. สวนชาพลู (ข้าพลู)															
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	0	0.00	8	26.67	16	53.33	6	20.00	30	100.00	3.93	0.69	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านผานิน	0	0.00	0	0.00	8	26.67	16	53.33	6	20.00	30	100.00	3.93	0.69	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไผ่แดง	0	0.00	0	0.00	8	26.67	16	53.33	6	20.00	30	100.00	3.93	0.69	มาก
8. สวนยอ (ยอป่า)															
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	0	0.00	5	16.67	19	63.33	6	20.00	30	100.00	4.03	0.61	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านผานิน	0	0.00	0	0.00	5	16.67	19	63.33	6	20.00	30	100.00	4.03	0.61	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไผ่แดง	0	0.00	0	0.00	5	16.67	19	63.33	6	20.00	30	100.00	4.03	0.61	มาก
สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น															
1) อาคารในชุมชน															
1. กลุ่มบ้านเรือนที่อยู่อาศัย (ถูกเปลี่ยนแปลงจากชนบทเป็นเมือง หนาแน่น แออัดมากขึ้น)															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	0	0.00	0	0.00	20	66.67	10	33.33	30	100.00	4.33	0.48	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านตึน	0	0.00	0	0.00	0	0.00	30	100.00	0	0.00	30	100.00	4.00	0.00	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก	0	0.00	0	0.00	0	0.00	19	63.33	11	36.67	30	100.00	4.37	0.49	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	0	0.00	0	0.00	30	100.00	0	0.00	30	100.00	4.00	0.00	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	0	0.00	0	0.00	0	0.00	29	96.67	1	3.33	30	100.00	4.03	0.18	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านผานิน	0	0.00	0	0.00	0	0.00	30	100.00	0	0.00	30	100.00	4.00	0.00	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไผ่แดง	0	0.00	0	0.00	0	0.00	30	100.00	0	0.00	30	100.00	4.00	0.00	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาชะ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	28	93.33	2	6.67	30	100.00	4.07	0.25	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	0	0.00	21	70.00	9	30.00	30	100.00	4.30	0.47	มากที่สุด
2. กลุ่มร้านค้า อาคารพาณิชย์กรรม (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	0	0.00	0	0.00	26	86.67	4	13.33	30	100.00	4.13	0.35	มาก
3. กลุ่มที่พัก โอมสเดย์ (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	0	0.00	0	0.00	18	60.00	12	40.00	30	100.00	4.40	0.50	มากที่สุด
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	0	0.00	4	13.33	22	73.33	4	13.33	30	100.00	4.00	0.53	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	0	0.00	0	0.00	4	13.33	22	73.33	4	13.33	30	100.00	4.00	0.53	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไผ่แดง	0	0.00	0	0.00	0	0.00	26	86.67	4	13.33	30	100.00	4.13	0.35	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาชะ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	26	86.67	4	13.33	30	100.00	4.13	0.35	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	0	0.00	17	56.67	13	43.33	30	100.00	4.43	0.50	มากที่สุด
4. กลุ่มร้านอาหาร ร้านกาแฟ (มีจำนวนมากขึ้น ถูกแย่งชิงลูกค้า สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม)															
- บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านตึน	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2	6.67	28	93.33	30	100.00	3.93	0.25	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2	6.67	28	93.33	30	100.00	3.93	0.25	มาก
สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น															
2) โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ															
1. สถาบันทักษิณคดีศึกษา	0	0.00	0	0.00	0	0.00	18	60.00	12	40.00	30	100.00	2.40	0.50	น้อย
2. โรงเรียนวัดเขาบ่อ	0	0.00	30	100.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	30	100.00	2.00	0.00	น้อย
3. โรงเรียนวัดแหลมท้อ	0	0.00	30	100.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	30	100.00	2.00	0.00	น้อย
4. โรงเรียนวัดท้ายยอ	0	0.00	30	100.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	30	100.00	2.00	0.00	น้อย
5. รพ.สต.บ้านท่าไทร	0	0.00	30	100.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	30	100.00	2.00	0.00	น้อย
6. รพ.สต.บ้านสวนเรียม	0	0.00	30	100.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	30	100.00	2.00	0.00	น้อย
7. สะพานหินสุสานนท์	0	0.00	23	76.67	7	23.33	0	0.00	0	0.00	30	100.00	2.23	0.43	น้อย
8. ทางหลวง 408	0	0.00	28	93.33	2	6.67	0	0.00	0	0.00	30	100.00	2.07	0.25	น้อย
9. ทางหลวงชนบท สท. 3049	0	0.00	28	93.33	2	6.67	0	0.00	0	0.00	30	100.00	2.07	0.25	น้อย
10. ถนน รพช. สท. 4111	0	0.00	30	100.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	30	100.00	2.00	0.00	น้อย
11. ถนน รพช. สท. 4112	0	0.00	30	100.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	30	100.00	2.00	0.00	น้อย
12. ถนน รพช. สท. 4113	0	0.00	30	100.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	30	100.00	2.00	0.00	น้อย
13. ถนนสาธารณะ บ้านตึนท่าไทร	0	0.00	30	100.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	30	100.00	2.00	0.00	น้อย
สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมมนุษย์สร้างขึ้น															
3) สถานศึกษา															
1. วัดเขาบ่อ	0	0.00	17	56.67	13	43.33	0	0.00	0	0.00	30	100.00	2.43	0.50	น้อย
2. วัดแหลมท้อ	0	0.00	9	30.00	18	60.00	3	10.00	0	0.00	30	100.00	2.80	0.61	ปานกลาง
3. วัดโคกเปี้ยว	0	0.00	8	6.67	21	70.00	1	3.33	0	0.00	30	100.00	2.77	0.50	ปานกลาง
4. วัดท้ายยอ	0	0.00	27	90.00	3	10.00	0	0.00	0	0.00	30	100.00	2.10	0.31	น้อย
5. สำนักสงฆ์เขาภู	0	0.00	1	3.33	6	20.00	22	73.33	1	3.33	30	100.00	3.77	0.57	มาก
6. สถานปฏิบัติธรรมวิญญสถาน	11	36.67	19	63.33	0	0.00	0	0.00	0	0.00	30	100.00	1.63	0.49	น้อยที่สุด
7. ศาลเจ้าไต่กิ่ง	14	46.67	16	53.33	0	0.00	0	0.00	0	0.00	30	100.00	1.53	0.51	น้อยที่สุด

ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (กลุ่มที่ 3 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ) (ต่อ)

สิ่งแวดลอมวัฒนธรรมบูรรมนุษย์สร้างขึ้น 3) สถานที่สำคัญ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และอาคารอนุรักษ์	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		รวม		Mean	S.D.	ระดับความ คิดเห็น
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
1. เรือนไทยพื้นถิ่นเกาะยอ (ถูกรื้อถอนหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม)															
- บริเวณหมู่ที่ 3 บ้านนอก	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านนาฉิม	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไผ่	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาชะ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
2. โบราณสถานวัดท้ายยอ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
3. โบราณสถานวัดแหลมท้อ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
4. บ่อน้ำบ่อน้ำพิบูลสงครามหรือบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เกาะยอ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก

สิ่งแวดลอมวัฒนธรรมบูรรมนุษย์สร้างขึ้น (สิ่งแวดลอมวัฒนธรรมนามธรรม)	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		รวม		Mean	S.D.	ระดับความ คิดเห็น
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
1. วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น															
1.1 งานประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขาภู	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
1.2 งานประเพณีทำบุญเดือนสิบ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
1.3 งานประเพณีชักพระหรือประเพณีลากพระ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น															
2.1 ผ้าทอเกาะยอ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
2.2 กระเบื้องเกาะยอ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
2.3 การเลี้ยงปลาในกระชัง															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไผ่	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาชะ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
2.4 การใช้โพงพางในทะเลสาบสงขลา เกาะยอ															
- บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 7 บ้านป่าไผ่	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 8 บ้านห้วยเขาชะ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
- บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสวนใหม่	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
2.5 การทำโคระ เพื่อป้องกันแมลงวันทองทำลายผลไม้	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก
สิ่งแวดลอมวัฒนธรรมบูรรมนุษย์สร้างขึ้น (สิ่งแวดลอมธรรมชาติและวัฒนธรรม)															
1. สิ่งแวดลอมทางธรรมชาติและสิ่งแวดลอมทางวัฒนธรรม															
- เขาภู บริเวณหมู่ที่ 1 อ่าวบ้านทราย	0	0.00	0	0.00	0	0.00	25	83.33	5	16.67	30	100.00	4.17	0.38	มาก

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวจิรนนท์ แป้นชาติตรี
วัน เดือน ปี เกิด	25 ธันวาคม พ.ศ. 2532
สถานที่เกิด	สงขลา
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2557 สำเร็จการศึกษาปริญญาเทคโนโลยีบัณฑิต (การผังเมือง) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตสงขลา
ที่อยู่ปัจจุบัน	พ.ศ. 2557 ศึกษาต่อหลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 1 ซอย 3 ถนนชัยมงคล ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา รหัสไปรษณีย์ 90000

